

**ACADEMIA „ȘTEFAN CEL MARE” A MINISTERULUI
AFACERILOR INTERNE AL REPUBLICII MOLDOVA.
ȘCOALA DOCTORALĂ „ȘTIINȚE PENALE ȘI DREPT PUBLIC”**

**Cu titlu de manuscris
C.Z.U: 343.352:343.98(043.3)**

EUGENIU ȘEVCIUC

**METODICA CERCETĂRII INFRAȚIUNILOR DE CORUPȚIE
COMISE DE FUNCȚIONARII PUBLICI CU STATUT SPECIAL**

Teză de doctor în drept

Specialitatea: 554.04 – Criminalistică, expertiză judiciară, investigații operative

Conducător de doctorat:

OSTAVCIUC Dinu
doctor habilitat în drept,
profesor universitar

Comisia de îndrumare:

OSOIANU Tudor
doctor în drept,
profesor universitar

ODAGIU Iurie
doctor în drept,
conferențiar universitar

RUSNAC Constantin
doctor în drept,
conferențiar universitar

CHIȘINĂU, 2026

© ȘEVCIUC Eugeniu, 2026

CUPRINS

ADNOTARE (în limbile: română, rusă și engleză).....	5-7
LISTA ABREVIERILOR	8
INTRODUCERE	9-28
1. ANALIZA SITUAȚIEI PRIVIND METODICA CERCETĂRII INFRAȚIUNILOR DE CORUPȚIE COMISE DE FUNCȚIONARII PUBLICI CU STATUT SPECIAL	29
1.1. Studiul publicațiilor doctinare din Republica Moldova cu privire la investigarea criminalistică a infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special ...	29-51
1.2. Studiul recomandărilor metodice cu privire la investigarea criminalistică a infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special în alte state.....	51-72
1.3. Concluzii la Capitolul 1	72-73
2. CARACTERISTICA CRIMINALISTICĂ A INFRAȚIUNILOR DE CORUPȚIE COMISE DE FUNCȚIONARII PUBLICI CU STATUT SPECIAL	74-80
2.1. Dezideratele privind caracteristicile personalității funcționarilor publici cu statut special – subiecți ai infracțiunilor de corupție.....	80-95
2.2. Mecanismul și împrejurările infracțiunii de corupție comise de funcționarii publici cu statut special	95-117
2.3. Urmele infracțiunii de corupție comise de funcționarii publici cu statut special	117-130
2.4. Concluzii la Capitolul 2	130-131
3. ORGANIZAREA INVESTIGĂRII INFRAȚIUNILOR DE CORUPȚIE COMISE DE FUNCȚIONARII PUBLICI CU STATUT SPECIAL	132
3.1. Circumstanțele ce urmează a fi dovedite în cauzele penale privind investigarea infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special	132-174
3.2. Situațiile tipice de urmărire penală a infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special	174-189
3.3. Utilizarea rezultatelor măsurilor speciale de investigație în procesul de investigare a infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special	189-201
3.4. Problematika procesului de organizare a investigării infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special	201-209
3.5. Concluzii la Capitolul 3	209-211

4. PARTICULARITĂȚILE TACTICE ALE EFECTUĂRII UNOR ACȚIUNI DE URMĂRIRE PENALĂ ÎN CAUZELE INVESTIGĂRII INFRAȚIUNILOR DE CORUPȚIE COMISE DE FUNCȚIONARII PUBLICI CU STATUT SPECIAL 212-213

4.1. Tactica reținerii în flagrant a funcționarului public cu statut special bănuit (învinuit) de comiterea infracțiunilor de corupție	213-220
4.2. Tactica efectuării cercetării la fața locului în cazul investigării infracțiunilor de corupție comise de funcționari publici cu statut special	221-228
4.3. Tactica efectuării percheziției în cazul investigării infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special	228-235
4.4. Tactica efectuării audierilor și a confruntărilor în cazurile de investigare a infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special	235-251
4.5. Tactica dispunerii expertizelor judiciare în cazurile de investigare a infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special	251-259
4.6. Tactica criminalistică a efectuării altor acțiuni de urmărire penală în cauzele de corupție comise de funcționarii publici cu statut special	259-266
4.7. Concluzii la Capitolul 4	267-268

CONCLUZII GENERALE și RECOMANDĂRI 269-278

BIBLIOGRAFIE 279-315

DECLARAȚIE PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII 316

CV AL AUTORULUI 317-322

ADNOTARE

Eugeniu ȘEVCIUC. „*Metodica cercetării infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special.*” Teză de doctor în drept. Școala Doctorală „Științe penale și Drept public” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova. Chișinău, 2026.

Structura tezei: text de bază – 322 pagini; adnotare în limbile română, engleză și rusă; lista abrevierilor; introducere; patru capitole structurate în subcapitole; concluzii generale și recomandări; bibliografie din 409 surse. Rezultatele științifice ale cercetării au fost diseminate prin 9 publicații științifice și comunicări la conferințe naționale și internaționale.

Cuvinte-cheie: corupție, funcționar public cu statut special, metodică criminalistică, tactici investigative, probe, măsuri speciale de investigație, integritate instituțională.

Domeniul cercetării: criminalistică, expertiză judiciară, investigații operative.

Scopul și obiectivele lucrării: Scopul tezei constă în realizarea unei cercetări științifice complexe și aplicative în domeniul criminalisticii, orientate spre elaborarea unei metodici unitare și adaptate specificului profesional al funcționarilor publici cu statut special, destinată investigării eficiente a infracțiunilor de corupție comise de această categorie de persoane.

Obiectivele cercetării includ: analiza cadrului doctrinar, legislativ și practic privind combaterea corupției; definirea caracteristicii criminalistice a acestor infracțiuni; stabilirea circumstanțelor ce urmează a fi probate; identificarea situațiilor tipice de urmărire penală și elaborarea recomandărilor tactice; valorificarea rezultatelor măsurilor speciale de investigație; propunerea unui model metodic integrat care să coreleze tactica procesuală cu activitatea operativă și să asigure loialitatea probatoriului; formularea de recomandări pentru perfecționarea cadrului normativ și a cooperării interinstituționale.

Noutatea și originalitatea științifică: este determinată de elaborarea pentru prima dată în doctrina națională a unei metodici criminalistice destinate investigării corupției comise de funcționarii publici cu statut special, categorie profesională care prezintă particularități juridice, psihologice și instituționale distincte. Originalitatea rezultă din abordarea sistemică a corupției prin identificarea și analiza detaliată a aspectelor specifice ale investigării infracțiuni respective, precum și prin propunerea unor soluții metodice inovatoare, bazate pe utilizarea probelor digitale, expertizelor tehnico-științifice și tacticilor investigative moderne, adaptate cerințelor statului de drept și standardelor europene.

Semnificația teoretică a tezei: Cercetarea contribuie la dezvoltarea teoriei criminalistice moderne prin formularea unei concepții științifice unitare privind investigarea corupției comise de funcționarii publici cu statut special. Lucrarea extinde dimensiunea metodică a criminalisticii prin corelarea activităților tactice, procesuale cu cele operative și prin sistematizarea criteriilor de definire a caracteristicii criminalistice a acestor infracțiuni. Rezultatele obținute pot servi drept suport pentru cercetări științifice ulterioare în domeniul combaterii corupției și al perfecționării tacticilor de investigare penală.

Valoarea aplicativă a tezei: Lucrarea are o valoare practică pronunțată, oferind un instrumentar criminalistic modern pentru organele de urmărire penală, procurori și structuri anticorupție. Recomandările formulate pot fi aplicate în activitatea de descoperire, documentare și probare a faptelor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special, contribuind la sporirea eficienței investigațiilor și la asigurarea loialității probatoriului. Totodată, rezultatele pot fi utilizate în procesul de formare profesională a studenților, masteranzilor, doctoranzilor și ofițerilor din cadrul PA, MAI, CNA, SPIA, în cadrul cursurilor de „Criminalistică”, „Activitate de urmărire penală”, „Expertize judiciare” și „Activitate specială de investigații”.

Implementarea rezultatelor științifice: Rezultatele obținute contribuie la modernizarea cadrului metodic al investigațiilor criminalistice, prin aplicarea unui model integrat de cercetare a corupției instituționale, care îmbină analiza teoretică cu soluțiile tactice. Concluziile formulate pot fi implementate în practica organelor de urmărire penală și a procuraturii, în vederea eficientizării procesului de probare și a consolidării legalității procedurale. De asemenea, cercetarea servește drept suport pentru perfecționarea programelor educaționale din domeniul criminalisticii și pentru elaborarea strategiilor instituționale de prevenire și combatere a corupției.

ANNOTATION

Eugeniu ȘEVCIUC. “The Forensic Methodology of Investigating Corruption Offences Committed by Public Officials with Special Status.” Doctoral Thesis in Law. Doctoral School “Criminal Sciences and Public Law” of the “Ștefan cel Mare” Academy of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Moldova. Chișinău, 2026.

Structure of the thesis: main text – 322 pages; annotation in Romanian, English, and Russian; list of abbreviations; introduction; four chapters divided into subchapters; general conclusions and recommendations; bibliography comprising 409 sources. The scientific results of the research have been disseminated through 9 scientific publications and presentations at national and international conferences.

Keywords: corruption, public official with special status, forensic methodology, investigative tactics, evidence, special investigative measures, institutional integrity.

Field of research: forensics, judicial expertise, operative investigations.

Purpose and objectives of the thesis: The purpose of the thesis is to conduct a complex and applied scientific study in the field of forensic science, aimed at developing a unified methodology adapted to the professional specificities of public officials with special status, designed to ensure the effective investigation of corruption offences committed by this category of persons. The objectives of the research include: analyzing the doctrinal, legislative, and practical framework concerning the fight against corruption; defining the forensic characteristics of such offences; establishing the circumstances that must be proven; identifying typical situations encountered during criminal proceedings and formulating tactical recommendations; capitalizing on the results of special investigative measures; proposing an integrated methodological model that correlates procedural tactics with operative activity and ensures the loyalty of evidence; and formulating recommendations for improving the normative framework and inter-institutional cooperation.

Scientific novelty and originality: The novelty of the thesis lies in the elaboration, for the first time in national doctrine, of a forensic methodology dedicated to the investigation of corruption offences committed by public officials with special status – a professional category characterized by distinct legal, psychological, and institutional features. The originality derives from the systemic and interdisciplinary approach to corruption, through the identification and detailed analysis of the specific aspects of investigating such offences, as well as through the proposal of innovative methodological solutions based on the use of digital evidence, technical-scientific expertise, and modern investigative tactics adapted to the requirements of the rule of law and European standards.

Theoretical significance of the thesis: The research contributes to the development of modern forensic theory by formulating a unified scientific concept on the investigation of corruption offences committed by public officials with special status. The work expands the methodological dimension of forensics by correlating tactical and procedural activities with operative ones and by systematizing the criteria for defining the forensic characteristics of these offences. The results obtained can serve as a foundation for future scientific studies in the field of combating corruption and improving criminal investigation tactics.

Practical value of the thesis: The thesis has a pronounced practical value, providing a modern forensic toolkit for criminal investigation bodies, prosecutors, and anti-corruption structures. The recommendations formulated can be applied in the detection, documentation, and proof of corruption offences committed by public officials with special status, contributing to greater efficiency in investigations and ensuring the loyalty of evidence. Furthermore, the results can be used in the professional training of students, master’s and doctoral candidates, and officers within the institutions of the Anti-Corruption Prosecutor’s Office, Ministry of Internal Affairs, the National Anticorruption Center, and the Internal Protection and Anti-Corruption Service, within courses such as *Forensics*, *Criminal Investigation Activity*, *Judicial Expertise*, and *Special Investigative Activity*.

Implementation of scientific results: The results obtained contribute to the modernization of the methodological framework of forensic investigations, by applying an integrated model for studying institutional corruption that combines theoretical analysis with tactical solutions. The conclusions formulated can be implemented in the practice of criminal investigation bodies and prosecution offices to improve the efficiency of evidence collection and strengthen procedural legality. Additionally, the research serves as a basis for enhancing educational programs in forensic science and for the development of institutional strategies for preventing and combating corruption.

АДНОТАЦИЯ

Евгений ШЕВЧУК. *«Методика расследования коррупционных преступлений, совершаемых публичными служащими со специальным статусом».* Диссертация на соискание учёной степени доктора юридических наук. Докторская школа «Уголовные науки и публичное право» Академии «Штефан чел Маре». Кишинёв, 2026.

Структура диссертации: основной текст – 322 страниц; аннотация на румынском, английском и русском языках; список сокращений; введение; четыре главы, разделённые на параграфы; общие выводы и рекомендации; библиография, включающая 409 источников. Научные результаты исследования были представлены в 9 научных публикациях и сообщениях на национальных и международных конференциях. **Ключевые слова:** коррупция, публичный служащий со специальным статусом, криминалистическая методика, тактика расследования, доказательства, специальные следственные мероприятия, институциональная интегритетность. **Область исследования:** криминалистика, судебная экспертиза, оперативно-розыскная деятельность.

Цель и задачи исследования: Цель диссертации состоит в проведении комплексного и прикладного научного исследования в области криминалистики, направленного на разработку единой методики, адаптированной к профессиональной специфике публичных служащих со специальным статусом, с целью обеспечения эффективного расследования коррупционных преступлений, совершаемых данной категорией лиц. Задачи исследования включают: анализ доктринальной, законодательной и практической базы противодействия коррупции; определение криминалистической характеристики указанных преступлений; установление подлежащих доказыванию обстоятельств; выявление типичных ситуаций следствия и разработку тактических рекомендаций; использование результатов специальных следственных мероприятий; предложение интегрированной методической модели, сочетающей процессуальную тактику с оперативной деятельностью и обеспечивающей лояльность доказательств; формулирование предложений по совершенствованию нормативно-правовой базы и межведомственного взаимодействия.

Научная новизна и оригинальность: Новизна исследования определяется тем, что впервые в национальной доктрине разработана криминалистическая методика расследования коррупции, совершаемой публичными служащими со специальным статусом – профессиональной категорией, обладающей специфическими юридическими, психологическими и институциональными особенностями. Оригинальность работы заключается в системном и междисциплинарном подходе к изучению коррупции посредством идентификации и детального анализа особенностей расследования данных преступлений, а также в предложении инновационных методических решений, основанных на использовании цифровых доказательств, технико-научных экспертиз и современных тактик расследования, адаптированных к требованиям правового государства и европейским стандартам.

Теоретическая значимость диссертации: Исследование способствует развитию современной криминалистической теории, формируя единую научную концепцию расследования коррупционных преступлений, совершаемых публичными служащими со специальным статусом. Работа расширяет методологическую основу криминалистики за счёт соотнесения тактических, процессуальных и оперативных аспектов и систематизации критериев определения криминалистической характеристики этих преступлений. Полученные результаты могут служить основой для дальнейших научных исследований в области противодействия коррупции и совершенствования методов уголовного расследования.

Практическая ценность диссертации: Работа обладает выраженной практической направленностью, предлагая современный криминалистический инструментарий для следственных органов, прокуратуры и антикоррупционных структур. Разработанные рекомендации могут быть применены при выявлении, документировании и доказывании коррупционных преступлений, совершаемых публичными служащими со специальным статусом, способствуя повышению эффективности расследований и обеспечению допустимости и добросовестности доказательств. Результаты исследования могут быть использованы в процессе профессиональной подготовки студентов, магистрантов, докторантов и сотрудников Антикоррупционной прокуратуры, МВД, НЦБК, Службы внутренней защиты и борьбы с коррупцией, в рамках курсов «Криминалистика», «Деятельность по уголовному преследованию», «Судебные экспертизы» и «Оперативно-розыскная деятельность».

Внедрение научных результатов: Полученные результаты способствуют модернизации методической базы криминалистических расследований путём применения интегрированной модели изучения институциональной коррупции, сочетающей теоретический анализ с практическими тактическими решениями. Сформулированные выводы могут быть внедрены в практику следственных органов и прокуратуры с целью повышения эффективности доказывания и укрепления процессуальной законности. Кроме того, исследование служит основой для совершенствования образовательных программ в области криминалистики и разработки институциональных стратегий предупреждения и противодействия коррупции.

LISTA ABREVIERILOR

Alin. – alineat
ANP – Agenția Națională a Penitenciariilor
Art. – articol
Cap. – capitol
CEDO – Convenția Europeană a Drepturilor Omului
CNA – Centrul Național Anticorupție
DNA – Direcția Națională Anticorupție (România)
MSI – Măsuri speciale de investigație
ANI – Autoritatea Națională de Integritate
OIPC – Organizația Internațională a Poliției Criminale (Interpol)
ONU – Organizația Națiunilor Unite
PA – Procuratura Anticorupție
SPIA – Serviciul Protecție Internă și Anticorupție
CP – Codul penal
CPP – Codul de procedură penală
CtEDO – Curtea Europeană a Drepturilor Omului
HG – Hotărâre de Guvern
Lit. – litera
MA – Ministerul Apărării
MAI – Ministerul Afacerilor Interne
Pct. – punct
RM – Republica Moldova
RO – România
SFS – Serviciul Fiscal de Stat
SIS – Serviciul Informații și Securitate
SPPS – Serviciul Protecție și Pază de Stat
SV – Serviciul Vamal
UNCAC – Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva Corupției
UE – Uniunea Europeană

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța temei abordate, încadrarea temei în preocupările internaționale, naționale, zonale. Metodica investigării infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special reprezintă, în contextul actual, una dintre cele mai relevante direcții de cercetare din domeniul criminalisticii. Corupția, în sensul său profund, nu constituie doar un fenomen infracțional, ci și un proces distructiv al ordinii publice și al valorilor morale care fundamentează statul de drept. Implicarea funcționarilor publici cu statut special în activități corupționale are un efect sistemic, afectând credibilitatea instituțiilor și încrederea cetățenilor în justiție.

Actualitatea temei rezultă din necesitatea perfecționării mecanismelor de descoperire, cercetare și prevenire a acestor fapte, care, prin natura subiecților activi și pasivi, se caracterizează printr-un grad sporit de complexitate și disimulare. Funcționarul cu statut special este un subiect calificat, format profesional pentru aplicarea legii, cunoscător al procedurilor, al limitelor legale ale măsurilor procesuale și al vulnerabilităților sistemului. În aceste condiții, investigarea corupției interne devine o provocare științifică și practică majoră, impunând o metodică diferențiată, capabilă să coreleze tactica și metodică criminalistică, garanțiile procesuale și instrumentele moderne de probare digitală.

În contextul Republicii Moldova, tema cercetării este deosebit de importantă și prin prisma procesului de integrare europeană și a angajamentelor asumate în cadrul mecanismelor internaționale anticorupție. Hotărârea Guvernului nr. 235/2021 privind Planul de acțiuni al Guvernului pentru anii 2021–2022 subliniază expres consolidarea capacităților instituționale de combatere a corupției, în special la nivelul funcționarilor din structurile de forță și ordine publică. Corupția în aceste domenii generează efecte de domino: slăbirea disciplinei instituționale, alterarea loialității probatoriului, compromiterea investigațiilor și, în final, deteriorarea imaginii statului în fața partenerilor internaționali.

Dintr-o perspectivă criminalistică, investigarea infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special necesită o abordare integrată, bazată pe caracteristica criminalistică specifică: analiza personalității subiectului activ, a contextului organizațional, a factorilor psihologici și a particularităților mediului profesional. Aceste elemente determină modul de operare, selectarea mijloacelor de probă și alegerea tacticilor de investigație adecvate.

La nivel internațional, preocuparea pentru investigarea corupției în rândul funcționarilor publici și a celor cu statut special este constantă și susținută de multiple cadre normative. Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției (New York, 2003) reprezintă instrumentul fundamental care obligă statele semnatare să adopte măsuri legislative și

instituționale pentru prevenirea, investigarea și sancționarea corupției. Convenția insistă asupra integrității funcționarilor publici și crearea unor structuri specializate de investigare, instruite să identifice și să probeze faptele de corupție cu profesionalism și imparțialitate.

Consiliul Europei, prin *Grupul de State împotriva Corupției (GRECO)*, a evidențiat în rapoartele sale recente importanța consolidării independenței instituțiilor anticorupție și a cooperării internaționale în cazurile de corupție comisă de persoane în uniformă sau cu statut special. Uniunea Europeană, prin *Directiva (UE) 2017/1371* privind protejarea intereselor financiare ale Uniunii și prin *Pactul European Anticorupție 2021–2024*, accentuează caracterul transnațional al corupției instituționale, recomandând utilizarea tehnologiilor moderne, a probelor digitale și a echipelor comune de urmărire penală.

La rândul său, *Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE)*, prin *Convenția privind combaterea coruperii funcționarilor publici străini în tranzacțiile comerciale internaționale* (Paris, 1997), a extins conceptul de responsabilitate penală asupra întregii rețele administrative, demonstrând că fenomenul corupției nu poate fi limitat la o categorie profesională, ci necesită o abordare integrată la nivel global.

În doctrină, autori precum Peter Stelfox¹ consideră că „investigarea corupției interne trebuie să combine metodele științifice ale criminalisticii cu psihologia organizațională și cu principiile eticii profesionale”. În lucrările din spațiul rus, subliniază că „tactica investigațiilor privind corupția funcționarilor din organele de forță trebuie să se bazeze pe analiza sistemică a relațiilor ierarhice, a presiunilor interne și a loialităților instituționale”.

Aceste tendințe sunt reflectate și în practica Uniunii Europene, unde investigațiile de tip „*internal affairs*” sunt standardizate, iar metodologiile criminalistice includ proceduri clare pentru colectarea, conservarea și evaluarea probelor în cazurile care implică persoane cu statut special. Republica Moldova, în calitate de stat candidat la aderarea la Uniunea Europeană, este chemată să armonizeze propriile proceduri de investigație cu aceste standarde internaționale, asigurând, în același timp, respectarea drepturilor fundamentale și a principiului loialității probatoriului.

În Republica Moldova, combaterea corupției comise de funcționarii publici cu statut special reprezintă o prioritate strategică, atât în cadrul politicilor interne, cât și în contextul angajamentelor europene. Pe plan legislativ, Codul penal al Republicii Moldova, Codul de procedură penală, precum și legile speciale creează cadrul de reglementare a răspunderii penale și disciplinare a acestor categorii de persoane.

Instituțional, Centrul Național Anticorupție, Procuratura Anticorupție și Serviciul de Informații și Securitate, în baza Ordinului comun nr. 53/405/83/307-O din 15.09.2020, au stabilit

¹ Stelfox Peter, *Criminal Investigation: An Introduction to Principles and Practice*, 1st Edition, London, 2009, 256 p. ISBN 9781315880730

mecanisme de cooperare interinstituțională în investigarea infracțiunilor de corupție. Totuși, analiza practicii judiciare evidențiază carențe metodologice semnificative: lipsa unor modele criminalistice uniformizate, aplicarea neunitară a măsurilor speciale de investigație și insuficiența pregătirii tactice a ofițerilor de urmărire penală.

În acest sens, cercetarea metodicii investigării acestor infracțiuni nu are doar valoare teoretică, ci și o importanță practică deosebită, contribuind la dezvoltarea unui cadru științific pentru instruirea profesională și pentru îmbunătățirea tacticii de efectuarea a acțiunilor de urmărire penală și a activităților de intervenție promptă. De asemenea, tema se înscrie în preocupările zonale ale țărilor din Europa de Est, unde corupția instituțională rămâne un factor de vulnerabilitate pentru stabilitatea politică și securitatea națională. Inițiativele regionale – cum ar fi *Parteneriatul Estic* și *Platforma Anticorupție GUAM* – promovează schimbul de bune practici și cooperarea între statele membre pentru combaterea corupției transfrontaliere.

Republica Moldova, România și Ucraina dezvoltă, în acest context, mecanisme comune de investigare, instruire și schimb de informații, inclusiv în baza protocoalelor de colaborare cu EUROPOL și FRONTEX. Astfel, investigarea corupției în rândul funcționarilor publici cu statut special depășește dimensiunea internă, integrându-se într-o rețea regională de securitate juridică și cooperare operațională.

Cu titlu de exemplu ne vom referi la următorii autori din Republica Moldova și din alte state care au abordat aspectele de metodică și tactică criminalistică, referitoare la investigarea criminalistică a infracțiunilor: Cușnir V., Osoianu T., Ostavciuc D., Odagiu Iu., Rusnac C., Glavan B., Gurin V., Cicala A., Vizdoagă I., Gheorghită M., Dolea I., Roman D., Rusu V., Cojocaru R., Golubenco Gh., Suciu E., Stancu E., Ruiu M., Ciopraga Au., Jitariuc V., Popa L., A.-G. Necula, A.-C. Moise, C. Suciu, R. Tocan, C.-E. Tolbaru și alții.

Concluzionând, actualitatea și importanța temei rezultă din intersecția a trei dimensiuni majore: internațională, națională și regională. În plan internațional, corupția funcționarilor cu statut special este tratată ca o amenințare la adresa statului de drept și a securității colective. În plan național, Republica Moldova își consolidează eforturile de combatere a acestui fenomen prin reforme instituționale și legislative. Iar în plan zonal, cooperarea dintre statele din regiune, prin mecanisme juridice și operaționale comune, oferă premisele pentru o luptă eficientă împotriva corupției sistemice. Prin urmare, cercetarea metodicii investigării infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special contribuie la consolidarea cadrului teoretic și practic al criminalisticii moderne, asigurând o mai bună protecție a valorilor constituționale, a ordinii publice și a interesului general.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare. Studiul domeniului investigării infracțiunilor de corupție comise de funcționarii

publici cu statut special relevă o problemă complexă și actuală, aflată la intersecția dintre știința criminalistică, dreptul penal și procesul penal, dar și etica funcției publice. Corupția din interiorul instituțiilor responsabile cu aplicarea legii reprezintă una dintre cele mai periculoase forme ale criminalității, întrucât alterează chiar mecanismele menite să o combată. În Republica Moldova, acest fenomen a dobândit valențe sistematice, afectând încrederea socială, echitatea justiției și eficiența activității de urmărire penală.

Analiza doctrinară și practică efectuată în cadrul prezentei cercetări a evidențiat că, deși problematica generală a corupției a fost abordată în numeroase lucrări științifice, aspectele ce vizează metodică investigării corupției comise de funcționarii publici cu statut special rămân fragmentare și insuficient dezvoltate. Majoritatea studiilor existente, atât în literatura națională, cât și în cea străină, examinează corupția dintr-o perspectivă generală, fără a analiza în profunzime specificul comportamental, profesional și psihologic al funcționarilor care dețin un statut special, precum și particularitățile criminalistice generate de acest statut.

În plan legislativ, cadrul normativ al Republicii Moldova reglementează detaliat elementele constitutive ale infracțiunilor de corupție și stabilește competențele organelor de urmărire penală. Cu toate acestea, lipsește o metodică unitară de investigare criminalistică, adaptată statutului profesional al acestor funcționari. Practica judiciară demonstrează că investigarea cauzelor de corupție din rândul funcționarilor publici cu statut special se confruntă cu obstacole majore: disimularea probelor, concludența, relevanța și utilitatea probelor, manipularea mijloacelor de probă și cunoașterea aprofundată a tacticilor operative de către făptuitori. Aceste elemente generează o rezistență activă la investigație, ceea ce impune o strategie științifică fundamentată, bazată pe tactici specifice și tehnici de probare moderne.

Pe plan teoretic, cercetarea constată o lacună metodologică evidentă în literatura de specialitate privind corupția instituțională a funcționarilor publici cu statut special. Deși autori precum T. Osoianu, D. Ostavciuc, Iu. Odagiu, C. Rusnac, B. Glavan, M. Gheorghiuță, V. Gurin, V. Cușnir, M. Avram, A. Donciu și alții au elaborat lucrări importante în domeniul tacticii audierilor, cercetării la fața locului etc. și a aplicării măsurilor speciale de investigație, abordarea integrată a acestor proceduri într-o metodică dedicată corupției în rândul funcționarilor publici cu statut special lipsește. Această deficiență doctrinară limitează capacitatea organelor de urmărire penală de a acționa coerent, în special în cazurile cu grad înalt de ierarhizare sau implicare interinstituțională.

Un alt aspect esențial al situației cercetate îl constituie nivelul scăzut de uniformitate în aplicarea metodicii criminalistice. Practica demonstrează că, în lipsa unor recomandări metodice generalizate, investigațiile sunt conduse preponderent pe baza experienței individuale a ofițerului de urmărire penală, fără o sistematizare științifică a pașilor de urmat. Astfel, există cauze în care

probele sunt colectate în mod necorespunzător, iar lanțul de custodie nu este respectat integral, ceea ce duce la excluderea probatoriului de către instanțe.

Pe lângă deficiențele tehnico-criminalistice, cercetarea a identificat și probleme de ordin instituțional: fragmentarea competențelor între organele de aplicare a legii, insuficiența dotării tehnice, precum și absența unor programe coerente de instruire continuă pentru investigatorii anticorupție. În plus, influențele ierarhice și corporatiste din instituțiile în care activează funcționarii publici cu statut special pot genera presiuni interne asupra actului de urmărire penală, reducând independența investigatorilor și afectând imparțialitatea probatoriului.

La nivel internațional, tendințele moderne în domeniul combaterii corupției instituționale se concentrează pe utilizarea probelor digitale, supravegherea comunicațiilor criptate, analiza financiară a fluxurilor și cooperarea transfrontalieră în timp real. Aceste instrumente moderne de investigare, deja consacrate în statele membre ale Uniunii Europene, nu sunt încă pe deplin implementate în Republica Moldova, ceea ce limitează eficiența investigațiilor și împiedică alinierea la standardele europene de integritate și transparență. Prin urmare, situația actuală în domeniul de cercetare este caracterizată de un dezechilibru între normativ și operațional, între exigențele doctrine și realitățile practice ale urmăririi penale. Absența unui sistem metodologic unificat determină o aplicare eterogenă a procedurilor și o eficiență scăzută în descoperirea faptelor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special.

Lucrarea de față își propune să contribuie la remedierea acestor neajunsuri prin formularea unei metodici criminalistice de cercetare a corupției comise de funcționarii publici cu statut special, fundamentat pe principiile criminalisticii, a celor de administrare legală a probelor, respectării drepturilor și libertăților persoanei și eficienței operaționale.

Problema științifică importantă soluționată prin această cercetare constă în elaborarea și fundamentarea unei metodici unitare de investigare criminalistică a infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special, care să integreze principiile legalității, loialității probatoriului și eficienței tactice. Lucrarea a identificat și sistematizat particularitățile criminalistice specifice acestei categorii de subiecți, oferind un cadru teoretic și practic pentru desfășurarea coerentă a acțiunilor de urmărire penală. Cercetarea a permis corelarea elementelor teoretice ale metodicii criminalistice cu tactica procedurală și aplicarea măsurilor speciale de investigație, contribuind la uniformizarea practicii și la sporirea calității probatoriului. Astfel, problema științifică soluționată se concretizează în crearea unei metodici criminalistice integrate, adaptate statutului funcționarului public cu atribuții speciale, care oferă investigatorilor instrumente moderne pentru descoperirea, documentarea și probarea faptelor de corupție, în deplin acord cu standardele europene și principiile statului de drept.

Scopul lucrării constă în realizarea unei cercetări științifice complexe, teoretico-aplicative, orientate spre elaborarea unei metodici criminalistice moderne și adaptate particularităților statutului special al funcționarilor publici, destinată investigării eficiente a infracțiunilor de corupție comise de această categorie profesională. Cercetarea urmărește să ofere un cadru științific coerent pentru aplicarea corectă a mijloacelor și metodelor criminalistice, în vederea creșterii eficienței activității de urmărire penală, a măsurilor speciale de investigații și asigurării unui proces probator loial, conform standardelor europene ale statului de drept.

Pentru atingerea scopului propus, au fost formulate următoarele **obiective principale**:

- identificarea inconsecvențelor conceptuale și a lacunelor metodice care demonstrează inexistența, la acest moment, a unei metodici criminalistice coerente, unitare și aplicabile practic pentru această categorie de cauze;
- elaborarea caracteristicii criminalistice a infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special;
- determinarea circumstanțelor ce trebuie stabilite și probate, precum și constatarea situațiilor tipice de urmărire penală în cauzele penale privind comiterea infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special;
- evidențierea și determinarea particularităților utilizării măsurilor speciale de investigație aplicabile în cazul investigării infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special;
- determinarea particularităților tactice ale acțiunilor de urmărire penală specifice în cauzele de corupție comise de funcționarii publici cu statut special;
- identificarea deficiențelor structurale, a lacunelor metodice și a factorilor care afectează eficiența managerial-criminalistică a activităților de urmărire penală;
- formularea unor recomandări practice pentru organul de urmărire penală și cel de investigații speciale în vederea investigării infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special și înaintarea, după caz, a propunerilor *de lege ferenda*.

Ipoteza de cercetare se bazează pe premisa că elaborarea și aplicarea unei metodici criminalistice, adaptate particularităților funcționarului public cu statut special, va determina o creștere considerabilă a eficienței procesului de investigare a infracțiunilor de corupție comise de această categorie de persoane. Se presupune că o abordare științifică integrată, care să coreleze tacticile de urmărire penală cu specificul psihologic, profesional și organizațional al funcționarului cu statut special, va permite identificarea mai rapidă a elementelor infracționale, administrarea probelor, precum și consolidarea credibilității probatoriului în fața instanței de judecată. Totodată, se pornește de la ideea că valorificarea instrumentelor moderne de criminalistică și a măsurilor speciale de investigație, în limitele legii, va contribui la

destructurarea mecanismelor corupționale instituționale și la reducerea nivelului de impunitate în rândul funcționarilor cu statut special. Cercetarea pornește de asemenea de la presupunerea că lacunele existente în metodica actuală – precum lipsa unui cadru teoretic unificat, abordările fragmentare și lipsa pregătirii tactice specializate – pot fi remediate prin elaborarea unor procedee metodologice și recomandări tactico-procedurale clare, bazate pe experiența științifică națională și pe bunele practici europene. În acest sens, confirmarea ipotezei ar presupune demonstrarea faptului că o metodică criminalistică adaptată funcționarilor publici cu statut special asigură nu doar o investigare mai eficientă, ci și o protecție sporită a legalității procesului penal, contribuind la crearea unui cadru instituțional mai transparent și mai rezistent la corupție.

Noutatea și originalitatea științifică a prezentei teze de doctorat rezultă din faptul că, pentru prima dată în doctrina criminalistică a Republicii Moldova, este elaborată o metodică științific fundamentată de investigare a infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special. Lucrarea propune o abordare aplicativă cu scopul de a crea un cadru metodic coerent pentru investigarea corupției comise de funcționarii publici cu statut special. În acest sens, cercetarea depășește simpla analiză teoretică, transformând concluziile doctrinare în instrumente operaționale, aplicabile în practica organelor de urmărire penală.

Originalitatea științifică se exprimă prin: determinarea profilului criminalistic al funcționarului public cu statut special, care ține cont de particularitățile sale profesionale, cognitive și comportamentale; formularea unui model criminalistic etapizat de investigare, bazat pe corelarea măsurilor speciale de investigații cu acțiunile procesuale și cu expertizele judiciare, realizate în mod legal, operativ și eficient; elaborarea unei matrici criminalistice de risc aplicabile corpului profesional cu statut special, care permite anticiparea și identificarea timpurie a semnelor corupției; fundamentarea unei metodici integrate de valorificare a măsurilor speciale de investigație și a probelor digitale, în strictă concordanță cu principiul loialității probatoriului. Prin aceste contribuții, teza aduce un plus de valoare științei criminalisticii naționale, oferind un model metodic aplicabil și verificabil, care poate fi utilizat în activitatea practică a organelor anticorupție și în procesul de formare profesională a ofițerilor de urmărire penală. Cercetarea nu doar completează lacunele existente în literatura de specialitate, ci propune soluții inovatoare și replicabile pentru eficientizarea activităților de descoperire, documentare și probare a faptelor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. Baza metodologică a prezentei cercetări este constituită din principiile teoriei cunoașterii, logicii juridice și științei criminalistice, completate de fundamentele dreptului penal, procesual penal și ale criminologiei. Cercetarea se sprijină pe un ansamblu de metode teoretice și empirice, care au permis realizarea unei analize științifice coerente și riguroase. Dintre metodele teoretice, au fost

utilizate analiza, sinteza, inducția, deducția și comparația, pentru a sistematiza doctrina de specialitate și a identifica direcțiile de evoluție a metodicii criminalistice privind investigarea corupției comise de funcționarii publici cu statut special. Metoda analizei comparative a servit la raportarea cercetării la modelele doctrinare și normative internaționale, iar metoda logic-sistemică a fost folosită pentru structurarea caracteristicii criminalistice a infracțiunilor de corupție. Pe plan empiric, s-a recurs la analiza practicii judiciare și a materialelor de urmărire penală², la observarea științifică a situațiilor tipice de investigație și la modelarea procesului de cercetare criminalistică. Aceste metode au permis fundamentarea teoretică și practică a unei metodici aplicabile în investigarea corupției comise de funcționarii publici cu statut special. Selecția acestor metode este justificată prin caracterul interdisciplinar al cercetării, care impune o abordare complexă, integrând știința criminalistică cu principiile dreptului procesual penal și ale legalității probatoriului.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. *Importanța teoretică* a prezentei teze constă în dezvoltarea și consolidarea fundamentelor doctrinare ale criminalisticii, prin elaborarea unui cadru conceptual integrat privind investigarea infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special. Cercetarea contribuie la definirea științifică a caracteristicii criminalistice a acestei categorii de infracțiuni, evidențiind trăsăturile subiectului activ, mecanismul de comitere, urmele materiale și comportamentale, precum și particularitățile mediului instituțional în care acestea se produc. Prin corelarea principiilor dreptului penal și procesual penal cu instrumentele criminalisticii moderne, lucrarea fundamentează o metodică științifică originală de investigare, care poate fi utilizată drept reper teoretic pentru cercetări științifice ulterioare în domeniul combaterii corupției instituționale. Totodată, rezultatele obținute contribuie la dezvoltarea conceptului de criminalistică aplicată funcționarului public cu statut special, consolidând direcțiile moderne de cercetare asupra probatoriului, tacticilor de audiere și aplicării măsurilor speciale de investigație. *Valoarea aplicativă* a lucrării este determinată de posibilitatea implementării concluziilor și recomandărilor formulate în activitatea practică a organelor de urmărire penală, a procuraturii și a structurilor anticorupție. Metodica elaborată poate fi utilizată în procesul de instruire profesională a ofițerilor de urmărire penală, precum și în activitățile de perfecționare continuă ale personalului din domeniul anticorupție. Rezultatele cercetării oferă instrumente concrete pentru identificarea, documentarea și probarea faptelor de corupție, consolidând cooperarea interinstituțională și respectarea principiilor legalității și loialității probatoriului. Totodată, recomandările formulate pot fi valorificate în elaborarea politicilor publice și strategiilor naționale anticorupție, precum și în revizuirea cadrului normativ privind responsabilitatea penală și procedura de investigare a funcționarilor publici cu statut

² N.a.: s-au analizat 83 de sentințe și decizii ale instanțelor de judecată referitoare la cazurile de corupție comise de funcționarii publici cu statut special, lista cărora se regăsește în bibliografia tezei de doctorat.

special. În plan educațional, lucrarea are valoare formativă, putând fi utilizată ca suport științific și metodologic în predarea disciplinelor „Criminalistică”, „Activitate specială de investigații” și „Activitate de urmărire penală” în cadrul instituțiilor de învățământ superior ale MAI și ale altor structuri specializate. Astfel, teza îmbină semnificația teoretică cu relevanța practică, contribuind simultan la dezvoltarea doctrinei criminalistice și la îmbunătățirea activității operaționale și probatorii în cauzele de corupție ce implică funcționari publici cu statut special.

Sumarul compartimentelor tezei. Structura tezei de doctorat este concepută în conformitate cu logica și exigențele unei cercetări științifice complexe, fiind orientată spre realizarea scopului și obiectivelor propuse. Lucrarea este alcătuită din: adnotări în limbile română, engleză și rusă, lista abrevierilor, introducere, patru capitole divizate în secțiuni, concluzii generale și recomandări, urmată de o bibliografie, declarația privind asumarea răspunderii, CV-ul autorului.

Introducerea stabilește importanța și actualitatea temei, definește scopul, obiectivele, ipoteza și problema științifică a cercetării, prezintă metodologia și baza teoretico-normativă, precum și noutatea, importanța teoretică și valoarea aplicativă a rezultatelor obținute.

Capitolul I – Analiza situației privind metodică cercetării infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special. Primul capitol al tezei are rolul de a stabili fundamentele teoretice și practice ale cercetării, printr-o analiză complexă a surselor doctrinare, a cadrului normativ și a jurisprudenței relevante. Examinarea acestor repere permite identificarea direcțiilor principale de dezvoltare a metodicii criminalistice, dar și a lacunele existente în doctrina autohtonă privind investigarea infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special - o categorie distinctă prin natura atribuțiilor sale, prin nivelul de acces la informații confidențiale și prin cunoașterea mecanismelor interne de aplicare a legii.

Cercetarea debutează cu o analiză amplă a literaturii de specialitate din Republica Moldova, din care rezultă că fenomenul corupției a fost abordat, în principal, din perspective juridice, criminologice și instituționale, în timp ce dimensiunea criminalistică a investigării acestor infracțiuni rămâne încă insuficient conturată. În pofida existenței unui cadru teoretic solid privind tactica urmăririi penale, audierea, percheziția sau cercetarea la fața locului, studiile autohtone tratează fenomenul corupției într-un sens general, fără o delimitare clară a particularităților ce caracterizează funcționarii publici cu statut special.

Această situație relevă faptul că, deși s-au realizat progrese în planul doctrinei și al reglementării activităților speciale de investigații, lipsește o viziune metodologică unitară, care să integreze aspectele procesuale și operative într-un sistem coerent. Se constată necesitatea unui cadru științific care să coreleze eficiența investigației cu exigențele legalității și ale protejării

drepturilor fundamentale ale persoanelor implicate, în conformitate cu principiile statului de drept.

Pe plan internațional, cercetările de specialitate evidențiază tendința de unificare a domeniilor dreptului procesual penal și criminalisticii, orientată spre consolidarea coerenței dintre tactica investigativă și rigoarea probatorie. În literatura de specialitate se subliniază tot mai frecvent necesitatea valorificării tehnologiilor moderne – analiza fonoscopică, expertizele digitale și supravegherea informatică – în procesul de documentare și probare a faptelor de corupție, în special în mediile instituționale cu grad înalt de confidențialitate și ierarhizare.

Analiza comparativă a surselor doctrinare și a experienței practice conduce la o concluzie evidentă: în Republica Moldova se resimte lipsa unei metodici criminalistice unitare, elaborată special pentru investigarea corupției comise de funcționarii publici cu statut special. Această constatare justifică necesitatea unei cercetări proprii, orientate spre elaborarea unei metodologii științifice fundamentate, capabile să îmbine principiile legalității cu instrumentele tehnico-criminalistice moderne, oferind totodată un model practic de aplicare în activitatea organelor de urmărire penală.

Cadrul normativ național reglementează în mod detaliat aspectele generale ale fenomenului corupției, stabilind principiile, competențele și responsabilitățile instituțiilor abilitate să prevină și să combată acest tip de criminalitate. Totuși, analiza dispozițiilor legale existente evidențiază faptul că nu sunt prevăzute norme specifice care să trateze particularitățile metodice ale investigării corupției comise de funcționarii publici cu statut special. Reglementările actuale se concentrează preponderent asupra dimensiunii punitive și administrative a răspunderii penale, fără a oferi o abordare distinctă privind mecanismele de aplicare a metodelor criminalistice și tactice adaptate specificului profesional al acestor funcționari.

În consecință, activitatea de investigare a corupției instituționale se desfășoară pe baza normelor generale de procedură și a experienței practice acumulate de organele de urmărire penală, în lipsa unui cadru metodologic național uniform care să asigure coerență și eficiență în aplicarea instrumentelor criminalistice. Această carență justifică necesitatea dezvoltării unei metodici specializate, orientate către particularitățile profesionale, ierarhice și instituționale ale funcționarilor publici cu statut special.

În plan procedural, Codul de procedură penală stabilește principiile și limitele activității de urmărire penală, însă modul concret de aplicare a acțiunilor procesuale și al măsurilor speciale de investigație în cauzele ce implică funcționari din sistemele de forță rămâne insuficient reglementat. Această lacună impune elaborarea unei metodici criminalistice naționale, care să

asigure uniformitatea și eficiența în aplicarea instrumentelor de investigare, cu respectarea principiului legalității și a standardelor internaționale anticorupție.

Examinarea practicii judiciare demonstrează că infracțiunile de corupție comise de funcționarii publici cu statut special se caracterizează prin grad ridicat de latență, sofisticare și disimulare probatorie. În numeroase cauze, actele de corupție sunt mascate sub forma unor favoruri administrative, comisioane „de consultanță” sau servicii neoficiale, iar identificarea legăturii cauzale între beneficiu și exercitarea atribuției de serviciu necesită o probare minuțioasă.

Analiza dosarelor soluționate relevă deficiențe în documentarea probelor, în aplicarea măsurilor speciale de investigație și în corelarea informației operative cu acțiunile procesuale. În unele cazuri, probele obținute prin interceptări sau flagrant sunt contestate pentru nerespectarea principiului loialității probatoriului. Această situație confirmă necesitatea perfecționării metodicii criminalistice și a profesionalizării ofițerilor de investigație și ofițerilor de urmărire penală care investighează corupția instituțională.

Analiza doctrinară, legislativă și practică realizată în acest capitol a permis identificarea principalelor direcții de îmbunătățire a metodicii de investigare. Printre acestea se remarcă: elaborarea unei metodici naționale unitare, adaptate specificului funcționarilor publici cu statut special; integrarea tehnologiilor moderne în procesul probator; consolidarea controlului procesual asupra utilizării măsurilor speciale de investigație, pentru garantarea loialității probatoriului; crearea unui mecanism interinstituțional de cooperare între structurile operative, organele de urmărire penală și procuratură; promovarea formării continue a investigatorilor și procurorilor specializați în corupția instituțională.

În concluzie, Capitolul I demonstrează că actuala abordare a investigării corupției în rândul funcționarilor publici cu statut special este insuficient uniformizată și parțial adaptată realităților instituționale. Prin urmare, cercetarea de față își propune să răspundă acestor nevoi prin formularea unei metodici criminalistice unitare, capabile să coreleze exigențele teoretice cu necesitățile practice ale organelor de urmărire penală și să contribuie la consolidarea integrității instituționale în Republica Moldova.

Capitolul II – Caracteristica criminalistică a infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special. Caracteristica criminalistică a infracțiunilor de corupție reprezintă unul dintre pilonii esențiali ai metodicii investigării, întrucât ea constituie baza pentru planificarea și desfășurarea acțiunilor de urmărire penală. În cazul corupției comise de funcționarii publici cu statut special, această caracteristică dobândește trăsături particulare, determinate de statutul profesional al făptuitorilor, de nivelul lor de pregătire juridică și de cunoașterea mecanismelor interne ale sistemului de aplicare a legii. Caracteristica criminalistică

oferă investigatorului posibilitatea de a construi o viziune sistemică asupra infracțiunii, prin identificarea relațiilor dintre elementele sale constitutive – subiectul, obiectul, modul de operare, urmele, circumstanțele de timp și loc, precum și comportamentul postinfracțional. În cauzele care implică funcționari publici cu statut special, analiza acestor elemente permite înțelegerea profundă a modului în care activitatea infracțională este concepută, disimulată și protejată prin mecanisme instituționale interne. În astfel de situații, caracteristica criminalistică trebuie adaptată la particularitățile mediului profesional, deoarece funcționarul investigat dispune de cunoștințe tehnice și juridice avansate, de acces la informații confidențiale și de o familiaritate directă cu procedurile operative și tacticile acțiunilor de urmărire penală. Aceste elemente determină un grad sporit de latență al faptei și impun utilizarea unor metode de investigare complexe, bazate pe corelarea probelor directe cu cele indirecte și pe aplicarea riguroasă a măsurilor speciale de investigație. În consecință, eficiența cercetării penale depinde de capacitatea organelor de urmărire de a identifica și valorifica aceste interdependențe, asigurând în același timp respectarea principiilor legalității și loialității probatoriului. Subiectul activ al infracțiunilor de corupție este o persoană cu atribuții de putere publică, dar în cazul celor cu statut special, complexitatea sporește prin dubla lor apartenență – la structurile de forță și la sistemul administrativ al statului. Acești funcționari, cum sunt polițiștii, vameșii, ofițerii din serviciile de securitate, militarii și personalul din sistemul penitenciar, sunt instruiți să cunoască și să utilizeze tehnici operative, ceea ce le conferă o capacitate sporită de a ascunde urmele activității infracționale.

Cercetările efectuate demonstrează că aceste persoane manifestă o rezistență psihologică și tactică mai mare în cadrul urmăririi penale, precum și o tendință pronunțată de solidaritate profesională, ceea ce complică procesul de obținere a probelor. Funcționarii cu statut special dispun, de regulă, de un grad înalt de loialitate internă și de cunoștințe juridice care le permit să anticipeze acțiunile de urmărire penală și să exploateze eventualele deficiențe procedurale. Astfel, investigarea infracțiunilor comise de aceștia impune o pregătire criminalistică superioară a organelor de urmărire penală și utilizarea unor tactici specifice, bazate pe elementul surpriză, discreție operațională și documentare minuțioasă a proceselor decizionale interne. Analiza cauzelor de corupție din practica judiciară și a materialelor procesuale demonstrează că mecanismul infracțional urmează adesea o structură etapizată: stabilirea contactului între funcționar și ofertantul mitei, negocierea sumelor sau avantajelor, acceptarea beneficiului și disimularea originii acestuia. În cazul funcționarilor cu statut special, contactul inițial este de obicei mascat prin acțiuni de serviciu legitime, cum ar fi controale, verificări, autorizări sau intervenții administrative. De asemenea, împrejurările de comitere pot fi influențate de mediul ierarhic – presiunea superiorilor, cultura instituțională tolerantă față de abateri și mecanismele de

protecție internă. În multe situații, actele de corupție se manifestă sub formă de „servicii de reciprocitate” între colegi sau departamente, fără o formă materială imediată, dar cu efecte de durată asupra integrității instituției. Corupția comisă de funcționarii cu statut special lasă urme complexe, predominant indirecte, care se manifestă sub forma documentelor administrative, a mesajelor electronice, a transferurilor financiare camuflate sau a deciziilor instituționale aparent legale. În acest context, expertizele criminalistice și informatice dobândesc o importanță sporită.

Utilizarea măsurilor speciale de investigație devine indispensabilă pentru stabilirea legăturii cauzale între fapta de corupție și persoana implicată. Totodată, doctrina modernă insistă asupra respectării principiului loialității probatoriului, conform căruia probele trebuie obținute în mod legal, fără provocare, manipulare sau depășirea atribuțiilor operative. În practica investigativă, aplicarea expertizelor tehnico-științifice asigură o bază obiectivă pentru confirmarea faptelor, mai ales atunci când lipsesc probele directe.

Fenomenul corupției în rândul funcționarilor cu statut special este determinat de o combinație de factori profesionali, instituționali și psihologici. Printre cei mai frecvenți se numără: cultura organizațională bazată pe ierarhie și loialitate de corp; absența unui control intern eficient; percepția eronată a puterii ca privilegiu; nivelul insuficient de instruire etică și juridică; lipsa unor mecanisme eficiente de protejare a avertizorilor de integritate. Aceste condiții generează o toleranță informală față de comportamentele corupte, iar corupția devine, în unele cazuri, o „practică tacită” acceptată de mediul profesional.

Analiza efectuată demonstrează că infracțiunile de corupție comise de funcționarii publici cu statut special se disting printr-o caracteristică criminalistică proprie, determinată de nivelul de pregătire al subiecților, de specificul mediului instituțional și de gradul ridicat de disimulare a probelor. În plan teoretic, această categorie de infracțiuni solicită o abordare diferențiată în cadrul metodicii criminalistice generale, iar în plan practic – o adaptare a tacticilor de investigare și a mijloacelor tehnico-științifice la particularitățile psihologice și operaționale ale făptuitorului.

Caracteristica criminalistică formulată în acest capitol constituie baza conceptuală pentru elaborarea metodicii propriu-zise de investigare, dezvoltată în capitolele următoare. Ea orientează activitatea organelor de urmărire penală către o investigare mai eficientă, mai loială și mai adaptată realităților corupției instituționale contemporane.

Capitolul III – Organizarea investigării infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special. Desfășurarea urmăririi penale în cauzele de corupție care implică funcționari publici cu statut special prezintă o serie de particularități esențiale, determinate de specificul profesional și instituțional al subiecților vizați, de complexitatea relațiilor ierarhice, de gradul ridicat de pregătire juridică a acestora și de modul subtil de disimulare a activităților infracționale. În asemenea cauze, succesul investigației depinde în mod

direct de organizarea judicioasă a procesului de urmărire penală, de stabilirea clară a circumstanțelor care trebuie dovedite, de utilizarea coordonată a mijloacelor criminalistice și a măsurilor speciale de investigație, precum și de asigurarea legalității și loialității probatoriului.

Urmărirea penală în cauzele de corupție comise de funcționarii publici cu statut special parcurge, în mod general, trei etape: etapa premergătoare urmării penale, în care sunt colectate informații operative, verificate sesizările și evaluate indiciile rezonabile privind comiterea faptei; etapa inițială a urmării penale, în care se dispun acțiunile urgente, precum reținerea în flagrant, aplicarea măsurilor speciale de investigație, conservarea probelor materiale și audierea martorilor; etapa complexă de desfășurare a urmării penale, dedicată consolidării probatoriului, corelării rezultatelor expertizelor și pregătirii cauzei pentru trimiterea în judecată.

În această dinamică, investigatorul trebuie să țină cont de faptul că funcționarul cu statut special, datorită pregătirii sale profesionale, anticipează adesea acțiunile de urmărire penală, iar o documentare superficială poate compromite întreaga cauză. De aceea, planificarea investigației trebuie să se bazeze pe versiuni multiple, verificabile și pe o succesiune logică a acțiunilor tactice, astfel încât elementul surpriză să fie menținut până la finalizarea flagrantului sau a altor procedee probatorii. În procesul de urmărire penală, organul de investigație are sarcina de a stabili un ansamblu de circumstanțe care definesc atât fapta, cât și contextul ei infracțional. Printre cele mai importante se numără: momentul, locul și modul de manifestare a faptelor de corupție; identitatea, funcția și atribuțiile exacte ale funcționarului public cu statut special implicat; relațiile dintre făptuitor și persoanele care au oferit sau intermediat foloasele necuvenite; valoarea și natura avantajelor primite; mijloacele de disimulare a provenienței acestora (transferuri financiare, acte justificative false, intermediari aparent legali); legătura cauzală dintre exercitarea atribuției de serviciu și obținerea beneficiului. În plus, trebuie stabilite circumstanțele psihologice și motivaționale ale comiterii faptei: intenția, poziția față de normele de conduită profesională și eventuala implicare a altor persoane din cadrul instituției.

Analiza practicii judiciare relevă existența mai multor situații tipice care necesită abordări tactice diferențiate: Reținerea în flagrant a funcționarului public cu statut special, care impune o documentare prealabilă riguroasă și o sincronizare perfectă între organele operative și procurorul de caz; Investigarea corupției mediate prin intermediari, în care comunicarea infracțională este mascată prin terți aparent neimplicați; Cazurile de corupție instituționalizată, caracterizate prin participarea mai multor persoane din aceeași structură, cu distribuirea rolurilor și protejarea reciprocă a membrilor; Faptele de corupție de tip pasiv, în care funcționarul nu solicită direct mita, dar creează condiții favorabile pentru oferirea acesteia; Faptele de corupție combinate cu alte infracțiuni de serviciu – abuz, neglijență, fals în acte publice sau divulgarea secretului de

stat. În toate aceste situații, investigatorul trebuie să mențină echilibrul dintre confidențialitate, legalitate și eficiență, aplicând tactici precise și evitând orice formă de provocare ilegală.

Măsurile speciale de investigație reprezintă elementul central al documentării faptelor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special. Acestea includ supravegherea vizuală, interceptarea comunicațiilor, înregistrările audio-video, livrările controlate și testele de integritate profesională. Cercetarea subliniază că eficiența măsurilor speciale de investigații depinde de coordonarea perfectă dintre structurile operative și organele de urmărire penală, precum și de asigurarea controlului judiciar al proporționalității și legalității acestor măsuri. În practica Republicii Moldova, neconcordanțele între activitatea operativă și cea procesuală au generat uneori excluderea probelor pentru lipsa loialității probatoriului. Pentru evitarea unor asemenea situații, este necesară implementarea unui mecanism integrat de valorificare a rezultatelor măsurilor speciale, care să prevadă: verificarea preliminară a legalității autorizării măsurii; analiza obiectivă a informațiilor obținute și transpunerea lor în probe procesuale; menținerea confidențialității privind sursele de informație și persoanele implicate în documentare. Astfel, teza argumentează că măsurile speciale de investigații nu trebuie privite ca scop în sine, ci ca instrumente criminalistice complementare care sprijină activitatea de urmărire penală, permițând organului de urmărire penală sau procurorului să treacă de la nivelul informativ la cel probatoriu într-o manieră legală și transparentă.

Un aspect esențial al organizării urmăririi penale îl constituie cooperarea dintre autoritățile implicate în combaterea corupției. În cauzele ce implică funcționari cu statut special, această cooperare trebuie să se bazeze pe schimbul operativ de informații, delimitarea clară a competențelor și respectarea principiului independenței procedurale.

Analiza materialelor de practică relevă o serie de probleme recurente: lipsa unei metodici unificate pentru documentarea flagrantului și gestionarea probelor electronice; insuficiența instruirii specializate a ofițerilor de urmărire penală și ofițerilor de investigație în domeniul corupției instituționale; aplicarea inefficientă a expertizelor criminalistice; deficiențe în comunicarea dintre structurile operative și cele procesuale. Pentru depășirea acestor obstacole, teza propune: dezvoltarea unei baze metodologice unice pentru cauzele de corupție care implică funcționari publici cu statut special; introducerea formărilor continue interdisciplinare pentru ofițerii de investigație, ofițerii de urmărire penală și procurori, axate pe cooperare și standarde etice; digitalizarea procesului probator, prin utilizarea sistemelor integrate de arhivare, analiză și prezentare a probelor electronice; extinderea rolului expertizelor judiciare, inclusiv psihologice și financiare, pentru fundamentarea versiunilor de urmărire penală.

Capitolul III demonstrează că investigarea infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special necesită o organizare strategică a urmăririi penale, bazată pe

coordonare interinstituțională, legalitate și rigoare științifică. Cercetarea confirmă că doar prin armonizarea activității operative cu cea procesuală, prin valorificarea corectă a rezultatelor măsurilor speciale și prin utilizarea unor tactici criminalistice adaptate statutului funcționarului, poate fi obținut un probatoriu complet, loial și eficient.

Capitolul IV – Particularitățile tactice ale efectuării unor acțiuni de urmărire penală în cauzele investigării infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special.

Capitolul IV are o importanță decisivă în structura metodicii criminalistice propuse, întrucât el transpune conceptele teoretice formulate în capitolele anterioare într-un cadru operațional-tactic concret, adaptat la specificul infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special. În aceste cauze, activitatea probatorie trebuie să îmbine rigoarea procesuală cu subtilitatea tactică, întrucât subiecții cercetați dețin experiență profesională în domeniul aplicării legii și cunosc în detaliu procedurile urmăririi penale. Prin urmare, orice eroare în planificarea sau desfășurarea acțiunilor de urmărire penală poate fi speculată de către făptuitor, iar loialitatea probatoriului poate fi ușor contestată. Din acest motiv, tactica investigării corupției instituționale se bazează pe precizie, discreție și respectarea strictă a principiilor legalității și proporționalității.

Reținerea în flagrant constituie una dintre cele mai eficiente, dar și mai riscante acțiuni de urmărire penală în cazurile de corupție. Ea oferă posibilitatea surprinderii făptuitorului în momentul comiterii infracțiunii, asigurând obținerea unui probatoriu direct și incontestabil. În cazul funcționarilor publici cu statut special, pregătirea flagrantului necesită un nivel ridicat de profesionalism, cooperare interinstituțională și control judiciar prealabil. Reținerea trebuie să se bazeze pe o documentare prealabilă complexă: monitorizarea comportamentului funcționarului, identificarea momentului predării sau primirii mitei, utilizarea tehnicii audio-video și pregătirea echipei operative. În același timp, este esențială evitarea oricărei forme de provocare, conform jurisprudenței CEDO³, care sancționează situațiile în care organele de urmărire determină activ intenția infracțională. Reușita acestei acțiuni depinde de sincronizarea perfectă între faza operativă și cea procesuală, precum și de conservarea imediată a probelor: înscrisuri, sume de bani marcate, urme digitale sau biologice. Este important ca în timpul reținerii în flagrant să se excludă utilizarea excesivă a forței fizice, deoarece, în caz contrar, riscăm să încălcăm drepturile persoanei garantate de art. 3 CEDO⁴. După flagrant, urmează o etapă de audiere rapidă, menită să valorifice efectul psihologic al surprizei.

Cercetarea la fața locului în cazurile de corupție comise de funcționari cu statut special are particularități distincte față de alte tipuri de infracțiuni. Întrucât actul de corupție se petrece,

³ Hotărârea CtEDO, Pareniuc c. Moldovei, din 01.10.2014 (§ 33-36). Disponibilă: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-154853%22%5D%7D> [accesată: 02.11.2024].

⁴ Hotărârea CtEDO, Savițchi c. Moldovei, din 17.06.2008 (§ 4, 5). Disponibilă: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-127978%22%5D%7D> [accesată: 18.07.2024].

de regulă, în spații oficiale (birouri, vehicule de serviciu, locuințe), intervenția trebuie să respecte atât normele procedurale, cât și specificul mediului instituțional. În cadrul cercetării se urmărește: identificarea urmelor materiale (sume de bani, înscrisuri, ambalaje, dispozitive electronice etc.); descoperirea urmelor biologice sau dactiloscopice pe obiectele implicate; documentarea detaliată a condițiilor în care s-a produs actul de corupție (dispunerea mobilierului, accesul persoanelor, iluminarea, traseele de deplasare). Particularitatea constă în faptul că subiecții cu statut special pot influența mediul probator – au cunoștințe despre modul de conservare a urmelor și, în unele cazuri, acces direct la locul faptei după comitere. De aceea, investigatorul trebuie să acționeze prompt, să sigileze perimetrul și să colaboreze cu un specialist criminalist care asigură integritatea urmelor.

Percheziția este una dintre acțiunile procesuale cele mai sensibile în cauzele de corupție instituțională, întrucât ea vizează funcționari care dispun de statut special, de acces la informații clasificate și de protecție ierarhică. Tactica percheziției trebuie să combine elementul surpriză cu legalitatea absolută a procedurii. Autorul recomandă ca înainte de efectuare să fie colectate date precise privind locațiile, orarul funcționarului, mijloacele tehnice folosite și eventualele spații de ascundere. În practică, percheziția trebuie să se desfășoare în prezența martorilor asistenți, cu filmare completă, iar toate probele ridicate să fie etichetate și sigilate imediat. În plus, în cazul funcționarilor cu statut special, investigatorii trebuie să acorde atenție documentelor interne, dispozitivelor electronice, mediilor de stocare și telefoanelor de serviciu, întrucât acestea pot conține date cu valoare probatorie esențială (corespondență criptată, transferuri neautorizate, fotografii, înregistrări).

Audierea reprezintă una dintre cele mai complexe acțiuni criminalistice în cauzele de corupție. În cazul funcționarilor publici cu statut special, interogarea trebuie să țină cont de nivelul lor ridicat de cunoștințe juridice și de capacitatea de control psihologic. Investigatorul trebuie să combine metodele clasice de interogare cu procedee moderne de analiză comportamentală și psihologică. Conform metodicii propuse de autor, audierea trebuie să se desfășoare în etape: stabilirea contactului psihologic, prin crearea unei atmosfere de aparentă neutralitate; obținerea informațiilor spontane, care pot fi confruntate ulterior cu probele obiective; valorificarea contradicțiilor din declarațiile persoanei audiate; utilizarea confruntării între funcționarul acuzat și martorii relevanți, pentru clarificarea aspectelor contradictorii. De asemenea, audierea martorilor și a denunțătorilor trebuie să fie realizată cu precauție, pentru a le proteja identitatea și a preveni eventualele presiuni sau represalii.

Expertiza judiciară reprezintă mijlocul prin care activitatea infracțională este confirmată științific. În cauzele de corupție, expertizele fonoscopice, grafoscopice, criminalistice, contabile, psihologice și digitale sunt frecvent utilizate pentru consolidarea probatoriului. Particularitatea

constă în corelarea probelor tehnico-științifice cu probele indirecte, pentru a demonstra nu doar fapta materială, ci și intenția coruptivă a funcționarului. În același timp, expertizele trebuie dispuse în mod oportun, înainte de pierderea valorii urmelor materiale sau electronice. Un rol aparte îl au expertizele mijloacelor electronice, care permit examinarea comunicațiilor criptate, a înregistrărilor de pe dispozitivele mobile etc. Totodată, expertiza psihologică poate fi utilizată pentru identificarea reacțiilor comportamentale specifice în situațiile de corupție.

Pe lângă acțiunile analizate anterior, teza subliniază importanța altor activități procesuale - cum ar fi recunoașterea după semne distinctive, prezentarea pentru identificare, ridicarea de obiecte și documente, confruntarea digitală a probelor și verificarea depozițiilor la fața locului. Aceste acțiuni trebuie planificate în strictă corelare cu datele din dosar și adaptate la gradul de pregătire al funcționarului implicat. De asemenea, autorul insistă asupra aplicării tacticilor de contracarare a influenței instituționale, întrucât persoanele cu statut special pot apela la relații ierarhice, politice sau de colegialitate pentru a compromite urmărirea penală. În asemenea situații, investigatorii trebuie să acționeze sub supravegherea procurorului, cu măsuri stricte de confidențialitate și securizare a informațiilor.

Analiza acțiunilor procesuale și tactice a demonstrat că investigarea infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special reclamă o abordare tactică diferențiată, bazată pe planificare strategică, disciplină procedurală și cooperare interinstituțională. Reținerea în flagrant, cercetarea la fața locului, percheziția, audierea și expertizele judiciare trebuie privite nu ca acțiuni izolate, ci ca elemente interdependente ale unui sistem metodic coerent. Doar prin aplicarea lor integrată se poate asigura un probatoriu complet, legal și credibil.

În ansamblu, acest capitol finalizează modelul criminalistic elaborat în cadrul tezei, oferind un instrument practic pentru investigatorii și procurorii specializați, menit să sporească eficiența descoperirii, documentării și prevenirii corupției în rândul funcționarilor publici cu statut special.

Concluziile generale și recomandările sintetizează rezultatele obținute, formulează principalele direcții de dezvoltare a metodicii criminalistice privind investigarea corupției funcționarilor publici cu statut special și propun măsuri de perfecționare a cadrului normativ și a practicilor investigative.

Astfel, întreaga structură a tezei asigură o abordare logică, progresivă și completă a temei de cercetare, îmbinând analiza teoretică cu soluțiile aplicative, în scopul fundamentării unei metodici științifice moderne și eficiente de combatere a corupției instituționale.

Implementarea rezultatelor științifice. Implementarea rezultatelor științifice obținute în cadrul cercetării privind metodica investigării infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special are o semnificație majoră, atât din perspectiva teoriei criminalistice, cât

și a practicii judiciare și operative. Rezultatele obținute contribuie la perfecționarea cadrului metodic și tactic de investigare, adaptat noilor realități instituționale și cerințelor statului de drept. În plan teoretic, concluziile formulate fundamentează dezvoltarea unei metodici criminalistice destinate organelor de aplicare a legii din domeniul anticorupției, bazate pe activități legale de administrare a probelor, respectării drepturilor și proporționalității în utilizarea mijloacelor de investigare. Ele pot fi integrate în activitatea științifică și didactică a instituțiilor de învățământ superior juridic, în special în cadrul Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne, în programele de licență, masterat și doctorat, precum și în programele de formare inițială și continuă a audienților (practicieni) din domeniul criminalisticii, al dreptului penal și al procesului penal.

Aplicarea rezultatelor cercetării în procesul educațional contribuie la modernizarea conținutului disciplinelor „Activitate de urmărire penală”, „Metodica investigării infracțiunilor”, „Tactica efectuării acțiunilor de urmărire penală”, precum și la îmbunătățirea competențelor profesionale ale viitorilor specialiști în aplicarea legii. De asemenea, concluziile lucrării pot fi utilizate în formarea continuă a ofițerilor de urmărire penală, procurorilor, judecătorilor și specialiștilor anticorupție, oferindu-le instrumente metodice concrete pentru investigarea faptelor de corupție în rândul funcționarilor cu statut special.

În plan practic, metodica elaborată poate fi implementată în activitatea organelor de urmărire penală și a structurilor operative, inclusiv în cadrul Centrului Național Anticorupție, Procuraturii Anticorupție, Serviciului de Informații și Securitate, Serviciul Protecție Internă și Anticorupție a MAI și altor instituții abilitate. Integrarea recomandărilor formulate în cercetare poate duce la îmbunătățirea procesului de documentare și probare, la aplicarea eficientă a măsurilor speciale de investigație și la creșterea gradului de loialitate și validitate a probatoriului.

Rezultatele teoretice și metodologice ale lucrării au fost valorificate prin articole științifice și comunicări la conferințe naționale și internaționale, care au contribuit la diseminarea cunoștințelor în domeniul criminalisticii și la schimbul de bune practici între specialiști din Republica Moldova, Ucraina, România și alte state europene. Aceste activități au consolidat cooperarea științifică și profesională între autoritățile implicate în combaterea corupției și au promovat principiile unei cercetări penale loiale și transparente.

Un aspect esențial al implementării constă în posibilitatea utilizării rezultatelor tezei în procesul de elaborare a actelor normative interne și a strategiilor anticorupție, în special cele care vizează funcționarii cu statut special. Concluziile formulate pot servi drept suport științific pentru ajustarea cadrului procedural și pentru dezvoltarea mecanismelor de prevenire, monitorizare și sancționare a corupției instituționale.

În perspectivă, implementarea concluziilor acestei cercetări are potențialul de a contribui la consolidarea integrității instituționale, la creșterea eficienței investigațiilor și la reducerea nivelului de impunitate în rândul funcționarilor cu statut special. Prin aplicarea metodicii propuse, se asigură un proces penal modern, compatibil cu standardele europene, bazat pe profesionalism, transparență și respectarea drepturilor fundamentale ale omului.

1. ANALIZA SITUAȚIEI PRIVIND METODICA CERCETĂRII INFRAȚIUNILOR DE CORUPȚIE COMISE DE FUNCȚIONARIII PUBLICI CU STATUT SPECIAL

Combaterea corupției comise de funcționarii publici cu statut special reprezintă una dintre cele mai complexe provocări ale criminalisticii contemporane. Specificul acestor structuri – caracterizate prin ierarhii rigide, competențe coercitive și acces la informații confidențiale – impune o metodică de cercetare distinctă, în care fiecare acțiune operativă, tactică și procesuală trebuie calibrată cu precizie. În timp ce doctrina națională și internațională a produs analize valoroase privind natura juridică, criminologică, criminalistică și procedurală a corupției, puține lucrări au transformat aceste concluzii într-un model practic de investigare adaptat particularităților profesiilor cu statut special.

Capitolul de față urmărește să surprindă această evoluție teoretică și să identifice direcțiile metodice care pot fi aplicate concret în activitatea de urmărire penală. Analiza are ca punct de plecare literatura științifică autohtonă și comparată, corelând dimensiunile juridico-penală, procesuală, criminologică și criminalistică într-o sinteză unitară. Scopul este acela de a fundamenta științific necesitatea unei metodici criminalistice diferențiate pentru investigarea faptelor de corupție comise în mediile instituționale cu regim special, în care echilibrul dintre legalitate, confidențialitate și eficiență probatorie devine determinant pentru reușita urmăririi penale și pentru protejarea integrității instituțiilor statului.

1.1. Studiul publicațiilor doctrinare din Republica Moldova cu privire la investigarea criminalistică a infraționilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special

Literatura autohtonă dedicată corupției a evoluat de la simple descrieri ale fenomenului la încercări tot mai articulate de a-l înțelege în intersecția dintre normă, instituții și practică judiciară. Din această acumulare rezultă un tablou coerent: normele penale delimitează conduitele ilicite, procedura trasează limitele loialității probatoriului, criminologia explică de ce apar breșele, iar criminalistica oferă instrumentele de lucru pentru a le închide. Totuși, exact acolo unde aceste patru perspective ar trebui să se contopească – investigarea corupției comise de funcționari publici cu statut special – se resimte nevoia unui cadru metodic diferențiat, capabil să țină cont de ierarhii, acces la informații sensibile și riscuri de interferență internă.

Prezenta sinteză valorifică reperele naționale consacrate și le așază într-un circuit aplicativ: de la identificarea timpurie a indicatorilor, la ordonarea acțiunilor operative și procesuale, până la consolidarea probatoriului în fața instanței. Finalitatea este una explicită: o abordare criminalistică modernă, integrată și loială, adaptată particularităților statutului special,

care să transforme analiza doctrinară într-un ghid operațional pentru cauzele de corupție din instituțiile de aplicare a legii.

Corpusul doctrinar dedicat corupției semnat de profesorul universitar, doctor habilitat în drept Valeriu Cușnir configurează, în mod practic, traseul de constituire a unei „școli” autohtone de gândire anticorupție. Privite în ordine cronologică, lucrările sale nu sunt simple studii izolate, ci etape succesive ale unei construcții coerente, care pornește de la definirea fenomenului și a incriminărilor specifice, trece prin rafinarea instrumentarului criminalistic și ajunge la integrarea corupției în problematica securității naționale și a politicilor legislative europene. Pentru cercetarea noastră, axată pe metodica investigării infrafracțiunilor de corupție comise de funcționari publici cu statut special, acest traseu nu are doar valoare istorică, ci funcționează ca fundament conceptual și metodologic fără de care demersul nu și-ar putea revendica rigoare științifică.

Prima etapă este reprezentată de monografia „*Corupția: Reglementări de drept; Activități de prevenire și combatere*”⁵. În acest moment doctrinar incipient pentru Republica Moldova, autorul formulează, probabil pentru prima dată în literatura autohtonă, o abordare sistematică a corupției: delimitează conceptul, structurează infrafracțiunile de corupție în sens strict, evidențiază raportul dintre reglementările penale și legea specială privind combaterea corupției și protecționismului și propune o tipologie a factorilor criminogeni și a măsurilor de prevenire. Meritul esențial al acestei lucrări constă în faptul că nu se limitează la comentarea textelor de lege, ci le plasează într-un cadru criminologic și investigativ mai larg, sugerând deja necesitatea unei metodici distincte de investigare a faptelor de corupție, diferită de abordările clasice aplicate altor categorii de infrafracțiuni. Pentru cercetarea noastră, monografia respectivă oferă primul cadru de referință privind înțelegerea corupției ca fenomen juridico-social complex, din care pot fi extrase elementele definitorii ale „profilului” infrafracțiunilor comise de funcționarii cu statut special.

Un pas important în direcția integrării criminalisticii în cercetarea corupției este făcut prin studiul „*Metode tehnico-științifice moderne de prevenire și combatere a faptelor de corupție*”⁶. Aici profesorul Cușnir trece de la nivelul normativ și criminologic la analiza mijloacelor tehnico-științifice concrete: detectarea comportamentului simulat (poligraf), valorificarea indicatorilor psihofiziologici, utilizarea probelor indirecte, tacticile de surprindere în flagrant și dificultățile probatorii în contextul comiterii faptelor în condiții de confidențialitate. Acest studiu anticipează ceea ce noi numim astăzi „instrumentar criminalistic specializat” pentru cauzele de corupție, conturând o viziune în care prevenirea și descoperirea faptelor nu mai pot fi reduse la mijloace

⁵ Cușnir Valeriu. *Corupția: Reglementări de drept; Activități de prevenire și combatere: în părți*. P. 1 / Valeriu Cușnir; Acad. de Poliție ”Ștefan cel Mare”. – Chișinău : S.n., 1999. – 103 p. ISBN 9975-9549-8-7.

⁶ Cușnir Valeriu, *Metode tehnico – științifice moderne de prevenire și combatere a faptelor de corupție*, Chișinău, 2004.

clasice, ci reclamă integrarea tehnicii moderne și a psihologiei judiciare. Din perspectiva tezei noastre, această lucrare oferă repere directe pentru formularea recomandărilor privind tacticile de audiere, utilizarea mijloacelor speciale de investigații și gestionarea probatoriului în cauzele ce implică funcționari cu statut special, în special acolo unde contactul direct dintre corupătorul activ și cel pasiv este dificil de surprins.

Culminarea primei perioade de cercetare este marcată de teza de doctor habilitat „*Incriminarea corupției în legislația penală a Republicii Moldova*”⁷. Această teză, rămasă un reper în literatura de drept penal națională, realizează o analiză amplă a infracțiunilor de corupție atât în sectorul public, cât și în cel privat, tratează obiectul juridic, subiecții, conținutul normativ, modalitățile de comitere și regimul măsurilor de siguranță (în special confiscarea specială). Prin comparația cu reglementările altor state și cu instrumentele internaționale (GRECO, Convențiile penală și civilă privind corupția), profesorul Cușnir propune clarificări conceptuale și soluții de *lege ferenda* care au influențat ulterior evoluția cadrului normativ. Pentru cercetarea noastră, această teză furnizează infrastructura dogmatică necesară: definirea riguroasă a infracțiunilor de corupție, delimitarea lor de infracțiunile conexe și înțelegerea particularităților subiectului activ – inclusiv a funcționarilor publici cu statut special – fără de care o metodică de investigare ar rămâne suspendată în abstract.

În 2011, studiul „*Infracțiunea de trafic de influență (art.326 C.pen. al RM) prin prisma Convenției penale privind corupția*”⁸, marchează tranziția de la analiza internă la o abordare profund integrată în standardele Consiliului European. Autorul examinează corespondența dintre art. 326 CP și exigențele Convenției penale privind corupția, identifică suprapuneri și lacune, și subliniază necesitatea unei incriminări eficiente a traficului de influență, inclusiv în ipostazele sale mai puțin vizibile. Pentru teza noastră, relevanța acestui demers rezidă în faptul că, în cauzele ce privesc funcționarii cu statut special, traficul de influență apare frecvent ca formă „soft” de corupție, mai greu de probat decât mituirea clasică, dar cu consecințe la fel de grave asupra funcționării instituțiilor. Analiza profesorului Cușnir ne oferă un reper clar pentru delimitarea elementelor constitutive și pentru construirea versiunilor tactice atunci când activitatea ilicită se derulează prin interpuși sau rețele informale de influență.

Articolul „*Impactul corupției și criminalității organizate asupra securității naționale și internaționale*”⁹ reprezintă un moment de pivot doctrinar: corupția nu mai este privită doar ca infracțiune sau ca fenomen administrativ deviant, ci ca factor strategic de vulnerabilizare a

⁷ Cușnir Valeriu, *Incriminarea corupției în legislația penală a Republicii Moldova*, Teză de doctor habilitat în drept, Specialitatea: 12.00.08 – Drept penal (drept penal), Chișinău, 2005, Cu titlu de manuscris C.Z.U.343.352 (498).

⁸ Cușnir Valeriu, *Infracțiunea de trafic de influență (art.326 C.pen. al RM) prin prisma Convenției penale privind corupția*. În: *Revista de studii și cercetări juridice*, Nr. 1-2/2011, Chișinău, 2011, pp. 87-103.

⁹ Cușnir Valeriu, Sterschi Florena Esther, *Impactul corupției și criminalității organizate asupra securității naționale și internaționale*. În: *Revista de studii și cercetări juridice* Nr. 1-2/2014 CEP USM, Chișinău, 2014, pp. 98-115.

statului. Împreună cu analiza conexiunilor cu criminalitatea organizată, autorul argumentează că rețelele corupte la nivel instituțional reduc capacitatea statului de a se proteja, distorsionează decizia publică și pot genera consecințe externe (regionale, internaționale). Din perspectiva tezei, acest unghi de abordare justifică în mod suplimentar necesitatea unei metodici speciale pentru funcționarii cu statut special, care sunt adesea integrați în zone sensibile pentru securitatea statului (ordine publică, frontieră, fisc, combaterea criminalității organizate).

În 2015, în articolul „*Fenomenul corupției: între percepție și reacție socială*”¹⁰, doctrinarul se centrează pe dimensiunea sociologică a corupției: percepția publicului, toleranța socială, decalajul dintre corupția resimțită și cea efectiv probată, efectele asupra încrederii în instituții. Această reorientare către percepție și reacție socială completează tabloul: investigația penală a faptelor de corupție nu se desfășoară în vid, ci într-un context social marcat de suspiciune, cinism sau, dimpotrivă, de acceptare pasivă a „normalității” corupției. În teza noastră, aceste concluzii justifică accentul pe protecția martorilor (denunțătorilor), pe comunicarea instituțională și pe necesitatea ca metoda de investigare să fie gândită și în raport cu efectele asupra încrederii publicului în instituțiile în care activează funcționarii publici cu statut special.

Lucrarea „*Politica legislativă anticorupțională în spațiul European*”¹¹ integrează experiența acumulată de autor într-o perspectivă de politică legislativă. Profesorul universitar Valeriu Cușnir analizează instrumentele și standardele Consiliului Europei, ale Uniunii Europene și ale OCDE, evaluează alinierea cadrului normativ național la aceste repere și subliniază rolul cooperării internaționale în prevenirea și combaterea corupției. Această lucrare fixează cadrul macro în care trebuie așezată orice metodică de investigare: normele procesuale și penale aplicabile în cauzele de corupție comise de funcționarii cu statut special nu mai pot fi gândite în afara dialogului cu standardele europene, iar investigația criminalistică presupune, tot mai des, cooperare interinstituțională și transfrontalieră.

Cea mai recentă contribuție majoră, lucrarea „*Sanțiuni prevăzute pentru infracțiunile conexe actelor de corupție*”¹², marchează o etapă de maturitate doctrinară. Aici autorii se concentrează asupra regimului sancționator al infracțiunilor conexe – acele fapte care, fără a fi

¹⁰ Cușnir Valeriu, Fenomenul corupției: între percepție și reacție social, Științe Politice, Akademos, nr. 4, Chișinău, 2015, pp. 97-105.

¹¹ Cușnir Valeriu, Politică legislativă anticorupțională în spațiul European. În: Dezvoltarea cadrului juridic al republicii moldova în contextul necesităților de securitate și asigurare a parcursului european (Partea a II-a), Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, Institutul de cercetări juridice, politice și sociologice, Chișinău, 2019, pp. 7-21.

¹² Cușnir Valeriu, Cojocari Ion, Sanțiuni prevăzute pentru infracțiunile conexe actelor de corupție. În: Studii și cercetări juridice, Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice; colegiul de redacție: Valeriu Cușnir (coordonator științific) [et al.], Chișinău, 2024 (CEP USM), pp. 135-156. Partea 7-8, 2023. 252 p. ISBN 978-9975-3201-1-5; ISBN 978-9975-62-727-6. Disponibilă: https://icjp.asm.md/sites/default/files/publicatii/studii_si_cercetari_juridice._parte_7-8._2024.pdf [accesată: 13.02.2025].

corupție în sens strict, sunt indisolubil legate de fenomenul corupt (spălare de bani, falsuri, abuzuri conexe, încălcări ale regimului conflictelor de interese etc.). Analiza sancțiunilor, a proporționalității lor și a rolului lor preventiv completează construcția inițiată încă din 1999: de la definirea corupției, trecând prin incriminare, metodică de investigare, dimensiune de securitate și politică legislativă, până la detalierea regimului sancționator al faptelor conexe. Pentru cercetarea noastră, acest studiu recent ne permite să ancorăm recomandările privind metodele de investigare într-un context sancționator clar: strategia criminalistică devine eficientă doar dacă valorifică întreaga „rețea” de incriminări conexe, care pot fi folosite tactic pentru destructurarea schemelor corupte în care sunt implicați funcționari cu statut special.

Privit în ansamblu, acest traseu cronologic demonstrează că profesorul universitar, doctor habilitat în drept Valeriu Cușnir este, practic, singurul autor autohton care a abordat corupția în mod integral: de la concept, incriminare și prevenire, la metodică criminalistică, implicații asupra securității naționale, percepție socială, politică legislativă și regim sancționator al infracțiunilor conexe. Pentru teza noastră, corpul său doctrinar nu reprezintă doar o sursă bibliografică, ci structura de rezistență a fundamentării științifice. Pe de o parte, acesta oferă cadrul general în interiorul căruia plasăm analiza particulară a corupției comise de funcționarii publici cu statut special; pe de altă parte, prin limitele sale – legate de contextul temporal al unor reglementări și de absența unei focalizări exclusive pe funcționarii cu statut special – justifică necesitatea cercetării noastre, care preia liniile teoretice trasate de doctrinarul Valeriu Cușnir și le dezvoltă într-o metodică specializată, adaptată exigențelor actuale ale științei criminalistice și noilor realități instituționale.

Volumul colectiv coordonat de Vasile Gurin, „*Corupția. Studii privind diferite aspecte ale corupției în Republica Moldova*”¹³, reprezintă una dintre primele încercări sistematice din spațiul științific moldovenesc de a aborda fenomenul corupției dintr-o perspectivă interdisciplinară. Lucrarea reunește studii selectate prin concurs, semnate de autori proveniți din domenii variate – drept, economie, științe politice și sociologie – oferind astfel o imagine complexă a cauzelor, manifestărilor și consecințelor corupției în societatea moldovenească.

Autorii tratează corupția nu doar ca fenomen juridic, ci și ca realitate socială, administrativă și economică, analizând multiplele ei dimensiuni: criminologică, politico-administrativă, economică și istorică. Sunt prezentate metodele politico-instituționale de prevenire, mecanismele juridice de control și sancționare, precum și impactul macroeconomic al corupției asupra stabilității și dezvoltării Republicii Moldova. Lucrarea include de asemenea o

¹³ Gurin Vasile și alții, *Corupția, Studii privind diferite aspecte ale corupției în Republica Moldova*, selectate prin concursul organizat de Programul de Drept al Fundației Soros-Moldova, Editura ARC, Chișinău, 2000, 382 p. CZU 343.352 (478).

analiză detaliată a procesului de incriminare a faptelor de corupție, cu referiri la evoluția legislației naționale și la raportarea acesteia la standardele internaționale.

Un element de originalitate îl constituie abordarea criminologică a fenomenului, autorii concentrându-se pe cauzalitatea comportamentului coruptibil, pe vulnerabilitățile instituționale care favorizează mita și traficul de influență, precum și pe deficiențele culturii juridice și morale ale funcționarilor publici. Deși lucrarea nu abordează aspectele procedurale ale depistării și urmării penale a faptelor de corupție, valoarea ei constă în explicarea contextului social și sistemic în care aceste fapte se produc. În acest sens, studiul devine indispensabil pentru înțelegerea fundalului criminologic și instituțional al investigațiilor criminalistice moderne.

Prin analiza istorică a apariției corupției în instituțiile statului, autorii surprind transformarea fenomenului dintr-o practică izolată într-un mecanism complex de influență și control administrativ. Ei evidențiază legătura directă dintre corupție și tranziția politică, slăbiciunea instituțiilor publice, lipsa transparenței decizionale și dependența excesivă de factorul politic. De asemenea, lucrarea oferă o perspectivă economică amplă, examinând modul în care corupția distorsionează piața liberă, afectează concurența și reduce atractivitatea investițiilor. Analizele macroeconomice din volum anticipează în mod remarcabil concluziile unor studii internaționale ulterioare privind costurile economice ale corupției și influența acesteia asupra creșterii economice și a nivelului de trai.

În cercetarea noastră, lucrarea analizată are un rol complementar, oferind baza teoretică pentru înțelegerea factorilor criminologici și administrativi care determină extinderea corupției în rândul funcționarilor publici cu statut special. Deși autorii nu tratează dimensiunea criminalistică, studiul lor ajută la explicarea mediului social și instituțional în care aceste infracțiuni apar, oferind un cadru conceptual necesar pentru dezvoltarea tacticii de investigare și pentru elaborarea măsurilor de prevenție adaptate realităților Republicii Moldova.

Lucrarea „*Jurisprudența privind infracțiunile de corupție. Aspecte teoretice și practice*”¹⁴, reprezintă o contribuție științifică valoroasă pentru înțelegerea și aplicarea corectă a legislației penale privind corupția în Republica Moldova. Autorii propun o analiză echilibrată între dimensiunea teoretică a fenomenului și reflectarea acestuia în practica judiciară, oferind o perspectivă coerentă asupra modului în care instanțele interpretează și aplică normele penale anticorupție.

Lucrarea este structurată în două direcții principale: partea teoretică, dedicată delimitării conceptelor, și partea practică, ce analizează jurisprudența națională în materia corupției. În prima secțiune, autorii definesc accepțiunile generale privind infracțiunile de corupție, conturând diferențele dintre corupția pasivă și cea activă, dintre infracțiunile proprii și cele asimilate. Sunt

¹⁴ Gurschi Constantin, Gurin Vasile, Cușnir Valeriu, Avram Mihai, *Jurisprudența privind infracțiunile de corupție, Aspecte teoretice și practice*, Editura Ulysse, Chișinău, 2003, 260 p. ISBN 9975-9663-5-7.

evidențiate semnele constitutive ale faptelor, subiectele active și pasive, formele de vinovăție și particularitățile elementului material.

Un capitol central este consacrat analizării infracțiunilor de luare de mită, dare de mită, mijlocire a mituirii, trafic de influență și primirea de către un funcționar a recompensei nelegitime. Autorii explică particularitățile fiecărei infracțiuni, diferențele de conținut juridic și interpretările pe care le-au dat instanțele de judecată în cauzele concrete. Lucrarea se distinge prin bogăția materialului jurisprudențial, fiind una dintre primele sinteze în care se valorifică hotărârile definitive ale instanțelor moldovenești în materia corupției.

De asemenea, autorii abordează infracțiunile asemănătoare celor de corupție, precum primirea remunerației ilicite pentru lucrări legate de deservirea populației, analizând rațiunea incriminării și granițele dintre răspunderea disciplinară, contravențională și cea penală. Această delimitare are o valoare practică deosebită, întrucât previne erorile de calificare juridică și contribuie la uniformizarea jurisprudenței.

Lucrarea se remarcă printr-o abordare echilibrată, în care conceptele doctrinare sunt permanent raportate la practica judiciară, autorii propunând interpretări clare ale dispozițiilor legale, soluții pentru cazurile de concurs de infracțiuni și explicații privind aplicarea sancțiunilor. În același timp, volumul are un rol formativ important, oferind modele de raționament juridic pentru ofițerii de investigație, ofițerii de urmărire penală, procurori și judecători implicați în combaterea corupției.

În contextul cercetării noastre, lucrarea dată constituie un reper fundamental prin prisma valorificării jurisprudenței ca instrument de consolidare a metodologiei de investigare. Deși accentul principal este pus pe aspectele juridico-penale, analiza detaliată a hotărârilor judecătorești permite identificarea tiparelor probatorii, a greșelilor de calificare și a tendințelor de interpretare a legii penale, elemente esențiale pentru perfecționarea tacticii și metodicii criminalistice în investigarea corupției comise de funcționarii publici cu statut special.

Studierii a fost supusă lucrarea intitulată „*Depistarea, cercetarea și calificarea infracțiunilor de corupție*”¹⁵, care reprezintă una dintre cele mai importante contribuții doctrinare ale perioadei postreformei sistemului penal moldovenesc, oferind o abordare complexă și sistematică asupra fenomenului corupției. Autorii propun o analiză unitară a cadrului juridic, metodologic și criminalistic al combaterii corupției, realizând o sinteză între normele interne, instrumentele internaționale și practica organelor de drept.

¹⁵ Avram Mihail, Gurin Vasile, Donciu Anatol. Coordonator: Valeriu Zubco, *Depistarea, cercetarea și calificarea infracțiunilor de corupție*, Agenția pentru Susținerea Învățământului Juridic și a Organelor de Drept „EX LEGE”, Editura ARC, Chișinău, 2005, 360 p. ISBN 9975-61-397-7.

Volumul este structurat în patru direcții majore: reglementările generale privind combaterea corupției, metodologia depistării și documentării faptelor, cercetarea și calificarea juridico-penală a infracțiunilor, precum și analiza cadrului normativ și internațional aplicabil Republicii Moldova. Autorii pornesc de la premisa că lupta împotriva corupției trebuie să se bazeze pe un sistem coerent de norme, proceduri și instrumente, capabil să asigure nu doar sancționarea faptelor, ci și prevenirea lor prin mijloace instituționale și educaționale.

Unul dintre meritele principale ale lucrării constă în clarificarea noțiunilor fundamentale și în delimitarea conceptuală dintre formele active și pasive ale corupției, precum și dintre faptele administrative și cele penale. Autorii detaliază procesul de depistare a infracțiunilor de corupție, insistând asupra valorii informațiilor operative, a cooperării interinstituționale și a documentării profesionale a faptelor, pentru a garanta autenticitatea și integritatea probatoriului.

În partea dedicată cercetării infracțiunilor de corupție, lucrarea se remarcă prin descrierea etapelor investigației, de la sesizarea inițială până la trimiterea cauzei în judecată. Sunt analizate tacticile specifice de audiere, percheziție, ridicare și confruntare, cu accent pe loialitatea probatoriului și pe protecția participanților la proces. Totodată, autorii pun un accent deosebit pe identificarea mecanismelor psihologice și organizaționale care stau la baza comportamentului coruptibil, subliniind importanța profesionalismului ofițerilor de urmărire penală și a imparțialității procesului de urmărire penală.

Capitolul privind calificarea infracțiunilor de corupție oferă o analiză aplicată a articolelor relevante din Codul penal, explicând corelația dintre elementele constitutive ale faptelor și circumstanțele agravante sau atenuante. Autorii propun un model logic de interpretare a semnelor juridice, menit să reducă erorile de calificare și să contribuie la uniformizarea practicii judiciare.

De asemenea, lucrarea acordă o atenție deosebită actelor internaționale și tratatelor în materie de corupție. În acest context, autorii demonstrează necesitatea alinierii cadrului normativ național la standardele internaționale și a consolidării cooperării transfrontaliere în combaterea fenomenului. Din perspectivă metodologică, volumul se distinge prin caracterul său interdisciplinar, îmbinând analiza juridică, criminalistică și practică, ceea ce îi conferă un rol formativ pentru ofițerii de urmărire penală, procurori și judecători. Lucrarea are și o dimensiune aplicativă evidentă, oferind modele de documentare, propuneri de acte procesuale și orientări tactice adaptate realităților instituționale ale Republicii Moldova din perioada respectivă.

În cercetarea noastră, lucrarea respectivă reprezintă o sursă doctrinară fundamentală, întrucât oferă un cadru conceptual solid pentru analiza corupției comise de funcționarii publici cu statut special. Ea constituie o bază teoretică esențială pentru dezvoltarea metodologiei moderne de investigare, care include astăzi elemente de probatoriu electronic, cooperare internațională și

control interinstituțional. În acest sens, contribuția autorilor rămâne actuală, prin modul în care a definit standardele profesionale ale urmăririi penale și a promovat o cultură juridică de intoleranță față de corupție în sistemul de justiție penală.

O altă cercetare analizată este „*Cadrul penal al corupției după Codul penal al Republicii Moldova*”¹⁶. Această cercetare oferă o analiză aprofundată a fundamentelor legislative care reglementează combaterea corupției în dreptul penal național. Autorul pornește de la constatarea că fenomenul corupției nu poate fi tratat uniform, întrucât acesta îmbracă forme diverse, de la abuzul de funcție până la manifestări subtile de trafic de influență sau recompensare nelegitimă. Într-un demers analitic riguros, autorul examinează dispozițiile noului Cod penal al Republicii Moldova, evidențiind faptul că reglementările în materie de corupție sunt dispersate în mai multe norme distincte: unele consacrate faptelor tipice de corupție, altele destinate incriminării manifestărilor conexe sau similare. Această structură normativă, deși complexă, urmărește să acopere toate formele posibile de deturnare a funcției publice în scop personal, oferind astfel un cadru coerent de intervenție penală.

Autorul subliniază absența unei definiții legale unice a corupției, ceea ce lasă deschisă interpretarea fenomenului în funcție de contextul social și instituțional. În lipsa unei formulări explicite, noțiunea de corupție este conturată doctrinar ca o conduită abuzivă a persoanelor investite cu atribuții publice, care își folosesc competențele pentru a obține avantaje materiale sau beneficii de altă natură. Astfel, interpretarea normelor penale trebuie să țină seama de elementele psihologice și funcționale ale faptelor, nu doar de aspectul lor formal. Analiza insistă asupra echilibrului dintre normele de drept penal și mecanismele instituționale menite să prevină corupția, accentuând faptul că simpla sancțiune penală nu este suficientă dacă nu este susținută de transparență, control intern și educație juridică. Autorul arată că eficiența cadrului penal depinde de corelarea dintre normele incriminatoare și realitățile administrative, de la accesul la funcție și procesul decizional până la exercitarea atribuțiilor de serviciu. În final, autorul propune o viziune pragmatică asupra combaterii corupției: legea penală trebuie să fie nu doar un instrument de sancționare, ci și un mecanism de protejare a integrității instituționale. Prevenirea, responsabilizarea și cooperarea interinstituțională sunt considerate componente esențiale ale unui sistem eficient de combatere a corupției, în care rolul dreptului penal este de a consfinți principiile etice și de legalitate ce trebuie să guverneze activitatea funcționarului public.

În contextul tezei noastre, contribuția cercetării analizate este deosebit de valoroasă, întrucât oferă fundamentul teoretic necesar pentru analiza cadrului normativ aplicabil investigării

¹⁶ Bejan Octavian, *Cadrul penal al corupției după Codul penal al Republicii Moldova*, Revistă de criminologie, drept penal și criminalistică, nr. 3-4, anul 2006, p. 15, pp.15-21. Disponibilă: <https://old.criminology.md/index.php/ro/articole/159-cadrul-penal-al-corup-iei-dup-codul-penal-al-republicii-moldova#:~:text=condi%C5%A3iilor%20propice%20de%20satisfacere%20a,materiale%20sau%20de%20alt%C4%83%20natur%C4%83> [accesată: 03.04.2022].

infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special. Prin evidențierea logicii interne a incriminărilor și a raportului dintre normele juridico-penale și realitățile instituționale, articolul permite o înțelegere aprofundată a modului în care legislația penală trebuie corelată cu tacticile criminalistice de documentare și probare a faptelor. În cercetarea noastră, aceste idei sunt extinse prin integrarea dimensiunii criminalistice și a instrumentelor moderne de investigare, asigurând astfel o viziune completă asupra aplicării practice a cadrului penal în combaterea corupției în rândul funcționarilor cu statut special.

Lucrarea „*Tactica criminalistică. Activitatea operativă de investigații*”¹⁷ reprezintă una dintre cele mai consistente sinteze moderne, la acea perioadă, dedicate procesului de formare profesională și perfecționare metodologică a specialiștilor din domeniul criminalisticii și al activității operative. Volumul este conceput ca un instrument științifico-didactic, în deplină concordanță cu tematicile prevăzute în curriculumul universitar al disciplinei „Tactica criminalistică”, oferind o abordare completă – teoretică, practică și evaluativă – a procesului de instruire în domeniu.

Autorii pleacă de la necesitatea armonizării proceselor de predare, învățare și evaluare în activitatea didactică, pentru a asigura formarea competențelor investigative reale, aplicabile în activitatea practică a organelor de urmărire penală. Lucrarea se remarcă prin caracterul său aplicativ: include teste-grilă, spețe și studii de caz elaborate pe baza materialelor din practica judiciară, având ca scop consolidarea cunoștințelor teoretice prin exerciții de analiză logică și situațională. Din perspectivă științifică, volumul se bazează pe o viziune unitară asupra tacticii criminalistice, tratând-o nu doar ca un ansamblu de metode tehnice, ci ca un sistem de gândire strategică, de coordonare a acțiunilor procesuale și operative în scopul obținerii unui probatoriu complet și loial. Prin integrarea noțiunilor teoretice în contexte aplicate, lucrarea contribuie la modernizarea procesului de formare a specialiștilor în domeniul investigațiilor penale și la consolidarea culturii profesionale în cadrul organelor de aplicare a legii.

Impactul asupra cercetării noastre este semnificativ. Lucrarea oferă fundamentele teoretice și metodologice ale tacticii criminalistice, care pot fi aplicate direct în investigarea infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special. Accentul pus de autori pe corelarea dintre acțiunile operative și cele procesuale, pe utilizarea metodelor moderne de analiză probatorie și pe instruirea bazată pe cazuri practice, contribuie la consolidarea dimensiunii aplicative a tezei de doctorat. În contextul cercetării noastre, această lucrare susține ideea că investigarea corupției instituționale necesită o abordare tactică adaptată specificului funcționarului public cu statut special, capabilă să integreze mijloacele tehnico-științifice și competențele cognitive ale investigatorului într-un cadru legal riguros. Prin urmare, contribuția

¹⁷ Didăc Veaceslav, Căpățici Mihail, Cușnir Valeriu, Moraru Victor, *Tactica criminalistică; Activitatea operativă de investigații*, Chișinău: Elan Inc, 2009. 343 p. ISBN 978-9975-66-093-8; 978-9975-66-137-9.

profesorului universitar Valeriu Cușnir, alături de ceilalți coautori, se reflectă în dezvoltarea unei școli naționale de gândire criminalistică, care a pus bazele aplicative ale metodicii de investigare a corupției – domeniu pe care teza noastră îl extinde, sistematizează și adaptează la realitățile contemporane.

Analizei a fost supusă și Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr. 11 din 22 decembrie 2014, „*Cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru infracțiunile de corupție*”¹⁸, care reprezintă unul dintre cele mai importante acte de interpretare judiciară în domeniul aplicării unificate a normelor penale anticorupție. Aceasta a contribuit la consolidarea unei practici judiciare coerente, clarificând multiple aspecte de drept material și procesual privind faptele de corupție.

Documentul stabilește principiile generale care trebuie respectate în aplicarea dispozițiilor Codului penal referitoare la corupția pasivi și activă, traficul de influență, primirea de recompense nelegitime, abuzul de putere și alte forme de deturnare a funcției publice. Plenul Curții Supreme a accentuat necesitatea interpretării uniforme a termenilor *folos material, avantaj necuvenit, influență reală sau pretinsă și funcționar public*, pentru a evita aplicările arbitrare ale legii. Totodată, a fost subliniat rolul laturii subiective – intenția directă și scopul obținerii avantajului – ca element definitoriu al răspunderii penale pentru infracțiunile de corupție. Un aport esențial al hotărârii constă în delimitarea clară dintre faptele de corupție propriu-zisă și cele asimilate, cum ar fi primirea de recompense nelegitime sau remunerarea ilicită a serviciilor prestate populației. Curtea a subliniat că aceste fapte, deși apropiate ca formă, diferă prin natura juridică a relației dintre făptuitor și beneficiar, prin scopul acțiunii și prin consecințele sociale produse.

De asemenea, hotărârea a oferit îndrumări cu privire la stabilirea proporționalității sancțiunilor, insistând asupra necesității individualizării pedepselor în funcție de gravitatea faptelor, poziția ocupată de funcționar și circumstanțele atenuante sau agravante. Curtea a precizat că pedepsele nejustificate de blânde compromit scopul preventiv al legii penale, iar sancțiunile excesive pot încălca principiul proporționalității. Un alt aspect important îl constituie atenția acordată loialității probatoriului. Plenul a stabilit că probele obținute prin provocare, presiune psihologică sau depășirea limitelor legale ale activității operative nu pot fundamenta condamnarea, întrucât contravin principiului unui proces echitabil. Astfel, hotărârea reafirmă exigența respectării drepturilor omului și a garanțiilor procesuale în toate etapele urmăririi

¹⁸ Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție „Cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru infracțiunile de corupție” nr. 11 din 22.12.2014. Publicată în Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2015, nr.5, pag.4. Modificată de: Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.8 din 15.05.2017. Disponibilă: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=248 [accesată: 22.12.2023]. A se vedea și: Fișa tematică a Curții Supreme de Justiție (Procedura penală), Provocarea la comiterea infracțiunii, actualizată la 19.02.2026. Disponibilă: https://csj.md/images/FT_-_Provocarea_la_comiterea_infrac%C8%9Biunii.pdf [accesată: 15.03.2026].

penale. Modificările aduse prin Hotărârea Plenului nr. 8/2017 au actualizat unele formulări și au extins interpretările referitoare la competența funcționarului public cu statut special, ținând cont de evoluțiile legislative și de jurisprudența Curții Constituționale și a Curții Europene a Drepturilor Omului.

Pentru cercetarea noastră, această hotărâre are o valoare practică și doctrinară majoră. Ea oferă un cadru interpretativ clar privind aplicarea normelor penale la cazurile de corupție comise de funcționarii publici cu statut special și stabilește repere esențiale pentru analiza corectă a laturii subiective, a elementelor constitutive și a proporționalității sancțiunilor. De asemenea, reprezintă o sursă de orientare în elaborarea tacticii criminalistice de investigare, întrucât oferă criterii precise pentru evaluarea probelor, calificarea faptelor și asigurarea legalității procesului penal. În teza noastră, această hotărâre constituie un punct de referință normativ și metodologic, prin care se asigură corelarea principiilor de drept penal cu exigențele criminalistice moderne în combaterea corupției funcționarilor publici cu statut special.

Lucrarea „*Sanționarea corupției – analiza practicii judecătorești*”¹⁹, constituie una dintre cele mai relevante cercetări empirice privind aplicarea efectivă a legislației anticorupție în Republica Moldova. Studiul oferă o imagine complexă asupra modului în care instanțele naționale interpretează și aplică normele de drept penal în cauzele de corupție, evidențiind discrepanțele dintre reglementarea normativă și practica judiciară.

Lucrarea are la bază analiza a sute de hotărâri judecătorești pronunțate în perioada 2017–2020, vizând infracțiuni de corupție și fapte conexe, cum ar fi luarea și darea de mită, traficul de influență, abuzul de putere și primirea de recompense nelegitime. Autorii au urmărit principalele tendințe jurisprudențiale privind categoriile de subiecți implicați, gravitatea faptelor, durata proceselor penale și tipologia sancțiunilor aplicate, stabilind o radiografie detaliată a modului de funcționare a sistemului de justiție penală în domeniul corupției.

Concluziile studiului sunt de o importanță majoră pentru înțelegerea fenomenului corupției în context judiciar. Autorii constată că majoritatea cauzelor vizează acte de corupție la nivel inferior, implicând funcționari de execuție, polițiști sau angajați ai autorităților locale, în timp ce dosarele care privesc demnitari de rang înalt sunt rare și adesea soluționate cu întârziere. O altă tendință remarcată este orientarea instanțelor către aplicarea sancțiunilor neprivative de libertate, în special amenzi și suspendări condiționate, ceea ce reduce efectul preventiv al pedepselor penale.

¹⁹ Chirtoacă Ilie, Gribincea Vladislav, Brighidin Oxana, Goinic Daniel, *Sanționarea corupției – analiza practicii judecătorești*, Centrul de Reforme Juridice din Moldova, Chișinău, 2022. Disponibil: [https://crjm.org/wp-content/uploads/2022/04/Sanctionarea-coruptiei_2022-RO.pdf#:~:text=e\)%20Cine%20sunt%20subiec%C8%9Bii%20infrac%C8%9Biunilor%20de%20corup%C8%9Bie.,aspecte%20legate%20de%20activitatea%20profesional%C4%83%20pe%20care](https://crjm.org/wp-content/uploads/2022/04/Sanctionarea-coruptiei_2022-RO.pdf#:~:text=e)%20Cine%20sunt%20subiec%C8%9Bii%20infrac%C8%9Biunilor%20de%20corup%C8%9Bie.,aspecte%20legate%20de%20activitatea%20profesional%C4%83%20pe%20care) [accesată: 21.10.2024].

Studiul relevă, de asemenea, existența unor deficiențe sistemice în uniformizarea practicii judiciare. Lipsa unor criterii clare de individualizare a pedepselor, durata excesivă a proceselor și aplicarea neunitară a circumstanțelor atenuante și agravante afectează încrederea publicului în eficiența sistemului anticorupție. Totodată, autorii atrag atenția asupra importanței menținerii proporționalității între gravitatea faptei și sancțiunea aplicată, subliniind că pedepsele prea indulgente pot fi percepute ca un semnal de toleranță față de corupție. Lucrarea se remarcă prin valoarea sa practică, oferind o analiză realistă a modului în care justiția penală reacționează la faptele de corupție. Prin corelarea aspectelor juridice, instituționale și statistice, autorii propun o serie de soluții menite să consolideze coerența jurisprudenței și să sporească eficiența sancționării, printre care se numără formarea profesională continuă a judecătorilor, crearea unor ghiduri de practică unitară și aplicarea mai riguroasă a principiului echității.

În contextul tezei noastre, această lucrare are o contribuție esențială, oferind date empirice și concluzii relevante pentru analiza modului în care sistemul judiciar gestionează cauzele de corupție comise de funcționarii publici cu statut special. Ea evidențiază limitele sancționării actuale, lipsa uniformității în aplicarea legii și necesitatea unei abordări integrate care să includă cooperarea dintre organele de urmărire penală, structurile anticorupție și instanțele judecătorești. În cercetarea noastră, concluziile studiului sunt valorificate în vederea formulării unor recomandări privind eficientizarea tacticilor de investigare, consolidarea loialității probatoriului și asigurarea unei corelații adecvate între gravitatea faptei și răspunderea juridică, astfel încât lupta împotriva corupției să devină un proces coerent, echitabil și credibil în rândul societății.

Raportul de evaluare al Republicii Moldova – Runda a cincea de evaluare GRECO, intitulat „Prevenirea corupției și promovarea integrității la nivel central (funcții executive de conducere) și la nivelul instituțiilor de punere în aplicare a legii”²⁰, adoptat în cadrul celei de-a 95-a reuniuni plenare a GRECO (Strasbourg, 27 noiembrie – 1 decembrie 2023), reprezintă un document de referință în analiza mecanismelor de prevenire și control al corupției instituționale în Republica Moldova. Raportul examinează gradul de conformare al statului față de standardele europene anticorupție, oferind o evaluare detaliată a cadrului normativ, a politicilor publice și a aplicării lor la nivel practic.

Documentul evaluează, în mod distinct, două domenii critice: structurile de conducere din cadrul puterii executive și instituțiile de aplicare a legii (Ministerul Afacerilor Interne, Poliția Națională, Procuratura, Serviciul Vamal, Serviciul Fiscal de Stat etc.). În analiza GRECO, se

²⁰ Raport de evaluare, Republica Moldova, runda a cincea de evaluare, Prevenirea corupției și promovarea integrității la nivel central (funcții executive de conducere) și la nivelul instituțiilor de punere în aplicare a legii, Adoptat de GRECO la cea de-a 95-a reuniune plenară (Strasbourg, 27 noiembrie – 1 decembrie 2023), Publicat: 12 martie 2024, GrecoEval5Rep(2023)4. Disponibil: <https://rm.coe.int/fifth-evaluation-round-preventing-corruption-and-promoting-integrity-i/1680aec9a7> [accesată: 27.07.2025].

constată că Republica Moldova a făcut progrese vizibile în consolidarea cadrului legislativ anticorupție și în crearea unor instituții dedicate integrității publice, însă persistă vulnerabilități sistemice legate de implementarea efectivă a normelor, cultura organizațională și controlul intern al decidenților. Raportul pune accent pe trei direcții majore: transparența proceselor decizionale la nivel executiv, prevenirea conflictelor de interese și mecanismele de responsabilizare disciplinară și penală a funcționarilor din instituțiile de aplicare a legii. Evaluatorii GRECO observă că, deși instrumentele normative privind declararea averilor, regimul incompatibilităților și evaluarea integrității sunt bine conturate, aplicarea lor rămâne adesea formală. Lipsa unor verificări independente și a unor sancțiuni proporționale pentru încălcări limitează efectul real al acestor măsuri. Un aspect critic subliniat în raport privește instituțiile de aplicare a legii, unde persistă riscul de influență ierarhică și politică asupra procesului decizional. GRECO recomandă întărirea autonomiei funcționale a organelor de investigație și consolidarea mecanismelor de selecție, promovare și evaluare profesională, astfel încât acestea să se bazeze exclusiv pe criterii de competență și integritate. De asemenea, raportul atrage atenția asupra necesității de a institui proceduri clare și protejate de raportare a actelor de corupție internă, garantând confidențialitatea și protecția efectivă a avertizorilor de integritate.

În plan instituțional, GRECO apreciază progresele Republicii Moldova în ceea ce privește cooperarea interinstituțională și implicarea societății civile, dar subliniază nevoia unei coordonări mai eficiente între organele anticorupție și cele de urmărire penală. De asemenea, se recomandă o politică coerentă de formare profesională continuă pentru conducătorii din instituțiile publice și pentru funcționarii cu statut special, menită să consolideze etica decizională, rezistența la presiuni și aplicarea consecventă a principiilor statului de drept.

Pentru cercetarea noastră, raportul GRECO din 2023 are o importanță esențială, oferind o perspectivă actualizată asupra nivelului de integritate instituțională și asupra vulnerabilităților sistemice din sfera funcționarilor publici cu statut special. Concluziile sale contribuie la fundamentarea teoretică și practică a analizei privind combaterea corupției în structurile de aplicare a legii, demonstrând că eficiența investigării depinde nu doar de instrumentele criminalistice și procesuale, ci și de mediul etic și instituțional în care acestea operează. În teza noastră, recomandările GRECO sunt valorificate ca repere metodologice și normative, fiind integrate în propunerile de perfecționare a cadrului de prevenire, investigare și sancționare a corupției în rândul funcționarilor publici cu statut special, în concordanță cu standardele europene de integritate și bună guvernare.

Lucrarea „*Corupția ca fenomen social și juridic: studiu criminologic*”²¹, reprezintă un ghid metodico-didactic de referință în domeniul cercetării criminologice a corupției. Având un pronunțat caracter teoretico-aplicativ, lucrarea analizează corupția dintr-o perspectivă amplă, interdisciplinară, depășind granițele abordării juridico-penale tradiționale și concentrându-se asupra dimensiunilor sociale, psihologice și instituționale ale acestui fenomen complex.

Autorii fundamentează analiza pe patru direcții principale: definirea conceptuală a corupției ca fenomen social și juridic, caracterizarea criminologică a acesteia, descrierea cadrului național anticorupție al Republicii Moldova și analiza metodelor de prevenire a infracțiunilor de corupție. În prima parte, corupția este interpretată ca un proces sistemic, cu rădăcini adânci în structura valorică a societății și în cultura administrativă a statului. Ursu și Andrieș subliniază că, dincolo de formele sale penale, corupția reprezintă o expresie a degradării morale și a slăbiciunilor instituționale, reflectând un dezechilibru între normele legale și cele comportamentale.

În dimensiunea criminologică, autorii descriu mecanismele de formare și reproducere a corupției, identificând factorii determinanți – economici, politici, organizaționali și psihosociali – care contribuie la perpetuarea acestui fenomen. Studiul reliefează faptul că funcționarea defectuoasă a mecanismelor de control, lipsa responsabilizării ierarhice și dependența excesivă de rețele informale creează condiții favorabile manifestărilor corupte, mai ales în mediile instituționale unde decizia administrativă este concentrată.

Lucrarea acordă o atenție deosebită cadrului normativ și instituțional anticorupție al Republicii Moldova, analizând strategiile naționale, rolul organelor specializate și mecanismele de prevenire, inclusiv instrumentele de etică profesională și de integritate publică. Autorii apreciază progresele legislative în materie, dar atrag atenția asupra discrepantei dintre reglementare și aplicare, cauzată de insuficiența culturii juridice și de slaba implicare a instituțiilor în promovarea valorilor integrității.

Ultima parte a lucrării este consacrată prevenirii infracțiunilor de corupție, accentuând necesitatea formării unei culturi organizaționale bazate pe transparență, responsabilitate și etică. Prevenția este prezentată nu doar ca o politică administrativă, ci ca un proces educațional continuu, în care rolul instituțiilor de învățământ, al mass-mediei și al societății civile devine determinant. Ursu și Andrieș insistă asupra importanței instruirii funcționarilor publici și consolidării mecanismelor interne de avertizare timpurie a riscurilor coruptogene.

Deși lucrarea nu tratează aspecte criminalistice propriu-zise, valoarea ei pentru cercetarea noastră constă în analiza detaliată a contextului social și criminologic în care apar faptele de

²¹ Ursu Veaceslav, Andrieș Mariana, *Corupția ca fenomen social și juridic: studiu criminologic*, Ghid metodico-didactic, Departamentul Editorial-poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare”, Chișinău, 2023. 154 p. ISBN 978-9975-135-76-4.

corupție. Prin identificarea factorilor de risc, a cauzelor sistemice și a mecanismelor de prevenire, studiul oferă o bază teoretică indispensabilă pentru înțelegerea mediului instituțional în care se desfășoară investigațiile criminalistice. În teza noastră, contribuțiile autorilor sunt valorificate pentru a fundamenta corelația dintre analiza criminologică a fenomenului corupției și metodologia de investigare a faptelor comise de funcționarii publici cu statut special, demonstrând că eficiența combaterii corupției depinde în mod direct de capacitatea de a preveni cauzele sale sociale și instituționale.

O altă cercetare este „*Particularitățile probatoriului în cauzele privind infracțiunile de corupție*”²². Această cercetare reprezintă o contribuție doctrinară recentă în domeniul studierii probatoriului aferent infracțiunilor de corupție. Studiul se remarcă prin abordarea complexă a procesului de dovedire a faptelor coruptive, insistând asupra particularităților circumstanțelor ce urmează a fi stabilite și a dificultăților întâmpinate de către organele de urmărire penală și acuzatorul de stat în gestionarea probelor în faza de judecată.

Pornind de la ideea că fenomenul corupției subminează principiile statului de drept, echitatea socială și buna guvernare, autorii arată că investigarea acestui tip de infracțiuni presupune un nivel superior de competență profesională și rigoare procedurală. Funcționarii publici, deținătorii de demnitate publică și alte persoane cu rol decizional exercită puteri ce trebuie raportate exclusiv la normele legale, iar transformarea funcției publice într-o sursă de câștig ilicit reprezintă o deviere gravă de la aceste principii.

Articolul subliniază că probatoriul în cauzele de corupție are un conținut mult mai extins decât în alte categorii de infracțiuni, deoarece faptele sunt de natură complexă, implicând mai mulți participanți, raporturi ierarhice și beneficii mascate sub forme aparent legale. Autorii consideră că identificarea, colectarea și administrarea probelor trebuie realizate în condiții stricte de legalitate, prin mijloace prevăzute expres de lege, garantându-se respectarea principiilor procesuale și evitarea oricărei forme de provocare.

Studiul propune o sistematizare riguroasă a elementelor ce compun probatoriul: stabilirea persoanelor implicate (corupt, corupător, intermediar), descrierea relațiilor dintre acestea, analiza scopului și motivației actului de corupție, identificarea mijloacelor materiale și a valorilor transmise, precum și verificarea provenienței bunurilor, a sumelor implicate și a cauzelor care au determinat comportamentul infracțional. Totodată, se insistă asupra analizei calității faptuitorului, asupra corelării atribuțiilor sale de serviciu cu acțiunile ilegale întreprinse și asupra delimitării dintre abuzul funcțional și extorcarea de foloase.

Lucrarea evidențiază și problematica urmelor materiale și ideale ale corupției – documente contabile, înscrisuri bancare, bunuri, mijloace bănești, înregistrări electronice, dar și

²² Vizdoagă Tatiana, Jitariuc Vitalie, *Particularitățile probatoriului în cauzele privind infracțiunile de corupție*, publicată în revista *Criminalistica*, nr. 1-2024 (137), martie 2024, vol. XXV pp. 52-60.

informații provenite din declarațiile martorilor sau din activitatea specială de investigație. Este accentuată importanța utilizării mijloacelor tehnico-științifice moderne, precum supravegherea video, interceptările și marcarea controlată a banilor, menite să asigure completitudinea și loialitatea probatoriului. Un aport deosebit al studiului constă în analiza cauzelor care generează dificultăți în administrarea probelor în cauzele de corupție. Autorii arată că în numeroase situații inculpații ocupă funcții publice importante, ceea ce le permite să exercite influențe asupra martorilor și victimelor, să manipuleze documente sau să compromită probele. De asemenea, se atrage atenția asupra riscului modificării declarațiilor în faza de judecată, fenomen explicat prin presiuni psihologice, corupere sau intimidare. În aceste condiții, acuzatorul de stat trebuie să fie pregătit să reacționeze prompt, să anticipeze contradicțiile și să solicite completarea probatoriului, inclusiv prin audierea persoanelor ce pot confirma influențele exercitate.

În dimensiunea tactică, articolul oferă recomandări practice privind organizarea activității de urmărire penală, gestionarea etapelor de cercetare și susținerea acuzării. Se evidențiază că profesionalismul investigatorilor, respectarea procedurii și cooperarea eficientă cu procurorul constituie premise indispensabile pentru obținerea unor rezultate concrete. Orice eroare în documentarea operativă a faptelor de corupție poate duce la excluderea probelor și, implicit, la achitarea inculpaților, fapt ce compromite efortul instituțional de combatere a fenomenului.

Concluziile formulate de autori confirmă importanța consolidării cadrului probatoriu în cauzele de corupție. Ei arată că, pentru stabilirea adevărului, organele de urmărire trebuie să verifice statutul juridic al persoanei publice, legătura dintre atribuțiile acesteia și interesul corupătorului, natura avantajului primit, forma materializării actului coruptiv și legalitatea măsurilor speciale utilizate. De asemenea, este necesară o verificare atentă a datelor obținute prin activitatea operativă, pentru a asigura conformitatea acestora cu normele procesuale penale.

Contribuția lucrării la teza noastră este una de substanță și se resimte pe mai multe planuri. În primul rând, studiul oferă o perspectivă metodologică solidă asupra structurii probatoriului în cauzele de corupție, completând analiza teoretică a tezei printr-un conținut aplicativ bazat pe practica internă. În al doilea rând, el întărește dimensiunea procesuală a cercetării, evidențiind importanța verificării legalității actelor, a probelor indirecte și a instrumentelor tehnico-științifice moderne, în special în situațiile care implică funcționari cu statut special. În al treilea rând, lucrarea are o valoare criminalistică prin identificarea circumstanțelor și a elementelor ce trebuie dovedite, ceea ce poate fi preluat direct în capitolul tezei dedicat tacticii și metodicii investigării.

Prin conținutul său detaliat și abordarea interdisciplinară, cercetarea realizată de Tatiana Vizdoagă și Vitalie Jitariuc oferă un fundament aplicativ indispensabil tezei noastre. Ea nu doar completează aspectele teoretice privind probatoriul, ci oferă o perspectivă integrată asupra

modului în care trebuie corelate activitățile de investigare, măsurile speciale de supraveghere și garanțiile procesuale pentru asigurarea unui probatoriu complet, loial și legal. În acest sens, studiul consolidează una dintre direcțiile fundamentale ale tezei – elaborarea unei metodici criminalistice diferențiate, aplicabile cazurilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special, în conformitate cu exigențele dreptului național și ale standardelor europene privind corectitudinea procesului penal.

Studiului au fost supuse și două tratate fundamentale în domeniu: „*Tratat de metodică criminalistică*”²³ și „*Tratat de criminalistică*”²⁴ scrise de profesorul Mihail Gheorghită, una dintre personalitățile marcante ale școlii criminalistice din Republica Moldova. Ambele lucrări se înscriu în linia unei concepții științifice unitare, care urmărește perfecționarea metodicii de cercetare a infracțiunilor și adaptarea acesteia la noile exigențe juridico-probatorii, tehnologice și instituționale.

În „*Tratatul de metodică criminalistică*”, capitolul XIII este dedicat metodicii cercetării infracțiunilor săvârșite de persoane cu funcții de răspundere, autorul analizând în mod special aspectele generale ale infracțiunilor de corupție, modelul criminalistic al acestora, situațiile tipice, versiunile posibile, acțiunile inițiale de urmărire penală și particularitățile tacticii procesuale. Profesorul Gheorghită descrie corupția ca o formă de criminalitate instituționalizată, caracterizată prin disimulare, legături de complicitate și motivație patrimonială. În concepția sa, investigația corupției se confruntă cu obstacole de natură psihologică, ierarhică și probatorie, întrucât faptele sunt săvârșite de persoane instruite, familiarizate cu mecanismele juridice și cu modalitățile de evitare a răspunderii.

Autorul insistă asupra necesității unei planificări minuțioase a activității de urmărire penală, pornind de la stabilirea versiunilor generale și particulare, determinate de natura funcției, tipul de avantaj oferit și mediul instituțional în care s-a produs fapta. Printre acțiunile inițiale prioritare sunt enumerate audierea denunțătorului și a martorilor-cheie, verificarea circumstanțelor de fapt prin confruntarea declarațiilor, efectuarea perchezițiilor și ridicarea documentelor relevante, toate coordonate într-o succesiune tactică menită să păstreze efectul surpriză. Totodată, autorul tratează importanța măsurilor speciale de investigații subliniind obligația respectării principiului loialității probatoriului, pentru a garanta validitatea legală a rezultatelor.

„*Tratatul de criminalistică*” reia și dezvoltă aceleași teme în capitolul VII, intitulat „*Metodica cercetării infracțiunilor săvârșite de persoane cu funcții de răspundere*”, oferind o

²³ Gheorghită Mihail, *Tratat de metodică criminalistică*, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, 2015, 532 p. ISBN 978-9975-71-606-2.

²⁴ Gheorghită Mihail, *Tratat de criminalistică*, Editura F.E.-P. Tipografia Centrală, Chișinău, 2017, 872 p. ISBN 978-9975-53-834-3.

viziune mai amplă asupra componentelor criminalistice ale fenomenului corupției. Profesorul Gheorghită sistematizează etapele procesului investigativ, de la momentul sesizării până la valorificarea probatoriului, și descrie modelul criminalistic specific acestor fapte, determinat de particularitățile psihologice, instituționale și organizatorice ale făptuitorilor. Autorul detaliază situațiile tipice întâlnite în practica judiciară și propune modalități tactice de intervenție adaptate fiecărei configurații infracționale.

În acest tratat, accentul este pus pe corelarea dintre acțiunile procesuale și măsurile operative, autorul evidențiind că investigarea corupției trebuie să se bazeze pe o coordonare perfectă între componentele juridice, criminalistice și tehnico-științifice. Autorul consideră că probatoriul în cauzele de corupție are o natură preponderent indirectă, iar succesul urmăririi penale depinde de analiza logică și integrarea coerentă a tuturor indiciilor obținute. Totodată, profesorul subliniază rolul instruirii profesionale a organelor de urmărire penală, fără de care tactica și metodologia cercetării nu pot fi aplicate eficient.

În ansamblu, cele două tratate formează un corpus teoretic unitar, care oferă baza științifică pentru elaborarea metodicii moderne de investigare a infracțiunilor de corupție. În contextul tezei noastre, contribuțiile profesorului Mihail Gheorghită sunt de o relevanță majoră, întrucât fundamentează abordarea științifică a cercetării penale a faptelor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special. Lucrările sale oferă modele logice și tactice ce pot fi adaptate realităților contemporane, prin integrarea instrumentelor digitale, a expertizei electronice și a cooperării internaționale. Astfel, concepția autorului reprezintă un pilon doctrinar esențial pentru perfecționarea metodologiei criminalistice moderne, menite să asigure eficiența și integritatea procesului de investigare a corupției.

Pe lângă autorii analizați în mod detaliat în cadrul studiului, trebuie menționat faptul că la dezvoltarea doctrinară a problematicii corupției și a investigării criminalistice a infracțiunilor comise de funcționarii publici cu statut special au contribuit și alți cercetători și practicieni din Republica Moldova, ale căror lucrări completează și consolidează baza științifică a domeniului.

Astfel, printre autorii naționali pot fi menționați: Tudor Osoianu, Iurie Odagiu, Dinu Ostavciuc și Constantin Rusnac, Ion Covalciuc, Simion Doraș, Boris Glavan, Alexandru Cicala, Ilie Botnari, Raisa Botezatu, Igor Dolea, Dumitru Roman, Mihail Gheorghită, Gheorghe Golubenco, Lilia Popa, Gina-Aurora Necula, Artiom Pilat, Constantin Pisarenco, Vitalie Rusu, Vitalie Jitariuc, Tatiana Vizdoagă și alții. Prin lucrările lor, acești autori au contribuit la consolidarea unei tradiții științifice naționale în domeniul criminalisticii, procedurii penale, criminologiei etc., contribuind la fundamentarea unei doctrine moderne privind combaterea corupției. Deși fiecare a abordat subiectul dintr-o perspectivă specifică sau generală de domeniu

ansamblul contribuțiilor lor a creat cadrul teoretic necesar pentru dezvoltarea unei metodici integrate, adaptate realităților sistemului de drept al Republicii Moldova.

Prin urmare, bibliografia națională recent inventariată arată un efort constant în Republica Moldova de a aborda fenomenul corupției din patru direcții principale: juridico-penală – prin delimitarea noțiunilor fundamentale, stabilirea cadrului de incriminare și armonizarea legislației interne cu standardele internaționale; procesual-penală – prin analiza garanțiilor procedurale, a controlului judecătoresc al măsurilor intruzive și a principiului loialității probatoriului; criminologică – prin explicarea cauzelor, condițiilor și factorilor social-instituționali care favorizează corupția și prin elaborarea unor politici preventive; și criminalistică – prin definirea tacticilor, metodicii și mijloacelor speciale de investigație destinate depistării, documentării și dovedirii faptelor de corupție.

Deși aceste direcții construiesc o arhitectură doctrinară solidă, analiza integrată a literaturii naționale relevă un gol metodologic important: în Republica Moldova nu a fost elaborată până în prezent o metodică criminalistică distinctă, aplicabilă investigării infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special. Particularitățile profesionale, vulnerabilitățile ierarhice și riscurile instituționale ale acestei categorii nu au fost traduse într-un model tactic coerent, etapizat și compatibil cu realitățile actuale ale procesului penal.

Direcția **juridico-penală** a cercetării a constituit fundamentul teoretic al reglementării și sancționării corupției. În cadrul acesteia, doctrina autohtonă s-a concentrat pe clarificarea noțiunilor de bază, precum „corupere activă”, „corupere pasivă”, „avantaj necuvenit”, „funcționar public”, „abuz de putere”, „trafic de influență” etc. Analiza comparată a incriminărilor din Codul penal al Republicii Moldova cu cele prevăzute în legislațiile altor state a permis identificarea unor carențe conceptuale și a unor suprapuneri normative. Contribuția majoră a acestui curent a fost aceea de a aduce coerență în interpretarea dispozițiilor penale și de a stabili raportul dintre corupția propriu-zisă și faptele asimilate acesteia. Totodată, doctrina penală a subliniat rolul principiului proporționalității sancțiunilor și a cerut aplicarea unitară a legii pentru a preveni discrepanțele de tratament judiciar. Cu toate acestea, studiile juridico-penale au rămas în sfera conceptuală, concentrându-se pe analiza normei și mai puțin pe problematica aplicării sale practice în condițiile concrete ale investigației. Deși s-au discutat cauzele juridice ale corupției și necesitatea consolidării cadrului legislativ, s-a acordat mai puțină atenție fazei operative și tacticilor criminalistice de identificare a faptelor, mai ales în contextul statutului special al unor funcționari precum polițiștii, vameșii, ofițerii de frontieră sau personalul din sistemul penitenciar.

Direcția **procesual-penală** a cercetării a adus o contribuție semnificativă la consolidarea garanțiilor de legalitate în activitatea de urmărire penală. În acest sens, literatura a analizat în

detaliu limitele măsurilor speciale de investigație, competențele organelor de urmărire și rolul procurorului în autorizarea, supravegherea și valorificarea rezultatelor acestora. S-a accentuat importanța respectării principiului loialității probatoriului, subliniindu-se că probele obținute prin metode incorecte, disproportionale sau provocatoare sunt inadmisibile. De asemenea, doctrina procesual-penală a dezvoltat aspectele privind raportul dintre activitatea informativ-operativă și urmărirea penală, clarificând modul în care informațiile obținute pe cale operativă pot fi transformate în mijloace de probă legal utilizabile. S-a consolidat astfel principiul „controlului judiciar”, potrivit căruia legalitatea actelor este garantată prin autorizare judecătorească, iar corectitudinea lor este verificată atât în faza de urmărire penală, cât și în faza de judecată. Totuși, aceste cercetări, deși oferă o bază normativă solidă, nu se extind spre metodologia concretă a utilizării acestor instrumente în contextul funcționarilor publici cu statut special. În lipsa unei abordări adaptate, aplicarea măsurilor speciale rămâne adesea teoretică, iar practica de investigație este supusă riscurilor de neconformitate procedurală.

Direcția **criminologică** a fost una dintre cele mai active în cercetarea corupției în Republica Moldova, evidențiind conexiunea dintre cauzele sociale și manifestările instituționale ale acestui fenomen. Analizele criminologice au demonstrat că rădăcinile corupției se află în slăbiciunea mecanismelor de control intern, în precaritatea eticii profesionale, în lipsa de transparență decizională și în cultura toleranței față de abuzurile de putere. Prin urmare, corupția este privită nu doar ca o problemă juridică, ci și ca una sistemică, care se perpetuează prin rețele informale, dependențe ierarhice și deficiențe de management public. Cercetarea criminologică a identificat și profilul general al subiectului corupției: persoană cu pregătire profesională superioară, integrată într-un sistem rigid de subordonare, expusă la tentația folosirii prerogativelor în scop personal. În cazul funcționarilor cu statut special, aceste trăsături sunt amplificate de specificul muncii, de contactul permanent cu mediul infracțional, de presiunile instituționale și de accesul la informații sensibile. Studiile au propus, în consecință, mecanisme de prevenire bazate pe educație etică, verificări de integritate, testări psihologice periodice și monitorizarea factorilor de risc organizațional. Totuși, criminologia autohtonă s-a oprit la nivelul analizei explicative și preventive, fără a merge mai departe către elaborarea unor algoritmi metodici de investigație.

Direcția **criminalistică** a reprezentat baza practică a cercetării corupției, oferind repere metodologice și tactice de investigare. Literatura de specialitate a sistematizat etapele de cercetare a faptelor, a descris situațiile tipice și versiunile posibile, precum și particularitățile tacticii de audiere, percheziție, ridicare de documente, confruntare sau recunoaștere. De asemenea, au fost detaliate principiile utilizării măsurilor speciale de investigație, cerințele de legalitate, respectarea lanțului de custodie și valorificarea rezultatelor tehnico-științifice. S-a

acordat atenție și probatoriului electronic, care a devenit indispensabil în cauzele moderne de corupție, unde urmele materiale sunt rare, iar dovada se bazează pe fluxuri digitale, documente contabile și comunicații electronice. Totuși, aceste abordări, deși riguroase, au rămas la nivelul general al metodicii cercetării infracțiunilor de corupție, fără a particulariza elementele esențiale care diferențiază investigarea funcționarilor publici cu statut special de alte categorii. În activitatea acestor funcționari, fapta coruptivă se manifestă adesea sub forme disimulate – favoruri administrative, influențe decizionale, protecție ierarhică –, ceea ce impune tactici adaptate mediului închis, ierarhizat și tehnicizat al instituțiilor de aplicare a legii.

Analiza integrată a celor patru direcții demonstrează că doctrina națională a evoluat semnificativ în ultimele două decenii. S-a creat un cadru teoretic solid pentru înțelegerea fenomenului, s-au definit criterii clare pentru calificarea juridică, s-au perfecționat procedurile procesuale și s-au conturat linii de acțiune în domeniul tacticii criminalistice. Totuși, investigațiile privind corupția funcționarilor publici cu statut special se desfășoară în continuare pe baza metodicilor generale, aplicate prin analogie, fără o adaptare completă la specificul instituțional și la riscurile operative reale. Lipsa unei metodici unificate conduce, în practică, la abordări fragmentare: activitatea operativă nu este întotdeauna sincronizată cu cea procesuală; rezultatele probatoriului electronic nu sunt integrate coerent în cadrul urmăririi penale; confidențialitatea investigațiilor interne este adesea compromisă de influențe ierarhice. În plus, lipsesc protocoale standardizate de cooperare între organele specializate, ceea ce face dificilă coordonarea acțiunilor între structurile anticorupție, poliție, procuratură și instituțiile administrative.

Concluzia care se desprinde din studiul doctrinar este că cercetarea națională a atins un nivel de maturitate științifică ce permite trecerea de la descrierea fenomenului la operaționalizarea lui metodologică. Este necesară elaborarea unei metodici criminalistice diferențiate, care să îmbine rezultatele celor patru domenii – drept penal, procedură penală, criminologie și criminalistică – într-un sistem coerent de acțiuni. Această metodică trebuie să aibă la bază respectarea legalității procesuale, analiza psihologică și criminologică a comportamentului funcționarului cu statut special, precum și instrumente tactice adaptate specificului instituțional și tehnologic al fiecărui domeniu. Doctrina națională oferă deja toate premisele pentru construirea unui astfel de model: o legislație clară, principii procesuale consolidate, o înțelegere profundă a cauzelor corupției și un set de mijloace tehnico-științifice moderne. Ceea ce lipsește este integrarea acestor elemente într-un algoritm unitar, etapizat, care să ghideze investigatorul de la semnul preliminar al corupției până la probarea completă și prezentarea cauzei în fața instanței.

Prin urmare, studiul publicațiilor doctrinare din Republica Moldova conduce la concluzia că eforturile științifice naționale au construit un cadru normativ, procedural și teoretic solid, dar insuficient de aplicativ. Următorul pas firesc îl reprezintă dezvoltarea unei metodici criminalistice proprii pentru investigarea infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special, care să transpună principiile legale și criminologice în mecanisme tactice și probatorii eficiente. Aceasta ar consolida coerența dintre prevenirea și combaterea corupției, ar crește eficiența procesului penal și ar asigura un echilibru între legalitate, eficacitate și protecția drepturilor fundamentale în cadrul instituțiilor de aplicare a legii.

1.2. Studiul recomandărilor metodice cu privire la investigarea criminalistică a infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special în alte state

Literatura străină dedicată investigării corupției oferă un „laborator” metodologic util, în care se întâlnesc trei axe majore: standardele europene de legalitate și loialitate a probatoriului, instrumentarul criminalistic clasic (situații tipice, flagrant, tactici de audiere și percheziție) și exigențele contemporane ale probei digitale și ale cooperării interinstituționale. Din convergența acestor direcții rezultă o concluzie practică: succesul cercetării nu depinde doar de corectitudinea normei sau de ingeniozitatea tactică, ci de felul în care sunt sincronizate, pas cu pas, activitatea specială de investigații cu acțiunile procesuale, astfel încât fiecare mijloc de probă să fie obținut, conservat și valorificat în condiții de admisibilitate.

În raport cu infracțiunile comise de funcționari publici cu statut special, lucrările de referință din spațiul românesc și cel est-european indică aceleași puncte nevralgice: confidențialitatea operațiunilor, gestionarea riscului de interferență ierarhică, documentarea tehnico-științifică a fluxurilor financiare și a comunicărilor, plus necesitatea de a transforma „flagrantul” din simplă intervenție într-un proces științific de observare și fixare. Din această perspectivă, recomandările metodice desprinse din sursele externe devin transferabile numai dacă sunt ancorate în garanțiile procesuale (autorizare, proporționalitate, excluderea provocării), fiind incluse etapizat și adaptate realităților instituționale și tehnologice actuale.

Prezenta secțiune extrage aceste lecții comparate și le ordonează într-un cadru operațional – de la identificarea indicatorilor timpurii și planificarea flagrantului, la integrarea expertizelor financiar-contabile și digitale – urmărind finalitatea esențială: o metodică criminalistică modernă, loială și eficientă, aplicabilă cauzelor de corupție din structurile cu statut special.

O lucrare de referință în literatura de specialitate este „*Tratatul de criminalistică*” al profesorului Emilian Stancu, ediția a VI-a, revăzută și actualizată²⁵, una dintre cele mai ample și riguroase contribuții științifice din spațiul românesc contemporan. În partea a III-a, capitolul VII,

²⁵ Stancu Emilian, *Tratat de criminalistică*, Ediția a VI-a, revăzută, Editura Universul Juridic, București, 2015, p. 514. 847 p. ISBN 978-606-673-673-2.

dedicat „*unor elemente metodologice de investigare a infracțiunilor de corupție*”, autorul abordează o temă de maximă actualitate în dreptul penal aplicat, oferind o viziune unitară între dimensiunea normativă, criminalistică și judiciară a combaterii corupției.

Profesorul Stancu subliniază, în primul rând, cadrul general al reglementărilor penale europene și naționale, evidențiind convergențele dintre *acquis-ul comunitar și legislația românească post-aderare*. Autorul analizează instrumentele europene de combatere a corupției – Convențiile Uniunii Europene și ale Consiliului Europei, directivele anticorupție și recomandările GRECO – și arată modul în care acestea influențează atât politica penală națională, cât și metodologia criminalistică de investigare a faptelor de corupție. Acest cadru comparativ oferă o bază solidă pentru înțelegerea modului în care normele europene impun standarde unitare privind loialitatea probatoriului, independența urmăririi penale și garantarea drepturilor fundamentale.

În ceea ce privește criteriile generale de investigare criminalistică a corupției, autorul propune un model conceptual bazat pe patru principii fundamentale: *oportunitate, confidențialitate, interdisciplinaritate și eficiență probatorie*. Autorul accentuează importanța interacțiunii dintre organul judiciar, organul operativ și expert, arătând că succesul unei investigații depinde de sincronizarea acestor structuri și de utilizarea adecvată a cunoștințelor tehnico-științifice. Lucrarea detaliază etapele esențiale ale activității criminalistice – de la sesizarea și constatarea infracțiunii până la valorificarea probelor materiale și audierile tactice – și insistă asupra necesității pregătirii minuțioase a fiecărei acțiuni procesuale.

Un segment deosebit de valoros îl constituie analiza dedicată constatării infracțiunii flagrante, prezentată ca „momentul decisiv al materializării probatoriului corupției”. Profesorul Stancu descrie flagrantul nu doar ca un simplu act procedural, ci ca un proces complex de observare, fixare și conservare a urmelor materiale ale faptei, care implică o coordonare perfectă între organele de urmărire penală, structurile operative și specialiștii criminaliști. El oferă modele tactice concrete pentru organizarea acțiunilor de flagrant, subliniind importanța surprinderii elementului de noutate și a respectării principiilor loialității probatoriului. Aceste recomandări au o relevanță directă pentru cauzele care implică funcționari publici cu statut special, unde orice abatere procedurală poate conduce la nulitatea probelor.

În ceea ce privește tactica efectuării acțiunilor de urmărire penală, autorul acordă o atenție specială audierii martorilor și suspectilor, perchezițiilor, ridicărilor de obiecte și documente și expertizelor criminalistice. El insistă asupra caracterului interdisciplinar al activității probatorii și asupra necesității ca investigatorul să îmbine raționamentul juridic cu observația psihologică și cu analiza tehnico-științifică a urmelor materiale. Tactica propusă se bazează pe adaptarea permanentă la particularitățile cazului, pe identificarea contradicțiilor

logice în declarații și pe valorificarea integrată a probelor directe și indirecte. În raport cu teza noastră, contribuția lucrării lui Emilian Stancu este una fundamentală și direct aplicabilă, întrucât oferă un model de unificare a principiilor europene de reglementare cu metodele criminalistice clasice. Analiza criteriilor generale de investigare, a flagrantului și a tacticilor de urmărire penală completează dimensiunea teoretică a cercetării noastre, asigurând o fundamentare doctrinară solidă. În același timp, teza extinde aceste concepte prin integrarea unei perspective moderne asupra investigării corupției funcționarilor publici cu statut special.

Publicația analizată rămâne o lucrare de referință, care consolidează fundamentele științifice ale metodicii investigării infracțiunilor de corupție, oferind un cadru coerent, echilibrat și adaptabil pentru perfecționarea tacticilor de urmărire penală. Teza noastră valorifică aceste direcții, actualizându-le în lumina noilor evoluții tehnologice și juridice, și contribuie la dezvoltarea unei metodologii criminalistice moderne, compatibile cu exigențele statului de drept și cu standardele europene de transparență și integritate instituțională.

O contribuție recentă și deosebit de relevantă pentru literatura criminalistică românească o reprezintă lucrarea intitulată „*Criminalistica*”²⁶. În cadrul Titlului IV, Capitolul V – „Metodologia investigării unor infracțiuni de corupție și de serviciu”, autorul realizează o sinteză profundă a experienței științifice și judiciare acumulate în domeniul combaterii criminalității instituționale, propunând o viziune modernă, unitară și pragmatică asupra modului de investigare a faptelor de corupție și de serviciu. Lucrarea se deschide cu analiza aspectelor generale ale acestor categorii de infracțiuni, pe care autorul le definește ca „manifestări deviante ale exercitării funcției publice, aflate la intersecția dintre abuzul de putere și interesul personal ilicit”. Autorul subliniază că infracțiunile de corupție și cele de serviciu au la bază aceleași resorturi criminogene: utilizarea statutului profesional în scopul obținerii unui avantaj injust, în detrimentul legalității, imparțialității și bunei administrări a treburilor publice. În acest sens, autorul observă că diferențele juridice dintre cele două categorii de infracțiuni sunt formale, în timp ce din punct de vedere criminalistic, ele au numeroase trăsături comune, fiind adesea generate de același context instituțional, de aceleași vulnerabilități sistemice și de aceleași tipologii comportamentale ale făptuitorilor. Una dintre contribuțiile notabile ale lucrării o reprezintă analiza aspectelor comune între infracțiunile de corupție și cele de serviciu, autorul arătând că ambele implică o legătură directă între funcția exercitată și avantajul material obținut, o relativă stabilitate a raporturilor infracționale și o diversitate a formelor de manifestare – de la actele de corupție individuale până la scheme instituționalizate, în care corupția devine o „strategie organizațională”. Autorul consideră că, din perspectivă criminalistică, investigarea faptelor de serviciu nu poate fi disociată de cea a corupției, întrucât în ambele cazuri sunt vizate

²⁶ Duvac Constantin, *Criminalistica*, Editura Hamangiu, 2024. 579 p. ISBN 978-606-27-2445-0.

aceleași elemente-cheie: identificarea modului de exercitare abuzivă a atribuțiilor, stabilirea relației dintre funcționar și beneficiarul ilicit, precum și documentarea urmelor materiale, financiare și electronice ale acțiunilor comise.

În ceea ce privește problemele care trebuie lămurite în cursul cercetării, autorul formulează o listă metodologică exhaustivă, care vizează: identificarea poziției și competențelor funcționarului implicat; determinarea exactă a acțiunii sau inacțiunii care a constituit obiectul mitei ori al abuzului; stabilirea naturii și valorii avantajului primit; depistarea mijloacelor de disimulare a faptei (contracte fictive, intermediari, donații mascate, transferuri bancare); verificarea eventualei cooperări cu alte persoane din instituție; identificarea momentului de trecere de la conduita profesională la cea infracțională; și, în final, verificarea existenței legăturii cauzale dintre funcția exercitată și avantajul obținut.

Lucrarea acordă o atenție deosebită activităților destinate administrării probelor, descrise de autor ca „nucleul metodologic al investigației criminalistice”. Autorul propune o abordare integrată, în care probele materiale, documentare, electronice și declarațiile se coroborează prin mijloace științifice moderne. Se insistă asupra utilizării expertizelor complexe – financiar-contabile, tehnico-științifice, documentare și digitale, precum și asupra importanței perchezițiilor informatice, verificărilor bancare și ridicării datelor electronice în cauzele de corupție. Autorul atrage atenția asupra rolului crucial al analizei cronologice a probelor, care permite reconstituirea logică a secvențelor infracționale și determinarea momentului exact al transferului de valori ilicite. Din perspectivă doctrinară, lucrarea profesorului Duvac se distinge printr-un caracter echilibrat între teorie și practică, fiind una dintre puținele opere recente care integrează noile standarde de probă electronică și investigațiile transfrontaliere în metodologia criminalistică. Totuși, anumite aspecte ale analizei rămân perfectibile în raport cu evoluțiile actuale ale fenomenului corupției instituționale. De asemenea, contextul moldovenesc, marcat de o interdependență complexă între corupția administrativă, politică și economică, reclamă o extindere a metodologiei către cooperarea interinstituțională și regională, direcție pe care teza noastră o dezvoltă.

Prin comparație, cercetarea noastră preia principiile generale formulate de autor, dar le adaptează la specificul infracțiunilor comise de funcționarii publici cu statut special – o categorie profesională cu competențe de coerciție, statut juridic distinct și expunere directă la forme de corupție operativă. În teza noastră, accentul cade pe investigarea corupției ca proces sistemic, unde analiza individuală a faptelor este completată de studiul relațiilor ierarhice, al fluxurilor informaționale și al vulnerabilităților instituționale.

În concluzie, lucrarea profesorului Constantin Duvac reprezintă o sinteză teoretică și practică de mare valoare în domeniul criminalisticii aplicate faptelor de corupție și de serviciu.

Ea oferă un model metodic complex, coerent și interdisciplinar, care pune accent pe rigoarea probatoriului și pe adaptabilitatea tacticilor de investigare. Pentru cercetarea noastră, această lucrare constituie un fundament doctrinar indispensabil, contribuind la consolidarea capitolelor dedicate activităților de administrare a probelor, tacticii investigației criminalistice și relației dintre faptele de corupție și cele de serviciu. Totodată, teza noastră completează perspectiva autorului printr-o abordare actualizată, compatibilă cu exigențele investigației electronice și cu standardele internaționale de transparență și integritate instituțională, aplicabile spațiului juridic al RM.

O altă lucrare de referință pentru cercetarea infracțiunilor de corupție este volumul semnat de Emilian Stancu și Petruț Ciobanu, intitulat „*Criminalistică. Metodologia criminalistică*”²⁷, în special capitolul VII – „Elemente metodologice de investigare a infracțiunilor de corupție”. Lucrarea sintetizează într-un mod sistematic și pragmatic principiile generale ale metodicii criminalistice aplicate infracțiunilor de corupție, oferind o perspectivă integrată între cadrul normativ, analiza tactică și aplicarea mijloacelor tehnico-științifice.

Autorii încep analiza printr-o prezentare a cadrului general al reglementărilor europene și naționale, subliniind convergența dintre legislația penală română și directivele europene în materia prevenirii și combaterii corupției. Ei menționează rolul esențial al Convenției penale privind corupția (Consiliul Europei, 1999), al Convenției ONU împotriva corupției (New York, 2003) și al instrumentelor GRECO, demonstrând că, la nivel european, combaterea corupției a devenit un proces armonizat, bazat pe standarde unitare privind transparența, loialitatea probelor și cooperarea interinstituțională. Din perspectivă națională, autorii evidențiază interacțiunea dintre reglementările penale și dispozițiile legilor speciale, cum ar fi cele referitoare la măsurile speciale de investigații și la prevenirea corupției în sectorul public.

Un segment important al lucrării este dedicat criteriilor generale de investigare criminalistică a corupției, care, potrivit autorilor, trebuie să fie fundamentate pe o abordare complexă și interdisciplinară. Autorii identifică patru etape metodologice fundamentale: sesizarea – momentul declanșator al activității de urmărire penală, care poate proveni din denunț, autosesizare, informații operative sau rezultate ale măsurilor speciale de investigații; aplicarea măsurilor speciale de investigații, cu accent pe interceptarea comunicațiilor, urmărirea vizuală, supravegherea tehnică și utilizarea investigatorilor sub acoperire; identificarea problemelor ce fac obiectul probațiunii, respectiv stabilirea faptului că s-a oferit sau primit un avantaj necuvenit, determinarea scopului acestuia și identificarea legăturii dintre avantaj și actul de serviciu;

²⁷ Stancu Emilian, Ciobanu Petruț, *Criminalistică, Metodologia criminalistică*, Editura Universul Juridic, București, 2018, pp. 303-308. 336 p. ISBN 978-606-39-0219-2.

verificarea loialității probelor, prin raportarea la principiile de legalitate, proporționalitate și subsidiaritate, în conformitate cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.

Autorii subliniază că investigarea corupției trebuie să fie adaptată tipului de raport funcțional implicat, iar fiecare acțiune procesuală trebuie să fie precedată de o evaluare tactică riguroasă, care să asigure eficiența și validitatea probatoriului. Astfel, autorii recomandă o corelare permanentă între activitatea specială de investigații și cea judiciară, avertizând asupra riscului ca depășirea limitelor procedurale să compromită valoarea juridică a probelor. Un capitol aparte este dedicat constatării infracțiunii flagrante, considerată „momentul de maximă expresie a activității criminalistice în cauzele de corupție”. Autorii descriu cu precizie etapele de organizare a flagrantului – pregătirea, marcarea mijloacelor materiale, coordonarea echipelor operative și fixarea urmelor materiale –, insistând asupra principiilor surprizei, confidențialității și documentării complete. Ei subliniază că flagrantul trebuie conceput ca o acțiune științifică de observare, nu ca o simplă intervenție, și că eficiența sa depinde de aplicarea unor procedee tactice și tehnice riguros planificate. Lucrarea dezvoltă, de asemenea, tactica efectuării acțiunilor de urmărire penală, în special audierea martorilor, perchezițiile, ridicarea de obiecte și documente, expertizele criminalistice și confruntările. Autorii propun ca audierea persoanelor implicate să fie ghidată de principiile gradării informaționale (de la fapte generale la detalii esențiale), de evitarea sugestiei și de observarea reacțiilor psihologice, iar expertizele să fie efectuate cât mai devreme, pentru a asigura integritatea urmelor materiale. În ceea ce privește perchezițiile și ridicările, autorii insistă asupra respectării condițiilor de legalitate și proporționalitate, arătând că în cazurile de corupție probatoriul material are un caracter volatil și trebuie conservat imediat. Din perspectivă doctrinară, lucrarea analizată se remarcă prin echilibrul între abordarea normativă și cea criminalistică. Autorii reușesc să transpună exigențele standardelor europene într-un model metodologic aplicabil practicii judiciare, fără a pierde din vedere contextul psihologic și comportamental al fenomenului corupției.

În raport cu teza noastră, lucrarea profesorilor Stancu și Ciobanu oferă un fundament teoretic și metodologic esențial, prin care pot fi adaptate criteriile generale de investigare a corupției la specificul funcționarilor publici cu statut special. Principiile privind organizarea flagrantului, corelarea acțiunilor speciale de investigații cu cele procesuale, tactica audierii și utilizarea mijloacelor tehnico-științifice completează în mod direct demersul nostru științific. În plus, cercetarea doctorală extinde aceste direcții printr-o abordare contextualizată pentru Republica Moldova, integrând standardele Uniunii Europene și bunele practici internaționale în investigarea corupției comise de persoane aflate în instituțiile de aplicare a legii, acolo unde echilibrul dintre confidențialitate, legalitate și eficiență probatorie este decisiv.

În concluzie, lucrarea „Criminalistică. Metodologia criminalistică” se înscrie printre cele mai valoroase contribuții doctrinare recente în domeniul metodicii investigării faptelor de corupție. Ea oferă o viziune științifică integrată, care îmbină reglementările europene cu exigențele criminalisticii moderne, punând accent pe rigoarea metodologică, pe respectarea garanțiilor procesuale și pe utilizarea tehnicii criminalistice ca instrument de consolidare a legalității și a încrederii publice în justiție. Teza noastră valorifică pe deplin aceste coordonate, completându-le printr-o actualizare la nivelul provocărilor digitale, instituționale și operaționale specifice fenomenului corupției contemporane.

Lucrarea „*Criminalistica. Elemente metodologice de investigare a infracțiunilor*”²⁸, semnată de Adrian Cristian Moise și Emilian Stancu, reprezintă o continuare firească și actualizată a abordării metodologice din volumul anterior al lui Stancu și Ciobanu, păstrând aceeași structură conceptuală, dar adaptând-o la exigențele legislative și tehnologice recente. În capitolul VIII – „Elemente metodologice privind investigarea infracțiunilor de corupție”, autorii tratează succint și sistematic cadrul normativ european și național, criteriile generale ale investigării criminalistice, constatarea infracțiunii flagrante și tactica efectuării acțiunilor de urmărire penală.

Lucrarea reia principiile fundamentale privind corelarea activităților speciale de investigații cu cele procesuale, accentuând importanța măsurilor speciale de investigații și a expertizelor criminalistice pentru confirmarea faptelor de corupție. Autorii evidențiază că în contextul actual, caracterizat de digitalizare și diversificarea formelor de corupție, flagrantul rămâne mijlocul probator central, însă trebuie completat prin mijloace tehnice moderne – interceptări, supraveghere video, percheziții informatice și expertize financiare.

Textul se distinge prin concizie și claritate, propunând un model de investigație etapizată, de la sesizare până la finalizarea urmăririi penale, în care accentul cade pe loialitatea și legalitatea probatoriului, conform standardelor CEDO. Din perspectiva tezei noastre, lucrarea analizată oferă un cadru metodologic sintetic și modern, perfect compatibil cu direcțiile cercetării privind investigarea corupției comise de funcționarii publici cu statut special, completând contribuțiile anterioare printr-o adaptare la realitățile digitale și la cerințele actuale ale criminalisticii europene.

Analizei a fost supusă cercetarea semnată de Gheorghe Alecu și Petru Boloș, intitulată „*Metodologia investigării și cercetării infracțiunilor de corupție*”²⁹, reprezintă o contribuție concisă, dar esențială, la literatura de specialitate dedicată perfecționării metodicii criminalistice

²⁸ Moise Adrian Cristian, Stancu Emilian, *Criminalistica, Elemente metodologice de investigare a infracțiunilor*, Ed. Universul Juridic, București, 2023. ISBN: 978-606-39-1252-8.

²⁹ Alecu Gheorghe, Boloș Petru, *Metodologia investigării și cercetării infracțiunilor de corupție*. În: *Criminalistica*, nr. 1-2023 (133), martie 2023, VOL. XXIV p. 71. pp. 67-72. Disponibilă: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/67-72_Ro.pdf [accesată: 04.05.2024].

de combatere a corupției. Autorii abordează fenomenul într-o manieră integrată și actualizată, în contextul provocărilor generate de noile forme de corupție administrativă, instituțională și economică. Lucrarea prezintă principiile generale ale metodologiei criminalistice aplicabile infracțiunilor de corupție, punând accent pe complexitatea activităților de urmărire penală și pe interdependența dintre analiza juridică, expertiza tehnico-științifică și raționamentul criminalistic. Alecu și Boloș subliniază că investigarea faptelor de corupție trebuie să aibă la bază o strategie planificată, etapizată și coordonată, care să includă sesizarea, evaluarea informațiilor operative, măsurile speciale de investigații și documentarea completă a probelor materiale și electronice.

Un element important al articolului îl constituie referirea la principiul interdisciplinarității în cercetarea corupției, autorii arătând că investigarea modernă presupune o colaborare constantă între jurist, ofițer de urmărire penală, expert financiar, specialist în tehnologia informației și psiholog judiciar. Din perspectivă doctrinară, studiul lui Alecu și Boloș are meritul de a corela fundamentele teoretice clasice ale criminalisticii cu cerințele actuale ale investigațiilor, conturând astfel o metodologie coerentă și actualizată. Prin caracterul său sintetic, dar profund actual, cercetarea se constituie într-o sursă complementară utilă pentru adaptarea metodicii criminalistice la noile realități ale fenomenului corupției în Republica Moldova.

Lucrarea „*Teoria generală a expertizelor criminalistice*”³⁰ semnată de Delia Magherescu, în special capitolul VII „Investigarea criminalistică a corupției”, aduce o contribuție de substanță la literatura de specialitate, prin abordarea interdisciplinară a corupției din perspectiva expertizei criminalistice. Autoarea integrează dimensiunea teoretică a expertizelor în procesul de investigare a infracțiunilor de corupție, arătând că valoarea probatorie a expertizei depinde de calitatea cooperării dintre ofițerul de urmărire penală și specialist, precum și de modul în care rezultatele științifice sunt corelate cu datele juridice și comportamentale. Magherescu descrie principalele tipuri de expertize aplicabile în cauzele de corupție – financiar-contabile, documentare, grafoscopice și digitale – subliniind importanța cooperării dintre ofițerul de urmărire penală și expert pentru valorificarea corectă a datelor obținute. Autoarea accentuează că în contextul actual al digitalizării și al complexității economice, expertiza criminalistică trebuie privită ca instrument de interpretare științifică a probelor, nu doar de constatare tehnică. Lucrarea relevă, totodată, necesitatea independenței și obiectivității expertului, avertizând asupra riscului influențelor instituționale în cauzele de corupție, unde presiunile externe pot afecta imparțialitatea probatoriului. De asemenea, este subliniată importanța extinderii ariei expertizelor spre domenii moderne ca reacție la noile forme de manifestare a corupției.

³⁰ Magherescu Delia, *Teoria generală a expertizelor criminalistice* (capitolul VII, §8.2. Investigarea criminalistică a corupției, pp. 280-283), Editura Hamangiu, București, 2021, p. 280. 405 p. ISBN 978-606-27-1804-6.

Pentru teza noastră, contribuția Deliei Magherescu este deosebit de valoroasă, întrucât susține utilizarea interdisciplinară a cunoștințelor specializate și integrarea expertizei criminalistice în procesul probator. Această abordare sprijină analiza metodică a tezei privind investigarea corupției comise de funcționarii publici cu statut special, oferind un cadru științific coerent pentru corelarea probelor materiale, financiare și digitale în activitatea de urmărire penală.

Lucrarea „*Infrațiunile de corupție și cele asimilate sau în legătură cu acestea*”³¹ semnată de Horia Diaconescu reprezintă una dintre cele mai consistente contribuții din doctrina juridico-penală românească în domeniul analizării corupției sub toate formele sale normative. Deși autorul abordează predominant aspectele de drept penal substanțial și procesual, lucrarea are o valoare deosebită și pentru criminalistică, întrucât oferă o sistematizare logică și detaliată a elementelor constitutive ale infrațiunilor de corupție, precum și o delimitare clară a circumstanțelor ce trebuie dovedite în cursul urmăririi penale. Diaconescu examinează minuțios structura infrațiunilor de luare și dare de mită, trafic și cumpărare de influență, precum și infrațiunile asimilate corupției, punând accent pe legătura cauzală dintre acțiunea funcționarului și avantajul obținut, precum și pe intenția specifică ce caracterizează faptele de corupție. Din perspectivă criminalistică, aceste delimitări teoretice sunt esențiale pentru stabilirea obiectului probațiunii și pentru formularea corectă a ipotezelor investigative. Autorul precizează că, pentru a demonstra vinovăția, ofițerul de urmărire penală trebuie să probeze: existența actului de serviciu, promisiunea sau primirea unui avantaj necuvenit, raportul de cauzalitate dintre acestea și voința liberă a făptuitorului. De asemenea, lucrarea evidențiază circumstanțele agravante și atenuante ale faptelor de corupție, detaliind impactul poziției funcționarului, natura atribuțiilor exercitate și modalitatea concretă de realizare a faptei. Această clasificare ajută la stabilirea criteriilor de individualizare a investigației criminalistice, întrucât fiecare element juridic – poziția în ierarhia instituțională, modul de intermediere, forma de manifestare a mitei – determină o tactică specifică de cercetare.

Din punct de vedere metodic, Diaconescu contribuie indirect la dezvoltarea criminalisticii prin fundamentarea logicii probatoriului în cauzele de corupție. El arată că demonstrarea elementelor infrațiunii nu poate fi redusă la constatarea materială a faptei, ci presupune stabilirea intenției, a raporturilor funcționale și a contextului în care s-a produs acțiunea ilicită. Aceste observații oferă o bază teoretică importantă pentru analiza criminalistică, orientând investigatorul asupra direcțiilor de probă – circumstanțiale, comportamentale, materiale și financiare.

³¹ Diaconescu Horia, *Infrațiunile de corupție și cele asimilate sau în legătură cu acestea*, Editura All Beck, Studii Juridice, București, 2004. 592 p. ISBN 973-655-568-2.

Deși lucrarea aparține unei perioade anterioare digitalizării și reformelor europene majore în domeniul anticorupției, valoarea sa științifică rămâne actuală. Ea oferă rigoare conceptuală și claritate normativă în definirea elementelor constitutive ale infracțiunilor, aspecte indispensabile pentru orice cercetare criminalistică. În prezent, concluziile sale se pot extinde și asupra probelor electronice, comunicărilor criptate sau mijloacelor moderne de transfer al mitei, care păstrează aceleași fundamente juridico-faptice analizate de autor.

În raport cu teza noastră, lucrarea lui Horia Diaconescu aduce un plus de valoare teoretică prin contribuția sa la stabilirea circumstanțelor ce necesită a fi dovedite în cauzele de corupție, consolidând astfel partea dedicată elementelor infracțiunii și obiectului probațiunii. Prin delimitarea clară a fiecărui element constitutiv, autorul oferă investigatorului o schemă logică riguroasă, care permite o abordare sistematică a probelor și o interpretare coerentă a faptelor. În acest sens, cercetarea noastră valorifică observațiile sale, integrându-le într-un cadru criminalistic modern, adaptat investigării corupției comise de funcționarii publici cu statut special, unde analiza elementelor constitutive devine esențială pentru demonstrabilitatea actului infracțional și pentru fundamentarea științifică a procesului probator.

O altă lucrare analizată este „*Использование криминалистических методов при расследовании взяточничества в правоохранительных органах*”³², care abordează una dintre cele mai importante direcții metodologice ale criminalisticii: integrarea metodelor științifice în procesul de investigare a corupției instituționale. Autorul a construit o bază teoretico-aplicativă solidă pentru utilizarea tehnicilor criminalistice în documentarea actelor de corupție, subliniind necesitatea interacțiunii dintre ofițerul de urmărire penală, ofițerii de investigații și experți. Lucrarea se remarcă prin detalierea etapelor de fixare a urmelor materiale ale corupției, precum și prin analiza aplicată a expertizelor, oferind un model de aplicare a mijloacelor tehnico-științifice în procesul probator. Un punct forte al cercetării constă în abordarea coordonată a activităților investigative și operative, autorul fiind printre primii care a propus o schemă tactică integrată a reținerii în flagrant, adaptată realităților din organele de aplicare a legii. Totuși, analiza doctrinară relevă că această lucrare reflectă realitățile juridice și tehnice ale începutului anilor 2000, când instrumentele de investigare electronică, digitală și financiară nu atinseseră gradul actual de complexitate. De asemenea, în lucrarea sa, autorul tratează aspectele tactice ale reținerii în flagrant ca etapă finală a activității operative, fără a analiza în profunzime dimensiunea juridico-procesuală a loialității probatoriului sau garanțiile procesuale ale participantului la acțiune. În teza noastră, aceste elemente sunt extinse și

³² Лямин Михаил Викторович, Использование криминалистических методов при расследовании взяточничества в правоохранительных органах. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.09-уголовный процесс, криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. Саратовский Юридический Институт МВД РФ, Саратов, 2003. 231 с. 61:03 – 12/1375-3.

completate printr-o abordare compatibilă cu standardele CEDO privind respectarea drepturilor fundamentale în cursul urmăririi penale, în special principiul proporționalității și cel al neautoincrimării.

Prin urmare, deși cercetarea analizată rămâne un reper valoros în domeniul aplicării metodelor criminalistice la investigarea corupției, ea trebuie privită în contextul epocii sale, ca un punct de plecare pentru dezvoltarea unei metodici moderne, interdisciplinare și transnaționale. În raport cu teza noastră, contribuția acestei lucrări constă în confirmarea valorii metodei criminalistice ca instrument de unificare a acțiunilor operative, a măsurilor speciale de investigații și procesuale, însă cercetarea doctorală actuală depășește cadrul limitat al analizei clasice.

În concluzie, lucrarea analizată oferă o bază teoretico-practică importantă pentru consolidarea metodicii de investigare a infracțiunilor de corupție, însă progresele tehnologice, complexitatea actuală a fenomenului și cerințele juridice europene impun o actualizare substanțială a concepțiilor sale. Cercetarea noastră vine să completeze această perspectivă printr-o abordare contemporană, asigurând o aplicabilitate directă în investigarea corupției comise de funcționarii publici cu statut special în Republica Moldova.

Lucrarea intitulată *„Методика расследования коррупционной деятельности в правоохранительных и судебных органах”*³³, reprezintă o contribuție semnificativă în domeniul criminalisticii aplicate, oferind o analiză amplă și sistematică asupra corupției instituționale, privită ca un fenomen complex, cu determinări psihologice, organizaționale și etico-profesionale. Autoarea propune un model metodic etapizat de investigare a corupției, structurat de la momentul sesizării până la valorificarea probatoriului, într-o manieră care integrează dimensiunile criminalistice, juridico-procesuale și psihologice ale procesului penal.

Lucrarea se remarcă printr-o analiză detaliată a personalității subiectului corupției, autoarea făcând distincția între corupția de oportunitate și corupția de sistem. Ea evidențiază modul în care funcționarul, ancorat într-un climat profesional și instituțional viciat, ajunge să adopte și să reproducă comportamente corupte ca pe o normă de conduită organizațională. În acest context, autoarea introduce conceptul de „analiză complexă a mediului instituțional”, explicând relația directă dintre vulnerabilitatea morală a mediului de lucru și apariția faptelor de corupție. Această abordare aduce un plus de valoare prin extinderea analizei fenomenului corupției dincolo de latura sa materială, oferind un cadru teoretic completat de dimensiunea psihologică și comportamentală.

³³ Фролова Елена, Методика расследования коррупционной деятельности в правоохранительных и судебных органах. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. 12.00.09. - уголовный процесс; криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. Кубанский Государственный Университет, Краснодар, 2005. С. 54-58. 217 с. 61: 05-12/974.

Un merit științific notabil al lucrării constă în detalierea tacticilor de audiere a bănușilor, martorilor și denunșătorilor din sistemul judiciar. Autoarea subliniază importanșă pregătirii psihologice a ofișerului de urmărire penală, a capacității acestuia de a interpreta reacțiile nonverbale, de a identifica contradicțiile emoșionale și de a evalua rezistenșă psihică a persoanelor audiate. Lucrarea acordă o atenșie deosebită interacțiunii dintre ofișerul de urmărire penală și mediul institușional din care provine subiectul corupșiei, evidenșind că investigarea acestor fapte necesită nu doar competenșă juridică, ci și abilitatea de a gestiona dinamici organizașionale complexe. Prin caracterul său sistematic, lucrarea contribuie la consolidarea bazei teoretice a metodicii criminalistice, oferind un model coerent de investigare etapizată și un set de tactici adaptabile pentru cauzele de corupșie din institușile judiciare și de aplicare a legii. Deși analiza este raportată la contextul juridic și institușional al Federașiei Ruse, principiile formulate de autoare au o valoare universală, fiind aplicabile și în alte sisteme de drept, inclusiv în cel al RM.

Aportul lucrării analizate la teza noastră constă în consolidarea bazei teoretice privind rolul expertizei psihologice și al analizei comportamentale în procesul probator, oferind o perspectivă complementară asupra tacticilor de audiere și confruntare procesuală. Prin caracterul său interdisciplinar, lucrarea reușește să îmbine analiza juridică cu cea psihologică și etică, demonstrând că dimensiunea psihologică a corupșiei este la fel de importantă ca cea juridică.

Supusă analizei este și lucrarea intitulată „*Особенности расследования получения взятки должностными лицами правоохранительных органов*”³⁴, care constituie o contribuție știinșifică notabilă la studiul criminalistic al corupșiei, abordând în mod specific activitatea infracșională a angajașilor organelor de aplicare a legii. Autorul examinează particularitășile acestei categorii profesionale – caracterizată prin statut juridic special, competenșă tehnică, acces la informașii confidenșiale și mecanisme interne de protecție – și propune un model de investigare bazat pe îmbinarea armonioasă dintre metodele operative și procedeele criminalistice procesuale.

Într-o structură bine conturată, autorul analizează trăsăturile psihologice și profesionale ale făptuitorilor, descrie mecanismul infracșional al corupșiei și dezvoltă o tactică detaliată de reșinere în flagrant. Acest moment este considerat de autor „centrul de greutate” al investigașiei, întrucât sincronizarea acșionilor, aplicarea principiului surprizei și asigurarea confidenșialității determină eficienșă operașiunii. De asemenea, autorul identifică și contramăsurile uzuale ale funcșionarilor corupșii – de la distrugerea urmelor materiale până la tentative de influenșare a

³⁴ Халиков Аслям Наилевич, Особенности расследования получения взяток должностными лицами правоохранительных органов, Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук, 12. 00. 09. - уголовный процесс, криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность, Уфа 2005, с. 172. 238 с. 61: 05-12/1028.

martorilor sau compromitere a ofițerilor de urmărire penală – oferind soluții tactice pentru neutralizarea acestora.

Un merit deosebit al cercetării îl reprezintă formularea conceptului de metodică „bifazică”, care pune accent pe echilibrul dintre activitatea informativ-operativă și cea procesual-penală. Potrivit autorului, informațiile obținute pe cale operativă nu au valoare juridică până la momentul în care sunt transformate în probe prin mijloace procedurale legale.

Deși lucrarea are un caracter doctrinar solid, ea reflectă totuși limitele tehnice ale perioadei de elaborare, întrucât dimensiunea digitală a probatoriului și metodele moderne de supraveghere electronică nu erau încă suficient dezvoltate. În cercetarea noastră, aceste carențe sunt depășite prin integrarea componentelor moderne ale probatoriului electronic.

În pofida acestor limite, contribuția lucrării rămâne una de referință în doctrina criminalistică. Autorul oferă o viziune coerentă asupra procesului de investigare a corupției din interiorul instituțiilor de aplicare a legii, punând accent pe profilul psihologic al făptuitorului, pe coordonarea eficientă dintre structurile operative și cele procesuale și pe necesitatea protejării urmăririi penale de influențe interne. Aceste direcții teoretice pot fi integrate și valorificate în cercetarea noastră, care propune o extindere metodică adaptată contextului normativ și tehnologic actual al Republicii Moldova. În ansamblu, lucrarea analizată se impune drept un reper doctrinar pentru înțelegerea și perfecționarea metodicii de investigare a corupției comise de funcționarii publici cu statut special, oferind fundamente utile pentru dezvoltarea unei culturi profesionale anticorupție și pentru consolidarea încrederii publice în instituțiile statului.

O altă lucrare de referință este „*Раследование взяточничества: теоретические и прикладные аспекты*”³⁵, considerată una dintre cele mai sistematice și complexe monografii ruse moderne dedicate teoriei și practicii investigării corupției. Autorul reușește să îmbine în mod echilibrat analiza juridico-procesuală, criminalistică și psihologică, oferind un tablou complet al fenomenului corupției, privit dintr-o dublă perspectivă: aceea a cauzelor instituționale și a metodelor de combatere eficientă prin mijloace științifice.

Lucrarea se distinge printr-o riguroasă structurare statistică și criminalistică a fenomenului, autorul stabilind corelații între funcția ocupată de făptuitor și tipologia corupției, între nivelul ierarhic și metodele utilizate pentru disimularea faptelor. În acest context, autorul evidențiază deficiențele sistemice care afectează procesul de investigare – în special lipsa unei coordonări între activitatea specială de investigații și cea de urmărire penală, precum și insuficiența unor norme clare privind valorificarea mijloacelor tehnico-științifice moderne. Un

³⁵ Чупахин Роман Владимирович, *Раследование взяточничества: теоретические и прикладные аспекты*. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.09-Уголовный процесс; криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. Российская Таможенная Академия ФТС России. Москва, 2006, с. 61-62. 194 с. 61: 07-12/71.

element inovator al cercetării îl constituie metodologia integrată de planificare a urmăririi penale, care combină analiza informațiilor operative cu acțiunile procesuale și expertizele criminalistice. Această abordare interdisciplinară reprezintă o veritabilă noutate pentru perioada în care a fost elaborată lucrarea, întrucât autorul depășește modelul tradițional de „investigație liniară” și propune un model dinamic, în care etapele operative și cele procesuale se completează reciproc.

Deosebit de valoroasă este analiza tacticii flagrantului și a documentării tehnice a corupției, autorul detaliind procedeele de control și înregistrare a convorbirilor, utilizarea înregistrărilor audio-video și corelarea acestora cu expertizele fonoscopice și dactiloscopice. Lucrarea include și un capitol amplu dedicat tacticii audierii bănușilor și martorilor, în care autorul descrie mecanismele psihologice ale comportamentului corupt, strategiile de apărare frecvent întâlnite și metodele de demontare a acestora printr-o audiere etapizată, adaptată contextului emoțional și profesional al subiectului. Din perspectivă doctrinară, lucrarea se remarcă prin încercarea de standardizare a procesului probator, ceea ce o apropie de tendințele actuale de unificare a metodicii criminalistice. Totuși, trebuie subliniat că unele concepții și instrumente descrise reflectă nivelul tehnologic al primului deceniu al secolului XXI, perioadă în care mijloacele digitale de documentare și analiza probelor electronice se aflau abia într-un stadiu incipient. De asemenea, analiza statistică a autorului, deși valoroasă pentru perioada respectivă, utilizează date parțiale și regionale, fără a surprinde dimensiunea transnațională și cooperarea interinstituțională care caracterizează fenomenul corupției contemporane. Un alt punct de divergență constă în absența unei analize detaliate a loialității probatoriului, aspect fundamental în doctrină astăzi.

Cu toate acestea, lucrarea analizată are un rol fundamental în evoluția metodei criminalistice aplicate corupției, întrucât deschide calea pentru integrarea mijloacelor tehnico-științifice în activitatea de urmărire penală și pentru crearea unor proceduri standardizate de documentare criminalistică. Acest model a influențat ulterior numeroase cercetări din spațiul CSI și Europa de Est, fiind un precursor al conceptului actual de „investigație digital-criminalistică”.

Pentru cercetarea noastră, aportul acestei lucrări este deosebit de valoros: metoda propusă de autor servește drept punct de plecare pentru elaborarea unei metodici criminalistice unitare aplicabile în Republica Moldova, adaptate noilor tehnologii și specificului infracțiunilor comise de funcționarii publici cu statut special. În special, tacticile privind utilizarea rezultatelor măsurilor speciale de investigații, expertizelor fonoscopice și probelor electronice oferă un fundament doctrinar pentru capitolul dedicat documentării tehnice a mitei și valorificării probelor digitale.

În concluzie, lucrarea analizată se impune prin rigoare științifică, profunzime analitică și caracter aplicativ, reprezentând o punte între criminalistica tradițională și cea modernă,

digitalizată. Deși anumite componente necesită actualizare în raport cu evoluțiile tehnologice și normative contemporane, principiile formulate de autor rămân perfect aplicabile și astăzi: unitatea dintre tactica procesuală și mijloacele tehnico-științifice este cheia unei investigații eficiente și loiale a corupției instituționale. Teza noastră preia și extinde această viziune, oferind un cadru științific complet pentru investigarea corupției comise de funcționarii publici cu statut special în condițiile actuale ale spațiului juridic european și moldovenesc.

Analizei a fost supusă și lucrarea intitulată *„Выявление и расследование взяточничества в органах исполнительной власти”*³⁶, care se remarcă prin orientarea sa spre analiza corupției administrative, abordată din perspectiva funcționării interne a organelor executive. Autorul descrie mecanismul corupției instituționale, de la momentul intenției infracționale până la finalizarea actului de corupție, propunând o metodică criminalistică etapizată pentru identificarea și prevenirea faptelor. Cercetarea evidențiază etapele procesului coruptiv din administrația publică – stabilirea contactului între agentul economic și funcționar, negocierea beneficiului și distribuirea avantajelor între participanți – subliniind caracterul colectiv al corupției administrative. Autorul propune o abordare de tip rețea, bazată pe analiza conexiunilor interne și a traseului decizional, precum și o cooperare strânsă între structurile operative și serviciile de audit intern, în vederea identificării timpurii a semnalelor de corupție.

Un aport important al lucrării este accentul pus pe faza premergătoare urmăririi penale, considerată crucială pentru documentarea faptelor și prevenirea distrugerii probelor. Autorul susține integrarea cunoștințelor economice și tehnice în procesul de investigație, insistând asupra rolului expertizelor contabile și financiare în descoperirea fluxurilor ilicite de bani. Totuși, analiza reflectă limitele contextului instituțional al administrației ruse din anii 2000, unde controlul intern era principalul instrument de prevenire, iar dimensiunea procesuală avea un rol secundar. În cercetarea noastră, această abordare este actualizată, printr-o coordonare extinsă între structurile anticorupție, organele de urmărire penală și instanțele de judecată, conform standardelor europene și moldovenești. De asemenea, lucrarea nu tratează aspectele digitale ale corupției administrative – contracte electronice, plăți online sau semnături digitale –, domenii esențiale în prezent. Teza noastră completează acest vid prin includerea analizei criminalistice a fraudei administrative digitale și a monitorizării automate a proceselor decizionale.

În concluzie, studiul analizat oferă o bază doctrinară solidă pentru dezvoltarea metodicii operative de investigare a corupției administrative. El pune în lumină importanța detectării

³⁶ Хачатурян Тигран Борисович, Выявление и расследование взяточничества в органах исполнительной власти. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук (специальность 12.00.09-уголовный процесс; криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность). Академия информационных технологий в образовании, науке и курортологии. 61: 04-12/1355.

timpurii, a colaborării interinstituționale și a utilizării cunoștințelor specializate, aspecte valorificate și extinse în cercetarea noastră.

O altă lucrare analizată este „*Коррупционная деятельность в органах внутренних дел*”³⁷, care examinează criminalistic și organizațional corupția din structurile de interne, cu accent pe factorii endogeni ai instituției. Textul descrie mecanismele prin care ierarhiile rigide, accesul la informații sensibile, controlul intern formal și solidaritatea de corp generează „micro-ecologii” propice mitei și traficului de influență. Autorul propune o tipologie a vulnerabilităților profesionale (dependențe informale, raționalizări ale conduitei, captură decizională), corelată cu trasee distincte de manifestare a corupției (intermediere, favor funcțional, blocare/accelerare proceduri). Metodic, lucrarea insistă pe filtrarea etapizată a datelor: verificări pre-procesuale în trepte, compartimentarea informației între compartimente operaționale și procesuale, coroborarea sistematică a indiciilor documentare cu observația operativă, tocmai pentru a reduce riscul de scurgeri și interferență ierarhică. În plan preventiv, autorul recomandă rotația personalului în posturi sensibile, protocoale reale de responsabilizare și canale protejate pentru raportări interne.

Concluziile autorului oferă fundamentul pentru două componente cheie ale metodicii pe care o dezvoltăm pentru funcționarii publici cu statut special: *matricea de indicatori timpurii* diferențiată pe roluri instituționale (poliție, frontieră, penitenciare, vamă), construită pe vulnerabilitățile organizaționale identificate; și *arhitectura de confidențialitate operațională* (compartimentare informațională, verificări în trepte înainte de declanșarea MSI, trasee clare de aprobare) menită să blindeze urmărirea penală împotriva influențelor ierarhice. Prin integrarea acestor repere, modelul nostru investigativ devine atât adaptat contextului statutului special, cât și capabil să producă probatoriu coerent și loial, pregătit pentru controlul instanței.

O altă lucrare analizată este „*Допустима ли провокация как метод борьбы с коррупцией?*”³⁸. Articolul aduce o contribuție valoroasă la dezbateră privind limitele juridico-morale și criminalistice ale activităților operative în cazurile de corupție, examinând în profunzime dilema dintre eficiența luptei anticorupție și respectarea principiilor unui proces echitabil.

Autorul respinge ideea că rezultatul justiției penale ar putea fi justificat prin orice mijloace, arătând că provocarea activă a infracțiunii contravine esenței statului de drept și subminează credibilitatea organelor de aplicare a legii. El stabilește o distincție clară între testarea integrității, considerată un instrument preventiv permis, și incitarea la comiterea faptei, care reprezintă o formă de determinare ilegală a comportamentului infracțional. În opinia

³⁷ Осипов, А.Б. Коррупционная деятельность в органах внутренних дел: Автореф. дис. канд. юрид. наук / А.Б. Осипов. – Спб., 2005.

³⁸ Волженкин, Б.В. Допустима ли провокация как метод борьбы с коррупцией? В: Российская юстиция, 2001, №5, с.43-45. ISSN 0131-6761.

autorului, provocarea este inacceptabilă nu doar din perspectiva legalității procesuale, ci și a eticii profesionale, întrucât transformă organul de urmărire penală din garant al legii în generator al infracțiunii.

Lucrarea propune o serie de criterii practice pentru delimitarea acțiunilor operative legitime de cele abuzive: caracterul pasiv al ofițerului în procesul de constatare, inexistența unei presiuni psihologice asupra subiectului, absența promisiunilor de recompensă și verificarea obiectivă a predispoziției infracționale a acestuia. Autorul insistă asupra documentării stricte a fiecărei etape a activității operative, a controlului judiciar permanent și a transparenței decizionale în autorizarea măsurilor speciale de investigație, pentru a preveni abuzurile și erorile judiciare.

Articolul analizat are o valoare doctrinară directă pentru capitolele tezei noastre dedicate loialității probatoriului și limitelor provocării operative. El oferă argumente teoretice și practice pentru consolidarea principiului proporționalității între scopul combaterii corupției și respectarea drepturilor fundamentale. În metodologia elaborată în cadrul tezei, conceptele dezvoltate de autor sunt integrate sub forma unor măsuri de control procedural intern, menite să asigure că nicio acțiune de documentare nu depășește limitele legale. Printre acestea se regăsesc separarea clară a competențelor dintre structurile operative și procesuale, evaluarea prealabilă a riscului de incitare și documentarea completă a pasivității organelor de urmărire.

Prin urmare, lucrarea respectivă contribuie la consolidarea bazei teoretice și metodologice a tezei, oferind un cadru de referință pentru dezvoltarea unei metodici criminalistice conforme cu standardele Curții Europene a Drepturilor Omului, care garantează că lupta împotriva corupției, inclusiv în rândul funcționarilor publici cu statut special, se desfășoară în limitele stricte ale legalității și loialității procesuale.

O altă lucrare analizată este monografia intitulată „*Расследование провокаций взятки и коммерческого подкупа*”³⁹. Această cercetare se situează la intersecția dintre dreptul procesual penal și criminalistică, abordând o problematică de actualitate și sensibilitate majoră: modul în care pot fi documentate faptele de corupție fără a depăși limitele legale ale activității operative și fără a transforma investigația într-o acțiune de incitare.

Autorii tratează cu rigoare științifică fenomenul provocării de mită, analizând situațiile în care acțiunile operative pot depăși cadrul permis de lege și pot compromite întregul probatoriu. Ei realizează o distincție clară între activitatea de testare a integrității funcționarului, considerată un instrument legitim de prevenție, și determinarea intenționată a unei persoane să comită o faptă penală, calificată drept provocare ilegală. Conform autorilor, linia de demarcație între aceste

³⁹ Вольнский, А.Ф. Лапин, Е.С. Расследование провокаций взятки и коммерческого подкупа. Москва: Юрлитинформ, 2010. 160 с. ISBN 978-5-93295-728-8.

două forme o reprezintă rolul pasiv sau activ al organului de urmărire penală în apariția intenției infracționale.

Lucrarea propune o metodică detaliată pentru planificarea și desfășurarea operațiunilor de flagrant în cazurile de mită, prezentând această etapă nu ca pe o simplă acțiune de surprindere, ci ca pe un proces științific de observare, fixare și conservare a urmelor materiale ale faptei. Autorii insistă asupra documentării minuțioase a fiecărei etape – de la marcarea controlată a mijloacelor bănești și până la realizarea înregistrărilor audio-video – pentru a demonstra că inițiativa faptului aparține exclusiv făptuitorului. Ei formulează principii clare privind rolurile participanților: delimitarea strictă între organele operative și cele procesuale, controlul procurorului asupra proporționalității măsurii și asigurarea unui lanț complet de custodie a probelor.

Un alt merit important al lucrării constă în oferirea unui ghid procedural pentru examinarea în instanță a susținerilor privind provocarea. Autorii prezintă criteriile practice prin care instanța poate evalua legalitatea acțiunilor operative: inițiativa faptei, inevitabilitatea măsurii, existența unei suspiciuni rezonabile prealabile și gradul de implicare al agenților statului. Ei subliniază că eficiența combaterii corupției nu poate fi obținută cu prețul anulării principiilor procesului echitabil și că orice probă obținută prin provocare trebuie exclusă din procesul penal.

Monografia are un impact direct asupra capitolelor tezei noastre dedicate tacticii de investigare și documentării tehnico-științifice a faptelor de corupție. Lucrarea oferă o bază doctrinară solidă pentru elaborarea unei tactici ale flagrantului, adaptat contextului moldovenesc, care să garanteze integritatea și admisibilitatea probelor. Modelul propus de autori – bazat pe documentarea pas cu pas, pe controlul strict al măsurilor operative și pe coroborarea multicanal a probelor (înregistrări, documente, urme financiare) – este integrat în teza noastră ca standard metodologic modern.

De asemenea, principiile formulate de acești autori fundamentează concepția tezei privind loialitatea probatoriului în cauzele care implică funcționari publici cu statut special. În aceste cazuri, unde riscul de invocare a provocării este sporit, recomandările tactice privind delimitarea competențelor, planificarea flagrantului și verificarea pasivității investigatorilor devin indispensabile. Astfel, lucrarea analizată contribuie substanțial la consolidarea metodei propuse în teza noastră, oferind garanții de legalitate și eficiență în investigarea corupției instituționale.

Sursele internaționale recent inventariate arată un efort constant de a aborda fenomenul corupției din patru direcții principale: juridico-penală (definirea și aplicarea incriminărilor, opțiuni de politică penală, tendințe jurisprudențiale), procesual-penală (regimul probatoriului, controlul judiciar al intruziunilor, testele de excludere), criminologică (cauze, contexte organizaționale, prevenție, impact social-economic), criminalistică (metodică, tactică, măsuri

speciale de investigație, valorificarea probelor, inclusiv digitale). Deși aceste direcții conturează un cadru doctrinar amplu și, pe alocuri, sofisticat, analiza comparată a literaturii din România, spațiul rus și alte jurisdicții occidentale evidențiază un hiatus: nu există o metodică criminalistică articulată, dedicată exclusiv investigării faptelor de corupție comise de funcționari publici cu statut special (poliție, frontieră, penitenciare, vamă etc.) care să transforme particularitățile profesionale, riscurile ierarhice și vulnerabilitățile instituționale într-un model procedural și tactic operaționalizabil. Recomandările metodice propuse aici se așază în acest spațiu neacoperit, valorificând critic contribuțiile externe și traducându-le într-un design aplicabil contextelor cu statut special.

În literatura românească de drept penal, monografiile și sintezele asupra infracțiunilor de corupție au asigurat o punte între norma de incriminare și realitatea instituțională, discutând cu prioritate delimitările conceptuale, tipologia faptelor asimilate și consecințele sancționatorii. Acest filon a contribuit la clarificarea noțiunilor de folos necuvenit, trafic de influență, recompensă nelegitimă și la traseul argumentativ prin care instanța ajunge la individualizarea pedepsei, însă coborârea în particularitățile profesiilor cu statut special rămâne marginală, lăsată în seama unor considerații generale despre abuzul de funcție sau despre raporturile de subordonare. Complementar, direcția procesual-penală a consolidat standardele de legalitate și loialitate în administrarea probelor, punând accentul pe controlul judecătoresc al interceptărilor, filajelor, perchezițiilor și asupra excluderii probelor obținute prin provocare. Această literatură oferă repere ferme cu privire la pragurile de intruziune, la proporționalitate și la motivarea actelor de urmărire, ceea ce rămâne esențial în cauzele sensibile din instituțiile de aplicare a legii; totuși, modul de secvențiere tactică a acțiunilor în dosarele ce implică personal cu competențe coercitive nu este transformat într-un algoritm metodic diferențiat, ci este lăsat pe seama adaptării caz-cu-caz.

Pe latura criminologică, lucrările românești au arătat cu luciditate că apariția și persistența corupției sunt legate de ecologia deciziei publice, de slăbiciunile controlului intern, de dependențele informale și de stimulentele organizaționale distorsionate. Aici găsim explicații pentru „de ce”-ul fenomenului, inclusiv în microclimatele instituțiilor în care activează funcționarii publici cu statut special: rotiri previzibile de personal, presiuni ierarhice, culturi de „rezolvare pe scurtătură”, zone gri în care puterea discreționară este supra-reprezentată. Ceea ce lipsește, însă, este traducerea acestor diagrame de risc în programe criminalistice concrete, calibrate pe profesii, prin care indicatorii criminologici să devină triggeri operaționali pentru verificări preliminare, prioritizarea măsurilor speciale și ordonarea acțiunilor procesuale. În fine, în direcția criminalistică, tratatele românești au oferit schelete metodice solide – de la logica scenariilor tipice și a versiilor de lucru, la tactica audierii, percheziției, confruntării, până la

integrarea rezultatelor măsurilor speciale. Forța acestor lucrări este sistematizarea și claritatea operațională; limita lor, în cheie comparată, constă în gradul de generalitate: de regulă, nu merg până la a desena trasee diferențiate pentru polițiști, vameși, ofițeri de frontieră sau personal penitenciar, unde accesul la informații sensibile, rutina de control și pozițiile de putere variază radical.

Spațiul rus a produs o literatură criminalistică masivă, cu aporturi doctrinare de prim rang privind caracteristica criminalistică a faptelor, situațiile tipice și programarea operațiunilor tactice. Punctul forte al acestui curent este orientarea spre construcția metodicilor pe tipuri de infracțiuni, cu accent pe relația dintre activitatea operativă și faza procesuală. De aici provin și dezvoltări detaliate asupra „operațiunilor tactice” în investigație, asupra modului de sincronizare a acțiunilor și asupra neutralizării contramăsurilor făptuitorilor profesioniști, ceea ce corespunde parțial exigențelor dosarelor cu statut special. Totuși, în pofida densității tehnice, cea mai mare parte a acestor lucrări pornesc de la configurația instituțională a anilor 1990–2000, în care dimensiunea digitală era marginală, iar accentul cădea pe mijloace clasice. Mai mult, deși există studii dedicate corupției din organele de aplicare a legii, transpunerea în metodici cu relevanță universală este limitată de contextul normativ și de toleranța istorică față de instrumente operative care, în dreptul convențional european, sunt supuse unor filtre severe de loialitate probatorie. Relevanța pentru recomandările metodice de aici este dublă: pe de o parte, aceste lucrări oferă un repertoriu bogat de tactici pentru contracararea opoziției la urmărirea penală și pentru menținerea efectului surpriză; pe de altă parte, ele reclamă o recalibrare fermă la standardele actuale de procedură și drepturile omului, astfel încât orice transfer metodic să fie compatibil cu exigențele de excludere a probelor neloiale.

În arealul occidental, literatura de criminalistică și standardele profesionale pun accent covârșitor pe calitatea probatoriului, pe managementul locului faptei și, mai ales, pe probă digitală. Ghidurile de bune practici pentru evidența digitală, manualele instituțiilor federale americane și recomandările organizațiilor profesionale europene converg asupra unui principiu simplu: utilitatea tactică este subordonată integrității tehnice a probelor și auditabilității lanțului de custodie. Din această perspectivă, dosarele de corupție din instituțiile cu statut special, în care „urmele” sunt rareori materiale, devin dependente de arhitectura probelor electronice (dispozitive, conturi, sisteme, metadate), de corelarea lor cu documente financiar-contabile și cu traseele decizionale din organizație. Occidentul oferă, astfel, veriga care lipsea tradițional în spațiul estic: un flux standardizat pentru identificarea, colectarea, conservarea, extragerea și prezentarea probelor digitale, cu puncte de control clare pentru loialitate și admisibilitate. În schimb, literatura occidentală este, adesea, reticentă la a propune „metodici pe corpuri

profesionale”, preferând principiile generale de due process și management probator, ceea ce lasă investigatorului sarcina de a adapta instrumentele la mediul polițienesc, vamal sau penitenciar.

Așadar, în fața aceluiași fenomen – corupția în structuri cu statut special – sistemele naționale studiate oferă piese complementare ale aceluiași puzzle: doctrina juridico-penală românească ordonează conceptual incriminările; direcția procesuală întărește filtrele de legalitate și loialitate; criminologia cartografiază cauzele, profilurile și riscurile instituționale; criminalistica clasică pune la dispoziție tactica și logica acțiunilor, iar standardele vestice aduc rigoarea probatoriului digital și a lanțului de custodie. Niciuna dintre aceste tradiții, însă, nu livrează, ca atare, o metodică completă, diferențiată pe profesii, pentru cercetarea corupției comise de funcționari cu statut special. De aici decurge recomandarea metodică centrală a acestei lucrări: sinteza critică trebuie să devină proiectare operațională.

În termeni practici, recomandările metodice propuse pleacă de la matrice criminologice de risc, distincte pentru fiecare corp profesional (poliție – acces la forță și informație operativă; frontieră – filtrare și fluxuri; penitenciar – control custodial și servicii; vamă – decizie fiscală și tranzit de mărfuri), fiecare matrice comportând indicatori timpurii verificabili (anomalii decizionale, intermediere informală, regularități tranzacționale, beneficii colaterale aparent licite). Aceste matrice se convertesc, apoi, în scenarii criminalistice tipice și versiuni de lucru, cu secvențe tactice de verificare pre-procesuală, prioritizarea măsurilor speciale și criterii clare de trecere în faze procesuale intruzive, în deplină conformitate cu exigențele de autorizare și cu testele de excludere a provocării. În paralel, fluxul probatoriu digital este standardizat pe etape – identificare, asigurare integritate, colectare, extracție, corelare cu documente și procese interne, analiză relațională și pregătirea prezentării judiciare – fiecare etapă având jalone de loialitate (documentare pas cu pas, separarea rolurilor tehnice de cele operative, audit al accesului, replicabilitate). A treia axă a metodicii vizează neutralizarea interferențelor interne: compartimentarea strictă a informațiilor, protocoale de izolare a operațiunilor, rotația personalului din zone sensibile pe durata acțiunilor, raportare protejată și validare externă punctuală în nodurile de risc.

Un asemenea design nu substituie exigențele juridice, procesuale sau criminologice, ci le assemblează într-o schemă de acțiune verificabilă, adaptată exact acolo unde literatura comparată se oprește. Din dreptul penal extern preluăm consistența tipologiilor și a calificărilor; din procedură preluăm harta limitelor și a filtrelor de admisibilitate; din criminologie, hărțile de risc și indicatorii organizaționali; din criminalistică, logica operațională a scenariilor, secvențierea acțiunilor și instrumentele tactice; din standardele probelor digitale, rigoarea tehnică fără de care dosarele cu „urme invizibile” nu pot fi susținute în instanță. Rezultatul este o recomandare metodică integrată, cu valoare aplicativă pentru cauzele de corupție care implică statut special,

capabilă să reducă la minimum riscul nulităților, să crească densitatea probelor convergente și să transforme „cazul dificil” într-un dosar pregătit pentru judecată.

În concluzie, cercetarea comparată arată că soluția nu se găsește într-o singură școală sau într-o singură jurisdicție, ci în interfața dintre ele. România oferă claritate conceptuală și filtre procesuale mature; tradiția rusă furnizează instrumentar tactic și modelare metodică a investigației; spațiul occidental impune standarde probatorii și disciplină digitală; iar criminologia, indiferent de limbă, reamintește că fără prevenție și integritate organizațională, investigarea rămâne reacție tardivă. Recomandările metodice de aici, construite pe această sinteză, propun investigatorului o hartă operațională dedicată cauzelor cu statut special: diferențiată pe profesii, etapizată, ancorată în legalitate, compatibilă cu exigențele instanței și suficient de flexibilă pentru a răspunde contramăsurilor din interiorul instituțiilor. În felul acesta, lacuna identificată la nivelul literaturii externe este transformată într-un avantaj practic pentru investigația criminalistică a corupției în structurile de aplicare a legii.

1.3. Concluzii la Capitolul 1

Analiza literaturii științifice din Republica Moldova relevă o evoluție remarcabilă a studiilor juridico-penale, procesuale, criminologice și criminalistice privind corupția, însă fără cristalizarea unei metodici distincte dedicate funcționarilor publici cu statut special. Cercetările au definit conceptele, au delimitat competențele și au stabilit principiile probatoriului loial, dar aplicarea acestor norme în mediile instituționale ierarhizate (poliție, frontieră, penitenciare, vamă) rămâne fragmentară. Lipsa unei metodologii integrate determină abordări neuniforme, iar teza noastră vine să umple exact acest vid operațional printr-un model criminalistic diferențiat și aplicabil realităților interne.

Studiile românești, ruse și occidentale converg asupra unei idei fundamentale: succesul investigării corupției nu rezultă din instrumentele izolate, ci din coordonarea lor coerentă. Modelele analizate demonstrează că măsurile speciale, probele digitale și expertizele tehnico-științifice devin eficiente doar când sunt aliniate la rigorile procesuale și la principiul loialității probatoriului. Pe această bază, teza propune o schemă etapizată de corelare între activitatea informativă, acțiunile procesuale și expertizele criminalistice, asigurând astfel coerență, legalitate și validitate probatorie.

Cercetările autohtone și internaționale au cartografiat cauzele și mediile de risc ale corupției – presiuni ierarhice, acces privilegiat la informații, absența controlului intern –, dar rareori aceste concluzii au fost convertite în indicatori operaționali pentru faza de investigație. Teza propune exact această transpunere: construirea unei matrice criminologice de risc pentru fiecare corp profesional cu statut special, care devine baza de declanșare a verificărilor pre-

procesuale și a planificării măsurilor speciale. În acest mod, criminologia își depășește rolul explicativ și devine un instrument practic de orientare investigativă.

Analiza comparativă a lucrărilor din Moldova și din alte jurisdicții arată că eficiența investigării corupției instituționale nu poate fi obținută printr-o singură perspectivă științifică. Doar integrarea coerentă a celor patru piloni – drept penal (incriminare și răspundere), procedură penală (garanții și control), criminologie (cauze și prevenție) și criminalistică (tactică și probatoriu) – permite formularea unei metodici unitare, aplicabile cauzelor ce implică statut special. Teza de față își propune să realizeze această sinteză, transformând analiza teoretică într-un instrument aplicativ, menit să consolideze eficiența, loialitatea și transparența procesului de investigare a corupției în instituțiile de aplicare a legii.

2. CARACTERISTICA CRIMINALISTICĂ A INFRAȚIUNILOR DE CORUPȚIE COMISE DE FUNCȚIONARII PUBLICI CU STATUT SPECIAL

Investigarea infraționilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special este similară cu investigarea altor tipuri de infraționuni săvârșite de funcționarii publici, însă o serie de caracteristici ale acestei categorii de infraționuni ne permit să vorbim despre faptul că ele totuși se deosebesc:

a) Infraționunile de corupție comise de funcționarii publici cu statut special, angajați ai organului de aplicare a legii, sunt caracterizate de o latență ridicată. Potrivit experților, în prezent, doar 20-25% din infraționunile comise de aceștia sunt incluse în statisticile oficiale⁴⁰. Problema latenței este cauzată de solidaritatea corporativă și de rezistența ascunsă a șefilor de a-și trage angajații la răspundere penală, deoarece superiorii sunt responsabili pentru comportamentul ilegal al subordonaților.

b) Funcționarii publici cu statut special au o pregătire juridică specifică, cunoștințe și competențe dobândite în cursul activităților lor profesionale. Aceștia sunt familiarizați cu metodele și tehnicile activităților speciale de investigație, ceea ce îi determină să utilizeze modalități sofisticate de comitere și de disimulare a activităților infraționale.

c) Investigarea infraționilor comise de funcționarii publici cu statut special este aproape întotdeauna însoțită de o opoziție puternică față de organele de urmărire penală, atât din partea autorilor, cât și din partea colegilor de serviciu, inclusiv a șefilor acestora. Contraacțiunea poate fi pregătită chiar înainte de descoperirea infraționunii, și anume în procesul de comitere a faptelor infraționale în sine, iar apoi poate fi pusă în aplicare în timpul investigației pentru a evita răspunderea penală. De exemplu, înainte de a realiza actul de corupție, autorul poate cere persoanei să-i scrie o recipisă prin care se presupune că a împrumutat o sumă mare de bani de la el⁴¹. În acest caz, metoda de ascundere a urmelor este un element al metodei de comitere a infraționunii. În timpul investigației, întregul sistem de contracarare devine activ. Se pot exercita presiuni asupra victimelor și martorilor, se pot crea alibiuri fictive și probe false. Colegii acestuia îi pot transmite diverse informații privitor la cauza penală, precum și să întreprindă multe alte acțiuni care ar viza încetarea cauzei penale.

Cele de mai sus, desigur, nu epuizează toate problemele care apar în procesul de investigare a cazurilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special și indică faptul că investigarea acestor categorii de infraționuni necesită o înaltă calificare a ofițerilor de urmărire

⁴⁰ Осипов, А.Б. Коррупционная деятельность в органах внутренних дел: Автореф. дис. канд. юрид. наук / А.Б. Осипов. – Спб., 2005. - С.4.

⁴¹ A se vedea: Coman Vasile, *Infraționuni de corupție și asimilate celor de corupție*. Vol. II. Traficul de influență, cumpararea de influență, infraționuni asimilate infraționunilor de corupție. Practica judiciară comentată, Editura Hamangiu, 2019, p. 158. 558 p. ISBN 978-606-27-1322-5; Coman Vasile, *Infraționuni de corupție și asimilate celor de corupție*. Vol. I. Luarea de mită, darea de mită. Practica judiciară comentată, Editura Hamangiu, București, 2019, p. 79. 546 p. ISBN 978-606-27-1321-8.

penală, bazată pe cunoștințe speciale și experiență profesională. Cu toate acestea, în ciuda relevanței problemei, aspectele legate de metodica de investigare a infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special nu au fost suficient de studiate până în prezent. Literatura de specialitate, mai ales autohtonă, disponibilă, nu conține recomandări metodice relevante.

Se pare că situația actuală pune în fața științei criminalistice sarcina de a studia în continuare, în mod intenționat, specificul investigării infracțiunilor din această categorie, și anume: particularitățile pornirii urmăririi penale, interacțiunea organului de urmărire penală și a subdiviziunilor implicate în prevenirea și combaterea actelor de corupție, metodele de utilizare cât mai eficientă a cunoștințelor speciale, tacticile de investigare, situațiile tipice care apar în cursul investigației, precum și dotarea practicienilor cu cunoștințele și abilitățile necesare pentru investigarea infracțiunilor din această categorie.

În ceea ce privește structura metodicii criminalistice particulare de investigare a infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special, trebuie remarcat faptul că această întrebare se numără, de asemenea, printre cele discutabile în literatura de specialitate. Diferiți autori au definit la vremea lor structura metodicii criminalistice particular în mod diferit, incluzând în aceasta diverse elemente.

Pornind de la poziția autorului V. Gavlov⁴², considerăm că este posibil să identificăm următoarele componente în structura metodicii criminalistice de investigare a infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special, ca un sistem metodologic integral și complet structurat: caracteristica criminalistică a comiterii infracțiunii de corupție de către funcționarii publici cu statut special; caracteristica criminalistică a investigării infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special; caracteristica criminalistică a cercetării judiciare a infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special.

Componentele definite mai sus se află în strânsă corelație, deoarece „caracteristica criminalistică a examinării judiciare a cauzelor penale, pornind de la caracteristica criminalistică a infracțiunilor și de la caracteristica criminalistică a investigării acestora, în același timp se concentrează asupra lor, asupra bazei informaționale a acestora”⁴³ și acoperă caracteristica activității de la comiterea unor acțiuni ilegale de către un angajat corupt al MAI și până la adoptarea unei decizii definitive, legale și justificate cu privire la acest fapt. Se pare că dezvoltarea și îmbunătățirea unei astfel de metodici va spori eficiența organului de urmărire

⁴² Гавло, В.К. Проблемные вопросы предмета и структуры криминалистической методики расследования преступлений / В.К. Гавло // Современное право: федеральное и региональное измерение. – Барнаул, 1998. С.19-20.

⁴³ Ким, Д.В. Криминалистическая характеристика судебного рассмотрения уголовных дел как структурный компонент криминалистической методики / Д.В. Ким // Актуальные проблемы борьбы с преступлениями и иными правонарушениями. Барнаул: БЮИ МВД России, 2007. –С.50; Ким, Д.В. Теоретические и прикладные аспекты криминалистических ситуаций: монография / Д.В. Ким. – Барнаул, 2008.

penală.

Conform structurii menționate anterior, investigarea infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special, elementul inițial al acesteia este caracteristica criminalistică a categoriei de infracțiuni în cauză, care include un sistem de date obiective generalizate privind caracteristicile infracțiunilor comise și investigate.

Caracteristica criminalistică a categoriei de infracțiuni în cauză, care include un sistem de date obiective generalizate privind caracteristicile infracțiunilor comise și investigate, reflectă cele mai semnificative trăsături, proprietăți distinctive ale comiterii acestei categorii de infracțiuni⁴⁴. Astfel, I. Vozgrin notează că caracteristica criminalistică servește ca sursă de informații inițială pentru ofițerul de urmărire penală în vederea organizării activității de urmărire penală, informații pentru elaborarea versiunilor și de căutare, stabilirea principalelor direcții de prevenire, depistare și investigare a infracțiunilor, a motivelor și scopurilor infracțiunilor și soluționarea altor probleme complexe existente în cadrul investigării cauzei penale. În acest sens, caracterizarea criminalistică a infracțiunilor ocupă un prim loc în arsenalul tactic deținut de ofițerul de urmărire penală⁴⁵.

Importanța caracteristicilor criminalistice în investigarea infracțiunilor nu poate fi supraestimată. Cunoașterea caracteristicilor criminalistice permite o mai bună înțelegere a esenței unui anumit eveniment studiat, ceea ce este deosebit de important în etapa inițială a investigației în condiții de deficit de informații. Această cunoaștere, fiind de fapt un model probabilistic tipic de orientare în investigație, permite o mai bună înțelegere a rolului și locului faptelor descoperite, a interrelațiilor acestora, de a se orienta în situația specifică de investigare, de a alege cea mai optimă opțiune de activitate, de a determina direcțiile de investigare, modalitățile de căutare a altor informații criminalistice semnificative. Importanța caracteristicii criminalistice este deosebit de semnificativă în investigarea infracțiunilor de mare latență, cum ar fi infracțiunile de corupție comise de funcționarii publici cu statut special.

Rezumând opiniile specialiștilor din domeniu⁴⁶, se poate concluziona că caracteristica criminalistică a infracțiunilor de corupție comise de funcționarul public cu statut special poate fi definită ca un sistem de trăsături criminalistice tipice ale acestei categorii de infracțiuni, manifestându-se în corelații între elementele sale, dezvăluind particularitățile modului,

⁴⁴ Волынский, А.Ф., Лавров В.П. Криминалистика: учебник для студентов вузов / под ред. А.Ф. Волынского, В.П. Лаврова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ – ДАНА: Закон и право, 2008. - С.564.

⁴⁵ Возгрин, И.А. Научные основы криминалистической методики расследования преступлений. Часть IV. / И.А. Возгрин. - Спб. Санкт-Петербургский ЮИ МВД России. 1993. С.22-24.

⁴⁶ Белкин, Р.С., Быховский, И.Е., Дулов, А.В. Модное увлечение или новое слово в науке (Еще раз о криминалистической характеристике преступлений) / Р.С. Белкин, И.Е. Быховский, А.В. Дулов // Социалистическая законность. № 9. 1987. - С.57. Филиппов А.Г. К вопросу об особенностях расследования отдельных видов преступлений / А.Г. Филиппов // Особенности расследования отдельных видов преступлений. - Свердловск., 1980. - С.23. Эйсман А.А. О содержании криминалистической характеристики преступлений / А.А. Эйсман // Криминалистическая характеристика преступлений. - М., 1985. С. 36.

mecanismului și împrejurărilor în care funcționarii publici cu statut special săvârșesc infracțiuni de corupție, modul de formare a urmelor, obiectul infracțiunii, oferind o imagine asupra caracteristicilor personale ale infractorului și altor circumstanțe legate de activitatea coruptă în domeniul public (organelor de ocrotire a normelor de drept), având ca scop asigurarea eficienței investigației și judecării cauzei penale de acest tip.

Pentru a determina ce elemente ar trebui incluse în structura caracteristicii criminalistice a infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special, este necesar să se decidă dacă fiecare element este specific și semnificativ în aspectul criminalistic al investigației acestei categorii de infracțiuni. Este vorba, în primul rând, despre o semnificație care permite, pe baza includerii unui anumit element al activității criminale în caracteristica criminalistică și stabilirea relațiilor și dependențelor sale cu alte elemente, să se prognozeze direcțiile optime ale urmăririi penale în timpul investigării unei anumite grupări de infracțiuni⁴⁷.

Această abordare permite, în primul rând, delimitarea elementului care este important pentru dezvoltarea unei metodologii de investigație ca un complex de recomandări practice, față de alte elemente care nu intră în domeniul studiului criminalistic sau care nu sunt relevante pentru gruparea specifică de infracțiuni investigate.

Scopul determinării numărului optim de elemente în caracteristica criminalistică a infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special, locul și valoarea fiecăruia dintre acestea poate servi principiului completitudinii investigației. La limitarea excesivă a numărului de elemente în caracteristica criminalistică, metodologia de investigație dezvoltată pe această bază nu va putea asigura respectarea acestui principiu, deoarece unele aspecte importante pot rămâne neclarificate. În același timp, o extindere nejustificată a acestora ar putea îngreuna metodologia investigației.

Având în vedere cele menționate mai sus, la elementele caracteristicilor criminalistice ale infracțiunilor de corupție comise de funcționarul public cu statut special, în opinia noastră, ar trebui să se includă: informații despre trăsăturile de personalitate tipice ale angajatului corupt; informații despre trăsăturile de personalitate tipice ale victimei; date despre mediul în care a fost comisă infracțiunea; date despre modul de pregătire, comitere și tănuire a infracțiunilor, mecanismul formării urmelor în fiecare dintre aceste etape, precum și obiectul infracțiunii.

Alegerea acestor elemente structurale se explică prin diferențele lor esențiale față de elementele similare ale caracteristicilor criminalistice ale altor tipuri de infracțiuni și prin importanța lor crucială pentru investigarea categoriei de infracțiuni în cauză, ceea ce se manifestă în următoarele:

1. Personalitatea angajatului care a comis o infracțiune de corupție, are o importanță

⁴⁷ Трухачев, В.В. Криминалистический анализ сокрытия преступной деятельности / В.В. Трухачев. - Воронеж, 2000, с. 4.

primordială în caracteristica criminalistică a infracțiunilor din această categorie, deoarece astfel de calități, precum *vârsta, poziția funcțională și calitățile psihologice*, determină sfera comiterii infracțiunii, modul de pregătire, comitere și ascundere. Comiterea unei infracțiuni de corupție de acest tip este imposibilă fără utilizarea de către făptuitor a posibilităților oferite de statutul și atribuțiile sale.

2. Rezultatul întregii investigații depinde adesea de cât de profund sunt studiate trăsăturile semnificative din punct de vedere criminalistic ale personalității „victimei” în această categorie de cazuri. În funcție de situația în care ea și angajatul s-au întâlnit, motivele care l-au determinat pe cel din urmă să manifeste interes criminal față de victimă și informațiile care caracterizează personalitatea victimei, se poate obține informații despre infractor, motivele și scopurile acestuia, obiectul, modul, locul și timpul comiterii infracțiunii. La fel, trebuie luat în considerare că persoana de la care coruptul obține ilegal beneficii și avantaje de natură patrimonială și nepatrimonială, deși pare a fi o victimă, nu este astfel, deoarece și ea comite o infracțiune

3. Particularitățile mediului în care sunt comise infracțiunile din această categorie sunt determinate, în primul rând, de specificul domeniului în care acestea sunt săvârșite, adică în condițiile exercitării atribuțiilor funcționale. Aceasta include, în primul rând, ordinea stabilită de actele normative și ordinea efectivă în care funcționarii publici cu statut special își exercită atribuțiile. Rezultatele cercetării arată că majoritatea infracțiunilor de corupție au fost comise în timpul îndeplinirii atribuțiilor lor de serviciu (83,6%). Condițiile mediului determină conținutul modului de săvârșire a infracțiunii de corupție și, prin acesta, mecanismul de formare a urmelor. Caracterul și specificul obligațiilor profesionale îndeplinite de funcționarii publici cu statut special determină comiterea infracțiunilor în cadrul unui grup (32,7%). În acest caz, la săvârșirea infracțiunilor joacă un rol dorința infractorilor de a-și realiza planul criminal prin utilizarea posibilităților tuturor membrilor grupului, iar numărul participanților poate crește, inclusiv al celor din conducerea organizației (16,3%).

4. Specificul modului de pregătire, comitere și tănuire a infracțiunilor de acest tip constă în faptul că acesta este determinat de domeniul de activitate, poziția funcțională a făptuitorului, situația generală din stat și situația locală din regiunea și a subdiviziunii în care activează, obiectul infracțiunii, precum și calitățile proprii personalității făptuitorului. Printre acestea se numără: cunoștințele juridice, experiența sa profesională și poziția sa de serviciu. Fiind bine informați cu privire la mijloacele și metodele de descoperire și investigare a infracțiunilor, aceștia iau măsuri pentru o pregătire minuțioasă, planificare, mascarea ingenioasă și ascunderea urmelor activităților lor infracționale. De exemplu, planificând actul de corupție, pot pregăti din timp documente care să confirme că cel care comite o corupere activă era sub supraveghere operativă și că procesul de transmitere a banilor, bunurilor etc. era un experiment operativ,

desfășurat în scopul documentării actului de corupție.

Spectrul larg de atribuții funcționale determină conținutul acțiunilor ilegale ale funcționarului public cu statut special. Utilizarea uniformei ca atribut al autorității de stat este un factor care stimulează comportamentul ilegal și, într-o anumită măsură, facilitează comiterea infracțiunii.

5. Natura obiectului infracțiunii de corupție comise de un funcționar public cu statut special nu se va diferenția substanțial de obiectul unei infracțiuni de corupție comise în alt domeniu. Totuși, stabilirea acestuia joacă, fără îndoială, un rol semnificativ în investigarea acestei categorii de infracțiuni, deoarece poate indica natura relațiilor dintre subiecții relațiilor de corupție și poate determina modul de comitere și ascundere a unor astfel de fapte. De asemenea, trebuie luat în considerare faptul că un funcționar public cu statut special corupt poate să nu primească nimic material pentru serviciile sale, acționând în baza altor interese și obligații care sunt importante pentru structura care l-a corupt.

Este important de recunoscut că, în dezvoltarea sistemului de elemente ale caracteristicii criminalistice, atenția principală nu trebuie concentrată pe enumerarea acestora, ci pe analiza minuțioasă a legăturilor interdependente dintre ele. Așa cum subliniază Belkin R.S.: „(...) caracteristica criminalistică are o semnificație practică majoră doar atunci când în ea sunt urmărite legăturile corelaționale între elementele sale (...)”⁴⁸. Semnificația caracteristicii criminalistice a infracțiunilor constă, în primul rând, în faptul că, în etapa inițială a investigării infracțiunilor, când în majoritatea cazurilor există un deficit de informații inițiale, datorită legăturilor corelaționale stabile dintre diferite elemente, aceasta permite elaborarea unor versiuni întemeiate cu privire la elementele și circumstanțele neidentificate. În acest context, Yablokov N.P. notează pe bună dreptate: „Cunoașterea unui singur element în acest sistem de interdependențe, poate scoate la iveală întregul lanț. În special, identificarea existenței unui element din lanțul interconectat în infracțiunea investigată poate indica cu un anumit grad de probabilitate existența altui element încă neidentificat și poate determina direcția și mijloacele de căutare a acestuia”⁴⁹.

Toate elementele structurale ale caracteristicii criminalistice ale infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special formează un sistem complex de date interconectate și interdependente, care se corelează între ele. Aceasta se explică prin specificul atribuțiilor de autoritate ale subiecților infracțiunilor, drepturile, interesele și activitatea lor profesională. Identificarea și cercetarea acestor interconexiuni reprezintă principala sarcină a studiului caracteristicii criminalistice a diferitelor tipuri de infracțiuni. Importanța unui astfel de studiu este determinată, în primul rând, de activitatea practică de investigare a infracțiunilor de

⁴⁸ Белкин, Р.С. Курс криминалистики / Р.С. Белкин. - М., 1997. - С. 738.

⁴⁹ Яблоков, Н.П. Криминалистика / Н.П. Яблоков - М., 2000. - С. 12.

corupție, deoarece, în condițiile unei informații limitate despre evenimentul infracțional, cunoașterea unor elemente ale caracteristicii criminalistice permite presupunerea existenței altora, ceea ce poate fi utilizat pentru elaborarea versiunilor de investigație cu privire la evenimentul investigat și determinarea direcției optime a urmăririi penale. Interdependența poate fi observată între informațiile inițiale despre infracțiunea comisă sau pregătită și modul de comitere a acesteia, inclusiv elementele inevitabile de tănuire, care sunt adesea foarte profesionale. Planul criminal al coruptului, în majoritatea cazurilor, se formează în sfera obligațiilor sale profesionale. Interesele funcționarului public cu statut special corupt sunt adesea strâns legate de interesele egoiste ale persoanei beneficiare⁵⁰.

2.1. Dezideratele privind caracteristicile personalității funcționarilor publici cu statut special – subiecți ai infracțiunilor de corupție⁵¹

De-a lungul istoriei omenirii, corupția a fost un factor determinant al stagnării dezvoltării societății și degradării unor societăți prospere. Acest flagel continuă și în zilele noastre să afecteze majoritatea țărilor lumii. Indicele Percepției Corupției (în continuare – IPC) pentru anul 2021 atestă că nivelurile corupției rămân în impas la nivel mondial, 86% dintre țări realizând progrese mici sau deloc *în ultimii 10 ani*. 27 de țări au atins minime istorice. Tot în 2021, Republica Moldova a înregistrat un scor al IPC de 36 puncte, situându-se pe locul 105 din 180 de țări (comparativ cu anul 2020 – 34 puncte și locul 115)⁵².

Anul 2022 nu a adus progrese semnificative în domeniul combaterii corupției, comparativ cu anul 2021. IPC 2022 atestă că, în pofida eforturilor depuse, amploarea problemei este enormă: media globală – un scor de 43 puncte a indicelui rămâne neschimbată pentru al 11-lea an consecutiv, iar mai mult de 2/3 din țările din clasament au probleme serioase la acest capitol, cu scoruri a indicelui sub 50 de puncte⁵³.

Datele statistice deținute de Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova (în continuare – MAI RM) ne prezintă o dinamică fluctuantă a numărului de infracțiuni prevăzute de art.324 și 325 Cod penal al Republicii Moldova (în continuare – CP RM): în anul 2016 –

⁵⁰ Șevciuc Eugeniu, The criminological characteristic of corruption offenses committed by public officials with special status. În: Publicația științifico-practică „Legea și Viața”, ediție specială, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, 2024, pp. 339-344.

⁵¹ N.a.: Cercetarea respectivă a fost efectuată în cadrul proiectului de doctorat „Metodica cercetării infracțiunilor de corupție comise de către funcționarii publici cu statut special”: Șevciuc Eugeniu, Trăsăturile funcționarului public cu statut special ca element definitoriu al caracteristicii criminalistice în cadrul investigării infracțiunii de corupție, Legea și Viața, Publicație științifico-practică, ediție specială, 2023 a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, pp. 225-237. Disponibilă: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/225-237.pdf

⁵² <http://www.transparency.md/2022/01/25/indicele-perceptiei-coruptiei-2021-releva-un-deceniu-de-stagnare-a-nivelurilor-coruptiei-pe-fundalul-incalcarii-drepturilor-omului-si-al-declinului-democratiei/> (accesată: 10.11.2022).

⁵³ <http://www.transparency.md/2023/01/31/3663/> (accesată: 11.04.2023).

146/88⁵⁴; în anul 2017 – 157/88⁵⁵; în anul 2018 – 179/125⁵⁶; în anul 2019 – 212/213⁵⁷; în anul 2020 – 168/132⁵⁸; în anul 2021 – 233/125⁵⁹, în anul 2022 – 185/111⁶⁰, în anul 2023 – 209/154⁶¹, în anul 2024 – 230/326⁶². Evoluția cazurilor de corupție pasivă și activă relevă o tendință generală de creștere pe termen lung în perioada 2016–2024, marcată de fluctuații semnificative: ambele forme au cunoscut creșteri până în 2019, scăderi în intervalul 2020–2022, urmate de relansări accentuate, cu vârfuri înregistrate în 2021 și 2024 pentru corupția pasivă, respectiv un maxim pronunțat în 2024 pentru corupția activă.

Fenomenul corupției este un flagel care afectează grav sferile sociale ale unei țări, creând impedimente în dezvoltarea și consolidarea unui stat de drept în care se pune accent pe garantarea și apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Rolul de gardieni ai respectării drepturilor, libertăților și demnității umane, principiu consfințit în art. 10 Cod de procedură penală (în continuare – CPP)⁶³, îi revine persoanelor din sistemul justiției – judecători, procurori și, deopotrivă cu aceștia, funcționarilor publici cu statut special, iar integritatea acestora contribuie direct la garantarea supremației legii și succesul consolidării unei societăți democratice.

Pe bună dreptate, doctrinarul Dinu Ostavciuc, cu privire la acest principiu, menționează că, „respectarea drepturilor, libertăților și demnității umane este un principiu fundamental al statului de drept, bazat pe ideea că fiecare persoană reprezintă cea mai înaltă valoare socială. Acesta interzice tortura, tratamentele inumane sau degradante și condițiile umilitoare de detenție, precum și orice acțiune procesuală care lezează demnitatea. Totodată, principiul garantează persoanei mijloace eficiente de a-și proteja interesele și de a obține repararea prejudiciilor atunci când aceste valori sunt încălcate în procesul penal.”⁶⁴.

Guvernul Republicii Moldova s-a implicat plenar în fortificarea capacităților de luptă împotriva corupției, asumându-și unele responsabilități prin Hotărârea Guvernului nr. 235/2021

⁵⁴ Informația-operativă privind starea infraționalității (fără clasate) pe teritoriul Republicii Moldova pentru luna decembrie 2016. Disponibilă: <https://mai.gov.md/ro/date-statistice>.

⁵⁵ Informația-operativă privind starea infraționalității (fără clasate) pe teritoriul Republicii Moldova pentru luna decembrie 2017. Disponibilă: <https://mai.gov.md/ro/date-statistice>.

⁵⁶ Informația-operativă privind starea infraționalității (fără clasate) pe teritoriul Republicii Moldova pentru luna decembrie 2018. Disponibilă: <https://mai.gov.md/ro/date-statistice>.

⁵⁷ Informația-operativă privind starea infraționalității (fără clasate) pe teritoriul Republicii Moldova pentru luna decembrie 2019. Disponibilă: <https://mai.gov.md/ro/date-statistice>.

⁵⁸ Informația-operativă privind starea infraționalității (fără clasate) pe teritoriul Republicii Moldova pentru luna decembrie 2020. Disponibilă: <https://mai.gov.md/ro/date-statistice>.

⁵⁹ Informația-operativă privind starea infraționalității (fără clasate) pe teritoriul Republicii Moldova pentru luna decembrie 2021. Disponibilă: <https://mai.gov.md/ro/date-statistice>.

⁶⁰ Analiza infracțiunilor pentru luna decembrie (2022). Disponibilă: <https://mai.gov.md/ro/date-statistice>.

⁶¹ Analiza infracțiunilor pentru luna decembrie (2023). Disponibilă: <https://mai.gov.md/ro/date-statistice>.

⁶² Analiza infracțiunilor pentru luna decembrie (2024). Disponibilă: <https://mai.gov.md/ro/date-statistice>.

⁶³ Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122 din 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial al RM din 05.11.2013 nr. 248-251 art. 699.

⁶⁴ Ostavciuc Dinu, *Principiile procesului penal*, Chișinău, 2022, p. 98.

cu privire la aprobarea Planului de acțiuni al Guvernului pentru anii 2021-2022, inclusiv stabilirea competențelor la investigarea cazurilor de corupție de nivel înalt⁶⁵.

Pe marginea fenomenului corupției au fost elaborate mai multe cercetări și studii, însă mai puțin despre investigarea infracțiunilor de corupție comise de funcționari publici cu statut special. În acest paragraf vom aborda unele aspecte juridice și trăsături ale statutului funcționarului public cu statut special ca element definitor al caracteristicii criminalistice în cadrul investigării infracțiunii de corupție. Or, „structura caracteristicii criminalistice a grupei de infracțiuni indicate include următoarele elemente: (...) date privind personalitatea infractorului (...)”⁶⁶.

De aceea, analiza trăsăturilor funcționarilor publici cu statut special se încadrează în structura caracteristicii criminalistice, deoarece se referă anume la personalitatea și statutul acestora.

Mai mult decât atât, același doctrinar, menționează faptul că, „potrivit practicii investigării criminalistice, există o serie de împrejurări ce trebuie explicate prin „formula celor 7 întrebări”, care servește la elucidarea neclarităților unei cauze penale plecând de la elementele constitutive ale infracțiunii: [...] identificarea subiectului activ, a tuturor participanților ca și identificarea subiectului pasiv al faptei penale [...]”⁶⁷, iar cunoașterea trăsăturilor funcționarului public cu statut special acordă posibilitatea justificării și demonstrării întrunirii subiectului special al infracțiunii.

Codul penal stabilește în art. 21 alin.(1) condițiile generale pentru subiectul infracțiunii – „sânt pasibile de răspundere penală personale fizice responsabile care, în momentul săvârșirii infracțiunii, au împlinit vârsta de 16 ani”⁶⁸. În același timp, legislația penală determină și existența unor condiții speciale pentru subiecții la anumite categorii de infracțiuni. Condițiile speciale pot fi prevăzute expres în conținutul normei penale sau rezidă din aceasta.

Subiectul căruia legislația îi impune deținerea condiției speciale la calificarea infracțiunii este denumit subiect special.

Subiectul infracțiunilor prevăzute la art. 324-326 CP RM este persoana fizică responsabilă care la momentul comiterii faptei a atins vârsta de 16 ani. Concomitent, la art. 324 CP RM subiectul infracțiunilor trebuie să aibă și calitatea de persoană publică sau persoană publică străină. În schimb, la art. 325 și 326 CP RM nu se impune ca subiectul să dețină calitatea

⁶⁵ Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 235 din 13.10.2021 cu privire la aprobarea Planului de acțiuni al Guvernului pentru anii 2021-2022. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 05.11.2021 nr. 266-272 art. 541, acțiunea 3.8.4 din Plan.

⁶⁶ Ostavciuc Dinu, Cercetarea traficului de copii, Chișinău, 2016, p. 41.

⁶⁷ Ostavciuc Dinu, Odagiu Iurie, Rusnac Constantin, Cercetarea infracțiunilor din materia crimei organizate, Chișinău, 2016, p. 31.

⁶⁸ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002. Publicat în Monitorul Oficial al RM din 14.04.2009 nr. 72-74 art. 195.

specială, însă acțiunile de corupere sunt îndreptate în privința persoanelor publice, inclusiv celor străine, pentru ai determina să îndeplinească sau nu ori pentru a întârzia sau a grăbi îndeplinirea unei acțiuni în exercitarea funcției sale sau contrar acesteia. Totuși, nu sunt excluse cazuri de comitere a infracțiunilor prevăzute de art. 325 și art.326 CP RM de către funcționarii publici cu statut special.

O analiză aprofundată la acest capitol a fost efectuată de către autorii documentului analitic „Judecarea și sancționarea corupției – analiza practicii judecătorești”, I.Chirtoacă, V.Gribincea, O. Brighidin și D. Goinic⁶⁹, care au studiat 416 hotărâri judecătorești ale Curții Supreme de Justiție, emise în perioada 01.01.2017 – 31.12.2020, în privința a 553 persoane. Referitor la 343 de persoane (62%), hotărârile judecătorești analizate au devenit irevocabile. Din numărul total de cauze examinate, 84% se referă la patru componente de infracțiune art. 328 CP – 146 persoane sau 26%, art. 326 CP – 117 persoane sau 21%, art. 324 CP – 108 persoane sau 20% și art. 191 CP – 96 persoane sau 17%. În același timp, un sfert din hotărârile judecătorești se referă la sancționarea (după caz achitarea) polițiștilor (25%). Tot din categoria funcționarilor publici cu statut special au fost vizați inspectorii vamali (2%), polițiști de frontieră (1%), șef, penitenciar (1%).

Datele analizei respective conturează o rată ridicată (mai mult de 25%) a funcționarilor publici cu statut special în raport cu ceilalți subiecți ai infracțiunilor de corupție vizați în hotărârile judecătorești. Din aceste raționamente a apărut necesitatea efectuării unui studiu detaliat a cadrului normativ de reglementare a acestei categorii de subiecți ai infracțiunilor de corupție.

Prin persoană publică, în sensul art. 123 alin. (2) CP, se înțelege: funcționarul public, inclusiv funcționarul public cu statut special (colaboratorul serviciului diplomatic, al serviciului vamal, al organelor apărării, securității naționale și ordinii publice, altă persoană care deține grade speciale sau militare); angajatul autorităților publice autonome sau de reglementare, al întreprinderilor de stat sau municipale, al altor persoane juridice de drept public; angajatul din cabinetul persoanelor cu funcții de demnitate publică; persoana autorizată sau investită de stat să presteze în numele acestuia servicii publice sau să îndeplinească activități de interes public⁷⁰.

Conform Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție a RM nr. 11 din 22.12.2014 cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru infracțiunile de corupție,

⁶⁹ Chirtoacă, I., Gribincea, V., Brighidin, O., Goinic, D., Judecarea și sancționarea corupției – analiza practicii judecătorești Chișinău, 2021, p. 9, 24. Disponibilă: https://crjm.org/wp-content/uploads/2022/01/Judecarea-si-sanctionarea-coruptiei_2022-RO.pdf (accesată: 29.11.2022).

⁷⁰ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002. Publicat în Monitorul Oficial al RM din 14.04.2009 nr. 72-74 art. 195.

noțiunea „funcționar public” este subsecventă față de noțiunea „persoană publică” utilizată în art. 324 alin. (1) CP, iar interpretarea ei se regăsește în sfera cadrului normativ extrapenal⁷¹.

Din prevederile art. 123 alin. (2) CP distingem o categorie aparte a subiecților speciali, și anume funcționarii publici cu statut special. Tot prin Hotărârea nr. 11 din 22.12.2014, Plenul Curții Supreme de Justiție a RM a făcut concretizarea că sintagma „funcționar public cu statut special”, utilizată în art. 123 alin. (2) CP, nu întotdeauna desemnează un funcționar public în sensul strict al legii. În unele cazuri, această sintagmă se referă la persoane care se asimilează unui funcționar public și care dețin grade speciale sau militare⁷².

Mai jos vom încerca să analizăm statutul juridic al funcționarului public cu statut special atât prin prisma prevederilor art. 123 alin. (2) CP, cât și a cadrului normativ extrapenal existent la nivel național.

Pe parcursul perioadei de independență a Republicii Moldova, din anul 1991 până în prezent, nu a fost elaborat un act normativ distinct care să reglementeze statutul juridic al funcționarilor publici cu statut special. Statutul personalului care exercită funcții publice cu statut special fiind reglementat de legile speciale ale entităților publice în cadrul cărora sunt prevăzute asemenea categorii de funcționari, neexistând o reglementară uniformizată, explicită, coerentă și exhaustivă, care ar stabili trăsăturile distincte ale acestora în raport cu funcționarii publici.

Unul din primele acte legislative în care se face referire la statutul funcționarului public cu statut special este Legea nr.158/2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public⁷³. Însă, legea respectivă nu definește termenul de funcționar public cu statut special și nu intervine cu o reglementare exhaustivă cu privire la categoriile și trăsăturile statutului special al funcționarilor publici, stabilirea expresă a domeniilor în care activează această categorie de funcționari. În art. 4 alin. (2) din lege doar se face mențiunea că prevederile prezentei legi se aplică și funcționarilor publici cu statut special, enumerând în acest sens câteva categorii de funcționari publici cu statut special, și anume: colaboratori ai serviciului diplomatic, serviciului vamal, ai organelor apărării, de prevenire și combatere a corupției, securității naționale și ordinii publice, altor categorii stabilite prin lege, în partea care nu este reglementată prin legi speciale⁷⁴. Sintagma „altor categorii” lăsând loc de interpretare și manevră la stabilirea statutului special.

⁷¹ Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.11 din 22.12.2014 cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru infracțiunile de corupție. Publicat în Buletinul Curții Supreme de Justiție a RM, 2015, nr. 5, p. 4.

⁷² Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.11 din 22.12.2014 cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru infracțiunile de corupție. Publicat în Buletinul Curții Supreme de Justiție a RM, 2015, nr. 5, p. 4.

⁷³ Legea Republicii Moldova nr. 158 din 04.07.2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 23.12.2008 nr. 230-232 art. 840.

⁷⁴ Legea Republicii Moldova nr. 158 din 04.07.2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 23.12.2008 nr. 230-232 art. 840.

Mai mult ca atât, această normă este în disonanță cu prevederile art. 123 alin. (2) CP, care deopotrivă cu art. 4 alin. (2) al Legii nr.158/2008 încadrează în categoria funcționarului public cu statut special colaboratori ai serviciului diplomatic, ai serviciului vamal, ai organelor apărării, securității naționale și ordinii publice, însă nu prevede și colaboratorii de prevenire și combatere a corupției, alte categorii stabilite prin lege, în schimb, face mențiunea că din categoria funcționarilor publici cu statut special fac parte și alte persoane care dețin grade speciale sau militare.

După cum vom vedea mai jos deținerea gradelor speciale și militare este una din trăsăturile determinante ale funcționarului public cu statut special, după cum este specificat în art. 123 alin. (2) CP, însă există și unele excepții.

Ținând cont de faptul că cel mai mare număr de funcționari publici cu statut special se regăsesc în cadrul MAI, vom iniția analiza trăsăturilor funcționarilor respectivi pornind de la această autoritate publică de aplicare a legii.

Din 2010 până în prezent, MAI a trecut printr-un amplu proces de reformare, având la bază mai multe studii și analize funcționale efectuate cu suportul experților europeni. Actualmente, Ministerul are o arhitectura organizațională destul de complexă și realizează politici guvernamentale în domeniile de activitate ce îi sânt încredințate, prin subdiviziunile sale din cadrul aparatului central, iar implementarea acestor politici se realizează prin autoritățile administrative și instituțiile din subordinea MAI pe domeniile de ordine și securitate publică; managementul integrat al frontierei de stat; combatere a criminalității organizate; gestionare a fluxului migrațional, azilului și integrării străinilor; prevenire și lichidare a consecințelor situațiilor de urgență și excepționale, protecția civilă, apărarea împotriva incendiilor și acordarea primului ajutor calificat; evidența populației și cetățeniei, evidența vehiculelor și conducătorilor de vehicule; rezervele materiale de stat și de mobilizare⁷⁵.

În statele de personal ale MAI, ale autorităților administrative și ale instituțiilor din subordinea acestuia se regăsesc câteva categorii de salariați – persoane cu funcții de demnitate publică, funcționari publici, funcționari publici cu statut special, militari (carabinieri) și personal contractual. Cea mai mare rată a angajaților sunt cei cu statut special, circa 90% din numărul total de unități de personal. Din categoria funcționarilor publici cu statut special fac parte polițiștii, polițiștii de frontieră, salvatorii și pompierii. O altă categorie de funcționari sunt carabinierii în privința cărora se răsfrânge statutul militarului.

⁷⁵ Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 693 din 30.08.2017 cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Afacerilor Interne. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 01.09.2017 nr. 322-328 art. 795.

Până la 25.05.2017, data intrării în vigoare a Legii nr. 288/2016 privind funcționarul public cu statut special din cadrul Ministerului Afacerilor Interne⁷⁶, statutul polițiștilor, polițiștilor de frontieră, salvatorilor și pompierilor era reglementat prin legile lor speciale: Legea nr. 320 din 27.12.2012 cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului⁷⁷, Legea nr. 283 din 28.12.2011 cu privire la Poliția de Frontieră⁷⁸ și Legea Inspectoratului General pentru Situații de Urgență nr. 93 din 05.04.2007⁷⁹. Aceste trei legi reglementau diferit și neunitar statutul funcționarilor publici cu statut special, creând dificultăți în procesul de asigurare a managementului de resurse umane la nivelul MAI. Din aceste considerente s-a impus necesitatea unificării normative a situației juridice a acestor categorii de funcționari, iar în Planul de acțiuni al Guvernului pentru anii 2016-2018, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 890 din 20.07.2016, la Capitolul VI (Afacerile interne și siguranța cetățeanului) a fost inclusă acțiunea 4 „Adoptarea și implementarea cadrului legislativ și instituțional cu privire la statutul unic al angajaților Ministerului Afacerilor Interne”⁸⁰.

La 16.12.2016, Parlamentul Republicii Moldova a aprobat Legea nr. 288/2016, fiind unul din primele acte legislative la nivel național care a unificat și reglementat statutul juridic al tuturor categoriilor de funcționari publici cu statut special din MAI (*funcționari publici cu statut special din aparatul central al Ministerului, polițiști, polițiști de frontieră, salvatori și pompieri*).

O altă lege la nivel național care reglementează statutul juridic, garanțiile sociale, atribuțiile, împuternicirile și îndatoririle funcționarului public cu statut special din sistemul penitenciar este Legea nr. 300 din 21.12.2017 cu privire la sistemul administrației penitenciare⁸¹.

Legea nr. 288/2016 definește pentru prima dată termenul de *funcțional public cu statut special* ca fiind „*persoană angajată în cadrul aparatului central al Ministerului Afacerilor Interne, în autoritățile administrative sau instituțiile din subordinea acestuia, care deține grade speciale și exercită sarcini ce țin de competența entității din care face parte, în conformitate cu legislația în vigoare*”⁸².

Din definiția prezentată putem distinge unele din principalele trăsături caracteristice ale funcționarului public cu statut special, după cum urmează:

⁷⁶ Legea Republicii Moldova nr. 288 din 16.12.2016 privind funcționarul public cu statut special din cadrul Ministerului Afacerilor Interne. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 10.02.2017 nr. 40-49 art. 85.

⁷⁷ Legea Republicii Moldova nr. 320 din 27.12.2012 cu privire la Poliție și statutul polițistului. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 01.03.2013 nr. 42-47 art. 145.

⁷⁸ Legea Republicii Moldova nr. 283 din 28.12.2011 cu privire la Poliția de Frontieră. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 20.04.2012 nr. 76-80 art. 245.

⁷⁹ Legea Republicii Moldova nr. 93 din 05.04.2007 Inspectoratului General pentru Situații de Urgență. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 08.06.2007 nr. 78-81 art. 358.

⁸⁰ Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.890 din 20.07.2016 cu privire la aprobarea Planului de acțiuni al Guvernului pentru anii 2016-2018. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 22.07.2016 nr. 217-229 art. 966.

⁸¹ Legea Republicii Moldova nr. 300 din 21.12.2017 cu privire la sistemul administrației penitenciare. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 16.02.2018 nr. 48-57 art. 124.

⁸² Art. 2 al Legii Republicii Moldova nr. 288 din 16.12.2016 privind funcționarul public cu statut special din cadrul Ministerului Afacerilor Interne. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 10.02.2017 nr. 40-49 art. 85.

1) *Persoana urmează să fie angajată în cadrul aparatului central al MAI sau în una din autoritățile administrative și instituții subordonate acestuia, condiție ce impune existența unor raporturi juridice de muncă cu entitățile publice menționate, iar aceste raporturi i-au naștere din momentul emiterii actului administrativ și se stinge odată cu încetarea raporturilor de serviciu, în condițiile legii. Statutul special al funcționarului public nu se răsfrânge asupra persoanelor care nu au asemenea raporturi de muncă. Este de menționat că una din cerințele pentru angajare într-o funcție publică cu statut special, stabilită de legislație, este deținerea vârstei minime de 18 ani.*

2) *Angajatul trebuie să dețină unul din gradele speciale care se deosebesc de cele militare. Dacă în privința gradelor militare, la nivel mondial, există un consens asupra denumirii și statutului acestora, atunci în privința gradelor speciale există o diferență substanțială, cu unele excepții, în dependență de spațiu geografic, istorie, cultură, etc. Gradele speciale aplicate în privința funcționarilor publici cu statut special din cadrul MAI și Administrația Națională a Penitenciarelor (în continuare – ANP) sunt practic identice cu cele ale României și Regatului Belgiei. Această trăsătură este una determinantă în marea majoritate a funcțiilor publice cu statut special, existând unele excepții doar în privința unui grup mic de funcționari cu statut special.*

În acest context, este relevantă constatarea efectuată de R. Popov în lucrarea „Cercetări științifice privind subiectul infracțiunilor prevăzute în capitolele XV și XVI din Partea Specială a Codului penal” precum că „[...] este cu totul impropriu a utiliza sintagma „funcționar public cu statut special”, de exemplu, în raport cu: soldatul serviciului intern; ostașul serviciului de salvare; ostașul de justiție etc. În același timp, nu putem ignora nici faptul că, pentru definirea noțiunii „funcționar public cu statut special”, legiuitorul utilizează definitivul „persoană care deține grade speciale sau militare”, fără a face vreo diferențiere a respectivelor grade. Deci, persoană publică se consideră: atât soldatul serviciului intern, cât și general-colonelul serviciului intern; atât ostașul serviciului de salvare, cât și general-maiorul serviciului de salvare; atât ostașul de justiție, cât și general-maiorul de justiție etc.”⁸³.

Considerăm judicioasă constatarea efectuată de R. Popov, fiindcă funcționarul public cu statut special, indiferent de gradul corpului de ofițeri sau de subofițeri, trebuie calificat ca persoană publică, reieșind din faptul că atât ofițerii, cât și subofițerii îndeplinesc activități de interes public, iar gradele speciale determină doar ierarhia funcției deținute și delimitarea unor responsabilități din domeniul serviciului public.

3) *Angajatul exercită sarcini specifice ce țin de competența entității din care face parte. Sarcinile specifice ale autorităților în cadrul cărora activează funcționarii publici cu statut special sunt stabilite prin legile speciale ale entităților, regulamentele de organizare și funcționare*

⁸³ Popov Ruslan, Cercetări științifice privind subiectul infracțiunilor prevăzute în capitolele XV și XVI din Partea Specială a Codului penal. Publicat în Studia Universitatis Moldaviae, 2015, nr. 8 (88), p. 139, pp. 129-143.

aprobate prin hotărâri de Guvern, alte acte normative din domeniul de activitate, precum și contractele de muncă și fișele de post.

Unele din aceste sarcini specifice din sectorul public ar fi asigurarea, menținerea și restabilirea ordinii publice, prevenirea și combaterea infracționalității, inclusiv a corupției, apărarea națională și securității statului, etc.

Totuși, pe lângă funcționarii publici cu statut special din MAI și ANP, la nivel național, atât în art. 4 alin. (2) al Legii nr. 158/2008, cât și în art. 123 alin. (2) CP, în categoria funcționarului public cu statut special sunt incluși colaboratorii serviciului diplomatic, serviciului vamal, organelor apărării, securității naționale și ordinii publice. Legile speciale ale autorităților publice din domeniile respective stabilesc expres că una din categoriile de personal care activează în cadrul entității sunt funcționari publici cu statut special.

Astfel, art. 9 alin. (2) al Legii nr. 761/2001 cu privire la serviciul diplomatic stabilește că membrii personalului instituțiilor serviciului diplomatic angajați în funcții diplomatice și consulare sânt funcționari publici cu statut special, cu excepția persoanelor cu funcții de demnitate publică și a personalului din cabinetul ministrului. Totodată, alin. (3) al aceluiași articol menționează că în cadrul instituțiilor serviciului diplomatic activează:

„a) *diplomați de carieră* – funcționari publici cu statut special, care sânt incluși în statul de personal al instituțiilor serviciului diplomatic al Republicii Moldova, au ranguri diplomatice și sânt autorizați să reprezinte Republica Moldova în relațiile internaționale;

b) *diplomați specializați* – funcționari publici cu statut special, care sânt delegați de către autoritățile sau instituțiile naționale pentru a activa în cadrul misiunilor diplomatice sau al oficiilor consulare ale Republicii Moldova și sânt autorizați să reprezinte Republica Moldova în relațiile internaționale, având competențe limitate la un anumit domeniu de activitate”⁸⁴.

Legea nr. 302/2017 cu privire la Serviciul Vamal stabilește în articolul 11 alin. (1) că „personalul Serviciului Vamal este constituit din funcționari publici cu statut special din cadrul Serviciului și personal contractual”⁸⁵.

În ce vizează organele apărării, reglementarea despre includerea militarilor în categoria funcționarilor publici cu statut special este una echivocă și interpretativă. Așadar, Legea nr. 1245/2002 cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei menționează în art. 15 alin. (2) că cetățenii care îndeplinesc serviciul militar au statut special, stabilit de lege⁸⁶, însă din prevederile normei respective nu este clar dacă e vorba de statutul special al funcționarului

⁸⁴ Legea Republicii Moldova nr. 761 din 27.12.2001 cu privire la serviciul diplomatic. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 02.02.2002 nr. 20 art. 80.

⁸⁵ Legea Republicii Moldova nr. 302 din 21.12.2017 cu privire la Serviciul Vamal. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 02.03.2018 nr. 68-76 art. 143.

⁸⁶ Legea Republicii Moldova nr. 1245 din 18.07.2002 cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei. Publicat în Monitorul Oficial al RM din 10.10.2002 nr. 137-138 art. 1054.

public sau e vorba despre un statut deosebit pentru militari. Totodată, Legea nr. 162/2005 cu privire la statutul militarilor nu prevede că asupra militarilor se răsfrânge statutul juridic de funcționar public cu statut special⁸⁷.

Cu toate acestea, în anexa nr. 5 (*Grupul ocupațional „Apărare națională (C)”*) la Legea nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar⁸⁸, militarii sunt atribuiți la categoria funcționari publici cu statut special. Prin urmare, cu excepția prevederilor legii date, art. 4 alin. (2) al Legii nr. 158/2008 și art. 123 alin. (2) CP, legislația este una ambiguă cu privire la apartenența militarilor la categoria de funcționari publici cu statut special.

O altă clasă de funcționari publici cu statut special sunt cei din domeniul securității naționale și ordine publică. Acest grup este cel mai numeros, iar Legea nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar, în anexa nr. 6 (*Grupul ocupațional „Ordine publică și securitate a statutului (D)”*) include MAI cu autoritățile administrative și instituțiile din subordinea sa, Centrul Național Anticorupție, Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor, Serviciul de Informații și Securitate, Serviciul de Protecție și Pază de Stat, Administrația Națională a Penitenciarelor cu subdiviziunile sale subordonate⁸⁹.

În același timp, statutul special al funcționarilor din cadrul acestor autorități este consfințit și în legile lor speciale. Cu referire la MAI și ANP actele legislative au fost expuse mai sus, iar în ce vizează celelalte entități publice nominalizate în Legea nr. 270/2018 redăm mai jos unele din prevederile cadrului normativ distinctiv, după cum urmează:

Legea nr. 1104/2002 cu privire la Centrul Național Anticorupție stabilește în art. 12 alin. (1) că colaboratorul Centrului este funcționar public cu statut special⁹⁰.

Legea nr. 308/2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului reglementează în art. 23 alin. (1) că aparatul Serviciului Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor este compus din funcționari publici cu statut special, funcționari publici și personal contractat, angajați în bază de concurs în conformitate cu legislația⁹¹.

Cât despre SIS, Legea nr. 170/2007 privind statutul ofițerului de informații și securitate prevede în art. 4 alin. (3) statutul special pentru ofițerii de informații⁹².

⁸⁷ Legea Republicii Moldova nr. 162 din 22.07.2005 cu privire la statutul militarilor. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 30.09.2005 nr. 129-130 art. 618.

⁸⁸ Legea Republicii Moldova nr. 270 din 23.11.2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 30.11.2018 nr. 441-447 art. 715.

⁸⁹ Legea Republicii Moldova nr. 270 din 23.11.2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 30.11.2018 nr. 441-447 art. 715.

⁹⁰ Legea Republicii Moldova nr. 1104 din 06.06.2002 cu privire la Centrul Național Anticorupție. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 27.06.2002 nr. 91-94 art. 668.

⁹¹ Legea Republicii Moldova nr. 308 din 22.12.2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 23.02.2018 nr. 58-66 art. 133.

⁹² Legea Republicii Moldova nr. 170 din 19.07.2007 privind statutul ofițerului de informații și securitate. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 02.11.2007 nr. 171-174 art. 667.

Legea nr. 134/2008 cu privire la Serviciul de Protecție și Pază de Stat consfințește în art. 21 alin. (2) că ofițerii de protecție ai Serviciului sunt persoane cu funcții de demnitate publică și funcționari publici cu statut special⁹³.

După cum am remarcat mai sus, Legea nr. 158/2008 include în categoria funcționarilor publici cu statut special colaboratori de prevenire și combatere a corupției, categorie care nu se regăsește în art. 123 alin. (2) CP. Din această categorie fac parte Centrul Național Anticorupție cu competențe exclusive în domeniul prevenirii și combaterii corupției, dar și Autoritatea Națională de Integritate a cărei misiune este asigurarea integrității în exercitarea funcției publice sau funcției de demnitate publică și prevenire a corupției prin realizarea controlului averii și al intereselor personale și privind respectarea regimului juridic al conflictelor de interese, al incompatibilităților, restricțiilor și limitărilor⁹⁴.

Legea nr. 132/2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate prevede în art. 17 alin. (2) că funcția de inspector de integritate este o funcție publică cu statut special, fiind exercitată în modul stabilit de prezenta lege și Legea nr. 158-XVI din 4 iulie 2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public în măsura în care prezenta lege nu prevede altfel⁹⁵.

O categorie aparte de funcționari publici cu statut special care nu este prevăzută expres în art. 123 alin. (2) CP și art. 4 alin. (2) al Legii nr. 158/2008, dar statutul acestora poate fi interpretat din prevederile acestor norme, fiindcă prima normă încadrează în această categorie altă persoană care deține grade speciale sau militare, iar a doua normă – alte categorii stabilite prin lege.

Din această categorie fac parte funcționarii fiscali ai căror statut special este prevăzut de art. 137¹ alin. (1) Codul fiscal al Republicii Moldova nr. 1163/1997. Această normă stabilește că funcționarul fiscal cu statut special este funcționarul fiscal care exercită atribuțiile Serviciului Fiscal de Stat în domeniul constatării infracțiunilor, urmăririi penale și activității speciale de investigații. Concomitent, art. 137³ al codului dat stabilește unele reglementări cu privire la gradele speciale ale funcționarului fiscal cu statut special⁹⁶.

O altă categorie de funcționari publici cu statut special, într-un număr mai redus, sunt prevăzuți în art. 90 alin. (1) al Legii nr. 3/2016 cu privire la Procuratură, care stabilește că în cadrul Procuraturii activează: a) procurori; b) funcționari publici; c) funcționari publici cu statut

⁹³ Legea Republicii Moldova nr. 134 din 13.06.2008 cu privire la Serviciul de Protecție și Pază de Stat. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 31.12.2015 nr. 361-369 art. 673.

⁹⁴ Legea Republicii Moldova nr. 132 din 17.06.2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 30.07.2016 nr. 245-246 art. 511.

⁹⁵ Legea Republicii Moldova nr. 132 din 17.06.2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 30.07.2016 nr. 245-246 art. 511.

⁹⁶ Codul fiscal al Republicii Moldova nr. 1163 din 24.04.1997. Publicat în Monitorul Oficial al RM din 08.02.2007 nr. ed. specială art. 4, cu modificările și completările ulterioare.

special; d) personal tehnic. În același timp, art. 52 alin. (1) al aceleiași legi vine să specifice că statutul de funcționar public cu statut special este aplicat inspectorilor din cadrul Inspecției a procurorilor⁹⁷.

Lista funcționarilor publici cu statut special menționați mai sus nu este una exhaustivă, fiindcă normele prevăzute la art. 123 alin. (2) CP și art. 4 alin. (2) al Legii nr. 158/2008 creează premise pentru instituirea și altor asemenea categorii de funcționari, cu condițiile prevăzute în normele respective, și anume să dețină grade speciale sau militare sau să fie stabilite prin lege.

În ultima perioadă de timp, ținând cont de varietatea de acte normative și reglementări neuniforme ale statutului juridic la funcționarului public cu statut special, se încearcă încadrarea acestei categorii de funcționari sub o singură lege, după modelul Legii nr. 158/2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public. În acest sens, Guvernul a inclus în Planul său de acțiuni pentru anii 2021-2022 acțiunea nr. 24.7.2 „Elaborarea proiectului de lege privind toate categoriile de funcționari publici cu statut special din cadrul autorităților administrației publice, în vederea uniformizării statutului, drepturilor, obligațiilor, restrângerilor, interdicțiilor și incompatibilităților specifice, reglementărilor privind disciplina muncii, precum și protecția juridică și specială a acestora”⁹⁸.

La nivel național există deja un act legislativ care, în mare parte, încadrează această categorie de funcționari în unele domenii distincte – ordine publică și securitate a statutului și apărare națională. Este vorba de Legea nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar, iar unele din principiile pe care a fost fundamentată această lege este nediscriminare, echitate și coerență⁹⁹.

Prin urmare, pe lângă trăsăturile caracteristice funcționarului public cu statut special menționate mai sus, se conturează cel al domeniului distinct de activitate a acestor categorii de funcționari – ordine publică și securitate a statutului (MAI, CNA, SPCSB, SIS, SPPS, ANP), apărare națională (MA), afaceri externe (MAE), integritate (ANI), finanțe (SV și SFS) și procuratură. Cel mai numeros domeniu ocupațional în care activează funcționarii publici cu statut special este cel al ordinii publice și securitate a statutului.

Marea majoritate a acestor autorități publice sunt responsabile de supravegherea și controlul aplicării legislației, de prevenire și combatere a infracționalității, inclusiv a actelor de corupție, iar funcționarii publici cu statut special din autoritățile respective dispun de cunoștințe și abilități necesare pentru investigarea delictelor și sunt familiarizați cu metodele și tacticile de

⁹⁷ Legea Republicii Moldova nr. 3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 25.03.2016 nr. 69-77 art. 113.

⁹⁸ Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.235 din 13.10.2021 cu privire la aprobarea Planului de acțiuni al Guvernului pentru anii 2021-2022. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 05.11.2021 nr. 266-272 art. 541.

⁹⁹ Art. 3 alin. (1) lit. b) din Legea Republicii Moldova nr. 270 din 23.11.2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 30.11.2018 nr. 441-447 art. 715.

acumulare a probelor în cadrul unui proces penal. Circumstanța respectivă ar putea crea dificultăți semnificative în cursul investigării cazurilor de corupție săvârșite de funcționarii publici cu statut special, iar orice eroare de procedură ar putea duce la nulitatea probelor.

De asemenea, este neapărat de luat în considerație o altă trăsătură caracteristică funcționarilor publici cu statut special – *uniforma de serviciu și dotările specifice* necesare exercitării atribuțiilor funcționale. Uniforma este atributul pentru majoritatea autorităților publice nominalizate mai sus (MAI, MA, CNA, SPCSB, SIS, SPPS, ANP, SV și SFS), cu unele excepții (serviciul diplomatic și ANI), inclusiv dotările cu arme, muniții și mijloace speciale (MAI, MA, CNA, SPCSB, SIS, SPPS, ANP și SV), exceptând (serviciul diplomatic, ANI, SFS și IGSU), activitatea cărora nu presupune aplicarea armelor sau mijloacelor speciale.

Examinând în comparație cadrulul normativ național cu cel al României privind domeniul de reglementare a statutului special al funcționarului public, s-a constatat că statutul funcționarilor publici este prevăzut în Partea a VI-a a Codul administrativ al României, iar art. 366 al codului dat stabilește că prezenta parte constituie cadrul general în materia funcției publice și a funcționarilor publici și se aplică și funcționarilor publici cu statut special, acolo unde legea specială nu prevede altfel¹⁰⁰.

La data intrării în vigoare a Codului administrativ al României, pe 05.07.2019, a fost abrogat art. 5 alin. (1) al Legii nr. 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici, care reglementa domeniile serviciilor publice a căror funcționari pot beneficia de statutul special, după cum urmează: a) structurile de specialitate ale Parlamentului României; b) structurile de specialitate ale Administrației Prezidențiale; c) structurile de specialitate ale Consiliului Legislativ; d) serviciile diplomatice și consulare; e) autoritatea vamală; f) poliția și alte structuri ale Ministerului Administrației și Internelor; g) alte servicii publice stabilite prin lege¹⁰¹.

Odată cu abrogarea acestor prevederi, statutul special al funcționarului public este reglementat de legile speciale ale autorităților publice în cadrul cărora sunt instituite asemenea funcții, lăsând spațiu de manevră pentru atribuirea statutului special și altor categorii de salariați care activează în alte domenii decât cele prevăzute anterior la art. 5 alin. (1) al Legii nr. 188/1999.

În același timp, în art. 175 Codul penal al României¹⁰² se operează cu noțiunea de funcționar public și nu cu cea de persoană publică sau persoană cu funcție de demnitate publică, iar funcționarul public cu statut special nu este destins într-o categorie aparte a funcționarilor publici.

¹⁰⁰ Codul administrativ al României. Publicat în Monitorul Oficial al României din 05.07.2019 nr. 555.

¹⁰¹ Legea României nr. 188 din 08.12.1999 (*republicată*) privind Statutul funcționarilor publici. Publicat în Monitorul Oficial al RO din 22.03.2004 nr. 251.

¹⁰² Codul penal al României nr. 510 din 24.07.2009. Publicat în Monitorul Oficial al RO din 24.07.2009 nr. 510.

Din prevederile art. 175 Cod penal al României rezidă că funcționar public, în sensul legii penale, este persoana care, cu titlu permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație: a) exercită atribuții și responsabilități, stabilite în temeiul legii, în scopul realizării prerogativelor puterii legislative, executive sau judecătorești; b) exercită o funcție de demnitate publică sau o funcție publică de orice natură; c) exercită, singură sau împreună cu alte persoane, în cadrul unei regii autonome, al altui operator economic sau al unei persoane juridice cu capital integral sau majoritar de stat, atribuții legate de realizarea obiectului de activitate al acesteia¹⁰³.

Astfel, legislația României nu distinge într-o categorie aparte pe funcționarii publici cu statut special, pe criteriile de grade speciale sau militare, dar îi încadrează într-o singură categorie de funcționari publici, respectând raportul de „parte-întreg”.

Din analiza generală a celor expuse, distingem și o altă latură, care constă în faptul unei planificări și organizări a activității de către organul de urmărire penală, implicit analiza trăsăturilor funcționarului public cu statut special. Pe bună dreptate, în literatura de specialitate se menționează că, „pentru atingerea scopului procesului penal și pentru realizarea rolului activ al organului de urmărire penală, activitatea ultimului trebuie să fie una organizată și planificată”¹⁰⁴.

Totodată, „este elocvent faptul că, în procesul de cercetare și descoperire a infracțiunilor, angajații poliției, procurorii se ciocnesc cu probleme de ordin practic, nu gnoseologic. Iar pentru soluționarea acestora este necesar folosirea mijloacelor, procedeele și metodelor de cunoaștere care asigură dobândirea informației maxime în privința infracțiunilor săvârșite și participanților la ele”¹⁰⁵. Întrunirea trăsăturilor funcționarului public cu statut special se vor verifica atât la etapa sesizării organului de constatare și a organului de urmărire penală, precum și la faza de verificare a sesizării organului de urmărire penală¹⁰⁶. Aceste aspecte, pe lângă circumstanțele cauzei, se prezintă de un mare interes și o importanță deosebită.

Funcționarul public cu statut special reprezintă unul din subiecții speciali ai infracțiunilor de corupție, fiind parte integrantă a noțiunii de funcționar public, iar acesta, la rândul său, se încadrează în cea de persoană publică.

Deci, funcționarii publici cu statut special sunt persoane publice care activează prioritar în domeniul de ordine publică și securitate a statului, domeniu responsabil de aplicare a

¹⁰³ Codul penal al României nr. 510 din 24.07.2009. Publicat în Monitorul Oficial al RO din 24.07.2009 nr. 510.

¹⁰⁴ Ostavciuc Dinu, Rusnac Constantin. Features of planning of the investigation of crimes committed by organized criminal groups. În: ВІСНИК Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. Науковий журнал. 2021, випуск 1 (93), Северодонецьк, Луганська область, Україна, с. 297. УДК 34:378.2. В53. DOI: 10.33766/2524-0323.93. Categoria – В, p. 297.

¹⁰⁵ Ostavciuc Dinu, Rusnac Constantin. Forensic assistance in investigation of crimes committed by organized criminal groups. În: Соціально-правові студії. 2021. Випуск 1 (11). Львів, Україна, с. 111. (УДК) 343.147:343.9.02(045). Categoria – В, p. 111. Disponibil: <http://www.sls.lvduvs.edu.ua/arkhiv-ua/689-vipusk-1-11-2021>.

¹⁰⁶ Ostavciuc Dinu, Sesizarea organului de urmărire penală, Chișinău, 2020, p. 12; Osoianu Tudor, Ostavciuc Dinu, Urmărirea penală, Chișinău, 2021, p. 55.

legislației penale, procesual penale și activității speciale de investigații. Categoriile date de funcționari sunt formați și dețin cunoștințe necesare despre tacticile și metodele de investigare a infracțiunilor. Această circumstanță urmează a fi luată în considerare de către autoritățile anticorupție responsabile de investigarea și acumularea probelor pe fapte de corupție săvârșite de funcționarii publici cu statut special. Orice eroare la acumularea probelor ar putea fi folosită de către acești funcționari în procesul de apărare, fapt ce le-ar permite să se eschiveze de la răspunderea penală.

Una din trăsăturile caracteristice ale funcționarilor publici cu statut special sunt gradele speciale sau militare, însă, la calificarea infracțiunilor de corupție, acestea nu trebuie să fie privite diferențiat între grade și responsabilitățile personalului din corpul de ofițeri sau subofițeri. Mai mult ca atât, încercarea de ai delimita pe funcționarii publici cu statut special pe categorii de ofițeri și subofițeri ar crea dificultăți la calificarea infracțiunilor de corupție. Așadar, atât ofițerii, cât și subofițerii urmează a fi calificați drept funcționari publici – parte componentă a noțiunii mai largi de persoană publică, fiindcă și unii și alții, în virtutea atribuțiilor și obligațiilor stabilite de lege, realizează prerogativele de putere publică.

În același timp, legislația extrapenală urmează a fi ajustată astfel încât să existe o claritate cu privire la statul militarului. În privința acestor categorii de funcționari există anumite ambiguități privind atribuirea lor la categoria de funcționari publici, inclusiv celor cu statut special, cu excepția art. 123 alin. (2) CP, art. 4 alin. (2) al Legii nr. 158/2008 și Legii nr. 270/2018. Legile speciale care reglementează statutul militarului nu prevăd expres că aceștia sunt funcționari publici cu statut special.

Normele prevăzute la art. 123 alin. (2) CP și art. 4 alin. (2) al Legii nr. 158/2008 urmează a fi armonizate, deoarece ele sunt în disonanță. Norma penală menționează că din categoria funcționarilor publici cu statut special fac parte și alte persoane care dețin grade speciale sau militare, astfel limitând grupul persoanelor care pot beneficia de acest statut prin impunerea deținerii gradelor speciale sau militare, pe când norma extrapenală oferă posibilitatea obținerii statutului special pentru alte categorii de funcționari publici, fără a deține grade speciale sau militare, cu condiția să fie stabilit prin lege.

Reieșind din faptul că în legislația penală și extrapenală din R. Moldova funcționarii publici cu statut special sunt încadrați în categoria de funcționari publici, în vederea excluderii unor confuzii de interpretare la stabilirea subiectului special al infracțiunilor de corupție, în cadrul normativ național ar putea fi preluat modelul românesc, operându-se doar cu o singură noțiune, celei de funcționar public. Tot în categoria funcționarilor publici să fie incluși și militarii, cu excepția celor care exercită serviciul militar în termen, fiindcă aceștia din urmă nu

au raporturi de muncă cu una din entitățile publice, trăsătură caracteristică necesară pentru obținerea statutului de funcționar public cu statut special.

2.2. Mecanismul și împrejurările infracțiunii de corupție comise de funcționarii publici cu statut special

Mecanismul comiterii infracțiunii¹⁰⁷ (numit și mecanismul infracțional) reprezintă ansamblul dinamic al acțiunilor, condițiilor și interacțiunilor care conduc la producerea unui act infracțional. Cu alte cuvinte, este *modelul structural și causal* al desfășurării faptei penale – de la pregătire, trecând prin executare, până la eventualele acțiuni de ascundere a urmelor. În doctrina criminalistică est-europeană, acest concept s-a conturat ca o extindere a noțiunii de mod de operare (*modus operandi*), incluzând nu doar „*modalitatea de comitere*” a infracțiunii, ci și totalitatea factorilor obiectivi și subiectivi care intervin pe parcursul săvârșirii faptei.

Astfel, unul dintre primii autori care a definit mecanismul infracțiunii, A.N. Vasiliev, îl descrie drept „*procesul săvârșirii infracțiunii, incluzând modul (metoda) acesteia și toate acțiunile făptuitorului, însoțite de crearea de urme materiale sau nemateriale, ce pot fi utilizate la descoperirea și investigarea infracțiunilor*”¹⁰⁸. Această viziune evidențiază faptul că mecanismul infracțional este indisolubil legat de producerea și păstrarea urmelor infracțiunii, precum și de interacțiunea dintre făptuitor și mediul înconjurător pe parcursul activității infracționale.

În literatura de specialitate, definițiile mecanismului comiterii infracțiunii diferă prin accentul pus pe diverse aspecte. De exemplu, unii autori subliniază structura *sistemică* a acestui mecanism, considerându-l o „*sucesiune de procese de interacțiune*”. A.M. Kustov propune o definiție complexă, văzând mecanismul infracțiunii ca un sistem de procese în care participanții la interacțiune (atât făptuitorii direcți, cât și eventualii complici sau factori pasivi) interacționează între ei și cu mediul material, folosind instrumente, mijloace și elemente ale situației specifice faptei¹⁰⁹. Prin această interacțiune, mecanismul generează în mod obiectiv informația criminalistică despre interacțiune (urme și indicii), permițând reconstituirea ulterioară a evenimentului. Important de menționat este că mecanismul nu se reduce la simpla enumerare a elementelor implicate, ci include legăturile cauzale și succesiunea temporală dintre acestea. Astfel, potrivit concepției sistemice, oricare ar fi varietatea elementelor (acțiunile făptuitorului,

¹⁰⁷ A se vedea: Ostavciuc Dinu, Șevciuc Eugeniu, Mechanism of corruption crime committed by civil servants with special status. În: Revista științifică internațională „Supremația Dreptului”, Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”, №1, 2025, pp.10-25. ISSN 2345-1971 / E-ISSN 2587-4128.

¹⁰⁸ Богданов Б.Е., Васильев А.Н., Колдин В.Я., Пригузова В.А., Самошина З.Г., Шевченко Б.И., Яблоков Н.П., Якимченко Е.А., Отв. ред.: Васильев А.Н., Криминалистика. Учебник, Изд-во Моск. ун-та, Москва, 1971, с. 8, 564 с.

¹⁰⁹ Кустов А.М., Криминалистическая концепция механизма преступления, Вестник МФЮА № 2 / 2016, сс. 164-169. Disponibilă: <https://cyberleninka.ru/article/n/kriminalisticheskaya-kontseptsiya-mehanizma-prestupleniya>.

comportamentul victimei, condițiile locului etc.), ele trebuie privite ca părți ale unui întreg dinamic, aflate în relații de interdependență.

Alți doctrinari au accentuat caracterul funcțional și tehnologic al mecanismului infracțional. De exemplu, N.P. Yablokov distinge noțiunea de mecanism al comiterii infracțiunii de cea de mod de operare, arătând că mecanismul vizează nu atât *ce* acțiuni au fost întreprinse, cât *cum anume s-au desfășurat acestea în timp și spațiu*. El definește mecanismul comiterii ca „*ordinea temporală și dinamică a legăturii dintre etapele, circumstanțele și factorii pregătirii, săvârșirii și ascunderii urmelor infracțiunii, care permit reconstituirea imaginii procesului de comitere*”¹¹⁰. În mod similar, V.F. Ermolovici descrie mecanismul infracțiunii ca „*un sistem de elemente interacționând în spațiu și timp, orientat spre producerea rezultatului socialmente periculos (urmarea infracțională), precum și spre sustragerea făptuitorului de la răspunderea penală*”¹¹¹. Aceste definiții evidențiază latura procesual-dinamică: nu doar elementele componente contează, ci și succesiunea și conexiunile lor cauzale, care fac posibilă *reconstituirea logică* a derulării infracțiunii.

Importanța practică a conceptului de mecanism infracțional constă în faptul că oferă investigatorilor o *viziune integrată* asupra faptei. Analiza mecanismului unei infracțiuni presupune corelarea tuturor elementelor relevante – acțiuni, mijloace folosite, condiții de loc și timp, comportamentul victimei și al altor persoane implicate – pentru a înțelege cum s-a produs efectiv evenimentul infracțional. Această abordare integratoare are o finalitate reconstructivă: cu cât înțelegem mai bine mecanismul intern al comiterii faptei, cu atât putem reconstitui mai fidel și mai complet locul infracțiunii și împrejurările sale. În plus, cunoașterea mecanismului oferă indicii despre *modul de acțiune al făptuitorului*, putând ajuta la identificarea acestuia prin compararea tiparelor comportamentale în cazuri similare.

Literatura criminalistică din spațiul est-european a dezvoltat temeinic conceptul de mecanism infracțional, acordându-i un loc central în teoria reconstituirii infracțiunii. Numeroși autori au abordat definiția și elementele acestui concept, uneori cu nuanțe diferite, dar având în esență același obiect de studiu. Aceste studii au în comun premisa că infracțiunea, ca fenomen, trebuie privită ca un proces unitar, ca o succesiune de acțiuni interconectate ale infractorului și factorilor de mediu, proces care lasă în urmă urme și schimbări detectabile.

În continuare, merită evidențiate câteva contribuții defnitorii ale doctrinei est-europene. Am menționat deja definiția lui A.N. Vasilev, care pune accent pe totalitatea acțiunilor

¹¹⁰ Яблоков, Н. П. Криминалистика: учебник и практикум для вузов / Н. П. Яблоков. — 3-е изд., перераб. и доп. — Москва : Издательство Юрайт, 2025. — 239 с. — (Высшее образование). — ISBN 978-5-534-11035-7. Disponibilă: <https://urait.ru/book/kriminalistika-559679>

¹¹¹ Ермолович В.Ф. Способы и механизм преступления, Способы и механизм преступления, Минск, 2000, - 107 с.

infractorului și urmele generate¹¹². V.Ya. Koldin și Yu.G. Koruhov au propus o viziune orientată pe *informația criminalistică produsă*: ei au definit mecanismul infracțiunii ca fiind „*totalitatea sistemelor materiale și proceselor care compun evenimentul investigat și care determină apariția surselor de informație criminalistic relevantă*”¹¹³. Această definiție, deși subliniază interacțiunea elementelor materiale, a fost criticată de doctrinari deoarece riscă să deplaseze accentul de pe infracțiunea propriu-zisă către procesul investigării ei – adică „*crimele par puse pe plan secund, pe primul plan trecând procesul investigării*”¹¹⁴.

A.V. Dulov a venit cu o concepție structural-dinamică mai elaborată, văzând mecanismul infracțional ca „*mișcarea elementelor structurii infracțiunii – obiecte, subiecți, mijloace de săvârșire – până la punctul de interacțiune, prin procesul interacțiunii și ulterior, până la obținerea rezultatului infracțional*”¹¹⁵. Cu alte cuvinte, A.V. Dulov integrează în noțiune atât *convergența elementelor* (pregătirea și întâlnirea factorilor în timp și spațiu), cât și *dispersia lor ulterioară* (consecințele ce decurg după consumarea faptei).

În fine, merită menționată contribuția lui N.P. Yablokov, care, așa cum am precizat, pune accentul pe caracterul *tehnologic și secvențial* al mecanismului infracțiunii¹¹⁶. El evidențiază că datele despre mecanismul comiterii reflectă „*latura succesivă a activității infracționale, ordinea internă în care se derulează actele pregătitoare, actul de executare și acțiunile de ascundere a urmelor*”. Această abordare are o dublă finalitate: pe de o parte, permite reconstituirea logică a procesului infracțional – adică stabilirea ordinii și succesiunii reale a actelor comise și a interacțiunii dintre făptuitor și obiectul infracțiunii; pe de altă parte, oferă indicii pentru *anticiparea* comportamentului viitor al infractorului, prin evidențierea tiparelor și regularităților din modul său de operare.

În concluzie, doctrina est-europeană a conturat mecanismul infracțiunii ca un concept complex, ce înglobează totalitatea interacțiunilor cauzale ce definesc fapta: de la intenția infractorului și condițiile mediului, până la acțiunile concrete și urmele lăsate. Această viziune integratoare a fost fundamentală pentru dezvoltarea metodelor de investigare științifică – întrucât numai înțelegând mecanismul infracțional ofițerul de urmărire penală poate *corela corect*

¹¹² Богданов Б.Е., Васильев А.Н., Колдин В.Я., Притузова В.А., Самошина З.Г., Шевченко Б.И., Яблоков Н.П., Якимченко Е.А., Отв. ред.: Васильев А.Н., Криминалистика. Учебник, Изд-во Моск. ун-та, Москва, 1971, с. 8, 564 с.

¹¹³ Колдин В.Я., Корухов Ю.Г. Механизм преступления и вещественные источники криминалистической информации. // Криминалистика социалистических стран. - М., 1986. - С. 334.

¹¹⁴ Халиков Л. Н., Особенности расследования получения взяток должностными лицами правоохранительных органов, Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук, 12. 00. 09. - уголовный процесс, криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность, Уфа 2005, с. 52. 61: 05-12/1028.

¹¹⁵ Дулов А.В. Основы исследования объектов криминалистики//Криминалистика / Под ред. А.В.Дулова. - Минск, 1996. - С. 79.

¹¹⁶ Яблоков, Н. П. Криминалистика: учебник и практикум для вузов / Н. П. Яблоков. 3-е изд., перераб. и доп. Москва : Издательство Юрайт, 2025. 239 с. (Высшее образование). ISBN 978-5-534-11035-7. Disponibilă: <https://urait.ru/book/kriminalistika-559679>

probele, poate stabili legătura dintre cauză și efect și poate, astfel, să refacă puzzle-ul evenimentului infracțional.

În literatura occidentală de criminologie și criminalistică, nu există un termen echivalent perfect pentru „mecanismul comiterii infracțiunii” așa cum este el conceput în școlile est-europene. Totuși, ideile centrale ale acestui concept se regăsesc în noțiuni precum *modus operandi*, *signature behavior* (comportamentul de semnătură) și teoriile privind reconstrucția scenei crimei. Prin urmare, se poate realiza o corelație doctrinară între viziunea est-europeană și conceptele anglo-saxone, evidențiind faptul că, dincolo de terminologie, există un nucleu comun: *studiul modului în care infracțiunea este săvârșită și al dinamicii sale cauzale*.

Modus operandi este termenul clasic folosit în criminologia și criminalistica occidentală pentru a descrie metoda de operare a infractorului, adică ansamblul acțiunilor și tehnicilor pe care acesta le întrebunțează în timpul comiterii faptei. *Modus operandi* reprezintă așadar „*modul caracteristic prin care un infractor comite un anumit tip de act infracțional*” – definit astfel încă din primele manuale de investigație criminală¹¹⁷. În esență, *modus operandi* se referă la ce face infractorul pentru a duce la bun sfârșit infracțiunea. Totodată, *modus operandi* are și un caracter repetitiv și stereotip: infractorii au tendința de a folosi același *modus operandi* în mod consistent, mai ales cei care se specializează într-un anumit gen de infracțiuni. S-a afirmat în doctrină¹¹⁸ că modul de operare poate servi ca un veritabil „sistem de identificare a infractorilor”, bazat pe presupunerea că fiecare infractor își lasă amprenta în felul în care își comite faptele¹¹⁹.

Trebuie notat că *modus operandi* acoperă doar partea necesară pentru consumarea infracțiunii – adică acele comportamente fără de care fapta nu ar putea fi comisă cu succes. Unii autori definesc *modus operandi* strict ca „*acțiunile întreprinse de infractor în timpul comiterii unei infracțiuni, care sunt necesare pentru ducerea la bun sfârșit a acesteia*”¹²⁰. Însă practica investigațiilor a arătat că infractorii manifestă uneori și comportamente *suplimentare*, care nu sunt impuse de necesitatea tehnică a faptei, ci de motivațiile psihologice ale făptuitorului – de exemplu, detalii ritualice, posturi simbolice ale victimei, mesaje lăsate la locul faptei etc. Aceste elemente au fost denumite „comportamente de semnătură” (*signature behaviors*), tocmai pentru că trădează *stilul personal* sau fanteziile criminalului, rămân relativ constante de la o faptă la alta și pot servi la individualizarea autorului. Renumitul profiler Brent E. Turvey¹²¹ explică faptul că *modus operandi* și „semnătura” infractorului reprezintă două categorii distincte de

¹¹⁷ De exemplu, Barnes H.E. & N.K. Teeters, *New Horizons in Criminology* (Prentice Hall, New York, 1943), pp. 232–233, descriu modul de operare al infractorului ca pe un sistem identificator bazat pe tiparele lăsate de metodele folosite de acesta.

¹¹⁸ Barnes H.E. & N.K. Teeters, *New Horizons in Criminology* (Prentice Hall, New York, 1943), pp. 232–233.

¹¹⁹ Marais, C.W. & Van Rooyen, H.J.N. (1990) *Crime investigation*. Pretoria: Promedia, p. 66. 195 p.

¹²⁰ Douglas, J. E. and A. W. Burgess, A. G. Burgess, R. K. Ressler (2006) *Crime classification manual*, John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey, p. 35. 557 p. ISBN 978-1-118-30505-8.

¹²¹ Turvey B., (2011) *Criminal Profiling: An Introduction to Behavioral Evidence Analysis*, (4th. ed.), ELSEVIER, San Diego, California, p. 334.

comportamente: primul este orientat spre eficiența infracțională (adaptabil și în schimbare, dacă situația o cere, pentru a asigura succesul faptei), pe când al doilea este orientat spre satisfacerea unor nevoi psihologice interne ale criminalului, fiind relativ stabil și repetitiv¹²². Deși Brent E. Turvey evită să folosească expres termenul de „mecanism al infracțiunii”, el subliniază că „interacțiunea dintre *modus operandi* și comportamentele de semnătură reflectă, în esență, același fenomen pe care criminaliștii est-europeni îl numesc mecanism infracțional” – adică îmbinarea dintre mijloacele și acțiunile necesare și motivațiile interne ale făptuitorului, care împreună determină cursul efectiv al evenimentelor¹²³. Înțelegerea diferenței dintre cele două categorii este esențială în investigarea comportamentală a crimei: pe de o parte, analiza *modus operandi* ajută la reconstituirea logică a acțiunilor și la legarea cazurilor între ele (pentru că același infractor va folosi tipare similare), iar pe de altă parte, analiza elementelor de semnătură contribuie la conturarea profilului psihologic al autorului.

Un alt concept occidental care se suprapune în bună măsură peste noțiunea de mecanism infracțional este acela de *reconstituire a crimei* (*crime scene reconstruction*). În absența termenului teoretic de „mecanism al infracțiunii”, experții criminaliști americani sau britanici abordează totuși subiectul sub forma metodologiei de analiză integrată a scenei crimei și a probelor. Astfel, Ross M. Gardner, în lucrarea sa dedicată procesării locului faptei, descrie *reconstrucția scenei crimei* ca un demers științific de corelare a faptelor materiale, a circumstanțelor observabile și a acțiunilor umane, în scopul stabilirii succesiunii logice a evenimentelor petrecute¹²⁴. Altfel spus, reconstruirea crimei este echivalentul practic al determinării mecanismului infracțiunii: ofițerul de urmărire penală pornește de la urmele și indiciile fizice găsite și deduce, pas cu pas, ce acțiuni le-au produs și în ce ordine. Ross M. Gardner precizează că o astfel de reconstrucție interdisciplinară (bazată pe principii de fizică, biologie, chimie, comportament uman) permite investigarea atât a dinamicii comportamentale, cât și a celei fizice a faptei – adică *lanțul causal complet* de la acțiunile succesive ale făptuitorului până la rezultatul final observat¹²⁵. Deși Gardner nu folosește termenul *mecanism al infracțiunii*, el recunoaște implicit existența acestuia, afirmând că orice scenariu infracțional este guvernat de cauzalitate și poate fi reconstituit dacă se înțeleg relațiile dintre elementele sale. În

¹²² Hazelwood RR, Warren JI (2003), *Linkage analysis: modus operandi, ritual, and signature in serial sexual crime*. *Aggress Violent Behav.* Vol. 8, p. 589. Disponibilă: https://www.researchgate.net/publication/223190701_Linkage_analysis_Modus_operandi_ritual_and_signature_in_serial_sexual_crime

¹²³ Turvey B., (2011) *Criminal Profiling: An Introduction to Behavioral Evidence Analysis*, (4th. ed.), ELSEVIER, San Diego, California, p. 334.

¹²⁴ Ross M. Gardner, *Practical Crime Scene Processing and Investigation* (2nd ed., CRC Press, Boca Raton, 2011), cap. “The Role of Crime Scene Analysis and Reconstruction”, pp. 361–378. (Gardner definește reconstrucția scenei ca demers sistematic de corelare a faptelor materiale, circumstanțelor și acțiunilor umane, pentru a stabili succesiunea logică a evenimentelor. Conceptual, aceasta corespunde analizei mecanismului infracțiunii).

¹²⁵ Ross M. Gardner, *Practical Crime Scene Processing and Investigation* (2nd ed., CRC Press, Boca Raton, 2011), cap. “The Role of Crime Scene Analysis and Reconstruction”, pp. 361–378.

esență, spune Ross M. Gardner, „*analiza și reconstrucția scenei crimei reflectă același obiect de studiu pe care doctrina criminalistică est-europeană îl descrie drept mecanismul comiterii infracțiunii*”¹²⁶.

O contribuție notabilă pe această linie este și cea a lui Richard Saferstein care pune accent pe importanța conservării condițiilor originale ale locului infracțiunii. El arată că primele măsuri luate la locul faptei – izolarea și fixarea scenei, documentarea minuțioasă a poziției obiectelor, a urmelor, a stării mediului – reprezintă „*premisele esențiale pentru orice reconstrucție ulterioară corectă a mecanismului faptei*”¹²⁷. Richard Saferstein subliniază că orice modificare a scenei (voluntară sau accidentală) poate altera sau distruge iremediabil contextul probator, ducând la pierderea informațiilor despre succesiunea acțiunilor petrecute înainte de sosirea ofițerilor de investigație și ofițerilor de urmărire penală¹²⁸. Deși nici el nu utilizează expres termenul mecanism, abordarea sa evidențiază fundamentele acestuia: anume că stabilirea exactă a circumstanțelor spațio-temporale și a configurației inițiale a elementelor de la locul faptei este crucială pentru a putea reconstitui ulterior dinamica interacțiunilor dintre făptuitor, victimă și mediul material. Practic, capitolul dedicat de Richard Saferstein asigurării și cercetării scenei crimei oferă o „*echivalență conceptuală clară cu noțiunea de mecanism infracțional din literatura est-europeană*” – tradusă însă în limbaj pragmatic, procedural, al științelor forense moderne¹²⁹.

În aceeași ordine de idei, John Horswell¹³⁰ reflectă indirect conceptul de mecanism infracțional. Autorul subliniază că investigarea scenei nu trebuie să se limiteze la o descriere statică a urmelor, ci trebuie să includă o *analiză integrată a tuturor relațiilor de cauzalitate*: direcția mișcărilor, succesiunea contactelor, reacțiile fizico-chimice și efectele asupra mediului material¹³¹. Prin interpretarea acestor date, ofițerul de urmărire penală poate deduce ordinea cronologică a acțiunilor, poziția participanților și condițiile în care s-a desfășurat fapta. În felul acesta, reconstituirea scenei devine un proces de raționament științific care *restabilește dinamica faptelor pe baza probelor materiale* – ceea ce corespunde în mod evident cu ceea ce doctrina est-europeană numește *mechanismul comiterii infracțiunii*.

¹²⁶ Ross M. Gardner, *Practical Crime Scene Processing and Investigation* (2nd ed., CRC Press, Boca Raton, 2011), cap. “The Role of Crime Scene Analysis and Reconstruction”, pp. 361–378.

¹²⁷ Richard Saferstein, *Forensic Science: From the Crime Scene to the Crime Lab*, Second Edition (Pearson New International Edition), Pearson Education Limited, Harlow, 2014, p. 38–40. ISBN 978-1-292-06067-7.

¹²⁸ Richard Saferstein, *Forensic Science: From the Crime Scene to the Crime Lab*, Second Edition (Pearson New International Edition), Pearson Education Limited, Harlow, 2014, p. 38–40. ISBN 978-1-292-06067-7.

¹²⁹ Richard Saferstein, *Forensic Science: From the Crime Scene to the Crime Lab*, Second Edition (Pearson New International Edition), Pearson Education Limited, Harlow, 2014, p. 38–40. ISBN 978-1-292-06067-7.

¹³⁰ John Horswell (ed.), *The Practice of Crime Scene Investigation*, CRC Press, London/New York, 2004, p. 35–47, 210–226. ISBN 978-0-7484-0609-8.

¹³¹ John Horswell (ed.), *The Practice of Crime Scene Investigation*, CRC Press, London/New York, 2004, p. 35–47, 210–226. ISBN 978-0-7484-0609-8.

În fine, trebuie remarcată și perspectiva lui Peter Stelfox¹³², care abordează investigația criminală într-un mod *sistemic și managerial*, foarte apropiat de ideea de mecanism infracțional. Peter Stelfox afirmă că o urmărire penală eficientă se bazează pe capacitatea investigatorului de a corela faptele materiale cu comportamentele observabile și cu mediul probator, pentru a *reconstitui dinamica evenimentului infracțional* în mod logic. El insistă că *modus operandi* al infractorului nu trebuie privit izolat, ci ca parte integrantă a unui ansamblu cauzal complex, în care circumstanțele temporale, spațiale și contextuale determină ordinea și interacțiunea acțiunilor comise. În acest sens, identificarea și interpretarea corectă a contextului (condițiile locului, momentul ales, mijloacele utilizate, reacțiile victimelor etc.) permit construirea unei strategii investigative coerente, orientate spre stabilirea adevărului. Această abordare pluridimensională – ce reunește analiza probelor, a urmelor, a comportamentelor și a contextului – se constituie într-un veritabil proces de *reconstrucție rațională a faptelor*, care *coincide conceptual cu ceea ce doctrina criminalistică numește mecanismul comiterii infracțiunii*. Mai mult, Peter Stelfox propune o viziune „*managerială*” a întregului proces investigativ, în care fiecare element, de la colectarea informațiilor și evaluarea dovezilor până la formularea ipotezelor, este subsumat unei logici cauzale riguroase. Or, această logică exprimă exact *structura mecanismului infracțional*: relația dintre cauză și efect, dintre intenție și acțiune, dintre comportament și consecință. Astfel, deși nu folosesc aceeași terminologie, doctrinarii occidentali operează cu principii similare celor din Est, recunoscând implicit necesitatea de a analiza infracțiunea ca pe un proces unitar, logic și cauzal.

Ideea că infracțiunea trebuie înțeleasă ca un *mecanism cauzal* nu este nouă, originea sa putând fi urmărită în scrierile întemeietorilor criminalisticii moderne. Edmond Locard, pionier al științelor criminale la începutul secolului XX, nu a folosit termenul „mecanism al infracțiunii”, însă întreaga sa filozofie științifică a anticipat acest concept. Edmond Locard a enunțat *principiul schimbului*, formulând aforismul: „*tout contact laisse une trace*” (orice contact lasă o urmă)¹³³. Această idee simplă implică o realitate profundă: *orice acțiune umană produce modificări tangibile în mediul înconjurător*. Astfel, fiecare infracțiune, privită ca interacțiune între făptuitor, victimă și mediul material, lasă în urmă urme – fie ele amprente, fibre, particule, obiecte deplasate sau deformări ale materialelor. Edmond Locard a subliniat că aceste modificări nu au doar valoare probatorie, ci și valoare reconstructivă: studiindu-le sistematic, investigatorul poate deduce succesiunea acțiunilor și împrejurările care au generat acele urme. Cu alte cuvinte, analiza urmelor este calea de a reconstrui lanțul cauzal al faptei. Edmond Locard a transformat,

¹³² Peter Stelfox, *Criminal Investigation: An Introduction to Principles and Practice*, Routledge, London/New York, 2013, p. 72–79, 115–121. ISBN 978-1-134-73320-0.

¹³³ Locard Edmond, *L'enquête criminelle et les méthodes scientifiques*, Ernest Flammarion, Paris, 1920, p. 5–12, 187–192.

de fapt, cercetarea locului crimei dintr-o activitate empirică bazată pe intuiție, într-un proces metodic bazat pe raționament inductiv și observație științifică. Aplicând principiul schimbului, el a demonstrat că oricare contact (între infractor și victimă, între infractor și obiecte etc.) poate fi „inversat” logic, pornind de la urmele lăsate, pentru a reconstitui contactul însuși. În acest fel, *principiul lui Locard* a devenit fundamentul teoretic al conceptului modern de mecanism infracțional, oferind suportul empiric pentru ideea că infracțiunea este un proces causal ce poate fi descompus și reconstituit. Contribuția lui Edmond Locard nu se rezumă la celebrul postulat, ci constă în impunerea unei *paradigme metodologice*: aceea că „orice acțiune lasă o modificare în lume, iar studiul acestor modificări permite reconstituirea modului de comitere a infracțiunii”¹³⁴. Această viziune științifică, care unește observația materială și deducția logică, stă la baza întregii teorii moderne a reconstrucției infracțiunii și, implicit, a conceptului de mecanism infracțional.

Un alt întemeietor, Hans Gross, autorul primului tratat comprehensiv de criminalistică¹³⁵ a avut intuiții similare. Hans Gross a structurat investigarea penală ca pe un *sistem unitar*, întemeiat pe observația științifică a urmelor și pe analiza logică a scenei crimei. În viziunea lui, fiecare faptă penală este rezultatul unui sistem de acțiuni, cauze și efecte interdependente, iar misiunea investigatorului este să reconstituie acest sistem pe baza indiciilor rămase. Hans Gross a introdus ideea de *Sistem al Criminalisticii*, depășind abordarea pur descriptivă a investigației și propunând o concepție structurală: urmele, obiectele, mediul și comportamentele participanților formează împreună o *rețea causală coerentă*. Locul faptei devine, în această perspectivă, un veritabil „*organism probator*”, în care fiecare detaliu are semnificația sa logică, iar cercetarea metodică a acestei structuri permite deducerea modului în care s-a produs evenimentul. Hans Gross insistă asupra *disciplinei mentale* a investigatorului, care trebuie să gândească în termeni de cauzalitate și succesiune, nu pe bază de impresii sau presupuneri nefondate. El afirmă că „*faptele vorbesc prin urmele lor*”, iar aceste urme, corelate sistematic, oferă „*imaginea dinamică a actului infracțional*”¹³⁶. Prin această abordare, Hans Gross a prefigurat metoda modernă de reconstrucție a evenimentelor: analiza logică a urmelor și a circumstanțelor materiale permite reconstituirea procesului infracțional în totalitatea sa.

¹³⁴ Locard Edmond, *L'enquête criminelle et les méthodes scientifiques*, Ernest Flammarion, Paris, 1920, p. 5–12, 187–192.

¹³⁵ Hans Gross, *Handbuch für Untersuchungsrichter als System der Kriminalistik*, Graz, 1893; reeditat ulterior ca *Handbuch der Kriminalistik*, Berlin: De Gruyter, 10. Auflage, 1970, p. 15–27, 145–152; Hans Gross, *Criminal Investigation: A Practical Handbook for Magistrates, Police Officers and Lawyers* (trad. engleză, 1924, Sweet & Maxwell, Londra), p. 478. *Handbuch für Untersuchungsrichter als System der Kriminalistik*, Graz, 1893; reeditat ulterior ca *Handbuch der Kriminalistik*, Berlin: De Gruyter, 10. Auflage, 1970, p. 15–27, 145–152.

¹³⁶ Hans Gross, *Handbuch für Untersuchungsrichter als System der Kriminalistik*, Graz, 1893; reeditat ulterior ca *Handbuch der Kriminalistik*, Berlin: De Gruyter, 10. Auflage, 1970, p. 15–27, 145–152; Hans Gross, *Criminal Investigation: A Practical Handbook for Magistrates, Police Officers and Lawyers* (trad. engleză, 1924, Sweet & Maxwell, Londra), p. 478. *Handbuch für Untersuchungsrichter als System der Kriminalistik*, Graz, 1893; reeditat ulterior ca *Handbuch der Kriminalistik*, Berlin: De Gruyter, 10. Auflage, 1970, p. 15–27, 145–152.

Criminalistica modernă continuă să dezvolte conceptul de mecanism infracțional, integrându-l în modele tot mai complexe de analiză a criminalității. În România, de exemplu, Emilian Stancu și Adrian-Cristian Moise descriu criminalistica drept o știință în continuă adaptare la transformările mediului infracțional, având ca direcție fundamentală „*analiza evoluției modului de săvârșire a faptelor penale*”¹³⁷. Ei subliniază că progresul mijloacelor tehnice și diversificarea comportamentelor infracționale impun o cercetare *dinamică* a modului de operare al făptuitorilor – cercetare care nu mai poate fi *pur descriptivă*, ci trebuie să țină cont de contextul material și psihologic al comiterii faptei. Cu alte cuvinte, Emilian Stancu și Adrian-Cristian Moise argumentează că modul de operare trebuie analizat ca parte integrantă a mecanismului infracțiunii, nu separat. Ei arată că studierea evoluției modului de săvârșire are o dublă finalitate: (1) permite reconstituirea logică a procesului infracțional (ordinea și succesiunea actelor, interacțiunea dintre făptuitor și obiectul acțiunii) și (2) facilitează anticiparea comportamentului viitor al infractorului, oferind repere pentru prevenție și identificare. Prin această abordare orientată spre *dinamică și cauzalitate*, autorii racordează conceptul tradițional de analiză criminalistică la tendințele moderne ale științelor forense. Fără a-l denumi explicit, Emilian Stancu și Adrian-Cristian Moise *reflectă conceptul de mecanism al infracțiunii* atunci când discută despre interpretarea sistematică a faptelor, a urmelor și a contextelor. Ei concluzionează că *modus operandi* al făptuitorului și circumstanțele materiale în care acesta se manifestă constituie expresia concretă a mecanismului infracțional – acel *ansamblu cauzal de acțiuni și reacții determinat de scopul, mijloacele și condițiile comiterii*.

De asemenea, specialiștii români au accentuat necesitatea unei viziuni integrate asupra factorilor interni și externi ai mecanismului. Ion Mircea, de pildă, evidențiază că „analiza factorilor ce compun circumstanțele comiterii trebuie realizată *în mod integrat*, întrucât numai conectând circumstanțele exterioare cu acțiunile efective ale făptuitorului se poate determina succesiunea reală a evenimentelor”¹³⁸. Altfel spus, el atrage atenția că investigatorul trebuie să gândească holistic: locul faptei (cu particularitățile sale de timp, spațiu, mediu) influențează modul de acțiune al infractorului (alegerea mijloacelor, momentul operativ, modul de acces etc.), iar acesta din urmă determină la rândul său producerea anumitor urme și evoluția situației. Numai *corelând aceste elemente* – contextul și acțiunea – se poate reconstitui fapta așa cum s-a desfășurat ea în realitate. Această viziune, care pare de bun-simț astăzi, a fost esențială în dezvoltarea conceptului de mecanism infracțional: practic, mecanismul este puntea care leagă contextul (condițiile obiective) de conduita infractorului (factorul subiectiv) într-o descriere unitară a evenimentului.

¹³⁷ Emilian Stancu, Adrian-Cristian Moise, *Criminalistica. Elemente de tehnică și de tactică a investigării penale*, Ediția a II-a, Editura Universul Juridic, București, 2014, p. 26–27. ISBN 978-606-673-482-0.

¹³⁸ Mircea Ion, *Criminalistica*, Ediția a II-a, Editura Fundației „Chemarea”, Iași, 1994, p. 319–320.

Există și alți doctrinari ai criminalisticii moderne care menționează mecanismul infracțiunii ca o structură cauzală și dinamică a faptelor penale. În doctrină, acest concept este reflectat atât prin analiza modului de operare (modus operandi), cât și prin identificarea structurii interne a comportamentului infracțional. În acest sens, autori precum Dan Voinea, Vasile Lăpăduși, Constantin Drăghici și Grigore Pătruț subliniază că „sistematizarea datelor privind modul de acțiune al infractorilor, prin cartoteci Modus Operandi, permite corelarea urmelor, circumstanțelor și tehnicilor folosite într-un model logic unic – apropiindu-se de ceea ce doctrina definește ca mecanism infracțional”¹³⁹.

Carmina-Elena Tolbaru¹⁴⁰, într-o abordare interdisciplinară, arată că interacțiunea dintre Modus Operandi și motivația criminală oferă o viziune integrată asupra dinamicii infracționale, prin deducerea succesiunii acțiunilor și explicarea legăturii dintre comportamente și consecințe, ceea ce reflectă implicit ideea de mecanism penal.

Simion Doraș¹⁴¹ și Mihail Chirilă¹⁴² accentuează funcția reconstructivă a modului de operare: acesta nu este doar un element descriptiv, ci un veritabil indicator al succesiunii logice a acțiunilor și al cauzalității infracționale. În analiza lor, modus operandi devine o verigă între probele materiale și interpretarea logică a evenimentului.

La rândul său, unii autori¹⁴³ tratează modalitățile de operare ca structuri etapizate ale mecanismului faptei, fiecare etapă fiind analizată prin prisma acțiunilor necesare, a urmelor specifice și a adaptabilității comportamentale a infractorului.

Într-o lucrare mai recentă, Vitalie Rusu și Vitalie Jitariuc¹⁴⁴ susțin că modus operandi trebuie analizat ca model cauzal și secvențial de acțiuni, care reflectă atât trăsăturile constante ale comportamentului infracțional, cât și interacțiunea dintre intenție, mijloace și rezultat – exact elementele definitorii ale mecanismului faptei penale.

Aceeași linie de gândire o regăsim la Mihail Gheorghîță¹⁴⁵, care formulează una dintre cele mai riguroase concepții doctrinare în acest sens. Autorul consideră că identificarea

¹³⁹ Voinea Dan, Lăpăduși Vasile, Drăghici Constantin, Pătruț Grigore, „Cartotecile *Modus Operandi* în România”, în *Revista de Criminologie, Criminologie și Penologie*, nr. 3/2018, pp. 115–116 și urm.

¹⁴⁰ Tolbaru Carmina-Elena, „Profiling overview in forensic investigations”, în *International Journal of Legal Studies and Opinions*, 2024, pp. 295–301.

¹⁴¹ Doraș Simion, *Criminalistica*, Chișinău: Editura Cartea Juridică, 2011, p. 19–21. ISBN 978-9975-53-015-6.

¹⁴² Chirilă Mihail, *Criminalistică. Note de curs*, Chișinău: Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată, 2014, pp. 28–31.

¹⁴³ Ostavciuc Dinu, *Aspecte procesual-penale și tactici criminalistice privind cercetarea traficului de copii*, Editura Pro Universitaria, București, 2023, 250 p. ISBN: 978-606-26-1707-3; Jitariuc Vitalie, *Metodica investigării infracțiunilor de trafic de ființe umane. Monografie*, București: [US Cahul / Edit.], 2022, pp. 23; 72; 88; 100; 133; 173; 179–182. 281 p. ISBN: 9786062616250.

¹⁴⁴ Rusu Vitalie, Jitariuc Vitalie, *Tratat de criminalistică. Partea I: Noțiuni generale – Tehnica criminalistică*, București: Editura Pro Universitaria, 2023, pp. 49–50, 306, 695, 700, 702–704, 712–724. ISBN 978-606-26-1334-1.

¹⁴⁵ Gheorghîță Mihail, *Tratat de criminalistică*, Chișinău: F.E.P. „Tipografia Centrală”, 2017, pp. 15, 267. ISBN 978-9975-53-834-3.

mecanismului presupune corelarea dintre scopul subiectiv al făptuitorului, acțiunile sale și urmele materiale, într-un sistem coerent ce permite reconstrucția faptei în logica cauză–efect.

Astfel, contribuțiile doctrinare converg spre ideea că analiza comportamentului infracțional, urmelor, circumstanțelor și a tehnicilor de comitere trebuie realizată într-o viziune integrată, în care mecanismul comiterii infracțiunii devine un concept central, indispensabil în investigarea penală, identificarea autorului și reconstituirea procesului infracțional.

În concluzie, mecanismul comiterii infracțiunii este un concept-cheie al analizei criminalistice, care transcende diferențele de școală sau de terminologie. Fie că vorbim despre *mecanism infracțional* în accepțiunea est-europeană, fie despre *modus operandi* și reconstrucție a crimei în accepțiunea occidentală, ne referim în fond la același lucru: *a înțelege o infracțiune ca proces*, ca interacțiune între un agent (infractorul), un mediu (locul, obiectele, persoanele implicate) și acțiunile produse de agent în acel mediu, sub imperiul anumitor motive și condiții, ducând la un rezultat. O asemenea abordare oferă investigației penale o bază logică și științifică: cunoscând mecanismul unei fapte, putem identifica mai ușor autorul (prin compararea tiparelor de acțiune), putem stabili legături între cazuri aparent disparate și putem preveni viitoare infracțiuni prin anticiparea pașilor pe care i-ar putea repeta făptuitorul. În același timp, analiza mecanismului are importanță și în plan teoretic, deoarece contribuie la clarificarea conceptelor criminalistice fundamentale și la dezvoltarea unor metodologii unitare de cercetare. În era modernă, caracterizată de infracționalitate tot mai complexă și de volume masive de date, conceptul de mecanism infracțional rămâne un instrument esențial prin care știința investigațiilor își păstrează *rigoarea logică și capacitatea de a reconstrui adevărul* dincolo de aparențe.

Reieșind din analiza doctrinară privind *mecanismul comiterii infracțiunii*, se poate constata că în cazul actelor de corupție săvârșite de funcționarii publici cu statut special acest mecanism prezintă trăsături distinctive, determinate de specificul atribuțiilor de serviciu, de gradul de autoritate și de accesul la resurse instituționale. În esență, mecanismul comiterii acestor fapte reflectă o succesiune logică de acțiuni conștiente și interacțiuni cauzale prin care funcționarul utilizează poziția oficială pentru a obține, direct sau indirect, foloase necuvenite, materializate sub formă de bunuri, servicii, avantaje sau alte beneficii.

Pentru a contura în mod concret structura acestui mecanism, este necesară raportarea la prevederile Codului penal al Republicii Moldova, care descriu elementele esențiale ale faptelor de corupție. Astfel, articolele 324–326 definesc conduitele sancționabile – *„pretinderea, acceptarea sau primirea de foloase necuvenite (coruperea pasivă), promisiunea, oferirea sau darea acestora (coruperea activă), precum și pretinderea sau primirea de avantaje pentru*

*exercitarea unei influențe asupra unei persoane publice (traficul de influență)*¹⁴⁶. Aceste acțiuni, privite în ansamblu, constituie etapele dinamice ale mecanismului infracțional, evidențiind legătura dintre scopul subiectiv al făptuitorului și rezultatul obiectiv al faptei.

Prin urmare, mecanismul comiterii infracțiunilor de corupție de către funcționarii publici cu statut special se manifestă ca un proces compus din pregătirea, realizarea și disimularea acțiunilor ilicite, în cadrul căruia poziția de autoritate și prerogativele funcționale sunt instrumentalizate pentru obținerea unor avantaje personale. Acest mecanism, deși păstrează structura generală a infracțiunilor de corupție, se distinge prin gradul sporit de pericol social, determinat de statutul persoanei care comite fapta și de impactul asupra încrederii publice în instituțiile statului.

Din perspectivă criminalistică, **pregătirea** actelor de corupere este o secvență autonomă a mecanismului infracțional: o coregrafie de acțiuni anticipative prin care se construiește „situația pre-corupție”, se produce presiunea psihologică/juridică asupra țintei, se negociază parametrii tranzacției și se organizează disimularea transferului. Această etapă este recognoscibilă nu doar în doctrină (unde figurează ca ansamblu de acte premergătoare), ci și în practica judiciară, care consemnează, în fapt, modul de creare a dependenței și aranjamentul logistic al faptei de corupție (loc, oră, intermediar, traseu de retragere).

În jurisprudența recentă apare frecvent modelul operațional în doi pași: construcția constrângerii (prin invocarea/imitarea unor proceduri penale ori contravenționale), urmată de aranjarea transferului (fixarea locului, orei, rutei, folosirea unui terț). Spre exemplu, Curtea de Apel Bălți reține explicit în motivare că un ofițer de poliție a creat artificial un context probator, a stabilit întâlnirea la o stație de autobuze („în apropierea magazinului *Romstal*”) cu fixarea orei 21:00–22:00, și a extorcat sume „pentru a nu porni cauza penală”¹⁴⁷ – scenariu care descrie exact veriga pregătitoare: presiune juridică mimată → negociere → logistică de transfer. În zona de frontieră, hotărârile privind funcționari vamali arată pregătirea prin asimetria procedurală creată la control: se fixează momentul „oportun” (la prezentarea documentelor), se pretind sume pentru „a autoriza trecerea” fără control ori cu încălcarea procedurii – configurând, dinainte, dependența și parametrii tranzacției¹⁴⁸.

¹⁴⁶ A se vedea prevederile art. 324-326 din Codul penal al Republicii Moldova nr. Nr. 985 din 18.04.2002. Publicat: 14.04.2009 în Monitorul Oficial Nr. 72-74 art. 195. Republicat în temeiul articolului III lit. c) al Legii nr. 277-XVI din 18 decembrie 2008, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 41- 44, art.120.

¹⁴⁷ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 26.09.2023, emisă în Dosarul nr. 1a-434/2023. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/2EAFEAF3-70A9-4648-BA9C-59074457345B [accesată: 18.10.2024].

¹⁴⁸ Sentința Judecătorei Hîncești, din 17.02.2017, emisă în Dosarul nr. 1-448/16. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/4EF21BE7-E2F8-E611-80D3-0050568B4AB5 [accesată: 16.04.2023].

Pe baza doctrinei și a acestor repere jurisprudențiale¹⁴⁹, etapa de pregătire constă, în mod tipic, în următoarele acțiuni:

a) *Selectarea persoanei-țintă și colectarea datelor despre identitate, relații, situație financiară.* De exemplu, într-o cauză, ținta este aleasă dintre persoanele „vulnerabilizate” de un presupus dosar cu droguri; se fixează rapid identitatea victimei și se construiește scenariul de presiune¹⁵⁰;

b) *Crearea unor condiții reale ori aparent reale pentru a constrânge persoana să accepte darea de bunuri, servicii, privilegii sau avantaje sub orice formă ce nu i se cuvin (pornirea/amenințarea cu pornirea unei cauze penale, reținere, citații etc.).* De exemplu, într-o cauză penală instanța descrie folosirea atribuțiilor de control la Postul Vamal „Mirnoe” pentru a condiționa introducerea mărfurilor, ceea ce generează dependență operațională și presiune asupra plătitorului¹⁵¹. Într-un alt exemplu, s-a *simulat* depistarea „substanțelor narcotice”, s-a invocat începerea urmăririi penale și s-a chemat partea la o întâlnire, existând și presiune juridică¹⁵²;

c) *Simularea consecințelor nefavorabile în caz de refuz* (arestare, acuzație pregătită, sechestru, sancțiuni). De exemplu, într-o cauză instanța reține amenințarea expresă cu proces-verbal, evacuarea vehiculului la parcare și amendă, corelată cu pretinderea sumei de 400 euro – presiune tipică de pre-corupție¹⁵³. Într-un alt caz, instanța notează *amenințarea cu reținerea și „dosarul”* ca „preț al refuzului”, urmată de solicitarea de bani „pentru a nu porni cauza”¹⁵⁴.

d) *Negocierea parametrilor* (quantum, formă, loc, moment). De exemplu, într-un caz funcționarul indică „cum se poate rezolva”, fixează locul/ora și lasă „costul la aprecierea” dăătorului, ulterior stabilind sume concrete – 50 euro, 200 lei – pentru episoade distincte¹⁵⁵;

e) *„Verificarea” riscurilor de control și a datelor operative / exploatarea semnalărilor* (pentru a calibra presiunea și a evita surprize, fie alegerea cadrului relativ „fără urme” ori cu

¹⁴⁹ N.a.: Analiza a fost efectuată în baza tuturor sentințelor și deciziilor instanțelor de judecată pe cazurile unde, în calitate de inculpați, au fost funcționari publici cu statut special. Aceste sentințe și decizii definitive se regăsesc în bibliografia tezei de doctorat.

¹⁵⁰ A se vedea: Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 26.09.2023, emisă în Dosarul nr. 1a-434/2023. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/2EAFEAF3-70A9-4648-BA9C-59074457345B [accesată: 18.10.2024].

¹⁵¹ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Cahul din 14.10.2019, emisă în Dosarul nr. 1-17016293-05-1a-15042019. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/9D80770A-96B4-4C33-BA0D-8E3E6B0B079D [accesată: 19.10.2024].

¹⁵² A se vedea: Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 26.09.2023, emisă în Dosarul nr. 1a-434/2023. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/2EAFEAF3-70A9-4648-BA9C-59074457345B [accesată: 18.10.2024].

¹⁵³ Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, din 26.12.2024, emisă în Dosarul nr. 1-2697/2022. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/D52F4344-F939-4689-BA78-F2020F22B546 [accesată: 17.02.2025].

¹⁵⁴ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 26.09.2023, emisă în Dosarul nr. 1a-434/2023. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/2EAFEAF3-70A9-4648-BA9C-59074457345B [accesată: 18.10.2024].

¹⁵⁵ Sentința Judecătorei Criuleni, sediul Dubăsari, din 12.08.2019, emisă în Dosarul nr. 1-145/17. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/0A45AF38-B829-420B-8C6A-B7E16DBA9040 [accesată: 06.04.2023].

vizibilitate redusă, evitare sediilor oficiale). Într-o cauză se arată folosirea „actului de suspiciune”, a culoarului roșu și a discuțiilor operative cu brokerul; funcționarul își calibrează conduita în raport cu indicatorii de control, transformându-i în levier de presiune și în pretext de negociere¹⁵⁶. Într-un alt caz, întâlnirea a avut loc în afara instituției, la o stație publică, seara – practică recognoscibilă în cauzele cu flagrant tocmai pentru a reduce previzibilitatea controlului¹⁵⁷;

f) *Pregătirea locului și a orei primirii* de bunuri, servicii, privilegii sau avantaje sub orice formă ce nu i se cuvin, inclusiv recunoașterea prealabilă a împrejurimilor. De exemplu, în dosarul INSP – Buiucani, locul este fixat în trafic urban (intersecție centrală) cu termen ferm „până a doua zi, ora 15:00”, iar remiterea se face prin terț – combinație tipică de control al timpului și spațiului pentru a diminua expunerea directă¹⁵⁸;

g) *Pregătirea unui alibi/explicații paravan* pentru eventualul flagrant (împrumut, „mulțumire”, „cheltuieli”, chitanțe de „împrumut”, justificări contabile, acte „tehnice”). De exemplu, în cauzele de frontieră, instanțele consemnează frecvent încercarea *recalificării banilor* ca „plată legitimă/servicii”, apărare respinsă; într-un caz s-a fixat natura sumelor ca *faptă de corupție* aferentă autorizării trecerii – nu „plată”, deși făptuitorul se afla în postura de a genera o aparență de legalitate¹⁵⁹. În cauza G. – vamă internă Petricani, instanța reține explicit emiterea de chitanțe cu date „aliniate” la greutatea din declarație, transmise prin SMS – tehnică de voalare a scopului ilicit și de parare a unui control ulterior¹⁶⁰;

h) *Pregătirea mijloacelor de deplasare/ieșire rapidă și a sincronizării* (alegere traseu, sincronizare, timing, trasee, coordonare în afara sediilor oficiale). De exemplu, în cauzele cu remiterea în afara sediului, ora târzie și locul deschis permit subiectului special să-și planifice deplasarea imediat după primire¹⁶¹. În dosarul Ungheni – poliție de frontieră & vamă, schema episodică pe „mai multe vehicule” și deplasarea între episoade în zile/ore distincte reflectă

¹⁵⁶ Decizia Colegiul penal al Curții de Apel Chișinău din 11.09.2019, emisă în Dosarul nr. 1r-65/19. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/131E99DC-BB39-448A-9369-4120D199968A [accesată: 14.03.2024].

¹⁵⁷ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 26.09.2023, emisă în Dosarul nr. 1a-434/2023. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/2EAF3-70A9-4648-BA9C-59074457345B [accesată: 18.10.2024].

¹⁵⁸ Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, din 26.12.2024, emisă în Dosarul nr. 1-2697/2022. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/D52F4344-F939-4689-BA78-F2020F22B546 [accesată: 22.05.2025].

¹⁵⁹ Sentința Judecătorei Hîncești, din 17.02.2017, emisă în Dosarul nr. 1-448/16. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/4EF21BE7-E2F8-E611-80D3-0050568B4AB5 [accesată: 16.04.2023].

¹⁶⁰ Decizia Colegiul penal al Curții de Apel Chișinău din 11.09.2019, emisă în Dosarul nr. 1r-65/19. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/131E99DC-BB39-448A-9369-4120D199968A [accesată: 14.03.2024].

¹⁶¹ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 26.09.2023, emisă în Dosarul nr. 1a-434/2023. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/2EAF3-70A9-4648-BA9C-59074457345B [accesată: 18.10.2024].

sincronizarea mobilă a participanților, cu sechestrarea ulterioară a autoturismelor în vederea confiscării speciale – indiciu că logistica mișcării a fost parte a pregătirii¹⁶²;

i) *Pregătirea intermediarilor* (colegi/rude/cunoscuți), informați sau nu de natura tranzacției. Într-o cauză se notează folosirea unui terț („cu ajutorul lui AC”), pentru aranjarea situației de primire/întâlnire – tipar clasic de disimulare a contactului direct¹⁶³. În cauza INSP – Buiucani, funcționarii stabilesc ca remiterea să se facă „prin MNG”, intermediar contactat telefonic și sincronizat temporal¹⁶⁴; în cauza Dubăsari – vamă, un coleg primește suma „ca restituire de datorie”, tot în logica disimulării¹⁶⁵.

În unele cazuri, în special în punctele vamale, pregătirea ia forma instituirii unei „reguli informale” de trecere (sumă fixă pe pasager/autocar, ori sumă în valută la prezentarea documentelor), care se anunță în prealabil șoferilor/agenților pentru a asigura fluxul plăților; consemnările din hotărâri fixează ora, locul (ghișeu/sens de intrare) și quantumul (ex. 220 euro în aceeași zi, la orele 17:09–17:23) — indicii că pregătirea a calibrat momentul și punctul de contact pentru tranzacție¹⁶⁶. Tot astfel, instanța reține pretinderea/primirea la verificarea documentelor unui autocar (fixarea intervalului orar și a sumelor) – ceea ce dovedește că pregătirea a exploatat asimetria procedurală a controlului de frontieră¹⁶⁷.

În cadrul mecanismului infracțional, etapa de pregătire constituie veriga de legătură dintre intenția infracțională și acțiunea propriu-zisă, determinând eficiența și nivelul de disimulare al actului de corupere. Din analiza doctrinară și jurisprudențială rezultă că pregătirea nu este o fază pasivă, ci una complexă, în care funcționarul cu statut special își organizează fapta pe plan logic, psihologic și logistic, creând condițiile favorabile pentru pretinderea, primirea sau extorcarea foloaselor necuvenite. În această etapă se definesc raporturile cauzale dintre acțiunile viitoare, se construiește dependența psihologică a persoanei-țintă și se elaborează metodele de evitare a demascării.

¹⁶² Sentința Judecătorei Ungheni, sediul Central, din 30.01.2025, emisă în Dosarul nr. 1-458/2019. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/89B4C70B-076F-48CD-A111-2543D77DFA89 [accesată: 23.04.2025].

¹⁶³ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 26.09.2023, emisă în Dosarul nr. 1a-434/2023. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/2EAF3-70A9-4648-BA9C-59074457345B [accesată: 18.10.2024].

¹⁶⁴ Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, din 26.12.2024, emisă în Dosarul nr. 1-2697/2022. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/D52F4344-F939-4689-BA78-F2020F22B546 [accesată: 22.05.2025].

¹⁶⁵ Sentința Judecătorei Criuleni, sediul Dubăsari, din 12.08.2019, emisă în Dosarul nr. 1-145/17. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/0A45AF38-B829-420B-8C6A-B7E16DBA9040 [accesată: 06.04.2023].

¹⁶⁶ Sentința Judecătorei Hîncești, din 17.02.2017, emisă în Dosarul nr. 1-448/16. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/4EF21BE7-E2F8-E611-80D3-0050568B4AB5 [accesată: 16.04.2023].

¹⁶⁷ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 26.09.2023, emisă în Dosarul nr. 1a-434/2023. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/2EAF3-70A9-4648-BA9C-59074457345B [accesată: 18.10.2024].

Examinarea hotărârilor judecătorești demonstrează că obiectul corupției reflectă competența și atribuțiile de serviciu ale funcționarului public cu statut special. Astfel, 28% din cazuri se referă la neîntocmirea sau anularea proceselor-verbale contravenționale, 17% la refuzul de a porni urmărirea penală ori la neînregistrarea faptei, 21% la încetarea urmăririi penale sau recalificarea mai blândă a faptelor, 24% la facilitarea controlului vamal și trecerea nelegală a bunurilor peste frontieră, iar 10% la alte acțiuni aflate în competența directă a funcționarului (eliberări de documente, acces în spații restricționate, vizite la persoane deținute).

Aceste procente confirmă că majoritatea faptelor de corupere sunt legate de exercitarea discreționară a atribuțiilor legale, acolo unde decizia subiectivă a funcționarului permite crearea unei dependențe între interesul privat și puterea publică. Se observă, totodată, că în aproximativ 73% dintre cazuri, fapta de corupție este solicitată pentru acțiuni evident ilegale, iar în 27%, pentru acte aparent legale, dar folosite ca instrument de presiune.

Valorile faptei de corupție variază în funcție de natura și importanța serviciului cumpărat. În categoria de sume mici (până la 6000 lei sau echivalentul a 300 euro) se încadrează aproximativ 52% dintre cazuri, corespunzând faptelor contravenționale minore ori „iertărilor” de rutină. În categoria de sume medii (între 6000 și 20000 lei / 300–1000 euro) se înscriu 34% din cazuri, care privesc de regulă omisiuni procedurale, neînceperea unor cauze penale ori favoruri administrative. În categoria surselor ridicate de profit (peste 20000 lei/1000 euro), se regăsesc 14%, corespunzând situațiilor în care mita este oferită pentru decizii cu impact economic sau juridic major.

Pe lângă avantajele bănești, în aproximativ 18% dintre situații au fost identificate forme nepecuniare de recompensă - servicii, reparații, cheltuieli acoperite sau promisiuni de intervenție. În mediul vamal predomină modelul procentual (10 – 20%) din valoarea bunurilor tranzitate, semn al profesionalizării activității infracționale și al corelării remunerației cu beneficiul economic.

Metoda de comitere se caracterizează printr-o diversitate de forme, în funcție de gradul de risc și experiența funcționarului. Remiterea directă constituie forma dominantă, prezentă în aproximativ 68% din cazuri, fiind realizată față în față, la birou, în vehiculul de serviciu sau în locuri publice cu vizibilitate redusă. Intermedierea prin colegi, rude sau persoane de încredere apare în 22% din situații, având scopul de a fragmenta lanțul probator și de a crea o distanță formală între părți. Transmiterea codificată, prin semne, mesaje sau termeni ambigui („cost”, „serviciu”, „împrumut”), este întâlnită în 10% dintre cazuri, reprezentând un instrument de pregătire și camuflare a tranzacției.

În toate aceste variante, se remarcă o constantă: funcționarul corupt își folosește cunoștințele profesionale pentru a evita urmele directe - nu primește personal banii, stabilește locuri intermediare de depunere sau invocă plăți fictive pentru a genera o aparență de legalitate.

Cazurile de opoziție fizică la reținere sunt extrem de rare, reprezentând sub 6% din total. În majoritatea situațiilor, funcționarii manifestă o conduită de evitare, încercând să justifice fapta prin explicații alternative: împrumut, restituire de datorie, recompensă simbolică. În 21% din cauze s-au observat tentative de distrugere a probelor, abandonarea de bunuri, servicii, privilegii sau avantaje sub orice formă ce nu i se cuvin sau refuzul de a semna procesele-verbale. Această lipsă de agresivitate confirmă existența unei pregătiri prealabile, în care se prevede și scenariul flagrantului, iar făptuitorul acționează controlat, cu o minimă expunere personală.

Durata dintre momentul presiunii și realizarea tranzacției variază în funcție de natura faptei. Solicitățile imediate (în câteva minute sau ore) reprezintă 38% din cazuri, specifice situațiilor contravenționale sau controalelor rutiere. Solicitățile pe termen scurt (24–48 de ore) acoperă aproximativ 26%, corespunzând mitei negociate după o primă discuție. Duratele medii, de câteva zile, reprezintă 25%, fiind întâlnite în cauze vamale sau administrative. Duratele lungi, ce depășesc o săptămână, apar în 11% din cazuri, caracteristice schemelor repetate sau tranzacțiilor fragmentate în mai multe tranșe.

Tendința generală arată că corupția mică se solicită rapid, în timp ce corupția mare necesită o etapă de pregătire prelungită, cu verificări, intermediari și justificări scriptice. Cu cât valoarea este mai mare, cu atât crește nivelul de organizare și disimulare, transformând actul într-o operațiune complexă.

Pe baza acestor repere, etapa de pregătire se desfășoară după un model logic și previzibil: identificarea persoanei-țintă (100%), construcția dependenței juridice sau psihologice (82%), simularea consecințelor nefavorabile (69%), negocierea parametrilor tranzacției (71%), verificarea riscurilor de control (57%), stabilirea locului și orei întâlnirii (63%), crearea justificărilor paravan (44%), implicarea intermediarilor (22%) și planificarea retragerii (18%). Toate aceste acțiuni indică un grad ridicat de premeditare și o cultură infrațională adaptată la mecanismele de investigare.

Din perspectivă criminalistică, fiecare element al pregătirii are o semnificație probatorie distinctă: convorbirile telefonice, mesajele cu limbaj codificat, alegerea locațiilor neobișnuite și justificările contabile constituie indicii esențiale pentru reconstituirea lanțului causal al evenimentului. Ele dezvăluie nu doar existența intenției, ci și raționalitatea criminală a funcționarului, capabil să anticipeze riscurile și să acționeze după o logică defensivă.

Pregătirea actelor de corupere de către funcționarii publici cu statut special este o etapă activă, strategică și, în multe situații, concomitentă cu pregătirea ascunderii faptelor.

Funcționarul anticipează consecințele, își creează paravane legale și planifică interacțiunile pentru a controla atât dătătorul, cât și eventualele riscuri de expunere. Cu cât miza este mai mare, cu atât crește gradul de sofisticare, profesionalizare și rezistență la probare.

Prin urmare, analiza procentuală și calitativă a practicii judiciare demonstrează că majoritatea actelor de corupere (peste 70%) sunt rezultatul unei etape pregătitoare deliberate, menite să ofere aparența legalității și să asigure impunitatea funcționarului. Studiarea acestei etape oferă cheia înțelegerii mecanismului infracțional și a modalităților optime de descoperire, documentare și prevenire a corupției instituționale.

În continuare ne vom referi la împrejurările comiterii infracțiunilor de corupție de către funcționarii publici cu statut special¹⁶⁸. Astfel, în criminalistică, *împrejurările comiterii infracțiunii* „reprezintă totalitatea datelor factuale ce conturează contextul concret în care o faptă penală a fost săvârșită”¹⁶⁹. Aceste elemente includ, de regulă, *timpul, locul, modul și alte condiții* în care s-a produs infracțiunea, oferind o imagine de ansamblu asupra circumstanțelor evenimentului. Importanța stabilirii lor rezidă în faptul că organele de urmărire penală au obligația să afle adevărul în cauzele penale, clarificând pe deplin fapta și contextul săvârșirii acesteia. Codul de procedură penală prevede explicit necesitatea dovedirii tuturor împrejurărilor esențiale ale infracțiunii, întrucât numai astfel se poate realiza o încadrare juridică corectă și o soluționare justă a cauzei.

Din perspectivă criminalistică, împrejurările faptei joacă un rol fundamental în orientarea investigației. Ele nu se limitează la aspectele descrise de lege (cum ar fi acele împrejurări incluse expres în elementele laturii obiective), ci cuprind orice factor factual care poate explica mecanismul comiterii infracțiunii sau poate conduce la identificarea făptuitorilor¹⁷⁰. Spre exemplu, locul și momentul ales de infractor, starea și atitudinea persoanelor implicate, modul operandi, condițiile de mediu sau sociale în care a avut loc fapta, toate acestea sunt împrejurări ce pot oferi indicii valoroase.

Infracțiunea de corupție evidențiază în mod special relevanța împrejurărilor. Prin natura sa, infracțiunea de corupție este o faptă adesea clandestină, consumată în împrejurări disimulate, ceea ce îngreunează descoperirea ei directă. Cercetarea criminalistică în astfel de cazuri depinde de reconstituirea minuțioasă a contextului: de la locul și momentul tranzacției ilicite, până la modul în care s-a inițiat contactul dintre cel care corupe și cel corupt, mijloacele folosite pentru

¹⁶⁸ A se vedea: Andruș Cătălin, Șevciuc Eugeniu, Urmele infracțiunii de corupție comise de funcționarii publici cu statut special. În: Revista Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, ediția 21, Chișinău, 2025, pp. 170-192. ISSN 1857-0976 / E-ISSN 2953-6898.

¹⁶⁹ Slăvoiu Radu, Renunțarea la urmărirea penală, Editura Hamangiu, București, 2023, p. 28. 264 p. ISBN/ISSN: 978-606-27-2210-4.

¹⁷⁰ Elena Comarnițaia, Bazele calificării juridice a comportamentului ilicit, Note de curs, Institutul de științe penale și criminologie aplicată, Catedra psihologie și științe socio-umaniste, Chișinău, 2013, p. 35. Disponibilă: <https://old.criminology.md/suport/sup12.pdf#:~:text=%C3%8Emprejur%C4%83rile%20comiterii%20infrac%C5%A3iunii%20constituie%20uneori%2C,la%20calificarea%20infrac%C5%A3iunilor%2C%20iar%20%C3%AE>

ascunderea foloaselor necuvenite și comportamentul bănușiilor sau învinuișilor înainte și după faptă. În continuare, vom examina modul în care doctrina de specialitate a abordat noșiiunea de *împrejurări ale infracșiiunii*, evidenșiiind opiniile unor autori clasici și contemporani, și vom analiza aplicarea acestor idei în investigașiiarea faptei de corupșiiie.

Încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea, Hans Gross – considerat pionier al criminalisticii moderne – a subliniat necesitatea investigașiiării *aprofundate* a tuturor detaliilor legate de comiterea faptei. El a promovat o abordare știinșiiifică a cercetării penale, insistând ca ofișiișerul de urmăriire penală să adune meticulos probe și informașiiții despre *toate împrejurările relevante*, folosind o judecată echilibrată între intuișiiție și rigoare logică¹⁷¹. Gross este creditat cu introducerea conceptului de „loc al crimei” ca entitate de studiu, evidenșiiind că locul infracșiiunii trebuie examinată în ansamblul său, incluzând mediul și condișiițiile înconșiișurătoare, nu doar urmele materiale evidente. Această viziune timpurie recunoașiiște că fiecare infracșiiune are o „*istorie*” proprie – un context fără de care fapta nu poate fi pe deplin înșiișțeleasă. Prin urmare, Hans Gross a pus bazele principiului conform căruia cunoașiișterea împrejurărilor (în sens larg, al situașiiției în care a avut loc fapta) este la fel de importantă ca identificașiișarea probelor fizice, deoarece contextul oferă cheia interpretașiișrii corecte a acestora.

Ulterior, în literatura criminalistică rusă și sovietică, conceptul de *împrejurare a infracșiiunii* a fost integrat în teoria mai largă a *caracteristicii criminalistice a infracșiiunilor*. Aceasta se referă la ansamblul datelor tipice despre o categorie de fapte – inclusiv modul de operare, mijloacele utilizate, mediul (situașiiția) comiterii, personalitatea infractorului, particularitășiiștile victimei, motivul și scopul – a căror cunoașiișterea facilitează investigașiiarea eficientă. De exemplu, V.K. Gavlo definea caracteristica criminalistică drept un *sistem de informașiiții tipice* care relevă trăsăaturile esenșiișiale ale modului, mecanismului și împrejurarea comiterii infracșiiunilor, tipologia urmelor lășiișate, precum și date despre persoana făptuitorului (motivele și scopurile sale în faza de pregătiire, comitere și ascundere a faptei)¹⁷². Această definișiiție arată clar că împrejurările (denumite și *situașiiția crimei*) sunt considerate un element fundamental al structurii informașiișionale pe care se bazează investigașiiția – alături de *modus operandi*, urme, profilul infractorului etc. –, întrucât ele creează *legășiișturi logice* între toate aceste componente.

¹⁷¹ Grassberger, Roland (1957). "Pioneers in Criminology XIII--Hans Gross (1847-1915)". *Journal of Criminal Law and Criminology*. 47 (4): 397–405. doi:10.2307/1140418. JSTOR 1140418.

¹⁷² Валеев М.Х. К вопросу о понятии и содержании криминалистической характеристики преступлений // Актуальные вопросы уголовного процесса современной России, Межвузовский сборник научных трудов. - Уфа: РИО БашГУ, 2003. Disponibilă: <https://kalinovsky-k.narod.ru/b/ufa20033/26.htm#:~:text=%D1%81%D1%87%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%B5%D0%BC%2C%20%D0%B0%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%8B%20%D0%BD%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%BA%D0%BE%20%D1%81%D0%BC%D0%B5%D1%88%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%8E%D1%82%20%D0%BF%D0%BE%D0%BD%D1%8F%D1%82%D0%B8%D0%B5,%D1> [accesată: 15.11.2023].

Printre autorii marcanți ai școlii sovietice s-a numărat și V.A. Obrazțov, care a contribuit la rafinarea metodologiei investigării infracțiunilor. V.A. Obrazțov a evidențiat, încă din anii 1970-1980, limitele unei clasificări pur juridice a faptelor penale și a pledat pentru includerea factorilor factuali (circumstanțe concrete ale săvârșirii) în dezvoltarea metodicilor de cercetare¹⁷³. El a criticat sistematizările anterioare ca fiind insuficient de clare și cu lacune în privința *criteriilor de clasificare criminalistică*, arătând că nu toate trăsăturile relevante pentru investigație sunt surprinse de încadrarea legală. Cu alte cuvinte, V.A. Obrazțov a susținut necesitatea ca metodologia de investigare să se bazeze pe *date empirice* privind modurile și împrejurările reale de săvârșire a infracțiunilor, identificate prin studierea practicii, și nu doar pe categoriile abstracte ale legii penale. Această viziune a anticipat nevoia de a corela științific tipologiile de infracțiuni cu *situațiile concrete* în care au loc, pentru a elabora recomandări de investigare adaptate realității.

Un alt reprezentant de seamă, M.H. Valeev, a analizat în profunzime conceptul de caracteristică criminalistică, subliniind importanța acestuia în perfecționarea metodicilor de cercetare. M.H. Valeev s-a poziționat în *dezacord cu opinia* profesorului R.S. Belkin (care susținuse la un moment dat că noțiunea „nu și-a îndeplinit așteptările și și-a epuizat potențialul” în practică). Dimpotrivă, M.H. Valeev argumentează că *una din căile de îmbunătățire* a metodologiilor particulare de investigare este tocmai investigarea și dezvoltarea caracteristicilor criminalistice ale infracțiunilor, acestea fiind parte integrantă a metodicii de investigare a fiecărui tip de faptă¹⁷⁴. El arată că *structura* și conținutul conceptului de „caracteristică criminalistică” influențează direct celelalte elemente ale metodicii de cercetare (precum planificarea urmăririi penale, formularea de versiuni, tactici etc.) și, astfel, nu poate fi neglijat fără a sărăci demersul investigativ.

Doctrina criminalistică clasică și contemporană a conturat o idee esențială: *împrejurările comiterii infracțiunii constituie o componentă indispensabilă a cercetării criminalistice*, ce depășește sfera descriptivă și devine un instrument operațional. Stabilirea acestor împrejurări

¹⁷³ Obraztsov V.A. Kriminalisticheskaya klassifikatsiya prestuplenii [Criminalistic classification of crimes]. Krasnoyarsk: izdatel'stvo Krasnoyarskogo universiteta, 1988, p. 15-16. 176 p.; NIKOLAI G. SHURUKHNOV, OLEG M. DECHKIN, Grounds for Criminalistic Classification of Crimes against Human Life and Health Committed by Convicts Serving Imprisonment Sentences in Places of Deprivation of Liberty, p. 888. Disponibilă: https://jurnauka-vipe.ru/media/filer_public/73/cd/73cdddf0-59bf-4d73-9562-5964c4372442/ps_tom_15_4_shurukhnov_n_g_dechkin_o_m_a.pdf#:~:text=Ten%20years%20later%20V,In%20his%20opinion%2C%20to

¹⁷⁴ Валеев М.Х. К вопросу о понятии и содержании криминалистической характеристики преступлений // Актуальные вопросы уголовного процесса современной России, Межвузовский сборник научных трудов. - Уфа: РИО БашГУ, 2003. Disponibilă: <https://kalinovsky-k.narod.ru/b/ufa20033/26.htm#:~:text=%D1%81%D1%87%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%B5%D0%BC%2C%20%D0%B0%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%8B%20%D0%BD%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%BA%D0%BE%20%D1%81%D0%BC%D0%B5%D1%88%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%8E%D1%82%20%D0%BF%D0%BE%D0%BD%D1%8F%D1%82%D0%B8%D0%B5,%D1> [accesată: 15.11.2023].

ghidează organul de urmărire penală în formularea ipotezelor (versiunilor) și în alegerea metodelor de investigare adecvate fiecărui caz. Mai mult, pe măsură ce criminalitatea evoluează (inclusiv prin folosirea noilor tehnologii, comiterea la distanță a unor acte, comunicarea criptată etc.), noțiunea de împrejurare se extinde și ea, trebuind să cuprindă noile realități.

Analiza hotărârilor judecătorești demonstrează că locul, timpul și componența relațională a actului de corupere nu sunt elemente întâmplătoare, ci componente strategice ale mecanismului infracțional. Ele sunt atent alese pentru a asigura discreția, controlul mediului și eficiența acțiunii, în special atunci când făptuitorul are pregătire profesională juridică sau operativă. Distribuțiile procentuale orientative, obținute prin corelarea datelor din cazurile soluționate de instanțele naționale, confirmă existența unor modele recurente de comportament.

În raport cu analiza spațială, **locul** ales reflectă atât caracterul funcțional al activității, cât și nivelul de risc asumat. Astfel:

a) *În birou sau în incinta instituției*: aproximativ 39% din cazuri. Această categorie include situațiile în care mita este primită în biroul de serviciu, la masa de lucru, în sediul poliției, al vămii sau al subdiviziunilor teritoriale. Alegerea biroului denotă încrederea funcționarului în controlul mediului, precum și certitudinea că persoanele din jur sunt loiale sau că sistemul de supraveghere poate fi manipulat;

b) *În automobil (personal sau de serviciu)*: circa 28%. Mașina este percepută drept un spațiu mobil, controlat și relativ sigur, care permite transferul discret al banilor sau bunurilor. În aceste cazuri, mita este introdusă în torpedou, portieră ori plasată în documente;

c) *În spații publice (stradă, parcuri, stații, restaurante, curți)*: aproximativ 21%. Aceste locuri sunt alese pentru mobilitatea lor și pentru dificultatea de a fi asociate cu un context instituțional. De regulă, întâlnirile se stabilesc în prealabil, la ore târzii sau în zone periferice;

d) *La domiciliu (al funcționarului sau al dăătorului)*: în jur de 7%. Cazurile de acest tip se referă la acte de corupere între persoane cu relații anterioare sau de prietenie, unde tranzacția este mascată sub pretextul vizitelor particulare;

e) *Alte locații (hoteluri, spații comerciale, benzinării, puncte vamale izolate)*: aproximativ 5%. Acestea apar în scheme vamale sau în situații în care sunt implicate mai multe persoane, iar locul este stabilit special pentru a evita camerele de supraveghere.

Se observă o preferință clară pentru locurile controlabile, în care funcționarul are avantaj tactic: biroul și automobilul însumează împreună aproape 67% dintre situații. Mediul privat sau public deschis este evitat, cu excepția cazurilor în care tranzacția este spontană sau de valoare redusă.

Timpul săvârșirii actelor de corupere este corelat cu ritmul activității instituționale și cu nevoia de a reduce vizibilitatea evenimentului. Astfel:

a) *În timpul orelor de serviciu*: aproximativ 61% din cauze. Actele se produc adesea în contextul îndeplinirii atribuțiilor – la control, la audiere, în timpul verificărilor ori al procesării documentelor. În aceste cazuri, corupția este integrată în fluxul normal al activității;

b) *În afara orelor de serviciu*: circa 23%. Funcționarii recurg la întâlniri planificate după program, în special seara, pentru a diminua riscul flagrantului. Acest model apare frecvent la poliție și în structurile de urmărire penală și investigații speciale;

c) *Noaptea*: în jur de 9%. Ora târzie este aleasă pentru remiterea corupției în locuri mai puțin populate (parcări, drumuri periferice);

d) *În zile de odihnă sau sărbătoare*: aproximativ 7%, situații caracteristice organelor de control permanent (poliția de frontieră, vamă), unde prezența la serviciu se desfășoară în regim de tură.

Majoritatea actelor de corupere sunt comise în timpul programului oficial, ceea ce denotă folosirea directă a prerogativelor funcției pentru realizarea faptei. Totuși, în peste o treime din cazuri se constată o deliberată deplasare temporală a acțiunii – seara sau în afara programului – ca element de pregătire tactică.

În 64% din cazuri, fapta este comisă de o singură persoană, ceea ce confirmă caracterul individualizat și oportunist al corupției funcționarilor de execuție. În 26%, participă două persoane, de regulă colegi aflați în aceeași echipă de control (polițiști, vameși). În 10%, există grupuri formate din trei sau mai mulți funcționari, ceea ce evidențiază existența unor rețele interne de corupție, bazate pe încredere și tăcere reciprocă.

Relațiile dintre coautori sunt predominant ierarhice (48%), între superior și subaltern, sau colaterale (36%), între colegi de același nivel. În aproximativ 16% din situații se remarcă implicarea unor persoane din afara sistemului, care acționează ca intermediari sau facilitatori. Legătura dintre aceștia este una de dependență profesională sau de loialitate reciprocă, întemeiată pe tăcere, reciprocitate și protecție. În aceste cazuri, fapta capătă caracterul unei co-autorități operative, unde fiecare participant are un rol distinct: inițiator, intermediar, receptor sau garant al tranzacției.

Relațiile dintre funcționarul corupt și dătătorul de mită pot fi clasificate în trei tipuri principale:

a) *Relație ocazională*: aproximativ 59%, specifică tranzacțiilor spontane (control rutier, vamă);

b) *Relație de cunoaștere anterioară*: circa 28%, de regulă între persoane care au mai interacționat profesional;

c) *Relație de complicitate consolidată*: în jur de 13%, unde mita este parte a unui sistem repetitiv sau a unei „înțelegeri de lungă durată”.

Se observă că relația ocazională predomină, însă cele mai bine disimulate și greu de probat cazuri provin din relațiile stabile, bazate pe antecedente de cooperare ilegală.

Mediul material al comiterii este în mod constant adaptat scopului de ascundere. În 42% din cazuri, au fost folosite obiecte de mascare – plicuri, mape, dosare, reviste, documente contabile, în care sumele de bani au fost plasate pentru a evita contactul direct. În 31%, miza a fost introdusă în portbagaj, torpedou, sub scaun sau în compartimente ascunse ale mașinii. În 15%, s-au utilizat spații ale biroului (sertare, mape de lucru), iar în 12%, mijloace electronice (transferuri, plăți simulate, livrări de bunuri).

Legăturile dintre aceste elemente materiale și acțiunile participanților arată o dependență funcțională: locul determină metoda, timpul condiționează alegerea mijlocului, iar relația dintre persoane influențează gradul de formalitate al actului. De exemplu, corupția comisă într-un birou în timpul serviciului are o altă încărcătură criminalistică decât cea oferită în afara orelor, într-o parcare, prin intermediar. În toate cazurile, coerența dintre aceste variabile – loc, timp, mediu și relații – definește unicitatea mecanismului infracțional.

Sintetizând datele, se poate afirma că actele de corupere comise de funcționarii publici cu statut special prezintă un grad ridicat de predictibilitate criminalistică. În aproape 70% din cazuri, locul, timpul și contextul social sunt alese deliberat pentru a asigura controlul și confidențialitatea tranzacției. Biroul și automobilul reprezintă spațiile preferate, intervalul temporal cel mai frecvent fiind cel al orelor de serviciu (61%), iar tiparul dominant al relației fiind cel ocazional (59%), dublat de utilizarea unui mediu controlat și adaptat ascunderii (88%).

Aceste trăsături demonstrează caracterul rațional și planificat al activității infracționale. Fapta de corupere nu se comite la întâmplare, ci rezultă dintr-un calcul al riscurilor, al momentului și al interacțiunilor sociale. Înțelegerea acestor interdependențe permite investigatorului să reconstituie nu doar evenimentul, ci și logica comportamentală a funcționarului corupt – o logică bazată pe anticipare, cunoaștere și manipularea contextului instituțional în folos personal.

Mecanismul actelor de corupție comise de funcționarii cu statut special este strâns legat de împrejurările comiterii și are particularități proprii activității subdiviziunilor în care activează, statutului și funcțiilor lor în societate. Într-o anumită măsură, aceste particularități, pe de o parte, facilitează modalitățile de pregătire, comitere și ascundere a faptei, iar pe de altă parte pot favoriza descoperirea și investigarea, studiul personalității infractorilor și alte împrejurări ale faptelor.

2.3. Urmele infracțiunii de corupție comise de funcționarii publici cu statut special

Corupția săvârșită de funcționari publici cu statut special – adică persoane investite cu autoritate publică – reprezintă un fenomen deosebit de grav, cu implicații asupra încrederii în justiție și ordinea de drept. Aceste infracțiuni prezintă particularități ce le fac dificil de descoperit și investigat: autorii lor cunosc în detaliu procedurile legale și metodele de investigație, putând astfel să își camufleze faptele ilicite și să ascundă urmele. În plus, de multe ori nu există victime directe dispuse să reclame (sau acestea însele pot fi implicate în activități infracționale), ceea ce conduce la o latență ridicată a acestor fapte. Prin urmare, depistarea și cercetarea corupției instituționale se bazează în mare măsură pe identificarea urmelor infracțiunii, atât materiale cât și ideatice (imateriale), lăsate în urmă de activitatea infracțională¹⁷⁵.

În criminalistică este axiomatic faptul că „*fiecare infracțiune se reflectă în realitatea obiectivă printr-o serie de urme materiale și ideale*”, elemente care individualizează actul ilegal¹⁷⁶. Cu alte cuvinte, nu există infracțiune fără urme; orice acțiune ilicită produce modificări în mediul înconjurător sau în memoria persoanelor implicate. Investigația criminalistică pornește, de regulă, de la aceste urme, care conduc treptat la stabilirea circumstanțelor comiterii faptei și eventual la identificarea făptuitorului¹⁷⁷. Tocmai de aceea, identificarea, protejarea și valorificarea urmelor infracțiunii constituie un obiectiv central în investigarea corupției. De menționat însă că urmele *materiale* pot fi fragile și perisabile, putând dispărea sub acțiunea factorilor de mediu sau a intervenției umane¹⁷⁸. Mai mult, făptuitorii înșiși încearcă adesea să șteargă orice indiciu al infracțiunii: după cum notează Mihail Gheorghiuță, persoanele corupte „*întreprind toate măsurile posibile ca să ascundă urmele infracțiunii*”, de la înlăturarea înscrisurilor personale și a formularelor necompletate (blanchete) până la ștergerea amprentelor de pe obiectele ce pot servi ca probe¹⁷⁹. În aceste condiții, investigatorii trebuie să manifeste operativitate și ingeniozitate pentru a descoperi urmele, înainte ca ele să fie alterate sau ocluate iremediabil.

În terminologia criminalistică, *urmele infracțiunii* reprezintă acele modificări materiale sau informaționale apărute ca rezultat direct al acțiunii infracționale. Urmele materiale sunt manifestări concrete, obiective – de pildă, obiecte și înscrisuri create ori alterate prin săvârșirea faptei, microurele (amprente, reziduuri etc.), modificări ale mediului fizic. Prin contrast, urmele *ideale* (sau psihice/informaționale) constau în reflectarea faptei în memoria sau conștiința

¹⁷⁵ A se vedea: Andruș Cătălin, Șevciuc Eugeniu, Urmele infracțiunii de corupție comise de funcționarii publici cu statut special. În: Revista Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, ediția 21, Chișinău, 2025, pp. 170-192. ISSN 1857-0976 / E-ISSN 2953-6898.

¹⁷⁶ Gheorghiuță Mihai, Caracteristica și modelul criminalistic al infracțiunilor. În: Avocatul Poporului nr. 1-2, 2012, pp. 11-14.

¹⁷⁷ Gheorghiuță Mihai, Caracteristica și modelul criminalistic al infracțiunilor. În: Avocatul Poporului nr. 1-2, 2012, pp. 11-14.

¹⁷⁸ Doraș Simion, *Criminalistica*, Chișinău: Editura Cartea Juridică, 2011, p. 21. ISBN 978-9975-53-015-6.

¹⁷⁹ Gheorghiuță Mihai, *Tratat de criminalistică*, Editura F.E.-P. „Tipografia Centrală”, Chișinău, 2017, p. 825-826. 872 p. ISBN 978-9975-53-834-3.

persoanelor care au legătură cu evenimentul – cu alte cuvinte, totalitatea informațiilor deținute de martori, victime, făptuitori sau complici despre împrejurările infracțiunii. Literatura de specialitate subliniază că ambele categorii de urme au relevanță probatorie: *“fiecare infracțiune se reflectă [...] printr-o serie de urme materiale și ideale, însușiri și intermedieri”* ce pot servi la probarea faptei¹⁸⁰.

În practică, cele două tipuri de urme sunt strâns interconectate. Urmele materiale constituie adesea suportul obiectiv al probelor într-o investigație de corupție, însă pentru a le descoperi și interpreta corect, ofițerul de urmărire penală sau procurorul trebuie adesea să valorifice urmele ideale, adică informațiile furnizate de persoane (denunțatori, martori, victime). Invers, declarațiile (urme ideale) capătă greutate doar în coroborare cu evidențe materiale care să le susțină credibilitatea. Așadar, o investigație eficientă presupune identificarea ambelor categorii de urme și coroborarea lor în vederea reconstituirii complete a mecanismului infracțiunii.

Prin *urme ideale* ale infracțiunii de corupție înțelegem totalitatea informațiilor relevante despre faptă stocate în memoria diferitelor persoane care au cunoștință de ea. În speță, este vorba despre declarații, percepții, cunoștințe pe care le dețin: (a) persoanele vătămate (victimele corupției), (b) autorii infracțiunii (funcționarii publici cu statut special, în calitate de bănuți/învinuți) și (c) martorii sau denunțatorii oculari și indirecti. Aceste categorii de persoane sunt purtătoare de „urme” informaționale esențiale, însă fiecare prezintă caracteristici și probleme specifice în contextul corupției din sistemul instituțional:

a) *Victimele*. În mod obișnuit, victima infracțiunii de corupție este persoana ale cărei drepturi sau interese au fost lezate prin actul funcționarului corupt (de exemplu, un justițiabil căruia i s-a pretins bunuri, servicii, privilegii sau avantaje sub orice formă ce nu i se cuvin pentru a i se rezolva favorabil o cauză, sau un subaltern constrâns să participe la un act ilegal). În cazurile de corupție comise de ofițeri de urmărire penală, *noțiunea de „victimă” capătă valențe neobișnuite*: adesea, cea mai mare parte a „victimelor” sunt persoane care inițial au avut calitatea de bănuț sau învinuț într-o cauză instrumentată de funcționarul corupt. Practic, se produce o inversare a rolurilor procesuale: fostul inculpat devine denunțator (acuzator) al polițistului sau judecătorului corupt. Elena Frolova subliniază că o asemenea schimbare de rol nu este întotdeauna autentică, existând riscul ca motive subiective – animozități ori dorințe de răzbunare născute în cursul urmăririi penale anterioare – să vicieze poziția celui care acuză acum funcționarul¹⁸¹. Declarațiile „victimelor” într-un dosar de corupție pot fi ambivalente: ele sunt

¹⁸⁰ Gheorghiu Mihai, Caracteristica și modelul criminalistic al infracțiunilor. În: Avocatul Poporului nr. 1-2, 2012, pp. 11-14.

¹⁸¹ Фролова Елена, Методика расследования коррупционной деятельности в правоохранительных и судебных органах. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. 12.00.09. - уголовный процесс; криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. Кубанский Государственный Университет, Краснодар, 2005. С. 54-58. 217 с. 61: 05-12/974.

indispensabile pentru sesizarea faptei și pentru orientarea investigației, însă trebuie privite cu precauție și coroborate cu alte probe, dată fiind posibilitatea de denaturare intenționată. Investigatorul trebuie să evalueze credibilitatea acestor declarații, să verifice dacă nu cumva ele urmăresc compromiterea funcționarului sau ascund alt interes. Totodată, nu trebuie uitat că uneori „*victima*” corupției poate fi un complice al actului de corupție. Cu toate acestea, declarațiile părții vătămate rămâne o sursă esențială de informație – adesea punctul de pornire al întregii investigații – și trebuie valorificată prompt și riguros.

b) *Autorii (funcționarii publici cu statut special corupți)*. Bănuitul sau învinuitul în astfel de cauze este el însuși purtător al unor „urme ideale” – cunoaște în detaliu circumstanțele faptei, mecanismul, participanții. Însă, în mod previzibil, rareori aceste informații devin accesibile celui care investighează fapta corupțională: funcționarul corupt are pregătire de specialitate și experiență în domeniul judiciar, știe cum decurge o urmărire penală și, de regulă, își folosește cunoștințele pentru a obstrucționa aflarea adevărului. Elena Frolova arată că astfel de inculpați „excepțional de rar oferă declarații obiective și complete” despre actele de corupție comise, manifestând un puternic spirit de apărare și negare chiar și după ce sunt găsiți vinovați de instanță¹⁸². Ei cunosc principiul legal „*Nemo se accusare*” (dreptul de a nu se auto-incrimina) și îl exploatează la maximum; mai mult, pot recurge la diverse tactici de manipulare a investigației (disimularea probelor, influențarea martorilor, tergiversări procedurale ș.a.). Faptul că făptuitorul provenit din rândul organelor de drept „*se bucură de o înaltă calificare profesională și cunoaște procedeele de investigare*” explică în bună măsură și latentă ridicată a acestor infracțiuni¹⁸³. În plus, asemenea bănuți sau învinuiți continuă opoziția activă față de organele de urmărire penală și după demararea oficială a investigațiilor împotriva lor: pot exista scurgeri de informații, distrugeri de documente, ori chiar încercări de *intimidare* a denunțătorilor și martorilor. Toate aceste aspecte fac ca declarațiile bănuților sau învinuiților în cauzele de corupție să fie aproape întotdeauna negative (de negare a faptei) ori minimalizatoare. Obținerea unei declarații devine un obiectiv dificil – adesea posibil abia după administrarea probelor materiale incriminatoare solide. Unii doctrinari subliniază că, în lipsa unor declarații sincere ale bănuțului sau învinuitului, stabilirea adevărului poate fi uneori imposibilă, ceea ce obligă organul de urmărire penală să folosească toată paleta de cunoștințe și tehnici tactice pentru

¹⁸² Фролова Елена, Методика расследования коррупционной деятельности в правоохранительных и судебных органах. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. 12.00.09. - уголовный процесс; криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. Кубанский Государственный Университет, Краснодар, 2005. С. 54-58. 217 с. 61: 05-12/974.

¹⁸³ Фролова Елена, Методика расследования коррупционной деятельности в правоохранительных и судебных органах. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. 12.00.09. - уголовный процесс; криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. Кубанский Государственный Университет, Краснодар, 2005. С. 54-58. 217 с. 61: 05-12/974.

obținerea lor¹⁸⁴. În concluzie, informațiile deținute de bănuțit sau învinuit despre propria faptă rămân o resursă în mare parte inaccesibilă urmării penale, motiv pentru care investigația va trebui să compenseze prin exploatarea altor surse de probă.

c) *Martorii și denunțatorii*. În majoritatea cazurilor de corupție realizată în mediul instituțional, martorii oculari direcți lipsesc sau sunt foarte puțini. Acest fapt se explică prin natura însăși a acestor fapte: ele sunt comise adesea în incinta birourilor, în timpul orelor de program, într-un mediu controlat de funcționarul corupt, unde prezența unor terți neautorizați este exclusă. După cum remarcă Elena Frolova, „posibilitatea reflectării [faptei] prin martori oculari este practic exclusă” când corupția are loc în biroul de serviciu, iar dacă totuși există persoane de față, acestea sunt de regulă colegi sau subordonați ai făptuitorului¹⁸⁵. Or, astfel de colegi „din motive corporative nu devin întotdeauna surse de informație de încredere, ci dimpotrivă se situează pe poziții de contra-acțiune față de investigarea activității infracționale a foștilor colegi”¹⁸⁶. Această *solidaritate de breaslă* (sau uneori complicitate tacită) reprezintă un obstacol serios: martorii interni tind fie să nege existența actului de corupție, fie să minimizeze gravitatea, încercând să-și „acopere” colegul. Totuși, sunt posibile și remușcări individuale – există cazuri când un participant secundar (de exemplu, un alt funcționar care a asistat la discuții) decide să colaboreze cu organul de urmărire penală și să depună declarații¹⁸⁷. Separat de martorii din interiorul instituției, pot exista și martori externi întâmplători, mai ales în situațiile când actul de corupție s-a consumat în afara sediului oficial: de pildă, primirea de bunuri, servicii, privilegii sau avantaje sub orice formă ce nu i se cuvin pe teren (în afara biroului) ar putea fi întâmplător observată de cineva. Chiar și atunci însă, Elena Frolova notează că martorul ocazional adesea nu realizează caracterul infracțional al celor observate – spre exemplu, un trecător poate vedea un polițist primind bani de la un cetățean, dar să creadă că e vorba de o amendă legală sau altă

¹⁸⁴ Duvac Constantin, *Criminalistica*, Editura Hamangiu, București, 2024, p. 476. ISBN 978-606-27-2445-0.

¹⁸⁵ Фролова Елена, *Методика расследования коррупционной деятельности в правоохранительных и судебных органах*. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. 12.00.09. - уголовный процесс; криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. Кубанский Государственный Университет, Краснодар, 2005. С. 54-58. 217 с. 61: 05-12/974.

¹⁸⁶ Фролова Елена, *Методика расследования коррупционной деятельности в правоохранительных и судебных органах*. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. 12.00.09. - уголовный процесс; криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. Кубанский Государственный Университет, Краснодар, 2005. С. 54-58. 217 с. 61: 05-12/974.

¹⁸⁷ De exemplu, Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, din 31.01.2020, emisă în Dosarul nr. nr.1-19/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/DAr78EF70-7860-4D14-BB91-95A6BA9E4435 [accesată: 23.08.2024]. În această cauză de corupere pasivă comisă de un inspector al Inspectoratului Național de Patrulare, instanța de judecată a reținut că ofițerul secund, aflat în același echipaj de patrulare, a fost audiat în calitate de martor și a oferit declarații complete privind momentul pretinderii și primirii banilor de către colegul său. Acesta a relatat că funcționarul principal a abordat conducătorul auto oprit în trafic, i-a comunicat verbal suma de bani solicitată pentru „neîntocmirea procesului-verbal” și a primit ulterior bancnotele, pe care le-a ascuns în documentele de serviciu. Martorul a descris cu exactitate ordinea acțiunilor, tonul discuției și împrejurările în care s-a produs remiterea banilor, confirmând că el însuși a fost prezent, dar nu a participat la tranzacție și nu a beneficiat de avantajul obținut, motiv pentru care a decis să colaboreze cu organul de urmărire penală.

procedură oficială¹⁸⁸. Prin urmare, valoarea probatorie a declarațiilor în asemenea cazuri depinde mult de context și percepție. Pentru organul de urmărire penală, orice persoană care poate oferi informații relevante devine importantă: „*printre urmele ideale ale [acestui tip de infracțiuni] au importanță informațiile provenite de la colegii de serviciu ai persoanei coruptoare/corupte sau intermediarilor, de la membrii familiilor lor, precum și de la martori întâmplători*”¹⁸⁹. Astfel, chiar dacă puțini, martorii existenți trebuie identificați și audiați prompt, în speranța obținerii unor detalii utile (confirmarea întâlnirilor, a discuțiilor, a momentelor în care s-au dat bani sau favoruri etc.). Tot aici intră și denunțatorii – persoane (uneori anonime) care oferă informații inițiale despre actul de corupție. Denunțatorii pot fi chiar funcționari integri din aceeași instituție sau cetățeni care au aflat indirect. Rolul lor este crucial pentru începerea urmăririi penale, însă și informațiile furnizate de ei trebuie verificate riguros. În concluzie, urmele ideale – adică informațiile reținute în memoria participanților umani – constituie o componentă indispensabilă în investigarea corupției, dar și cea mai problematică, din cauza *rarității și relativei lor lipsă de fiabilitate*. Ele trebuie întotdeauna coroborate cu evidențele materiale, despre care vom discuta în secțiunea următoare.

Urmele materiale sunt reprezentate de obiecte, înscrisuri, substanțe sau orice modificări fizice survenite în conexiune cu actul de corupție și care pot servi ca mijloace de probă. Spre deosebire de urmele ideale, care sunt imateriale și volatile, urmele materiale au o concretitate ce le face, în principiu, mai ușor de conservat și examinat științific – însă identificarea lor depinde de perspicacitatea și accesul organului de urmărire penală la mediul unde s-a comis fapta. În cazurile de corupție comise de funcționari publici cu statut special, cele mai importante urme materiale aparțin, în linii mari, următoarelor categorii:

a) *Documente oficiale și înscrisuri*. Actele întocmite în cursul exercitării atribuțiilor de către funcționarul corupt reprezintă adesea principala sursă de probă materială a infracțiunii. Deoarece corupția acestor persoane se realizează prin deturnarea funcției legale, ea va lăsa aproape inevitabil urme în actele procedural, administrative sau contravenționale pe care respectivul funcționar le instrumentează. Funcționarul corupt este nevoit să denatureze activitatea de serviciu pentru a-și atinge scopul – de exemplu, modificând conținutul unor procese-verbale, omisiunea consemnării unor fapte esențiale, emiterea de decizii neîntemeiate sau ilegale ori falsificarea altor documente oficiale. Toate aceste falsuri și omisiuni constituie urme palpabile ale comportamentului ilicit. Studiile de specialitate confirmă că în aproape 100%

¹⁸⁸ Фролова Елена, Методика расследования коррупционной деятельности в правоохранительных и судебных органах. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. 12.00.09. - уголовный процесс; криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. Кубанский Государственный Университет, Краснодар, 2005. С. 54-58. 217 с. 61: 05-12/974.

¹⁸⁹ Gheorghiu Mihai, *Tratat de criminalistică*, Editura F.E.-P. „Tipografia Centrală”, Chișinău, 2017, p. 826. 872 p. ISBN 978-9975-53-834-3.

din cazuri, materialele dosarului (sau o parte a lor) în care s-a manifestat corupția poartă amprenta acesteia, devenind ulterior surse de informație în investigație¹⁹⁰. Examinarea criminalistică a documentelor devine, astfel, esențială pentru a decela aceste inadvertențe. De pildă, se pot depista diferențe între diferite exemplare ale aceluiași act, corecturi sau adăugiri necertificate, urme de ștersături sau supra-scrieri, ori elemente ce indică falsul (lipsa unor semnături autorizate, parafe false etc.)¹⁹¹. Asemenea neconcordanțe documentare constituie indicii prețioase ale corupției: ele trebuie căutate în dosarele instrumentate de bănuit sau învinuit și pot oferi *firul roșu* al probelor (spre exemplu, un șir de soluții sau acte procedurale suspect de favorabile unei părți poate indica existența unor beneficii nelegale). În concluzie, actele oficiale legate de cauza în care se bănuiește corupția trebuie ridicate și analizate comparativ cu ceea ce ar fi trebuit să se întâmple într-o procedură legală normală.

b) *Bunuri, servicii, privilegii sau avantaje sub orice formă în calitate de obiect al actelor de corupție*. Obiectul material al corupției îl constituie, de regulă, bunurile sau foloasele necuvenite oferite funcționarului. Acestea variază de la bani (sume de bani în monedă națională sau valută străină) până la cadouri, bunuri de lux, servicii ori avantaje patrimoniale. Toate aceste elemente concrete lasă urme fizice evidente. Mihail Gheorghită enumeră între „*urmele tipice ale corupției*” tocmai astfel de obiecte și înscrisuri legate de tranzacția ilicită: „*banii, valuta străină, bunurile materiale, cardurile bancare de plastic, chitanțele, documentele de contabilitate și de înregistrare, conturile personale [...] facturile, cecurile, biletele, etichetele mărfurilor, fotografiile acestora etc.*”¹⁹². Așadar, banii oferți – în special dacă sunt identificați – constituie probă materială directă a corupției. De multe ori, organul de urmărire penală recurge la marcarea specială a bancnotelor (prin înscrierea seriilor, aplicarea de substanțe fluorescente invizibile etc.) pentru a putea demonstra ulterior primirea foloaselor necuvenite de către bănuit sau învinuit;

¹⁹⁰ Фролова Елена, Методика расследования коррупционной деятельности в правоохранительных и судебных органах. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. 12.00.09. - уголовный процесс; криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. Кубанский Государственный Университет, Краснодар, 2005. С. 54-58. 217 с. 61: 05-12/974.

¹⁹¹ De exemplu, a se vedea: Sentința Judecătorei Hîncești din 17.02.2017, emisă în Dosarul nr. 1-448/16. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/4EF21BE7-E2F8-E611-80D3-0050568B4AB5. În această cauză, instanța a constatat că inculpatul, inspector vamal, a falsificat o parte a documentației aferente unei declarații de export, introducând modificări neautorizate în rubrica privind valoarea mărfurilor și taxele aferente. Expertiza criminalistică efectuată asupra actelor a evidențiat diferențe între exemplarele depuse la compartimentul financiar și cele reținute de inculpat, în special prin: corecturi manuale în zona rubricii „valoare totală” realizate cu un alt tip de pastă; ștersături vizibile sub stratul de cerneală la rubrica „data eliberării” și „codul inspectorului responsabil”; semnături incomplete sau evident neautorizate, necorespunzătoare semnăturii autentificate electronic din sistemul vamal integrat; lipsa parafei originale a șefului de tură, înlocuită cu o parafă falsificată, aplicată prin scanare și imprimare laser. Instanța a concluzionat că aceste discrepanțe documentare au fost create deliberat pentru a disimula proveniența ilicită a unei sume de bani primite drept mită, menită să „regleze” formalitatea de vămuire. În motivare se arată că „diferențele exemplare ale aceluiași act, depuse în dosarul administrativ, poartă urme clare de intervenție manuală ulterioară, ceea ce constituie o formă de fals intelectual și material concomitent, generat de intenția de a ascunde legătura dintre corupția primită și actul oficial eliberat”.

¹⁹² Gheorghită Mihai, *Tratat de criminalistică*, Editura F.E.-P. „Tipografia Centrală”, Chișinău, 2017, p. 826. 872 p. ISBN 978-9975-53-834-3.

dacă la percheziție banii marcați sunt găsiți la acesta, probatoriul este clar¹⁹³. Bunurile materiale oferite (cadouri, produse) pot fi și ele identificate fizic și asociate cu funcționarul corupt (de exemplu, un obiect de mobilier scump livrat la domiciliul său ca recompense, reparația automobilului etc.). Documentele justificative legate de astfel de bunuri – cum ar fi chitanțe, facturi sau contracte fictive (ex. de sponsorizare) – reprezintă, la rândul lor, urme materiale ce pot fi folosite pentru a proba disimularea corupției.

c) *Urme fizice și biologice legate de actul de corupție.* Deși infracțiunile de corupție nu implică o confruntare violentă sau o scenă a crimei clasice, ele pot lăsa totuși urme materiale tangibile în mediul în care au loc întâlnirile sau tranzacțiile ilicite. Astfel, la locul unde s-a transmis obiectul corupției (de exemplu biroul funcționarului sau alt loc conspirativ) se pot găsi urme papilare (amprente digitale și palmare) aparținând persoanelor implicate în actele de corupție, pe ambalajul valorilor remise sau pe obiectele manipulate în context¹⁹⁴. De asemenea, se pot identifica urme de încălțăminte ale participanților, mai ales dacă întâlnirea a avut loc într-un spațiu nepublic (amprente de încălțăminte pe podea, covor etc.), ori urme de anvelope ale autovehiculului folosit la deplasare. Toate acestea pot fi relevate prin cercetarea locului faptei și fixate criminalistic (fotografieri, prelevare). Nu în ultimul rând, utilizarea de către organul de urmărire penală a unor mijloace tehnice speciale (capcane criminalistice) generează la rândul ei urme materiale probatorii¹⁹⁵. Alte urme materiale ce pot fi întâlnite includ: instrumente de scris folosite la întocmirea actelor false (stilouri, imprimante – ce pot fi supuse unei expertize tehnice), elemente din mediul biroului (mobila, suprafețe pe care pot exista amprente sau reziduuri), ori chiar obiecte utilizate pentru ascunderea corupției. Astfel, unii cercetători menționează cazuri în care, la percheziție, s-au găsit în apropierea locului flagrantului anumite recipiente sau ascunzători improvizate (cutii, genți, spații special amenajate) în care banii fuseseră

¹⁹³ De exemplu a se vedea: Decizia Colegiul judiciar al Curții de Apel Cahul din 14.10.2019, emisă în Dosarul nr. Dosar nr. 1-17016293-05-1a-15042019. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/9D80770A-96B4-4C33-BA0D-8E3E6B0B079D [accesată: 08.02.2023]. În cauza respectivă este vizată o funcționară vamală. Curtea reține expres că au fost păstrate „corpurile delictive anexate la materialele cauzei” și descrie extorcarea și primirea unor sume (600 lei, respectiv 1 600 lei în total) în legătură cu favorizarea introducerii de mărfuri fără plata taxelor vamale; motivarea instanței include descrierea modului și momentelor în care banii au fost primiți și reținuți. Aceste mijloace bănești au fost tratate ca probe materiale directe ale infracțiunii, fiind invocate în fundamentarea hotărârii penale.

¹⁹⁴ Avram Mihail, Gurin Vasile, Donciu Anatol. Coordonator: Valeriu Zubco, Depistarea, cercetarea și calificarea infracțiunilor de corupție, Agenția pentru Susținerea Învățămîntului Juridic și a Organelor de Drept „EX LEGE”, Editura ARC, Chișinău, 2005, 360 p. ISBN 9975-61-397-7.

¹⁹⁵ De exemplu a se vedea: Sentința Judecătorei Ungheeni din 13.03.2017, emisă în Dosarul nr. 1-3/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/E9853B17-FA07-E711-80D1-0050568B37B6 [accesată: 16.04.2023]. În cauza respectivă, privind un ofițer de poliție, instanța reține expres că flagrantul a fost organizat într-un spațiu închis, mai exact într-un garaj utilizat ocazional de inculpat pentru întâlniri neoficiale. În procesul-verbal de cercetare la fața locului, procurorul consemnează că pe pardoseală au fost observate urme de încălțăminte proaspete, parțial impregnate în urme de praf industrial și urme de anvelope în zona de acces. Acestea au fost fixate fotografic și prelevate cu folii adezive speciale, fiind ulterior examinate comparativ cu încălțăminte și anvelopele autovehiculului de serviciu al ofițerului.

plasați temporar de făptuitor, încercând să evite prinderea în posesie directă¹⁹⁶. Toate aceste elemente concrete – amprente, obiecte, reziduuri – trebuie căutate, fixate și ridicate conform regulilor tehnicii criminalistice, pentru a putea fi ulterior expertizate. De altfel, expertizele criminalistice sunt des solicitate în astfel de cauze; Constantin Duvac arată că, în cercetarea infracțiunilor de corupție, se ivește adesea „*necesitatea dispunerii unor expertize, pentru a descoperi anumite mențiuni invizibile pe obiectele ori pe banii dați ca mită, [pentru a depista] falsul în acte [sau] urmele digitale pe documente, bancnote ori pe suprafețele lucioase ale bunurilor ce au format obiectul mitei*”¹⁹⁷. Cu ajutorul mijloacelor științifice de laborator (reagenți chimici, lumină forensică, mărire optică etc.), se pot revela urme latente care altminteri ar scăpa observației – de exemplu, inscripții ascunse pe bancnote (marcaje UV), amprente papilare parțiale pe o hârtie sau un plic, ori alterări de documente (ștersături, adăugiri) care nu sunt vizibile la o examinare obișnuită. Rezultatele acestor constatări tehnico-științifice pot constitui probe solide în cauza penală, alături de celelalte mijloace de probă.

În sinteză, urmele materiale ale infracțiunilor de corupție sunt variate, dar predominante sunt: înscrisurile oficiale (actele procedurale alterate sau falsificate), obiectele de valoare care fac obiectul corupției (bani, bunuri), împreună cu urmele conexe (amprente, reziduuri chimice, obiecte ascunzătoare etc.). Spre deosebire de infracțiunile cu componentă violentă, aici nu vom întâlni urme biologice de tipul ADN sau urme balistice, însă documentele și mediul birocratic furnizează o multitudine de alte indicii. Ofițerii de urmărire penală și procurorii trebuie să aibă o bună cunoaștere a procedurilor administrative pentru a putea detecta anomalii lăsate în documente de actul corupției, precum și competențe tehnice pentru a recolta urmele fizice subtile (amprente, substanțe). De asemenea, colaborarea cu experți (grafoscopi, experți contabili, experți chimie-legală etc.) este adesea indispensabilă pentru a analiza în profunzime aceste urme și a le interpreta corect în contextul cauzei.

Un element important este valorificarea la maxim a indiciilor disponibile și să preîntâmpine eforturile făptuitorilor de a distruge probe. De pildă, cunoscând că funcționarul corupt va încerca să-și „acopere urmele” (prin ștergerea înscrisurilor incriminante sau avertizarea complicilor), organul de urmărire penală poate decide efectuarea inopinată a unor percheziții simultane la biroul și domiciliul bănuțului sau învinuțului, imediat după ce fapta a fost sesizată, *pentru a asigura conservarea probelor*¹⁹⁸. De asemenea, știind că martorii interni pot fi reticenți, se poate recurge la disjungerea cauzei față de aceștia sau chiar la negocieri de tip plea bargain

¹⁹⁶ Avram Mihail, Gurin Vasile, Donciu Anatol. Coordonator: Valeriu Zubco, Depistarea, cercetarea și calificarea infracțiunilor de corupție, Agenția pentru Susținerea Învățământului Juridic și a Organelor de Drept „EX LEGE”, Editura ARC, Chișinău, 2005, 360 p. ISBN 9975-61-397-7.

¹⁹⁷ Duvac Constantin, Criminalistica, Editura Hamangiu, București, 2024, p. 476. ISBN 978-606-27-2445-0.

¹⁹⁸ Stancu Emilian, Ciobanu Petruț, Criminalistica, Metodologia criminalistică, Editura Universul Juridic, București, 2018, p. 270. ISBN 978-606-39-0219-2.

(recunoașterea vinovăției) pentru a-i încuraja să dea detalii veridice¹⁹⁹. În fine, ținând cont că multe urme materiale sunt *latente sau dificil de depistat*, ofițerii de urmărire penală vor implica din timp experții criminaliști potriviți (experți în documente, specialiști IT pentru emailuri și telefoane, experți financiari pentru urmele tranzacțiilor bancare etc.)²⁰⁰.

Este util de remarcat că modelul criminalistic al infracțiunilor de corupție evoluează continuu, pe măsură ce atât infractorii, cât și metodele de combatere devin mai sofisticate. Totuși, principiile de bază identificate de teoreticieni rămân valabile: fiecare act de corupție are o *serie de elemente repetitive* (situații-tip, mod de operare, tipologie de urme) care, odată cunoscute, pot fi generalizate sub forma unei caracteristici criminalistice, venind în sprijinul investigațiilor viitoare. Din acest motiv, studierea comparativă a cazurilor (inclusiv a celor finalizate deja) și extragerea acestor pattern-uri este o sarcină științifică importantă, cu aplicabilitate practică imediată.

În investigația corupției comise de funcționari publici cu statut special, „locul faptei” nu poate fi redus la un perimetru clasic, ci se proiectează ca o rețea de interacțiuni ce cuprinde întâlniri față în față, schimburi telefonice, mesagerie electronică, circuite financiare și manevre

¹⁹⁹ De exemplu a se vedea: Sentința Judecătorei Orhei, sediul Șoldănești, din 23.06.2017, emisă în Dosarul nr. 1-55/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/E2CBE1BC-9A58-E711-80D3-0050568B4AB5 [accesată: 23.06.2024]. În acest caz, vizându-l pe un ofițer al Inspectoratului Național de Patrulare, instanța menționează în motivare că, „în vederea asigurării cooperării martorilor implicați și a stabilirii adevărului în cauză, organul de urmărire penală a dispus disjungerea procedurii în privința altor funcționari care au asistat la pretinderea și primirea sumelor de bani, pentru a fi cercetați separat, iar aceștia au fost ulterior audiați în calitate de martori”. Astfel, în timpul urmăririi penale, s-a constatat că în echipajul rutier implicat se aflau doi polițiști – unul care a pretins suma și altul care a fost martor la discuție, fără a interveni. Întrucât funcționarul secund a dat dovadă de cooperare voluntară și a oferit detalii consistente despre circumstanțele faptelor (inclusiv locul, ora și modalitatea de remitere a banilor), procurorul a dispus disjungerea cauzei în privința acestuia, pentru a exclude conflictul de interese și pentru a-i garanta statutul procesual de martor, nu de coautor. Mai mult, hotărârea menționează că inculpatul principal, confruntat cu declarațiile colegului său, a solicitat ulterior aplicarea procedurii simplificate de judecată prin recunoașterea integrală a vinovăției, reglementată de art. 364¹ CPP, ceea ce a condus la reducerea limitelor pedepsei cu o treime. Instanța a apreciat acest comportament ca o formă de colaborare cu justiția, care a facilitat aflarea adevărului și a redus volumul probatoriului necesar.

²⁰⁰ De exemplu a se vedea: Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Ciocana, din 29.01.2019, emisă în Dosarul nr. 1-1255/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/B784E7E1-4528-E911-80D5-0050568B021B [accesată: 29.01.2023]. Cauza îl viza pe un funcționar al Serviciului Vamal. Instanța consemnează explicit faptul că, „pentru stabilirea veridicității documentelor vamale și a circuitului banilor între participanți, organul de urmărire penală a dispus implicarea experților criminaliști specializați din cadrul Centrului Național de Expertize Judiciare și a Serviciului Tehnico-Științific al CNA”. Potrivit actului de sesizare, urmărirea penală a beneficiat de colaborarea mai multor specialiști: *Un expert în documente* a examinat mai multe declarații vamale și borderouri de control, constatând existența unor diferențe între exemplarele depuse electronic și cele tipărite, precum și corecturi neautorizate, ceea ce a confirmat intervențiile frauduloase ale funcționarului în sistemul intern de procesare a datelor; *Un expert IT* a fost implicat pentru recuperarea și analiza emailurilor de serviciu și a mesajelor telefonice transmise prin aplicații criptate (Viber, WhatsApp). Expertiza tehnico-digitală a identificat corespondența dintre funcționar și un agent economic, în care erau discutate sumele exacte ce urmau a fi remise, precum și modalitatea de „optimizare” a tranzacțiilor comerciale în sistemul informatic al vămii; *Un expert financiar-contabil* a fost desemnat pentru verificarea circuitului bănesc, examinând extrasele de cont și transferurile în numerar. Expertiza financiară a confirmat existența unor sume de bani provenite din plăți informale, care ulterior au fost convertite în bunuri materiale, inclusiv în achiziția unui telefon mobil de ultimă generație, identificat ca fiind primit de inculpat în urma favorizării unui importator. Instanța a menționat că „colaborarea inter-disciplinară dintre experții criminaliști și organele de urmărire penală a permis stabilirea unei legături cauzale clare între avantajul primit și activitatea funcționarului public, consolidând probatoriul tehnico-științific necesar pentru demonstrarea intenției directe”.

documentare. Mecanismul caracteristic – selectare a țintei, presiune și negociere, transfer, urmat de disimulare – generează un ansamblu de urme preponderent nemateriale, dublate de indicii materiale reziduale, dar probatoriu decisive. Ponderea urmelor care s-au dovedit determinante în cauzele studiate confirmă această structură: aproximativ 40-45% aparțin sferei digitale și comunicaționale, 25–30% derivă din trasee financiare sau tranzacționale, 15-20% sunt de natură documentară ori reprezintă „paravane” scriptice, iar 10-15% se circumscriu urmelor materiale și trasologice clasice.

Urmele digitale și comunicaționale concentrează meta date de telefonie și mesagerie, sincronizări calendaristice, coordonate de localizare celulară ori rutare GPS, precum și lexicul eufemistic al negocierii („cost”, „împrumut”, „pachet”). Ele fixează succesiunea temporală, marchează contactele dintre participanți și ancorează spațial locurile întâlnirilor, devenind astfel vectorul principal al reconstituirii. Pe același palier, urmele financiar-tranzacționale, fie în numerar (serii de bancnote, marcaj UV, trasori chimici și suporturi de ambalare), fie non-cash (depuneri fragmentate, pseudo-împrumuturi, decontări mascate de „servicii”), corelează miza procedurală cu quantumul remunerației ilicite; în mediul vamal se observă chiar indexarea procentuală la valoarea economică a bunurilor, indiciu al profesionalizării schemei. Urmele documentare – chitanțe, note justificative, înscrisuri antedatate sau acte procedurale manipulate – descriu arhitectura disimulării, iar micro-convergențele dintre date, ore și fluxurile de comunicații consolidează verosimilitatea reconstituirii. În fine, urmele materiale, deși minoritare ca pondere, conferă o confirmare fizică: amprente și micro-urme pe plicuri ori mape, depuneri în torpedo sau sertare, reziduuri de pulberi marcatoare, respectiv imagini surprinse de camere ambientale sau instituționale.

Vectorii spațio-temporali relevă preferințe constante pentru medii controlabile și intervale cu acoperire instituțională. Biroul sau incinta instituției concentrează aproximativ 38-40% dintre situațiile analizate, iar automobilul – personal ori de serviciu – 25-30%, ceea ce împreună indică aproape două treimi din totalul contextelor de transfer. Spațiile publice deschise (stradă, parcuri, stații) însumează 20-22%, în timp ce domiciliul și alte locuri atipice abia 10-14%, selecția locului urmând logica vizibilității reduse și a controlului ambiental. În plan temporal predomină orele de serviciu, cu 58-62% din cazuri, integrarea faptei în fluxul operațional oferind făptuitorului o aparență de legitimitate și un fond procedural de acoperire; 22-26% dintre tranzacții se mută deliberat în afara programului, 8-10% în intervale nocturne și 6-8% în zile de odihnă ori sărbătoare, în special în structuri cu ture continue. Această distribuție confirmă că spațiul și timpul nu sunt neutre, ci variabile tactice care produc urme convergente: logouri de acces, trasee de deplasare, cronologii de convorbiri și cadre video corelabile.

Configurația relațională indică o predominanță a comiterii individuale, în aproximativ 62-66% din cazuri, ceea ce reflectă oportunitatea funcționarilor de execuție și proximitatea lor față de decizia punctuală. În 24-28% apar diade, de regulă colegi din aceeași echipă de control, iar în 8-12% se întâlnesc grupuri mai largi, cu roluri segmentate (de exemplu, intermediar). Raporturile dintre coautori sunt cu precădere ierarhice, în 45-50% din situații, respectiv colaterale în 32-38%, în timp ce intermediarii externi apar în 12-16%. Această topologie se reflectă fidel în urme: diadele de apeluri și întâlniri, proximități GPS, badge-urile de acces și rutina comună creează lanțuri cauzale între „nodurile” mecanismului, permițând cartografierea rolurilor și a dependențelor dintre ele.

Din perspectiva procesuală a formării urmelor, succesiunea este stabilă. Faza de pregătire lasă intens trafic comunicațional și marcaje de planificare (apeluri scurte, mesaje cu termeni codificați, fixări de loc și oră), adesea însoțite de acte paravan; momentul transferului comprimă contactul într-un cadru controlat (birou sau auto), preferabil fără martori, generând urme materiale punctuale și, când e posibil, captură video; disimularea produce justificări scriptice, fragmentări de plată și externalizarea contactului prin intermediari, dublate de încercări de re-etichetare a banilor ca „împrumut” ori „cheltuieli”.

Robustețea probatorie crește exponențial prin convergență. Combinația urmelor digitale (timeline comunicațional și de localizare), a fluxurilor financiare (numerar marcat sau trasee non-cash) și a imaginilor video produce o reconstituire densă și rezistentă la contestare. Vulnerabilitățile apar atunci când probarea se sprijină exclusiv pe declarații sau pe o singură remitere fără marcaj și fără ancoră spațio-temporală independentă. Strategia eficientă de documentare vizează tocmai punctele de inflexiune ale mecanismului – negocierea, intermedierea, locul și ora aranjate – și testează sistematic consistența „paravanelor” scriptice prin raportare la telemetrie, loguri, acces și orar.

În termeni criminalistici, distribuțiile procentuale asupra mediului (birou și auto însumează circa două treimi), asupra temporalității (prevalența orelor de serviciu) și asupra compoziției relaționale (dominanta comiterii individuale, cu un sfert diade) nu descriu simple regularități statistice, ci exprimă raționalitatea tactică a făptuitorului: spațiu controlat, acoperire procedurală, relații minimizezate la ceea ce este strict necesar. Corelate cu ponderea urmelor digitale (40-45%), financiar-tranzacționale (25-30%), documentare (15-20%) și materiale (10-15%), aceste constante oferă investigatorului o hartă predictivă a locurilor unde trebuie căutate dovezile și a modului în care trebuie articulate între ele.

Rezultă, în concluzie, că urmele corupției – deși mai puțin spectaculoase decât cele specifice infraționurilor cu violență – sunt abundente, coerente și profund sistemice. Ele configurează o „gramatică a mecanismului”: arată ce s-a întâmplat, unde și când s-a întâmplat,

dar mai ales cum s-a construit presiunea, cum s-a negociat tranzacția și cum s-a încercat disimularea rezultatului. Interpretate integrat, aceste urme nu numai că permit reconstituirea fidelă a evenimentului și identificarea participanților, ci furnizează și instrumentarul critic pentru demontarea narațiunilor de apărare, orientând tacticile de investigație spre verigile sale cele mai vulnerabile.

Infrațiunile de corupție comise de funcționari publici cu statut special – cei însărcinați chiar cu aplicarea legii – pun probleme deosebite organelor de cercetare penală, în principal din cauza caracterului ocult și sofisticat al acestor fapte. În absența unor scene ale crimei evidente sau a unor victime imediate care să alerteze autoritățile, urmele infrațiunii devin piatra de temelie a oricărei investigații de succes. Demersul de față a evidențiat importanța dublă a acestor urme: atât latura materială (documente, obiecte, înscrisuri, amprente, înregistrări), cât și cea ideală (informațiile reținute de persoane) trebuie valorificate împreună, pentru a reconstitui complet și credibil mecanismul corupției.

Am arătat că, deși funcționarii corupți depun eforturi metodice pentru a-și ascunde urmele și a se sustrage răspunderii, *nu există infrațiune perfectă*: aproape întotdeauna rămân indicii – în fișiere, în arhive electronice, în memoria cuiva sau pe suprafața unui obiect – care, reunite, pot dezvălui adevărul. Cheia stă în formarea unei viziuni criminalistice de ansamblu asupra cazului, bazată pe cunoașterea caracteristicilor tipice ale acestor fapte. După cum s-a subliniat, cine cunoaște „modelul” corupției „instituționale” va ști unde să caute probele: în documentele alterate, în fluxurile financiare nejustificate, în declarațiile inconsecvente ale suspectilor, în locurile unde s-au purtat discuțiile ilicite etc. Astfel, știința criminalistică oferă investigatorilor nu doar mijloace tehnice, ci și un cadru teoretic pentru a înțelege legile de manifestare a infrațiunilor și a acționa pro-activ.

Originalitatea și dificultatea luptei anticorupție constă în faptul că aici infractorii cunosc regulile jocului – sunt persoane versate în proceduri legale și tehnici investigative, deci anticorpii sistemului pot fi slăbiți. În acest context, devine cu atât mai necesară abordarea multidisciplinară și riguroasă: cooperarea dintre criminalistică, analiză financiară, intelligence și alte domenii pentru a surprinde orice urmă a comportamentului corupt. Cazuistica a demonstrat că eficacitatea probării acestor infrațiuni crește exponențial atunci când se reușește capturarea simultană a urmelor materiale (ex. bani marcați găsiți, documente incriminatoare) și coroborarea lor cu urmele ideale (mărturii coerente, denunțuri detaliate). O investigație temeinică a corupției comisă de către funcționarii publici cu statut special va include, de regulă, atât metode clasice (percheziții, ridicări de documente, expertize grafoscopice, interceptări), cât și metode tactice speciale (urmărirea vizuală, folosirea investigatorilor sub acoperire, etc.). Toate însă gravitează în jurul aceluiași nucleu: *identificarea și conservarea urmelor lăsate de infrațiune*.

În final, putem concluziona că urmele infracțiunii de corupție comise de către funcționarii publici cu statut special nu sunt doar simple indicii disparate, ci ele compun împreună o *poveste* – povestea încălcării legii sub paravanul legii. Rolul organului de urmărire penală este să decodeze această poveste din fragmentele rămase și să o prezinte în fața justiției. Printr-o abordare integrată, logică și fundamentată teoretic, investigarea corupției comise de funcționari publici cu statut special poate atinge standardele de rigoare ale unei cercetări științifice solide și, totodată, poate furniza societății instrumentele necesare pentru a face dreptate acolo unde încrederea a fost trădată.

2.4. Concluzii la Capitolul II

Analiza fenomenului corupției în rândul funcționarilor publici cu statut special relevă existența unei structuri criminalistice distincte, determinată de statutul juridic particular al acestor persoane, de accesul lor la informații confidențiale și de poziția de autoritate deținută în sistemul de aplicare a legii. Caracteristica criminalistică a acestor infracțiuni îmbină elemente de drept penal, psihologie judiciară și tactică investigativă, oferind o imagine sistemică asupra modului de comitere, ascundere și justificare a faptelor.

Studiul comportamentului infracțional demonstrează că actele de corupție ale funcționarilor cu statut special sunt rezultatul unei interdependențe între personalitatea subiectului activ, mediul instituțional și condițiile profesionale. În acest context, factorii de serviciu, cultura organizațională și solidaritatea corporativă contribuie la formarea unui climat de toleranță față de abuz, ceea ce sporește latența acestor infracțiuni și complică procesul de investigare.

Caracteristica criminalistică a acestor fapte evidențiază un model informațional complex, în care elementele fundamentale – personalitatea infractorului, obiectul infracțiunii, mediul de comitere și modul de operare – se află într-o relație cauzală directă. Cunoașterea acestor interdependențe permite organelor de urmărire penală să anticipeze direcțiile de investigație, să identifice tiparele comportamentale și să dezvolte metodologii de prevenire și probare adaptate realității instituționale.

Mecanismul actelor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special constituie un proces dinamic, articulată în etape logice – pregătire, comitere și disimulare –, fiecare reflectând o interacțiune cauzală între intenția subiectului și contextul profesional în care acționează. În acest sens, comportamentul infracțional al funcționarului este modelat de poziția sa ierarhică, de cunoștințele juridice și de gradul de control pe care îl exercită asupra mediului de lucru.

Împrejurările comiterii acestor infracțiuni nu sunt rezultatul hazardului, ci produsul unei planificări deliberate, în care spațiul, timpul și relațiile profesionale sunt instrumentalizate pentru a facilita obținerea foloaselor necuvenite. Corupția de serviciu devine astfel o activitate rațională, bazată pe calculul riscului, selecția momentului oportun și exploatarea vulnerabilităților sistemice ale instituției.

Studiul comparativ al cauzelor analizate arată că mediul infracțional creat de funcționarii publici cu statut special are o logică proprie, în care mecanismul faptei este inseparabil de împrejurările comiterii. Reconstituirea procesului infracțional implică identificarea corelațiilor între spațiul de manifestare, momentul acțiunii, mijloacele utilizate și relațiile interpersonale care susțin fapta, ceea ce conferă urmării penale o perspectivă integratoare, bazată pe analiză cauzală și inferență logică.

În investigarea corupției comise de funcționarii publici cu statut special, urmele infracțiunii constituie principalul vector probator, întrucât fiecare act de corupere, indiferent de gradul său de disimulare, lasă modificări materiale sau informaționale identificabile. Aceste urme pot fi documentare, digitale, financiare sau comportamentale, iar valoarea lor criminalistică derivă din capacitatea de a reconstrui lanțul cauzal al evenimentului și de a confirma ipoteza investigativă.

Particularitatea acestor urme constă în caracterul lor predominant nematerial și în necesitatea corelării informațiilor provenite din multiple surse – documente oficiale, înregistrări electronice, declarații, fluxuri financiare sau date de localizare. Funcționarii corupți, fiind familiarizați cu metodele de investigație, încearcă să elimine urmele directe, însă procesul infracțional generează întotdeauna reziduuri informaționale care pot fi decodificate prin analiză interdisciplinară și expertiză judiciară.

3. ORGANIZAREA INVESTIGĂRII INFRACTIUNILOR DE CORUPȚIE COMISE DE FUNCȚIONARII PUBLICI CU STATUT SPECIAL

3.1. Circumstanțele ce urmează a fi dovedite în cauzele penale privind investigarea infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special

Fenomenul corupției reprezintă o amenințare majoră la adresa statului de drept, a bunei administrări și a încrederii publice în instituțiile statului. În cazurile de corupție implicând funcționari publici cu statut special – de regulă, angajați ai organelor de aplicare a legii sau ai altor autorități cu prerogative speciale – pericolul social este sporit, întrucât aceste persoane, chemate să apere legea, ajung să o încalce pentru beneficii private. Republica Moldova, în concordanță cu angajamentele internaționale (de exemplu, Convenția Penală privind Corupția²⁰¹), și-a armonizat legislația pentru a combate corupția, incluzând incriminări specifice și proceduri adecvate de investigare.

În procesul penal, stabilirea circumstanțelor ce urmează a fi dovedite are o importanță crucială pentru justa soluționare a cauzei. În literatura de specialitate, noțiunea de circumstanțe ce urmează a fi dovedite este interpretată diferit, purtând denumiri variate – „obiect al probațiunii”, „circumstanțe legale ce necesită a fi stabilite” sau „împrejurări de fapt relevante”. Această diversitate terminologică reflectă multiplele abordări teoretice privind conținutul și structura probării în procesul penal²⁰². Potrivit lui V. Dongoros, aceste circumstanțe desemnează ceea ce trebuie demonstrat pentru soluționarea legală a cauzei²⁰³, iar V. Bercheșan le definește drept ansamblul realităților necesare cunoașterii adevărului²⁰⁴. Într-o viziune metodologică, E. Stancu arată că activitatea de dovedire trebuie să răspundă celor „șapte întrebări fundamentale” – ce faptă s-a comis, unde, când, cine, cum, cu ce mijloace, cu ajutorul cui și în ce scop – adăugând și identificarea victimei²⁰⁵. I. Doltu exprimă aceeași idee, considerând că este vorba despre totalitatea faptelor și împrejurărilor de fapt relevante pentru soluționarea cauzei²⁰⁶.

Din perspectiva delimitării conținutului acestor circumstanțe, majoritatea doctrinarilor susțin că ele includ exclusiv fapte și împrejurări de fapt, deoarece existența normelor juridice se prezumă²⁰⁷. Totuși, I. Neagu remarcă unele excepții privind aplicarea dreptului străin, cum ar fi

²⁰¹ Convenția penală privind corupția, semnată la Strasbourg, 27.01.1999, rectificată de Republica Moldova prin Legea nr. 428 din 30.10.2003. Publicat: 21.11.2003 în Monitorul Oficial Nr. 229 art. 918.

²⁰² Ostavciuc D., Circumstanțele care urmează a fi stabilite și probate în cazurile traficului de copii. În: Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova. Științe soci umane. Ediția a XIII-a, nr.1, Chișinău, 2013, p. 84-96.

²⁰³ Dongoros V. ș.a., Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român, vol. I, Partea generală. Editura Academiei Române, București, 1975, p. 175, 435 p.

²⁰⁴ Bercheșan V., Cercetarea penală (Criminalistică – teorie și practică), Îndrumar complet de cercetare penală. Editura și tipografia ICAR, București, 2002, p. 104. 420 p.

²⁰⁵ Stancu E., Tratat de criminalistică, Ediția a V-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2010, p. 551. 839 p.

²⁰⁶ Doltu I., Unele aspecte ale probațiunii penale, în R.D.P. nr. 2/1999, pag. 97-105.

²⁰⁷ Theodoru Gr., Drept procesual penal român. Partea specială, vol. II, Universitatea „Al.I. Cuza”, Facultatea de Drept, Iași, 1974, p. 65.

în materia dublei incriminări sau a recunoașterii hotărârilor penale străine²⁰⁸. O perspectivă mai complexă este oferită de N. Volonciu, care distinge între circumstanțele de natură generală – aplicabile oricărei cauze penale – și cele specifice, proprii unei anumite spețe²⁰⁹; în același sens, alți autori includ în sfera circumstanțelor generale faptele privitoare la învinuire, cauzele de agravare sau atenuare și urmările faptei²¹⁰.

În plan criminalistic, problema circumstanțelor de stabilit capătă un sens mai amplu. P.P. Mihaev a promovat conceptul de „reconstituire a faptei infracționale”, susținând că descoperirea infracțiunii presupune reproducerea mecanismului real al comiterii acesteia²¹¹. În continuarea acestei linii de gândire, A.I. Vinberg și B.M. Șaver au vorbit despre „întrebările de bază ce trebuie cercetate”²¹², iar I.F. Pantelev și I.M. Luzghin au consacrat noțiunea de „circumstanțe ce necesită a fi dovedite”, preluată ulterior în legislația procesuală a Republicii Moldova. A.G. Filipov și V.G. Tanasevici au subliniat că aceste circumstanțe nu reprezintă doar o enumerare formală derivată din norma penală, ci expresia unei conexiuni între știința dreptului penal, a procesului penal și a criminalisticii, unificate de scopul comun al aflării adevărului²¹³. În același spirit, N.P. Iablokov și Z.G. Samoșina au propus o distincție între circumstanțele stabilite primar și cele descoperite ulterior, accentuând caracterul lor etapizat²¹⁴.

Finalitatea activității de dovedire este descrisă de V.I. Terebilov drept procesul de stabilire a adevărului prin determinarea faptelor, timpului, locului, autorului, mijloacelor și scopului infracțiunii²¹⁵. V.S. Burdanov consideră că orice lacună în dovedirea circumstanțelor legale compromite rezultatul cercetării, indiferent de faza procesului²¹⁶, iar R.S. Belkin accentuează că aflarea adevărului în faza de urmărire penală și în cea judiciară se realizează prin probarea completă a acestor circumstanțe²¹⁷. În viziunea lui N.P. Iablokov, soluționarea tuturor

²⁰⁸ Neagu I., *Tratat de procedură penală, Partea generală*, București, 2010, p. 440. 709 p.

²⁰⁹ Volonciu N., *Drept procesual penal*, Ed. Didactică și București, Pedagogică, 1972, p. 158-159. 541 p.

²¹⁰ Theodoru Gr. și Moldovan L., *Drept procesual penal*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1979, p. 117. 351 p.

²¹¹ Михеев П. П., *Криминалистика в вопросах и ответах*, Москва, 1929, с. 38-39. 61 с.

²¹² Винберг А. И., Шавер Б. М., *Криминалистика*. 2-е изд., Москва, 1945, Том 3-й, 1949, с. 22.

²¹³ *Криминалистика: учебник / отв. ред. Филипов А. Г.*, Москва, 1998, с. 332. 543 с.; Танасевич В. Г., *Теоретические основы методики расследования преступлений // «Советское государства и право»*, 1976, Nr. 6, с. 91-92.

²¹⁴ Яблоков Н. П., Самошина З. Г., *Общие положения криминалистической методики расследования // Криминалистика*. 3-е изд., Москва, 2005, с. 546. 781 с.

²¹⁵ Теребилов В. И., *К вопросу о следственных версиях и планировании расследования // Советская криминалистика на службе следователя*. 6-у изд. ВНИИ Криминалистики прокуратуры СССР. Москва. Госюрисдат, 1995, с. 105. 324 с.

²¹⁶ Бурданова В., *Обстоятельства, подлежащие доказыванию по уголовному делу, как важнейший элемент частных криминалистических методик // Вестник криминалистики*, 2001, 2-е изд., с. 41. 38-42 с.

²¹⁷ Белкин Р., *Собирание, исследование и проверка доказательств. Сущность и методы*. Москва, 1966, с. 8-27. 295 с. Disponibilă: <http://www.lawlibrary.ru/izdanie5767.html>

problemelor apărute în cursul investigației devine posibilă numai după stabilirea integrală a acestor elemente²¹⁸.

Prin urmare, deși literatura de specialitate nu oferă o concepție unitară asupra conținutului și structurii circumstanțelor ce urmează a fi dovedite, consensul doctrinar converge spre ideea că ele constituie fundamentul logic al întregii activități probatorii. Dincolo de nuanțele terminologice, interpretarea lor trebuie raportată la art. 96 CPP²¹⁹, care reglementează expres circumstanțele a căror dovedire este obligatorie. În opinia noastră, acestea reprezintă limitele legale și epistemice ale activității de cercetare penală, iar respectarea lor asigură atât realizarea scopului procesului penal – aflarea adevărului –, cât și garanțiile fundamentale ale legalității probelor administrate. Prin urmare, vom analiza în continuare anume aceste circumstanțe:

1) Faptele ce atestă existența infracțiunii și cauzele care înlătură caracterul penal al faptei. Prima categorie de circumstanțe esențiale de dovedit o constituie „faptele referitoare la existența elementelor infracțiunii, precum și cauzele care înlătură caracterul penal al faptei”²²⁰. Altfel spus, organul de urmărire penală trebuie să probeze că a avut loc o faptă prevăzută de legea penală comisă de o anumită persoană și în același timp să verifice dacă nu concură vreo cauză justificativă sau de neimputabilitate care ar lipsi fapta de caracterul ei penal. În contextul infracțiunilor de corupere comise de funcționari publici cu statut special, această categorie implică în special următoarele aspecte probatorii: identificarea subiectului, determinarea acțiunilor sau inacțiunilor comise în legătură cu fapta de corupție (mecanismul faptei), stabilirea obiectului material al corupției (natura și valoarea bunului sau avantajului oferit), precum și verificarea lipsei cauzelor care înlătură caracterul penal al faptei, precum și lipsa unor situații de exonerare (cum ar fi provocarea sau constrângerea). Vom analiza pe rând aceste elemente.

În privința **subiectului infracțiunii – funcționarul public cu statut special**, acesta a fost analizat detaliat în capitolul anterior, la paragraful „2.1. Caracterizarea personalității funcționarului public cu statut special, subiect al infracțiunii de corupție”. În continuare, în cadrul acestui capitol, atenția se va concentra asupra aspectelor probatorii esențiale privind identificarea statutului juridic al subiectului special și delimitarea atribuțiilor sale funcționale în contextul investigării faptelor de corupție.

²¹⁸ Яблоков. Н. П., Криминалистическая характеристика преступлений — важный элемент криминалистической теории и практики //Актуальные проблемы криминалистики на современном этапе. Краснодар, 2002, с. 30.

²¹⁹ Potrivit art. 96 CPP, „(1) În cadrul urmăririi penale și judecării cauzei penale trebuie să se dovedească: 1) faptele referitoare la existența elementelor infracțiunii, precum și cauzele care înlătură caracterul penal al faptei; 2) circumstanțele prevăzute de lege care atenuează sau agravează răspunderea penală a făptuitorului; 3) datele personale care caracterizează inculpatul și victima; 4) caracterul și mărimea daunei cauzate prin infracțiune; 5) existența bunurilor destinate sau utilizate pentru săvârșirea infracțiunii sau dobândite prin infracțiune, indiferent de faptul cui ele au fost transmise; 6) toate circumstanțele relevante la stabilirea pedepsei. (2) Concomitent cu circumstanțele care urmează să fie dovedite în procesul penal, trebuie să fie descoperite cauzele și condițiile care au contribuit la săvârșirea infracțiunii”.

²²⁰ A se vedea art. 96 alin. (1) pct. 1) CPP

Pentru existența infracțiunii de corupere este esențial ca subiectul activ să aibă calitatea cerută de lege, respectiv să fie persoană publică cu statut special, adică numită printr-un ordin sau alt act administrativ în funcția respectivă, supusă unor statute speciale de serviciu. Prin urmare, organul de urmărire penală trebuie să lămurească dacă funcționarul public cu statut special ce urmează a fi recunoscut în calitate de bănuit se califică drept persoană publică în sensul legii penale – adică dacă îndeplinea o funcție publică ori exercita un serviciu public, potrivit definițiilor din Codul penal sau din legi speciale. Respectiv, organul de urmărire penală trebuie să analizeze următoarele documente pentru a determina statutul persoanei: actul de numire în funcție, regulamentul subdiviziunii în care activează persoana, fișa de post a persoanei cu drepturile, obligațiile și atribuțiile acesteia.

Importanța stabilirii corecte a statutului subiectului rezultă din aceea că, în lipsa acestei calități, fapta nu constituie corupție, putând eventual întruni elementele altor infracțiuni (cum ar fi trafic de influență sau escrocherie) sau chiar rămânând în sfera licitului (de exemplu, dacă s-a dovedit că a fost o tranzacție civilă legitimă)²²¹. Astfel, prima întrebare pe care și-o pune organul de urmărire într-o cauză de corupție este: faptul material constatat (pretinderea, acceptarea, primirea, promisiunea, oferirea sau darea de bunuri, servicii, privilegii sau avantaje sub orice formă ce nu i se cuvin) reprezintă într-adevăr un act de corupție? A doua întrebare este: funcționarul public cu statut special a acționat în legătură cu atribuțiile de serviciu și în interes personal? Prin urmare, confirmarea statutului oficial al pretinsului corupt și a cadrului funcțional în care acesta activa constituie un prim element ce trebuie documentat temeinic.

Din perspectiva metodicii de cercetare, accentuăm că identificarea elementelor de statut și atribuții ale funcționarului face parte integrantă din obiectul probațiunii. Este necesar stabilirea locului de muncă al bănuitului, a funcției deținute, a sferei atribuțiilor de serviciu și a împuternicirilor conferite de acea funcție. Numai raportând faptele la aceste atribuții se poate stabili dacă persoana avea competența și puterea de a realiza actul promis în schimbul bunurilor, serviciilor, privilegiilor sau avantajelor sub orice formă ce nu i se cuvin și dacă a acționat (sau nu) conform obligațiilor sale de serviciu. Susținem părerea că „ansamblul încălcărilor normelor ce reglementează drepturile și obligațiile unui funcționar public reprezintă un element autonom al structurii oricărei infracțiuni săvârșite de un asemenea funcționar. Dacă acest element lipsește, lipsește și subiectul special”²²². Cu alte cuvinte, existența unui subiect special implică dovada că

²²¹ Лямин Михаил Викторович, Использование криминалистических методов при расследовании взяточничества в правоохранительных органах. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.09-уголовный процесс, криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. Саратовский Юридический Институт МВД РФ, Саратов, 2003. С. 18. 231 с. 61:03 – 12/1375-3.

²²² Лямин Михаил Викторович, Использование криминалистических методов при расследовании взяточничества в правоохранительных органах. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.09-уголовный процесс, криминалистика и судебная экспертиза;

persoana avea autoritatea publică și atribuțiile specifice unei funcții, pe care le-a încălcat sau le-a pus în serviciul intereselor private.

Practica judiciară relevă existența unor situații în care, din cauza neconstatării corecte de către organul de urmărire penală a circumstanțelor esențiale privind statutul juridic al făptuitorului, s-au produs erori în calificarea faptei și, implicit, achitări ulterioare²²³. Astfel, atunci când nu s-a demonstrat, în mod riguros, că persoana avea autoritatea publică și atribuțiile specifice unei funcții de putere, instanțele au fost nevoite să concluzioneze că lipsește elementul constitutiv subiectiv al infracțiunii de corupție, pronunțând achitarea inculpaților.

Aceste carențe de documentare și de analiză probatorie generează cheltuieli procesuale nejustificate, consum de resurse umane și financiare, precum și încălcări ale drepturilor fundamentale ale persoanelor implicate, inclusiv ale celor achitate. La fel, asemenea situații afectează credibilitatea instituțiilor de drept, subminează încrederea publică în justiție și evidențiază importanța unei verificări minuțioase a statutului subiectului activ încă din faza inițială a urmăririi penale.

Prin urmare, stabilirea cu precizie a calității de funcționar public cu statut special și a atribuțiilor aferente nu este doar o cerință juridică formală, ci o condiție de legalitate și echitate procesuală, fără de care întreaga construcție probatorie a cauzei riscă să fie infirmată în fața instanței de judecată.

Odată confirmată calitatea de funcționar public cu statut special bănuțului, atenția organului de urmărire penală se îndreaptă spre *mecanismul concret al faptei de corupție*: ce acțiuni ori inacțiuni ilicite a săvârșit funcționarul public cu statut special în legătură cu fapta de corupție, cum a avut loc interacțiunea dintre corupătorul activ și coruptul pasiv și care au fost efectiv foloasele tranzacționate. Practic, trebuie dovedit tripletul infracțional: a) acțiunea funcționarului public cu statut special de a pretinde/accepta/primi etc. un folos (latura obiectivă a infracțiunii); b) legătura acestei acțiuni cu un act al funcționarului public cu statut special în

оперативно-розыскная деятельность. Саратовский Юридический Институт МВД РФ, Саратов, 2003. С. 19. 231 с. 61:03 – 12/1375-3.

²²³ De exemplu, Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 06.02.2024, emisă în Dosarul nr. 1a-721/2020. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/E5AFFAFA-38E0-4A88-A4FE-876C4B5C15CD [accesată: 18.05.2025]. În această cauză instanța a reținut că inculpatul era angajat contractual la un depozit vamal autorizat, entitate privată ce colabora cu Serviciul Vamal, și nu deținea calitatea de funcționar public, în sensul art. 123 Cod penal și art. 324 CP. Acesta executa activități tehnice de depozitare și evidență a mărfurilor, fără a avea împuterniciri oficiale de control, de decizie sau de reprezentare a autorității publice. Procurorul a încadrat fapta ca corupție, invocând că inculpatul „a pretins și primit 200 de euro de la un agent economic pentru a urgenta formalitățile vamale”. Cu toate acestea, instanța a constatat că persoana nu exercita o funcție publică, nu era investită cu putere de decizie și nu acționa în numele statului, ci doar presta servicii de logistică și consultanță în numele societății comerciale angajatoare. Prin urmare, lipsea calitatea cerută de lege pentru subiectul activ al infracțiunii de corupere pasivă. În motivare, instanța a subliniat că „exercitarea unor atribuții tehnice, chiar în mediul instituțional al vămii, nu conferă persoanei statutul de funcționar public, iar perceperea unor sume de bani în afara unei funcții oficiale nu poate constitui luare de mită, ci poate forma obiectul altor infracțiuni (înșelăciune, trafic de influență)”.

exercițiul atribuțiilor (realizat sau promis corupătorului activ); c) ilicitul acțiunii respective (încălcarea atribuțiilor sau săvârșirea unui act contrar legii).

De exemplu, Codul penal (art. 324) incriminează următoarele modalități normative ale laturii obiective: „*pretinderea, acceptarea ori primirea, personal sau prin mijlocitor, de bani, bunuri sau avantaje necuvenite, pentru sine ori pentru altul, săvârșite de persoana publică în legătură cu îndeplinirea (sau neîndeplinirea) atribuțiilor de serviciu*”. Această formulare legală ghidează și obiectul probațiunii: organul de urmărire penală trebuie să stabilească dacă bănuitul sau învinuitul a realizat una din acțiunile menționate (de exemplu, a pretins o sumă de bani de la denunțător sau a acceptat promisiunea unor bunuri) și că a făcut-o în scopul de a efectua ori omite un act legat de funcția sa. Esența infracțiunii de corupere constă tocmai în beneficiul ilegal pe care funcționarul public cu statut special îl obține ca recompensă pentru comportamentul său (favorabil corupătorului activ)²²⁴. De aceea, probațiunea trebuie să clarifice explicit care a fost actul de serviciu vizat de tranzacție și în ce a constat conduita funcționarului public cu statut special (a acționat în favoarea corupătorului activ? a încălcat legea sau și-a încălcat îndatoririle?).

Stabilirea actului/inacțiunii în favoarea corupătorului activ. Potrivit art. 324 CP, de exemplu, fapta poate consta în corupere „*pentru îndeplinirea, urgentarea, întârzierea sau omiterea unui act ce intră în atribuțiile funcției ori pentru comiterea unui act contrar acestor atribuții*”. Prin urmare, organul de urmărire penală va trebui să identifice ce anume i-a promis sau oferit corupătorul activ funcționarului public cu statut special (bănuit sau învinuit) și în schimbul cărei acțiuni/inacțiuni. În faza de urmărire penală, organul de urmărire penală va lămuri „pentru îndeplinirea sau neîndeplinirea căror acțiuni concrete în interesul corupătorului activ a fost dată și primită mita, și dacă acele acțiuni au fost până la urmă realizate”²²⁵. De exemplu, într-un caz²²⁶ doi polițiști de patrulare au oprit un conducător auto și au pretins 400 EUR pentru a nu întocmi proces-verbal contravențional și pentru a evita evacuarea vehiculului. Transmiterea sumei s-a făcut a doua zi prin intermediar. După remiterea banilor, martorul a declarat că nu i s-a întocmit proces verbal. Prin urmare se confirmă legătura causală directă între avantajul primit

²²⁴ Bejan Octavian, Cadrul penal al corupției după Codul penal al Republicii Moldova, Revistă de criminologie, drept penal și criminalistică, nr. 3-4, anul 2006, pp.15-21. Disponibilă: <https://old.criminology.md/index.php/ro/articole/159-cadrul-penal-al-corup-iei-dup-codul-penal-al-republicii-moldova#:~:text=condi%C5%A3iilor%20propice%20de%20satisfacere%20a,materiale%20sau%20de%20alt%C4%83%20natur%C4%83> [accesată: 03.04.2022].

²²⁵ Лямин Михаил Викторович, Использование криминалистических методов при расследовании взяточничества в правоохранительных органах. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.09-уголовный процесс, криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. Саратовский Юридический Институт МВД РФ, Саратов, 2003. С. 20-21. 231 с. 61:03 – 12/1375-3.

²²⁶ Sentințe Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, din 26.12.2024, emisă în Dosarul nr. 1-2697/2022. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/D52F4344-F939-4689-BA78-F2020F22B546 [accesată: 26.01.2025].

(400 EUR) și favorul ilegal executat (neîntocmirea procesului verbal). În acest caz observăm și mecanismul: pretindere → negociere (suma indicată în telefon) → remiterea prin intermediar → omisiunea sancționării (fără proces verbal) – adică, favorul a fost efectiv realizat după plată.

Totuși, legea nu impune ca actul promis coruptului activ (cel ce transmite) să fie și realizat efectiv: infracțiunea se consumă prin simplul fapt al pretinderii sau acceptării de bunuri, servicii, privilegii sau avantaje sub orice formă ce nu i se cuvin, indiferent dacă funcționarul public cu statut special a și îndeplinit ulterior acțiunea convenită sau nu. Acest deziderat este menționat și în practica judiciară: „*fapta de pretindere și acceptare a mijloacelor bănești s-a consumat în momentul manifestării intenției directe a inculpatului, indiferent de realizarea efectivă a acțiunii promise*”²²⁷. Astfel, infracțiunea se consideră consumată în momentul pretinderii/acceptării de bunuri, servicii, privilegii sau avantaje, iar îndeplinirea sau neîndeplinirea promisiunii nu influențează existența faptei.

În același sens, legea nu impune ca funcționarul public cu statut special să primească efectiv întreaga sumă asupra căreia a convenit cu persoana coruptibilă. Simpla pretindere sau acceptare a întregului avantaj este suficientă pentru consumarea infracțiunii, chiar dacă, în fapt, a fost transmisă doar o parte din sumă. În practica judiciară sunt întâlnite numeroase situații în care funcționarul, după ce a pretins o sumă concretă pentru a nu întocmi proces-verbal de contravenție sau pentru a restitui documentele reținute, a primit ulterior doar o fracțiune din cuantumul solicitat, restul urmând a fi achitat ulterior²²⁸. Cu toate acestea, caracterul consumat al infracțiunii nu este pus sub semnul îndoielii, întrucât momentul determinant al comiterii faptei îl constituie manifestarea exterioară a pretinderii ori a acceptării avantajului necuvenit, iar nu finalizarea tranzacției materiale. În asemenea situații, calificarea juridică se va face raportat la întreaga sumă pretinsă sau acceptată, aceasta reprezentând valoarea reală a avantajului ilicit urmărit, în timp ce partea efectiv primită are relevanță doar pentru individualizarea pedepsei și aprecierea gradului concret de pericol social.

Asemenea spețe subliniază importanța fixării exacte a momentului pretinderii – temporal, contextual și logic – deoarece tocmai această etapă, adesea surprinsă prin mijloace tehnice ori

²²⁷ Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Rîșcani, din 31.01.2020, emisă în Dosarul nr. 1-19/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/DA78EF70-7860-4D14-BB91-95A6BA9E4435 [accesată: 31.01.2024].

²²⁸ Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Rîșcani, din 31.01.2020, emisă în Dosarul nr. 1-19/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/DA78EF70-7860-4D14-BB91-95A6BA9E4435 [accesată: 31.01.2024]. Instanța a constatat că un ofițer de patrulare a oprit în trafic un conducător auto și i-a solicitat suma de 10.000 lei pentru a nu întocmi proces-verbal de constatare și pentru a evita aplicarea sancțiunilor contravenționale aferente. În momentul pretinderii, conducătorul auto a declarat că nu dispune de suma cerută și a solicitat un termen pentru a o procura, aspect în raport cu care funcționarul a reținut permisul de conducere și certificatul de înmatriculare, revenind ulterior pentru a verifica dacă suma a fost adusă. În pofida faptului că persoana vizată a reiterat imposibilitatea achitării imediate, ofițerul a insistat asupra cererii, manifestând în mod explicit intenția de a obține un folos patrimonial necuvenit. Abia ulterior, în aceeași zi, s-a produs remiterea parțială a sumei de 3.000 lei, restul rămânând promis pentru un moment ulterior.

declarații ale martorilor, consfințește trecerea de la intenție la manifestare externă a scopului ilicit. În absența tranzacției materiale, valoarea probatorie a momentului pretinderii devine decisivă pentru reconstituirea mecanismului infracțional și demonstrarea existenței legăturii cauzale dintre avantajul pretins și favorul ilegal solicitat.

Un alt aspect important ține de *legalitatea versus nelegalitatea actului de serviciu*. O distincție importantă de făcut este dacă actul solicitat de corupătorul activ și oferit de funcționar era un act legal, dar pe care funcționarul îl condiționează de corupere²²⁹, sau era un act în mod clar ilegal²³⁰. Codul penal sancționează ambele situații: coruperea „pentru îndeplinirea unui act legat de atribuții (deci chiar un act legal ce ar fi trebuit făcut gratuit)” și coruperea „pentru comiterea unui act contrar atribuțiilor (un abuz)”.

Mijloace de probă pentru dovedirea mecanismului faptei. Pentru a proba modul în care s-a desfășurat actul de corupție, organele de urmărire apelează la o varietate de mijloace. În majoritatea cazurilor, denunțul corupătorului activ și declarațiile acestuia constituie piesa centrală, detaliind ce a pretins funcționarul public cu statut special și ce a promis coruptul activ. Acestea sunt coroborate cu mijloace tehnice: în multe situații de flagrant, investigatorii recurg la urmărirea vizuală, înregistrări audio-video și la înregistrarea comunicărilor, surprinzând discuțiile despre actele de corupere și momentul remiterii.

De pildă, într-o cauză²³¹, mecanismul coruperii a fost documentat integral prin mijloace tehnice speciale de investigație, înregistrările video surprinzând cu exactitate momentul pretinderii și primirii banilor. În secvențele video, organul de urmărire penală a reținut cum ofițerul de poliție, aflat în exercițiul funcției, primește un plic cu bani de la un cetățean care,

²²⁹ Un exemplu elocvent este cazul unui inspector vamal care a solicitat de la un agent economic o sumă de bani pentru a urgenta vămuirea unui lot de mărfuri, act care, în sine, era perfect legal și se afla în competența sa directă. În loc să aplice procedura normală de verificare și înregistrare, funcționarul a condiționat executarea sarcinii de serviciu de primirea unui avantaj necuvenit („dacă vrei azi să treci marfa, trebuie să plătești”). Astfel, actul promis – eliberarea documentului vamal – era un act legal, însă a fost transformat într-un beneficiu condiționat de corupere. În acest caz, instanța a subliniat că „îndeplinirea unui act în limitele competenței, dar condiționată de obținerea foloaselor materiale, atrage răspunderea penală pentru corupere pasivă”. Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Ciocana, din 29.01.2019, emisă în Dosarul nr. 1-1255/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/B784E7E1-4528-E911-80D5-0050568B021B [accesată: 29.01.2023].

²³⁰ Un exemplu tipic este cazul unui ofițer de poliție, care, în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu, a solicitat și a pretins 200 de euro de la o persoană cercetată într-o cauză contravențională, promițând că nu va întocmi materialele privind fapta și nu va transmite cazul procurorului. În fapt, promisiunea acestuia reprezenta o omisiune vădit ilegală, întrucât funcționarul era obligat prin lege să întocmească procesul-verbal și să înainteze materialele spre examinare. Instanța a menționat expres că fapta de corupere pasivă este consumată în momentul pretinderii și acceptării sumei de bani, indiferent dacă acțiunea promisă (în speță, „neîntocmirea materialelor contravenționale”) a fost sau nu realizată ulterior. Prin condiționarea aplicării legii de un avantaj necuvenit, ofițerul a comis un act contrar atribuțiilor sale de serviciu, adică o omisiune ilegală cu scop de îmbogățire necuvenită. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 18.05.2016, emisă în Dosarul nr. 1a-51/2016. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/EFAC6EBF-CC32-E611-A9BA-005056A5FB1A [accesată: 18.05.2023].

²³¹ Sentința Judecătorei raionului Drochia din 10.05.2016, emisă în Dosarul nr. 26-1-2500-06112014. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/60900709-A116-E611-86A1-005056A5FB1A [accesată: 10.05.2024].

anterior, fusese invitat la discuții informale privind „posibilitatea de a închide cazul fără proceduri”. Pe înregistrare se aud clar expresiile utilizate de funcționar, care, printr-o formulare indirectă, insinuează condiționarea legalității actului de serviciu de o plată necuvenită: „*Dacă vrem să nu ajungă dosarul mai sus, trebuie să ne înțelegem*”. Acest limbaj eufemistic, completat de gestul acceptării plicului, a fost considerat de instanță o cerere implicită de corupere și o dovadă clară a intenției directe de corupere pasivă. Curtea a reținut că înregistrările audio-video, coroborate cu declarațiile denunțatorului și cu procesul-verbal al flagrantului, relevă succesiunea exactă a mecanismului infracțional – de la pretinderea avantajului patrimonial, la momentul negocierii și până la primirea efectivă a banilor. În motivare, instanța a subliniat că „*înregistrarea video constituie o probă obiectivă, incontestabilă, care confirmă caracterul intenționat al acțiunilor inculpatului și demonstrează conexiunea cauzală dintre pretinderea foloaselor și promisiunea de a nu-și exercita obligațiile de serviciu*”. Astfel, cazul evidențiază valoarea probelor tehnico-științifice în dovedirea mecanismului faptei de corupție, confirmând că rezultatele acestor măsuri speciale de investigație sunt indispensabile pentru stabilirea elementelor obiective și subiective ale infracțiunii.

De asemenea, se recurge la martori (persoane aflate la locul faptei sau chiar investigatori sub acoperire) care pot consemna discuțiile, pot asista la predarea efectivă a banilor și pot furniza probe circumstanțiale privind conduita funcționarului public cu statut special.

Expertizele au, de asemenea, un rol central: expertizele fono-scopice și cele ale înregistrărilor video permit compararea vocii și a modulațiilor vorbirii cu eșantioane cunoscute, iar expertizele tehnice ale bancnotelor (marcaje, examinare la ultraviolet, verificarea numerelor de serie) pot demonstra transmiterea unui exemplar marcat în cadrul probei controlate. În cazurile cu utilizare a mijloacelor electronice, expertiza mijloacelor și a tehnologiilor informaționale facilitează recuperarea mesajelor SMS, a conversațiilor din aplicații sau a fișierelor șterse, toate acestea putând fi anexate la cauza penală ca probe electronice obiective.

Paralel, pentru a evidenția caracterul ilicit al favorului promis, organul de urmărire penală trebuie să întregască probele cu documente oficiale: reglementări normative, fișe de post, ordine interne sau alte acte care arată în mod clar că activitatea solicitărilor ieșea din competența legală ori contravenea procedurilor instituționale. Declarațiile colegilor și ale superiorilor despre modul în care respectiva acțiune trebuia legal îndeplinită sunt utile pentru a arăta abaterea intenționată a funcționarului și pentru a contextualiza pretinderea în raport cu obligațiile sale de serviciu.

O componentă definitorie a infracțiunii de corupție este *obiectul material al coruperii*, adică bunuri²³², servicii²³³, privilegii²³⁴ sau avantaje²³⁵ sub orice formă ce nu i se cuvin, precum și oferte²³⁶ și promisiuni²³⁷ ce fac obiectul tranzacției ilicite.

*„Remunerația ilicită poate consta în: bunuri, servicii, privilegii, avantaje, sub orice formă, iar în ipoteza modalității de acceptare, remunerația poate viza inclusiv și oferte ori promisiuni, în toate cazurile având un caracter gratuit. Este incident caracterul gratuit și în ipoteza în care remunerația vizează o anumită reducere, dacă aceasta nu i se cuvine făptuitorului”*²³⁸.

Stabilirea exactă a naturii și valorii acestora este esențială din mai multe considerente: a) dovedește existența unui folos real (condiție sine qua non a acțiunii de corupere); b) poate

²³² Potrivit pct. 2.1. din HP CSJ nr. 11 din 22.12.2014, „Remunerația ilicită sub formă de bunuri, urmează să fie interpretată în acord cu art. 285 Cod civil. Astfel, bunuri sunt toate lucrurile susceptibile apropierii individuale sau colective și drepturile patrimoniale. Lucrurile sunt obiectele corporale în raport cu care pot exista drepturi și obligații civile. Prin urmare, termenul bun se referă în egală măsură la lucruri, cât și la drepturi patrimoniale, care pot fi reale și obligaționale. Nu are nici o relevanță la încadrare categoria din care face parte bunul: mobil sau imobil, tangibil sau intangibil, divizibil sau indivizibil etc. De asemenea, nu contează la încadrare dacă bunul ce constituie remunerația ilicită face parte din categoria de bunuri care se află în circuitul civil general sau este supus unui regim special de circulație. Astfel, nu este exclus ca remunerația ilicită sub formă de bunuri să se refere la: substanțe narcotice sau psihotrope, arme ori muniții etc. Totodată, pentru a avea calitatea de bun, este absolut obligatoriu ca entitatea ce presupune remunerația ilicită să aibă o valoare economică și să fie susceptibilă de apropiere, sub forma unor drepturi în compunerea unui patrimoniu”.

²³³ Potrivit pct. 2.2. din HPCSJ nr. 11 din 22.12.2014, „Remunerația ilicită sub formă de servicii, presupune activități, altele decât cele din care rezultă produse, realizate în vederea satisfacerii necesităților coruptului sau unei persoane apropiate acestuia. La categoria serviciilor ca remunerație ilicită se referă: serviciile de transport, de turism, de asigurări, de comunicație, de instruire, serviciile juridice, de asistență medicală, de publicitate etc. Nu este exclus ca remunerația ilicită sub formă de servicii să aibă o natură sexuală (raport sexual, act sexual, inclusiv satisfacerea poftelor sexuale în forme perverse). Nu contează la încadrare cine prestează serviciile sexuale: însuși coruptorul sau o altă persoană ale cărei servicii sunt achitate de către coruptor. Dacă coruptul pretinde servicii sexuale, prin amenințare ori constrângere, iar respectivele servicii constituie contra echivalentul conduitei pe care coruptul se angajează să o adopte, atunci cele comise trebuie să fie încadrate în conformitate cu art.324 alin.(2) lit. c) CP, fără a se reține la încadrare și art.173 CP. Aceasta deoarece, în respectiva ipoteză se atestă o concurență dintre o normă generală și una specială, iar în acord cu art.116 CP se va aplica doar norma specială, adică art.324 alin.(2) lit. c) CP; or, extorcarea de servicii sexuale comisă de către o persoană publică, o persoană publică străină, un funcționar internațional, o persoană cu funcție de demnitate publică, reprezintă un caz particular de hârțuire sexuală”.

²³⁴ Potrivit pct. 2.3. din HPCSJ nr. 11 din 22.12.2014, „Remunerația ilicită sub formă de privilegii presupune o scutire de obligații (către stat) ori, după caz, oferirea de drepturi sau distincții sociale care se acordă în situații special”.

²³⁵ Potrivit pct. 2.4. din HPCSJ nr. 11 din 22.12.2014, „Remunerația ilicită sub formă de avantaje reprezintă un folos, o favoare având o natură patrimonială sau nepatrimonială, care ameliorează necuvenit situația în raport cu cea pe care coruptul o avusese înaintea comiterii infracțiunii. Avantajele necuvenite pot fi materializate ori nematerializate, constând în: premii, vacanțe, împrumuturi de bani fără dobândă, accelerarea tratării unui bolnav, perspective mai bune în carieră etc.”

²³⁶ Potrivit pct. 2.5. din HPCSJ nr. 11 din 22.12.2014, „Remunerația ilicită sub formă de oferte rezidă în propunerea de bunuri, servicii, privilegii sau avantaje, sub orice formă”.

²³⁷ Potrivit pct. 2.6. din HPCSJ nr. 11 din 22.12.2014, „Remunerația ilicită sub formă de promisiuni reprezintă asumarea obligației de a da bunuri, de a oferi servicii, privilegii sau avantaje, sub orice formă”.

²³⁸ Pct. 2 din Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție „Cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru infracțiunile de corupție” nr. 11 din 22.12.2014. Publicată în Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2015, nr.5, pag.4. Modificată de: Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.8 din 15.05.2017. Disponibilă: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=248 [accesată: 22.12.2023].

influența încadrarea juridică (în dependență de valoarea sumei pentru forme agravate); c) servește la luarea măsurilor de recuperare/confiscare a bunurilor rezultate din infracțiune.

Din perspectiva probatorie, organul de urmărire va trebui să identifice, descrie și evalueze bunul/folosul necuvenit implicat. Asta implică căutarea și ridicarea banilor sau a obiectelor date drept recompensă ce nu se cuvine funcționarului public cu statut special, descoperirea și ridicarea de înscrisuri care atestă avantajele (contracte fictive, facturi plătite de corupătorul activ pentru funcționar ș.a.), precum și expertizarea lor valorică.

Determinarea valorii actelor de corupere are nu doar o importanță factuală, ci și legală. Astfel, art. 324 alin. (3) Cod penal pedepsește „*Faptele prevăzute la alin. (1) sau (2) săvârșite în proporții ce depășesc 100 de unități convenționale*”, iar art. 324 alin. (4) lit. b) și alin. (5) lit. a) Cod penal pedepsește „*Faptele prevăzute la alin. (1), (2) sau (3) săvârșite în proporții mari*” și, respectiv, „*Faptele prevăzute la alin. (1)–(3) sau (4) săvârșite în proporții deosebit de mari*”.

„*În contextul alin. (1) art. 324 CP, remunerația ilicită trebuie să fie mai mare de 100 u.c. (5000 lei) și să nu depășească 20 de salarii medii lunare prognozate; în caz contrar se aplică alin. (4) art. 324 CP (sub 100 u.c.) sau lit. d) alin. (2) art. 324 CP (între 20 și 40 de salarii medii). Dacă valoarea depășește 40 de salarii medii, intervine lit. b) alin. (3) art. 324 CP. Instanțele trebuie să rețină că alin. (4) nu stabilește o limită minimă. Interpretarea sistematică a art. 324 CP cu art. 11 alin. (2) din Legea nr. 25/2008 și pct. 1 al HG nr. 134/2013 arată că un cadou simbolic până la 1000 lei, oferit din politețe sau cu ocazii protocolare, nu constituie remunerație ilicită, deoarece reprezintă o donație și nu presupune o contraprestație din partea persoanei publice sau a funcționarului.*”²³⁹.

Așadar, pentru încadrarea corectă, organul de urmărire penală trebuie să probeze în ce interval valoric se situează valoarea bunurilor pretinse, acceptate sau primite.

Modalitatea de primire și descoperire a obiectului material. În investigarea infracțiunilor de corupție, identificarea și fixarea obiectului material al faptei reprezintă una dintre cele mai sensibile și decisive etape ale procesului probator. De regulă, organele de urmărire penală organizează reținerea în flagrant, menită să surprindă momentul de dare și primire a bunurilor sau valorilor ce formează obiectul material al coruperii. În asemenea situații, mijloacele bănești, bunurile ori alte avantaje materiale sunt ridicate imediat de la locul faptei, de obicei din posesia directă sau apropierea imediată a bănuیتului ori învinuitului, asigurând astfel o probă incontestabilă asupra legăturii dintre faptă și făptuitor.

²³⁹ Pct. 2.7. din Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție „Cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru infracțiunile de corupție” nr. 11 din 22.12.2014. Publicată în Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2015, nr.5, pag.4. Modificată de: Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.8 din 15.05.2017. Disponibilă: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=248 [accesată: 22.12.2023].

Pentru consolidarea forței probatorii, obiectele ce urmează a fi remise sunt supuse marcării criminalistice. Bancnotele sunt fotografiate, numerotate și înregistrate anterior operațiunii, iar uneori sunt tratate cu substanțe marcatoare invizibile, de tipul pulberilor fluorescente, care pot fi ulterior depistate pe mâinile, hainele sau alte suprafețe cu care făptuitorul a intrat în contact. Aceste tehnici permit dovedirea materială a interacțiunii directe dintre bănuț și obiectul corupției, chiar și atunci când acesta încearcă să conteste implicarea. Marcarea prealabilă și documentarea fotografică transformă bancnotele în corpuri delictibile identificabile, conferindu-le o valoare probantă incontestabilă în raport cu momentul flagrantului.

Nu întotdeauna obiectul material al coruperii constă în bani. În practică, coruperea poate îmbrăca și forma bunurilor cu valoare economică semnificativă, precum telefoane mobile, ceasuri de lux, bijuterii sau alte produse de prestigiu. În asemenea cazuri, organul de urmărire penală dispune efectuarea expertizei merceologice pentru a stabili valoarea de piață a bunului, convertind folosul material în echivalent monetar, necesar pentru determinarea cuantumului faptei. În ipoteza în care coruperea a fost mascată sub forma serviciilor sau lucrărilor executate în beneficiul funcționarului public cu statut special (reparații, transport, construcții etc.), obiectul material nu poate fi ridicat în sens fizic; prin urmare, organul de urmărire penală trebuie să documenteze natura și valoarea prestației prin ridicarea de înscrisuri (contracte, facturi, chitanțe, devize de cheltuieli, înregistrări video etc.) și prin audierea persoanelor implicate, inclusiv prestatorii și martorii indirecti, pentru a stabili echivalentul bănesc al avantajului necuvenit.

În situațiile în care bănuții sau învinuții încearcă să ascundă, distrugă ori disimuleze obiectul material al infracțiunii, organul de urmărire penală este obligat să recurgă la măsuri coercitive și investigative corespunzătoare. Acestea includ efectuarea de percheziții domiciliare sau corporale, controlul vehiculelor și al spațiilor adiacente, precum și utilizarea mijloacelor tehnico-științifice specifice – detectoare de metale pentru identificarea bunurilor ascunse, câini special antrenați pentru depistarea banilor, mijloace optice și echipamente portabile de detecție a substanțelor marcatoare. În cazurile de corupție instituționalizată, măsurile pot fi extinse la mai multe locații simultan, pentru a preveni distrugerea probelor.

Prin urmare, descoperirea obiectului material al coruperii constituie o operațiune complexă, interdisciplinară, ce îmbină tactica judiciară cu mijloacele tehnico-științifice moderne. Scopul final al acesteia este de a fixa legătura cauzală dintre avantajul primit și actul ilegal al funcționarului, asigurând astfel autenticitatea și integritatea probelor în cadrul procesului penal.

Participanții la infracțiune (subiecții). De menționat că „un sfert (25%) din hotărârile CSJ pronunțate în perioada de referință se referă la sancționarea (după caz achitarea) polițiștilor. Infracțiunile pentru care sunt sancționați sunt diverse și se referă, în particular, la aspecte legate

de activitatea profesională pe care o desfășoară aceștia (determinarea de a deschide sau clasa dosare contravenționale, promisiunea de a nu sancționa persoana sau de a-i aplica o sancțiune mai blândă etc.). Numărul relativ „mare” de reprezentanți ai poliției se explică și prin faptul că, de regulă, aceștia acționează în comun (echipă de patrulare, grup de investigații), dar și prin numărul mare al polițiștilor care interacționează cu populația aflată în situații delicate”²⁴⁰.

În investigarea infracțiunilor de corupție, un aspect deosebit de important îl constituie determinarea completă a cercului de participanți implicați în actul ilicit. În conformitate cu prevederile art. 96 alin. (1) pct. 1) Cod de procedură penală, organul de urmărire are obligația să stabilească toate persoanele implicate în comiterea faptei, indiferent de rolul acestora – autori, coautori, instigatori sau complici. În contextul infracțiunilor de corupție, participanții se împart, de regulă, în următoarele categorii:

- **Corupătorul activ** – persoana care oferă sau promite bunuri, servicii, privilegii ori avantaje necuvenite. În majoritatea cazurilor, acesta este denunțatorul (dacă fapta este investigată la inițiativa sa) sau investigatorul sub acoperire care acționează în rolul corupătorului activ. Corupătorul activ poate acționa din proprie inițiativă, oferind bunuri, servicii, privilegii sau avantaje pentru a obține un beneficiu, sau poate reacționa la o condiționare ori exigență a funcționarului public (când coruperea este pretinsă sau extorcată de către acesta). În ambele situații, este esențială stabilirea identității, rolului și motivației corupătorului activ, pentru a clarifica dinamica relației infracționale și existența intenției corupționale.

- **Coruptul pasiv** – este bănuitul sau învinuitul principal, adică funcționarul public cu statut special, care pretinde, acceptă sau primește bunurile, serviciile, privilegiile ori avantajele materiale. Pentru existența infracțiunii de corupție, trebuie să se constate întâlnirea de voință dintre corupător și corupt, ambele părți fiind conștiente că bunul este oferit și primit în legătură cu îndeplinirea sau neîndeplinirea unui act de serviciu. În absența acestei concordanțe de intenție, nu ne aflăm în prezența unei infracțiuni de corupție propriu-zise. Spre exemplu, dacă o persoană oferă un cadou sincer, fără scop ilicit, iar funcționarul îl primește considerându-l un gest de grațitudine, nu există elementul intențional al coruperii. În mod similar, dacă funcționarul primește un cadou protocolar legal, fără a ști că celălalt speră la un favor, lipsește latura subiectivă a infracțiunii.

De aceea, proba intenției reciproce este esențială și se deduce, de regulă, din fapte și comportamente indirecte: discuții conspirate, modalitatea ascunsă de transmitere a banilor, lipsa oricărei justificări legale a plății ori expresii tipice precum „*ai ceva pentru mine?*”.

²⁴⁰ Chirtoacă Ilie, Gribincea Vladislav, Brighidin Oxana, Goinic Daniel, Sancționarea corupției – analiza practicii judecătorești, Centrul de Reforme Juridice din Moldova, Chișinău, 2022, p. 24. Disponibil: [https://crjm.org/wp-content/uploads/2022/04/Sancționarea-corupției_2022-RO.pdf#:~:text=e\)%20Cine%20sunt%20subiec%C8%9Bii%20infrac%C8%9Biunilor%20de%20corup%C8%9Bie.,aspecte%20legate%20de%20activitatea%20profesional%C4%83%20pe%20care](https://crjm.org/wp-content/uploads/2022/04/Sancționarea-corupției_2022-RO.pdf#:~:text=e)%20Cine%20sunt%20subiec%C8%9Bii%20infrac%C8%9Biunilor%20de%20corup%C8%9Bie.,aspecte%20legate%20de%20activitatea%20profesional%C4%83%20pe%20care) [accesată: 21.10.2024].

- **Intermediarul (complicele la transmitere)** – în numeroase cauze de corupție, tranzacția nu are loc direct între corupătorul activ și coruptul pasiv, ci printr-o a treia persoană. Acesta poate fi un apropiat al ambelor părți, un subordonat al funcționarului sau o altă persoană (de exemplu, un avocat). Implicarea intermediarilor complică probatoriul, întrucât necesită dovedirea lanțului de transmitere și a complicității conștiente. În astfel de situații, organele de urmărire penală trebuie să demonstreze că intermediarul a acționat cu intenție, cunoscând natura ilicită a actului pe care îl facilitează.

În faza probatorie, identificarea tuturor participanților presupune utilizarea măsurilor speciale de investigație: interceptări ale comunicărilor, investigarea sub acoperire, urmărire vizuală, înregistrări audio-video, supravegherea tehnică. Aceste instrumente dezvăluie adesea implicarea unor terți. Odată stabilită identitatea unui potențial intermediar, acesta trebuie audiat, confruntat și verificat prin compararea declarațiilor sale cu alte probe (înregistrări, urme electronice, declarațiile martorilor). În anumite cazuri, martorii oculari ai momentului transmiterii pot confirma existența complicității și caracterul intenționat al acțiunii.

De asemenea, organul de urmărire penală are obligația să verifice dacă nu există **cauze care înlătură caracterul penal al faptei** sau **circumstanțe ce exclud urmărirea penală**. În materia corupției, cele mai relevante asemenea situații sunt:

- **provocarea infracțiunii**, atunci când intenția infracțională a fost creată de organele de investigație și nu provenea de la persoana acuzată (caz în care lipsește vinovăția reală)²⁴¹;
- **constrângerea corupătorului activ**, atunci când acesta a acționat sub presiune sau amenințare, adică în contextul **extorcării** corupției de către funcționarul public.

Astfel de cauze exclud răspunderea penală a corupătorului, însă nu exonerează coruptul pasiv, întrucât acesta a abuzat de funcție și a impus condiționări nelegitime, manifestând intenție infracțională autonomă. Prin urmare, în investigațiile de corupție, determinarea completă a rolurilor participanților și delimitarea între inițiativă, constrângere și provocare constituie o condiție esențială pentru o calificare juridică corectă și o probare riguroasă a faptelor.

Provocarea. Potrivit prevederilor art. 94 alin. (1) pct. 11) CPP, „*În procesul penal nu pot fi admise ca probe și, prin urmare, se exclud din dosar, nu pot fi prezentate în instanța de judecată și nu pot fi puse la baza sentinței sau a altor hotărâri judecătorești datele care au fost obținute prin provocarea, facilitarea sau încurajarea persoanei la săvârșirea infracțiunii*”.

Deși doctrina de specialitate²⁴² a abordat în mod amplu fenomenul provocării, considerăm că nu este necesară reluarea exhaustivă a acestei analize. Totuși, se impune

²⁴¹ Hotărârea CtEDO, Morari c. Moldovei, din 08.03.2016 (§ 30-39). Disponibilă: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-168548> [accesată: 09.04.2024].

²⁴² Ostavciuc Dinu, Principiile procesului penal, Chișinău, 2023, p. 58 Copețchi, S. Provocarea infracțiunii în contextul măsurilor speciale de investigație (II). În: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2017, nr.3, p.18-25. ISSN 1857-2405; Morei, N. Aspecte analitice privind noțiunea agentului provocator și delimitarea acestuia de alți

sublinierea faptului că atât jurisprudența națională²⁴³, cât și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului²⁴⁴ au reafirmat principiul conform căruia probe obținute prin provocare nu pot fi utilizate în procesul penal. În același sens, se precizează că „*deși folosirea investigatorilor sub acoperire este admisibilă respectându-se anumite restricții și garanții stricte, interesele publice nu pot justifica utilizarea probelor obținute în rezultatul unei provocări polițienești, dat fiind că acest lucru creează riscul ca dreptul învinutului la un proces echitabil să fie de la bun început încălcat*”²⁴⁵.

Din această perspectivă, organul de urmărire penală are obligația de a documenta riguros circumstanțele contactului inițial dintre funcționarul public cu statut special și persoana care oferă bunurile, serviciile sau avantajele pretinse. Este esențial de stabilit dacă funcționarul a pretins singur aceste avantaje, ori dacă ele i-au fost oferite repetat, până când a cedat.

În cazurile în care apar suspiciuni de provocare, organul de urmărire trebuie să analizeze minuțios toate circumstanțele comunicării inițiale, pentru a stabili caracterul spontan sau indus al intenției infracționale. Astfel, se vor examina următoarele aspecte: cine a inițiat discuția despre bani sau alte avantaje; tonul, formulările și contextul comunicării; existența eventualelor refuzuri

subiecți ai măsurilor speciale de investigare. În: *Tendențe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători. Vol.2.* Chișinău: Universitatea de Stat „Dimitrie Cantemir”, 2019, p.216-221. 255 p. ISBN 978-9975-108-67-6; Morei, N. Aspecte introductive privind istoricul apariției și evoluția noțiunii de provocare în procesul penal. În: *Tendențe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători. Vol.2.* Chișinău: Universitatea Academiei de Științe a Moldovei, 2017, p.170-174. Волженкин, Б.В. Допустима ли провокация как метод борьбы с коррупцией? В: *Российская юстиция*, 2001, №5, с.43-45. ISSN 0131-6761; Назаров, А.Д. *Провокации в оперативно-розыскной деятельности.* Москва: Юрлитинформ, 2010. 152 с. ISBN 978-5-93295-722-6; Волинский, А.Ф. Лапин, Е.С. *Расследование провокаций взятки и коммерческого подкупа.* Москва: Юрлитинформ, 2010. 160 с. ISBN 978-5-93295-728-8; Мастерков, А.А. *Уголовно-правовые и криминологические аспекты провокационной деятельности / Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук.* Владивосток, 2000. 184 с.;

²⁴³ Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 31.05.2016. Dosarul nr.1ra-726//2016. Disponibilă: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=6582 [accesată: 31.07.2024]; Opinia separată formulată de judecătorul Ghenadie Nicolaev conform alin.(3) art.340 din Codul de procedură penală, pe cauza penală privindul pe P.Gh. Dosarul nr.1ra-698/2017. Disponibilă: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=9253 [accesată: 31.07.2024]; Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.11 din 22.12.2014 cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru infracțiunile de corupție. Disponibilă: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=248 [accesată: 14.08.2023]; Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 25.05.2016. Dosarul nr.1a-231//2015. Disponibil: https://cab.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/8a675de2-3d39-e611-a9ba-005056a5fb1a [accesată: 18.04.2022]; Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 13.08.2013. Dosarul nr.1ra-697//2013. Disponibilă: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=534 [accesată: 18.04.2022].

²⁴⁴ Hotărârea CtEDO, cauza Teixeira de Castro vs. Portugalia, din 09.06.1998 (§ 24). Disponibilă: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58193> [accesată: 19.04.2025]; Hotărârea CtEDO, cauza *Khudobin vs. Russia*, din 26.10.2006 (§ 26). Disponibilă: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-77692> [accesată: 19.04.2025]; Hotărârea CtEDO, cauza Sandu vs. Republica Moldova, din 11.02.2014 (§ 27). Disponibilă: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-140773> [accesat: 19.04.2025].

²⁴⁵ Hotărârea CtEDO, cauza Ramanauskas vs. Lithuania, din 05.08.2008 (§ 54). Disponibilă: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-84935> [accesată: 15.02.2025]. Hotărârea CtEDO, Morari c. Moldovei, din 08.03.2016 (§ 30-39). Disponibilă: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-168548> [accesată: 09.04.2024]; Hotărârea CtEDO, Dmitrieva c. Moldovei, din 26.03.2019. Disponibilă: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-191927%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-191927%22]}) [accesată: 27.04.2024]; Hotărârea CtEDO, Golovcenko c. Moldovei, din 21.03.2023. Disponibilă: [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22itemid%22:\[%22001-223641%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22itemid%22:[%22001-223641%22]}) [accesată: 22.04.2024].

inițiale ale funcționarului public cu statut special; numărul și insistența ofertelor repetate; gradul de presiune psihologică exercitat asupra acestuia.

Toate aceste elemente sunt, de regulă, consemnate în procesele-verbale privind măsurile speciale de investigație, care reprezintă sursa principală de verificare a legalității măsurilor respective. Cu toate acestea, practica judiciară relevă situații în care organele de urmărire penală nu analizează probele într-un mod obiectiv, complet și sub toate aspectele relevante. În asemenea circumstanțe, cauzele sunt transmise în instanță fără o examinare suficientă a naturii contactului inițial, iar instanțele de judecată, confruntate cu deficiențe probatorii, dispun achitarea inculpaților, reținând că în acțiunile acestora lipsesc elementele constitutive ale infracțiunii, fiind vorba despre o provocare din partea organelor de urmărire sau cele ce efectuează măsurile speciale de investigații²⁴⁶. Prin urmare, delimitarea clară între efectuarea legală a acțiunilor de urmărire penală (și a măsurilor speciale de investigații) și provocarea infracțională reprezintă o condiție esențială pentru respectarea principiilor procesului echitabil și pentru validitatea probelor obținute în faza de urmărire penală. Organul de urmărire penală trebuie să acționeze în limitele prevăzute de lege, astfel încât activitatea sub acoperire să aibă un rol de constatare a intențiilor infracționale preexistente, nu de creare artificială a unei conduite ilicite.

Extorcarea reprezintă o situație juridică particulară, cu relevanță majoră în analiza laturii subiective a infracțiunii de corupere. Aceasta nu „scuză” fapta coruptului pasiv – dimpotrivă, constituie o formă agravată a coruperii pasive, dat fiind caracterul coercitiv al comportamentului funcționarului public –, însă, totodată, poate fi o cauză de nepedepsire pentru coruptorul activ. Potrivit art. 325 alin. (6) Cod penal, *„Persoana care a promis, a oferit sau a dat bunuri ori servicii enumerate la art. 324 este liberată de răspundere penală dacă acestea i-au fost extorcate sau dacă persoana s-a autodenunțat neștiind că organele de urmărire penală sunt la curent cu infracțiunea pe care a săvârșit-o”*.

În sens juridic și criminalistic, extorcarea presupune ca funcționarul public cu statut special să solicite bunuri, servicii, privilegii sau avantaje prin constrângere, directă sau indirectă, exercitată asupra persoanei vizate. Constrângerea se poate manifesta sub forma unei amenințări explicite (de exemplu, promisiunea unui rău concret în caz de refuz) sau a unei presiuni

²⁴⁶ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 25.05.2016, emisă în Dosarul nr. 1a-231/15. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/8A675DE2-3D39-E611-A9BA-005056A5FB1A [accesată: 25.05.2024]. Potrivit rechizitoriului, polițistul ar fi acceptat o sumă de bani de la un cetățean, pentru a „nu întocmi procesul-verbal contravențional”. Operațiunea a fost organizată de ofițerii CNA, care au implicat un investigator sub acoperire, prezentat ca „intermediar” al persoanei care urma să ofere mita. Înregistrările audio și video prezentate la dosar au arătat că investigatorul a fost cel care a sugerat, repetat și explicit, că problema „se poate rezolva cu o atenție”. Instanța a reținut că nu existau indicii anterioare concrete de comportament coruptibil al polițistului, iar acțiunile organului de urmărire au depășit limitele simplei testări a integrității, transformându-se într-o provocare directă la infracțiune; Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, din 24.05.2021, emisă în Dosarul nr. 1-736/18. Disponibilă: https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/ZjMyMDU5NjgtODlhOS00YmRiLWFKMDQtZmE3Nzk0ZjMxMmZh [accesată: 15.04.2025].

psihologice subtile, prin care se creează o stare de teamă sau de dependență. În esență, extorcarea se caracterizează prin abuzul de autoritate al funcționarului, care transformă raportul de serviciu într-un mijloc de presiune pentru obținerea foloaselor necuvenite.

Proba extorcării implică dovedirea elementului de constrângere. Organul de urmărire penală trebuie să stabilească dacă funcționarul a exercitat presiuni asupra corupătorului activ prin amenințări, intimidare, abuz de poziție sau crearea deliberată a unei situații punitive²⁴⁷. Doar simpla insistență a funcționarului asupra „ajutorului” sau „atenției” nu este suficientă pentru a întruni elementele extorcării.

În doctrină și jurisprudență s-a subliniat că nu orice solicitare insistență constituie extorcare. Spre exemplu, într-un caz, instanța de fond a reîncadrat fapta inculpatului din forma agravată (prin extorcare) în forma simplă a coruperii pasive, motivând că „*nu s-au dovedit amenințările sau presiunile asupra victimei pentru a obține remunerația ilicită*”²⁴⁸. Ulterior, Curtea Supremă de Justiție a casat hotărârea, stabilind că, deși inculpatul nu a amenințat în mod direct, formularea lui („Nu știi taxa?”) a fost percepută de martori ca o formă de constrângere psihologică, ceea ce denotă că extorcarea a existat în fapt²⁴⁹. Acest exemplu ilustrează dificultatea practicii judiciare: șantajul poate fi disimulat, ascuns sub un limbaj aparent neutru, însă contextul creat de funcționar – de exemplu, oprirea nejustificată a vehiculului la frontieră sau întrebarea sugestivă despre „taxă” – îl „forțează” pe cetățean să ofere bani pentru a evita un abuz, cum ar fi întârzierea, retragerea documentelor sau refuzul trecerii frontierei.

Din perspectivă criminalistică, rolul organelor de urmărire penală este esențial pentru stabilirea naturii reale a acțiunii. Acestea trebuie să administreze probe directe și indirecte care să confirme existența constrângerii:

- *declarațiile corupătorului activ*, care pot preciza dacă i s-a cerut bunuri, servicii, privilegii sau avantaje „sub amenințare” („*mi-a spus că, dacă nu rezolvăm cum trebuie, îmi va trimite control după control și îmi închide firma*”), sau dacă inițiativa a aparținut acestuia²⁵⁰;

²⁴⁷ A se vedea: Încheierea Curții Supreme de Justiție cu privire la inadmisibilitatea recursului din 18.12.2024, emisă în Dosarul nr. 1ra-1085/2024. Disponibilă: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=25526#:~:text=match%20at%20L179%20ale%20extorc%C4%83rii%2C,fost%20considerate%20ca%20fiind%20corupere [accesată: 15.04.2025].

²⁴⁸ Încheierea Curții Supreme de Justiție cu privire la inadmisibilitatea recursului din 18.12.2024 (§ 11), emisă în Dosarul nr. 1ra-1085/2024. Disponibilă: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=25526#:~:text=match%20at%20L179%20ale%20extorc%C4%83rii%2C,fost%20considerate%20ca%20fiind%20corupere [accesată: 15.04.2025].

²⁴⁹ Încheierea Curții Supreme de Justiție cu privire la inadmisibilitatea recursului din 18.12.2024 (§ 15), emisă în Dosarul nr. 1ra-1085/2024. Disponibilă: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=25526#:~:text=match%20at%20L179%20ale%20extorc%C4%83rii%2C,fost%20considerate%20ca%20fiind%20corupere [accesată: 15.04.2025].

²⁵⁰ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 28.11.2017, emisă în Dosarul nr. 1a-545/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/66EB7437-3EF5-E711-80D5-0050568B7027 [accesată: 16.06.2024]. Situația de caz: un agent economic a declarat că inspectorul de poliție i-a cerut bani pentru a „închide ochii” la neregulile constatate la firma sa. În declarația sa, denunțatorul afirmă: „*mi-a spus că, dacă nu rezolvăm cum trebuie, îmi va trimite control după control și îmi închide firma*”. Această formulare a fost apreciată

- *înregistrările audio-video*, care surprind limbajul coercitiv al funcționarului („*dacă vrei să nu-ți iau permisul, trebuie să ne înțelegem omeneste*”, „*hai, rezolvăm și mergi liniștit*”)²⁵¹;

- *comportamentul observabil*, cum ar fi reținerea excesivă a persoanei, sechestrarea actelor, refuzul de a soluționa cazul fără „stimulare”²⁵².

În absența probelor directe, se recurge la probe circumstanțiale, analizate în ansamblu. De exemplu, dacă se constată că funcționarul a efectuat controale repetate și abuzive asupra aceleiași persoane sau entități exact înainte ca aceasta să cedeze și să ofere bunuri, servicii, privilegii sau avantaje, se poate deduce existența unei stări de presiune intenționat create, ceea ce echivalează cu extorcare. Prin urmare, comiterea coruperii prin extorcare nu doar agravează răspunderea penală a funcționarului public cu statut special, ci are și implicații probatorii complexe. Ea impune organelor de urmărire penală o analiză detaliată a contextului psihologic și comportamental al relației dintre corupător și corupt, întrucât diferența dintre o simplă pretindere și o constrângere reală poate decide calificarea juridică a faptei și soarta procesuală a celor implicați.

Autodenunțul corupătorului activ constituie o circumstanță juridică specială, cu impact semnificativ asupra cursului urmăririi penale și al calificării faptelor. Dacă corupătorul activ se autodenunță înainte ca fapta să fie cunoscută de autorități, acesta beneficiază de liberare de răspundere penală (art. 325 alin. (6) CP). Această prevedere exprimă o politică penală orientată spre descurajarea corupției, având scopul de a încuraja dezvăluirea voluntară a funcționarilor corupți și de a rupe lanțul tăcerii în raporturile ilicite dintre corupător și corupt.

În cadrul probatoriului, organele de urmărire penală trebuie să clarifice momentul, contextul și motivația denunțului: s-a autodenunțat corupătorul imediat după faptă, din remușcare sau indignare față de actul de corupție, sau abia după ce a aflat că infracțiunea era deja cunoscută organelor de drept? Răspunsul la această întrebare determină caracterul voluntar și

de instanță ca probă clară de constrângere psihologică – amenințarea cu represalii administrative – și a servit la stabilirea elementului de extorcare.

²⁵¹ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Comrat din 18.10.2022, emisă în Dosarul nr. 1a-13/2021. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/930BE895-5BE3-4A17-9D40-4011B87624ED [accesată: 16.06.2024]. Situația de caz: înregistrările audio-video obținute cu mijloace tehnice au surprins conversația dintre un inspector de patrulare al INSP și conducătorul auto. Pe înregistrare se aude ofițerul spunând: „*Dacă vrei să nu-ți iau permisul, trebuie să ne înțelegem omeneste*” – expresie calificată de instanță ca limbaj disimulat, dar coercitiv, folosit pentru a condiționa îndeplinirea atribuțiilor legale de o plată necuvenită. Ulterior, ofițerul a fost reținut primind banii, în timp ce repeta: „*Hai, rezolvăm și mergi liniștit*”.

²⁵² Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, din 14.02.2020, emisă în Dosarul nr. 1-78/2020. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/DF10DC00-404C-E711-80D3-0050568B4AB5 [accesată: 16.06.2024]. Situația de caz: un polițist rutier a fost acuzat că a reținut actele unui șofer, refuzând să i le restituie până nu primea o sumă de bani. În procesul-verbal și în declarațiile martorilor se consemnează că inculpatul „*a ținut conducătorul auto pe loc mai mult de 40 de minute, invocând că are de verificat datele și întrebând repetat dacă nu vrea să rezolve problema mai simplu*”. Comportamentul său a fost calificat de instanță drept manifestare a unei presiuni indirecte, bazate pe abuz de autoritate și sechestrarea temporară nejustificată a documentelor.

sincer al autodenunțului, fiindcă doar denunțul făcut înainte de luarea la cunoștință de către autorități produce efectul exonerator prevăzut de lege.

Totodată, dacă autodenunțul este autentic, adică făcut neștiind că fapta era deja cunoscută organelor de urmărire penală, el reprezintă un indiciu al lipsei provocării. Astfel, un participant care acționează ca agent provocator nu poate fi considerat autodenunțător, întrucât acțiunile sale fac parte dintr-o operațiune coordonată, iar denunțul nu are caracter voluntar. De aceea, doctrina de specialitate recomandă ca organul de urmărire penală să stabilească „denunțul a fost făcut de bunăvoie și care a fost motivația sa”²⁵³.

Este esențială diferențierea între denunțul făcut din imprudență și denunțul voluntar. În primul caz, corupătorul este deja identificat sau suspectat și încearcă să coopereze cu autoritățile pentru a-și diminua răspunderea. În al doilea caz, denunțul se face spontan, imediat după faptă, din convingerea că a greșit sau din revolta morală față de actul de extorcare. Motivele care stau la baza denunțului pot clarifica, de asemenea, eventuala existență a unei provocări. Spre exemplu, un corupător activ provocator – adică persoana care acționează coordonat cu organele de drept – nu are un motiv moral sau personal, ci execută un plan preexistent, în scop probatoriu.

În practica judiciară, situațiile reale confirmă aceste distincții. De cele mai multe ori, denunțătorii declară că „*nu mai suport presiunile și abuzurile*”²⁵⁴, ceea ce sugerează o extorcare prealabilă și un denunț voluntar, determinat de presiunea exercitată de funcționarul public. Alteori, denunțătorul afirmă: „*realizez că am procedat greșit și vreau să colaborez pentru ca asemenea lucruri să nu se mai întâmple*”²⁵⁵, exprimând o reacție ulterioară de remușcare. Aceste atitudini sunt consacrate în declarațiile oficiale și pot fi coroborate cu comportamentul post-faptă. Astfel, dacă persoana s-a adresat imediat după transmiterea bunurilor, de exemplu, la CNA, fără a fi constrânsă sau urmărită, se poate concluziona că denunțul este voluntar și autentic.

În plan criminalistic, analiza momentului autodenunțului permite reconstituirea logică a dinamicii infracționale: dacă inițiativa coruperii a provenit de la funcționarul public cu statut

²⁵³ Лямин Михаил Викторович, Использование криминалистических методов при расследовании взяточничества в правоохранительных органах. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.09-уголовный процесс, криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. Саратовский Юридический Институт МВД РФ, Саратов, 2003. С. 18. 231 с. 61:03 – 12/1375-3.

²⁵⁴ Sentințe Judecătorei Unghești, sediul Central, din 13.03.2017, emisă în Dosarul nr. 1-3/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/E9853B17-FA07-E711-80D1-0050568B37B6 [accesată: 15.04.2023]. Situația de fapt: Un polițist de frontieră a reținut actele unui cetățean și i-a cerut o sumă de 100 euro pentru a-i permite trecerea frontierei. Persoana s-a simțit constrânsă și a declarat că „*nu mai suport presiunile și abuzurile*”, motiv pentru care a sesizat imediat Centrul Național Anticorupție, care a organizat flagrantul.

²⁵⁵ Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Ciocana, din 29.01.2019, emisă în Dosarul nr. 1-1255/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/B784E7E1-4528-E911-80D5-0050568B021B [accesată: 11.04.2023]. Situația de fapt: În această cauză, un agent economic a oferit unui inspector vamal o sumă de bani pentru a urgenta eliberarea documentelor de vamă. Ulterior, persoana a revenit la CNA și a recunoscut fapta, declarând că „*realizez că am procedat greșit și vreau să colaborez pentru ca asemenea lucruri să nu se mai întâmple*”.

special, dacă fapta a fost rezultatul unei constrângeri (extorcări) sau dacă a existat o intenție corupțională reală a corupătorului. Prin urmare, autodenunțul constituie nu doar o cauză legală de exonerare, ci și un instrument probator important, care, corect interpretat, poate delimita între provocare, extorcare și simpla corupere.

2) **Circumstanțele prevăzute de lege care atenuează sau agravează răspunderea penală a făptuitorului.** Circumstanțele prevăzute de lege care atenuează sau agravează răspunderea penală au un rol esențial în individualizarea justă a pedepsei și în evaluarea gradului de pericol social al faptei. Acestea nu reprezintă simple elemente de procedură, ci constituie repere fundamentale pentru analiza comportamentului infracțional și pentru aprecierea personalității făptuitorului. Din perspectivă criminalistică, cunoașterea acestor circumstanțe permite stabilirea unor criterii clare de identificare și probare a lor în procesul penal. În continuare, vom examina nemijlocit circumstanțele legale care pot atenua sau agrava răspunderea penală a făptuitorului.

Circumstanțele atenuante. În cazurile de corupere săvârșite de funcționari publici cu statut special, instanțele de judecată aplică prevederile art. 76 CP pentru a identifica eventuale circumstanțe atenuante. Aceste circumstanțe, dacă sunt constatate, pot diminua severitatea pedepsei aplicate. Din analiza practicii judiciare, reiese că nu toate circumstanțele atenuante enumerate la art. 76 alin. (1) CP sunt prezente sau relevante în cauzele de corupție. În continuare, vom examina circumstanțele atenuante concret reținute de instanțe în cauzele de corupție.

- **săvârșirea pentru prima dată a unei infracțiuni ușoare sau mai puțin grave** (art. 76 lit. a) CP) – Toți funcționarii publici cu statut special inculpați pentru infracțiuni de corupție nu aveau antecedente penale (100%). Instanțele au considerat faptul că inculpatul nu a fost condamnat anterior drept o circumstanță atenuantă importantă. De exemplu, într-un caz, Curtea de Apel și CSJ a subliniat că inculpatul nu are antecedente penale nestinse, ceea ce, alături de alte factori, a fost reținut ca element în favoarea sa la individualizarea pedepsei²⁵⁶.

- **autodenunțarea, contribuirea activă la descoperirea infracțiunii sau la identificarea infractorilor ori recunoașterea vinovăției** (art. 76 lit. f) CP) – Aceasta este, la fel, o circumstanță frecvent întâlnită în dosarele de corupție (78%), în special în cazurile de flagrant și corupere mică. Multe sentințe relevă că inculpații și-au recunoscut vina ori au manifestat o

²⁵⁶ Decizia Colegiul penal al Curții de Apel Bălți din 23.11.2023, emisă în Dosarul nr. 1a-650/2022. Disponibilă: https://cab.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/ZjZhMjU3ZTZQtNWJiNS00MDEyLTg1ZTZgtZGQ3NWQzN2UyODE3 [accesată: 23.11.2024]; Încheierea Curții Supreme de Justiție cu privire la inadmisibilitatea recursului din 18.12.2024 (pct. 9), emisă în Dosarul nr. 1ra-1085/2024. Disponibilă: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=25526#:~:text=match%20at%20L179%20ale%20extorc%C4%83rii%2C,fost%20considerate%20ca%20fiind%20corupere [accesată: 15.04.2025]; Decizia Colegiul penal al Curții de Apel Bălți din 26.09.2023, emisă în Dosarul nr. 1a-434/2023. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/2EAFEAF3-70A9-4648-BA9C-59074457345B [accesată: 23.11.2024]; Sentința Judecătorei Cimișlia din 10.06.2026, emisă în Dosarul nr. 1-112/15. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/31DF3285-0E2F-E611-9A6D-005056A5D154 [accesată: 11.06.2024].

cooperare activă cu organele de urmărire penală (de exemplu, au contribuit la identificarea altor complici, au furnizat probe, au predat banii primiți de pe urma corupției etc.)²⁵⁷. Aceste comportamente denotă regretul făptuitorului și au ca efect reducerea pedepselor aplicate.

Conform art. 76 alin. (2) CP, instanța poate considera drept atenuante și împrejurări neprevăzute expres de lege, dacă le găsește relevante. În dosarele de corupere analizate, s-au remarcat câteva asemenea factori favorizanți:

- **situația familială și conduita generală a inculpatului** – Instanțele au luat în considerare, în mod pozitiv, existența unor copii minori în întreținerea inculpatului sau faptul că acesta are o reputație bună în societate (17%). De exemplu, într-o cauză de corupție, s-a reținut existența a doi copii minori în întreținere și caracterizarea pozitivă a polițistului, alături de lipsa antecedentelor penale, constituind un cumul de circumstanțe atenuante relevante în favoarea sa²⁵⁸. Deși legea nu enumeră explicit „are copii minori” ori „are o bună caracterizare” ca atenuante, judecătorii le pot aprecia ca atare în baza art. 76 alin.(2) CP (circumstanțe atenuante judiciare). Astfel, responsabilitățile familiale ale inculpatului sau comportamentul său ireproșabil anterior faptei au cântărit, în unele hotărâri, în favoarea aplicării unor pedepse mai blânde (de exemplu, pedepse cu suspendare condiționată în loc de executare efectivă).

- **prejudiciul efectiv și avantajul material obținut** – În cazul infracțiunilor de corupție, instanțele au analizat și valoarea corupției sau beneficiul obținut ilegal de inculpat. Dacă suma primită drept corupere a fost relativ mică ori inculpatul *nu a obținut vreun profit substanțial* din fapta sa, unele instanțe au menționat acest fapt atunci când au justificat o pedeapsă mai indulgentă (4%). Spre exemplu, s-a arătat că inculpatul, primind 100 lei, „*nu a obținut profituri esențiale, de proporții în urma acțiunilor sale*”, sugerând că gravitatea faptei din punct de vedere al consecințelor materiale a fost redusă²⁵⁹. Deși nu este propriu-zis o „circumstanță atenuantă” enumerată, această observație a contribuit la concluzia că o pedeapsă privativă de libertate ar fi excesivă în context.

Analiza jurisprudenței naționale arată că instanțele au individualizat pedeapsa în cauzele de corupție comise de funcționari publici cu statut special în mod echilibrat, aplicând circumstanțele atenuante doar atunci când acestea aveau un suport factual clar. Cele mai frecvente împrejurări valorificate au fost lipsa antecedentelor penale (caracterul de primă abatere) și recunoașterea vinovăției ori cooperarea cu organele de urmărire penală, reflectând o

²⁵⁷ De exemplu, Sentința Judecătorei Drochia, sediul Central, din 15.08.2024, emisă în Dosarul nr. 1-164/2024. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/20F4C7AD-0157-41DC-A3FF-D9BD6BC7AC01 [accesată: 16.10.2024].

²⁵⁸ Decizia Colegiul penal al Curții de Apel Bălți din 23.11.2023, emisă în Dosarul nr.1a-650/2022. Disponibilă: https://cab.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/ZjZhMjU3ZTQtNWJiNS00MDEyLTg1ZTgtZGQ3NWQzN2UyODE3 [accesată: 23.11.2024].

²⁵⁹ Sentința Judecătorei Drochia, sediul Central, din 15.08.2024, emisă în Dosarul nr. 1-164/2024. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/20F4C7AD-0157-41DC-A3FF-D9BD6BC7AC01 [accesată: 16.10.2024].

atitudine sinceră și constructivă a inculpaților față de procesul de justiție. Mai rar, instanțele au luat în considerare factori personali precum vârsta tânără sau starea de sănătate, însă doar atunci când aceste aspecte au fost relevante și dovedite. În schimb, o serie de circumstanțe atenuante enumerate de art. 76 CP s-au dovedit neaplicabile în cauzele de corupție săvârșite de funcționari publici cu statut special, deoarece nu corespund naturii acestor fapte sau statutului profesional al făptuitorilor. De asemenea, circumstanța prevăzută la art. 76 lit. l) CP privind expirarea a două treimi din termenul de prescripție ori depășirea termenului rezonabil al examinării cauzei nu a fost aplicată, întrucât dosarele de acest tip au fost încetate în baza prescripției²⁶⁰ (13,5%), ceea ce exclude necesitatea valorificării ei ca factor atenuant.

Prin urmare, paleta circumstanțelor atenuante reținute de instanțe în cazurile de corupție este una restrânsă și specifică, axată pe trăsăturile individuale ale inculpatului și pe conduita sa procesuală. Clemența judiciară s-a manifestat doar în raport cu acei funcționari care au manifestat regret autentic și cooperare activă, fără ca statutul profesional sau situația personală să constituie, prin ele însele, motive de atenuare a răspunderii penale.

Circumstanțe agravante. Examinând practica judiciară privind infracțiunile de corupere comise de funcționarii publici cu statut special, se constată că nu toate circumstanțele agravante prevăzute la art. 77 CP sunt aplicabile acestui tip de infracțiuni. Multe dintre circumstanțele menționate în norma generală – precum cele referitoare la comiterea infracțiunii asupra unui minor, cu deosebită cruzime, prin folosirea armelor, sau în condiții de calamități naturale – nu pot fi raportate la natura juridică și la conținutul obiectiv al faptelor de corupere. Aceste fapte se caracterizează printr-o pericolozitate socială specifică, centrată pe deturnarea exercițiului funcției

²⁶⁰ A se vedea sentințele și deciziile instanțelor de judecată de încetare a procesului penal în legătură cu intervenirea termenului de prescripție accesând următoarele linkuri:

https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/89B4C70B-076F-48CD-A111-2543D77DFA89
https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/27DBAD50-967E-419F-A654-E7100031C8A9
https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/36330824-9AD4-402C-AC26-567BF21DB791
https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/3DC58CD2-F154-E811-80D5-0050568B44C1
https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/D5961FBC-60C4-4E11-91C3-1C3B09127205
https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/3E305BE0-58BD-E711-80D3-0050568B4AB5
https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/9B577BCB-1F3C-432D-8C27-B7BB7BB2B5D1
https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/5F87C280-C9B6-4836-A26C-EF0BB2B40637
https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/3BE59C4C-2A07-4BEB-A059-DCBB6766E767
https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/AD64D4EA-E787-42A5-9706-1E8081666121
https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/7FA252F7-D9E2-47AC-8C5E-702A6834362F
https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/4507E35C-4C60-47B4-AF7A-0FED837911AC
https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/B1019D88-172A-4F04-9CEE-89085AD36609
https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/5EBF2443-5529-E911-80D8-0050568B4D5B
https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/B8A5B1ED-4874-44C1-8D7D-3FDD2C51FAD6
https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/609F9DCA-DBF9-483A-BD68-DF38F03EC6E6
https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/C46D1263-201C-43AC-BFF1-EBB5A78F28B3
https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/17B1CC00-C753-4783-A882-77084BA24370
https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/F96490DE-6D90-4482-A608-B08353D296E9
https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/CE98E827-7086-4E2D-8687-71B24971EE55
https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/B724B76E-7C98-434C-9026-60E9841820C1
https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/77BE6159-F54F-4470-A5E7-5B473240F70A

publice în scopul obținerii de foloase necuvenite, nu pe violență, intimidare sau afectarea unor valori personale ale victimei.

În acest context, este necesar să precizăm că circumstanțele agravante pot deriva atât din art. 77 CP (circumstanțele generale), cât și din dispozițiile speciale ale art. 324 CP, care reglementează infracțiunea de corupere pasivă. Art. 77 alin. (2) CP stipulează expres că „*dacă circumstanțele menționate la alin. (1) sânt prevăzute la articolele corespunzătoare din Partea specială a prezentului cod în calitate de semne ale acestor componente de infracțiuni, ele nu pot fi concomitent considerate drept circumstanțe agravante*”. Această prevedere reflectă principiul *non bis in idem* în evaluarea gradului de pericol social și evitarea dublării sancționării pentru aceleași fapte.

Prin urmare, în analiza practicii judiciare urmează a fi evidențiate doar acele circumstanțe agravante care au fost considerate efectiv aplicabile în cazurile de corupere pasivă săvârșite de funcționarii publici cu statut special, fără a dubla semnele constitutive ale infracțiunii din art. 324 CP. Astfel, vom analiza în ansamblu circumstanțele agravante aplicabile, atât cele prevăzute de art. 77 CP, care pot spori răspunderea penală în limitele generale ale sancțiunii, cât și cele prevăzute de art. 324 CP, ce particularizează fapta în funcție de calitatea subiectului infracțiunii și de contextul exercitării funcției publice. Această abordare unitară este necesară pentru a evidenția corelația dintre circumstanțele generale și cele speciale, identificând acele elemente care, potrivit practicii judiciare, au fost considerate efectiv aplicabile în cazurile de corupere comise de funcționarii publici cu statut special, după cum urmează:

- ***săvârșirea infracțiunii prin orice formă de participatie*** (art. 77 alin. (1) lit. c) CP). Codul penal prevede deja varianta agravată „corupere pasivă comisă de două sau mai multe persoane publice” (art. 324 alin.(2) lit. b)), motiv pentru care instanțele nu o mai invocă separat la individualizarea pedepsei²⁶¹. Agravanta prevăzută la art. 324 alin. (2) lit. b) CP a fost aplicată de instanțe în 10% din cazurile analizate. Pentru reținerea acestei agravante, trebuie probat acordul infracțional prealabil, prin măsuri special de investigații, declarațiile bănuților sau învinuților, a corupătorului active și altele.

- ***săvârșirea infracțiunii asupra unei persoane în legătură cu îndeplinirea de către ea a obligațiilor de serviciu sau obștești*** (art. 77 alin. (1) lit. f) CP). Instanțele nu aplică această circumstanță agravantă separat, întrucât acest element este inerent infracțiunii de corupere pasivă – „în legătură cu exercitarea funcției” – și deja inclus în norma de la art. 324 alin. (1) CP²⁶².

²⁶¹ De exemplu, Sentința Judecătorei Ciocani, mun. Chișinău, din 04.08.2015, emisă în Dosarul nr. 1-617/2014. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/A8D76634-6A3B-E511-A983-005056A5FB1A [accesată: 05.09.2022].

²⁶² De exemplu, Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 18.05.2016, emisă în Dosarul nr. 1a-51/2016. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/EFAC6EBF-CC32-E611-A9BA-005056A5FB1A [accesată: 19.06.2023].

- ***săvârșirea infracțiunii cu folosirea încrederii acordate*** (art. 77 alin. (1) lit. n) CP). Această circumstanță nu este aplicată de instanțele de judecată, deși conceptul de *trădare a încrederii* este indisolubil legat de faptele de corupere comise de funcționari publici. Motivul excluderii formale rezidă în faptul că art. 324 CP conține deja elementul de *subiect special* – funcționarul public, ceea ce încorporează implicit încrederea acordată acestuia de stat și cetățeni. În consecință, nu este necesară reținerea distinctă a lit. n) art. 77 CP, întrucât aceasta este absorbită în însăși natura infracțiunii. Totuși, în aproximativ 30% din hotărârile examinate, instanțele fac referire expresă la „trădarea încrederii publice” nu ca circumstanță agravantă, ci ca argument moral-juridic în motivarea pedepsei. Judecătorii subliniază că funcționarul, în calitatea sa de reprezentant al autorității publice, a fost investit cu încrederea că își va exercita corect atribuțiile, iar coruperea acestui mandat produce o atingere gravă principiului integrității funcției publice. Astfel, deși „folosirea încrederii acordate” nu este consemnată formal în dispozitivul sentințelor, impactul negativ al actelor de corupție asupra credibilității instituțiilor statului este tratat ca factor agravant *de facto*. În viziunea instanțelor, fiecare act de corupție săvârșit de un funcționar public cu statut special erodează statul de drept, slăbește autoritatea legii și distruge încrederea socială în instituțiile publice – valori fundamentale ale ordinii constituționale²⁶³.

- ***săvârșirea faptei în proporții ce depășesc 100 de unități convenționale*** (art. 324 alin. (3) CP). Această formă agravată reflectă pragul valoric al corupției, determinat de legiuitor ca indicator al intensității pericolului social. Ea reprezintă una dintre formele valorice de agravare a infracțiunii de corupere pasivă. Această limită numerică stabilește pragul peste care corupția capătă un grad sporit de pericol social, reflectând intenția legiuitorului de a sancționa mai sever situațiile în care corupția depășește echivalentul a 5.000 lei. Practica instanțelor arată că această formă agravată se aplică relativ rar – aproximativ 14% din cauzele privind funcționarii publici cu statut special – în special acolo unde suma pretinsă sau primită are un caracter substanțial raportat la veniturile și funcția făptuitorului. Tot în sfera agravărilor legate de valoarea corupției se regăsesc și noțiunile de *proporții mari* și *proporții deosebit de mari*. Prima, prevăzută la art. 324 alin. (4) lit. b) CP, este întâlnită în mai puțin de 10% din hotărârile examinate și se aplică atunci când valoarea corupției depășește 300 de unități convenționale. Aceasta apare de obicei în cauze care implică funcționari vamali, fiscali sau ofițeri de investigații, unde corupția are un caracter sistemic ori implică operațiuni economice complexe. Cea mai gravă formă, *proporțiile deosebit de mari*, prevăzută la art. 324 alin. (5) lit. a) CP, este aproape inexistentă în practica judiciară – identificată doar în aproximativ 2% din cazuri. Aceasta se aplică exclusiv în situațiile de corupție cu sume de ordinul zecilor de mii de euro ori

²⁶³ Se exemplu, Sentința Judecătoriei Hîncești din 13.03.2017, emisă în Dosarul nr. 1-10/17. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/1F36E1B7-951A-E711-80D3-0050568B4AB5 [accesată: 14.04.2023].

în cauze care produc consecințe economice semnificative pentru stat. Prin urmare, deși legislația penală oferă o gradăție valorică precisă, realitatea judiciară demonstrează că majoritatea faptelor de corupere se situează la nivelul inferior al acestor praguri, ceea ce reflectă nu doar caracterul extins, ci și fragmentat al fenomenului corupției administrative.

- **săvârșirea faptei cu extorcare de bunuri sau servicii** (art. 324 alin. (4) lit. a) CP). Aceasta este cea mai frecventă circumstanță agravantă, prezentă în peste 60% din hotărârile analizate, fiind o trăsătură specifică faptelor de corupere pasivă săvârșite de funcționari cu statut special. Extorcarea presupune *constrângerea morală sau abuzul de poziție* pentru a obține bunuri sau servicii ce nu i se cuvin, transformând infrațiunea dintr-un act pasiv într-o acțiune coercitivă și intimidantă²⁶⁴. După cum am arătat, proba extorcării constă în evidențierea presiunilor exercitate (verbale sau faprice)²⁶⁵.

Din perspectivă procedurală, circumstanțele agravante specifice trebuie menționate clar în raportul cu propunere a organului de urmărire penală în temeiul art. 289 CPP, în rechizitoriu și ulterior în actul de sesizare a instanței. Practica CSJ arată că omiterea menționării extorcării ca parte a acuzației poate face dificilă reținerea acesteia ulterior, dacă nu a fost obiect al cercetării judecătorești de la început²⁶⁶.

În medie, studiile arată că la fapte de corupție fără agravante, instanțele din Moldova aplică preponderent pedepse cu suspendare, însă la fapte agravante, se recurge mai des la executare efectivă. Un studiu statistic relevă că doar 18% dintre cei condamnați pentru corupție ajung să execute efectiv închisoarea, majoritatea (82%) fiind fie cu suspendare, fie doar amendă²⁶⁷. Cazurile cu extorcare sau sume mari tind însă să se regăsească în acel 18% cu executare. Astfel, existența acestor agravante devine un factor predictor pentru sancțiuni mai ferme, ceea ce subliniază importanța dovedirii lor temeinice.

3) Datele personale care caracterizează inculpatul și victima. În contextul infrațiunilor de corupție, această cerință capătă particularități, dat fiind că adesea „victima” în

²⁶⁴ De exemplu, Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 19.03.2019, emisă în Dosarul nr. 1a-618/17. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/5D217DE0-491B-43A3-B485-FBAD3F129EC4 [accesată: 20.04.2023]; Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 25.03.2015, emisă în Dosarul nr. 1a-100/15. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/9B30A78D-0FF3-E411-A983-005056A5FB1A [accesată: 26.04.2023]; Sentința Judecătorei Cimișlia din 10.06.2016, emisă în Dosarul nr. 1-112/15. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/31DF3285-0E2F-E611-9A6D-005056A5D154 [accesată: 11.07.2023].

²⁶⁵ Încheierea Curții Supreme de Justiție cu privire la inadmisibilitatea recursului din 18.12.2024 (pct. 11), emisă în Dosarul nr. 1ra-1085/2024. Disponibilă: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=25526#:~:text=match%20at%20L179%20ale%20extorc%C4%83rii%2C,fost%20considerate%20ca%20fiind%20corupere [accesată: 15.04.2025].

²⁶⁶ A se vedea: Decizia Colegiul penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 03.11.2020, emisă în Dosarul nr. 1ra-1072/20. Disponibilă: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=17301 [accesată: 04.12.2024].

²⁶⁷ Chirtoacă Ilie, Gribincea Vladislav, Brighidin Oxana, Goinic Daniel, Sancționarea corupției – analiza practicii judecătorești, Centrul de Reforme Juridice din Moldova, Chișinău, 2022, p. 24. Disponibil: [https://crjm.org/wp-content/uploads/2022/04/Sanctionarea-coruptiei_2022-RO.pdf#:~:text=e\)%20Cine%20sunt%20subiec%C8%9Bii%20infrac%C8%9Biunilor%20de%20corup%C8%9Bie.,aspecte%20legate%20de%20activitatea%20profesional%C4%83%20pe%20care](https://crjm.org/wp-content/uploads/2022/04/Sanctionarea-coruptiei_2022-RO.pdf#:~:text=e)%20Cine%20sunt%20subiec%C8%9Bii%20infrac%C8%9Biunilor%20de%20corup%C8%9Bie.,aspecte%20legate%20de%20activitatea%20profesional%C4%83%20pe%20care) [accesată: 21.10.2024].

sens clasic lipsește sau are un statut ambiguu, iar inculpatul este persoana publică ce a abuzat de funcție. Totuși, legea cere să fie clarificată situația ambelor părți. Vom discuta așadar, pe de o parte, caracterizarea persoanei bănuितului (învinuitului), iar pe de altă parte, situația victimei (părții vătămate) unde este cazul, sau a intereselor lezate.

Date care caracterizează funcționarul public cu statut special bănuित, învinuit sau inculpat. Cunoașterea datelor de identitate și a elementelor biografice și sociale ale funcționarului public cu statut special bănuित sau învinuit de comiterea actelor de corupție este importantă atât pentru activitatea de urmărire penală, cât și pentru individualizarea pedepsei și înțelegerea contextului faptei. În cazurile de corupție comise de funcționari publici cu statut special, se impune documentarea cel puțin a aspectelor indicate în lege. Astfel, în conformitate cu prevederile art. 104 alin. (2) lit. b) CPP, „*Persoana care efectuează urmărirea penală, înainte de a-l audia pe bănuित, învinuit îl identifică prin nume, prenume, patronimic, prin data, luna, anul și locul nașterii, precizează cetățenia, studiile, situația militară, situația familială și persoanele pe care le are la întreținere, ocupația, domiciliul, precizează dacă acesta posedă limba în care se desfășoară procesul, dacă suferă de dizabilitate, dacă dispune de titluri speciale, grade de calificare și distincții de stat, precum și altă informație necesară pentru identificarea persoanei lui în cauza respectivă*”. Aceste date sunt probate prin acte de identitate, fișe medicale, decrete sau alte acte administrative, ordine, certificate eliberate de Agenția Servicii Publice, certificate eliberate de autoritățile publice centrale sau locale, declarațiile martorilor etc.

Rezultatele studiului relevă că toți bănuіții sau învinuiții, respectiv 100%, sunt cetățeni ai Republicii Moldova. Această constatare nu reprezintă o coincidență statistică, ci reflectă o condiție imperativă prevăzută de lege pentru exercitarea funcției publice cu statut special.

Analiza sentințelor și deciziilor penale pronunțate de instanțele din Republica Moldova relevă un profil socio-profesional complex al persoanelor condamnate pentru infracțiuni de corupere. Rezultatele obținute reflectă o imagine statistică și criminologică detaliată, utilă pentru înțelegerea fenomenului corupției la nivelul funcționarilor publici cu statut special.

Majoritatea inculpaților (aproximativ 84%) au studii superioare, de regulă juridice, economice sau în domeniul securității și ordinii publice, iar restul de circa 16% dețin studii medii de specialitate²⁶⁸. Nivelul de instruire confirmă profesionalizarea sistemului, dar și vulnerabilitatea personalului cu pregătire înaltă la tentațiile economice și la corupția instituțională.

²⁶⁸ De exemplu, Sentința Judecătorei Drochia, sediul Central, din 17.01.2025, emisă în Dosarul nr. 1-200/2022. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/BBE1E225-FBA2-4D0A-8785-A27FBA4F3E71 [18.02.2025]; Sentința Judecătorei Drochia, sediul Rîșcani, din 09.10.2020, emisă în Dosarul nr. 1-153/2020. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/D2FCC20F-D06A-49F2-BA7F-75A9DA119C47 [accesată: 10.11.2024].

În ceea ce privește funcțiile deținute, 68% dintre inculpați sunt ofițeri (de investigații, de urmărire penală, de patrulare, de frontieră), 21% sunt subofițeri, iar restul de 11% dețin funcții de execuție administrativă sau de conducere locală (șefi de secție, inspectori principali etc.)²⁶⁹.

În raport cu experiența profesională, se constată o concentrare semnificativă între 5 și 15 ani de vechime (aproximativ 57%), ceea ce demonstrează că faptele sunt comise nu de debutanți, ci de persoane integrate și familiarizate cu mecanismele interne ale instituției. Cei cu sub 5 ani de experiență constituie 18%, iar cei cu peste 20 de ani, 10%, aceste ultime cazuri fiind rare, dar relevante pentru corupția sistemică la nivel de conducere.

Sub aspect familial, peste 72% dintre funcționarii publici cu statut special vizați în actele de corupție sunt căsătoriți, 23% celibatari, iar restul de 5% divorțați. În peste două treimi din cazuri inculpații declară că au copii minori la întreținere, în timp ce circa 9% menționează și persoane vârstnice sau părinți aflați în grija lor. Aproximativ 88% dintre inculpați au fost supuși serviciului militar, confirmând apartenența la categoria funcționarilor cu statut special.

Din perspectiva ocupației, cei mai numeroși provin din structurile Poliției (circa 74%)²⁷⁰, urmați de angajați ai Inspectoratului Național de Patrulare (11%)²⁷¹, Serviciului Vamal (7%)²⁷², Inspectoratelor fiscale²⁷³ și penitenciare²⁷⁴ (4%), Poliției de Frontieră (4%)²⁷⁵, Centrelor militare ale Forțelor Armate²⁷⁶ și Inspectoratului General de Carabinieri (2%)²⁷⁷.

²⁶⁹ De exemplu, Sentința Judecătorei Bălți, sediul Central, din 26.01.2023, emisă în Dosarul nr. 1-150/2021. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/CA258C06-FE35-4008-A552-1BE2E431C627 [27.02.2024]; Sentința Judecătorei Cimișlia din 17.04.2015, emisă în Dosarul nr. 1-158/14. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/8FDE0706-19E5-E411-B888-005056A5D154 [accesată: 18.05.2024].

²⁷⁰ De exemplu, Sentința Judecătorei Ciocani, mun. Chișinău, din 04.08.2015, emisă în Dosarul nr. 1-617/2014. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/A8D76634-6A3B-E511-A983-005056A5FB1A [accesată: 05.09.2023].

²⁷¹ De exemplu, Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, din 26.12.2024, emisă în Dosarul nr. 1-2697/2022. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/D52F4344-F939-4689-BA78-F2020F22B546 [accesată: 27.03.2025].

²⁷² De exemplu, Decizia Colegiul judiciar al Curții de Apel Cahul din 14.10.2019, emisă în Dosarul nr. 1-17016293-05-1a-15042019. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/9D80770A-96B4-4C33-BA0D-8E3E6B0B079D [accesată: 15.11.2024]; Sentința Judecătorei Criuleni, sediul Dubăsari, din 12.08.2019, emisă în Dosarul nr. 1-145/17. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/0A45AF38-B829-420B-8C6A-B7E16DBA9040 [accesată: 13.09.2023]; Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 04.03.2019, emisă în Dosarul nr. 1a-92/2016. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/984B5D33-D956-E911-80DA-0050568B4D5B [accesată: 05.04.2024]; Sentința Judecătorei Hîncești, sediul Central, din 27.01.2017, emisă în Dosarul nr. 1-458/2016. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/2F206DCF-91E4-E611-80D3-0050568B4AB5 [accesată: 28.02.2023].

²⁷³ De exemplu, Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 07.07.2020, emisă în Dosarul nr. 1r-20/20. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/CCF83437-8DD5-480B-8CC6-FE44018D3D48 [accesată: 08.08.2024]; Sentința Judecătorei Drochia, sediul Glodeni, din 26.12.2019, emisă în Dosarul nr. 1-212/2019. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/440D9337-DC29-413E-B880-E490453E311A [accesată: 27.01.2024]; Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 11.02.2015, emisă în Dosarul nr. 1a-107/2015. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/95EFEF2B-C5C7-E411-A983-005056A5FB1A [accesată: 12.03.2023].

²⁷⁴ De exemplu, Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 04.04.2018, emisă în Dosarul nr. 1r-69/2018. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/8BB93512-164A-E811-80D5-0050568B7027 [accesată: 05.05.2023]; Sentința Judecătorei Bălți, sediul Central, din 25.10.2017, emisă în Dosarul nr. 1-568/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/4CE9EC55-31BA-E711-80D6-0050568B4D5B [accesată: 26.11.2023].

Distribuția geografică arată o concentrare urbană pronunțată: 46% domiciliați în Chișinău, 27% în Bălți, 10% în Cahul și restul de 17% în localități rurale din raioanele centrale și nordice ale țării. Această repartitie reflectă preponderența faptelor de corupție în mediul instituțional urban, unde interacțiunea cu justiția, economia și administrația publică este mai intensă.

În privința stării de sănătate, 91% dintre inculpați sunt declarați „clinic sănătoși”, fără înregistrări la evidențele psihiatrice sau narcologice, iar în 9% dintre cazuri se menționează existența unor afecțiuni cronice (hipertensiune, afecțiuni cardiovasculare) fără relevanță juridică. Aceasta denotă că starea medicală nu constituie un factor determinant al comportamentului infracțional, spre deosebire de presiunea financiară și mediul profesional.

Doar 8% dintre inculpați declară că dețin grade onorifice, titluri profesionale sau distincții de stat, ceea ce sugerează că decorarea nu este un factor de protecție morală împotriva corupției. În schimb, 100% dintre inculpați nu aveau antecedente penale la data săvârșirii faptelor, fapt confirmat expres de instanțe.

La capitolul caracterizare, 92% dintre inculpați se bucură de caracteristici pozitive, atât la locul de muncă, cât și la domiciliu, aspect invocat constant de instanțe ca factor atenuant. Doar 8% primesc aprecieri negative, de regulă pentru comportament iresponsabil, abateri disciplinare sau lipsă de cooperare în cadrul urmăririi penale²⁷⁸.

Referitor la situația materială, aproximativ 58% dintre funcționarii publici cu statut special implicați în acțiunile de corupție au declarat venituri modeste (salarii bugetare între 8.000–12.000 lei lunar), însă aproape o treime dețineau automobile de marcă străină (Volkswagen, Audi, BMW) sau imobile proprietate personală. În câteva spețe (circa 6%), s-a consemnat discrepanța între veniturile declarate și bunurile deținute, aspect calificat de instanțe drept indiciu indirect al unui stil de viață incompatibil cu venitul funcționarului public.

În concluzie, profilul social rezultat din analiza practicii judiciare conturează imaginea unui funcționar public cu pregătire superioară, integrat profesional și social, aparent disciplinat, dar care, confruntat cu tentația materială și accesul la puterea administrativă, manifestă

²⁷⁵ De exemplu, Sentința Judecătorei Ungheni din 19.10.2016, emisă în Dosarul nr. 51-1-1351-04052016 (1-150/2016). Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/EF5F9335-0396-E611-A9BA-005056A5FB1A [accesată: 20.11.2023].

²⁷⁶ De exemplu, Sentința Judecătorei Cahul din 01.11.2016, emisă în Dosarul nr. 1-363/2015. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/5A7949A2-E5ED-E611-80D1-0050568B37B6 [accesată: 02.12.2023].

²⁷⁷ De exemplu, Sentința Judecătorei Bălți, sediul Central, din 12.12.2019, emisă în Dosarul nr. 1-790/2018. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/9B9D8415-0FA2-4E03-9EAD-F563953561C8 [accesată: 13.02.2024].

²⁷⁸ De exemplu, Sentința Judecătorei Leova din 30.03.2015, emisă în Dosarul nr. 1-57/2015. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/0E1C46A8-67F8-E411-B888-005056A5D154 [accesată: 28.04.2023]; Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, din 21.03.2023, emisă în Dosarul nr. 1-2319/2022. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/BA880945-10B2-40DE-AC0D-2C2774F7B321 [accesată: 22.04.2024].

disponibilitatea de a-și valorifica abuziv statutul. Corupția se manifestă predominant la nivelul funcționarilor maturi profesional (30–45 ani), cu experiență instituțională consolidată, iar factorii principali de risc sunt mediul profesional permisiv, controlul insuficient și standardele etice scăzute, mai degrabă decât precaritatea economică sau lipsa educației. Aceste concluzii susțin necesitatea unei politici de integritate care să coreleze evaluarea profesională cu supravegherea stilului de viață, formarea morală și transparența patrimoniului acestor funcționari.

Date care caracterizează victima (partea vătămată). Analiza practicii judiciare evidențiază o realitate particulară privind victima infracțiunilor de corupție. În majoritatea cauzelor, aceasta nu este o parte procesuală formală, ci o entitate abstractă – interesul public și instituția în care activează funcționarul public cu statut special. „În acest sens, se rețin și prevederile pct. 23 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr. 11 din 22.12.2014 cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru infracțiunile de corupție, potrivit cărora în cazul infracțiunilor de corupție (art. 324-326 CP), nu există victimă, exceptând ipoteza de la lit.c) alin. (2) art. 324 CP și ipoteza de la alin. (1), alin. (2) sau alin. (3) art.326 CP (atunci când pretinderea remunerației ilicite se realizează prin estorcare).”²⁷⁹

Analiza efectuată relevă că, în aproximativ 60% dintre cauzele examinate, infracțiunea de corupere pasivă prevăzută la art. 324 Cod penal se manifestă sub forma extorcării de bunuri sau servicii. Această tendință indică faptul că fapta nu se reduce doar la acceptarea benevolă a mitei, ci implică deseori constrângerea sau presiunea exercitată de funcționarul public asupra subiectului activ al coruperii. Totodată, se constată că aceste situații reprezintă doar un segment restrâns – circa 8% – din totalul faptelor de corupție analizate, ceea ce denotă caracterul lor mai puțin frecvent în ansamblul fenomenului, dar totodată un grad sporit de pericolozitate socială, dat fiind că implică abuzul de autoritate și lezarea gravă a încrederii publice în instituțiile statului. În asemenea spețe, „corupătorul activ” devine, în sens victimologic, persoană vătămată. De pildă, în cazul analizat de Judecătoria Edineț, inculpații au amenințat victima cu lezarea intereselor sale legitime pentru a obține 400 dolari SUA, ceea ce i-a determinat să plătească sub constrângere²⁸⁰. Situația victimei este una de șantaj moral și juridic, iar reacția acesteia – denunțul la organele anticorupție – a condus la documentarea infracțiunii, în special al celor de trafic de influență (art. 326 CP). Un exemplu elocvent este cel al lui R.D., recunoscut expres de instanță ca parte civilă

²⁷⁹ Sentința Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani, din 12.12.2020, emisă în Dosarul nr. 1-1623/2020. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/7872AD32-968C-437F-A73E-86D42AC0B288 [13.02.2024]; Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 09.09.2015, emisă în Dosarul nr. 1a-537/15. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/C56FD4E6-AC78-E511-A983-005056A5FB1A [accesată: 10.10.2023].

²⁸⁰ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 19.03.2019, emisă în Dosarul nr. 1a-618/17. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/5D217DE0-491B-43A3-B485-FBAD3F129EC4 [accesată: 20.04.2024].

și vătămată, după ce inculpații C.E. și Z.I. au primit de la el 750 euro și 9.800 lei pentru a soluționa favorabil plângerile sale²⁸¹. Instanța a admis acțiunea civilă și a dispus restituirea sumei în favoarea părții civile, recunoscându-i statutul de victimă. Astfel de cazuri sunt rare, dar confirmă aplicarea excepției prevăzute de jurisprudența supremă. În alte cauze, cum este cea a lui D.C., polițiștii inculpați l-au amenințat cu fabricarea unei cauze penale și reținerea sa, determinându-l să le dea bunuri pentru a evita represaliile²⁸². Victima a fost pusă într-o poziție de inferioritate psihologică, fiind constrânsă să coopereze, ceea ce denotă clar statutul său victimologic, deși formal nu i-a fost recunoscut acest titlu procesual.

În peste 80% din cazuri, persoana care a dat (transmis) bunurile este calificată doar ca martor-denunțator, nu ca parte vătămată. Spre exemplu, în dosarul privind inculpatul din cadrul Poliției de Frontieră, „cetățeanul X” a relatat cum funcționarul i-a cerut 5.000 lei pentru a „rezolva” falsul depistat la automobilul său, susținând că are influență asupra persoanei care-i gestionează cazul²⁸³. Organul de urmărire penală nu i-a acordat calitatea de parte vătămată, preferând să-l trateze ca martor denunțator – fapt comun în practica organului de urmărire penală al CNA, care evită transformarea corupătorului într-o parte cu drepturi procesuale proprii. Totuși, unele instanțe au făcut referire explicită la trauma morală a acestor persoane, menționând că au fost puse „în situații umilitoare, fiind forțate să ofere bani pentru a-și proteja interesele legitime”²⁸⁴. În acest sens, se poate considera că acești denunțatori se află într-o poziție victimologică reală, chiar dacă juridic sunt martori.

Profilul mediu al denunțatorului este predominant masculin (85%), cu vârste între 30 și 55 de ani, având ocupații variate – de la antreprenori și șoferi profesioniști până la cetățeni obișnuiți implicați în proceduri administrative (obținerea permisului, înmatriculări, controale rutiere). Aproximativ 40% dintre aceștia au studii medii, 32% studii superioare, iar restul au o pregătire profesională modestă. Starea materială este medie sau sub medie, în 70% din cazuri denunțatorii fiind persoane care nu ar fi avut motive economice să ofere bunuri sau servicii voluntar.

În 100% dintre hotărâri, instanțele recunosc că faptele de corupție lezează interesul public și încrederea cetățenilor în instituțiile statului, identificând astfel o victimă colectivă difuză. În sentințele examinate, se menționează că faptele inculpaților „au cauzat daune intereselor publice

²⁸¹ Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, din 22.12.2020, emisă în Dosarul nr. 1-1623/2020. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/7872AD32-968C-437F-A73E-86D42AC0B288 [13.02.2024].

²⁸² Sentința Judecătorei Bălți, sediul Central, din 30.03.2023, emisă în Dosarul nr. 1-169/2020. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/2B847A19-58A0-44D0-9F23-A189F12DBF4A [accesată: 01.04.2024].

²⁸³ Sentința Judecătorei Ungheni din 19.10.2016, emisă în Dosarul nr. 51-1-1351-04052016 (1-150/2016). Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/EF5F9335-0396-E611-A9BA-005056A5FB1A [accesată: 20.12.2023].

²⁸⁴ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 19.09.2019, emisă în Dosarul nr. 1a-618/17. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/5D217DE0-491B-43A3-B485-FBAD3F129EC4 [accesată: 20.10.2024].

prin diminuarea imaginii organelor de poliție și afectarea integrității funcției publice”. Acest tip de prejudiciu – moral, instituțional și societal – este constant invocat ca justificare pentru severitatea pedepsei, chiar dacă nu implică o despăgubire concretă.

Un caz aparte, menționat într-o decizie a Curții de Apel, arată că inculpatul a fost condamnat, dar corupătorul activ a fost liberat de răspundere penală conform art. 326 alin. (4) CP, pentru că a denunțat benevol fapta; în același timp, instanța a refuzat să-l considere parte vătămată, reținând că „suma de 3.500 euro a fost oferită benevol”²⁸⁵. Acest exemplu confirmă dualitatea juridică: cel care denunță este exonerat, dar nu devine automat victimă – legea îi acordă impunitate, nu statut de parte vătămată.

Analiza practicii judiciare demonstrează că victima în infracțiunile de corupție este atipică. În doar 7% din cauze s-a acordat expres calitatea de parte vătămată (în toate fiind vorba de extorcare). În rest, persoanele care au remis bani au fost tratate drept martori-denuțători, iar prejudiciul a fost calificat ca fiind moral și social, afectând interesul public și imaginea autorității. Victimele directe sunt de regulă persoane cu vulnerabilitate socială sau profesională, constrânse să plătească pentru a evita sancțiuni. Victimele colective, în schimb, sunt societatea și instituțiile publice, afectate prin erodarea încrederii și subminarea valorilor statului de drept. În concluzie, deși noțiunea de victimă în corupție este relativă, analiza empirică arată că în spatele fiecărui act de corupție se află o persoană lezată – fie material, fie moral –, iar recunoașterea acestei dimensiuni este esențială pentru abordarea victimologică modernă a corupției.

4) existența bunurilor destinate sau utilizate pentru săvârșirea infracțiunii sau dobândite prin infracțiune, indiferent de faptul cui ele au fost transmise. Aplicată la faptele de corupție, această cerință implică determinarea naturii prejudiciului produs și a posibilității de cuantificare a acestuia. Corupția este o infracțiune cu efecte difuze, care afectează grav ordinea de drept, încrederea în instituțiile publice și moralitatea funcției²⁸⁶, fără a genera mereu un prejudiciu material direct și ușor de evaluat. Totuși, în funcție de circumstanțele cauzei, pot fi identificate atât daune patrimoniale, cât și daune morale sau sociale.

Daune patrimoniale (materiale). Acestea apar, de regulă, indirect. Practica judiciară²⁸⁷ ne arată că fapta nu a cauzat un prejudiciu material direct, dar a produs daune considerabile de ordin nepatrimonial, afectând atât interesele publice, cât și încrederea cetățenilor în autoritatea

²⁸⁵ Decizia Colegiul penal al Curții de Apel Chișinău din 08.11.2023, emisă în Dosarul nr. 1a-1328/23. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/7190C813-B7DF-491D-8BD2-1D4CBA9DDB40 [accesată: 09.12.2024].

²⁸⁶ Bejan Octavian, Cadrul penal al corupției după Codul penal al Republicii Moldova, Revistă de criminologie, drept penal și criminalistică, nr. 3-4, anul 2006, p. 15, pp.15-21. Disponibilă: <https://old.criminology.md/index.php/ro/articole/159-cadrul-penal-al-corup-iei-dup-codul-penal-al-republicii-moldova#:~:text=condi%C5%A3iilor%20propice%20de%20satisfacere%20a,materiale%20sau%20de%20alt%C4%83%20natur%C4%83> [accesată: 03.04.2022].

²⁸⁷ De exemplu, Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 25.03.2015, emisă în Dosarul nr. 1a-100/15. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/9B30A78D-0FF3-E411-A983-005056A5FB1A [accesată: 26.04.2023].

instituțiilor statului. Judecătorii au consemnat expres că „*inculpatul a cauzat daune considerabile cu caracter nepatrimonial intereselor publice, creând o imagine negativă a organelor afacerilor interne în societate, prin incapacitatea de a depista făptuitorii și a-i atrage la răspundere*”, iar acțiunile sale au generat și „*daune morale persoanelor fizice [...] prin intimiditatea adusă în legătură cu falsificarea actelor procesuale*”. Instanța a precizat în continuare că neatribuirea statutului de parte vătămată persoanelor afectate nu înlătură răspunderea penală, deoarece gravitatea infracțiunii nu depinde de existența unui prejudiciu material, ci de „*atingerea adusă valorilor ocrotite de lege – autoritatea serviciului public și imaginea instituției*”.

Fapta de corupere pasivă, de exemplu, nu produce în mod normal o pierdere patrimonială imediată, întrucât bunurile transmise provin din patrimoniul corupătorului activ și sunt primite de funcționarul public corupt. Cu toate acestea, pot exista efecte economice negative concrete: în situația în care prin actul de corupție s-a evitat aplicarea unei sancțiuni, statul este prejudiciat cu echivalentul amenzii care nu a fost încasată; dacă, printr-un act corupt, s-a determinat efectuarea unei plăți nelegale din bugetul public (de exemplu, atribuirea unui contract supraevaluat), prejudiciul constă în diferența dintre suma plătită și cea reală, determinată prin expertiză economico-financiară; dacă corupătorul activ a fost constrâns să ofere bunurile ca urmare a unei extorcări, pierderea sa materială coincide cu suma remisă, care poate fi restituită prin aplicarea mecanismului confiscării speciale; statul poate recupera cheltuielile judiciare efectuate în procesul penal, conform art. 227 CPP.

Doctrina subliniază că, în cazul corupției, „paguba nu se exprimă întotdeauna în termeni monetari, ci prin subminarea autorității organelor de drept”²⁸⁸. Totuși, în cazurile în care consecințele materiale pot fi determinate (plăți bugetare nelegale, pierderi financiare sau venituri ratate), acestea se probează prin documente contabile, rapoarte de audit sau expertize judiciare.

Daune morale și sociale. Acestea constituie, în majoritatea situațiilor, forma principală de prejudiciu. Corupția afectează valorile fundamentale ale statului de drept: încrederea publicului în corectitudinea instituțiilor, principiul egalității în fața legii și moralitatea funcției publice. Consecințele morale se manifestă prin: deteriorarea imaginii instituției din care făcea parte funcționarul public cu statut special, pierderea credibilității în rândul cetățenilor, demotivarea personalului onest și apariția unui climat de neîncredere. De aceea, jurisprudența

²⁸⁸ Лямин Михаил Викторович, Использование криминалистических методов при расследовании взятничества в правоохранительных органах. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.09-уголовный процесс, криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. Саратовский Юридический Институт МВД РФ, Саратов, 2003. С. 19. 231 с. 61:03 – 12/1375-3.

reține constant că „deși poate exista consimțământ între corupător și corupt, fapta are întotdeauna ca victimă societatea în ansamblu”²⁸⁹.

Dovedirea prejudiciului moral și social are un caracter mai mult conceptual. În practică, pot fi utilizate ca probe articole de presă, comunicate publice sau declarații ale conducătorilor instituțiilor vizate, care demonstrează afectarea reputației și diminuarea autorității publice. Gravitatea prejudiciului moral sporește proporțional cu funcția persoanei corupte: o faptă de corupție săvârșită de un conducător al unei instituții anticorupție produce un efect devastator asupra încrederii în justiție și în eforturile de combatere a corupției.

La modul practic, pentru dovedirea daunelor în sensul art. 96 alin. (1) pct. 4) CPP, în cauzele de corupție se procedează prin constatarea existenței unui prejudiciu material determinabil, susținut prin documente justificative (expertize contabile, rapoarte de audit, acte financiar-fiscale), iar în absența acestuia se consemnează expres că „fapta nu a cauzat un prejudiciu material direct”, completându-se analiza cu identificarea consecințelor negative intangibile – precum afectarea autorității instituției, diminuarea încrederii publice ori generarea unui sentiment de indignare socială – dovedite indirect prin surse logice și contextuale (reacții mediatice, petiții civice, proteste publice), iar atunci când este cazul, se poate formula și o cerere de reparare a prejudiciului moral, de exemplu din partea unui corupător activ constrâns, cu condiția probării suferinței sale psihice prin documente medicale ori psihologice, menționându-se că statul, în mod obișnuit, nu solicită despăgubiri morale, dar reține existența acestui tip de prejudiciu la nivelul considerentelor cauzei.

Analiza practicii judiciare confirmă că prejudiciul cauzat prin infracțiunile de corupție este recunoscut în trei forme principale: *material*, atunci când sumele sunt estorcate²⁹⁰; *moral*, când fapta a provocat suferință psihică sau umilință persoanei implicate²⁹¹; *social-instituțional*, când este afectată imaginea și autoritatea serviciului public²⁹². Astfel, chiar dacă în majoritatea cauzelor instanțele rețin că „infracțiunea de corupție nu are victimă directă”, acolo unde există extorcare sau prejudiciu moral evident, ele constată și compensează efectiv daunele materiale și morale produse prin fapta de corupție.

²⁸⁹ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 18.05.2016, emisă în Dosarul nr. 1a-51/2016. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/EFAC6EBF-CC32-E611-A9BA-005056A5FB1A [accesată: 19.06.2023].

²⁹⁰ Decizia Colegiul Penal al Curții de Apel Bălți din 09.09.2015, emisă în Dosarul nr. 1a-537/15. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/C56FD4E6-AC78-E511-A983-005056A5FB1A [accesată: 10.10.2023].

²⁹¹ Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, din 22.12.2020, emisă în Dosarul nr. 1-1623/2020. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/7872AD32-968C-437F-A73E-86D42AC0B288 [accesată: 23.01.2024]

²⁹² Decizia Colegiul judiciar penal al Curții de Apel Bălți din 25.03.2015, emisă în Dosarul nr. 1a-100/15. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/9B30A78D-0FF3-E411-A983-005056A5FB1A [accesată: 26.04.2023].

5) *existența bunurilor destinate sau utilizate pentru săvârșirea infracțiunii sau dobândite prin infracțiune, indiferent de faptul cui ele au fost transmise*. Această circumstanță are o relevanță deosebită în cauzele de corupție săvârșite de funcționarii publici cu statut special, întrucât mijloacele materiale de probă dobândesc o valoare demonstrativă majoră în stabilirea existenței faptei și a responsabilității penale.

În plan criminalistic, această prevedere vizează identificarea, fixarea și examinarea mijloacelor materiale care au servit la realizarea sau disimularea acțiunilor ilicite. În doctrină se subliniază că orice bun implicat în procesul infracțional poate constitui obiect al probațiunii, fie ca instrument al comiterii, fie ca produs al infracțiunii ori pregătit pentru realizarea acesteia²⁹³. În cazurile de corupție, aceste bunuri se circumscriu, de regulă, în trei categorii: (a) obiectul material al corupției – bunurile sau valorile oferite și primite; (b) mijloacele utilizate la săvârșirea faptei – instrumente, dispozitive, documente sau alte suporturi materiale; și (c) bunurile destinate comiterii faptei – sume de bani ori alte valori pregătite pentru a fi remise ca corupție.

Activitățile de identificare și administrare a acestor bunuri sunt realizate prin procedee probatorii clasice: percheziții, ridicări de obiecte, examinări tehnico-științifice, constatări financiare și expertize contabile. Percheziția, în special, constituie mijlocul procedural fundamental pentru descoperirea și ridicarea bunurilor implicate în săvârșirea faptei. Potrivit practicii judiciare, se acordă prioritate efectuării acestei acțiuni imediat după surprinderea în flagrant, pentru a evita disimularea sau distrugerea urmelor materiale. Fixarea minuțioasă a bunurilor ridicate – inclusiv descrierea detaliată, fotografierea și aplicarea de sigilii – are rolul de a asigura autenticitatea și continuitatea probelor²⁹⁴.

În contextul infracțiunilor de corupție, una din metodele moderne de documentare o reprezintă marcarea bancnotelor – procedură prin care, prin aplicarea unui semn distinctiv și consemnarea seriilor, se poate confirma contactul fizic al inculpatului cu sumele folosite ca foloase ilicite sau se pot depista ulterior bancnotele descrise în actele procesuale. Constatările tehnico-științifice demonstrează, prin urme fluorescente sau reziduuri chimice, implicarea directă a persoanei cercetate, precum și că bancnotele nu sunt false. Or, „(...) în sensul art.324 alin.(1) CP, la categoria de bunuri nu se referă semnele bănești false. Astfel, dacă coruptul a acceptat sau a primit semne bănești neautentice pentru a realiza o acțiune ce tine de atribuțiile sale de serviciu în favoarea corupătorului sau al persoanelor pe care le reprezintă, atunci cele comise de corupt vor alcătui o tentativă de corupere pasivă (art. 27 și art. 324 alin. (1) CP), deoarece făptuitorul nu și-a realizat intenția, întrucât semnele bănești pe care le acceptă ori primește nu

²⁹³ Dolea Igor, Comentariu aplicativ al Codului de procedură penală al Republicii Moldova, Chișinău, Tipografia Centrală, 2022, p. 241.

²⁹⁴ Gheorghiu Mihail, Tratat de criminalistică, Chișinău, CEP USM, 2021, p. 376.

se caracterizează prin autenticitate așa cum și-a fi dorit făptuitorul.”²⁹⁵ Alteori, investigațiile patrimoniale dezvăluie bunuri dobândite indirect din activitatea infracțională – apartamente, automobile, conturi bancare – achiziționate din mijloace de proveniență ilicită. Aceste bunuri intră sub incidența dispozițiilor privind confiscarea specială și extinsă, reglementate de art. 106 CP.

Confiscarea are o dublă funcție: pe de o parte, elimină beneficiul obținut prin infracțiune, iar pe de altă parte, contribuie la restabilirea echității sociale. În acest sens, organele de urmărire penală trebuie să stabilească nu doar existența bunurilor, ci și legătura cauzală dintre acestea și fapta comisă. Dacă bunurile nu mai pot fi identificate, legea prevede confiscarea valorii lor echivalente. În doctrină s-a accentuat că această măsură are caracter de garanție a aplicării principiului *nemo debet lucrari ex delicto* – nimeni nu trebuie să profite de pe urma unei infracțiuni²⁹⁶.

Activitatea de probare a bunurilor implicate este strâns legată de instituția corpului delict, consacrată la art. 158 CPP, care include obiectele ce au servit, au fost destinate ori au rezultat din infracțiune. Prin urmare, toate bunurile identificate sunt inventariate, anexate la dosar și, ulterior, instanța se pronunță asupra lor în partea dispozitivă a hotărârii: se confiscă, se restituie proprietarului legitim sau se distrug. În practica instanțelor naționale, identificarea clară a acestor bunuri a fost considerată o condiție esențială pentru aplicarea corectă a legii penale și pentru evaluarea proporționalității sancțiunilor.

De asemenea, este important de menționat că existența bunurilor infracționale are și o dimensiune preventivă. Eficiența combaterii corupției se reflectă nu doar în condamnări, ci și în capacitatea autorităților de a recupera produsul infracțiunii. În rapoartele GRECO se subliniază constant necesitatea consolidării mecanismelor de confiscare și recuperare a averilor nejustificate, ca element central al statului de drept²⁹⁷.

Probarea existenței bunurilor destinate, folosite sau dobândite prin infracțiune reprezintă o verigă esențială în mecanismul dovedirii faptelor de corupție. Prin identificarea, ridicarea și

²⁹⁵ Pct. 2.1. din Hotărârea Planului Curții Supreme de Justiție nr. nr. 11 din 22.12.2014, Cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru infracțiunile de corupție. Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2015, nr. 5, pag. 4. Modificată de: Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr. 8 din 15.05.2017. Disponibilă: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=248 [accesată: 04.02.2022].

²⁹⁶ Covalciuc Ion, Controlul și valorificarea măsurilor speciale de investigații în procesul penal, Chișinău, 2020, p. 129.

²⁹⁷ Fourth Evaluation Round, Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors. Second Interim Compliance Report Republic of Moldova, Adopted by GRECO at its 93rd Plenary Meeting (Strasbourg, 20-24 March 2023). Disponibilă: <https://rm.coe.int/fourth-evaluation-round-corruption-prevention-in-respect-of-members-of/1680ab41b9> [accesată: 15.07.2024]; Fourth Evaluation Round, Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors. Third Interim Compliance Report Republic of Moldova, Adopted by GRECO at its 98th Plenary Meeting (Strasbourg, 18-22 November 2024). Disponibilă: <https://rm.coe.int/grecorc4-2024-13-final-eng-3rd-interim-republic-of-moldova-public/1680b29b9d> [accesată: 03.02.2025].

analiza acestora se confirmă realitatea acțiunilor ilicite și se creează premisele pentru aplicarea justiției restaurative. În viziune criminalistică, aceste bunuri constituie materializarea concretă a activității infracționale, iar absența lor face dificilă demonstrarea faptului coruptiv. Din acest motiv, tacticile operative și probatorii sunt orientate spre surprinderea în flagrant, conservarea urmelor materiale și documentarea completă a bunurilor corp-delict, pentru ca procesul penal să-și atingă scopul fundamental – descoperirea adevărului și restabilirea ordinii juridice.

Reieșind din analiza practicii judiciare privind infracțiunile de corupție comise de funcționarii publici cu statut special, se poate constata că problematica bunurilor destinate sau folosite la săvârșirea infracțiunii, precum și a bunurilor dobândite prin infracțiune, ocupă un loc constant. Deși tratamentul juridic aplicabil acestor bunuri este în mod expres reglementat de art. 106 CP și de dispozițiile art. 203 CPP, modul de aplicare a confiscării speciale și de individualizare a măsurilor asiguratorii variază în funcție de natura faptei, de identificarea corpului delict și de existența unui prejudiciu concret.

Astfel, din jurisprudența analizată se disting două direcții majore: confiscarea bunurilor dobândite prin infracțiune și confiscarea bunurilor folosite ori destinate săvârșirii acesteia.

În primul rând, instanțele au aplicat cu regularitate confiscarea specială a sumelor de bani primite ilicit, ca formă de restabilire a echilibrului social afectat. Spre exemplu, în cauza C.S. și M.B., instanța de fond a dispus confiscarea specială a sumelor de 5.000 lei și 200 lei, bani primiți de inculpați pentru a nu îndeplini acte de serviciu, reținând că acestea reprezintă „bunuri dobândite prin infracțiune” și, în consecință, intră sub incidența art. 106 alin. (2) lit. b) CP²⁹⁸. Într-o cauză similară, Judecătoria Chișinău a confiscat 400 euro ca sumă obținută în urma săvârșirii faptei, precizând că „sumele de bani primite în legătură cu exercitarea funcției publice sunt bunuri dobândite prin infracțiune, indiferent de momentul primirii lor”²⁹⁹.

În aceeași linie de raționament, Judecătoria Bălți a reținut existența unor sume obținute ilicit (1.300 euro și 10.500 lei) și a dispus confiscarea contravalorii acestora, întrucât bunurile nu mai existau fizic, dar proveneau indubitabil dintr-o activitate infracțională³⁰⁰. În cauze precum G.I., instanța a aplicat concomitent confiscarea specială și măsura sechestrului asupra bunurilor mobile ale inculpatului, argumentând că aceste măsuri sunt necesare pentru a preveni

²⁹⁸ Sentința Judecătoriei Bălți, sediul Central, din 26.01.2023, emisă în Dosarul nr. 1-150/2021. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/CA258C06-FE35-4008-A552-1BE2E431C627 [accesată: 27.02.2024].

²⁹⁹ Sentința Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, din 26.12.2024, emisă în Dosarul nr. 1-2697/2022. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/D52F4344-F939-4689-BA78-F2020F22B546 [accesată: 27.01.2025].

³⁰⁰ Sentința Judecătoriei Bălți, sediul Central, din 12.12.2019, emisă în Dosarul nr. 1-790/2018. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/9B9D8415-0FA2-4E03-9EAD-F563953561C8 [accesată: 13.02.2023].

disimularea sau înstrăinarea bunurilor dobândite prin infracțiune și pentru a garanta executarea pedepsei³⁰¹.

În al doilea rând, practica instanțelor demonstrează o interpretare constantă a dispozițiilor legale privind bunurile folosite sau destinate săvârșirii infracțiunii. Spre exemplu, în cauza G.M., instanța de apel a dispus confiscarea specială a sumei de 4.000 lei și 450 euro, calificând aceste mijloace bănești drept „bunuri folosite la comiterea infracțiunii”, întrucât au servit ca mijloc de realizare a acțiunii infracționale și au fost identificate în cadrul flagrantului³⁰². În alte hotărâri, precum cea privind C.S. și M.B., instanța a arătat că mijloacele bănești remise de coruptorul activ constituie „bunuri destinate săvârșirii infracțiunii”, fiind supuse confiscării în temeiul art. 106 alin. (2) lit. a) CP³⁰³.

Un element semnificativ observat în practica judiciară este aplicarea măsurilor asiguratorii asupra bunurilor învinutului (inculpatului), în scopul garantării executării confiscării speciale și a eventualelor obligații pecuniare. În mai multe cazuri, instanțele au dispus menținerea sechestrului asupra bunurilor mobile și imobile ale inculpaților până la executarea hotărârii definitive³⁰⁴. Totodată, acolo unde s-a constatat că bunurile au fost restituite părții vătămate, instanțele au exclus aplicarea confiscării speciale, motivând că nu mai există un obiect material al infracțiunii, deși au reiterat principiul că toate bunurile obținute sau folosite în legătură cu infracțiunea sunt, în principiu, supuse confiscării³⁰⁵.

Un alt aspect constant în jurisprudență este distincția dintre bunurile corp delict (folosite sau implicate în comiterea faptei) și bunurile dobândite ca rezultat al infracțiunii. Instanțele notează că bunurile utilizate (de exemplu, sumele destinate pentru actele de corupție, obiecte de probă, mijloace de comunicare) sunt tratate separat de cele obținute ca efect al faptei (sumele efectiv primite de corupt), însă ambele intră sub incidența confiscării speciale prevăzute de art. 106 CP³⁰⁶.

³⁰¹ Sentința Judecătorei Soroaca, sediul Central, din 29.11.2022, emisă în Dosarul nr. 1-117/21. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/E057D281-781E-4E5F-8E55-F34AFF28CE25 [accesată: 30.12.2024].

³⁰² Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 23.12.2019, emisă în Dosarul nr. 1a-34/19. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/7B390FE0-1501-488D-ABF1-836E0AD329AF [accesată: 24.01.2024].

³⁰³ Sentința Judecătorei Bălți, sediul Central, din 26.01.2023, emisă în Dosarul nr. 1-150/2021. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/CA258C06-FE35-4008-A552-1BE2E431C627 [accesată: 27.02.2024].

³⁰⁴ Sentința Judecătorei Bălți, sediul Central, din 30.03.2023, emisă în Dosarul nr. 1-169/2020. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/2B847A19-58A0-44D0-9F23-A189F12DBF4A [accesată: 01.04.2024].

³⁰⁵ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 28.11.2017, emisă în Dosarul nr. 1a-545/17. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/66EB7437-3EF5-E711-80D5-0050568B7027 [accesată: 29.12.2023].

³⁰⁶ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 17.01.2018, emisă în Dosarul nr. 1a-201/17. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/BC29FF37-8F06-E811-80D7-0050568B4D5B [accesată: 18.02.2023]; Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Ciocana, din 19.07.2017, emisă în Dosarul nr. 1-464/2016.

Reieșind din analiza practicii judiciare, se poate concluziona că instanțele din Republica Moldova aplică un standard relativ uniform în ceea ce privește existența și regimul juridic al bunurilor implicate în faptele de corupție comise de funcționarii publici cu statut special. Confiscarea specială este considerată un instrument de restabilire a echității și de descurajare a corupției, având un rol mai larg decât simpla privare de bunuri: ea servește restaurării ordinii de drept și protejării interesului public. Prin urmare, jurisprudența confirmă că, în cauzele de corupție, instanțele: rețin bunurile dobândite (sume de bani, avantaje materiale) ca obiect material al infracțiunii și dispun confiscarea lor obligatorie; identifică și dispun confiscarea bunurilor destinate sau folosite pentru realizarea faptei (inclusiv sume transmise ca mită ori instrumente utilizate la tranzacția ilicită); aplică măsuri asiguratorii pentru a garanta executarea hotărârii, menținând sechestrul până la recuperarea integrală; interpretează confiscarea specială ca măsură de siguranță cu finalitate moral-juridică, menită să înlăture beneficiile corupției și să reafirme principiul integrității funcției publice.

Astfel, analiza comparativă a hotărârilor demonstrează o consolidare a practicii în direcția tratării confiscării nu doar ca sancțiune patrimonială, ci ca instrument de reparare a daunelor morale și instituționale produse prin actul corupției, confirmând orientarea constantă a jurisprudenței spre protejarea valorilor fundamentale ale statului de drept.

6) toate circumstanțele relevante la stabilirea pedepsei. Această circumstanță oferă un cadru general pentru valorificarea tuturor împrejurărilor care pot influența individualizarea judiciară a sancțiunii. Această dispoziție are caracter suplinitiv, acoperind acele elemente care, deși nu se încadrează în mod expres în categoriile de agravante, atenuante sau date personale, pot reflecta particularitățile cauzei și contribuie la determinarea unei pedepse juste și proporționale.

În infracțiunile de corupție comise de funcționarii publici cu statut special, analiza acestor circumstanțe prezintă o relevanță sporită, dat fiind caracterul socialmente periculos al faptelor și impactul lor asupra încrederii publice în instituțiile statului. Printre factorii suplimentari de care instanța poate ține cont se numără, în primul rând, **comportamentul procesual al inculpatului**³⁰⁷. Modul în care acesta s-a raportat la proces – cooperant, sincer sau, dimpotrivă, obstrucționând aflarea adevărului³⁰⁸ – poate influența aprecierea judecătorului asupra gradului de pericol social

Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/8175F2AB-206D-E711-80D3-0050568B4C47 [accesată: 20.08.2023].

³⁰⁷ De exemplu, Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 18.05.2016, emisă în Dosarul nr. 1a-51/2016. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/EFAC6EBF-CC32-E611-A9BA-005056A5FB1A [accesată: 19.06.2023]. În această cauză, Curtea de Apel a remarcat că inculpatul a ales să nu recunoască vinovăția, însă instanța a subliniat că acest comportament nu constituie o atenuantă, întrucât probele demonstrate „cu certitudine vina inculpatului” și nerecunoașterea nu poate echivala cu achitarea. Astfel, atitudinea de negare, nesuținută de probe, a fost considerată o împrejurare nefavorabilă, sugerând o lipsă de asumare a răspunderii.

³⁰⁸ Unele hotărâri au menționat indirect comportamente de împiedicare a aflării adevărului, cum ar fi contradicțiile în declarații sau lipsa de cooperare la administrarea probelor. Instanțele au apreciat aceste conduite drept indicii ale unei atitudini negative față de valorile procesului penal, justificând o pedeapsă fermă. De exemplu, în cauza analizată de Curtea de Apel Bălți, declarațiile contradictorii ale inculpatului față de cele ale martorilor au fost

și asupra posibilităților de reeducare. Tentativele de intimidare a martorilor, de distrugere a probelor ori de influențare a justiției, chiar dacă nu constituie infracțiuni autonome, pot fi interpretate ca atitudini nefavorabile, justificând aplicarea unei pedepse mai severe.

Un alt element îl constituie *impactul public al cauzei*³⁰⁹, întrucât faptele de corupție, mai ales cele care implică funcționari publici cu statut special, generează un efect de percepție negativă asupra autorităților și pot afecta grav ordinea publică. Instanța, fără a se lăsa influențată de presiunea mediatică, poate totuși lua în considerare reacțiile sociale ca argument pentru aplicarea unei pedepse exemplare, menite să restabilească încrederea colectivă în legalitate și justiție. În același sens, starea generală a fenomenului corupției din domeniul respectiv poate fi avută în vedere: acolo unde practica ilicită este sistemică, o sancțiune mai aspră poate fi justificată prin nevoia de descurajare generală.

Totodată, *posibilitățile de reeducare ale inculpatului*³¹⁰ reprezintă un criteriu determinant al politicii penale moderne. Evaluarea personalității, a mediului social și profesional, a antecedentelor și a atitudinii post-delictuale permite instanței să aprecieze dacă reintegrarea socială este posibilă fără privare de libertate. În anumite situații, mai ales pentru inculpați tineri sau la prima abatere, se poate considera oportună suspendarea executării pedepsei, dacă datele psiho-sociale indică un potențial de corectare și o lipsă de pericolozitate pe termen lung.

Un alt aspect ce poate influența individualizarea sancțiunii îl constituie *măsurile deja suferite de inculpat*. Pierderea funcției publice, detenția preventivă îndelungată ori expunerea la oprobriul public³¹¹ pot fi tratate ca factori de context cu relevanță morală, chiar dacă nu reprezintă

calificate drept strategie de eschivare de la răspundere penală. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 18.05.2016, emisă în Dosarul nr. 1a-51/2016. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/EFAC6EBF-CC32-E611-A9BA-005056A5FB1A [accesată: 19.06.2023].

³⁰⁹ În unele cazuri, instanța a subliniat rezonanța publică a cauzei, arătând că fapta „a discreditat imaginea persoanelor publice din cadrul procuraturii și a afectat imaginea instituțiilor statale și a întregii societăți”. Prin urmare, pedeapsa principală a fost însoțită de o pedeapsă complementară – privarea de dreptul de a ocupa funcții publice – justificată prin nevoia de restabilire a încrederii publice în instituțiile statului. Această abordare demonstrează că instanțele acordă importanță percepției colective asupra actului de justiție și efectelor morale ale corupției. Sentința Judecătoriei Ungheni din 19.10.2016, emisă în Dosarul nr. 51-1-1351-04052016 (1-150/2016). Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/EF5F9335-0396-E611-A9BA-005056A5FB1A [accesată: 20.11.2023].

³¹⁰ De exemplu, Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 19.01.2016, emisă în Dosarul nr. 05-1a-1339-14.10.2015. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/E6AAF833-A7EA-E511-86A1-005056A5FB1A [accesată: 20.02.2023]. În această cauză, instanța a analizat amănunțit posibilitățile de reeducare ale inculpatului, stabilind că acesta poate fi corectat fără izolarea de societate, prin suspendarea condiționată a executării pedepsei, în temeiul art. 90 CP. Curtea a menționat că „termenul de probă va avea efect asupra inculpatului, asigurând prevenirea de noi infracțiuni și atingerea scopului pedepsei”. Această motivare reflectă aplicarea principiului proporționalității între gravitatea faptei și potențialul de reintegrare socială.

³¹¹ În mai multe cauze, instanțele au tratat pierderea funcției publice și expunerea la oprobriul public ca efecte deja produse, cu valoare morală în stabilirea pedepsei. De exemplu, într-un caz, Curtea a precizat că pierderea calității de ofițer de urmărire penală constituie o consecință morală relevantă, ce reflectă diminuarea statutului social și profesional al inculpatului, chiar dacă nu este o circumstanță atenuantă în sens juridic. Sentința Judecătoriei Ungheni din 19.10.2016, emisă în Dosarul nr. 51-1-1351-04052016 (1-150/2016). Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/EF5F9335-0396-E611-A9BA-005056A5FB1A [accesată: 20.11.2023].

atenuante juridice propriu-zise. Prin luarea lor în considerare, instanța nu diminuează gravitatea faptei, ci recunoaște efectele sociale și personale deja produse asupra inculpatului.

De asemenea, pot fi relevante *acțiunile de remediere sau cooperare* ulterioare comiterii faptei³¹². Denunțarea altor participanți, facilitarea descoperirii adevărului sau implicarea ulterioară în activități de promovare a integrității pot fi calificate ca circumstanțe atenuante extraordinare, în sensul art. 79 CP, reflectând o schimbare de atitudine și asumarea răspunderii morale.

În anumite cauze, instanța poate avea în vedere și *starea post-infracțională a instituției* în cadrul căreia a activat bănuitul sau învinuitul³¹³. Dacă aceasta a întreprins măsuri concrete pentru prevenirea recidivei – cum ar fi inițierea programelor de integritate, revizuirea deciziilor viciate sau sesizarea organelor competente –, aceste demersuri pot fi apreciate ca diminuând consecințele sociale ale faptei și pot justifica o abordare judicioasă, proporțională.

Dovedirea acestor circumstanțe se realizează printr-o varietate de mijloace: documente administrative, rapoarte de evaluare, declarații de martori, înscrisuri oficiale ori constatări directe ale instanței privind conduita procesuală. În motivarea hotărârii, judecătorul le integrează de regulă într-o formulare sintetică, alături de circumstanțele atenuante și agravante, pentru a demonstra plenitudinea analizei efectuate asupra cazului.

Astfel, această circumstanță constituie o garanție a aprecierii individuale și echitabile a fiecărei cauze, oferind instanței posibilitatea de a valorifica nuanțele factuale, sociale și morale ce definesc personalitatea inculpatului și contextul faptei, în scopul aplicării unei pedepse proporționale cu gravitatea reală a comportamentului infracțional.

În concluzie, analiza jurisprudenței confirmă că instanțele de judecată tratează alte circumstanțe relevante pentru stabilirea pedepsei ca pe un instrument esențial de adaptare a sancțiunii la realitățile individuale și sociale ale fiecărui caz. Ele iau în considerare conduita procesuală a inculpatului, impactul social al faptei, potențialul de reeducare, efectele morale ale sancțiunii și eforturile de remediere, conturând astfel o abordare echilibrată și umanistă a politicii penale în materia corupției. Prin integrarea acestor elemente în motivarea sentințelor, instanțele

³¹² Un exemplu relevant de cooperare activă post-delictuală este oferit de cazul, unde învinuitul a participat benevol la descoperirea faptei și a contribuit la identificarea altor persoane implicate. Instanța a considerat această conduită un indiciu de asumare morală și a apreciat-o în favoarea inculpatului la individualizarea pedepsei, calificând-o drept o atenuantă de fapt, conform art. 79 CP. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 25.03.2015, emisă în Dosarul nr. 1a-100/15. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/9B30A78D-0FF3-E411-A983-005056A5FB1A [accesată: 26.04.2023].

³¹³ Deși nu în mod sistematic, unele hotărâri au remarcat măsuri instituționale de prevenire a recidivei în cadrul entităților publice afectate. În una din cauze, instanța a notat că, ulterior condamnării, Departamentul Poliției de Frontieră a inițiat măsuri de integritate internă și audit funcțional, ceea ce a fost apreciat ca diminuând consecințele sociale ale faptei. Sentința Judecătorei Ungheni din 19.10.2016, emisă în Dosarul nr. 51-1-1351-04052016 (1-150/2016). Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/EF5F9335-0396-E611-A9BA-005056A5FB1A [accesată: 20.11.2023].

asigură o individualizare judiciară complexă și echitabilă, care reflectă nu doar gravitatea infracțiunii, ci și particularitățile umane și instituționale ale cazului concret.

În conformitate cu prevederile art. 96 alin. (2) CPP, „*Concomitent cu circumstanțele care urmează să fie dovedite în procesul penal, trebuie să fie descoperite cauzele și condițiile care au contribuit la săvârșirea infracțiunii.*” Această cerință are un pronunțat caracter preventiv, întrucât prin elucidarea factorilor generatori ai fenomenului infracțional se asigură fundamentul pentru adoptarea unor măsuri sistemice de prevenire a repetării acestora.

Potrivit art. 216 și 217 CPP, organul de urmărire penală are obligația de a constata **cauzele și condițiile care au favorizat comiterea infracțiunii**, iar atunci când asemenea împrejurări sunt descoperite, trebuie să sesizeze organele competente pentru a dispune măsurile necesare înlăturării lor. Totodată, instituțiile sesizate sunt ținute să informeze organul de urmărire penală despre acțiunile întreprinse și rezultatele obținute. Astfel, legislația procesual penală consacră un mecanism de cooperare interinstituțională menit să asigure nu doar sancționarea faptelor de corupție, ci și eliminarea cauzelor ce le generează.

În contextul infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special, analiza acestor cauze și condiții prezintă o importanță majoră. Fenomenul corupției are, de regulă, o natură sistemică, derivând dintr-un ansamblu de factori individuali, instituționali și sociali, care interacționează în mod cumulativ. În plan individual, pot fi identificate motivații de ordin material, presiuni familiale sau o percepție distorsionată a rolului funcției publice. În plan organizațional, cauzele se regăsesc adesea în deficiențe de management, lipsa controlului ierarhic, cultura instituțională permisivă sau absența unor programe autentice de integritate.

În doctrină și în practica judiciară se disting mai multe categorii de cauze și condiții specifice faptelor de corupție:

- **Factorii economici**, precum nivelul scăzut al remunerării și absența unor mecanisme de recompensare a performanței, care generează frustrări și vulnerabilități exploatabile. Deși insuficiența veniturilor nu justifică abaterea, ea creează premisele favorabile corupției³¹⁴;

- **Factorii instituționali**, exprimați prin slaba cultură etică, toleranța ierarhică față de comportamentele deviate și ineficiența controlului intern. În astfel de medii, actul de corupție devine o practică tacită, iar subalternii percep lipsa sancțiunilor ca pe o încurajare indirectă³¹⁵;

³¹⁴ Un exemplu elocvent se regăsește în Sentința Judecătorei Ciocana, mun. Chișinău, din 04.08.2015, emisă în Dosarul nr. 22-1-5409-08102014 (1-617/2014). Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/A8D76634-6A3B-E511-A983-005056A5FB1A [accesată: 05.09.2023]. În această cauză, instanța menționează că inculpatul, deși apreciat pentru activitatea sa profesională și decorat pentru „activitate prodigioasă în menținerea ordinii publice”, a cedat tentației materiale de a obține foloase necuvenite. Instanța observă implicit contrastul dintre meritele profesionale și presiunile economice, sugerând că nivelul redus de remunerare și lipsa unui sistem de recompensare meritocratică pot crea vulnerabilități morale și motivații materiale în rândul funcționarilor.

³¹⁵ În Sentința Judecătorei Drochia, sediul Glodeni, din 26.12.2019, emisă în Dosarul nr. 1-212/2019. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/440D9337-DC29-413E-B880-E490453E311A [accesată:

- **Factorii normativi**, care decurg din lacune legislative sau discreționaritatea excesivă a deciziei administrative, oferind funcționarilor un spațiu amplu de interpretare subiectivă și, implicit, de abuz³¹⁶;

- **Factorii sociali**, legați de mentalitatea cetățenilor și de gradul de acceptare socială a corupției, unde atitudinea de tipul „toți fac așa” perpetuează fenomenul și îi conferă o aparență de normalitate³¹⁷;

- **Factorii externi**, cum ar fi presiunile exercitate de grupuri infracționale, interesate în coruperea sistematică a funcționarilor din domenii sensibile (poliție, vamă, etc.)³¹⁸.

De asemenea, s-au constatat **cauze de natură tehnică și procedurală**, cum ar fi lipsa digitalizării serviciilor, inexistența camerelor de supraveghere, spațiile de lucru izolate sau lipsa mecanismelor transparente de monitorizare a activității funcționarilor. În aceste condiții, contactul direct, necontrolat cu cetățenii devine un teren fertil pentru comportamente corupte³¹⁹.

Prin urmare, constatarea și raportarea cauzelor și condițiilor care au favorizat săvârșirea infracțiunilor reprezintă nu doar o obligație procesuală, ci și o măsură strategică de politică penală. Ea transformă procesul penal într-un instrument de protejare a integrității instituționale și de consolidare a încrederii publice în autoritățile statului. Combaterea corupției devine astfel un

27.01.2024], instanța reține că inculpatul – inspector fiscal – a comis fapta „acționând în mod intenționat și din interes material”, profitând de deficiențele controlului intern și de toleranța instituțională față de abaterile etice. Sentința scoate în evidență lipsa unui mecanism eficient de supraveghere a activității de control și absența reacțiilor prompte la comportamentele deviate, ceea ce constituie un teren favorabil perpetuării corupției.

³¹⁶ În unele cazuri, instanța evidențiază discreționaritatea decizională a funcționarilor publici cu statut special, arătând că aceștia pot interpreta subiectiv regulile privind remunerațiile și avantajele, ceea ce le permite să abuzeze de poziția lor. Instanța subliniază că lipsa de claritate a cadrului normativ privind relațiile de serviciu și recompensele facilitează apariția unor conduite ilicite. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Cahul din 11.07.2022, emisă în Dosarul nr. 1-19040571-05-1r-14012022. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/48D11D45-A51F-472C-81A3-2281A8130846 [accesată: 12.08.2024].

³¹⁷ Instanța a reținut că faptele de corupție „se manifestă în structurile autorităților statului” și că „atitudinea permisivă a societății” față de aceste practici „compromite activitatea instituțiilor publice”. Prin urmare, fenomenul este amplificat de o mentalitate colectivă de acceptare tacită a corupției, ceea ce perpetuează ideea că „toți fac așa” și reduce repulsia morală față de corupție. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 27.04.2016, emisă în Dosarul nr. 1a-126/16. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/75F55A21-DD1C-E611-86A1-005056A5FB1A [accesată: 28.05.2023].

³¹⁸ Într-un caz, instanța relevă influența factorilor externi, întrucât inculpatul – inspector de poliție – a fost abordat de persoane interesate să obțină „favorizarea încetării unui proces contravențional”. Instanța notează că existența unor rețele de interese locale și presiuni exercitate de terți asupra funcționarilor contribuie la coruperea sistematică a acestora, indicând un risc sporit de infiltrare a grupurilor cu interese ilicite. Sentința Judecătorei Cimișlia din 17.04.2015, emisă în Dosarul nr. 1-158/14. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/8FDE0706-19E5-E411-B888-005056A5D154 [accesată: 18.05.2023].

³¹⁹ Instanța menționează utilizarea camerelor video de supraveghere ale Serviciului Vamal pentru documentarea faptei. Aceasta evidențiază că lipsa inițială a mijloacelor tehnice de monitorizare și contactul direct necontrolat între funcționari și cetățeni favorizaseră acte de corupție, iar instalarea ulterioară a sistemelor de supraveghere a reprezentat o măsură eficientă de prevenire a recidivei. Sentința Judecătorei Criuleni, sediul Dubăsari, din 12.08.2019, emisă în Dosarul nr. 1-145/17. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/0A45AF38-B829-420B-8C6A-B7E16DBA9040 [accesată: 13.09.2024].

proces complex, în care prevenția și sancțiunea coexistă ca dimensiuni complementare ale statului de drept. Analiza jurisprudenței demonstrează că organele de urmărire penală și instanțele de judecată identifică tot mai frecvent cauzele și condițiile care favorizează comiterea infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special, contribuind astfel la componenta preventivă a procesului penal. Factorii economici și instituționali rămân predominanți, însă se observă și recunoașterea cauzelor sistemice – deficiențe manageriale, ambiguități legislative, mentalități sociale tolerate și absența controlului tehnic. În consecință, hotărârile judecătorești devin nu doar acte de sancționare, ci și instrumente de diagnoză instituțională, orientate spre consolidarea integrității administrative și prevenirea recidivei infracționale.

3.2. Situațiile tipice de urmărire penală a infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special

În prezent, teoria situațiilor de urmărire penală s-a afirmat ca un element structural esențial al metodicii criminalistice, devenind un instrument indispensabil de orientare în procesul investigativ³²⁰. Analiza literaturii de specialitate evidențiază că problematica definirii și clasificării acestor situații a însoțit permanent dezvoltarea criminalisticii, confirmând importanța lor teoretică și practică. În acest sens, Kolesnichenko A.N. considera încă din 1967 că situația de urmărire penală reprezintă o stare concretă a procesului de investigare, determinată de totalitatea probelor și informațiilor ce condiționează direcția cercetării³²¹.

Kopylov I.A. a nuanțat această definiție, descriind situația de urmărire penală ca o caracteristică criminalistică de moment, specifică unei anumite faze, ce impune adoptarea unor decizii tactice corespunzătoare³²². Literatura recentă confirmă că această teorie s-a transformat dintr-un concept descriptiv într-un instrument metodologic de bază. Vozian D. o definește drept starea informativă și organizatorică a procesului de urmărire penală, care determină alegerea metodelor și direcțiilor tactice³²³, iar Necula G.-A. subliniază că analiza condițiilor tipice de loc,

³²⁰ Яблоков Н.П. Криминалистическая характеристика преступления и типичные следственные ситуации как важные факторы разработки методики преступлений // Вопросы борьбы с преступностью. М.: Юрид. лит., 1979, № 30. p. 110-122.

³²¹ Колесниченко А.Н. Научные и правовые основы расследования отдельных видов преступлений: Автореф. дисс. ... д-ра юрид. наук. – Харьков, 1967. p. 16.

³²² Копылов И.А. Следственная ситуация и тактическое решение: учеб. пособие. Волгоград, 1988. p.6.

³²³ Vozian D., Situații de urmărire penală și planificarea investigării infracțiunilor privind practicarea ilegală a activității de întreprinzător., Materialele Conferinței științifice cu participare internațională, "Protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii și securității publice", Editia II-a, Chișinău, Moldova, 8 decembrie 2022. p. 474-471.

timp și comportament ale persoanelor implicate permite fundamentarea clasificării situațiilor tipice de urmărire penală, esențială pentru eficiența cercetării³²⁴.

Divergențele doctrinare se manifestă mai ales în privința etapelor urmăririi penale: unii autori, precum Podolnîi N.A.³²⁵ și Jdanovskih A.E.³²⁶, insistă asupra importanței etapei pregătitoare ca fundament informațional, în timp ce alții, precum Podoprighora A.A.³²⁷, pun accent pe stabilirea programelor tactice încă de la faza inițială. Deși opiniile diferă, se conturează o idee comună: caracterul dinamic și progresiv al urmăririi penale, în care identificarea situației reale constituie premisa esențială a unei planificări eficiente. În plan aplicativ, Popa L. consideră planificarea condiția fundamentală pentru obiectivitate și completitudine³²⁸, iar Osoianu T., Ostavciuc D., Odagiu I. și Rusnac C.³²⁹ o definesc drept metodă tactică fundamentală, conferind activității investigatoare un caracter științific și organizat. În același registru, Vozian D. arată că eficiența cercetării depinde de corecta evaluare a situației investigative³³⁰, iar Cârjan L. precizează că planificarea garantează organizarea logică, legalitatea și controlul calității activității de urmărire penală³³¹. Astfel, chiar dacă abordările diferă ca profunzime, toți autorii converg asupra faptului că teoria situațiilor de urmărire penală, corelată cu planificarea științifică, reprezintă fundamentul unei activități investigative eficiente și riguroase.

Prin urmare, situația de urmărire penală desemnează ansamblul împrejurărilor și datelor inițiale ale urmăririi penale. Aceasta include modul de sesizare a faptei, ceea ce se cunoaște despre infracțiune și făptuitori, precum și condițiile de timp și loc în care organele de urmărire penală își încep investigațiile. Pentru infracțiunile de corupție comise de funcționari publici cu statut special, practica evidențiază câteva situații tipice de urmărire penală.

1) *Funcționarul public cu statut special bănuît (învinuit) de comiterea actelor de corupție este reținut în flagrant delict.* În acest caz, cea mai favorabilă situație este sesizarea

³²⁴ Necula Gina-Aurora, Investigarea criminalistică a organizării migrației ilegale, Teză de doctor în drept, Specialitatea: 554.04 – Criminalistică, expertiză judiciară, investigații operative, 2025, p. 88. Disponibilă: <https://www.anacec.md/files/Necula-teza.pdf> [accesată: 26.08.2025].

³²⁵ Подольный Н.А. Подготовительный к расследованию этап - этап формирования информационной основы раскрытия и расследования преступлений // Библиотека криминалиста. Научный журнал. М.: Юрлитинформ, 2014, № 4 (15). p. 249-257.

³²⁶ Ждановских А.Е. Этапы расследования преступления // Криминологический журнал Байкальского государственного университета экономики и права. Иркутск: Изд-во БГУЭП, 2010, № 3. p. 80-82.

³²⁷ Подoprighora A.A. Типичные следственные ситуации и программы действий следователя (дознания) на первоначальном этапе расследования // Российский следователь. М.: Юрист, 2008, № 19. p. 9-13.

³²⁸ Popa Lilia, Metodica cercetării abuzului sexual în privința copiilor prin utilizarea tehnologiilor informaționale, Teză de doctor în drept, Specialitatea: 554.04 – Criminalistică, expertiză judiciară, investigații operative, Chișinău, 2024, p. 107. Disponibilă: <https://www.anacec.md/files/PopaL-teza.pdf> [accesată: 26.08.2025].

³²⁹ Osoianu Tudor, Ostavciuc Dinu, Odagiu Iurie, Rusnac Constantin, Tactica și procedura de realizare a procedeeleor probatorii în cadrul urmăririi penale, Chișinău, 2020, p. 39.

³³⁰ Vozian Dmitrii. Situații de urmărire penală și planificarea investigării infracțiunilor privind practicarea ilegală a activității de întreprinzător. In: Protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii și securității publice, Ed. Editia II-a, 8 decembrie 2022, Chișinău. p. 478. Disponibilă: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/475-481_0.pdf [accesată: 24.04.2023].

³³¹ Cârjan Lazăr, Compendiu de criminalistică, ediție revăzută și adăugată, București: România de Măine, 2004, p. 248.

imediată a faptei și organizarea unui flagrant delict. În acest scenariu, corupătorul (persoana care ar urma să ofere, de exemplu, banii (de regulă, cetățeanul șantajat sau căruia i se pretinde foloase) colaborează îndeaproape cu autoritățile încă din faza incipientă a infracțiunii. Organul de urmărire penală, de regulă, în strânsă colaborare cu ofițerii de investigații, pregătesc astfel un moment supravegheat de predare a banilor sau bunurilor. În acest sens, după sesizarea imediată a organului de urmărire penală se începe urmărirea penală, după care corupătorul este audiat (de regulă, în calitate de martor). Ulterior, se procedează la marcarea banilor (bancnotele se numerotează și se înscriu într-un proces-verbal seriile acestora). Se autorizează controlul transmiterii banilor, care va fi realizată „doar de către ofițerii de investigații ai subdiviziunilor specializate ale Ministerului Afacerilor Interne și ai Centrului Național Anticorupție, precum și de către ofițerii de investigații detașați la procuraturile specializate”³³², urmărirea vizuală³³³, precum și interceptarea comunicărilor și/sau a imaginilor³³⁴, solicitându-se acordul corupătorului active. În dependență de circumstanțe, se va autoriza cercetarea domiciliului, utilizarea și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură fotografierea sau supravegherea și înregistrarea audio și video³³⁵. În continuare se va proceda la reținerea în flagrant a funcționarului corupt. Situația de urmărire penală este aici relativ simplă: *fapta e cunoscută și autorul identificat anticipat*, iar acțiunea infracțională este documentată în timp real. Organul de urmărire penală, pe lângă măsurile întreprinse în vederea autorizării măsurilor speciale de investigații, va întreprinde măsuri de protejare a martorului denunțator și pe reținerea în siguranță a făptuitorului cu banii sau bunurile aflate asupra sa (banii sau bunurile deja transmise). Un exemplu elocvent îl constituie cazul unui ofițer al poliției de frontieră care a pretins 600 Euro pentru a interveni pe

³³² A se vedea prevederile art. 138/7 CPP. Totodată, potrivit art. 138/7 alin. (1) CPP, „Controlul transmiterii sau primirii banilor, a serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite reprezintă supravegherea și documentarea înmânării sau predării de bani, de servicii ori de alte valori materiale sau nemateriale către persoana care le pretinde, acceptă, extorcă sau de către persoana care le oferă, precum și către sau de către persoanele care acționează la indicația, din numele sau în interesul acestora.”

³³³ Potrivit art. 138/11 CPP, „Urmărirea vizuală reprezintă relevarea și fixarea cronologică a acțiunilor/inacțiunilor, a poziționărilor, a mișcărilor și a contactelor (legăturilor) persoanelor, supravegherea imobilelor, urmărirea și localizarea mijloacelor de transport și a altor obiecte.”

³³⁴ Potrivit art. 138/1 alin. (1) CPP, „Interceptarea comunicărilor și/sau a imaginilor presupune folosirea unor mijloace tehnice prin intermediul cărora se poate afla conținutul informațiilor audio, video, scrise sau grafice, transmise între două sau mai multe persoane, iar înregistrarea acestora presupune stocarea pe un suport informațional a informațiilor obținute în urma interceptării.”

³³⁵ Potrivit art. 137 alin. (1) CPP, „Cercetarea domiciliului, utilizarea și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură fotografierea sau supravegherea și înregistrarea audio și video presupune accesul secret sau legendat în interiorul domiciliului, fără înștiințarea proprietarului/posesorului, în scopul studierii acestuia pentru descoperirea urmelor activității infracționale, pentru obținerea altor informații necesare probării circumstanțelor faptei infracționale, precum și pentru observarea și înregistrarea evenimentelor care se produc în domiciliu.” Trebuie de ținut cont de faptul că potrivit art. 6 pct. 11) CPP, „prin domiciliu se înțelege – locuință sau construcție destinată pentru locuirea permanentă sau temporară a unei sau a mai multor persoane (casă, apartament, vilă, cameră la hotel, cabină pe o navă maritimă sau fluvială), precum și încăperile anexate nemijlocit la acestea, constituind o parte indivizibilă (verandă, terasă, mansardă, balcon, beci, un alt loc de uz comun). Prin noțiunea de domiciliu, în sensul prezentului cod, se înțelege și orice teren privat, automobil, navă maritimă și fluvială privată, birou”.

lângă procuror, fiind surprins în flagrant de ofițerii CNA chiar la momentul primirii banilor³³⁶. Funcționarul a fost *reținut la fața locului* de ofițerii anticorupție, asigurându-se astfel și conservarea probelor materiale (banii marcați). În mod similar, într-o cauză din 2019, un inspector fiscal a cerut 2000 lei unui administrator de firmă, promițându-i aplicarea doar a unei sancțiuni contravenționale minime; flagrantul a fost organizat în aceeași zi, bănuitul fiind prins la 5 minute după ce a primit banii solicitați³³⁷. Ofițerii anticorupție au intervenit prompt, depistând și ridicând bancnotele predate și confirmând tranzacția ilicită. De asemenea, metode speciale tehnice pot spori eficacitatea flagrantului: într-un caz de corupție, ofițerii CNA au dotat mașina de serviciu a polițistului cu camere ascunse, surprinzând momentul în care acesta a reținut permisul de conducere al șoferului și a aranjat primirea banilor, sub formă de corupție, a doua zi. Ulterior, imediat după ce colegul său a intrat în posesia banilor, ofițerii CNA au pătruns și i-au reținut în flagrant pe cei implicați³³⁸. Astfel de situații evidențiază eficiența colaborării imediate dintre denunțator și organele de urmărire penală sau ofițerii de investigații, permițând documentarea completă a infracțiunii și prevenirea sustragerii făptuitorului sau a probelor. În această situație se vor efectua următoarele acțiuni și măsuri:

- **Înregistrarea sesizării și audierea denunțatorului.** Această acțiune constituie punctul de pornire al procesului penal. Înregistrarea denunțului asigură caracterul legal al începerii urmăririi penale (dacă din actul respectiv rezultă cel puțin o bănuială rezonabilă că a fost săvârșită o infracțiune și nu există vreuna din circumstanțele care exclud urmărirea penală³³⁹), iar audierea denunțatorului permite stabilirea detaliilor esențiale: circumstanțele faptei, persoanele implicate, sumele pretinse, precum și modul de acțiune al funcționarului public cu statut special corupător. Declarațiile sale vor servi ulterior drept bază pentru autorizarea măsurilor speciale de investigație;

- **Inițierea și efectuarea măsurilor speciale de investigație și autorizarea acestora de către procuror sau de către judecătorul de instrucție.** Această acțiune reprezintă fundamentul legal al efectuării măsurilor speciale de investigații. Autorizarea măsurilor speciale de investigații de procuror și, după caz, de judecătorul de instrucție, garantează respectarea principiului legalității și protecția drepturilor participanților;

³³⁶ Sentința Judecătorei Ungheeni din 19.10.2016, emisă în Dosarul nr. 51-1-1351-04052016 (1-150/2016). Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/EF5F9335-0396-E611-A9BA-005056A5FB1A [accesată: 20.11.2023].

³³⁷ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 07.07.2020, emisă în Dosarul nr. 1r-20/20. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/CCF83437-8DD5-480B-8CC6-FE44018D3D48 [accesată: 08.08.2024].

³³⁸ Sentința Judecătorei mun. Bălți din 25.02.2015, emisă în Dosarul nr. 1-456/2014. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/84E1F42E-5BBE-E411-A92E-005056A5FB1A [accesată: 26.03.2023].

³³⁹ A se vedea prevederile art. 274 alin. (1) CPP.

- **Efectuarea controlului transiterii banilor.** Măsura, autorizată de procuror, are scopul de a documenta actul de corupție în timp real. În acest cadru, bancnotele sunt identificate, numerotate și marcate, pentru a putea fi recunoscute ulterior ca mijloace materiale de probă. Controlul se efectuează sub supravegherea organului de urmărire penală și a ofițerilor de investigații. Procedura se consemnează într-un proces-verbal detaliat și permite, ulterior, recunoașterea certă a banilor ridicați de la bănuit, confirmând legătura directă dintre acesta și actul de corupție, precum și „scopul de identificare a intențiilor și de verificare a sesizării cu privire la săvârșirea infracțiunii”³⁴⁰;

- **Interceptarea comunicărilor și/sau a imaginilor.** Prin această măsură se documentează discuțiile purtate între funcționarul public cu statut special și denunțator, confirmând, de exemplu, extorcarea foloaselor necuvenite. Ulterior, înregistrările sunt comparate cu declarațiile părților și după caz, supuse expertizării tehnice pentru verificarea autenticității;

- **Efectuarea cercetării domiciliului, utilizarea și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură fotografierea sau supravegherea și înregistrarea audio și video.** Se realizează prin montarea camerelor ascunse, microfoanelor și altor dispozitive autorizate, pentru a surprinde comunicările directe dintre funcționarul public cu statut special și denunțator. Scopul este de a obține probe veridice, obiective și incontestabile privind cererea, acceptarea, extorcarea sau primirea obiectului corupției (de regulă, bani);

- **Urmărirea vizuală a întâlnirilor dintre funcționarul public cu statut special și denunțator.** Aceasta are scopul de a confirma existența contactelor repetate, locurile de întâlnire și eventualele modalități de predare a obiectului actelor de corupție;

- **Investigația sub acoperire.** Această măsură specială de investigație³⁴¹ se autorizează în cazurile complexe de corupție, atunci când metodele tradiționale nu pot asigura obținerea informațiilor necesare. Scopul ei este colectarea, în mod confidențial, a datelor privind faptele de corupere, persoanele implicate, momentul înțelegerii ilicite, transmiterea foloaselor necuvenite și circumstanțele concrete ale săvârșirii infracțiunii. Măsura contribuie decisiv la documentarea etapelor pregătitoare ale faptei și la identificarea modului real de operare al persoanei corupte;

- **Consemnarea măsurilor speciale de investigații.** Măsurile speciale de investigații se consemnează în procesele-verbale corespunzătoare³⁴². Prin acest act se consemnează momentul exact al înmânării sumelor către funcționar, locul, timpul și circumstanțele realizării acțiunii. Documentul confirmă caracterul voluntar al remiterii și asigură continuitatea lanțului probator;

³⁴⁰ A se vedea prevederile art. 138/7 alin. (3) CPP.

³⁴¹ Potrivit art. 138/10 alin. (1) CPP, „Investigația sub acoperire reprezintă colectarea de date și informații de către investigatorul sub acoperire sub o identitate codificată, fictivă sau reală, care acționează în temeiul și în limitele prevederilor legale. Investigația sub acoperire se autorizează pe perioada necesară probării existenței infracțiunii și identificării făptuitorului”.

³⁴² A se vedea prevederile art. 136 CPP.

- **Organizarea și realizarea flagrantului delict.** Această acțiune reprezintă punctul culminant al documentării, atât din punct de vedere procesual, cât și criminalistic. Flagrantul este organizat astfel încât să surprindă momentul primirii obiectului actelor de corupție de către bănuțit, garantând evidența faptei și eliminând orice suspiciune de provocare;

- **Reținerea bănuțitului în flagrant delict.** Reținerea imediată confirmă existența legăturii directe dintre bănuțit și bunul ilicit primit. Ea se consemnează prin proces-verbal, care descrie circumstanțele reținerii, poziția banilor și comportamentul persoanei la momentul capturii;

- **Percheziția corporală.** Această acțiune se realizează imediat după reținerea persoanei bănuțite, atunci când există temeieri rezonabile de a presupune că asupra sa sunt obiecte, bani sau înscrisuri relevante cauzei penale. Scopul percheziției corporale este identificarea și ridicarea bunurilor provenite din infracțiune – de regulă, bancnotele marcate ori alte mijloace probatorii. Procedura se desfășoară cu respectarea strictă a drepturilor persoanei, fiind consemnată prin proces-verbal detaliat care descrie locul, momentul, rezultatele percheziției și obiectele depistate;

- **Cercetarea la fața locului.** Această acțiune vizează fixarea circumstanțelor materiale: amplasarea obiectelor, locul unde s-au aflat părțile și mijloacele folosite. Această acțiune se efectuează cel mai des în cazul în care funcționarul public cu statut special, dându-și seama că este documentat, aruncă banii sau încearcă să ascundă urmele infracțiunii. Rezultatele sunt consemnate într-un proces-verbal și servesc la „descoperirea și ridicarea urmelor infracțiunii, a mijloacelor materiale de probă pentru stabilirea circumstanțelor infracțiunii ori altor circumstanțe care au importanță pentru cauză”³⁴³;

- **Ridicarea, împachetarea și sigilarea banilor transmiși.** Banii marcați sunt ridicați, fotografiați și sigilați. Această procedură garantează integritatea probelor materiale, care vor fi ulterior examinate și recunoscute ca mijloace de probă. De regulă, această acțiune se efectuează în cadrul percheziției corporale, percheziției în domiciliu sau în cadrul cercetării la fața locului;

- **Percheziția în biroul de serviciu, locuința sau mijlocul de transport al bănuțitului.** Scopul este identificarea și ridicarea altor probe materiale (bani, înscrisuri, dispozitive electronice) care confirmă actele de corupție sau demonstrează legătura acestora cu atribuțiile funcționarului;

- **Ridicarea înscrisurilor relevante.** În cadrul perchezițiilor, se ridică documente oficiale (dosare, rapoarte, procese-verbale) care atestă implicarea bănuțitului în cauze folosite ca pretext pentru extorcarea banilor sau a bunurilor ce nu i se cuvin. Acestea constituie probe indirecte de legătură causală între faptă și funcția exercitată;

³⁴³ A se vedea prevederile art. 118 alin. (1) CPP.

- **Examinarea obiectelor (în special a telefoanelor mobile sau a tehnicii de calcul) și documentelor.** Această acțiune are scopul de a identifica eventuale comunicări scrise, mesaje, fotografii sau fișiere care atestă negocierea corupției ori alte acte de pregătire. Este una dintre cele mai relevante activități pentru consolidarea probatoriului digital;
- **Colectarea de informații de la furnizorii de servicii de comunicații electronice.** Prin această măsură specială de investigații se confirmă frecvența și durata convorbirilor purtate între părți. Datele obținute se corelează cu interceptările efectuate, asigurând coerența probelor;
- **Disponerea și efectuarea expertizelor.** Este emisă pentru a verifica elementele tehnice ale probelor – vocea persoanelor înregistrate, proveniența bancnotelor, urmele digitale etc. Expertiza oferă o confirmare științifică a datelor factuale;
- **Audierea martorilor.** Se efectuează pentru confirmarea faptelor relatate de denunțător și a circumstanțelor în care s-a produs transmiterea banilor. Martorii pot fi colegi, intermediari sau persoane care au asistat indirect la negocierea sau primirea remunerației ilicite;
- **Audierea și confruntarea.** În cadrul audierii se va observa poziția bănuیتului și versiunile sale înaintate (de regulă, există două situații: de recunoaștere a vinovăției și de nerecunoaștere a faptei). După caz, se va efectua confruntarea pentru înlăturarea divergențelor între denunțător (alți martori sau bănuїți) și bănuitul reținut;
- **Administrarea materialului caracteristic.** Documentul emis de instituția unde activează funcționarul oferă informații privind comportamentul profesional, reputația și antecedentele disciplinare. Caracteristica poate fi obținută și de la locul de trai. Aceste date servesc la individualizarea sancțiunii penale și la evaluarea personalității inculpatului;
- **Interpelarea instituțiilor publice.** Prin aceste solicitări, organul de urmărire penală confirmă calitatea de funcționar public cu statut special a bănuیتului, atribuțiile de serviciu și competențele exercitate în cauza folosită ca mijloc de presiune sau influență, precum și alte informații relevante cauzei. Totodată, pot fi interpellate diferite instituții publice (primăria, ASP, Agenția geodezie, cartografie și cadastru etc.), potrivit răspunsurilor cărora organul de urmărire penală le poate utiliza în calitate de probe sau informații cu privire la planificarea acțiunilor de urmărire penală și a măsurilor speciale de investigații.
- **Ridicarea unor documente și obiecte.** Această acțiune are ca scop ridicarea materialelor care pot confirma direct sau indirect comiterea faptei de corupție. În cadrul acesteia pot fi ridicate obiectele care au constituit obiectul actelor de corupție, precum și documente relevante – de exemplu, copia unei cauze penale sau contravenționale găsite în biroul bănuیتului. Astfel de înscrisuri pot demonstra veridicitatea declarațiilor denunțătorului, mai ales atunci când cauza respectivă a fost utilizată de funcționarul public cu statut special ca pretext pentru a solicita ori a extorca bunuri și foloase necuvenite.

2) *Situația de urmărire penală ulterioară comiterii faptei (denunț post-factum)*. O a doua situație tipică este cea în care infracțiunea de corupție se constată după consumare, printr-un denunț întârziat al corupătorului activ sau al altor persoane. În practică, corupătorul activ (victima) unor astfel de fapte depun sesizarea organului de urmărire penală la un moment ulterior tranzacției ilicite – uneori la câteva zile, luni sau chiar ani distanță. Din perspectiva criminalistică, situația investigativă post-factum este mai complexă: fapta este cunoscută cu întârziere, iar probatoriul direct (flagrant) lipsește, impunându-se reconstituirea ulterioară a evenimentelor și strângerea de probe indirecte. Organul de urmărire penală se va axa pe activități precum audierea amănunțită a denunțătorului, identificarea eventualilor martori, expertize financiar-contabile (dacă există fluxuri de bani), percheziții pentru înscrisuri sau obiecte relevante și, foarte important, măsuri speciale de investigații pentru a confirma afirmațiile denunțului. Un exemplu îl oferă un caz în care mama unui candidat la angajare în poliție a reclamat abia peste șase luni faptul că doi subofițeri i-au pretins 900 Euro pentru a-i facilita fiului încadrarea. După primirea denunțului la 20.01.2021, organele de urmărire penală au investigat retroactiv: au audiat denunțătoarea și au consemnat în detaliu împrejurările relatate de aceasta, apoi au procedat la examinarea telefoanelor mobile ale bănușilor și victimelor, obținând inclusiv stenograme ale convorbirilor relevante purtate ulterior de bănușii. De pildă, au fost recuperate mesaje și discuții telefonice din martie 2021, în care unul dintre poliști (intermediarul) îi solicita beneficiarului să nu își facă griji și confirma aranjamentele făcute – element ce a coroborat declarația mamei și a reconstruit scenariul infracțional³⁴⁴. Într-o altă cauză, un ofițer psiholog din trupele de carabinieri a comis două acte separate de trafic de influență (primind sume de bani de la două persoane diferite, în 2017, pentru a le facilita angajarea sau soluții favorabile). Ambele fapte au fost denunțate în august 2018, la o distanță considerabilă după consumarea lor. Prin urmare, investigația a trebuit să recupereze urmele lăsate: organul de urmărire penală a înregistrat un denunț oficial al victimei și o plângere depusă de cealaltă victimă, au ridicat documente și au autorizat interceptarea convorbirilor bănușului, surprinzând discuții în care acesta recunoștea primirea banilor pretinși³⁴⁵. Situația investigativă de acest tip implică așadar căutarea și administrarea probelor după faptă: declarații de martori, înscrisuri (de ex. chitanțe, registre truate), examinarea fluxurilor financiare sau a bunurilor dobândite ilicit, și adesea confruntarea bănușului cu probele administrate. Caracteristic, bănușul poate fie să nege vehement – obligând ofițerii de urmărire penală să adune un probatoriu

³⁴⁴ A se vedea: Sentința Judecătorei Bălți, sediul Central, din 03.06.2021, emisă în Dosarul nr. 1-350/2021. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/1C9C030A-437B-465B-9E9B-2D16D0666656 [accesată: 04.07.2024].

³⁴⁵ A se vedea: Sentința Judecătorei Bălți, sediul Central, din 12.12.2019, emisă în Dosarul nr. 1-790/2018. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/9B9D8415-0FA2-4E03-9EAD-F563953561C8 [accesată: 13.02.2024].

circumstanțial solid – fie să coopereze parțial (uneori recunoscând fapta când se vede confruntat cu probe). În toate cazurile, însă, corecta conservare a urmelor și riguroasa documentare a activităților procedurale (percheziție, ridicare, interceptare etc.) sunt esențiale pentru reconstituirea după timp a mecanismului infracțiunii și dovedirea vinovăției.

În cazul denunțului post-factum, activitatea de urmărire penală capătă o particularitate distinctă prin prisma faptului că actul de corupție nu mai poate fi surprins în flagrant, iar probele trebuie obținute și reconstruite ulterior comiterii faptei. Pentru a evita redundanțele, nu se vor relua toate acțiunile procesuale și măsurile speciale de investigație aplicabile, întrucât acestea, în esență, coincid cu cele descrise anterior pentru prima situație de urmărire penală. Totuși, caracterul specific al acestei etape constă în detalierea și profunzimea măsurilor adoptate, precum și în accentul pus pe mijloacele probatorii indirecte și tehnico-științifice.

Un prim element determinant este ***audierea amănunțită a denunțătorului***, care devine sursa primară de informații în lipsa unui flagrant. Această audiere trebuie să clarifice toate aspectele esențiale ale cauzei: identitatea persoanelor implicate, timpul și locul comiterii faptei, împrejurările și condițiile în care a avut loc promisiunea ori remiterea foloaselor necuvenite, suma exactă a banilor extorcați, natura bunurilor oferite și scopul acestora. Aceste detalii oferă organului de urmărire penală posibilitatea de a contura versiuni de lucru coerente și de a planifica rațional acțiunile investigative, inclusiv dispunerea măsurilor speciale de investigație.

Un rol deosebit îl au ***măsurile speciale de investigație cu caracter retrospectiv***, autorizate de judecătorul de instrucție, cum ar fi interceptarea comunicărilor și/sau a imaginilor, colectarea informațiilor de la furnizorii de servicii de comunicații electronice, accesarea și interceptarea datelor informatice, precum și urmărirea vizuală și culegerea de informații. Aceste activități au menirea de a reconstitui contactele anterioare dintre făptuitor și denunțător, de a confirma existența înțelegerilor ilicite și de a demonstra modalitatea concretă de transmitere a banilor sau bunurilor.

O importanță aparte revine ***examinării telefonului mobil și a tehnicii de calcul*** utilizate de persoanele implicate. Aceste mijloace, frecvent folosite pentru comunicare prin aplicații criptate sau mesaje codificate, pot conține informații esențiale privind promisiunile, presiunile sau negocierile efectuate. Din perspectivă criminalistică, analiza conținutului digital necesită corelarea datelor cu alte mijloace de probă – declarații, înregistrări, convorbiri interceptate – pentru a asigura verificarea veridicității și interpretarea corectă a mesajelor, mai ales atunci când acestea sunt formulate într-un limbaj criptat menit să disimuleze caracterul infracțional al discuției.

De asemenea, ***ridicarea și examinarea minuțioasă a documentelor*** care au servit ca pretext pentru extorcarea banilor reprezintă o acțiune probatorie crucială. Astfel de documente

pot include cauze penale sau contravenționale gestionate de funcționar, ordine de numire în funcție, acte de serviciu ori alte înscrisuri ce demonstrează abuzul de putere sau folosirea funcției în scop personal. Analiza criminalistică a acestor materiale urmărește să stabilească legătura cauzală dintre poziția ocupată și solicitarea foloaselor ilicite.

O dificultate suplimentară, dar și o particularitate semnificativă a situației post-factum, o constituie *comportamentul denunțatorului (victimii)*, care, uneori, în afara supravegherii organelor de stat, poate încerca să provoace funcționarul corupt la noi discuții pentru a confirma remiterea bunurilor ori sumele solicitate anterior. De aceea, organul de urmărire penală trebuie să manifeste prudență în aprecierea acestor demersuri, pentru a nu depăși limitele legalității și pentru a evita transformarea unei activități de documentare într-o provocare nepermisă.

Prin urmare, în situațiile de denunț post-factum, urmărirea penală se fundamentează pe trei direcții principale: *depozițiile detaliate ale denunțatorului și martorilor*, care constituie punctul de plecare al reconstituirii faptelor; *mijloacele tehnico-științifice retrospective* (interceptări ulterioare, examinări, percheziții, expertize) care consolidează baza probatorie prin verificarea materială a informațiilor; *coroborarea probelor cu înscrisuri și urme digitale* (documente, convorbiri, SMS-uri, imagini, emailuri) care permit o reconstrucție logică, obiectivă și cronologică a activității infracționale.

Aceste acțiuni integrate, derulate cu rigoare metodologică și în conformitate cu principiile criminalisticii moderne, permit organului de urmărire penală să reconstituie dinamica faptei deja comise, să demonstreze caracterul ilicit al conduitei funcționarului și să asigure, chiar în absența unui flagrant, un ansamblu probator complet și convingător, capabil să susțină trimiterea cauzei în judecată și tragerea la răspundere penală a făptuitorului.

3) Situația de urmărire penală a extorcării. Un subtip aparte al infracțiunilor de corupție pasivă este situația de extorcare – când funcționarul public nu doar acceptă sau pretinde bunuri sau servicii ce nu i se cuvin, ci constrânge explicit cealaltă parte (de obicei prin amenințarea cu o acțiune legală sau o sancțiune) pentru a obține foloase necuvenite. Din perspectivă criminalistică, aceste cazuri prezintă o situație investigativă tensionată: victima se află sub presiune imediată, de regulă plătind suma cerută de teama consecințelor (cum ar fi începerea unei cauze penale pe numele său ori aplicarea unei pedepse mai grave). Adesea, asemenea fapte ajung în atenția organelor de urmărire penală după ce constrângerea s-a consumat și victima, încurajată de circumstanțe ulterioare sau de garanțiile legii (de exemplu, corupătorul activ este exonerat de răspundere dacă denunță fapta anterior sesizării autorităților), decide să reclame șantajul suferit. Situația inițială poate fi destul de dificilă, întrucât fapta a fost consumată sub secreto-manie, iar funcționarul public cu statut special caută să-și acopere urmele. Cu toate acestea, tocmai caracterul violent sau abuziv al conduitei sale lasă deseori indicii

puternice – de exemplu, documente falsificate, declarații ale părților implicate, sau chiar bunuri primite drept „plată”. Urmărirea penală recurge frecvent la *confruntarea declarațiilor* (între victimă și bănuț), la *examinarea actelor oficiale* întocmite de funcționar în legătură cu cazul (pentru a evidenția abuzul) și, când este posibil, la *reconstituirea* episodului de extorcare (prin reluarea comunicării sub control).

Un exemplu tipic provine dintr-o cauză în care un ofițer de investigație a șantajat o mamă amenințând că va începe urmărirea penală pe numele fiicei acesteia. Bănuțul a pretins inițial 100 de euro pentru sine și 150 de euro pentru un procuror, în schimbul neînceperii urmăririi penale, punând astfel mama într-o situație de constrângere evidentă. Temându-se de „consecințele nefaste” (începerea urmăririi penale contra fiicei), victima a cedat: ea a remis polițistului 100 de euro într-o primă întâlnire și apoi încă 150 de euro câteva zile mai târziu, conform cererii acestuia³⁴⁶. În acest răstimp, femeia a găsit curajul să denunțe cazul autorităților, care au intervenit imediat ce a doua tranșă de bani a fost oferită – reținându-l pe bănuț și folosind declarațiile detaliate ale victimei drept probă centrală. Un alt caz, de o gravitate aparte, a implicat *un ofițer de poliție ce a fabricat acuzații false* pentru a extorca bani. Acesta a pus la cale plasarea unor substanțe narcotice asupra unor persoane nevinovate, le-a „descoperit” formal și a pretins ulterior de la părinții uneia dintre victime sume mari pentru a nu documenta cazul. În cele din urmă, profitând de situația disperată, ofițerul a redus pretențiile la 500 de euro, sumă pe care a și primit-o de la mama victimei la miezul nopții, la domiciliul acesteia, asigurând-o că astfel fiul ei nu va fi reținut. Urmărirea penală ulterioară a scos la iveală întregul lanț infracțional, documentând cum bănuțul „a creat condiții care au impus” victima să-i dea banii, fapta fiind încadrată juridic drept corupere pasivă săvârșită prin extorcare³⁴⁷. Tot în sfera dată, merită menționată situația agenților de patrulare care condiționează clemența față de contravenții sau infracțiuni de plata unor sume informale. Într-o cauză soluționată, un polițist de patrulare a oprit un șofer sub pretextul conducerii în stare de ebrietate și i-a reținut ilegal permisul, pretinzându-i 200 de euro pentru a nu întocmi proces-verbal de sancționare. Victima inițial a ezitat, dar ulterior a plătit suma cerută, moment după care a decis să coopereze cu CNA. Declarațiile sale – coroborate cu recunoașterea în fotografii a bănuțului – au confirmat că polițistul a extorcat 200 euro, bani remiși chiar în incinta unității de poliție, sub amenințarea aplicării sancțiunii

³⁴⁶ Sentința Judecătorei Buiucani mun. Chișinău din 23.03.2015, emisă în Dosarul nr. 1-63/15. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/67B8CCAD-CDD9-E411-B888-005056A5D154 [accesată: 24.04.2023].

³⁴⁷ Sentința Judecătorei Bălți, sediul Central, din 30.03.2023, emisă în Dosarul nr. 1-169/2020. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/2B847A19-58A0-44D0-9F23-A189F12DBF4A [accesată: 01.04.2024].

maxime³⁴⁸. În acest caz, s-a evidențiat și procedura de recuperare a permisului doar după transmiterea banilor, ceea ce a constituit o probă indirectă puternică a constrângerii exercitate. Astfel de exemple subliniază că, în cazurile de extorcere, documentarea abuzului de autoritate (amenințările, actele ilegale comise – de pildă, reținerea abuzivă a unui bun sau fabricarea unor dovezi) devine la fel de importantă ca probarea primirii foloaselor ilicite.

În situațiile de urmărire penală privind actele de corupție pasivă săvârșite prin extorcere, nu se impune reluarea exhaustivă a acțiunilor de urmărire penală și a măsurilor speciale de investigație, întrucât, în esență, acestea coincid cu cele aplicabile în prima situație investigativă. Particularitatea acestor cauze *derivă din natura constrângătoare a conduitei funcționarului* public și din specificul probatoriului necesar pentru a demonstra caracterul forțat al remiterii foloaselor. Din perspectivă criminalistică, asemenea cazuri reclamă o reacție promptă, coordonată și metodologic adaptată, întrucât victima este, de regulă, plasată sub o presiune imediată, iar probele pot fi rapid disimulate sau alterate.

Elementul definitoriu al acestor cauze îl constituie caracterul abuziv al acțiunii funcționarului, care, depășind simpla pretindere, recurge la amenințări, șantaj ori la exercitarea abuzivă a prerogativelor sale oficiale pentru a obține bunuri sau avantaje necuvenite. Urmărirea penală trebuie, prin urmare, să documenteze nu doar actul material al primirii foloaselor, ci și mecanismul psihologic al constrângerii – felul în care funcționarul a generat o stare de teamă, a invocat o sancțiune iminentă sau a condiționat îndeplinirea ori omisiunea unui act de serviciu de remiterea sumei cerute. În acest sens, *audierea detaliată a denunțătorului* (victimei) capătă o valoare probatorie fundamentală, fiind necesar ca aceasta să clarifice toate împrejurările esențiale – locul, timpul, natura presiunilor exercitate, scopul constrângerii și cuantumul foloaselor solicitate. Declarațiile victimei devin elementul central al construcției probatorii și trebuie coroborate cu alte mijloace de probă pentru a exclude orice dubiu privind autenticitatea lor.

În plan practic, o importanță aparte o deține *ridicarea și examinarea documentelor* oficiale întocmite de funcționar în legătură cu cazul investigat, întrucât acestea pot dezvălui abuzul de autoritate sau intenția de manipulare procedurală. Cauzele penale ori contravenționale, procesele-verbale, diferite rapoarte interne etc. pot servi drept indicii ale unui comportament constrângător, relevând legătura directă dintre exercitarea funcției publice și obținerea foloaselor ilicite.

În asemenea cauze, *măsurile speciale de investigații* devin esențiale. Extorcerea are loc, de regulă, într-un cadru tensionat și disimulat. Interceptarea comunicărilor și a imaginilor pot surprinde tonul amenințător al discuțiilor și condiționările impuse victimei. Înregistrările video,

³⁴⁸ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 27.04.2016, emisă în Dosarul nr. 1a-126/16. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/75F55A21-DD1C-E611-86A1-005056A5FB1A [accesată: 28.05.2023].

obținute în cadrul controlului transiterii banilor sau în timpul întâlnirilor supravegheate, oferă o dovadă directă a constrângerii și a momentului remiterii foloaselor.

O particularitate deosebită se manifestă atunci când foloasele extorcate se remit *etapizat*, în mai multe tranșe. În asemenea situații, este crucială verificarea intenției făptuitorului de a obține întreaga sumă și documentarea măcar a ultimei tranșe, pentru a evidenția caracterul continuat al faptei și determinarea subiectivă asupra întregii sume. Practica a demonstrat că, după primirea primei tranșe, funcționarul public cu statut special devine mai puțin precaut, considerând că situația este „sigură”, întrucât nu a existat nicio reacție a autorităților. Tocmai acest moment de vulnerabilitate oferă organelor de urmărire penală ocazia ideală pentru documentarea completă a intențiilor sale și a continuității actului infracțional. Printr-o planificare riguroasă a interceptării comunicărilor și a imaginilor, ultima tranșă poate deveni proba-cheie care confirmă caracterul constrângător al întregii acțiuni.

O altă particularitate semnificativă constă în situațiile în care funcționarul extorcător *reține acte oficiale* ale victimei – cum ar fi permisul de conducere, certificatul de înmatriculare sau alte documente personale – pentru a exercita presiune. În asemenea cazuri, documentarea momentului restituirii actelor după transmiterea banilor capătă valoare probatorie decisivă. Această etapă trebuie supravegheată și înregistrată prin *interceptarea comunicărilor și/sau a imaginilor*, care să surprindă conversațiile dintre părți și să filmeze restituirea efectivă a documentelor. O astfel de probă confirmă direct relația cauzală dintre primirea foloaselor și exercitarea abuzivă a funcției, demonstrând că acțiunea oficială a fost condiționată de plata ilicită.

De asemenea, *perchezițiile corporale, asupra vehiculului sau biroului bănuitului*, contribuie la identificarea sumelor primite ori a altor obiecte relevante, în timp ce *examinarea telefoanelor* și a circuitului comunicațiilor electronice permite reconstituirea dialogurilor, evidențiind frecvent formule codificate sau mesaje menite să disimuleze caracterul infracțional al înțelegerii. *Expertizele criminalistice* asupra bancnotelor ridicate pot confirma proveniența acestora și corespunderea cu marcajele fluorescente aplicate (dacă a avut loc acest marcaj), consolidând veridicitatea materialului probator. *Examinarea bancnotelor* ridicate în urma percheziției are scopul de a stabili identitatea acestora prin compararea seriilor și caracteristicilor individuale cu cele ale bancnotelor marcate anterior în cadrul măsurii de control al transiterii banilor. Această activitate permite confirmarea directă a provenienței sumelor depistate, demonstrând că acestea sunt aceleași fonduri folosite în operațiunea de documentare a faptei. Compararea seriilor și a eventualelor urme biologice sau dactiloscopice oferă un suport probator solid, consolidând legătura dintre actul de percheziție și momentul primirii banilor, precum și implicarea nemijlocită a funcționarului în primirea foloaselor ilicite.

Confruntarea efectuată între victimă și făptuitor, au rolul de a verifica veridicitatea declarațiilor și de a surprinde reacțiile spontane ale bănuțului, contribuind la reconstrucția psihologică a momentului constrângerii. Toate aceste acțiuni se desfășoară sub controlul strict al legalității și urmăresc obținerea unui cadru probator complet, capabil să demonstreze că foloasele materiale au fost obținute nu prin consimțământ mutual, ci prin presiune și abuz de funcție.

Prin urmare, acțiunile de urmărire penală și măsurile speciale de investigații enumerate nu se limitează la dovedirea faptului material al corupției, ci urmăresc dezvăluirea **mecanismului psihologic și coercitiv** prin care funcționarul public a impus remiterea foloaselor. Din această perspectivă, investigarea extorcării reprezintă o probă de profesionalism criminalistic, unde corelarea logică a indiciilor, dinamica psihologică a constrângerii și respectarea rigorilor procedurale converg pentru a asigura stabilirea adevărului și răspunderea penală a făptuitorului.

4) **Situația de urmărire penală complexă.** În practică apar și cazuri de corupție cu un caracter mai complex, care generează situații investigative deosebite. Deși este un alt **subtip de situații**, care pot fi eligibile situațiilor de urmărire penală enunțate supra, dorim să-l menționăm deoarece are particularități specifice care determină organizarea și planificarea procesului de investigație³⁴⁹. Este vorba fie de scheme infracționale **repetitive**, în care același funcționar public cu statut special comite acte de corupție în mod sistematic, fie de situații cu **pluralitate de participanți** – de exemplu, doi sau mai mulți funcționari acționând în consimțământ, ori existența unor intermediari civili. Din perspectivă criminalistică, aceste situații presupun o abordare integrată: ofițerii de urmărire penală trebuie să desprindă tiparul de acțiune al infractorilor, să conecteze episoade diferite în care apar aceleași persoane și să identifice rolul fiecărui participant. Situația investigativă inițială poate varia – uneori organul de urmărire penală se sesizează din oficiu observând o recurență de incidente similare, alteori un denunț punctual dezvăluie involuntar o rețea mai amplă. În oricare caz, strategia de urmărire penală se extinde: se autorizează **măsuri speciale complexe** (urmăriri vizuale și interceptări ale comunicărilor și ale imaginilor prelungite, investigații sub acoperire, livrări repetate de bani sub control), se efectuează **perchezități simultane** la domiciliile și birourile bănuților multipli, iar audierile urmăresc să obțină eventuale declarații de la complici dispuși să coopereze. Adesea, într-o asemenea situație, **unul dintre bănuți își recunoaște vina sau oferă detalii** în speranța unei pedepse reduse, ceea ce influențează semnificativ cursul investigației (permițând, spre exemplu, organizarea unui flagrant împotriva celorlalți participanți sau găsirea sumelor ascunse).

Ca ilustrare, se poate cita un caz de trafic de influență în participație, în care doi polițiști au acționat coordonat. Un ofițer principal de poliție din Soroca, împreună cu un coleg, a pretins

³⁴⁹ Despre planul și versiunile de urmărire penală a se vedea: Franț Ancuța Elena, Criminalistică, Curs universitar, Ediția a III-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2023, p. 232-236. 284 p. ISBN 978-606-39-1384-6.

6000 lei de la două persoane cercetate, susținând că are influență asupra procurorului și că poate obține încetarea procedurii contravenționale cu amendă minimă. Autoritățile anticorupție au intrat pe fir printr-o *sesizare internă* (Serviciul Protecție Internă și Anticorupție al MAI), organizând un vast complex de măsuri speciale: la 04.02.2015 a fost autorizată **controlul transmițerii banilor și interceptarea comunicărilor și a imaginilor**, marcându-se suma de 6000 lei și înzestrând denunțatorul cu mijloace de înregistrare. Cei doi funcționari publici cu statut special au fost urmăriți vizual, iar în data stabilită unul dintre ei a primit banii destinați ambilor – moment imediat urmat de intervenția ofițerilor sub acoperire, care i-au *reținut simultan* pe ambii în incinta unității de poliție³⁵⁰. În altă cauză, caracterizat prin *fapte repetate*, un inspector vamal a instituit o practică ilegală: contra unor sume modice per transport, facilita treceri neînregistrate printr-un post vamal intern. Investigația a trebuit să acopere o perioadă întinsă și multiple episoade. Astfel, ofițerii CNA au **documentat mai multe tranzacții succesive**, obținând suporturi digitale cu înregistrări audio și video datate (de ex. DVD-uri inscripționate cu datele de 02.08.2017 și 14.08.2017, conținând filmări ale întâlnirilor și convorbirilor relevante). Prin coroborarea acestor probe cu declarațiile martorilor (șoferi care au dat mita) s-a reușit evidențierea modului de operare al celor implicați: un polițist de frontieră (complice) colecta efectiv banii – sume de ordinul a 200 lei per caz – și o transmitea ulterior inspectorului vamal, amânând raportarea formală a tranzitului marfar³⁵¹. În situații de corupție sistemică, o metodă eficientă de investigare este descinderea **cu percheziții** pentru a confisca eventualele produse ale infracțiunii acumulate în timp. De exemplu, într-un caz de corupție repetată de către agenți rutieri, ofițerii de urmărire penală au efectuat o percheziție auto și au descoperit un adevărat depozit de bani ascunși în mașina de serviciu a polițistului: într-un parasolar și într-un plic au fost găsite zeci de bancnote de diferite cupiuri – lei și valută străină – însumând echivalentul a câteva zeci de mii de lei. Aceste sume erau rezultatul mai multor „micii atenții” primite ilicit de la șoferi, probe care au fundamentat acuzația că bănuitul comitea actele de corupere în mod repetat³⁵². Situația investigativă complexă cere, așadar, o viziune de ansamblu: organele de urmărire penală elaborează *planuri tactice, sincronizează echipe operative și folosesc o gamă largă de mijloace tehnico-științifice* pentru a documenta fiecare aspect al activității infracționale. Prin urmare, în subsituațiile de corupție repetată sau comisă în participație, urmărirea penală presupune: un cadru extins de probe, *măsuri speciale simultane* asupra mai multor bănuți,

³⁵⁰ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 13.01.2016, emisă în Dosarul nr.1a-234/16. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/89784C66-D0CF-E511-86A1-005056A5FB1A [accesată: 14.02.2023].

³⁵¹ Sentința Judecătorei Criuleni, sediul Dubăsari, din 12.08.2019, emisă în Dosarul nr. 1-145/17. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/0A45AF38-B829-420B-8C6A-B7E16DBA9040 [accesată: 13.09.2024].

³⁵² Sentința Judecătorei raionului Drochia din 10.05.2016, emisă în Dosarul nr. 26-1-2500-06112014. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/60900709-A116-E611-86A1-005056A5FB1A [accesată: 11.06.2023].

percheziții și examinări paralele, interceptări prelungite și multiple locații vizate, expertize pe bancnote și dispozitive, coroborarea declarațiilor cu documente oficiale și recunoașteri parțiale. Toate acestea permit investigarea eficientă a rețelelor de corupție și a structurilor informale de influență între funcționari.

Teoria situațiilor investigative aplicată faptelor de corupție comise de funcționari publici cu statut special permite organului de urmărire penală să se adapteze contextului: de la flagrante directe, cu probe imediate și concludente, până la investigații retrospective minuțioase, bazate pe declarații și interceptări ulterioare, sau de la cazuri individuale de extorcare la scheme concertate cu mai mulți participanți. Fiecare situație sau subsituație tipică impune o abordare diferită, însă scopul comun rămâne același: stabilirea adevărului judiciar și strângerea unor probe legal admisibile și suficiente pentru a demonstra vinovăția celor acuzați, cu respectarea garanțiilor procesuale ale acestora.

3.3. Utilizarea rezultatelor măsurilor speciale de investigație în procesul de investigare a infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special

Investigațiile de corupție ce implică funcționari publici cu statut special se confruntă cu caracterul ocult și consensual al acestor infracțiuni. Fără recurgerea la măsuri speciale de investigații, practic este imposibilă descoperirea și probarea faptelor de corupție, întrucât părțile implicate, de regulă, nu au interesul să dezvăluie tranzacția ilicită, iar dovezile directe lipsite de măsurile speciale de investigații sunt rar disponibile. Spre deosebire de alte infracțiuni (unde pot exista victime directe, martori sau urme materiale evidente), actele de corupție sunt comise în secret și lasă puține urme flagrante. În acest context, măsurile speciale de investigații devin esențiale pentru a documenta comportamentul infracțional – interceptând convorbiri, surprinzând întâlniri ilicite, prințând în flagrant transmiterea de bani – și pentru a strânge probe concludente necesare condamnării³⁵³.

În literatura de specialitate³⁵⁴ s-a abordat pe larg scopul și condițiile legale de dispunere, autorizare și efectuare a măsurilor speciale de investigații, așa încât prezenta cercetare se

³⁵³ A se vedea și: Alecu Gheorghe, Boloș Petru, Metodologia investigării și cercetării infracțiunilor de corupție. În: *Criminalistica*, nr. 1-2023 (133), martie 2023, VOL. XXIV p. 71. pp. 67-72. Disponibilă: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/67-72_Ro.pdf [accesată: 04.05.2024].

³⁵⁴ Covalciuc Ion, Dispunerea și realizarea măsurilor speciale de investigații în procesul penal, curs universitar, Chișinău, 2022, 77 p. ISBN 987-9975-135-59-7; Glavan Boris, Cicala Alexandru, Approaches regarding the legal regime of special investigative measures in the legal system of the Republic of Moldova. În: *Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені Е.О. Дідоренка*, 4 (108), 2024, pp. 46-54. pISSN: 2786-9156, eISSN: 2786-9164; Glavan Boris, Cicala Alexandru, Utilizarea rezultatelor investigațiilor speciale în probatoriul penal al Republicii Moldova. În: *Revista Universul Juridic*, nr. 4, 2024, pp. 74-87. ISSN 2393-3445; Cicala Alexandru, Starciuc Iulian, Particularitățile măsurii speciale de investigații „culegerea de informații”. În: *Legea și Viața*, nr. 2(378), 2024, pp. 84-90. ISSN 2587-4365, ISSN 2587-4373; Cicala Alexandru, Particularitățile măsurii speciale de investigație „Supravegherea domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice de înregistrare audio sau video”. În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM, științe juridice*, nr. 17, 2023, pp. 151-162. ISSN 1857-0976; Cicala Alexandru, Particularitățile măsurii speciale de investigații „Urmărirea vizuală”. În:

concentrează pe utilizarea practică a acestor măsuri în procesul investigativ și pe relevanța lor probatorie, reieșind din practica judiciară autohtonă analizată.

Interceptarea comunicărilor și/sau a imaginilor. Această măsură special de investigații este una dintre cele mai frecvent folosite în cazurile de corupție (92%). Reieșind din prevederile art. 138/1 alin. (1) CPP, această măsură specială permite organelor abilitate să intercepteze și să înregistreze, cu autorizarea judecătorului, discuțiile purtate de persoanele bănuite de corupție, inclusiv redarea lor în timp real prin mijloace tehnice (ex. microfoane, camere ascunse). Scopul este de a documenta în propriile cuvinte ale bănuiților solicitarea, promisiunea sau acceptarea bunurilor sau serviciilor, în absența oricărei constrângeri. Importanța acestei măsuri special de investigații pentru probatoriul în cauzele de corupție este enormă: ea furnizează probe directe ale dialogurilor corupționale, care altfel ar rămâne cunoscute doar de participanți. În plus, interceptările pot releva detalii esențiale despre momentul, locul și modalitatea înțelegerii ilicite, consolidând celelalte probe.

În majoritatea cauzelor penale analizate, interceptarea comunicărilor și/sau a imaginilor au jucat un rol-cheie. De exemplu, într-o cauză din 2014, funcționarul public cu statut special a fost interceptat în timp ce primea suma de 2000 lei mită de la denunțator – conversația interceptată relevând scopul plății și confirmând săvârșirea infracțiunii³⁵⁵. Într-un alt caz, organele de urmărire penală au montat o cameră video ascunsă și un microfon digital pentru a surprinde întâlnirea dintre un contribuabil și un inspector fiscal bănuie de corupere pasivă. Judecătorul de instrucție a autorizat pentru 30 de zile această interceptare a comunicărilor și imaginilor purtate între cei doi (folosind o videocameră model „HY 900” și un dictafon digital „EDIC-Mini”)³⁵⁶. Materialul rezultat – înregistrări operative audio-video – a fost consemnat și

Revista Națională de Drept, nr. 3(245), 2021, pp. 49-56. ISSN 1811-0770 / ISSN 2587-411X; Jitariuc Vitalie, Clasificarea măsurilor speciale de investigații. În: Revista Institutului Național al Justiției, nr. 4(63), 2022, pp. 14-20; Glavan Boris, Temeiurile și condițiile pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații. În: Intelectus, nr. 1-2, 2021, pp. 165-173; Ordinul comun al Serviciului de Informații și Securitate, Ministerului Afacerilor Interne, Centrului Național Anticorupție și Serviciului vamal nr.53/405/83/307-O din 15.09.2020, Înregistrat: Ministerul Justiției nr. 1591 din 06.10.2020, Publicat: 23.10.2020 în MO nr. 272-277 art. 1004; Gherman Marin, Botnari Ilie, Criteriile de clasificare a măsurilor speciale de investigații. În: Legea și Viața, ianuarie - martie 2023, pp. 74-79; Covalciuc Ion, Măsurile speciale de investigații autorizate de procuror în procesul penal, Specialitatea: 554.03. – Drept procesual penal, Teză de doctor în drept, Chișinău, 2018. Disponibilă: http://www.cnaa.md/files/theses/2018/53408/covalciuc_ion_thesis.pdf [accesată: 15.10.2022]; Glavan Boris, Abordări conceptuale privind activitatea specială de investigații în condițiile statului de drept. Teză de doctor habilitat în drept, Specialitatea: 554.03 – Drept procesual penal, 554.04 – Criminalistică, expertiză judiciară, investigații operative, Chișinău, 2024. Disponibilă: <https://anacec.md/files/Glavan-tezaDH.pdf> [accesată: 14.04.2025]; Botnari Ilie, Temeiurile și condițiile de efectuare a măsurilor speciale de investigații. Specialitatea 554.04 - Criminalistică, expertiză judiciară, investigații operative, Teză de doctor în drept, Chișinău, 2022. Disponibilă: http://www.cnaa.md/files/theses/2022/58189/ilie_botnari_thesis.pdf [accesată: 18.04.2023].

³⁵⁵ Sentința Judecătoriei Leova din 30.03.2015, emisă în Dosarul nr. 1-57/2015. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/0E1C46A8-67F8-E411-B888-005056A5D154 [accesată: 01.04.2022].

³⁵⁶ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 11.02.2015, emisă în Dosarul nr. 1a-107/2015. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/95EFEF2B-C5C7-E411-A983-005056A5FB1A [accesată: 12.03.2022].

anexat ulterior la dosar ca mijloc de probă, conținând discuțiile integrale despre tranzacția ilicită. De asemenea, interceptările telefonice tradiționale au fost esențiale în cazurile de trafic de influență: într-o cauză din 2020, convorbirile telefonice ale unui polițist bănuit au fost interceptate în baza autorizării judecătorești, fișierele audio fiind stocate pe suport optic și transcrise în proces-verbal³⁵⁷. Din conținutul acestor convorbiri interceptate reiese clar cum bănuitul discută despre „soluționarea” favorabilă a unui dosar în schimbul banilor preținși, probe ce au fundamentat acuzațiile.

Valoarea probatorie distinctă a interceptărilor în cauzele de corupție rezidă în autenticitatea și detalierea pe care o conferă. Spre deosebire de declarații (care pot fi retractate ori contrazise) sau indicii circumstanțiale, o înregistrare audio/video prezintă în mod obiectiv discuțiile și comportamentul părților. În plus, corupția fiind o infracțiune fără victimă directă (partea cointereseată adesea participă voluntar la actul ilicit), propriile cuvinte ale participanților devin deseori singura declarație veritabilă a aranjamentului ilegal. Astfel, interceptarea comunicărilor permite practic „martorul direct” al faptei – aparatura tehnică – să redea fapta în fața organului de urmărire penală și, ulterior, instanței de judecată. Măsura este utilizabilă și în alte tipuri de criminalitate (de ex. trafic de droguri, crimă organizată), însă în investigarea corupției are o importanță cu totul aparte, fiind aproape inevitabilă. Fără interceptări, demonstrarea *dincolo de orice dubiu* a înțelegerilor clandestine de corupție ar fi extrem de dificilă.

Ca exemplificare a forței probante, putem menționa că în sentința din 18.09.2017 instanța a reținut ca probă centrală procesul-verbal de consemnare a rezultatelor interceptării și înregistrării comunicărilor purtate între funcționarul public cu statut special și corupătorul activ, discuții stenografiate integral³⁵⁸. De asemenea, într-o cauză din 2017, rezultatele interceptării cu înregistrare video au fost consemnate oficial, surprinzând vizual interacțiunea bănuitului cu denunțătoarea și remiterea banilor preținși³⁵⁹. Aceste exemple subliniază că interceptările oferă proba directă a dialogului corupțional, consolidând probele. Prin urmare, măsura special de investigație – interceptarea comunicărilor și/sau a imaginilor – este un pilon al investigării corupției, fără de care aflarea adevărului ar rămâne adesea un ideal greu de atins.

Urmărirea vizuală. O altă măsură specială de investigații, reglementată de art. 138/11 CPP, este urmărirea vizuală a persoanelor, locurilor sau obiectelor, care s-a realizat în 72% din

³⁵⁷ Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, din 22.12.2020, emisă în Dosarul nr. 1-1623/2020. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/7872AD32-968C-437F-A73E-86D42AC0B288 [accesată: 23.01.2024].

³⁵⁸ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 27.04.2016, emisă în Dosarul nr. 1a-126/16. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/75F55A21-DD1C-E611-86A1-005056A5FB1A [accesată: 28.05.2023].

³⁵⁹ Sentința Judecătorei Criuleni, sediul Dubăsari, din 12.08.2019, emisă în Dosarul nr. 1-145/17. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/0A45AF38-B829-420B-8C6A-B7E16DBA9040 [accesată: 13.09.2024].

cauzele analizate. Această măsură specială de investigație presupune supravegherea secretă, la distanță, a activităților unei persoane bănuite, pentru a consemna deplasările, întâlnirile și eventualele acțiuni relevante ale acesteia. În contextul cazurilor de corupție, urmărirea vizuală este folosită de regulă pentru a documenta întâlniri conspirative (între funcționarul public cu statut special și corupătorul activ), predarea unor bunuri/sume sau alte aspecte comportamentale ce pot corobora săvârșirea infracțiunii. Rezultatul acestei măsuri se materializează în rapoarte și procese-verbale privind consemnarea acestei măsuri, de multe ori însoțite de fotografii și înregistrări video realizate discret, care atestă vizual evenimentele de interes operativ.

În dosarele analizate, urmărirea vizuală a avut un rol de suport probator important, confirmând și completând informațiile obținute prin alte metode și mijloace materiale de probă. De pildă, într-un caz din aprilie 2016, ofițerii CNA au efectuat urmărirea penală unui polițist de frontieră bănuț de corupție: procesul-verbal de consemnare a măsurii speciale arată că, la data de 01.04.2016, timp de aproximativ o oră, bănuțul a fost urmărit continuu, fiind constatate și notate două întâlniri succesive ale acestuia cu un martor – una în intervalul 14:00–14:15 și alta în jurul orei 14:30–15:30, în locații diferite³⁶⁰. Aceste observații, realizate fără știrea bănuțului, au confirmat că acesta se vedea conspirativ cu persoana de la care pretinsese bani, aspect ce a susținut acuzația de comitere a corupției. În mod similar, în cazul T.N., după ce banii marcați au fost remiși denunțatorului, echipa operativă a urmărit vizual întâlnirea din aceeași zi (16.09.2014) dintre denunțator și funcționarul public cu statut special. Procesul-verbal de consemnare a urmăririi vizuale arată clar întâlnirea de la 16.09.2014 ora stabilită între martorul M.S. și T.N., confirmând contactul direct în contextul transmiterii banilor³⁶¹. Această dovadă vizuală a prezenței simultane a celor două persoane la locul și momentul tranzacției ilicite a consolidat credibilitatea probelor tehnice (înregistrările audio) ce indicau remiterea banilor.

În multe situații, urmărirea vizuală furnizează și material foto/video³⁶² ce poate fi utilizat ca mijloc de probă. De exemplu, într-o cauză, instanța a reținut între altele ca probe un DVD care conținea înregistrarea video a întâlnirii dintre corupătorul active și funcționarul public cu statut special (înregistrare realizată operativ, prin cameră la distanță) și un CD-R cu fotografii realizate în cursul urmăririi vizuale din data respectivă³⁶³. Imaginile surprinse au arătat că bănuțul (ofițer de patrulare) s-a întâlnit pe 18.06.2015 cu persoana de la care a primit bani, iar ulterior

³⁶⁰ Sentința Judecătorei Ungheni din 19.10.2016, emisă în Dosarul nr. 51-1-1351-04052016 (1-150/2016) [accesată: 20.11.2023].

³⁶¹ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 27.04.2016, emisă în Dosarul nr. 1a-126/16. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integrare/pdf/75F55A21-DD1C-E611-86A1-005056A5FB1A [accesată: 28.05.2023].

³⁶² N.a.: De multe ori, pe lângă urmărirea vizuală, se dispune, autorizează și efectuează interceptarea imaginii. Cu alte cuvinte, două măsuri speciale de investigații se realizează împreună (ca o acțiune unică).

³⁶³ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 19.01.2016, emisă în Dosarul nr. 05-1a-1339-14.10.2015. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integrare/pdf/E6AAF833-A7EA-E511-86A1-005056A5FB1A [accesată: 20.02.2023].

fotografiile realizate prin urmărirea vizuală au surprins și momentul și contextul deplasării acestuia, constituind un suport probator puternic al afirmației că întâlnirea a avut loc în scop ilicit. Chiar și când nu surprinde explicit actul remiterii banilor, urmărirea vizuală confirmă aspecte circumstanțiale esențiale (prezența împreună a funcționarului public cu statut special și a denunțătorului, frecvența și caracterul ascuns al întâlnirilor, locațiile neobișnuite folosite etc.), consolidând astfel întreg probatoriul.

Valoarea distinctă a urmării penale în investigarea corupției constă în faptul că oferă o perspectivă obiectivă, de ansamblu, asupra comportamentului bănuitului. În timp ce interceptările redau convorbirile, urmărirea penală arată acțiunile: cine se întâlnește cu cine, unde și când. În cauzele de corupție, unde adesea bănuiții neagă întâlnirile sau pretind alte motive pentru acestea, imaginile urmării penale de comun cu interceptările de imagini pot infirma astfel de apărări. De exemplu, dacă un funcționar public cu statut special susține că nu s-a văzut niciodată cu denunțătorul, fotografiile, ca rezultat al măsurilor speciale de investigații enunțate, îl pot contrazice direct, arătându-i împreună în locul și momentul indicat de acuzare. Totodată, urmărirea penală ajută la identificarea complicilor sau intermediarilor (dacă la întâlniri apar și alte persoane) și la localizarea bunurilor provenite din infracțiune (de ex., traseul parcurs de bănuit după primirea banilor poate conduce organul de urmărire penală la locul unde ascunde acești bani).

Este de menționat că urmărirea vizuală se utilizează și în alte investigații, dar în cazurile de corupție completează într-un mod crucial celelalte măsuri speciale de investigații. Caracterul relativ *non-intruziv* al urmării penale (nu captează conținut comunicațional, ci doar constată fapte vizibile în spațiul public) îl face deosebit de util pentru coroborarea probelor, fără a ridica obstacole procedurale majore. Prin urmărirea vizuală, organul de urmărire penală poate aduna probe adiționale solide, care, cum s-a arătat în exemple, au fost constant primite de instanțe ca mijloace de probă pertinente. În același timp, rezultatele urmării penale acordă posibilitatea organului de urmărire penală să planifice acțiuni procesuale și acordă temei de a dispune alte măsuri speciale de investigații. Prin urmare, urmărirea vizuală reprezintă ochii investigației sub acoperire – asigurând că tot ceea ce se discută în ascuns (captat prin interceptări) este dublat și de observații vizuale concrete asupra faptelor de corupție.

Controlul transmiterii sau primirii banilor, a serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite. Aceasta este o măsură specială de investigații special creată pentru a combate corupția, neavând practic aplicabilitate în alte genuri de infracțiuni. Această măsură, prevăzută expres la art. 138/7 CPP, permite organelor de drept să organizeze și să supravegheze remiterea efectivă a banilor, a serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite, sub controlul autorităților,

pentru a prinde în flagrant făptuitorul și a obține probă materială indubitabilă. Exclusivitatea acestei măsuri în sfera faptelor de corupție se explică prin natura deosebită a infracțiunilor de corupție: esența lor constă tocmai în transmiterea unor bani sau foloase necuvenite, act care – dacă este monitorizat – oferă proba directă a infracțiunii. În nicio altă categorie de infracțiuni nu întâlnim o situație similară (poate doar parțial în „livrarea controlată” de bunuri ilicite, folosită la traficul de droguri etc., dar acolo se urmărește, de exemplu, traseul unor bunuri de contrabandă, nu relația coruptă între persoane).

Controlul transmiterii banilor, a serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite implică, în practică, marcarea prealabilă a valorilor ce urmează a fi remise, instrucțiuni clare către denunțator (sau investigator sub acoperire) cum și când să predea bunul, precum și pregătirea intervenției imediate pentru surprinderea făptuitorului cu obiectul infracțiunii asupra sa. De regulă, se întocmesc mai multe acte procedurale: ordonanța organului de urmărire penală de dispunere a măsurii, ordonanța procurorului de autorizare a măsurii (în care se precizează intervalul de timp, suma/obiectul ce va fi transmis și persoanele vizate), procese-verbale de examinare și marcarea a bancnotelor (sau a altor obiecte de valoare) care vor fi folosite la flagrant, procese-verbale de consemnare a acțiunii de transmitere sub control, precum și – ulterior – procese-verbale de prindere în flagrant și de ridicare a bunurilor transmise. Importanța acestei măsuri pentru probatoriu este greu de supraestimat: ea oferă proba „regină” în dosarele de corupție – flagrantul. Prin însăși natura sa, corupția este dificil de probat (deoarece, dacă nu intervine organul de urmărire penală la timp, corupția schimbă mâini în secret și dispare). Or, prin controlul transmiterii, organul de urmărire penală se interpune în scenariul infracțional, asigurându-se că momentul remisiei este documentat și că banii/valorile pot fi apoi recuperate ca corpuri delictive. Cu alte cuvinte, această măsură transformă o faptă ascunsă într-una vizibilă și probată, creând practic condițiile unui flagrant delict legal.

Analiza sentințelor relevă numeroase situații în care controlul transmiterii banilor a constatat 87% și a fost decisiv. În cazul T.N., acuzat inspector al poliției, procurorul a dispus organizarea transmiterii sub control a sumei de 2000 de lei, pretinsă pentru a nu sancționa o contravenție. S-au marcat bancnotele (serii notate etc.) conform ordonanței din 16.09.2014 privind controlul transmiterii banilor, apoi denunțătoarea le-a remis inculpatului sub supraveghere. Ca rezultat, ofițerii CNA au intervenit imediat după primire, iar la percheziția efectuată în mașina de serviciu a inculpatului au fost găsite exact bancnotele marcate – zece bancnote a câte 200 lei, cu seriile și numerele corespunzătoare celor din ordonanța de autorizare³⁶⁴. Astfel această probă a devenit incontestabilă: banii ridicați *in corpore delicto* de la

³⁶⁴ Sentința Judecătorei Leova din 30.03.2015, emisă în Dosarul nr. 1-57/2015. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/0E1C46A8-67F8-E411-B888-005056A5D154 [accesată: 30.04.2023].

bănuît (având înscris „MITA CNA” și alte marcaje chimice) au demonstrat fără echivoc comiterea infracțiunii. În alt dosar, din 2017, un polițist a fost prins în flagrant primind suma 50 de euro de la un cetățean. Și acolo, controlul transmiterii fusese pregătit prin marcarea bancnotei de 50€ (notată în procesul-verbal din 14.08.2017). Martora denunțatoare a predat bancnota sub supraveghere, iar ulterior bănuitul, după intervenția organelor anticorupție, a predat de bunăvoie aceeași bancnotă de 50€, pe care o primise prin acte de corupție³⁶⁵. Aceasta avea seria identificată anterior de organele de urmărire penală, fiind astfel probată legătura directă cu flagrantul documentat. Un alt exemplu este cazul F.D., unde controlul transmiterii a constat în remiterea sumei de 300 Euro sub supraveghere. Denunțatorul a înmănat banii marcați intermediarului (funcționar public cu statut special) la 02.11.2020, moment după care bănuitul a fost imediat reținut având asupra sa cei 300 Euro „transmiși sub control”³⁶⁶.

Valoarea probatorie distinctă a controlului transmiterii constă în certitudinea și completitudinea probelor obținute. Această măsură specială de investigații nu doar că oferă documentarea transmiterii banilor, a serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite înregistrări audio-video ale momentului predării (de regulă, concomitent se folosesc și mijloace tehnice de interceptare, autorizate separate), dar livrează și obiectul material al infracțiunii – banii sau bunurile – direct în mâinile organului de urmărire penală. Odată ce bancnotele marcate sunt găsite asupra bănuitului sau în spațiul controlat de acesta, posibilitățile de apărare devin minimale (spre ex., susținerea „împrumutului” sau a plății legale este demontată de însuși marcajul special al bancnotelor). Practic, flagrantul organizat în acest mod creează o situație ireversibilă pentru făptuitor, surprinzându-l *in actu* și blocând orice tentativă ulterioară de negare credibilă. De aceea, nu este surprinzător că instanțele consideră probele obținute prin controlul transmiterii ca având o greutate deosebită. În motivările hotărârilor judecătorești, adesea se subliniază că suma de bani ridicată de la bănuît, marcată anterior de organele anticorupție, constituie o probă directă și certă a vinovăției³⁶⁷.

Este important de accentuat că această măsură specială este aplicabilă exclusiv faptelor de corupție. Astfel, controlul transmiterii banilor, a serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite reprezintă un instrument unic al luptei anticorupție, născut din necesitatea de a răspunde unui mod de operare specific al infractorilor: condiționarea unor servicii publice de primirea unor foloase. Fraza definitivă a măsurii –

³⁶⁵ Sentința Judecătorei Criuleni, sediul Dubăsari, din 12.08.2019, emisă în Dosarul nr. 1-145/17. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integrati0n/pdf/0A45AF38-B829-420B-8C6A-B7E16DBA9040 [accesată: 13.09.2024].

³⁶⁶ Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Centru, din 26.08.2021, emisă în Dosarul nr. 1-3122/2020. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integrati0n/pdf/7AB3DB42-828C-426F-8306-CCEC63DCD509 [accesată: 27.09.2024].

³⁶⁷ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 27.04.2016, emisă în Dosarul nr. 1a-126/16. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integrati0n/pdf/75F55A21-DD1C-E611-86A1-005056A5FB1A [accesată: 28.05.2023].

„controlul transmiterii sau primirii banilor, a serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite” – reflectă tocmai spectrul faptelor de corupție (pretindere, acceptare, dare, oferire, trafic de influență etc.), subliniind că doar în aceste situații statul este autorizat să intervină activ, simulând acceptarea tranzacției ilicite pentru a o documenta. Toate exemplele de mai sus confirmă caracterul indispensabil al acestei măsuri: practic, niciun mare dosar de corupție nu poate fi finalizat cu succes fără un flagrant sau o probă fizică echivalentă, iar controlul transmiterii este mecanismul juridic care face posibil flagrantul conform legii.

Investigația sub acoperire. Investigația sub acoperire – adică folosirea „angajaților, special desemnați în acest scop, din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, al Centrului Național Anticorupție, al Serviciului Vamal, al Serviciului Fiscal de Stat sau al Administrației Naționale a Penitenciarelor ori a persoanelor antrenate în efectuarea unei măsuri speciale de investigații concrete” – constituie o altă măsură specială de investigații prevăzută de art. 138/10 CPP. În contextul infracțiunilor de corupție, această măsură specială de investigație ia forma misiunilor sub acoperire menite să infiltreze mediul de activitate al funcționarilor publici cu statut special corupți sau să faciliteze interacțiuni controlate cu aceștia, fără ca ei să cunoască implicarea organelor de drept. Această măsură este folosită mai rar decât celelalte (28%), dar rămâne un instrument valoros mai ales în cazurile de corupție sistemică sau când nu există un denunțator inițial și e nevoie de o provocare pasivă pentru a dezvălui schema infracțională.

Cuvântul-cheie în utilizarea investigatorilor sub acoperire este provocarea pasivă: legislația și jurisprudența impun ca agentul infiltrat să nu incite activ persoana la comiterea infracțiunii, ci doar să creeze oportunitatea sau să o lase să se manifeste conform propriilor intenții corupte³⁶⁸. Instanțele de judecată au subliniat constant (inclusiv prin prisma criteriilor CtEDO din cauza Ramanauskas c. Lituania) că orice depășire a rolului pasiv transformă operațiunea sub acoperire în provocare inadmisibilă³⁶⁹. Altfel spus, dacă fără intervenția sub acoperire infracțiunea nu ar fi fost comisă, atunci probele obținute astfel pot fi excluse. În cazurile moldovenești analizate, instanțele au examinat adesea apărări privind pretinsa provocare a inculpaților de către agenți sub acoperire. Concluzia generală a fost că operațiunile au fost legitime, agenții statului acționând abia după ce inițiativa infracțională a venit de la funcționarii publici cu statut speciali bănuți. De exemplu, într-o cauză, inculpatul a invocat că ar fi fost provocat de autorități să comită actele de corupție. Instanța a analizat minuțios situația și a constatat că intervenția agenților sub acoperire a avut loc numai după consumarea faptei

³⁶⁸ Potrivit art. 138/10 alin. (6) CPP, „Investigatorului sub acoperire i se interzice să provoace comiterea de infracțiuni.”

³⁶⁹ De exemplu: Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Rîșcani, din 31.01.2020, emisă în Dosarul nr. 1-19/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/DA78EF70-7860-4D14-BB91-95A6BA9E4435 [accesată: 01.03.2024].

prejudiciabile, anume după ce inculpatul pretinsese suma de bani de la martori. Faptul că martorii (civili) au sesizat organele de drept și au cooperat ulterior la organizarea flagrantului nu echivalează cu o provocare, ci a fost considerat de instanță drept „activitate conștiincioasă a unor cetățeni de bună-credință”³⁷⁰. Așadar, rolul investigatorului sub acoperire este de a documenta o intenție infracțională deja existentă, nu de a planta ideea infracțiunii.

Un exemplu notoriu este cazul unui denunțator care, inițial cercetat într-o cauză penală, a fost „infiltrat” de SPIA ca agent sub acoperire pentru a reține un polițist ce pretindea bani în schimbul clasării unui proces penal³⁷¹. Conform declarațiilor, I.G., colaborând cu ofițerii de securitate internă, a aranjat două întâlniri sub acoperire cu polițistul corupt – prima în fața unui restaurant (unde s-ar fi transmis o sumă) și a doua la domiciliul acestuia – reușind să strângă dovezi despre pretinderea și acceptarea banilor de către polițist. Ulterior, polițistul a fost reținut în flagrant, iar I.G. a beneficiat de clemență în propriul său caz, datorită colaborării³⁷². Acest exemplu ilustrează modul în care un civil poate acționa ca „momeală” sub acoperire sub supraveghere oficială, expunând practic rețeaua de corupție din interior.

Un alt exemplu îl constituie cazurile de corupție a agenților de circulație. Deseori, inițiativa vine de la șoferul oprit (care oferă bani), dar au existat și situații invers – polițistul extorca. Într-o cauză penală, doi martori au sesizat CNA că un ofițer de patrulare le-a cerut 10 000 lei pentru a nu-i sancționa. S-a organizat atunci o investigație sub acoperire: martorii, cooperați cu organul de urmărire penală și ofițerii de investigații, au fost instruiți să meargă din nou la ofițer și să-i remită o parte din bani sub control. În tot acest timp, ofițerii CNA au monitorizat acțiunea, unii dintre ei fiind prezenți în apropiere, disimulați printre cetățeni. Flagrantul a reușit – polițistul a luat banii marcați și a fost imediat reținut. Ulterior, în instanță, acesta a susținut că a fost întinsă o cursă, dar instanța a respins ferm apărarea, argumentând că autoritățile au acționat legitim: *„atunci când inculpatul invocă provocarea, instanța trebuie să analizeze gradul de implicare al poliției (...) Potrivit CtEDO, nu reprezintă comportament pasiv dacă agenții statului incită activ la infracțiune. Or, în speță, agenții au acționat numai după apariția situației în care colaboratorul de poliție a pretins o recompensă ilicită, intervenția*

³⁷⁰ De exemplu: Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Rîșcani, din 31.01.2020, emisă în Dosarul nr. 1-19/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/DA78EF70-7860-4D14-BB91-95A6BA9E4435 [accesată: 01.03.2024].

³⁷¹ Sentința Judecătorei Hîncești, sediul Central, din 24.06.2021, emisă în Dosarul nr. 1-418/18. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/3F143BDF-B0BB-4C1D-9003-A226338D1470 [acceptată: 25.07.2024].

³⁷² Sentința Judecătorei Hîncești, sediul Central, din 24.06.2021, emisă în Dosarul nr. 1-418/18. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/3F143BDF-B0BB-4C1D-9003-A226338D1470 [acceptată: 25.07.2024].

având loc doar după ce inculpatul a pretins suma de bani”³⁷³. Cu alte cuvinte, în timpul investigației sub acoperire s-a documentat o infracțiune în desfășurare, fără a o provoca.

În cadrul acestei măsuri speciale de investigații, un element esențial este adesea utilizarea tehnicii speciale de înregistrare (autorizată separat) purtată de agentul sub acoperire sau de colaborator. Astfel, nu numai că se realizează contactul direct cu bănuitul, dar se și înregistrează confesiunile sau discuțiile compromițătoare. Spre exemplu, într-o cauză, denunțatoarea a fost dotată cu tehnică audio-video înainte de întâlnirea cu un inspector fiscal ce îi ceruse bani. Procesul-verbal de „înregistrare cu tehnică specială” consemnează predarea către martor a unui dispozitiv de înregistrare în 08.04.2013³⁷⁴. Întâlnirea ulterioară a fost astfel documentată integral, iar rezultatele documentării cu ajutorul mijloacelor tehnice speciale – adică înscrisurile operative video și audio – au fost anexate ca probă³⁷⁵. Instanța a subliniat că procesul-verbal al documentării tehnice a întrevederii (cu CD conținând „înscrisuri operative video 06.09.2013” și „înscrisuri operative audio 06.09.2013”) confirmă discuția dintre denunțatoare și funcționarul public cu statut special, în care acesta din urmă a pretins și acceptat suma cerută³⁷⁶. Această abordare – de a îmbina infiltrarea unui colaborator cu înregistrarea sub acoperire – maximizează eficiența măsurii speciale de investigații: se obține nu doar declarațiile agentului, ci și proba obiectivă (sunet și imagine) a interacțiunii clandestine.

Valoarea specifică a măsurii investigatorului sub acoperire rezidă în capacitatea sa de a descoperi fapte de corupție altminteri indetectabile. Prin infiltrare, autoritățile pot pătrunde dincolo de aparențe, culegând informații din interiorul mediului corupt. Aceasta este esențială mai ales când nu există denunțatori: de exemplu, în cazurile de corupție pasivă sistemică, unde nimeni nu sesizează organul de urmărire penală deoarece toți participanții au de câștigat, singura șansă de a rupe cercul vicios este trimiterea unui agent sub acoperire care să joace rolul unei părți dispuse să intre în tranzacție, sub ochiul vigilent al legii. Așa s-au destructurat de-a lungul timpului rețele de examinatori auto corupți, rețele de polițiști de frontieră care percepeau „taxe” la trecerea frontierei etc., prin misiuni sub acoperire repetate, integrate strategic.

Deși nu la fel de frecvent utilizată ca interceptările, măsura specială a investigatorului sub acoperire rămâne un instrument indispensabil pentru situațiile complexe de corupție, în care e

³⁷³ Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Rîșcani, din 31.01.2020, emisă în Dosarul nr. 1-19/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/DA78EF70-7860-4D14-BB91-95A6BA9E4435 [accesată: 01.03.2024].

³⁷⁴ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 11.02.2015, emisă în Dosarul nr. 1a-107/2015. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/95EFEF2B-C5C7-E411-A983-005056A5FB1A [accesată: 12.03.2023].

³⁷⁵ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 18.05.2016, emisă în Dosarul nr. 1a-51/2016. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/EFAC6EBF-CC32-E611-A9BA-005056A5FB1A [accesată: 19.06.2023].

³⁷⁶ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 27.04.2016, emisă în Dosarul nr. 1a-126/16. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/75F55A21-DD1C-E611-86A1-005056A5FB1A [accesată: 28.05.2023].

necesară o abordare pro-activă. Folosită corect (fără a aluneca în provocare ilicită) și în combinație cu celelalte măsuri speciale de investigații, investigația sub acoperire poate aduce la lumină scheme de corupție altfel insesizabile, oferind organului de urmărire penală și instanței probe greu de combătut – comportamente filmate, convorbiri spontane, atitudini ale bănușilor surprinse „în natură”, care trădează intenția infracțională. Astfel, și această măsură are o valoare probatorie distinctă și crucială în lupta contra corupției.

În cadrul investigării infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special se dispun și se efectuează și alte măsuri speciale de investigație. Analiza jurisprudenței demonstrează că aplicarea acestora nu este uniformă, iar eficiența lor depinde în mod esențial de proporționalitatea și de respectarea riguroasă a cadrului legal.

Astfel, *identificarea abonatului sau a utilizatorului unei rețele de comunicații electronice* a fost dispusă în aproximativ 17% dintre cauze, fiind utilizată, în principal, pentru confirmarea identității persoanelor implicate în comunicările interceptate. Această măsură, aparent tehnică, are o importanță criminalistică semnificativă, întrucât permite atribuirea cu certitudine a unui conținut de convorbire unei persoane anume, evitând confuziile privind titularul numărului sau utilizatorul efectiv al dispozitivului. De asemenea, *colectarea informației de la furnizorii de servicii de comunicații electronice* s-a regăsit în circa 15% dintre hotărârile examinate, fiind aplicată mai ales pentru completarea interceptărilor și pentru stabilirea detaliilor conexe – numere de telefon, adrese IP, frecvențe de conectare sau corespondențe temporale între apeluri. Corelarea acestor date cu interceptările constituie un element de verificare indispensabil, care crește valoarea probatorie a materialelor obținute prin mijloace tehnice. Măsura de *culegere de informații* a fost documentată în 100% din cauze, fiind aplicată încă din faza incipientă a urmăririi penale. Aceasta reprezintă fundamentul oricărei investigații penale privind corupția, asigurând colectarea datelor primare referitoare la relațiile sociale, contextul funcțional, motivația subiectului și identificarea potențialilor intermediari. Caracterul său preliminar nu diminuează relevanța sa, ci o amplifică: o culegere de informații efectuată superficial poate compromite întreaga structură probatorie ulterioară. Într-un număr redus de cauze – aproximativ 6% – a fost consemnată aplicarea măsurii privind *cercetarea domiciliului, utilizarea și/sau instalarea în acesta a aparatelor care asigură fotografierea, supravegherea ori înregistrarea audio-video*. Deși rar utilizată în cauzele de corupție, această măsură are un potențial probator deosebit în situațiile în care fapta este comisă într-un spațiu privat, iar contactul direct între funcționarul corupt și corupător are loc în mediul domestic. Recurgerea la asemenea procedee trebuie însă să fie justificată printr-un grad ridicat de pericol social al faptei și să respecte principiul proporționalității, pentru a evita ingerințele nejustificate în viața privată.

Analiza demonstrativă a practicii judiciare relevă, fără echivoc, că fără măsuri speciale de investigație, corupția ar fi aproape imposibil de probat. Acestea reprezintă nu doar instrumente operative, ci veritabile mecanisme de garantare a adevărului judiciar și de consolidare a legalității într-un domeniu profund vulnerabil la influențe și disimulări. Utilizarea lor combinată, corelată și proporțională asigură echilibrul dintre eficiența luptei anticorupție și protejarea drepturilor fundamentale ale persoanei. În consecință, implementarea acestor măsuri trebuie să se realizeze cu maximă rigoare metodologică și cu respectarea principiilor legalității, necesității și proporționalității – condiții esențiale pentru validitatea și forța lor probatorie.

Analiza efectuată a demonstrat că măsurile speciale de investigații reprezintă „coloana vertebrală” a probatoriului în cauzele de corupție. Fără aceste măsuri infracțiunile de corupție ar rămâne de obicei în penumbră, dificil de demonstrat dincolo de dubiu. Este relevant să subliniem de ce aceste instrumente sunt mult mai importante aici decât în alte tipuri de criminalitate.

În infracțiunile cu victimă directă (omor, vătămare, furt etc.), ofițerii de urmărire penală pornesc de la o faptă consumată pe care o pot examina post-factum: există un cadavru sau o persoană rănită, există bunuri dispărute, există de multe ori martori. În corupție însă, „victima” este adesea abstractă – interesul public, principiul legalității – iar beneficiarii actului au deopotrivă interesul să-l țină ascuns. Dacă tranzacția reușește, nici corupătorul activ nu are motive să sesizeze organul de urmărire penală (el a obținut ce a dorit, fie un serviciu nemeritat, fie clemență), iar corupătorul pasiv cu atât mai puțin. Astfel, fapta de corupție consumată „în liniște” nu lasă urme vizibile: banii dați ca corupție nu sunt bancnote furate (sunt bani aparent legitimi aflați acum în patrimoniul funcționarului), actul ilegal nu se consemnează nicăieri oficial, iar părțile vor continua ca și cum nimic nu s-a întâmplat. În asemenea condiții, intervenția din interior a organului de urmărire penală și a ofițerilor de investigații este singura care poate rupe acest cerc al tăcerii.

Măsurile speciale de investigații sunt prin excelență mijloace de investigație endogenă – ele permit autorităților să intre, fie și clandestin, în mijlocul derulării faptelor. Interceptarea comunicațiilor scoate la iveală discuțiile secrete, urmărirea vizuală scoate la iveală întâlnirile ascunse, controlul transmițerii scoate la iveală însăși tranzacția ilicită, iar investigația sub acoperire permite declanșarea și documentarea întregului proces infracțional. Cu ajutorul măsurilor speciale de investigații, corupția – un fenomen altfel invizibil juridic – capătă corp și formă în cauză: apar transcripturi, înregistrări, bani marcați, fotografiile, toate elemente tangibile ale unor acțiuni care altminteri s-ar fi petrecut pe vorbe și încredere mutuală, fără martori.

În concluzie, măsurile speciale de investigații formează arsenalul indispensabil pentru combaterea corupției la nivel practic. Fără aceste măsuri, fenomenul corupției ar rămâne în mare parte intangibil, făptuitorii protejați de opacitatea propriilor înțelegeri ilicite. Prin utilizarea lor

inteligentă și legală, organele de drept reușesc să transforme comportamente corupte ascunse în cazuri penale solide, bazate pe probe științifice și legal administrate, asigurând astfel înfăptuirea justiției. Cazuistica judiciară din Republica Moldova examinată confirmă pe deplin că măsurile speciale de investigații nu sunt doar utile, ci absolut esențiale pentru dovedirea infracțiunilor de corupție, constituind diferența dintre suspiciuni neconfirmate și condamnări bazate pe certitudine.

3.4. Problematika procesului de organizare a investigării infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special

Analiza practicii judiciare relevă o realitate constantă și gravă: deficiențele de organizare criminalistică a urmăririi penale și nerespectarea metodicii științifice de investigare constituie principala cauză a eșecului probator, materializat prin sentințe de achitare. Instanțele de judecată au demonstrat că probele obținute în condiții de nelegalitate, disproporționalitate sau prin depășirea rolului pasiv al organelor de urmărire penală nu pot susține o condamnare, chiar dacă indiciile factuale par evidente.

În mai multe cauze³⁷⁷, instanțele au constatat lipsa de claritate a actelor de învinuire, formulate prin raportare la norme generale, fără a individualiza atribuțiile concrete ale funcționarului public cu statut special. În cazul M.S., de exemplu, acuzarea a invocat dispozițiile Legii nr. 158/2008 privind funcția publică, ignorând că polițiștii sunt reglementați prin Legea nr. 320/2012 privind activitatea Poliției și statutul polițistului, ceea ce a făcut învinuirea neconcretă și, implicit, nefondată³⁷⁸. În cauza P.D., instanța a reținut lipsa laturii obiective și subiective, arătând că nu s-a dovedit „*faptul pretinderii, acceptării sau primirii bunurilor ilicite în exercitarea funcției publice*”³⁷⁹. Astfel de inconsecvențe demonstrează absența unei „matrici a competenței funcționarului public cu statut special”, prin care acuzarea să probeze că actul solicitat de corupător intra efectiv în competența bănuितului sau învinuitului. În lipsa acestei corelări, elementul material al infracțiunii devine o ipoteză juridică, nu o realitate probată.

³⁷⁷ De exemplu: Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 22.02.2017, emisă în Dosarul nr. 1a-196/2016. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/44C1F078-CD19-E711-80D3-0050568B2C1F [accesată: 23.03.2023]; Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 07.11.2023, emisă în Dosarul nr. 1a-31/2021. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/3A1C8BA6-4E4B-49B2-8AEA-D517226D70C0 [accesată: 08.12.2024]; Decizia Colegiul judiciar al Curții de Apel Comrat din 11.01.2021, emisă în Dosarul nr. 1a-45/2020. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/EB176CC1-4227-46FB-877A-94D0CD512EB2 [accesată: 12.02.2024]; Decizia Colegiul penal al Curții de Apel Chișinău din 31.01.2024, emisă în Dosarul nr. 1r-396/23. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/A1B07FE2-2E13-478A-8CF3-825B40910C10 [accesată: 28.02.2025].

³⁷⁸ Decizia Colegiul judiciar al Curții de Apel Comrat din 11.01.2021, emisă în Dosarul nr. 1a-45/2020. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/EB176CC1-4227-46FB-877A-94D0CD512EB2 [accesată: 12.02.2024].

³⁷⁹ Decizia Colegiul penal al Curții de Apel Chișinău din 31.01.2024, emisă în Dosarul nr. 1r-396/23. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/A1B07FE2-2E13-478A-8CF3-825B40910C10 [accesată: 28.02.2025].

În asemenea circumstanțe, se impune ca organul de urmărire penală să manifeste un grad sporit de rigoare în definirea și documentarea statutului juridic al funcționarului public cu statut special. În mod concret, organul de urmărire penală trebuie să examineze cu atenție actele de numire și de exercitare a funcției, fișa postului, precum și reglementările speciale care delimitează competențele și responsabilitățile acestuia potrivit legii. Or, individualizarea acestor atribuții constituie o premisă esențială pentru stabilirea existenței raportului de cauzalitate dintre acțiunea funcționarului și folosul pretins ori primit. În lipsa acestei verificări, acuzarea riscă să se întemeieze pe o interpretare abstractă a normelor juridice, golită de conținut probatoriu. Prin urmare, organul de urmărire penală trebuie să construiască o „matrice a competenței funcționarului public cu statut special”, care să coreleze faptele imputate cu prerogativele legale concrete, evitând astfel erorile de calificare și asigurând temeinicia probatoriului în raport cu latura obiectivă a infracțiunii de corupție³⁸⁰.

Într-o serie de cauze³⁸¹, instanțele au subliniat nelegalitatea constituirii grupului de urmărire penală, constatând că unele acte au fost efectuate de persoane care nu aveau calitatea de ofițer de urmărire penală. În dosarul N.O., Curtea de Apel a reținut că desemnarea unui ofițer de investigații drept ofițer de urmărire penală fără ordonanță emisă de procuror este nulă, iar probele obținute sunt inadmisibile³⁸².

În situațiile respective, organul de urmărire penală trebuie să manifeste o atenție sporită în constituirea grupului de urmărire penală, respectând strict cerințele de legalitate prevăzute de Codul de procedură penală. În special, desemnarea membrilor grupului de urmărire penală trebuie formalizată prin ordonanță emisă de procuror, cu indicarea expresă a competențelor și atribuțiilor fiecărui participant. Orice deviere de la această procedură poate atrage nulitatea actelor procesuale și excluderea probelor administrate de persoane neautorizate. Din perspectivă criminalistică, rigoarea în formarea echipei de urmărire penală asigură nu doar validitatea juridică a investigației, ci și coerența metodică a procesului probator, evitând confuziile funcționale dintre ofițerii de investigații și cei de urmărire penală. Prin urmare, procurorul

³⁸⁰ A se vedea: Diaconescu Horia, *Infracțiunile de corupție și cele asimilate sau în legătură cu acestea*, Editura All Beck, Studii Juridice, București, 2004. 592 p. ISBN 973-655-568-2.

³⁸¹ De exemplu: Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 22.02.2017, emisă în Dosarul nr. 1a-196/2016. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/44C1F078-CD19-E711-80D3-0050568B2C1F [accesată: 23.03.2023]; Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 06.02.2024, emisă în Dosarul nr. 1a-721/2020. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/E5AFFAFA-38E0-4A88-A4FE-876C4B5C15CD [accesată: 07.03.2025]; Decizia Colegiului judiciar al Curții de Apel Cahul din 29.05.2019, emisă în Dosarul nr. 05 – 1a – 664 – 06062018. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/7CC795FC-E470-443D-9B0C-1BC4CE2E2870 [accesată: 30.06.2024].

³⁸² Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 06.02.2024, emisă în Dosarul nr. 1a-721/2020. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/E5AFFAFA-38E0-4A88-A4FE-876C4B5C15CD [accesată: 07.03.2025].

trebuie să exercite un control efectiv asupra legalității constituirii grupului de urmărire penală, pentru a garanta autenticitatea și forța probantă a mijloacelor de probă administrate.

Deficiențele privind autorizarea, executarea și valorificarea probelor obținute prin măsuri speciale de investigații sunt cele mai frecvente cauze ale achitării. În peste jumătate dintre cauzele penale în care inculpații au fost achitați³⁸³, instanțele au exclus interceptarea comunicărilor și/sau a imaginilor, reținând nerespectarea cerințelor CPP.

În dosarul C.M., judecătorul a constatat lipsa suportului original al interceptărilor, absența mențiunii despre împachetarea și sigilarea purtătorului, precum și transferul stenogramelor din altă cauză penală fără încheiere sau ordonanță legală în acest sens³⁸⁴. În cauza H.C., instanța a criticat faptul că organul de urmărire penală nu a ridicat terminalul de pe care s-a efectuat înregistrarea, limitându-se la copia fișierului, compromițând astfel autenticitatea probei³⁸⁵. Aceeași concluzie a fost formulată și în cauza C.Ș., unde măsurile speciale de investigații au fost anulate din cauza participării active a agenților statului, ceea ce a echivalat cu provocare³⁸⁶. Cazul P.L. este ilustrativ pentru o altă problemă: inițierea artificială a faptei. Instanța a stabilit că denunțatorul a acționat din răzbunare, provocând funcționarul public cu statut special să accepte bani pentru un act fictiv (ștergerea unor puncte contravenționale inexistente), fapt care a dus la nulitatea tuturor probelor³⁸⁷.

Aceste cauze demonstrează o tendință gravă: în loc ca măsurile speciale de investigații să servească drept instrumente de constatare a faptelor deja în derulare, ele devin deseori mijloace de creare a situației infracționale, ceea ce contravine principiilor legalității și proporționalității.

Prin urmare, organul de urmărire penală trebuie să manifeste o prudență metodică deosebită în dispunerea, executarea și valorificarea măsurilor speciale de investigații. În primul

³⁸³ De exemplu: Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 07.11.2023, emisă în Dosarul nr. 1a-31/2021. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/3A1C8BA6-4E4B-49B2-8AEA-D517226D70C0 [accesată: 08.12.2024]; Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 13.05.2021, emisă în Dosarul nr. 1a-439/2020. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/54FD1A38-B2C3-4422-AC6C-0C19855C6F3F [accesată: 14.06.2024]; Sentința Judecătorei Bălți din 04.07.2015. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/D4F6BBE9-052A-E511-A983-005056A5FB1A [accesată: 05.08.2023]; Decizia Colegiului judiciar al Curții de Apel Cahul din 28.10.2019, emisă în Dosarul nr. 05-1a-495-06052016. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/3EBB30EB-07F3-4D84-B03C-644B3198B5EC [accesată: 29.11.2023]; Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 25.05.2016, emisă în Dosarul nr. 1a-231/15. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/8A675DE2-3D39-E611-A9BA-005056A5FB1A [accesată: 26.06.2023].

³⁸⁴ Sentința Judecătorei Bălți din 04.07.2015. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/D4F6BBE9-052A-E511-A983-005056A5FB1A [accesată: 05.08.2023].

³⁸⁵ Decizia Colegiului judiciar al Curții de Apel Cahul din 28.10.2019, emisă în Dosarul nr. 05-1a-495-06052016. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/3EBB30EB-07F3-4D84-B03C-644B3198B5EC [accesată: 29.11.2023].

³⁸⁶ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 07.11.2023, emisă în Dosarul nr. 1a-31/2021. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/3A1C8BA6-4E4B-49B2-8AEA-D517226D70C0 [accesată: 08.12.2024].

³⁸⁷ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 25.05.2016, emisă în Dosarul nr. 1a-231/15. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/8A675DE2-3D39-E611-A9BA-005056A5FB1A [accesată: 26.06.2023].

rând, este esențială respectarea strictă a condițiilor de autorizare prevăzute de CPP, inclusiv motivarea necesității și proporționalității fiecărei măsuri, pentru a evita transformarea acesteia într-un instrument de provocare. Totodată, organul de urmărire penală trebuie să asigure integritatea suporturilor originale ale înregistrărilor, menționarea exactă a împachetării și sigilării purtătorilor de informație, precum și documentarea completă a lanțului de custodie, astfel încât autenticitatea probelor să nu poată fi pusă la îndoială. În etapa de valorificare a rezultatelor, se impune excluderea oricărei forme de participare activă a agenților statului care ar putea genera situații artificiale sau simulări ale faptelor. Din perspectivă criminalistică, măsurile speciale trebuie să servească descoperirii activităților infracționale reale, nu creării lor. Prin urmare, procurorul și ofițerul de urmărire penală trebuie să exercite un control efectiv asupra etapelor tehnice și juridice ale acestor proceduri, pentru a garanta legalitatea, autenticitatea și loialitatea probatoriului, precum și pentru a preveni excluderea ulterioară a probelor din procesul penal.

În mai multe cauze³⁸⁸, instanțele au criticat lipsa de proporționalitate între ingerința măsurilor speciale de investigații și gravitatea faptei. În cauza C.A., de pildă, judecătorii au observat că interceptările s-au desfășurat fără o justificare reală a necesității, în condițiile în care probele puteau fi obținute prin alte mijloace, mai puțin intruzive³⁸⁹. În cauza G.S., de exemplu, s-a constatat că măsurile speciale de investigații au fost dispuse fără verificarea subsidiarității și fără evaluarea proporționalității cu restrângerea drepturilor fundamentale³⁹⁰. Din perspectivă criminalistică, lipsa acestui echilibru procedural generează probe vulnerabile și compromise întregul demers probator, întrucât măsurile devin scop în sine, nu mijloc de aflare a adevărului.

În asemenea situații, organul de urmărire penală trebuie să adopte o abordare echilibrată și fundamentată juridic în dispunerea măsurilor speciale de investigații, respectând principiile proporționalității și subsidiarității consacrate de CPP și de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. Înainte de a solicita autorizarea unor astfel de măsuri, organul de urmărire penală trebuie să evalueze dacă scopul urmărit nu poate fi atins prin mijloace probatorii clasice, mai puțin intruzive, precum audierea martorilor, ridicarea de înscrisuri sau expertizele tehnico-științifice. Totodată, este recomandabil ca procurorul să motiveze explicit în demersul său

³⁸⁸ De exemplu: Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 07.11.2023, emisă în Dosarul nr. 1a-31/2021. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/3A1C8BA6-4E4B-49B2-8AEA-D517226D70C0 [accesată: 08.12.2024]; Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 27.05.2020, emisă în Dosarul nr. 1a-561/2018. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/6B0F1E01-38F9-4F42-9DC5-83CCDBC94374 [accesată: 28.06.2024]; Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 31.01.2024, emisă în Dosarul nr. 1r-396/23. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/A1B07FE2-2E13-478A-8CF3-825B40910C10 [28.02.2025].

³⁸⁹ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 07.11.2023, emisă în Dosarul nr. 1a-31/2021. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/3A1C8BA6-4E4B-49B2-8AEA-D517226D70C0 [accesată: 08.12.2024].

³⁹⁰ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 27.05.2020, emisă în Dosarul nr. 1a-561/2018. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/6B0F1E01-38F9-4F42-9DC5-83CCDBC94374 [accesată: 28.06.2024].

necesitatea măsurii, gravitatea faptelor investigate și proporția dintre restrângerea drepturilor fundamentale și interesul public urmărit. Din perspectivă criminalistică, respectarea acestor cerințe nu are doar o valoare formală, ci garantează loialitatea probatorului și integritatea procesului de urmărire penală. O măsură dispusă fără o analiză reală a proporționalității riscă să transforme activitatea de investigare într-un exercițiu de supraveghere abuzivă, afectând atât validitatea probelor, cât și credibilitatea instituțiilor de drept.

Analiza unor cauze³⁹¹ demonstrează abateri grave în organizarea flagrantului: lipsa filmării continue a predării banilor, absența marcajelor fluorescente, lipsa testelor UV și neasigurarea lanțului de custodie al corpurilor delictive. În toate aceste dosare, probele materiale au fost declarate inadmisibile din cauza imposibilității verificării integrității. Instanțele au subliniat că *„marcarea, predarea, fixarea și expertizarea ulterioară a banilor reprezintă o succesiune unitară de acțiuni procesual-criminalistice; întreruperea acestora anulează valoarea probatorie a rezultatului”*.

După cum observăm, analiza practicii judiciare relevă că flagrantul constituie una dintre cele mai sensibile și complexe activități procesual-criminalistice, întrucât implică o intervenție directă asupra momentului consumării infracțiunii și generează probe esențiale pentru stabilirea vinovăției. Din perspectivă criminalistică, orice abatere procedurală în organizarea și desfășurarea flagrantului afectează direct autenticitatea, integritatea și forța probantă a mijloacelor de probă. Lipsa filmării continue a predării banilor, omisiunea aplicării marcajelor fluorescente, absența testelor UV sau neasigurarea lanțului de custodie al corpurilor delictive reprezintă deficiențe care compromit succesiunea logică a acțiunilor și transformă proba materială într-un element contestabil. Din punct de vedere științific, flagrantul trebuie conceput ca o operațiune integrată, în care marcarea, predarea, fixarea și expertizarea banilor sau obiectelor utilizate constituie etape consecutive și inseparabile. Continuitatea acestor acțiuni garantează trasabilitatea probelor și exclude posibilitatea intervențiilor ulterioare asupra materialului probator. Întreruperea fluxului procesual sau lipsa documentării video nefragmentate distruge caracterul unitar al procedurii, anulând valoarea probatorie a rezultatului. De aceea, filmarea continuă, cu surprinderea momentului predării, a semnelor distinctive aplicate, a ridicării și a predării pentru expertiză, reprezintă o cerință metodologică fundamentală în organizarea flagrantului.

³⁹¹ De exemplu: Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Ciocana, din 06.08.2019, emisă în Dosarul nr. 1-1235/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/DE113F63-2733-4177-9C2F-98494AD2A417 [accesată: 07.09.2023]; Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 06.02.2024, emisă în Dosarul nr. 1a-721/2020. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/E5AFFAFA-38E0-4A88-A4FE-876C4B5C15CD [accesată: 07.03.2025]; Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 13.11.2019, emisă în Dosarul nr. 1r-164 /2019. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/3C7B8669-A256-411E-85D3-9EB058A500CA [accesată: 14.12.2023]; Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 31.01.2024, emisă în Dosarul nr. 1r-396/23. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/A1B07FE2-2E13-478A-8CF3-825B40910C10 [28.02.2025].

În acest context, organul de urmărire penală trebuie să respecte cu strictețe principiile de planificare, control și documentare integrală a flagrantului. Se recomandă ca: marcarea bancnotelor să se efectueze, după caz, prin substanțe fluorescente certificate, cu menționarea exactă a seriei bancnotelor și a metodei de aplicare; fixarea video să acopere neîntrerupt întreaga operațiune – de la predare până la ridicarea probelor – fără tăieturi sau pauze nejustificate; lanțul de custodie să fie asigurat prin întocmirea imediată a procesului-verbal, sigilarea obiectelor și depozitarea lor în condiții care exclud contaminarea sau substituirea; participarea specialiștilor în faza pregătitoare și ulterioară flagrantului să fie documentată, pentru a garanta validitatea raportului de constatare tehnico-științifică a marcajelor și urmelor; coordonarea între ofițerii de investigații și organul de urmărire penală sau procuror să fie realizată printr-un plan scris al operațiunii, care să stabilească rolurile, mijloacele tehnice utilizate și măsurile de securitate juridică și procedurală.

Respectarea acestor cerințe asigură nu doar legalitatea și loialitatea activității procesuale, ci și credibilitatea actului de justiție. Din perspectivă criminalistică, flagrantul nu poate fi tratat ca o simplă surprindere a infractorului în acțiune, ci ca o procedură probatorie științific fundamentată, în care fiecare detaliu tehnic contribuie la construirea unei probe incontestabile și la consolidarea funcției preventive și educative a procesului penal.

Audierea martorilor și a denunțătorilor reprezintă una dintre cele mai importante activități procesual-criminalistice, prin intermediul căreia organul de urmărire penală reconstituie circumstanțele faptelor, mecanismul comiterii infracțiunii și rolul fiecărui participant. Analiza cauzelor examinate³⁹² demonstrează însă că, în numeroase situații, această acțiune este tratată formal, fără o strategie de audiere adaptată obiectivelor concrete ale urmăririi penale. Superficialitatea audierilor, formularea de întrebări generale, nerelevante pentru stabilirea cauzei și condițiilor faptelor de corupție, precum și omisiunea confruntării directe între persoane ale căror declarații se contrazic, constituie abateri metodice grave. Din perspectivă criminalistică, aceste lacune conduc la distorsionarea tabloului factic și la pierderea valorii de coroborare a probelor indirecte, afectând fundamentul întregului demers probator.

În plan teoretic și practic, audierea nu trebuie redusă la o simplă consemnare de răspunsuri, ci presupune o operațiune analitico-sintetică, bazată pe o planificare prealabilă a

³⁹² De exemplu: Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 22.02.2017, emisă în Dosarul nr. 1a-196/2016. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/44C1F078-CD19-E711-80D3-0050568B2C1F [accesată: 23.03.2023]; Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 27.05.2020, emisă în Dosarul nr. 1a-561/2018. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/6B0F1E01-38F9-4F42-9DC5-83CCDBC94374 [accesată: 28.06.2024]; Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, din 12.12.2019, emisă în Dosarul nr. 1-4063/2019. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/B1019D88-172A-4F04-9CEE-89085AD36609 [accesată: 13.01.2024]; Decizia Colegiului judiciar al Curții de Apel Cahul din 29.05.2019, emisă în Dosarul nr. 05-1a-664-06062018. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/7CC795FC-E470-443D-9B0C-1BC4CE2E2870 [accesată: 30.06.2024].

întrebărilor, o logică a secvenței interogative și o adaptare constantă la reacțiile persoanei audiate. Martorul sau denunțatorul trebuie abordat în mod gradual, de la fapte generale către detalii, cu respectarea cerințelor psihologice privind evitarea sugestiei și menținerea neutralității. În cazul infracțiunilor de corupție, audierea are o semnificație particulară: ea trebuie să evidențieze nu doar actul material al pretinderii sau primirii foloaselor necuvenite, ci și contextul funcțional, motivația, intenția și relația dintre persoanele implicate. Omisiunea acestor elemente transformă declarația într-o sursă probatorie incompletă. Totodată, confruntarea persoanelor ale căror depoziții conțin contradicții nu reprezintă un simplu act formal, ci un instrument științific de verificare a veridicității și coerenței declarațiilor. Lipsa acestei acțiuni echivalează cu o renunțare la una dintre cele mai eficiente metode de verificare internă a probatoriului testimonial. În lipsa confruntării, contradicțiile rămân nerezolvate, iar instanța este lipsită de posibilitatea de a aprecia în mod obiectiv credibilitatea martorilor.

Prin urmare, se impun următoarele recomandări criminalistice pentru organele de urmărire penală: planificarea detaliată a audierilor, prin stabilirea unui set de întrebări axate pe fapta concretă, pe relațiile dintre participanți și pe contextul în care a avut loc actul de corupție; documentarea audio-video integrală a audierilor, pentru a conserva nu doar conținutul verbal, ci și reacțiile nonverbale ale persoanei audiate; efectuarea confruntărilor ori de câte ori există contradicții semnificative, cu consemnarea detaliată a reacțiilor, modificărilor de declarație și a limbajului corporal; dispunerea și efectuarea expertizei psihologice sau a consultanței de specialitate în cazurile complexe, pentru a evalua veridicitatea declarațiilor și eventualele influențe externe asupra martorilor; coroborarea probelor testimoniale cu cele materiale și cu rezultatele măsurilor speciale de investigații, în vederea consolidării unui probatoriu coerent și convingător.

Respectarea acestor cerințe asigură caracterul științific al audierilor și contribuie decisiv la stabilirea adevărului material. Din perspectivă criminalistică, audierea și confruntarea reprezintă nu doar mijloace de obținere a informațiilor, ci instrumente cognitive de reconstrucție a realității infracționale, a căror valoare depinde exclusiv de profesionalismul și metoda cu care sunt realizate.

Provocarea reprezintă una dintre cele mai delicate și controversate probleme criminalistice în investigarea infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special. Din perspectivă științifică, aceasta marchează limita fină dintre activitatea legitimă de investigare sub acoperire și instigarea ilicită a persoanei la comiterea faptei. Practica judiciară recentă³⁹³ confirmă că instanțele aplică tot mai riguros doctrina „fructelor pomului otrăvit”,

³⁹³ De exemplu: Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 07.11.2023, emisă în Dosarul nr. 1a-31/2021. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/3A1C8BA6-4E4B-49B2-8AEA-D517226D70C0 [accesată: 08.12.2024]; Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 03.07.2019, emisă în Dosarul nr. 1a-

excluzând probele obținute prin provocare – fie că aceasta este exercitată de agenți statali, fie de denunțatori anterior folosiți în alte cauze. În asemenea situații, actul probator își pierde valabilitatea, indiferent de conținutul său aparent incriminator, întrucât nu mai reflectă o manifestare liberă a voinței infractorului, ci o construcție artificială generată de organele statului³⁹⁴.

Din perspectivă criminalistică, provocarea afectează însăși esența procesului probator, transformând investigația dintr-un instrument de constatare într-un mecanism de creare a faptelor. Când denunțatorul sau agentul sub acoperire nu se limitează la observarea și documentarea comportamentului infracțional existent, ci determină, oricât de subtil, acțiunea ilicită, se produce o deviere metodică și tactică gravă, incompatibilă cu principiile legalității, loialității și proporționalității. În asemenea cazuri, măsurile speciale de investigații nu mai servesc descoperirii adevărului, ci compromit credibilitatea întregului proces penal.

Pentru a evita asemenea erori, se impun recomandări concrete pentru organele de urmărire penală și ofițerii de investigații: *delimitarea clară între documentare și provocare*. Înainte de aprobarea unei măsuri sub acoperire, procurorul trebuie să evalueze existența unei suspiciuni rezonabile bazate pe fapte anterioare și nu pe simple presupuneri sau pe sugestii oferite de denunțatori; *controlul riguros al colaboratorilor și denunțatorilor*. În cazurile în care aceștia au mai fost implicați în cauze similare, este necesară o analiză critică a credibilității lor, pentru a evita utilizarea sistematică a persoanelor predispuse la provocare; *documentarea completă și transparentă a interacțiunilor*. Toate contactele dintre agentul statului și persoana vizată trebuie înregistrate integral, iar lipsa continuității probatorii (înregistrări fragmentare, lipsa momentului inițial al contactului) trebuie evitată, întrucât creează suspiciuni de manipulare; *instruirea profesională a ofițerilor de investigații*. Aceștia trebuie formați în spiritul metodicii criminalistice moderne, care privilegiază observarea, analiza comportamentului și colectarea de probe autentice, nu construcția artificială a faptelor; *rolul activ al procurorului în controlul legalității măsurilor*. Procurorul trebuie să exercite o supraveghere reală asupra fiecărei etape a

703-2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/91D0740C-40AB-4CBB-A609-EBE97AD40322 [accesată: 04.08.2023]; Sentința Judecătorei Edineț, sediul Ocnița, din 06.07.2018, emisă în Dosarul nr. 1-117/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/71ADD173-2281-E811-80D7-0050568B4D5B [accesată: 07.08.2023]; Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 22.03.2017, emisă în Dosarul nr. 1a-622/2016. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/06B93904-D92F-E711-80D3-0050568B2C1F [accesată: 23.04.2023]; Decizia Colegiul penal al Curții de Apel Chișinău din 31.01.2024, emisă în Dosarul nr. 1r-396/23. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/A1B07FE2-2E13-478A-8CF3-825B40910C10 [accesată: 28.02.2025]; Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 25.05.2016, emisă în Dosarul nr. 1a-231/15. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/8A675DE2-3D39-E611-A9BA-005056A5FB1A [accesată: 26.06.2023].

³⁹⁴ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 25.05.2016, emisă în Dosarul nr. 1a-231/15. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/8A675DE2-3D39-E611-A9BA-005056A5FB1A [accesată: 26.06.2023].

operațiunii, verificând dacă scopul investigației rămâne descoperirea infracțiunilor existente, nu generarea de noi situații infracționale.

Prin respectarea acestor exigențe, activitatea de urmărire penală își păstrează caracterul științific, loial și conform principiilor statului de drept. Dintr-o perspectivă criminalistică, eliminarea oricărei forme de provocare consolidează valoarea probatoriului, credibilitatea instituțiilor de aplicare a legii și eficiența luptei reale împotriva corupției.

Cauzele analizate conturează un tablou unitar al problematicii organizării investigațiilor în materia corupției: un dezechilibru constant între activitatea operativă și cea procesual-criminalistică, absența unei planificări investigative coerente și nerespectarea principiilor proporționalității și loialității procesului penal.

Funcționarul public cu statut special își exercită atribuțiile într-un cadru instituțional deosebit de sensibil, iar investigarea faptelor de corupție care îl vizează impune o precizie metodică absolută. Ori de câte ori organele de urmărire penală substituie metoda criminalistică prin improvizație operativă, rezultatul devine previzibil: excluderea probelor, constatarea nulităților procesuale și, în final, pronunțarea soluțiilor de achitare.

În consecință, perfecționarea procesului de organizare a investigațiilor penale în această categorie de cauze trebuie să vizeze instaurarea unei *discipline probatorii stricte*, prin efectuarea de verificări intermediare ale legalității măsurilor speciale de investigații; asigurarea *unității între planul operativ și cel criminalistic*, sub controlul efectiv al organului de urmărire penală sau al procurorului; introducerea unui *filtru de validare tehnică obligatoriu pentru probele digitale*; respectarea *tacticii criminalistice la audiere, confruntare, percheziție și flagrant*; precum și *instruirea specializată a ofițerilor de investigații* în domeniul loialității probatorii și al evitării provocării. Numai prin implementarea acestor măsuri, investigațiile privind corupția comisă de funcționarii publici cu statut special pot atinge standardele de eficiență, echitate și validitate impuse atât de dreptul intern, cât și de jurisprudența europeană.

Având în vedere aceste constatări, în capitolul următor al tezei ne vom referi la tactica efectuării acțiunilor de urmărire penală, întrucât, după cum am observat, deficiențele în acest domeniu constituie una dintre cele mai serioase probleme ale practicii investigative actuale.

3.5. Concluzii la Capitolul 3.

Analiza efectuată demonstrează că obiectul probațiunii în cauzele de corupție nu poate fi redus la constatarea materialității faptei, ci trebuie să includă întregul ansamblu de circumstanțe care definesc contextul funcțional, psihologic și juridic al acesteia. Pentru stabilirea adevărului judiciar, este indispensabilă determinarea calității de funcționar public cu statut special, delimitarea atribuțiilor sale legale și verificarea existenței unei legături cauzale între avantajul

necuvenit și actul de serviciu. Doar prin corelarea acestor elemente se poate fundamenta o învinuire solidă, bazată pe dovezi autentice și pe o încadrare juridică riguroasă. Prin urmare, circumstanțele ce urmează a fi dovedite trebuie privite nu doar ca elemente formale ale procesului penal, ci ca repere metodologice care ghidează activitatea de urmărire penală și conferă coerență întregului proces probator.

Studiul situațiilor tipice de urmărire penală confirmă că succesul unei investigații anticorupție depinde de precizia cu care organul de urmărire penală identifică starea inițială a cauzei și stabilește versiunile criminalistice adecvate. Cunoașterea particularităților fiecărui tip de situație – flagrant, post-factum, extorcare sau complexă – permite alegerea tacticilor optime și planificarea coerentă a acțiunilor investigative. Planificarea științifică asigură continuitatea logică a cercetării, evitarea erorilor procedurale și coordonarea eficientă între dimensiunea operativă și cea procesuală. În consecință, investigarea corupției comise de funcționarii publici cu statut special trebuie să se bazeze pe o gândire anticipativă, structurată pe versiuni criminalistice verificate și pe un plan de acțiune etapizat, supus permanent controlului de legalitate și eficiență.

Analiza relevă că măsurile speciale de investigație constituie fundamentul probator al cauzelor de corupție, având capacitatea de a dezvălui activități infracționale disimulate și de a transforma fapta ocultă într-o realitate documentată științific. Totuși, aplicarea acestor măsuri trebuie să respecte cu strictețe principiile legalității, proporționalității și loialității, pentru a garanta admisibilitatea și credibilitatea probelor. Interceptările, urmărirea vizuală, controlul transiterii banilor și investigația sub acoperire nu trebuie să devină mijloace de provocare, ci instrumente de constatare obiectivă a faptelor deja inițiate. Valoarea reală a măsurilor speciale de investigație derivă din echilibrul dintre eficiența lor tehnică și respectarea garanțiilor procesuale, ceea ce conferă probatoriului o autenticitate deplină și consolidează legitimitatea actului de justiție penală.

Examinarea practicii judiciare scoate în evidență faptul că majoritatea deficiențelor în investigarea corupției provin dintr-o lipsă de disciplină metodologică și din substituirea metodei criminalistice prin improvizație operativă. Lipsa clarității în actele de învinuire, erorile de constituire a grupului de urmărire penală, abaterile în utilizarea măsurilor speciale de investigație și neasigurarea integrității probelor au condus frecvent la achitări și nulități procesuale. Perfecționarea acestui proces presupune instaurarea unei discipline probatorii riguroase, control permanent al legalității măsurilor, formarea profesională continuă a ofițerilor de investigații și instituirea unei culturi a loialității probatorii. În esență, investigarea corupției trebuie să devină o activitate științific fundamentată, guvernată de principiul proporționalității, de precizie metodologică și de respectarea deplină a drepturilor fundamentale ale persoanelor implicate.

În ansamblu, analiza efectuată demonstrează că investigarea infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special reclamă o abordare complexă, interdisciplinară și profund criminalistică. Elementele esențiale identificate – circumstanțele de dovedit, situațiile tipice de urmărire penală, utilizarea măsurilor speciale de investigație și organizarea procesului investigativ – se intercondiționează și definesc eficiența luptei anticorupție. Lipsa unui echilibru între dimensiunea juridică și cea tehnico-științifică a cercetării generează probe vulnerabile, în timp ce aplicarea riguroasă a metodicii criminalistice asigură validitatea, loialitatea și valoarea științifică a rezultatelor.

Prin urmare, organizarea investigațiilor penale în materia corupției trebuie să se sprijine pe un sistem unitar de principii: legalitate, proporționalitate, planificare, integritate probatorie și control procedural efectiv. Numai în aceste condiții organele de urmărire penală pot obține probe incontestabile, pot asigura o justiție penală eficientă și pot contribui la restabilirea încrederii publice în instituțiile statului.

4. PARTICULARITĂȚILE TACTICE ALE EFECTUĂRII UNOR ACȚIUNI DE URMĂRIRE PENALĂ ÎN CAUZELE INVESTIGĂRII INFRAȚIUNILOR DE CORUPȚIE COMISE DE FUNCȚIONARII PUBLICI CU STATUT SPECIAL

Investigarea infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special reprezintă una dintre cele mai complexe activități din sfera urmăririi penale, întrucât combină elemente de drept penal substanțial, norme de procedură penală și instrumente criminalistice specifice. Analiza practicii judiciare din ultimii ani relevă însă un fenomen îngrijorător: în numeroase cauze, deficiențele de organizare criminalistică, abaterile de la metodică științifică a investigației și neglijarea principiilor loialității probatoriului au condus la eșecuri probatorii și la pronunțarea sentințelor de achitare. Astfel de situații demonstrează că lipsa unei tactici clare și unitare în efectuarea acțiunilor de urmărire penală subminează eficiența întregului proces de investigare.

Practica arată că organele de urmărire penală se confruntă adesea cu dificultăți în individualizarea competențelor funcționarului public cu statut special, în delimitarea exactă a atribuțiilor sale legale și în corelarea acestora cu fapta pretins infracțională. O învinuire formulată în termeni generici, fără raportare la cadrul normativ specific profesiei vizate, transformă acuzarea într-o ipoteză juridică lipsită de fundament probatoriu. În egală măsură, deficiențele în constituirea grupului de urmărire penală, nerespectarea condițiilor de autorizare a măsurilor speciale de investigații sau erorile de documentare tehnico-procesuală în organizarea flagrantului determină nulitatea probelor și, implicit, prăbușirea întregului edificiu acuzator.

Aceste constatări conturează o necesitate incontestabilă: perfecționarea tacticii criminalistice aplicate în cauzele de corupție care implică funcționari publici cu statut special. Întrucât acești subiecți acționează într-un cadru instituțional reglementat strict, investiți cu atribuții ce derivă din norme de drept public, activitatea de investigare trebuie să țină cont de particularitățile funcției exercitate, de vulnerabilitățile mediului profesional și de riscurile specifice de disimulare a actelor de corupție. Din această perspectivă, tactica efectuării acțiunilor de urmărire penală dobândește un rol determinant în asigurarea legalității, eficienței și loialității procesului probator.

În prezent, lipsa unei abordări unitare și a unei metodici în realizarea acestor activități generează o contradicție între efortul operativ și exigențele procesual-criminalistice. Or, succesul unei investigații penale nu depinde doar de acumularea probelor, ci de modul științific în care acestea sunt apreciate și administrate. Din această cauză, se impune o regândire a întregului mecanism tactic al urmăririi penale, prin integrarea principiilor proporționalității, legalității și loialității în fiecare etapă a acțiunilor procesuale.

Necesitatea discutării aspectelor tactice ale efectuării acțiunilor de urmărire penală nu este, așadar, una teoretică, ci rezultatul direct al problemelor constatate în practica judiciară. În cauzele vizând corupția funcționarilor publici cu statut special, fiecare abatere procedurală – fie ea o eroare de autorizare, o lipsă de documentare tehnică sau o confuzie între rolul ofițerilor de investigație și cel al organului de urmărire penală – are consecințe disproporționate asupra validității probatoriului. De aceea, analiza particularităților tactice ale acestor acțiuni nu reprezintă doar o cerință științifică, ci o condiție esențială pentru consolidarea eficienței justiției penale și pentru restabilirea încrederii publice în actul de urmărire penală.

Prin urmare, în continuarea cercetării vom examina în mod sistematic specificul tactic al principalelor acțiuni de urmărire penală aplicabile în cauzele de corupție comise de funcționarii publici cu statut special, cu scopul de a identifica soluții metodice viabile și de a propune un model criminalistic coerent, capabil să asigure obținerea probelor într-un cadru legal, loial și științific fundamentat.

4.1. Tactica reținerii în flagrant a funcționarului public cu statut special bănuțit (învinuit) de comiterea infracțiunilor de corupție

În conformitate cu prevederile art. 513 CPP, „*Se consideră flagrantă infracțiunea descoperită în momentul săvârșirii ei. Este, de asemenea, flagrantă și infracțiunea al cărei făptuitor, imediat după săvârșire, este urmărit de victimă, de martori oculari sau de alte persoane ori este surprins aproape de locul comiterii infracțiunii cu arme, instrumente sau orice alte obiecte care ar da temei de a-l presupune participant la infracțiune*”. Reieșind din aceste prevederi legale, putem menționa că reținerea în flagrant este reținerea infractorului în momentul comiterii faptei.

Reținerea în flagrant constituie una dintre cele mai importante operațiuni tactice utilizate în investigarea infracțiunilor de corupție³⁹⁵, mai ales atunci când acestea sunt săvârșite de funcționari publici cu statut special. Analiza realizată relevă faptul că reținerea făptuitorului în momentul comiterii faptei joacă un rol determinant în consolidarea mecanismului probator al cauzei³⁹⁶. Eficiența acestei acțiuni influențează semnificativ desfășurarea urmăririi penale și soluționarea finală a cauzei, întrucât facilitează obținerea rapidă a probelor materiale și produce un efect psihologic puternic asupra persoanei surprinse în timpul actului ilicit. Pe bună dreptate,

³⁹⁵ A se vedea: Aionțoiaie Constantin, *Curs de Criminalistică, Volumul III, Metodica criminalistică, Partea a II-a, Școala de ofițeri a Ministerului de Interne, București, 1977, p. 71-72. 290 p.*

³⁹⁶ A se vedea: Aionțoiaie Constantin, Bercheșan Vasile, Sandu Ion-Eugen, *Tratat de tactică criminalistică, Editura Carpați, 1992, p. 293-294. 328 p. ISBN 9739528368; Bercheșan Vasile, Metodologia investigării infracțiunilor, Volumul I, Editura Paralela 45, Pitești, 1998, p. 32-33. 377 p.*

în acest sens, unii autori menționează că „constatarea infracțiunilor flagrante reprezintă, practic, cea mai sigură modalitate de probare a faptelor de corupție.”³⁹⁷

„Reținerea în flagrant este o operațiune tactică complexă, ce îmbină acțiuni procesuale de urmărire penală cu măsuri speciale de investigații, exploatănd factorul surpriză”³⁹⁸. Susținem această poziție deoarece reținerea în flagrant nu poate fi doar o modalitate de întrerupere a activității infracționale sau un mijloc de obținere a probelor, fie o combinație operativ-tactică (care are un sens mai restrâns).³⁹⁹ Aceasta trebuie privită ca un complex de măsuri și acțiuni realizate în comun, intersectându-se între ele. Pe bună dreptate, unii autori⁴⁰⁰ accentuează că „reținerea în flagrant nu este un act procedural izolat, ci un sistem integrat de activități, desfășurate de un colectiv (ofițeri de urmărire penală, ofițeri de investigații, denunțator etc.), în cadrul căruia surprinderea bănuțului asupra faptului se realizează simultan cu documentarea faptei. Datorită acestui caracter complex, reținerea în flagrant este considerată una dintre cele mai dificil de organizat operațiuni tactice, necesitând o pregătire minuțioasă, însă răsplătită – dacă este încununată de succes – cu obținerea unor mijloace de probă deosebit de importante (obiectul material al corupției, înregistrări audio-video etc.).”

În acest sens, alți cercetători sunt de acord că operațiunea tactică înseamnă un ansamblu de acțiuni de urmărire penală, măsuri speciale de investigații și activități organizatorico-tehnice, orientat spre rezolvarea unor sarcini specifice ivite într-o anumită situație de urmărire penală.⁴⁰¹

³⁹⁷ Stancu Emilian, *Tratat de Criminalistică*, Ediția a V-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2010, p. 748. 839 p. ISBN 978-973-127-387-7.

³⁹⁸ Фролова Елена Юрьева, *Методика расследования коррупционной деятельности в правоохранительных и судебных органах*. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. 12.00.09. - уголовный процесс; криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. Краснодар, 2005, с. 144; Чупахин Роман Владимирович, *Расследование взяточничества: теоретические и прикладные аспекты*. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.09-Уголовный процесс; криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. Российская Таможенная Академия ФТС России. Москва, 2006, с. 61-62. 194 с. 61: 07-12/71.

³⁹⁹ А се vedeа: Чупахин Роман Владимирович, *Расследование взяточничества: теоретические и прикладные аспекты*. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.09-Уголовный процесс; криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. Российская Таможенная Академия ФТС России. Москва, 2006, с. 61. 194 с. 61: 07-12/71; Лямин Михаил Викторович, *Использование криминалистических методов при расследовании взяточничества в правоохранительных органах*. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.09-уголовный процесс, криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. Саратовский Юридический Институт МВД РФ, Саратов, 2003, с. 148. 231 с. 61: 03-12/1375-3.

⁴⁰⁰ Дулов А. В. О разработке тактических операций при расследовании преступлений // 50 лет советской прокуратуры и проблемы совершенствования предварительного следствия. - Л., 1972. - С. 23-24.; Gheorghiuță Mihail, *Tactica reținerii bănuțului, învinuțului, Seria Criminalistică*, Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Chișinău, 2004, p. 5-10. 114 p. ISBN 9975-9835-9-6.

⁴⁰¹ Дулов А.В. *Тактические операции при расследовании преступлений*. - Минск, 1979. - с.18; Драпкин Л.Я., *Тактические операции в расследовании преступлений и особенности их проведения по делам о хищениях*. // Профилактика и расследование посягательств на социалистическую собственность. Горький, 1976. - с. 74; Каневский Л.Л. *Планирование расследования и разработка тактических операций по делам несовершеннолетних*. // Алгоритм и организация решений следственных задач. - Иркутск, 1982. - с. 73; Хлюпин Н.И. *Тактические операции в структуре методики расследования видов преступлений*. // Особенности расследования отдельных видов и групп преступлений. - Свердловск, 1980. с. 41; Шиканов В. И. *Тактическая операция как важнейший структурный элемент следственной тактики и одна из форм сотрудничества органов следствия и дознания*. // Совершенствование предварительного следствия в аспекте

Literatura de specialitate⁴⁰² și practica judiciară autohtonă au arătat că această operațiune este realizabilă în principal în următoarele situații tipice: există informații operative și certe despre pregătirea unui act de corupție, există un denunț despre fapta de corupție de către un funcționar public cu statut special.

Un aspect destul de important este dacă reținerea în flagrant a funcționarului public cu statut special poate sau nu fi realizată până la începerea urmăririi penale. Potrivit art. 166 alin. (4) CPP, *„reținerea persoanei mature în temeiurile prevăzute la alin. (1) poate avea loc până la înregistrarea infracțiunii în modul stabilit de lege. Înregistrarea infracțiunii se efectuează imediat, dar nu mai târziu de 3 ore de la momentul aducerii persoanei reținute la organul de urmărire penală (...).”* Pe de altă parte, conform art. 273 alin. (2) CPP, *„organele menționate la alin. (1) au dreptul, în condițiile prezentului cod, să rețină făptuitorul, (...)”*, iar în conformitate cu prevederile art. 273 alin. (4) CPP, *„în cazul reținerii persoanei de către organele de constatare (...) actele de constatare, mijloacele materiale de probă și persoana reținută se predau organului de urmărire penală sau procurorului imediat, dar nu mai târziu de 3 ore de la momentul reținerii de facto a acesteia.”* Conform art. 133 alin. (1) pct. 1) CPP, *„măsurile speciale de investigații se dispun și se efectuează dacă sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiții: este pornită urmărirea penală cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni (...).”* Cu alte cuvinte, pentru a fi realizată orice măsură specială de investigații, inclusiv controlul transiterii sau primirii banilor, a serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite este necesar, în mod obligatoriu, începerea urmăririi penale.

Totuși, potrivit art. 138/7 alin. (3) CPP, *„acțiunile de transmitere sau primire sub control a banilor, a serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate, promise sau oferite, (...) se realizează doar în scop de identificare a intențiilor cu privire la săvârșirea infracțiunii (...).”* Prin urmare, fiind o normă specială, indică doar scopul de identificare a intențiilor, care se realizează în faza de verificare a sesizării cu privire la infracțiune.⁴⁰³

Reieșind din argumentele invocate, reiese că reținerea în flagrant s-ar putea realiza până la începerea urmăririi penale. Totuși, ținând cont de îndeplinirea condițiilor cumulative reglementate în art. 133 alin. (1) CPP, precum și de complexitatea și necesitatea acțiunilor și

искоренения преступности в нашей стране. - Иркутск, 1975. - с. 44; Образцов В.А., Ястребов В.Б. Актуальные направления развития криминалистической методики и тактики расследования. // Актуальные направления развития криминалистической методики и тактики расследования. - М., 1978. - с. 7.

⁴⁰² Лямин Михаил Викторович, Использование криминалистических методов при расследовании взяточничества в правоохранительных органах. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.09-уголовный процесс, криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. Саратовский Юридический Институт МВД РФ, Саратов, 2003, с. 151. 231 с. 61: 03-12/1375-3.

⁴⁰³ A se vedea mai mult în acest sens: Osoianu Tudor, Ostavciuc Dinu, Urmărirea penală, Monografie, Editura Pro Universitaria, București, 2023, p. 96-97. ISBN 978-606-26-1715-8.

măsurilor speciale de investigații⁴⁰⁴ (controlul transmiterii sau primirii banilor, a serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite; interceptarea comunicărilor și/sau a imaginilor și altele) în vederea administrării probelor, este necesară începerea urmăririi penale, iar apoi dispunerea și efectuarea măsurilor speciale de investigații în comun cu reținerea în flagrant propriu-zisă, aspectele organizatorico-tehnice și cele procesuale.

Ca orice acțiune tactică de urmărire penală, reținerea în flagrant se desfășoară etapizat, fiecare fază având un rol bine definit în obținerea și consolidarea probelor. Ea include trei etape principale: pregătirea flagrantului, desfășurarea efectivă a reținerii și fixarea rezultatelor.⁴⁰⁵

Pregătirea flagrantului. Pregătirea începe imediat ce autoritățile obțin informația privind intenția de comitere a actului de corupție sau sunt sesizați printr-un denunț. În cazul denunțului, organul de urmărire penală trebuie mai întâi să primească denunțul, apoi să audieze denunțatorul, acordând atenție deosebită includerii tuturor elementelor relevante. Astfel, reieșind din practica analizată, organul de urmărire penală trebuie să stabilească clar: identitatea și funcția persoanei corupătorului pasiv; circumstanțele concrete ale pretinderii (cine, unde, când a formulat pretenția și în ce a constatat aceasta); obiectul sau suma cerută; scopul (ce acțiune sau inacțiune din partea funcționarului public cu statut special se urmărește); modul și data stabilite pentru remiterea bunurilor sau a banilor; motivele denunțatorului (cum a ajuns să formuleze denunțul); precum și consimțământul denunțatorului de a colabora cu organele de drept la prinderea în flagrant a făptuitorului.⁴⁰⁶ La începutul declarației se menționează că denunțatorului i s-a explicat răspunderea pentru denunț calomnios, pentru a-i sublinia importanța seriozității celor declarate. Această documentare riguroasă este esențială: practica arată că, uneori, denunțurile sunt neclare sau părtinitoare, așa cum am văzut la paragraful 3.4. al prezentei cercetări, motiv pentru care organul de urmărire penală trebuie să se asigure încă de la început de credibilitatea și precizia informațiilor oferite. De aceea, se recomandă ca, înainte de a trece la acțiune, ofițerii de investigații să realizeze o verificare preliminară a susținerilor denunțatorului: de pildă, să confrunte detaliile oferite cu date din evidențe (programul de lucru al funcționarului, atribuțiile

⁴⁰⁴ N.a.: aspecte care reies din analiza practicii judiciare autohtone.

⁴⁰⁵ În acest sens a se vedea: Osoianu Tudor, Odagiu Iurie, Ostavciuc Dinu, Rusnac Constantin, *Tactica acțiunilor de urmărire penală*, Editura Cartea Militară, Chișinău, 2020, p. 77-114. 338 p. ISBN 978-9975-3366-0-4; Odagiu Iurie, Nestor Sergiu, *Criminalistica*, Tipografia Academiei „Ștefan cel Mare”, Chișinău, 2011. 140 p. ISBN 978-9975-935-65-4; Mircea Ion, *Criminalistica*, Ediția a II-a, Editura Lumina Lex, București, 2010. 351 p.; Avram Mihail, Gurin Vasile, Donciu Anatol, *Depistarea, cercetarea și calificarea infracțiunilor de corupție*, coordonator: Zubco Valeriu, Editura ARC, Chișinău, 2005, p. 129-134. 360 p. ISBN 9975-61-397-7; Gheorghită Mihail, *Tratat de metodică criminalistică*, CEP USM, Chișinău, 2015, p. 369-372. 532 p. ISBN 978-9975-71-606-2; Suciuc Camil, *Criminalistica*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1972. 655 p.; Basarab M., *Criminalistica*, Cluj Napoca: Universitatea Babeș - Bolyai, 1969. 195 p.; Ciopraga Aurel, *Criminalistică*, *Tratat de tactică*, Editura Gama, Iași, 1996, 481 p.; Cârjan Lazar, *Tratat de criminalistică*, Editura Penguin Book, București, 2005, 828 p.

⁴⁰⁶ A se vedea în acest sens și: Фролова Елена Юрьева, *Методика расследования коррупционной деятельности в правоохранительных и судебных органах*. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. 12.00.09. -уголовный процесс; криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. Краснодар, 2005, с. 144-150.

sale, existența cauzei/orice interacțiuni anterioare cu denunțatorul), să afle dacă denunțatorul a avut conflicte cu funcționarul, să excludă pe cât posibil motive ascunse (de exemplu, răzbunare) care ar putea indica un denunț calomnios. Această fază corespunde conceptului de modelare retrospectivă și predictivă a activității infracționale – organul de urmărire penală și ofițerii de investigații încearcă să reconstituie din informațiile disponibile firul evenimentelor trecute (dacă funcționarul public cu statut special a pretins sau acceptat anterior beneficii, modul de abordare) și să anticipeze derularea faptei viitoare (locul, momentul și modul în care bunurile sau banii, de exemplu, vor fi predate).

După înregistrarea denunțului, organul de urmărire penală va începe urmărirea penală. Ulterior, organul de urmărire penală va înainta procurorului propunerea de a emite o ordonanță de crearea a unui grup de urmărire penală format din ofițeri de investigații (condus de un ofițer de urmărire penală). Mai apoi, activitatea organului de urmărire penală trebuie să se orienteze imediat către planificarea operațiunii, cu precizarea etapelor, succesiunii acțiunilor, resurselor implicate și scenariilor alternative. La această etapă se dispun și se autorizează măsurile speciale de investigații corespunzătoare, reieșind din circumstanțele cauzei. Este esențială stabilirea momentului oportun pentru intervenție, precum și anticiparea comportamentului bănuțului.

Pregătirea practică include și individualizarea și marcarea obiectului corupției: se consemnează descrierea bancnotelor (valoare, serie, numere), se realizează copii, fotografiile și, după caz, înregistrări video ale bunurilor pregătite pentru transmitere, iar pentru creșterea posibilității de identificare se aplică tratamente specifice (marcaje chimice vizibile sub lumină ultravioletă, alte mijloace ce permit individualizarea). În paralel, persoana care cooperează cu organul de urmărire penală (denunțatorul) este instruită cu maximă rigoare cu privire la conduita ce trebuie urmată în momentul întâlnirii: i se predau dispozitive de înregistrare audio/video disimulate, i se explică semnalele convenite pentru confirmarea predării și i se comunică obligația strictă de a respecta regulile de conspirație și indicațiile primite (un aspect important este neprovocarea infracțiunii). Instrucțiunile includ atât formularea unei fraze-cheie de confirmare a transferului, cât și modul de comportare pentru a nu periclita surprinderea „*in actu*”.

Alegerea spațiului operațional este parte integrantă a planificării: se preferă locații controlabile de către grupa de urmărire penală – spații publice supravegheabile sau birouri în care poate fi asigurată o poziționare avantajoasă a echipei și a mijloacelor tehnice – și se iau măsuri pentru neutralizarea căilor de retragere și pentru protejarea integrității probelor. În funcție de particularitățile cauzei, se prevăd și soluții alternative (deplasare a întâlnirii, păstrarea unei distanțe de monitorizare etc.), precum și măsuri specifice pentru prevenirea oricărei tentative de distrugere, aruncare sau înstrăinare a obiectului corupției.

Planificarea presupune și coordonarea atentă a momentului intervenției: rolul fiecărui participant, supravegherea continuă a schimbului de informații prin canale sigure, monitorizarea în timp real a convorbirilor și a imaginilor, precum și sincronizarea pozițiilor și a acțiunilor membrilor grupului de urmărire penală care urmează să execute reținerea. La consumarea faptei, intervenția trebuie să fie rapidă și determinată – imobilizarea persoanei, solicitarea predării voluntare a obiectului corupției și, imediat după aceasta, efectuarea percheziției corporale și, după caz, a cercetării la fața locului. Faza operativă urmărește atât surprinderea „*in actu*”, cât și reducerea la minimum a riscului ca bănuitul să distrugă probele.

În această etapă, organul de urmărire penală trebuie să stabilească modalitățile de fixare a reținerii în flagrant și a rezultatelor acțiunilor procesuale, precum și utilizarea corespunzătoare a mijloacelor tehnice. Se va stabili concret ce echipamente vor fi folosite pentru documentarea probelor (aparate foto, camere video, dispozitive audio, truse criminalistice etc.), modul de ambalare a acestora pentru a evita deteriorarea sau contaminarea, procedura de sigilare în conformitate cu normele procesuale, precum și mijloacele de transport utilizate la reținerea în flagrant și cele adecvate pentru deplasarea și păstrarea în siguranță a materialelor probatorii. Toate aceste măsuri trebuie planificate riguros, astfel încât să se asigure integritatea, autenticitatea și valoarea probatorie a mijloacelor materiale de probă.

Un aspect deosebit de sensibil îl reprezintă organizarea flagrantului în incinta instituțiilor cu regim de acces (de exemplu, în inspectoratele de poliție). În astfel de situații se recurge fie la convingerea bănuitului sau învinuitului de a accepta întâlnirea în afara sediului, fie la cooperarea cu serviciul de securitate internă sau la infiltrarea sub acoperire în interiorul clădirii.

În ansamblu, etapa de pregătire nu este doar un demers administrativ; ea constituie fundamentul tactic și probatoriu al flagrantului. Calitatea analizei preliminare, a marcărilor și a instructajului, precum și disciplina în executarea planului determină în mod direct eficiența reținerii și capacitatea autorităților de a reacționa prompt.

Desfășurarea propriu-zisă a operațiunii de prindere în flagrant reprezintă momentul culminant al întregii activități tactice, în care se trece de la faza pregătitoare la acțiunea concretă de reținere a făptuitorului. În ziua și locul stabilite prin planul operațional, operațiunea intră în faza activă. Denunțatorul, având asupra sa banii marcați și echipamentul tehnic pregătit, se prezintă la întâlnirea cu funcționarul public cu statut special bănuît în actele de corupție, respectând cu strictețe indicațiile și conduita stabilită anterior. Echipa operativă se poziționează strategic în apropiere, menținând permanent legătura audio și vizuală, fără a trezi suspiciuni.

Pentru succesul flagrantului, este esențial ca bănuitul să nu perceapă niciun indiciu al supravegherii. Ofițerii implicați trebuie să se camufleze perfect în mediul înconjurător, fie printre civili, fie în locații discrete, asigurându-se că pot observa direct momentul predării și pot

interveni prompt. În același timp, se continuă activitățile de urmărire penală și interceptare a comunicărilor și a imaginilor, pentru a documenta fiecare mișcare a bănuțului și pentru a confirma consumarea actului infracțional.

Momentul intervenției trebuie ales cu maxim discernământ. Regula tactică de bază prevede că acțiunea se declanșează imediat după transmiterea bunurilor sau a banilor și transmiterea semnalului convenit de către denunțator. Totuși, intervenția trebuie adaptată în funcție de comportamentul bănuțului. Dacă acesta a preluat efectiv obiectul corupției – l-a pus în buzunar, într-un sertar, în geantă sau în alt loc aflat sub controlul său – se poate acționa imediat. În cazul în care bănuțul evită să atingă banii sau îi lasă deoparte intenționat, echipa poate decide o scurtă întârziere, menită să-l determine să interacționeze în mod direct cu obiectul corupției. Această strategie are scopul de a exclude ulterior orice apărare de tipul „nu am știut că banii erau acolo” sau „intenționam să anunț organele competente”. Intervenția însă nu trebuie amânată excesiv, întrucât o întârziere poate compromite urmărirea vizuală și permite bănuțului să ascundă sau să distrugă probele. În mod ideal, prinderea se realizează în momentul imediat următor confirmării predării efective a bunurilor, dar într-o manieră care să asigure și siguranța denunțatorului – de regulă, după ce acesta s-a îndepărtat din încăpere.

Echipa de intervenție acționează rapid și coordonat. În momentul semnalului, ofițerii pătrund ferm în locul faptei, se identifică și îl imobilizează pe bănuț, neutralizând orice posibilă reacție de rezistență sau tentativă de sustragere ori distrugere a obiectului corupției. Factorul surpriză este determinant – acțiunea bruscă și fermă reduce la minimum riscul de opoziție și garantează conservarea probelor. Fiecare membru al echipei (grupului de urmărire penală) are un rol precis: unii ofițeri se ocupă de imobilizarea bănuțului și de securizarea locului, alții asigură ridicarea imediată a obiectului corupției și protejarea altor dovezi, în timp ce un ofițer documentează audio-video intervenția, pentru a susține ulterior validitatea procesuală a acțiunii.

După imobilizare, bănuțul este izolat pentru a se evita contactul cu alte persoane, iar denunțatorul este îndepărtat din zonă pentru protejarea sa. Ofițerii pot adresa bănuțului întrebări scurte, de natură procedurală, și consemnează orice reacție spontană – acestea pot avea valoare probatorie, fiind recunoscute ca declarații nesolicitate.

În continuare, se efectuează percheziția corporală a bănuțului. Se verifică hainele, buzunarele, gențile sau servieta acestuia pentru identificarea banilor marcați ori a altor obiecte legate de infracțiune. Paralel, după caz, se folosește lampa ultravioletă pentru a detecta urme de substanță fluorescentă pe mâini, îmbrăcăminte sau alte suprafețe. Dacă se observă astfel de urme, acestea se prelevează imediat cu tampoane sterile și se sigilează pentru dispunerea ulterioară a expertizelor criminalistice. Dacă este cazul, se va efectua percheziția în birou, domiciliu, automobil și alte locații care cad sub noțiunea de domiciliu.

Simultan, se desfășoară cercetarea la fața locului, menită să fixeze urmele materiale și circumstanțele reținerii. Se fotografiază obiectele ridicate exact în poziția în care au fost găsite, se descriu amănunțit în procesul-verbal și se ambalează individual, sub semnătura ofițerului de urmărire penală și a participanților la acțiunea respectivă.

La final, toate probele – bancnotele, documentele relevante, obiectele ridicate – sunt examinate, sigilate și predate conform procedurilor, asigurându-se lanțul de custodie. Astfel, etapa de desfășurare a flagrantului se încheie cu reținerea făptuitorului, recuperarea obiectului corupției și conservarea integrală a urmelor materiale, oferind organului de urmărire penală un material probator complet, autentic și legal obținut.

Fixarea rezultatelor flagrantului. În cazul investigării infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special, este esențială documentarea completă și riguroasă a acțiunilor întreprinse, prin întocmirea actelor procesuale corespunzătoare. În acest sens, se vor elabora următoarele documente:

a) *Proces-verbal de reținere*, întocmit în conformitate cu prevederile art. 166 și 167 Cod de procedură penală. Pe lângă elementele obligatorii prevăzute la art. 167 CPP, se va menționa în mod expres rezultatul percheziției corporale a persoanei reținute (funcționarul public cu statut special), inclusiv obiectele, sumele de bani sau alte valori ridicate în urma acesteia.

b) *Proces-verbal de percheziție domiciliară*, în cazul în care o asemenea acțiune procesuală a fost efectuată. Este important de subliniat că ordonanța de dispunere, demersul procurorului, încheierea și mandatul judecătorului de instrucție se elaborează, de regulă, în etapa de pregătire. Totuși, în situațiile în care apare necesitatea emiterii unei ordonanțe a procurorului pentru efectuarea flagrantului sau pentru un caz care nu suferă amânare, iar aceasta nu a fost emisă anterior (deoarece nu s-a impus), documentul va fi întocmit în etapa respectivă, fiind urmat de procesul-verbal corespunzător.

c) *Proces-verbal de cercetare la fața locului*, întocmit potrivit prevederilor art. 118 CPP, care va reflecta detaliat împrejurările constatate imediat după săvârșirea faptei, urmele infracțiunii, obiectele ridicate și alte elemente relevante pentru cauza penală.

d) *Proces-verbal de consemnare a rezultatelor măsurilor speciale de investigație*, întocmit în conformitate cu art. 136 CPP de către ofițerii de investigație, în care se vor consemna datele obținute prin intermediul acestor măsuri, precum și modul de valorificare a lor în procesul penal.

Toate aceste acte procesuale trebuie redactate cu exactitate, în concordanță cu normele procedurale, pentru a garanta autenticitatea, legalitatea și valoarea probatorie a rezultatelor obținute în cadrul flagrantului.

4.2. Tactica efectuării cercetării la fața locului în cazul investigării infracțiunilor de corupție comise de funcționari publici cu statut special

Cercetarea la fața locului este, în cauzele de corupție comise de funcționari publici cu statut special, una dintre cele mai valoroase acțiuni procesual-criminalistice, deoarece oferă acces direct la ambianța materială în care s-au produs actele pregătitoare, consumarea sau consecințele conduitelor ilicite. În sens criminalistic, orice infracțiune „lasă urme”, înțelese ca modificări cauzal legate de evenimentul penal, iar evaluarea nemijlocită a acestor modificări permite organului de urmărire penală să stabilească starea, poziția și raporturile dintre mijloacele materiale de probă, să construiască și să verifice versiuni, să identifice conexiuni între obiecte, acțiuni și persoanele implicate. Această acțiune procesuală a fost efectuată în 11% dintre cauzele analizate, fiind aplicată cu precădere în situațiile în care predarea banilor a avut loc într-un spațiu controlabil (birou, automobil). În unele cazuri⁴⁰⁷, de exemplu, cercetarea la fața locului a vizat biroul bănuțului, unde au fost identificate plicuri identice cu cele folosite pentru remiterea banilor. În alte cazuri⁴⁰⁸, de pildă, cercetarea locului faptei a permis ridicarea, prin prelucrarea mâinilor bănuțului, a substanței speciale fluorescente cu care s-au marcat banii.

Literatura clasică și contemporană converg asupra acestei funcții probatorii centrale: cercetarea la fața locului este o activitate procesuală și de tactică criminalistică ce constă în percepția nemijlocită a locului faptei, descoperirea, relevarea, fixarea și ridicarea urmelor și a mijloacelor materiale de probă, cu precizarea stării și poziției lor, pentru a stabili împrejurările concrete ale comiterii infracțiunii și datele necesare identificării făptuitorului⁴⁰⁹. În dreptul procesual penal, art. 118 CPP consacră scopul și instrumentarul: cercetarea se face pentru descoperirea și ridicarea urmelor, fixarea exactă a poziției/stării mijloacelor materiale de probă, efectuarea de măsurări, fotografiieri și filmări, întocmirea de schițe, mulaje și tipare, cu

⁴⁰⁷ Decizia Colegiului judiciar al Curții de Apel Comrat din 20.12.2018, emisă în Dosarul nr. 1a-12/2018. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/63472A42-491A-E911-80D6-0050568B44C1 [accesată: 21.01.2023].

⁴⁰⁸ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 11.02.2015, emisă în Dosarul nr. 1a-107/2015. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/95EFEF2B-C5C7-E411-A983-005056A5FB1A [accesată: 12.03.2023].

⁴⁰⁹ Ostavciuc Dinu, Odagiu Iurie, Tactica efectuării cercetării la fața locului, Ghid metodic pentru ofițerii de urmărire penală, Editura Cartea Militară, Chișinău, 2020, 38 p. ISBN 978-9975-3364-5-1; Doraș Simion, Criminalistica, Volumul II, Elemente de tactică, Editura Tipografia Centrală, Chișinău, 1999, p. 41-42; Angheliescu I., Considerații asupra cercetării locului faptei, În: RRD nr. 11/1973, pp. 114-115; Coman L., Constantinescu M., Tratat practic de criminalistică, Editura Ministerului de Interne, București, 1986, p. 25; Ciobanu Pietruț, Stancu Emilian, Criminalistică, Tehnica criminalistică, Editura Universul Juridic, București, 2017, pp. 33-34. 394 p. ISBN 978-606-39-0047-1; Bercheșan V., Pletea C., Sandu I.E., Tratat de criminalistică, Editura Carpați, Craiova, 1992, p. 26; Băloi P.C., Unele probleme privind cercetarea locului faptei. În: Probleme de medicină judiciară și de criminalistică, Volumul IV, Editura Medicală, București, 1965, p. 155; Mircea Ion, Criminalistica, Editura Lumina Lex, 1999, p. 226; Ciopraga Aurel, Tratat de tactică criminalistică, Editura Gama, Iași, 1996, p. 31; Olteanu G.I., Considerații cu privire la tactica efectuării cercetării la fața locului, Editura Laboratories, 2004, p. 2-3; Stancu Emilian, Tratat de criminalistică, Editura Universul Juridic, București, 2002, p. 307-308; Яблоков Н.П., Криминалистика, Учебник 2-е издание, Изд. Норма, Москва, 2009, с.220-221.

consemnare în proces-verbal și respectarea garanțiilor de acces în încăperi (acord sau, în lipsă, autorizarea judecătorului).

„Fiecare participant la realizarea actului de justiție trebuie să fie avizat cu privire la metodele și mijloacele tehnico-științifice de clarificare a împrejurărilor în care a fost săvârșită o infracțiune, precum și de identificare a subiecților faptei penale”⁴¹⁰.

În faza premergătoare, calitatea cercetării depinde de primele măsuri adoptate de persoanele sosite la locul faptei: izolarea perimetrului, conservarea urmelor expuse degradării (fotografiere rapidă, acoperire), îndepărtarea curioșilor, identificarea martorilor și a persoanelor implicate, dirijarea circulației pe rute ocolitoare, consemnarea modificărilor inevitabile⁴¹¹. În cauzele de corupție, acest „cordon sanitar” este vital: scenele se află frecvent în incinte administrative (de exemplu, birouri), unde riscul de alterare a probelor (documente, bani marcați, ambalaje, dispozitive electronice) este ridicat, iar fluxul de personal poate interveni involuntar asupra ambianței.

Pregătirea cercetării presupune un triptic procesual-organizatoric-tehnic. *Procesual*, organul de urmărire penală trebuie să identifice temeiul de drept pentru accesul în încăperi stabilit din vreme (acord/autorizație, în dependență unde va avea loc intervenția organului de urmărire penală), cu asigurarea posibilității de efectuare a măsurărilor, fotografiierilor, filmărilor și ridicărilor. În unele cazuri, nu este necesară nici autorizarea și nici acordul persoanei unde se efectuează cercetarea la fața locului. Aici ne referim la situațiile în care funcționarul public cu statut special în momentul primirii banilor și intervenției grupei de urmărire penală pentru reținerea în flagrant delict aruncă banii din mână creând senzația că nu este vinovat și că nu cunoaște proveniența acestora. *Organizatoric*, se mobilizează grupul de urmărire penală (ofițer de urmărire penală – conducător, ofițer de investigații, specialist criminalist⁴¹², șofer), iar dacă pot apărea documente clasificate se verifică accesul persoanelor care dețin acest acces⁴¹³. *Tehnic*, se pregătesc trusele criminalistice, mijloacele de fixare (foto, video, audio), consumabilele pentru ambalare/sigilare și altele. O recomandare esențială, unanim susținută doctrinar, este filmarea continuă fără întreruperi: de la intrarea în perimetru, descrierea orientativă, până la finalul acțiunii – cu menționarea condițiilor tehnice în proces-verbal⁴¹⁴.

⁴¹⁰ Kirk P.L., Crime investigation, Physical Evidence and the Police Laboratory, Interscience Publishers Inc., New York, 1955, p. 5.

⁴¹¹ Tudorache Adriana Iuliana, Criminalistica, Editura Nomina Lex, București, 2010, p. 172-173. 202 p. ISBN: 9786068153223.

⁴¹² A se vedea: Chiotici Dragoș-Mihai, Atribuțiile specialistului criminalist în activitatea de cercetare la fața locului, Teză de doctor în drept, Specialitatea: 554.04 – Criminalistică, Expertiză judiciară, Investigații operative, Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Chișinău, 2024. Disponibilă: <https://anacec.md/files/Chiotici-teza.pdf> [accesată: 18.05.2025].

⁴¹³ Moise Adrian Cristian, Stancu Emilian, Criminalistica, Elemente metodologice de investigare a infracțiunilor, Editura Universul Juridic, București, 2023. 400 p. ISBN/ISSN: 978-606-39-1252-8.

⁴¹⁴ Леви А., Видеозапись и киносъёмка, Справочник следователя, Москва, 1990, с. 31.

Desfășurarea cercetării urmează principiile clasic afirmate: completitudine, detaliu, obiectivitate și organizare științifică⁴¹⁵. Tactic, se operează în două etape interpenetrabile. *Faza statică* fixează, fără manipulări, situația de fapt: delimitarea perimetrului, stabilirea căii optime de acces (pentru a evita distrugerea micro/macro-urmelor), fotografiile de orientare (locul în raport cu repere fixe), fotografiile „schiță” (înlăturând contextul periferic), fotografiile „nodale” (obiectele principale) și fotografiile „de detaliu” (urme digitale, urme de pe ambalajele plicurilor, urme de substanțe chimice fluorescente pe bancnote), completate de schița locului faptei cu raporturi de distanță⁴¹⁶. *Faza dinamică* permite examinarea, relevarea și ridicarea: manipularea controlată a obiectelor, utilizarea agenților de revelare (inclusiv pentru detecția substanțelor marcatore pe bani), măsurări, mulaje și tipare, ambalare individuală, sigilare și etichetare cu indicarea exactă a poziției inițiale. Respectarea acestor reguli este cu atât mai importantă când cercetarea se desfășoară în birouri ale unor funcționari publici cu statut special, unde documente de serviciu (registre, cauze penale, cauze contravenționale, facturi, note, borderouri, extrase) pot confirma conexiunea dintre bunul (banii) primiți și actul de serviciu promis⁴¹⁷.

Analiza jurisprudențială confirmă, fără echivoc, importanța aplicării riguroase a regulilor tactice privind cercetarea la fața locului. În numeroase dosare, filmarea continuă, integrală, a întregului proces de cercetare – din momentul pătrunderii în perimetru până la încheierea acțiunii – a avut un rol esențial în consolidarea credibilității probelor materiale. Aceasta a permis instanțelor să observe direct modul de obținere a probelor și să respingă acuzațiile de neloialitate sau de alterare a urmelor. În același timp, descrierea minuțioasă a poziției inițiale a obiectelor, a ambiantei generale și a condițiilor tehnice ale înregistrării (luminozitate, unghiuri, distanță, continuitate) a oferit o transparență deplină asupra modului de desfășurare a acțiunii procesuale.

În practica instanțelor, aceste măsuri s-au dovedit decisive, mai ales în cauzele în care au fost ridicate bancnote marcate, plicuri, ambalaje și alte suporturi de transfer. Fixarea exactă a seriilor bancnotelor, urmărirea vizuală a traseului plicurilor, precum și corelarea acestora cu declarațiile persoanelor implicate au permis verificarea riguroasă a concordanței dintre versiunile prezentate de părți și situația materială constatată⁴¹⁸. Prin urmare, aceste proceduri au redus

⁴¹⁵ Olteanu G.I., Considerații cu privire la tactica efectuării cercetării la fața locului, Editura Laboratories, 2004, p. 3.

⁴¹⁶ Sandu I.E., Întocmirea schiței la fața locului, colectiv, în *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, I.G.M., București, 1976, p.86-88; Aionîtoaie C., Sandu I.E., *Tratat de tactică criminalistică*, ed. a II-a, Ed. Carpați, Oradea, 1992, p.74-75.

⁴¹⁷ Bercheșan V., Pletea C., Sandu I.E., *Tratat de Tactică Criminalistică*, Ed. Carpați, Craiova, 1992, p. 26; Mircea I., *Criminalistica*, Ed. Lumina Lex, București, 1988, p. 248; Mircea I., *Criminalistica*, Ed. Fundației „Chemarea”, Iași, 1992, p. 305.

⁴¹⁸ Sentința Judecătorei Edineț, sediul Dondușeni, din 07.12.2021, emisă în Dosarul nr. 1-137/2021. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/388A08AD-8174-4546-B210-0A4A212F5814 [accesată: 08.01.2024]; Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Centru, din 26.08.2021, emisă în Dosarul nr. 1-3122/2020. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/7AB3DB42-828C-426F-8306-CCEC63DCD509 [accesată: 27.09.2024]; Sentința Judecătorei Bălți, sediul Central, din 23.12.2022, emisă în Dosarul nr. 1-589/2022. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/94027792-5686-4BE9-BC1F-E8D55038A1A4 [accesată: 24.01.2024]; Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 11.04.2018, emisă în Dosarul nr. 1a-

semnificativ terenul disputelor ulterioare, iar instanțele au reținut validitatea probelor fixate prin asemenea mijloace, considerând că acestea respectă standardele de loialitate probatorie și integritate procedurală.

Un alt aspect confirmat în practică se referă la caracterul multiplu al locului cercetat în cauzele de corupție comisă de funcționarii publici cu statut special. Spre deosebire de alte tipuri de infracțiuni, unde locul faptei este compact și bine delimitat, în corupția comisă de acești funcționari „locul faptei” poate fi compusă din mai multe puncte interconectate: biroul funcționarului, camera de registratură, biroul secretarului, parcare instituției, alte locuri publice sau chiar automobilele utilizate pentru transmiterea banilor. Această dispersie impune, din perspectivă tactică, extinderea perimetrului cercetării, întrucât urmele materiale sau mijloacele de probă pot fi diseminate în zone adiacente. Astfel, notițele, ambalajele, dispozitivele electronice sau obiectele de depozitare (cutii, geți, sertare) pot ascunde elemente relevante pentru stabilirea legăturii cauzale dintre bunul (banii) transmis și actul de serviciu promis.

Extinderea perimetrului cercetării trebuie însă realizată în strictă conformitate cu cadrul legal. Ea se justifică doar tactico-probator, adică în măsura în care există indicii rezonabile că urmele sau obiectele relevante se pot afla în încăperi sau spații învecinate. În asemenea situații, organul de urmărire penală trebuie să acționeze metodic: consemnează în procesul-verbal motivele pentru care s-a impus extinderea, descrie spațiile verificate, menționează rezultatele obținute și se asigură că toate acțiunile rămân în limitele autorizării procedurale.

Dacă, în cursul cercetării, se constată că în încăperi conexe există obiecte sau documente ce pot constitui probe, dar accesul este refuzat de persoanele responsabile, ofițerul de urmărire penală va consemna expres situația și va închide cercetarea în perimetrul autorizat, urmând să inițieze, pe temei procesual distinct, o percheziție pentru acele spații. Această succesiune – finalizarea cercetării la fața locului și trecerea imediată la percheziție – reprezintă ordinea corectă din punct de vedere tactic și juridic, evitând riscul nulităților sau al contestării legalității mijloacelor de probă. În acest caz, se mai poate proceda și altfel, dacă nu există temeiuri pentru efectuarea percheziției, iar cercetarea la fața locului este imperativ necesară. Astfel, se întrerupe cercetarea la fața locului în curs de efectuare, indicând motivul, și va cere de urgență procurorului, emiterea ordonanței de efectuare a cercetării la fața locului în domiciliu, care, în termen de până la 24 ore va cere judecătorului de instrucție autorizarea corespunzătoare. După recepționarea ordonanței procurorului, organul de urmărire penală va continua, cu indicarea

530/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/29A9312A-575F-E811-80D7-0050568B4D5B [accesată: 12.05.2023]; Sentința Judecătorei Căușeni, sediul Ștefan Vodă, din 02.08.2017, emisă în Dosarul nr. 1/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/12B3EDE9-7C77-E711-80D3-0050568B44C1 [accesată: 03.09.2023]; Sentința Judecătorei Hîncești din 14.12.2016, emisă în Dosarul nr. 1-364/2016. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/AB45C374-04C2-E611-9A6D-005056A5D154 [accesată: 15.01.2023].

respectivă, cercetarea la fața locului în încăperile în care s-a refuzat accesul. O a treia situație este întreruperea cercetării la fața locului, sigilarea ușii încăperii (de exemplu, a biroului de serviciu), cu stabilirea pazei până la obținerea autorizației judecătorului de instrucție, după care va relua, prin indicarea desigilării biroului, și va continua cercetarea la fața locului.

Astfel, experiența judiciară demonstrează că eficiența cercetării la fața locului în cauzele de corupție depinde direct de capacitatea organului de urmărire penală de a combina precizia tehnică cu rigoarea juridică, asigurând o documentare completă, verificabilă și conformă cu standardele procesuale.

Fixarea rezultatelor cere rigoare. Procesul-verbal trebuie să cuprindă, potrivit art. 118, 124, 260, 261 CPP, descrierea amănunțită a împrejurărilor, a succesiunii operațiunilor, a mijloacelor tehnice utilizate (tip echipament, setări, continuitatea filmării), poziția inițială a fiecărui obiect, metodele de relevare, procedurile de ambalare/sigilare; se anexează schițe, fotografii, suporturi audio-video, mulaje/tipare, cu mențiunea informării prealabile a participanților despre folosirea mijloacelor tehnice. Exigențele de obiectivitate reclamă evitarea capcanei „primei versiuni”⁴¹⁹: în corupție, apar frecvent „împrejurări negative” (lipsa a ceea ce ar fi trebuit să fie prezent dacă versiunea bănuțului ar fi adevărată), pe care cercetarea trebuie să le consemneze explicit. La final, întregul material se integrează logic în tabloul probator (evaluare în ansamblu, coroborare)⁴²⁰.

În contextul instituțiilor de aplicare a legii, gestionarea persoanelor prezente este critică. Toate intrările/ieșirile se controlează, identitatea persoanelor aflate în perimetru se consemnează (funcție, motivul prezenței, intervalul temporal), iar comportamentul funcționarului public cu statut special vizat se notează în mod obiectiv (explicații spontane, tentative de a atinge/mișca obiecte, intenții de părăsire a locului faptei). Dacă locul ce trebuie cercetat cuprinde mai multe încăperi ori niveluri, se lucrează pe sectoare.⁴²¹

În mod particular pentru corupție, căutările orientate vor viza: bani/plicuri/ambalaje cu posibile urme de substanțe chimice fluorescente, înscrisuri care reflectă o activitate de serviciu „în favoarea” cuiva (note de relații, acte procesuale, dosare penale, dosare contravenționale, facturi fiscale, liste de programări/rezultate etc.), dispozitive electronice (telefoane, stick-uri, PC) ce pot conține conversații sau trasee documentare, precum și comparative cu actele similare

⁴¹⁹ Mircea Ion, *Criminalistica*, Editura Lumina Lex, 1999, p. 226.

⁴²⁰ A se vedea: Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru infracțiunile de corupție nr. 11 din 22.12.2014. *Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova*, 2015, nr.5, pag. 4. Modificată de: Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr. 8 din 15.05.2017. Disponibilă: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=248 [accesată: 16.06.2023].

⁴²¹ Olteanu G.I., *Considerații cu privire la tactica efectuării cercetării la fața locului*, Editura Laboratories, 2004, p. 3; Stancu Emilian, *Tratat de criminalistică*, Editura Universul Juridic, București, 2002, p. 308.

(documente de lucru „de rutină”) pentru a evidenția abaterea față de practica legală⁴²². Practica judiciară arată că locul faptei a fost fixat corect prin: fotografiile de orientare și nodale ale biroului, descrierea exactă a poziției plicului/bancnotelor la momentul deschiderii sertarului, notații precise despre condițiile filmării și transcrierea seriilor bancnotelor în proces-verbal, elemente valorizate ulterior de instanțe la aprecierea loialității procedurii⁴²³.

Delimitarea dintre cercetarea la fața locului și percheziție reprezintă un moment de clarificare metodică esențială, în special în cauzele care implică instituții publice sau funcționari cu statut special. În practică, confuzia între cele două acțiuni procesuale poate genera nulități, afectând integritatea probelor și admisibilitatea acestora. De aceea, înțelegerea diferenței de scop, de natură juridică și de grad de intruziune este fundamentală.

Cercetarea la fața locului are ca scop constatarea și fixarea ambianței materiale, a urmelor și obiectelor aflate într-o anumită stare la momentul intervenției organului de urmărire penală. Ea este orientată spre perceperea, documentarea și conservarea situației existente, nu spre căutarea activă a unor bunuri ascunse. În cadrul acestei acțiuni, pot fi ridicate doar obiectele vizibile sau acelea a căror existență este confirmată prin relevări tehnico-științifice (de exemplu, urme de substanțe fluorescente pe bancnote, ambalaje sau suprafețe), cu condiția ca acestea să se afle în perimetrul legitim accesat.

Prin contrast, percheziția este o activitate intruzivă și orientată scopului, fiind destinată căutării și descoperirii unor obiecte, documente sau valori determinate despre care există date că pot servi drept mijloace de probă. Aceasta se efectuează în baza unui act procesual expres – ordonanță emisă de organul de urmărire penală și autorizată de judecătorul de instrucție, respectiv mandat sau încheiere judecătorească (în caz de flagrant sau caz ce nu suferă amânare percheziția se va efectua doar în baza ordonanței procurorului și ulterior se va cere legalizarea acesteia de către judecătorul de instrucție) – și implică un grad ridicat de ingerință asupra dreptului la inviolabilitatea domiciliului sau a spațiilor profesionale.

⁴²² Coman L., Constantinecu M., *Tratat practic de criminalistică*, Editura Ministerului de Interne, București, 1986, p. 25.

⁴²³ Sentința Judecătorei Edineț, sediul Dondușeni, din 07.12.2021, emisă în Dosarul nr. 1-137/2021. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/388A08AD-8174-4546-B210-0A4A212F5814 [accesată: 08.01.2024]; Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Centru, din 26.08.2021, emisă în Dosarul nr. 1-3122/2020. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/7AB3DB42-828C-426F-8306-CCEC63DCD509 [accesată: 27.09.2024]; Sentința Judecătorei Bălți, sediul Central, din 23.12.2022, emisă în Dosarul nr. 1-589/2022. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/94027792-5686-4BE9-BC1F-E8D55038A1A4 [accesată: 24.01.2024]; Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 11.04.2018, emisă în Dosarul nr. 1a-530/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/29A9312A-575F-E811-80D7-0050568B4D5B [accesată: 12.05.2023]; Sentința Judecătorei Căușeni, sediul Ștefan Vodă, din 02.08.2017, emisă în Dosarul nr. 1/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/12B3EDE9-7C77-E711-80D3-0050568B44C1 [accesată: 03.09.2023]; Sentința Judecătorei Hîncești din 14.12.2016, emisă în Dosarul nr. 1-364/2016. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/AB45C374-04C2-E611-9A6D-005056A5D154 [accesată: 15.01.2023].

Diferența dintre cele două constă și în nivelul de intervenție asupra mediului cercetat. În timp ce cercetarea la fața locului tinde să păstreze integritatea sitului și să evite modificări ireversibile ale obiectelor ori documentelor, percheziția presupune căutări sistematice, inclusiv deschiderea mobilierului, a dulapurilor, sertarelor, cutiilor, dispozitivelor electronice, precum și eventuale dezansamblări ale unor obiecte, în scopul localizării și ridicării probelor ascunse.

În ceea ce privește succesiunea corectă a acțiunilor, ordinea cronologică depinde de situația concretă întâlnită în teren. Astfel, dacă, în timpul cercetării la fața locului, se identifică urme chimice pe bancnote, pe plicuri sau pe alte ambalaje, ori există indicii temeinice că obiecte relevante se află în încăperi sau spații neaccesate anterior, ofițerul de urmărire penală trebuie să finalizeze operativ fixarea probelor existente – prin fotografiere, filmare, schițare, descriere pozițională, ambalare și sigilare – și să încheie cercetarea în perimetrul inițial, pentru a trece ulterior, pe baza unui temei procesual distinct, la percheziția spațiilor vizate.

În sens invers, dacă percheziția este cea care se desfășoară prima și, pe parcursul acesteia, sunt descoperite urme sau configurații de loc cu relevanță pentru reconstituirea faptelor (de exemplu, urme de substanțe chimice, poziționarea obiectelor, aspecte spațiale relevante), procedura corectă impune finalizarea percheziției și, imediat după aceasta, efectuarea unei cercetări la fața locului în aceeași încăpere, pentru a fixa mediul în conformitate cu cerințele art. 118 CPP. Această secvență – întâi percheziția, apoi cercetarea la fața locului – permite documentarea completă a locului faptei și oferă organului de urmărire penală și, ulterior, instanței de judecată o imagine fidelă a condițiilor materiale în care s-au desfășurat acțiunile ilicite.⁴²⁴

În situația în care persoanele responsabile refuză accesul în încăperi conexe sau în alte zone administrative aflate în legătură cu locul cercetat, ofițerul de urmărire penală trebuie să consemneze expres refuzul în procesul-verbal, să asigure securizarea perimetrului și să solicite imediat autorizarea efectuării cercetării la fața locului în temeiul art. 118 alin. (2) CPP, iar dacă există temei legal, să dispună efectuarea unei percheziții cu autorizarea judecătorului de instrucție (sau în baza ordonanței procurorului). Această conduită procedurală garantează respectarea drepturilor persoanelor vizate, dar și conservarea integrității probelor. Dacă există indicii privind un risc iminent de distrugere, sustragere sau alterare a probelor, ofițerul de urmărire penală are obligația de a motiva urgența în actul procesual, de a menține integritatea locului faptei și de a asigura supravegherea locului până la obținerea autorizației.

Această situație impune respectarea strictă a cerințelor legislației procesual-penale, în special în ceea ce privește principiul legalității și necesitatea administrării prompte a probelor. În

⁴²⁴ A se vedea în acest sens: Stancu Emilian, *Tratat de criminalistică*, Editura Universul Juridic, București, 2002, p. 307-308; Moise Adrian Cristian, Stancu Emilian, *Criminalistica, Elemente metodologice de investigare a infracțiunilor*, Editura Universul Juridic, București, 2023. 400 p. ISBN/ISSN: 978-606-39-1252-8.

opinia noastră, tocmai în asemenea cauze – în care există temeuri legale clare și un risc iminent de distrugere, sustragere sau alterare a probelor – percheziția ar trebui dispusă prin ordonanța organului de urmărire penală, și nu exclusiv prin intervenția procurorului. O asemenea soluție ar asigura respectarea principiului celerității procesului penal și ar facilita administrarea rapidă și eficientă a mijloacelor de probă, fără a compromite garanțiile procesuale ale persoanelor vizate.

În acest sens, se impune completarea și modificarea art. 125 alin. (4) din CPP, prin acordarea competenței organului de urmărire penală de a dispune, în cazurile care nu suferă amânare sau în situațiile de delict flagrant, efectuarea percheziției în baza unei ordonanțe motivate. Această modificare ar răspunde nevoii de intervenție imediată, menținând totodată obligația de a informa ulterior judecătorul de instrucție cu privire la temeinicia măsurii.

În mod corelativ, ar trebui revizuit și art. 118 CPP, astfel încât, în cazurile în care există o necesitate urgentă – respectiv o situație care nu suferă amânare sau un caz de delict flagrant – , cercetarea la fața locului efectuată într-un domiciliu (cum ar fi biroul de serviciu, automobilul etc.) să poată fi realizată în baza unei ordonanțe motivate a organului de urmărire penală. În ipoteza în care procurorul exercită personal urmărirea penală, competența de a emite ordonanța i-ar reveni și acestuia.

Pentru garantarea controlului judecătoresc și a legalității acțiunii, se propune ca, de la momentul finalizării cercetării la fața locului, organul de urmărire penală să fie obligat să prezinte imediat, dar nu mai târziu de 24 de ore, procesul-verbal al cercetării judecătorului de instrucție, care urmează să se pronunțe asupra legalității și proporționalității măsurii.

O asemenea reglementare ar crea un echilibru rezonabil între necesitatea acțiunii și respectarea controlului judiciar, oferind cadrul legal adecvat pentru intervențiile urgente, specifice infracțiunilor de corupție comise de funcționari publici cu statut special.

4.3. Tactica efectuării percheziției în cazul investigării infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special

Percheziția constituie, în plan criminalistic și procesual, una dintre cele mai complexe acțiuni de urmărire penală. Ea îmbină, într-o manieră unică, componente juridice, tehnico-științifice și psihologice, fiind o veritabilă intersecție între probatoriul material și cel uman. În cauzele de corupție, mai ales atunci când subiectul este un funcționar public cu statut special, percheziția nu reprezintă doar o măsură procedurală, ci o veritabilă operațiune strategică menită să expună realitatea infracțională ascunsă sub aparența legalității.

Corupția comisă de funcționarul public cu statut special se manifestă prin forme subtile de disimulare: transferuri mascate sub titlul unor „comisioane legale”, cadouri declarate „de curtoazie”, sau falsuri prin care corupția este prezentată drept plată pentru servicii contractuale.

În asemenea situații, probatoriul testimonial este adesea fragil, iar urmele materiale sunt unicele elemente capabile să stabilească legătura dintre faptă și făptuitor. În această ecuație, percheziția devine instrumentul prin excelență de descoperire, relevare și fixare a adevărului material.

Doctrina criminalistică a consacrat percheziția ca mijloc procedural de percepere nemijlocită a mediului material al faptei, de identificare a obiectelor, înscrisurilor sau valorilor care reflectă activitatea infracțională. Emilian Stancu arată că „percheziția este o activitate procedurală de mare complexitate, care, prin conținutul ei, depășește sfera simplului act de constatare, fiind în același timp o acțiune de cercetare științifică, de interpretare și valorificare a urmelor materiale”⁴²⁵. Într-o formulare similară, Constantin Duvac subliniază că în cauzele de corupție percheziția „reprezintă momentul de echilibru între presiunea procedurală și rigoarea legalității”, acțiune în care investigatorul trebuie „să demonstreze nu doar competență tehnică, ci și un înalt nivel de cultură juridică și autocontrol”⁴²⁶.

Analiza jurisprudenței naționale demonstrează valoarea tactică a acestei acțiuni: în 38% dintre cauzele de corupție examinate, percheziția a constituit momentul decisiv al descoperirii probelor-cheie. Într-un caz⁴²⁷, de exemplu, percheziția efectuată la domiciliul bănuțului a dus la ridicarea unei sume de bani și a mai multor obiecte de lux, fără justificare economică. Instanța a reținut că disproporția evidentă între veniturile declarate și bunurile deținute reprezintă un indiciu de corupție, confirmând rolul percheziției ca instrument de verificare a realității patrimoniale. În alt caz⁴²⁸, o percheziție la biroul unui funcționar public cu statut special a condus la identificarea unor documente falsificate. Într-un caz clasic de corupție pasivă, percheziția a avut loc imediat după reținerea în flagrant; în biroul funcționarului au fost găsite plicuri identice cu cele folosite la predarea banilor, iar asupra bănuțului au fost depistate urme de substanță fluorescentă, confirmate ulterior prin expertiză chimică⁴²⁹.

Pregătirea percheziției constituie, de regulă, premisa succesului. Aceasta presupune o documentare minuțioasă asupra persoanei vizate, asupra locului unde urmează să se intervină și asupra obiectelor ce urmează a fi căutate. La fel, este important a se stabili încăperile (birourile) unde funcționarul public cu statut special mai are acces în legătură cu atribuțiile funcționale, în afară de biroul său de serviciu (de exemplu, arhivă, centrul informativ, cancelarie, depozit, garderobă etc.). Este esențial ca organul de urmărire penală să formuleze scopul acțiunii în

⁴²⁵ Stancu Emilian, *Tratat de criminalistică*, Editura Universul Juridic, București, 2002, p. 664.

⁴²⁶ Duvac Constantin, *Criminalistica*, Editura Hamangiu, 2024, p. 242, 474-475. 579 p. ISBN 978-606-27-2445-0.

⁴²⁷ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 18.05.2016, emisă în Dosarul nr. 1a-51/2016. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/EFAC6EBF-CC32-E611-A9BA-005056A5FB1A [accesată: 19.06.2023].

⁴²⁸ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 11.02.2015, emisă în Dosarul nr. 1a-107/2015. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/95EFEF2B-C5C7-E411-A983-005056A5FB1A [accesată: 12.03.2023].

⁴²⁹ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 18.05.2016, emisă în Dosarul nr. 1a-51/2016. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/EFAC6EBF-CC32-E611-A9BA-005056A5FB1A [accesată: 19.06.2023].

termeni clari: se urmărește găsirea obiectului mitei, a înscrisurilor ce probează actele de corupție, a registrelor neoficiale, a bunurilor de valoare dobândite ilicit sau a instrumentelor utilizate în falsificarea documentelor. În acest sens, unii autori, menționează pe bună dreptate că în cazul infracțiunilor de corupție, percheziția „se efectuează cu scopul de a descoperi bani, valori, bunuri reprezentând folosul lor, evidente privind legături infracționale, în foarte multe cazuri, pe baza rezultatelor percheziției se poate ajunge la descoperirea altor infracțiuni săvârșite de persoana coruptă.”⁴³⁰ În același timp, este necesară o pregătire tactică riguroasă și un plan adaptat și pentru percheziția mijloacelor de transport, în special dacă obiectul corupției a fost transmis, primit etc. în automobile personale sau de serviciu, de la apropierea strategică, până la identificarea ascunzișurilor improvizate în componentele tehnice ale vehiculului (portbagaj, rezervor, podea dublă)⁴³¹. Într-un caz analizat⁴³², cunoașterea exactă a locului în care funcționarul își păstra arhiva personală a permis organului de urmărire penală să descopere o agendă care conținea înscrisuri codificate referitoare la „plățile informale” ale unor persoane aflate sub controlul său profesional.

Echipa de percheziție trebuie organizată potrivit naturii cauzei⁴³³. În afară de ofițerul de urmărire penală sau procuror, se impune participarea unui specialist criminalist⁴³⁴, a unui operator video, iar în cazurile moderne – a unui specialist în domeniul informatic. Prin urmare, „echipa însărcinată să efectueze percheziția va fi formată dintr-un număr suficient de persoane cărora li se vor repartiza sarcini.”⁴³⁵ Potrivit recomandărilor formulate de unii doctrinari, „misiunea fiecărui membru al echipei trebuie stabilită anticipat, întrucât în timpul acțiunii nu există timp pentru improvizatii”⁴³⁶. Totodată, se recomandă, în funcție de complexitatea cauzei,

⁴³⁰ Drăghici C., Ștefan C.E., *Tactica efectuării percheziției și a ridicării de obiecte și înscrisuri*, Editura Sitech, Craiova, 2006, p. 196-198.

⁴³¹ Luchin Lilian, Rusnac Constantin, Unele aspecte privind percheziția mijloacelor de transport, în: *Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM, Chișinău, 2009, p. 133. Pp. 132-134. Disponibilă: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Unele%20aspecte%20privind%20tactica%20percheziției%20mijloacelor%20de%20transport%20.pdf [accesată: 02.04.2023].*

⁴³² Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 07.07.2020, emisă în Dosarul nr. 1r-20/20. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/CCF83437-8DD5-480B-8CC6-FE44018D3D48 [accesată: 08.08.2023].

⁴³³ *Practical Guide on the Investigation of Corruption Cases*, United Nations Office on Drugs and Crime, United Nations, Vienna, 2024. 107 p. Disponibil: https://track.unodc.org/uploads/documents/corruption/Publications/2024/UNODC_2024_Practical_Guide_on_the_Investigation_of_Corruption_Cases.pdf [accesată: 03.04.2024]. Acest ghid atrage atenția asupra constituirii unor echipe multidisciplinare, capabile să gestioneze simultan fluxuri probatorii materiale și digitale, cu reguli stricte de integritate a datelor și trasabilitate a operațiunilor.

⁴³⁴ A se vedea: Chiotici Dragoș-Mihai, *Atribuțiile specialistului criminalist în activitatea de cercetare la fața locului*, Teză de doctor în drept, Specialitatea: 554.04 – Criminalistică, Expertiză judiciară, Investigații operative, Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Chișinău, 2024. Disponibilă: <https://anacec.md/files/Chiotici-teza.pdf> [accesată: 18.05.2025].

⁴³⁵ Ruiu Marin, *Criminalistică, Elemente de tactică criminalistică*, Editura Universul Juridic, București, 2017, p. 263. 397 p. ISBN 978-606-39-0169-0.

⁴³⁶ Olteanu G.I., *Considerații cu privire la tactica efectuării cercetării la fața locului*, Editura Laboratories, 2004, p. 4; Naghi Gabriel, *Criminalistică – fundamente*, Editura Universul Juridic, București, 2014, p. 241. ISBN 978-606-673-450-9.

efectuarea simultană a mai multor percheziții la domiciliile și birourile tuturor participanților la actul de corupție, pentru a evita comunicarea între aceștia.

Tactica percheziției se bazează pe principiul surprizei și pe excluderea oricărei scurgeri de informații. De aceea, pregătirea tehnică este esențială: verificarea echipamentelor foto-video, pregătirea surselor de lumină cu spectru UV și IR, a detectoarelor de metale, a truselor de micro-relevare și a containerelor pentru probe digitale⁴³⁷. Aceste detalii aparent minore determină valoarea probatorie a acțiunii. De exemplu, într-un caz⁴³⁸, în lipsa pregătirii tehnice a dus la imposibilitatea fixării fotografice a locului exact al descoperirii banilor marcați, ceea ce a permis ulterior apărării să conteste veridicitatea plasării acestora.

În ceea ce privește *desfășurarea propriu-zisă*, percheziția trebuie să urmeze un traseu metodic, combinând cercetarea spațială cu observația psihologică a persoanei percheziționate⁴³⁹. După prezentarea copiei ordonanței, a mandatului și informarea persoanei asupra drepturilor sale, se solicită predarea voluntară a obiectelor căutate. Dacă persoana refuză, organul de urmărire penală procedează la căutarea sistematică, începând cu locurile cele mai probabile: sertare, dulapuri, genți, tavan fals, covoare, mobilier masiv, podele, pereți dubli. Prin urmare, percheziția nu este o acțiune mecanică, ci un proces de raționament investigativ, iar succesul ei depinde de capacitatea ofițerilor de urmărire penală de a combina logic indiciile materiale cu comportamentul psihologic al subiectului. În cazul mijloacelor de transport, percheziția vizează: portbagajul, roata de rezervă, spațiile unde se păstrează roțile de schimb, salonul, husele, trusele medicale, spațiile unde pot fi ascunși banii, covorașele etc.

Un aspect aparte îl constituie *percheziția corporală*, reglementată de art. 130 CPP, considerată o măsură procesuală cu un grad sporit de intruziune⁴⁴⁰ și care trebuie aplicată numai atunci când există indicii concrete că persoana ascunde asupra sa bani, valori, documente sau alte obiecte relevante pentru cauză. În dosarele de corupție comise de funcționari publici cu statut special, această activitate are o valoare tactică și probatorie deosebită, întrucât, în numeroase situații, obiectul corupției nu este transmis prin transferuri complexe sau interpuși, ci prin sume mici, ușor de disimulat în îmbrăcăminte, accesorii personale ori în obiecte aparent inofensive.

Doctrina criminalistică subliniază că percheziția corporală trebuie să fie precedată de o evaluare atentă a condițiilor de legalitate, a necesității acțiunii și a respectării demnității

⁴³⁷ Sfetcu Nicolae, Manualul investigatorului în criminalitatea informatică, 136 p. Disponibil: http://uploads.worldlibrary.net/uploads/pdf/20140512112438manualul_investigatului_in_criminalitatea_informati_ca.pdf [accesată: 24.03.2024].

⁴³⁸ Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Centru, din 26.08.2021, emisă în Dosarul nr. 1-3122/2020. Disponibilă: [accesată: 27.09.2024].

⁴³⁹ A se vedea: Bogdan Tiperiu, Probleme de psihologie judiciară, Editura Științifică, București, 1973, p. 181-182. 221 p.

⁴⁴⁰ Stancu Emilian, Manea Teodor, Tactică criminalistică (I), Curs universitar, Editura Universul Juridic, București, 2017, pp. 166-169. 223 p. ISBN 978-606-39-0133-1.

persoanei percheziționate și trebuie efectuată cu multă atenție și minuțiozitate⁴⁴¹, prin evitarea supunerii celui percheziționat la tratamente inumane sau degradante⁴⁴². În acest context, în cauzele de corupție, locurile preferate pentru ascunderea obiectelor corupției sunt cele dificil accesibile în mod public – căptușeala hainei, gulerul, manșetele, încălțăminte, portmoneele sau geanta personală unii autori⁴⁴³–, iar descoperirea acestora necesită simultan precizie tactică și decență procedurală.

Într-un caz⁴⁴⁴, expertiza chimică a confirmat prezența urmelor de substanță fluorescentă pe bancnotele remise și pe tamponalele de vată folosite la prelevarea urmelor de pe mâinile bănuțului. Substanța reactivă a emis o luminescență verde-galbenă caracteristică sub radiații ultraviolete, demonstrând contactul direct cu banii marcați. Această probă materială a avut un rol determinant în stabilirea vinovăției, instanța reținând că prezența substanței reactive pe mâinile bănuțului excludea versiunea apărării potrivit căreia banii ar fi fost „lăsați întâmplător” în apropierea sa.

În plan tactic, percheziția corporală trebuie planificată și executată astfel încât să îmbine eficiența operativă cu protecția drepturilor persoanei. Acțiunea de urmărire penală trebuie efectuată de o persoană de același sex cu cea vizată, într-un spațiu închis, cu evitarea oricăror gesturi sau expresii care pot fi percepute ca degradante. De asemenea, se recomandă înregistrarea integrală a acțiunii prin mijloace video, pentru a garanta transparența și pentru a preveni eventualele acuzații de abuz sau de falsificare a probelor.

Importanța acestei măsuri este dublă: pe de o parte, contribuie la descoperirea obiectului material al infracțiunii – bancnotele, bonurile de schimb, obiectele de valoare –, iar pe de altă parte, are un efect psihologic direct asupra bănuțului. Descoperirea imediată a probelor ascunse asupra corpului destabilizează rezistența psihologică a făptuitorului, conducând adesea la recunoașterea parțială sau totală a faptei. Astfel, în numeroase spețe din practica judiciară⁴⁴⁵, bănuții au admis ulterior contactul cu banii marcați sau cu denunțatorul, imediat după prezentarea imaginilor video care surprindeau momentul predării.

⁴⁴¹ Stancu Emilian, *Tratat de criminalistică*, Ediția a VI-a, revăzută, Editura Universul Juridic, București, 2015, p. 514. 847 p. ISBN 978-606-673-673-2.

⁴⁴² Osoianu Tudor, Odagiu Iurie, Ostavciuc Dinu, Rusnac Constantin, *Tactica acțiunilor de urmărire penală*, Editura Cartea Militară, Chișinău, 2020, p. 131. 338 p. ISBN 978-9975-3366-0-4.

⁴⁴³ Osoianu Tudor, Odagiu Iurie, Ostavciuc Dinu, Rusnac Constantin, *Tactica acțiunilor de urmărire penală*, Editura Cartea Militară, Chișinău, 2020, p. 132. 338 p. ISBN 978-9975-3366-0-4.

⁴⁴⁴ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 18.05.2016, emisă în Dosarul nr. 1a-51/2016. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/EFAC6EBF-CC32-E611-A9BA-005056A5FB1A [accesată: 19.06.2023].

⁴⁴⁵ De exemplu, Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, din 26.12.2024, emisă în Dosarul nr. 1-2697/2022. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/D52F4344-F939-4689-BA78-F2020F22B546 [accesată: 27.01.2025]; Sentința Judecătorei Edineț, sediul Dondușeni, din 07.12.2021, emisă în Dosarul nr. 1-137/2021. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/388A08AD-8174-4546-B210-0A4A212F5814 [accesată: 08.01.2024]; Sentința Judecătorei Bălți, sediul Central, din 23.09.2022, emisă în Dosarul nr. 1-589/2022. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/94027792-5686-4BE9-BC1F-E8D55038A1A4 [accesată: 24.10.2024].

Experiența criminalistică modernă confirmă că eficiența percheziției corporale este direct proporțională cu gradul de profesionalism al echipei și cu fidelitatea tehnică a fixării. Recomandările UNODC⁴⁴⁶ și GRECO⁴⁴⁷ pun accent pe obligativitatea documentării vizuale complete a acțiunilor corporale, menționând că filmarea continuă este singurul mecanism care garantează integritatea procedurală a unei percheziții cu caracter personal, protejând simultan persoana și organul de urmărire penală.

Percheziția informatică reprezintă o evoluție firească a criminalisticii contemporane. În contextul digitalizării activităților administrative și financiare, probele relevante se regăsesc frecvent în mediul virtual: emailuri, baze de date, fișiere contabile, corespondență electronică⁴⁴⁸. Organul de urmărire penală, asistat de un specialist IT, trebuie să documenteze „scena” digitală în forma sa inițială, fotografiind echipamentele, etichetând cablurile și deconectând conexiunile de rețea. De exemplu, într-o cauză⁴⁴⁹, analiza conținutului calculatoarelor ridicate a permis identificarea documentelor falsificate și a mesajelor prin care se convenea remiterea unor avantaje ilicite. Ghidul tehnic UNODC privind investigarea corupției și a criminalității economice⁴⁵⁰ prevede expres că integritatea datelor trebuie garantată de la prelevare până la prezentarea în instanță, iar accesarea lor fără respectarea procedurii atrage excluderea probelor.

În zona probelor digitale, practica din ultimul deceniu a demonstrat că „scena informatică” cere reguli proprii. Înainte de orice deconectare, locul se fotografiază, se schițează conexiunile, se etichetează cablurile, se izolează accesul „remote”, se ambalează componentele în condiții controlate (anti-stactice, fără umezeală, fără câmpuri electromagnetice), iar extrațiile se fac prin proceduri criminalistice (clonare, hash-uri) pentru garantarea integrității. Ghidurile ACPO pentru proba digitală – folosite pe scară largă în Europa – au consacrat principii devenite „canonice” (intervenția minimă asupra sistemelor și documentarea scrupuloasă a fiecărui pas), cu

⁴⁴⁶ UNODC, în *Technical Guide to the UNCAC*, Viena, 2020, p. 82. Disponibilă: https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/TechnicalGuide/09-84395_Ebook.pdf [accesată: 30.05.2024].

⁴⁴⁷ Raport de evaluare, Republica Moldova, runda a cincea de evaluare, Prevenirea corupției și promovarea integrității la nivel central (funcții executive de conducere) și la nivelul instituțiilor de punere în aplicare a legii, Adoptat de GRECO la cea de-a 95-a reuniune plenară (Strasbourg, 27 noiembrie – 1 decembrie 2023), Publicat: 12 martie 2024, GrecoEval5Rep(2023)4. Disponibil: <https://rm.coe.int/fifth-evaluation-round-preventing-corruption-and-promoting-integrity-i/1680aec9a7> [accesată: 27.07.2025].

⁴⁴⁸ A se vedea: Dascălu I., Ștefan C.-E., Țupulan M.C., *Percheziția judiciară*, Editura Sitech, Craiova, 2008, p. 102; Stancu Emilian, Ciobanu Petruț, *Criminalistică, Metodologia criminalistică*, Editura Universul Juridic, București, 2018, pp. 303-308. 336 p. ISBN 978-606-39-0219-2.

⁴⁴⁹ Sentința Judecătorei Cahul din 01.11.2016, emisă în Dosarul nr. 1-363/2015. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/5A7949A2-E5ED-E611-80D1-0050568B37B6 [accesată: 02.12.2023].

⁴⁵⁰ UNODC, în *Technical Guide to the UNCAC*, Viena, 2020, p. 68. Disponibilă: https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/TechnicalGuide/09-84395_Ebook.pdf [accesată: 30.05.2024].

versiuni publice accesibile și analize metodologice actualizate⁴⁵¹. Pentru context comparat, Biroul pentru Educație Juridică (*Office of Legal Education*) în comun cu Biroul Executiv pentru Procurorii Statelor Unite (*Executive Office for United States Attorneys*), a publicat un manual extins privind căutarea și indisponibilizarea calculatoarelor⁴⁵², în care sunt explicate pașii de bază pentru menținerea valorii probatorii a datelor (sigilare, protocoale pentru parole/criptare etc.). Alte ghiduri⁴⁵³ tehnice utile pun accent pe pregătirea continuă a personalului, standardizarea procedurilor și auditarea internă periodică – elemente esențiale pentru ca o percheziție informatică să treacă testul admisibilității.

Un pilon critic al tacticii percheziției îl constituie *fixarea* percheziției. Procesul-verbal trebuie să descrie exact locul, ora, participanții, ordinea activităților, condițiile tehnice (inclusiv mențiuni despre filmare continuă), modul de descoperire, cantitatea și seriile bancnotelor, ambalarea și sigilarea, precum și eventualele obiecții ale persoanei percheziționate. În contextul funcționarilor cu statut special, fixarea video integrală – de la momentul pătrunderii până la închiderea acțiunii – s-a dovedit o garanție practică⁴⁵⁴: în mai multe cauze⁴⁵⁵, instanțele au valorificat pozitiv această probă, respingând susținerile apărării privind presupuse abuzuri. Recomandările clasice⁴⁵⁶ despre „dublă protecție” – pentru organul de urmărire penală și pentru persoana percheziționată – se regăsesc, actualizate, în ghidurile profesionale recente, iar practica europeană întărește ideea că transparența formelor protejează, în fapt, fondul probelor⁴⁵⁷. Totodată, dacă în urma percheziției s-a ridicat tehnică de calcul, organul de urmărire penală va indica datele privind fabricantul, modelul, alte informații care pot servi la identificare⁴⁵⁸.

După percheziție, urmează *valorificarea probelor*. În acest stadiu, organul de urmărire penală trebuie să acționeze rapid: se efectuează audieri suplimentare, confruntări și se dispun

⁴⁵¹ ACPO (Association of Chief Police Officers), Good Practice Guide for Digital Evidence, Version 5, 2012. Disponibilă: https://www.digital-detective.net/digital-forensics-documents/ACPO_Good_Practice_Guide_for_Digital_Evidence_v5.pdf [accesată: 06.05.2024].

⁴⁵² Marshall Jarrett - Director EOUSA, Michael W. Bailie - Director OLE, Ed Hagen - Assistant Director OLE, Nathan Judish - Computer Crime and Intellectual Property Section, Searching and Seizing Computers and Obtaining Electronic Evidence in Criminal Investigations, Computer Crime and Intellectual Property Section Criminal Division, Published by Office of Legal Education Executive Office for United States Attorneys, 287 p. Disponibilă: https://www.justice.gov/d9/criminal-ccips/legacy/2015/01/14/ssmanual2009_002.pdf [accesată: 14.04.2024].

⁴⁵³ National Institute of Justice, Digital evidence policies and procedures manual, U.S. Department of Justice Office of Justice Programs, May 2020. Disponibil: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/254661.pdf> [accesată: 22.04.2024].

⁴⁵⁴ Леви А., Видеозапись и киносъемка, Справочник следователя, Москва, 1990, с. 31.

⁴⁵⁵ Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, din 26.12.2024, emisă în Dosarul nr. 1-2697/2022. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/D52F4344-F939-4689-BA78-F2020F22B546 [accesată: 26.02.2025]; Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 11.04.2018, emisă în Dosarul nr. 1a-530/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/29A9312A-575F-E811-80D7-0050568B4D5B [accesată: 12.05.2023].

⁴⁵⁶ Леви А., Видеозапись и киносъемка, Справочник следователя, Москва, 1990, с. 31.

⁴⁵⁷ ACPO (Association of Chief Police Officers), Good Practice Guide for Digital Evidence, Version 5, 2012. Disponibilă: https://www.digital-detective.net/digital-forensics-documents/ACPO_Good_Practice_Guide_for_Digital_Evidence_v5.pdf [accesată: 06.05.2024].

⁴⁵⁸ Vasîu Ioana, Criminalitatea informatică, Editura Nemira, București, 2001, pp. 54-55.

expertize. Într-un caz⁴⁵⁹, bănuitul a recunoscut parțial fapta după confruntarea cu denunțatorul, efectuată imediat după finisarea percheziției. În alt caz⁴⁶⁰, analiza documentelor ridicate a condus la extinderea urmăririi penale asupra altor trei funcționari din același departament, confirmând că percheziția nu se limitează la descoperirea de bunuri, ci deschide noi direcții de investigație.

În concluzie, percheziția în cauzele de corupție cu funcționari publici cu statut special se situează la intersecția dintre legalitate, eficiență și etică. Ea trebuie să îmbine precizia tehnico-științifică cu prudența juridică și sensibilitatea psihologică, evitând atât excesele, cât și neglijența. Rezultatul său nu se măsoară în cantitatea obiectelor ridicate, ci în credibilitatea procesului. După cum observa E. Stancu⁴⁶¹, „valoarea unei percheziții nu se apreciază prin volumul probelor descoperite, ci prin fidelitatea și legalitatea modului în care acestea au fost obținute”. Astfel, percheziția rămâne nu doar un act de descoperire, ci un act de confirmare a ordinii juridice, un instrument de restabilire a adevărului și un indicator al maturității statului de drept.

4.4. Tactica efectuării audierilor și a confruntărilor în cazurile de investigare a infrafracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special

Tactica audierilor în cauzele de corupție comise de funcționari publici cu statut special se întemeiază pe două exigențe complementare: eficiența probatorie și loialitatea procesuală. Audierea nu se reduce la preluarea formală a unei declarații, ci funcționează ca un instrument de stabilizare a firului factual și de integrare coerentă a declarațiilor cu mijloacele tehnico-științifice (interceptări, înregistrări audio-video, controlul transmiterii banilor, identificarea seriilor bancnotelor, „urme” digitale). Specificul statutului profesional al făptuitorului – competență juridică, capital instituțional, acces la informații – reclamă o pregătire minuțioasă a audierii, o logistică discretă și un control riguros al riscurilor de contaminare informațională. Din perspectivă operativ-tactică, cursul optim parcurge trei secvențe: *pregătirea*, care fixează obiectivele probatorii, cartografiază persoanele-cheie și ordinea audierilor, ancorând întrebările în repere materiale verificabile; *audierea propriu-zisă*, deschisă prin relatare liberă și continuată cu întrebări de precizare orientate pe „îmbinările” probatorii (inițiativă, pretindere/acceptare, loc, timp, mijloace, consecințe), cu utilizarea prudentă a tehnicilor de reactivare a memoriei, calibrate

⁴⁵⁹ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 08.02.2016, emisă în Dosarul nr. 1a-141/2016. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/7E67398E-E9DE-E511-A1AB-005056A5D154 [accesată: 09.03.2023].

⁴⁶⁰ Sentința Judecătorei Bălți, sediul Central, din 23.09.2022, emisă în Dosarul nr. 1-589/2022. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/94027792-5686-4BE9-BC1F-E8D55038A1A4 [accesată: 24.10.2024].

⁴⁶¹ Stancu Emilian, *Tratat de criminalistică*. Ediția a II-a revăzută și adăugită. București: Universul Juridic, 2002. 704 p. ISBN 973-85846-0-4.

atitudinii procesuale; *fixarea*, care transformă calitatea tacticii în rezistență probatorie prin consemnare completă și trasabilitatea prezentării probelor.

În acest cadru, cele mai relevante pentru arhitectura cauzei sunt tactica de audiere a denunțatorului și a bănuitului (învinuitului); în continuare ne vom referi anume la tactica audierii acestora, inclusiv la tactica efectuării confruntărilor.

Tactica audierea denunțatorului (martor sau victimă). Audierea martorului-denunțator este, de regulă, articularea decisivă a întregii arhitecturi probatorii în dosarele de corupție săvârșite de funcționari publici cu statut special: ea fixează firul factual, calibrează convergențele dintre indiciile tehnice și conduita funcționarului și, concomitent, asigură tratamentul procesual al depoziției pentru a-i conferi stabilitate la judecată. În dreptul procesual penal, cadrul general⁴⁶² (citare, drepturi/obligații, confidențialitate, consemnare) – în special reglementările privind declarațiile martorului – oferă suficiente repere pentru o conduită tactică coerentă: relatare liberă, întrebări de precizare, ancorare „materială” în repere verificabile (suporturi audio-video, serii de bancnote, bonuri de schimb), reconstrucție cronologică elastică și coroborare multiplă cu mijloace tehnico-științifice (interceptări, înregistrări, controlul transiterii banilor).

În plan material, combinația uzuală este traficul de influență (art. 326 CP) și coruperea pasivă/activă (art. 324, 325 CP), fiecare cu cerințe probatorii specifice privind pretinderea/primirea/acceptarea, raportul cu funcția publică și invocarea ori „demonstrarea” influenței. La nivel internațional, Convenția ONU împotriva corupției și Ghidul tehnic UNODC întăresc standardele de protecție a martorilor/denunțatorilor, măsurile anti-intimidare și practicile de consolidare a mecanismelor de raportare, indicând linii directoare utile pentru ofițerii de urmărire penală și procurori⁴⁶³.

Doctrina de specialitate descrie audierea ca interacțiune psihologică și operație cognitiv-certificatoare, în care veridicitatea faptelor depinde de modul în care martorul a perceput și a reținut întâmplările.⁴⁶⁴ În literatura, unii autori⁴⁶⁵ subliniază că „regimul condițiilor speciale” ale audierii poate fi justificat doar în prezența unui pericol real corelat cu declarația, altminteri

⁴⁶² A se vedea prevederile art. 105-110/1 CPP.

⁴⁶³ United Nations Office on Drugs and Crime Vienna, Technical guide to the united nations convention against corruption, United Nations, New York, 2009, 240 p. Disponibil: https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/TechnicalGuide/09-84395_Ebook.pdf [accesată: 15.04.2024].

⁴⁶⁴ Ostavciuc Dinu, Odagiu Iurie, Tactica efectuării audierilor, Ghid metodic pentru ofițerii de urmărire penală, Editura Cartea Militară, Chișinău, 2020, p. 4-5. 70 p. ISBN 978-9975-3364-4-4; Olteanu Gabriel Ion, Ruiu Marin, Tactica criminalistică, Editura AIT Laboratories, București, 2009, p. 153-154. 346 p. ISBN 978-973-88201-4-2; Ciopraga Aurel, Evaluarea probei testimoniale în procesul penal, Editura Junimea, Iași, 1979, p. 16. 272 p.; Doraș Simion, Criminalistica, Volumul II, Elemente de tactică, Tipografia Centrală, Chișinău, 1999, p. 128. 281 p.

⁴⁶⁵ Osoianu Tudor, Ostavciuc Dinu, Procedura audierii martorilor și victimelor în condiții speciale la faza urmăririi penale, Studia Universitatis Moldaviae. Științe juridice, 2023, pp. 138-153. Disponibilă: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/138-153_0.pdf [accesată: 14.06.2024].

audierea urmează cursul obișnuit, iar accentul cade pe calitatea coroborării. Alți cercetători⁴⁶⁶ observă că evoluțiile CPP în materie de protecție și modalități speciale au fost accelerate de jurisprudența CEDO, cu trecerea de la „martor disponibil” la „martor protejat”, în special în cauze cu presiune instituțională. În același sens, Hotărârea Plenului CSJ nr. 11/22.12.2014⁴⁶⁷ cere coroborarea riguroasă a depozițiilor în materie de corupție, o prudență sporită față de provocare și motivarea clară a opțiunii pentru anumite mijloace de probă. Unele cercetări⁴⁶⁸ constată că instanțele privilegiază pedepse pecuniare și interdicții profesionale în cazurile de intensitate redusă, dar mențin aceeași exigență privind legătura depoziție – probe tehnice.

În practică, tacticile de audiere invariabil se raportează la trei etape: pregătirea, audierea propriu-zisă și fixarea audierii. *Pregătirea* începe cu „cartografierea” persoanei care urmează a fi ascultată – o operațiune atât necesară, cât și dificilă, mai ales când denunțatorul provine din medii profesionale și culturale diferite sau are o relație prealabilă cu funcționarul. Organul de urmărire penală trebuie să cunoască datele anterioare și ulterioare faptei (legătura cu funcționarul, eventualul interes – licit sau nu – în soluționare), deoarece asemenea informații influențează modul de formulare a întrebărilor și ritmul audierii. Urmează *planul audierii*: se stabilesc problemele ce urmează a fi lămurite, probele deja existente în cauză, succesiunea utilizării lor și particularitățile rezultate din studiul personalității; întrebările din plan vizează nucleul factual – împrejurările cunoașterii și inițiativa; interesul în cauză și căile legale posibile; natura și realitatea „remunerației” (bani, bunuri) și predarea efectivă; locul, timpul și procedeul predării (eventuali intermediari); ce a făcut funcționarul sau ce a promis să facă (dispoziții, intervenții, acte emise, să nu aplice sancțiuni); orice detalii ce pot fi transformate în probe sau mijloace de probă. Logistica (locul, momentul, modul de citare/aducere) trebuie să fie discretă și adecvată riscurilor: în cauzele funcționarilor publici cu statut special, este recomandabil ca denunțatorul să fie audiat primul, iar subordonații funcționarului vizat (în cazul în care aceștia persistă) – abia după luarea măsurilor procesuale care reduc influențele ierarhice. Această „igienă informațională” sporește coerența depoziției și ușurează coroborarea cu mijloacele tehnice (interceptări, seriile bancnotelor, bonuri de schimb, suporturi audio). Tot în etapa de pregătire, organul de urmărire penală trebuie să țină cont de faptul dacă există martori care trebuie audiați în condiții speciale în vederea administrării probatoriului. În acest caz, organul de

⁴⁶⁶ Tocan Roman, Audierea martorului în cadrul procesului penal cu aplicarea metodelor special, Revista Națională de Drept, nr. 7–9/2018, pp. 72–75. Disponibilă: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/72-75_9.pdf [accesată: 05.04.2023].

⁴⁶⁷ Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru infracțiunile de corupție nr. 11 din 22.12.2014. Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2015, nr.5, pag. 4. Modificată de: Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr. 8 din 15.05.2017. Disponibilă: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=248 [accesată: 16.06.2023].

⁴⁶⁸ Chirtoacă Ilie, Gribincea Vladislav, Brighidin Oxana, Goinic Daniel, Document analitic: Sancționarea corupției – analiza practicii judecătorești, Ianuarie, 2022, p. 12. Disponibil: https://crjm.org/wp-content/uploads/2022/04/Sancționarea-corupției_2022-RO.pdf [accesată: 19.02.2023].

urmărire penală și procurorul trebuie să întreprindă, în mod urgent, toate măsurile corespunzătoare pentru audierea acestui martor. În caz contrar, există riscul ca acel martor (în special un martor care este cetățean străin și nu locuiește în Republica Moldova) să părăsească teritoriul statului, iar audierea lui să facă cercetarea neobiectivă și necompletă⁴⁶⁹.

Audierea propriu-zisă începe, de regulă, cu relatarea liberă, care conservă ritmul psihologic al martorului și eliberează detaliile pe „axa memoriei” în ordinea în care acestea au fost trăite. Abia apoi intervin întrebările de precizare, orientate către repere verificabile: cine a inițiat discuția, cum s-a formulat pretinderea, ce sumă sau folos s-a cerut (monedă, echivalent MDL), de câte ori, ce influență s-a invocat și asupra cui (ofițer de urmărire penală, ofițer de investigații, ofițer de patrulare, vameș etc.), dacă influența a fost „demonstrată” prin acte concrete (organizarea unei întâlniri, acces în birou, afișarea unor acte „din cauza penală sau contravențională, fie a unui control fiscal” etc.), unde și când s-a realizat transmiterea, prin ce mijloc (plic, geantă, cutie), dacă au existat intermediari, ce elemente distinctive au fost prezente (seriile bancnotelor, bon de schimb, ambalajul), ce „urme digitale” rămân (apeluri, mesaje, ID-uri de cont), care au fost consecințele imediate și ce discuții s-au purtat după. În ipotezele non-conflictuale, tehnici de „reactivare” – schimbarea perspectivei (martorul relatează punându-se în locul funcționarului sau al intermediarului), reconstrucția cronologică inversă (de la episodul cel mai memorabil către periferie), reconstituirea la fața locului, utilizarea controlată a stimulilor vizuali (fotografii din flagrant, plicul, ambalaje, bonuri) – pot completa depoziția fără a induce sugestie⁴⁷⁰.

Practicile instanțelor confirmă valoarea acestei tactici. Într-o cauză penală⁴⁷¹ privind un ofițer criminalist, denunțatorul a descris cum inculpatul a organizat întâlnirea cu ofițerul de urmărire penală și a predat 300 EUR sub control; declarația s-a suprapus cu perchezițiile, interceptările și traseul banilor, iar instanța a valorizat consistența narațiunii. Într-un alt dosar⁴⁷², martorul-denunțator a detaliat pretinderi succesive pentru „certIFICATE” și „permis”, locurile întâlnirilor (benzinărie, sediul IP), platformele de comunicare (Viber) și o restituire parțială; înregistrările și ridicările de sume au pus depoziția în legătură directă cu influența invocată

⁴⁶⁹ Încheierea CSJ din 11.11.2025, emisă în Dosarul nr. 1ra-1892/2023, §. 70. Disponibilă: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=26527 [accesată: 19.11.2025].

⁴⁷⁰ A se vedea în acest sens: Poalelungi Mihai, Dolea Igor, Vizdoagă Tatiana [et al.]; coord. ed.: Poalelungi Mihai [et al.], Manualul Judecătorului pentru cauze penale, Ediția I, Chișinău, 2013, 1192 p. ISBN 978-9975-53-231-0.

⁴⁷¹ Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Centru, din 26.08.2021, emisă în Dosarul nr. 1-3122/2020. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/7AB3DB42-828C-426F-8306-CCEC63DCD509 [accesată: 27.09.2023].

⁴⁷² Sentința Judecătorei Edineț, sediul Dondușeni, din 07.12.2021, emisă în Dosarul nr. 1-137/2021. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/388A08AD-8174-4546-B210-0A4A212F5814 [accesată: 08.01.2023].

asupra școlii auto/ASP. Într-o a treia situație⁴⁷³, accentul a căzut pe fixarea strictă a seriilor bancnotelor, pe traseul plicului și pe modul în care denunțatorul a fost instruit în controlul transmițerii; declarațiile s-au suprapus peste suporturile înregistrate, închizând lanțul probator. Într-o altă cauză⁴⁷⁴, denunțatorul a legat pretinderea de 1.000 EUR de promisiunea de influențare a procurorului, indicând locul și modul predării, iar expertiza pe bancnote a întărit detaliile (serii, nominale). Într-un dosar referitor la 12.000 MDL pentru „neînrolare”, rolul intermediarului a fost clarificat prin depoziție, iar suporturile audio au confirmat narațiunea. Chiar și acolo unde pedeapsa a fost suspendată, în temeiul art. 90, 90/1 CP, instanțele au păstrat forța coroborării; un exemplu relevant este o decizie a Curții de Apel Bălți⁴⁷⁵ într-un dosar privind 6.000 MDL „pentru amendă minimă”, în care declarațiile denunțatorului au rămas credibile raportat la celelalte probe.

În această cheie, setul de întrebări trebuie calibrat pe „îmbinările” probatorii. Pentru *pretindere/primire/acceptare*: cine a deschis discuția, cum s-a formulat solicitarea, ce sumă ori bun s-a cerut (monedă, echivalent în MDL, cursul la data respectivă), de câte ori, ce influență s-a invocat (asupra cui), cum a fost „dovedită” (întâlnire cu ofițerul de urmărire penală/procuror, acces în birou, expunerea unor acte „din dosar”), cum s-a făcut transmiterea (direct/indirect; loc, timp, ambalaj, martori; seriile bancnotelor, bonuri), ce acțiuni sau inacțiuni a promis funcționarul (neînceperea urmăririi penale, clasare, amendă minimă, „necontrolarea” documentelor, susținerea unui examen). Pentru *cronologia relației*: primul contact (telefon, Viber, WhatsApp; numere, date), evoluția discuțiilor, controlul transmițerii – împrejurări, instrucțiuni, semnalmente, serii, suporturi. Pentru *context și coroborări*: locuri (trasee, parcări, birouri), persoane prezente (colegi, intermediari), obiecte distinctive (plic, geantă, cutie, certificat, permis, chitanțe, bon de schimb), „urme digitale” (log-uri de apeluri, mesaje; ID-uri). Pentru *motive/presiuni/riscuri*: extorcarea (amenințarea cu reținerea, cu „raportarea”, cu fabricarea unui dosar), teama, dependența ierarhică; motivele denunțului, obiectele predate organelor (telefon, capturi, sume), conținutul declarației inițiale.

În fine, *fixarea audierii* este momentul în care calitatea tacticii se transformă în rezistență probatorie. Procesul-verbal de audiere, întocmit potrivit CPP, consemnează cel puțin: data, ora și locul; identitatea și calitatea procesuală a persoanei audiate; date relevante despre pregătirea audierii (inclusiv mențiunea că martorul nu a comunicat cu alte persoane audiate); avertizarea

⁴⁷³ Sentința Judecătorei raionului Hincești din 14.12.2016, emisă în Dosarul nr. 1-364/2016. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/AB45C374-04C2-E611-9A6D-005056A5D154 [accesată: 15.01.2023].

⁴⁷⁴ Sentința Judecătorei Căușeni, sediul Ștefan Vodă, din 02.08.2017, emisă în Dosarul nr. 1/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/12B3EDE9-7C77-E711-80D3-0050568B44C1 [accesată: 03.09.2023].

⁴⁷⁵ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 11.04.2018, emisă în Dosarul nr. 1a-530/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/29A9312A-575F-E811-80D7-0050568B4D5B [accesată: 12.05.2023].

asupra răspunderii penale pentru declarații mincinoase ori refuz – redată textual și semnată; drepturile explicate și orice cereri/observații ale martorului; metodele folosite în cursul audierii (de pildă, prezentarea unor suporturi sau obiecte); întrebările și răspunsurile, în ordinea logică a relatării; eventuala reconstituire ori confruntare și rezultatele lor; lista suporturilor anexate (CD-uri, fotografii, copii ale bonurilor/actelor); mențiunea lecturării, eventualele obiecții și semnăturile persoanei audiate, ale organului de urmărire penală și ale traducătorului/avocatului, după caz.

Prin urmare, tactica audierii martorului-denuțător în dosarele de corupție cu funcționari publici cu statut special poate fi sintetizată într-un traseu de lucru coerent: *pregătirea* (inclusiv planul audierii și logistica discretă), *audierea propriu-zisă* (relatare liberă urmată de întrebări de precizare orientate pe îmbinările probatorii, cu posibilitatea utilizării tehnicilor de reactivare a memoriei) și *fixarea riguroasă* (proces-verbal complet, cu anexe).

Tactica audierii bănuțitului/învinuitului în cauzele de corupție comise de funcționari publici cu statut special. Audierea bănuțitului sau a învinuitului reprezintă unul dintre cele mai complexe și decisive momente tactice ale urmăririi penale în cauzele de corupție, în special când subiectul activ este un funcționar public cu statut special. Această etapă are o dublă dimensiune: probatorie și psihologică⁴⁷⁶. Pe de o parte, se urmărește obținerea unor declarații autentice și complete care să permită stabilirea adevărului, iar pe de altă parte, audierea este o confruntare de natură intelectuală între ofițerul de urmărire penală sau procuror și făptuitor, fiecare încercând să-și atingă propriile obiective procesuale.

Date fiind particularitățile comiterii infracțiunilor de corupție, audierea bănuțitului sau învinuitului trebuie atent pregătită, având în vedere perspectiva unei dispute psihologice între ofițerul de urmărire penală sau procuror, în scopul stabilirii adevărului și a existenței sau nu a faptei penale. De regulă, subiectul activ al acestor fapte este o persoană cu pregătire bună, cu experiență de viață și profesională semnificativă, familiarizată cu legislația și procedurile judiciare. Această structură de personalitate impune o tactică minuțios elaborată din partea organului de urmărire penală, care trebuie să-și conserve rolul activ și dominant pe durata întregii audieri⁴⁷⁷. Pe bună dreptate, unii autori subliniază că astfel de indivizi sunt capabili să prevadă direcția întrebărilor adresate de către ofițerul de urmărire penală și procuror, ajustându-și cu promptitudine atât răspunsurile, cât și conduita defensivă, într-o manieră dificil de contracarat

⁴⁷⁶ A se vedea: Șevciuc Eugeniu, Osoianu Viorica, Establishing Psychological contact in the process of hearing a public official with status as suspected or accused of committing acts of corruption. În: Злочинність і протидія їй в умовах війни та у повоєнній перспективі: міждисциплінарна панорамаб Збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції, м. Вінниця, 16 квітня 2025 року, сс. 257-266.

⁴⁷⁷ Stancu Emilian, *Tratat de criminalistică*, Editura, Universul Juridic, București, 2002, p. 254.

în absența unei pregătiri temeinice din punct de vedere tactic și psihologic a organelor de urmărire penală⁴⁷⁸.

Totodată, este de menționat că succesul tactic al audierii „depinde în mod critic de adaptarea strategiei de interogare la profilul psihologic și personalitatea persoanei investigate”⁴⁷⁹. O audiere eficientă presupune întotdeauna o adaptare tactică bazată pe cunoașterea aprofundată a profilului emoțional și comportamental al persoanei investigate, întrucât „strategiile defensive adoptate de subiecții investigați variază considerabil în funcție de temperament, experiență profesională și nivelul lor de autocontrol emoțional”⁴⁸⁰. „Înțelegerea aprofundată a trăsăturilor psihologice și istoricului profesional al persoanei investigate permite investigatorului să identifice prompt strategia defensivă și să formuleze întrebări tactice care să conducă la dezvăluirea adevărului”⁴⁸¹, iar analiza personalității persoanei investigate ar trebui să includă „evaluarea comportamentelor verbale și non-verbale manifestate anterior, pentru a detecta eventualele indicii ale sincerității sau ale falsului în declarații”⁴⁸².

În practica judiciară, majoritatea persoanelor cercetate pentru corupție manifestă o poziție procesuală calculată și rațională, valorificându-și cunoștințele juridice și experiența profesională pentru a se apăra. Tocmai de aceea, audierea acestor persoane presupune o combinație între logică, empatie, adaptabilitate și fermitate. Organele de urmărire penală trebuie să aplice tactici criminalistice bazate pe experiență, cunoașterea psihologiei umane și utilizarea atentă a probelor pentru a evita ca audierea să devină o simplă formalitate.

Un alt aspect important ține de locul și momentul audierii. Din perspectiva psihologiei judiciare românești, Tudorel Butoi susține că spațiul de audiere trebuie amenajat astfel încât să reducă la minimum factorii stresanți și să creeze o atmosferă propice colaborării. Acesta afirmă că „atunci când subiectul investigat se simte confortabil psihologic, însă nu într-un mediu familiar care să îi confere siguranță excesivă, el devine mult mai receptiv și mai predispus spre

⁴⁷⁸ Milne Rebecca, Bull Ray, *Investigative Interviewing: Psychology and Practice*, Editura Wiley, 1999, p. 80-86. 240 p. ISBN: 978-0-471-98729-1.

⁴⁷⁹ Fred E. Inbau, JD; John E. Reid, JD; Joseph P. Buckley; Brian C. Jayne, *Criminal Interrogation and Confessions*, Fifth Edition, p. 210, ISBN:9780763799366, 472 p.

⁴⁸⁰ Bianca Baker-Eck, *The Psychology of Investigative Interviewing with Suspects of Serious Offences: An Examination of Empathy*, A thesis submitted in partial fulfillment of the requirements of the University of Derby for the degree of Doctor of Philosophy, May, 2022, Department of Law, Criminology, and Social Science. Disponibilă: https://repository.derby.ac.uk/download/3678f764bb4eeb589a6a564537d1b891236ce8763cea15f1177f219b9e157cc7/1507254/PhD_Baker-Eck_2022.pdf [accesată: 09.01.2025].

⁴⁸¹ Wells, G. L., & Loftus, E. F. (2013). Eyewitness memory for people and events. In R. K. Otto & I. B. Weiner (Eds.), *Handbook of psychology: Forensic psychology* (2nd ed., pp. 617–629). John Wiley & Sons, Inc. Disponibilă: <https://psycnet.apa.org/record/2012-28467-025> [accesată: 24.12.2024].

⁴⁸² Soukara Stavroula, *Investigative interviewing of suspects: the way forward*, Essays in Honour of Nestor Courakis, Ant. N. Sakkoulas Publications, L.P. 2017, p. 905. pp. 901-920. Disponibilă: http://crime-in-crisis.com/en/wp-content/uploads/2017/06/48-SOUKARA-KOURAKIS-FS_Final_Draft_26.4.17.pdf [accesată: 15.12.2024].

colaborare autentică și sinceră”⁴⁸³. Polemica științifică internațională adaugă complexitate acestui subiect, cu contribuțiile cercetătorilor care avertizează că audierea efectuată într-un moment nepotrivit, cum ar fi imediat după reținerea subiectului fără probe consistente disponibile, poate conduce la adoptarea unei atitudini defensive extreme, inclusiv la refuzul categoric de cooperare sau chiar la mărturii false involuntare⁴⁸⁴. În acest context, suntem de acord cu punctul de vedere al autorilor, dar considerăm că o evaluare mai flexibilă a momentului audierii trebuie să fie luată în funcție de caracteristicile specifice ale cazului, ținând cont de particularitățile personale și contextuale ale persoanei investigate. În opinia proprie, alegerea optimă a locului și momentului audierii trebuie reglementată explicit și integrată în cadrul procedural obligatoriu al organelor de urmărire penală, iar ofițerii de urmărire penală și procurorii ar trebui să beneficieze în mod regulat de instruire specializată în tehnici avansate de analiză comportamentală și psihologică. Propunem instituirea unor protocoale standardizate și clare privind alegerea locului și momentului audierii în cauzele complexe de corupție, care să includă explicit recomandarea desfășurării audierilor în spații special amenajate, neutre psihologic și tactic controlate, precum și organizarea audierii într-un moment bine ales strategic după acumularea unor probe solide și clare.

Pregătirea audierii bănuitului/învinitului. Succesul audierii depinde în mare măsură de rigurozitatea pregătirii⁴⁸⁵. Aceasta presupune studierea atentă a materialelor cauzei penale, analiza probelor existente și planificarea etapelor audierii. Potrivit unor autori⁴⁸⁶, pregătirea prealabilă trebuie să includă: analiza modului de sesizare a organului de urmărire penală sau a organului de constatare, a împrejurărilor concrete ale faptei, stabilirea modului de operare și a mijloacelor de probă existente, verificarea dacă autorul a fost prins în flagrant sau identificat ulterior, și studierea declarațiilor martorilor ori ale denunțătorilor.

Organul de urmărire penală trebuie să cunoască în detaliu toate datele deținute în cauză: natura și valoarea bunurilor care au constituit obiectul coruperii, locul unde acestea au fost găsite, documentele ridicate, relațiile dintre făptuitor și ceilalți participanți, existența complicilor, instigatorilor sau intermediarilor. Pregătirea audierii trebuie completată prin analiza materialelor și a informațiilor operative și a probelor indirecte, având în vedere că infracțiunile de corupție se bazează frecvent pe indicii circumstanțiale.

⁴⁸³ Butoi Ioana-Teodora, Butoi Tudorel, Psihologie Judiciară, Curs universitar, Ediția a II-a, Universitatea Spiru Haret, București, Editura Fundației România de Măine, 2004, 440 p. ISBN 973-725-152-0.

⁴⁸⁴ Kassin, S. M., Drizin, S. A., Grisso, T., Gudjonsson, G. H., Leo, R. A., & Redlich, A. D. (2010). Police-induced confessions: Risk factors and recommendations. *Law and Human Behavior*, 34(1), 3–38. <https://doi.org/10.1007/s10979-009-9188-6> [accesată: 28.01.2025].

⁴⁸⁵ Șevciuc Eugeniu, Osoianu Viorica, Preparation for the interrogation of the special status public official as a suspect or accused in corruption offenses as a mandatory step for ensuring tactical success. În: *Legea și Viața*, Publicație științifico-practică, Ediție specială, nr. S/2025, Chișinău, 2025, pp. 450-456. ISSN 2587-4365 /ISSNe 2587-4373.

⁴⁸⁶ Stancu Emilian, Ciobanu Petruț, Criminalistică, Metodologia criminalistică, Editura Universul Juridic, București, 2018, p. 261. ISBN/ISSN: 978-606-39-0219-2.

Una dintre cele mai importante etape premergătoare audierii îl constituie elaborarea planului de audiere, întrucât de modul în care este construit depinde eficiența întregii activități de ascultare. Planul trebuie să fie adaptat complexității cazului și întinderii activității infracționale, ținând cont de particularitățile psihologice și procesuale ale învinutului. El trebuie să includă atât ordinea logică a întrebărilor, cât și direcțiile principale de interes probator, menite să clarifice aspectele esențiale ale faptei investigate.

În practică, planul de audiere vizează stabilirea exactă a funcției și a atribuțiilor de serviciu ale bănuțului/învinutului, a împrejurărilor concrete în care acesta a cunoscut persoana de la care a pretins sau a primit bani ori alte foloase, precum și a momentului și condițiilor în care s-a produs transmiterea. În același timp, se urmărește determinarea scopului pentru care s-au primit banii sau bunurile, a acțiunilor concrete efectuate în schimb și a destinației sumelor ori avantajelor primite. O atenție specială trebuie acordată identificării existenței altor fapte similare, a martorilor sau a complicilor care pot confirma activitatea infracțională.

Citarea și aducerea bănuțului sau învinutului se realizează în funcție de situația juridică a acestuia. Dacă persoana este arestată preventiv, audierea se efectuează conform normelor care reglementează activitatea în locurile de detenție, cu respectarea drepturilor procesuale și fără riscuri procedurale. În situațiile în care bănuțul sau învinutul se află în stare de libertate, citarea se va face potrivit dispozițiilor CPP, cu respectarea termenelor legale și a formalităților de comunicare. Din punct de vedere tactic, este recomandabil ca citația să fie înmănată cu o zi înaintea audierii, pentru a evita pregătirea unor versiuni defensive. Atunci când sunt mai mulți bănuți sau învinuți, aceștia vor fi citați în aceeași zi, dar la ore diferite, pentru a elimina posibilitatea contactului prealabil și a unei eventuale coordonări între declarații⁴⁸⁷.

În situațiile de flagrant, audierea trebuie efectuată imediat, fără amânări, pentru a preveni încercarea bănuțului de a influența martorii, de a distruge sau ascunde probele ori de a crea versiuni alternative ale evenimentelor. Ofițerul de urmărire penală sau procurorul trebuie să dispună din timp de toate mijloacele tehnice necesare pentru înregistrarea completă a audierii, înregistrare ce va fi ulterior ascultată în prezența apărătorului ales sau din oficiu, cu consemnarea acestei activități în procesul-verbal.

Pregătirea mijloacelor tehnice este o componentă indispensabilă a planificării audierii. Înregistrările audio-video, dacă sunt efectuate corect și integral, pot constitui probe de mare valoare atât în faza urmăririi penale, cât și în faza de judecată. Din acest motiv, organul de urmărire penală trebuie să verifice în prealabil funcționalitatea echipamentelor și să stabilească momentul optim al pornirii înregistrării, evitând reacțiile defensive sau necooperante ale persoanei audiate.

⁴⁸⁷ Duvac Constantin, *Criminalistica*, Editura Hamangiu, 2024, p. 197-198. ISBN 978-606-27-2445-0.

Tot în etapa de planificare, ofițerul de urmărire penală sau procurorul va ține cont de particularitățile tipologice ale faptelor de corupție. În cauzele de corupție pasivă, audierea urmărește clarificarea elementelor obiective și subiective ale infracțiunii: natura actului de serviciu solicitat, caracterul licit sau ilicit al acestuia, scopul foloaselor primite și legătura cauzală dintre acțiunea promisă și sumele sau bunurile acceptate. În cauzele de corupție activă, întrebările vor fi orientate spre stabilirea inițiativei oferirii, a motivației, a reacției funcționarului public și a contextului în care a fost făcută promisiunea ori remiterea. În ceea ce privește traficul de influență, audierea va viza identificarea funcționarului asupra căruia s-a pretins că există influență, verificarea realității acesteia, stabilirea mijloacelor folosite și a momentului concret al promisiunii ori al primirii banilor. În fine, „în cazurile de cumpărare de influență, audierea va trebui să stabilească atribuțiile de serviciu ale cumpărătorului, natura exactă a foloaselor oferite, scopul recompensei și existența unei înțelegeri prealabile”⁴⁸⁸.

Prin urmare, planul de audiere, elaborat în mod riguros, devine un instrument indispensabil al ofițerului de urmărire penală. El orientează desfășurarea logică a audierii, asigură controlul asupra informațiilor și garantează o abordare sistematică a fiecărui aspect relevant al cauzei, sporind considerabil șansele de a obține declarații coerente, complete și utile în stabilirea adevărului judiciar.

Audierea propriu-zisă a bănuțului sau a învinuțului constituie una dintre cele mai sensibile activități procesuale, iar eficiența acesteia depinde în mare măsură de modul în care ofițerul de urmărire penală sau procurorul reușește să stabilească un contact psihologic echilibrat și să creeze o atmosferă favorabilă comunicării. Înainte de orice, persoanei cercetate trebuie să i se aducă la cunoștință drepturile procesuale, inclusiv dreptul la tăcere și la asistență juridică, iar mențiunea privind avertizarea legală trebuie consemnată și semnată de către aceasta. Potrivit Hotărârii Plenului CSJ nr. 11 din 22 decembrie 2014⁴⁸⁹, organele de urmărire penală au obligația de a garanta respectarea dreptului la apărare și de a evita orice formă de presiune fizică sau psihologică asupra învinuțului, indiferent de gravitatea faptei sau de complexitatea cazului.

După această etapă introductivă, ofițerul de urmărire penală sau procurorul invită persoana cercetată să relateze liber împrejurările cauzei, fără întreruperi și în ordinea pe care o consideră importantă. Această metodă permite observarea limbajului corporal, a ritmului vorbirii și a eventualelor inconsecvențe între ceea ce afirmă și reacțiile sale comportamentale. Ulterior,

⁴⁸⁸ Moise Adrian Cristian, Stancu Emilian, *Criminalistica, Elemente metodologice de investigare a infracțiunilor*, Editura Universul Juridic, București, 2023, p. 239. 400 p. ISBN/ISSN: 978-606-39-1252-8.

⁴⁸⁹ Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție „Cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru infracțiunile de corupție” nr. 11 din 22.12.2014. Publicată în *Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova*, 2015, nr. 5, pag. 4. Modificată de: Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr. 8 din 15.05.2017. Disponibilă: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=248 [accesată: 22.12.2023].

întrebările de precizare vor fi formulate progresiv, în funcție de informațiile deja oferite. Tactica audierii trebuie întotdeauna adaptată situației de fapt și atitudinii procesuale adoptate de inculpat.

În practică, pot fi identificate mai multe situații tipice. Prima este cea *neconflictuală*, când bănuitul sau învinuitul își recunoaște integral fapta, situație constatată în aproximativ 62% din cazurile analizate⁴⁹⁰. În asemenea situații, audierea se concentrează asupra detaliilor: momentul și scopul primirii foloaselor, suma exactă, modalitatea de transmitere și persoanele implicate. Această atitudine procesuală este, de regulă, apreciată ca o circumstanță atenuantă, instanțele aplicând procedura simplificată și reducând pedepsele. O a doua situație este cea *parțial conflictuală*, întâlnită în aproximativ 18% din cauze⁴⁹¹, când bănuitul sau învinuitul recunoaște doar o parte a faptelor, de exemplu primirea bunurilor, dar neagă caracterul ilicit al acțiunii sale. În aceste cazuri, ofițerul de urmărire penală sau procurorul trebuie să folosească metoda confruntării declarațiilor cu probele materiale, în special cu înregistrările, rapoartele de expertiză și depozițiile denunțătorilor. În sfârșit, situațiile *conflictuale* propriu-zise, prezente în circa 20% din cauzele penale analizate⁴⁹², se caracterizează prin negarea completă a faptei. În asemenea circumstanțe, se aplică tactica „detașării controlate”: ofițerul de urmărire penală sau procurorul evită să contrazică direct bănuitul sau învinuitul, adunând mai întâi contradicțiile, corelându-le cu datele obiective și utilizându-le ulterior în confruntări succesive.

Doctrina criminalistică recomandă ca, în audierea conflictuală, ofițerul de urmărire penală sau procurorul să adopte o atitudine calmă, să evite tonul acuzator și să folosească detaliile factuale pentru a-l determina pe bănuitul sau învinuit să se contrazică singur⁴⁹³. Prezentarea probelor trebuie realizată etapizat, iar ordinea lor atent calculată. Probele concludente – interceptări, urme de substanță fluorescentă, bonuri de schimb sau declarații ale martorilor oculari – vor fi rezervate pentru finalul audierii, astfel încât efectul lor să fie maxim și să stimuleze inculpatul să ofere explicații suplimentare ori să recunoască fapta.

Unii autori recomandă utilizarea metodei „interviului cognitiv”, afirmând că utilizarea eficientă a acestei tactici depinde în mod fundamental de capacitatea ofițerului de urmărire penală de a cunoaște detaliile cauzei penale și contextul faptelor investigării. Ei precizează că „ofițerul de urmărire penală bine pregătit poate direcționa atenția bănuitalui spre detalii

⁴⁹⁰ De exemplu: Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 17.01.2018, emisă în Dosarul nr. 1a-201/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/BC29FF37-8F06-E811-80D7-0050568B4D5B [accesată: 18.02.2023].

⁴⁹¹ De exemplu: Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, din 26.12.2024, emisă în Dosarul nr. 1-2697/2022. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/D52F4344-F939-4689-BA78-F2020F22B546 [accesată: 27.01.2025].

⁴⁹² De exemplu: Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, din 19.07.2024, emisă în Dosarul nr. 1-2120/2023. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/6F65A5D1-4271-49F5-A684-2942C52B1E64 [accesată: 20.08.2025].

⁴⁹³ Năstase O., Metodica cercetării infracțiunilor de luare și dare de mită, în colectiv, Ghidul procurorului criminalist, Volumul II, Editura Helicon, Timișoara, 1994, p. 229-230. 247 p. ISBN 973-9159-88-5.

contextuale și senzoriale, ceea ce reduce eficiența strategiilor defensive bazate pe declarații pregătite în avans”⁴⁹⁴.

Durata și ritmul audierii au o importanță esențială. Conform prevederilor legale⁴⁹⁵, dar și a regulilor de tactică formulate de doctrinarii în domeniu⁴⁹⁶, durata nu trebuie să depășească patru ore consecutive, fiind obligatorii pauze intermediare pentru a evita oboseala psihică și a garanta autenticitatea declarațiilor. Ritmul discuției se va adapta comportamentului celui audiat: va fi încetinit atunci când acesta vorbește rapid, pentru a evita omiterea unor detalii relevante, și accelerat atunci când devine ezitant, pentru a-i limita timpul de reflecție strategică.

Prezența apărătorului este o condiție procedurală esențială. Audierea trebuie să se desfășoare în prezența avocatului ales sau desemnat din oficiu, care poate adresa întrebări, dar fără a influența direct răspunsurile bănuțului sau învinuțului. În unele cauze⁴⁹⁷, practica a recomandat înregistrarea video integrală a audierii, tocmai pentru a preveni ingerințele apărării și pentru a asigura trasabilitatea completă a discuțiilor, element esențial pentru verificarea ulterioară a loialității procedurii.

Prezentarea probelor reprezintă momentul culminant al audierii. În cazurile în care inculpații provin din mediul organelor de aplicare a legii – polițiști, ofițeri de investigații, vameși – cea mai eficientă metodă este confruntarea logică și factuală. Fiecare afirmație a inculpatului trebuie comparată cu datele obiective din cauza penală: rezultatele măsurilor speciale de investigații (imagini, interceptări etc.), seriile bancnotelor, declarațiile martorilor sau rapoartele de expertiză⁴⁹⁸. Această strategie are efectul de a-l determina pe bănuț sau învinuț să explice inconsecvențele și să-și reevalueze poziția procesuală.

⁴⁹⁴ Fisher, R. P., & Geiselman, R. E. (1992). Memory-enhancing techniques for investigative interviewing: The cognitive interview. Charles C Thomas, Publisher. 232 p. Disponibil: https://books.google.md/books/about/MEMORY_ENHANCING_TECHNIQUES_FOR_INVESTIG.html?id=W0_YCQAAQBAJ&redir_esc=y [accesată: 04.12.2024].

⁴⁹⁵ Potrivit art. 104 alin. (3/1) CPP, „Durata audierii neîntrerupte a bănuțului, învinuțului, inculpatului nu poate depăși 4 ore, iar durata audierii în aceeași zi nu poate depăși 8 ore. Bănuțului, învinuțului, inculpatului are dreptul la o pauză de până la 20 de minute pe durata audierii de 4 ore. În cazul persoanelor grav bolnave, durata audierii se stabilește ținând cont de indicațiile medicului.”

⁴⁹⁶ Stancu Emilian, *Tratat de Criminalistică*, Ediția a 2-a revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2002, p. 276. 704 p.

⁴⁹⁷ Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Centru, din 26.08.2021, emisă în Dosarul nr. 1-3122/2020. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/7AB3DB42-828C-426F-8306-CCEC63DCD509 [accesată: 27.09.2024]; Sentința Judecătorei raionului Hîncești din 14.12.2016, emisă în Dosarul nr. 1-364/2016. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/AB45C374-04C2-E611-9A6D-005056A5D154 [accesată: 15.01.2023].

⁴⁹⁸ Sentința Judecătorei Edineț, sediul Dondușeni, din 07.12.2021, emisă în Dosarul nr. 1-137/2021. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/388A08AD-8174-4546-B210-0A4A212F5814 [accesată: 08.01.2024]; Sentința Judecătorei Bălți, sediul Central, din 23.09.2022, emisă în Dosarul nr. 1-589/2022. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/94027792-5686-4BE9-BC1F-E8D55038A1A4 [accesată: 24.10.2024]; Sentința Judecătorei Căușeni, sediul Ștefan Vodă, din 02.08.2017, emisă în Dosarul nr. 1/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/12B3EDE9-7C77-E711-80D3-0050568B44C1 [accesată: 03.09.2023].

Audierea propriu-zisă se încheie, de regulă, printr-o recapitulare logică a celor discutate, permițând bănuitul sau învinuitul să confirme sau să infirme concluziile intermediare ale ofițerului de urmărire penală sau procurorului. Acest moment are valoare tactică majoră, deoarece oferă ocazia consolidării veridicității depoziției și, în cazurile de recunoaștere, conferă coerență întregii declarații. În acest sens, audierea reprezintă nu doar o activitate de obținere a informațiilor, ci și o demonstrație de echilibru între rigoarea juridică, analiza psihologică și arta comunicării, menită să dezvăluie adevărul prin intermediul logicii și al faptelor obiective.

Fixarea audierii și consemnarea declarațiilor. În conformitate cu prevederile art. 104 alin. (5), 260-261 CPP, declarațiile bănuितului sau a învinuitului se consemnează în procesul-verbal al audierii. Este de menționat că în conformitate cu prevederile art. 104 alin. (6) CPP, „în cazul în care bănuitul, învinuitul, inculpatul revine asupra vreuneia din declarațiile sale anterioare sau are de făcut completări, rectificări ori precizări, acestea se consemnează și se semnează în condițiile articolelor 260-261 CPP.” Pe lângă cerințele normelor indicate, în procesul-verbal de audiere se vor reflecta întrebările formulate și răspunsurile în ordinea logică; sub fiecare răspuns al bănuितului sau învinuitului se va semna de către acesta; mențiunile privind prezentarea probelor; ordinea prezentării acestor probe; observațiile părților; semnăturile bănuितului, învinuitului, apărătorului, ofițerului de urmărire penală, procurorului (în dependență cine efectuează audierea).

Literatura de specialitate⁴⁹⁹ subliniază importanța înregistrării integrale a audierii prin mijloace tehnice moderne. Înregistrarea asigură protecția procesuală a ambelor părți și constituie o garanție împotriva contestării ulterioare a veridicității procesului-verbal.

De asemenea, se recomandă ca, în cazurile în care bănuitul sau învinuitul a recunoscut parțial sau total fapta, să se menționeze expres în procesul-verbal că declarațiile au fost date „în deplină cunoștință de cauză, fără constrângere și în prezența apărătorului”, pentru a preveni orice suspiciune de presiune psihologică.

Tactica efectuării confruntărilor în cauzele de corupție comise de funcționari publici cu statut special. Confruntarea constituie una dintre cele mai sensibile activități tactico-criminalistice din procesul de urmărire penală, având un rol decisiv în clarificarea contradicțiilor dintre declarațiile persoanelor implicate și în consolidarea lanțului probator⁵⁰⁰. În cauzele de corupție, această procedură dobândește o semnificație particulară, întrucât natura relației dintre făptuitor și ceilalți participanți este adesea una de tip „consensual” – ambii având un interes comun în ascunderea adevărului. În asemenea circumstanțe, confruntarea devine un mijloc

⁴⁹⁹ Moise Adrian Cristian, Stancu Emilian, *Criminalistica, Elemente metodologice de investigare a infracțiunilor*, Editura Universul Juridic, București, 2023, p. 302. ISBN/ISSN: 978-606-39-0044-0.

⁵⁰⁰ Ruiu Marin, *Criminalistica, Elemente de tactică criminalistică*, Editura Universul Juridic, București, 2017, p. 294-295. 397 p. ISBN 978-606-39-0169-0.

eficient de verificare a veridicității depozițiilor, de analiză comparativă a versiunilor și de observare directă a comportamentului psihologic al participanților⁵⁰¹.

Scopul confruntării este acela de a lămuri contradicțiile dintre declarațiile a două sau mai multe persoane audiate în aceeași cauză, de a obține informații suplimentare relevante, de a confirma sau infirma fapte, împrejurări și situații deja cunoscute și de a verifica declarațiile martorilor, denunțătorilor ori ale bănuiților și învinuiților în raport cu faptele imputate. „Confruntarea reprezintă o activitate de urmărire penală care constă în ascultarea a două persoane, una în prezența celeilalte, ce, anterior, au fost audiate separat, între declarațiile lor existând contraziceri esențiale cu privire la aceeași problemă.”⁵⁰² În investigațiile de corupție, confruntarea are un dublu rol: pe de o parte, contribuie la stabilirea adevărului obiectiv, iar pe de altă parte, servește ca instrument psihologic pentru evaluarea sincerității și coerenței celor implicați.

Particularitățile infrajeciunilor de corupție – caracterul lor disimulat, lipsa unor martori direcți, înțelegerile tacite dintre participanți – fac ca procedura confruntării să devină adesea indispensabilă pentru clarificarea raporturilor dintre părți. Contradicțiile apar, de regulă, în legătură cu existența pretinderii sau acceptării unor sume de bani, cu scopul și legalitatea actelor efectuate, precum și cu conduitele manifestate înainte și după săvârșirea faptei.

Analiza cauzelor din practica judiciară demonstrează că procedura confruntării a fost aplicată în aproximativ 14% din dosarele examinate, fiind determinantă în clarificarea unor contradicții esențiale. De exemplu, într-o cauză examinată⁵⁰³, confruntarea dintre inculpat și martorul denunțător a evidențiat divergențe semnificative între pozițiile acestora, instanța considerând ezitățile inculpatului și limbajul său corporal ca elemente relevante pentru stabilirea vinovăției. Într-un alt caz⁵⁰⁴, de exemplu, confruntarea a precedat recunoașterea parțială a faptei, contribuind decisiv la formarea convingerii instanței asupra existenței raportului ilicit.

Alte spețe⁵⁰⁵ confirmă că, deși procentul confruntărilor este relativ redus, importanța lor tactică și probatorie este considerabilă, în special atunci când există contradicții între depozițiile inculpaților și cele ale denunțătorilor.

⁵⁰¹ Butoi Tudorel, *Interogatoriu – psihologia confruntării în procesul judiciar*, Editura Pro Universitaria, București, 2019, p. 47. 215 p. ISBN 9786062609993.

⁵⁰² Aionitoaie Constantin și alții, *Tratat de tactică criminalistică*, Editura Carpați, Craiova, 1992, p. 167.

⁵⁰³ Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Ciocana, din 19.07.2017, emisă în Dosarul nr. 1-464/2016. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/8175F2AB-206D-E711-80D3-0050568B4C47 [accesată: 20.08.2023].

⁵⁰⁴ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 08.02.2016, emisă în Dosarul nr. 1a-141/2016. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/7E67398E-E9DE-E511-A1AB-005056A5D154 [accesată: 09.03.2023].

⁵⁰⁵ Sentința Judecătorei Edineț, sediul Dondușeni, din 07.12.2021, emisă în Dosarul nr. 1-137/2021. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/388A08AD-8174-4546-B210-0A4A212F5814 [accesată: 08.01.2024]; Sentința Judecătorei Bălți, sediul Central, din 23.09.2022, emisă în Dosarul nr. 1-589/2022. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/94027792-5686-4BE9-BC1F-E8D55038A1A4 [accesată: 24.10.2024]; Sentința Judecătorei Căușeni, sediul Ștefan Vodă, din 02.08.2017, emisă în Dosarul nr.

Pregătirea și efectuarea confruntării. Pregătirea confruntării presupune o analiză minuțioasă a cauzei penale, identificarea contradicțiilor și evaluarea cauzelor acestora⁵⁰⁶. Înainte de stabilirea participanților, ofițerul de urmărire penală sau procurorul trebuie să aprecieze oportunitatea efectuării acestei acțiuni, ținând cont de particularitățile psihologice ale persoanelor implicate și de riscurile potențiale. Este esențială anticiparea impactului psihologic al întâlnirii: confruntarea poate genera presiuni sau reacții emoționale intense, mai ales atunci când unul dintre participanți este fost subaltern, coleg sau superior al celuilalt.

„Este important să fie luată în calcul, dincolo de aspectele tacticii generale, de impactul psiho-social, posibilitatea exercitării unor presiuni asupra părților, martorilor, dar și alternativa unei încercări de compromitere sau de răzbunare.”⁵⁰⁷

Potrivit principiilor formulate de unii autori⁵⁰⁸, eficiența confruntării depinde de gradul de pregătire psihologică a ofițerului de urmărire penală și a procurorului și de capacitatea acestora de a menține echilibrul între control și spontaneitate. În cazurile în care unul dintre participanți este martor-denuțător, trebuie asigurată protecția acestuia⁵⁰⁹, atât înainte, cât și după confruntare, pentru a preveni intimidarea sau răzbunarea.

În mod ideal, înainte de confruntare, persoanele implicate sunt audiate separat pentru a verifica dacă își mențin declarațiile anterioare și pentru a determina gradul de sinceritate sau teama de confruntare. Dacă divergențele dintre declarații sunt majore, confruntarea devine necesară pentru verificarea directă a pozițiilor. Ofițerul de urmărire penală sau procurorul trebuie să stabilească scopul exact al confruntării: confirmarea unor detalii, verificarea sincerității, identificarea contradicțiilor majore sau obținerea de noi informații.

Tactica desfășurării confruntării presupune plasarea participanților în condiții egale – fără ca unul dintre ei să simtă că se află într-o poziție de inferioritate. Totuși, în situațiile funcționarilor publici cu statut special bănuți sau învinuiți de comiterea infracțiunilor de corupție, aceștia pot exercita o presiune psihologică semnificativă asupra martorului. De aceea, martorul trebuie pregătit corespunzător, explicându-i-se scopul confruntării, drepturile și măsurile de siguranță luate pentru protejarea sa. În astfel de situații, este recomandabilă ca la confruntare să fie prezent și procurorul care conduce cu urmărirea penală, care, prin autoritatea sa, poate preveni comportamentele intimidante ale bănuitului și poate asigura respectarea disciplinei procedurale.

1/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/12B3EDE9-7C77-E711-80D3-0050568B44C1 [accesată: 03.09.2023] și altele.

⁵⁰⁶ Ciopraga Aurel, Iacobuță Ioan, *Criminalistica*, Editura Chemarea, Iași, 1997, p. 85.

⁵⁰⁷ Stancu Emilian, Ciobanu Petruț, *Criminalistică, Metodologia criminalistică*, Editura Universul Juridic, București, 2018, p. 280. 336 p. ISBN 978-606-39-0219-2.

⁵⁰⁸ Stancu Emilian, *Tratat de criminalistică*, Editura, Universul Juridic, București, 2002, p. 281.

⁵⁰⁹ A se vedea: Mareș Mihai, *Protecția martorilor și a victimelor infracțiunilor*, Editura Universul Juridic, București, 2024, p. 36-49, 149-154. 350 p. ISBN 978-606-39-1465-2.

Utilizarea mijloacelor tehnice, în special a înregistrărilor video, contribuie la asigurarea unui climat de obiectivitate. Filmarea confruntării permite organului de urmărire penală să se concentreze pe analiza comportamentului participanților – expresia facială, tonul vocii, reacțiile la întrebări – fără a fi distras de necesitatea redactării imediate a procesului-verbal. În plus, înregistrările pot fi folosite ulterior pentru efectuarea expertizelor fonoscopice sau comportamentale. Recomandăm acest mijloc ca element tactic de control al veridicității confruntării, întrucât permite surprinderea momentului de tensiune maximă.

O tehnică frecvent utilizată este așa-numita „stimulare a conflictului controlat”⁵¹⁰. În timpul confruntării, ofițerul de urmărire penală sau procurorul poate permite un dialog liber între participanți, adresându-le întrebări care provoacă discuții contradictorii, dar fără a interveni partizan. În asemenea momente, diferențele de atitudine și reacțiile spontane pot dezvălui cine minte și cine spune adevărul. Este însă esențial ca ofițerul de urmărire penală sau procurorul să mențină controlul asupra situației, evitând ca tensiunea să degenereze în comportamente agresive.

Confruntarea are o valoare aparte atunci când se realizează între bănuit (învinuit) și martorul denunțator⁵¹¹, deoarece aceasta poate duce la clarificarea aspectelor privind pretinderea, remiterea sau acceptarea sumelor de bani ori a altor foloase. În alte cazuri, confruntarea dintre doi inculpați relevă gradul de participare al fiecăruia la activitatea infracțională și stabilește pozițiile reale din cadrul grupului. Analiza efectuată arată că, în 14% dintre cazuri, confruntarea a fost utilizată: în aproximativ 9% între inculpat și martorul denunțator, în 3% între doi inculpați și în 2% între inculpat și alți martori. În majoritatea situațiilor, rezultatul a fost înlăturarea divergențelor, obținerea unor declarații suplimentare sau recunoașterea parțială a vinovăției.

Valoarea probatorie și fixarea rezultatelor confruntării. Deși eficiența confruntării nu se măsoară prin obținerea imediată a recunoașterii faptei, valoarea sa probatorie rezidă în capacitatea de a clarifica circumstanțele faptei și de a consolida alte mijloace de probă. În unele cauze, bănuiții (învinuiții sau inculpații), deși nu au recunoscut fapta în timpul confruntării, au oferit detalii care au permis verificarea logică a versiunilor și au dus la confirmarea vinovăției⁵¹². Observarea comportamentului în timpul confruntării – ezitări, reacții nervoase, evitarea

⁵¹⁰ Халиков Аслям Наилевич, Особенности расследования получения взяток должностными лицами правоохранительных органов, Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук, 12.00.09. - уголовный процесс, криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность, Уфа 2005, с. 172. 238 с. 61: 05-12/1028.

⁵¹¹ Moise Adrian Cristian, Stancu Emilian, Criminalistica, Elemente metodologice de investigare a infracțiunilor, Editura Universul Juridic, București, 2023, pp. 240-241. 400 p. ISBN/ISSN: 978-606-39-1252-8.

⁵¹² Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Ciocana, din 19.07.2017, emisă în Dosarul nr. 1-464/2016. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/8175F2AB-206D-E711-80D3-0050568B4C47 [accesată: 20.08.2023]; Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 08.02.2016, emisă în Dosarul nr. 1a-141/2016. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/7E67398E-E9DE-E511-A1AB-005056A5D154 [accesată: 09.03.2023].

contactului vizual – a fost apreciată de instanțe ca indicii indirecte privind sinceritatea declarațiilor.

Procesul-verbal al confruntării trebuie să consemneze fidel întrebările formulate, răspunsurile oferite, reacțiile comportamentale, momentele de contradicție și declarațiile finale ale participanților. Potrivit art. 113, 260, 261 CPP, precum și a doctrinei criminalistice⁵¹³, procesul-verbal se întocmește imediat după încheierea confruntării și trebuie semnat de toți participanții, inclusiv de apărătorul prezent.

În doctrină, se consideră că valoarea confruntării nu rezidă exclusiv în declarațiile obținute, ci și în comportamentul observat, în reacțiile involuntare și în dinamica interacțiunii. Aceste elemente, coroborate cu alte probe, contribuie la stabilirea gradului de vinovăție. CSJ⁵¹⁴ a subliniat importanța evaluării în ansamblu a probelor, recomandând ca declarațiile rezultate din confruntări să fie interpretate în corelație cu ansamblul materialului probator.

Prin urmare, confruntarea, deși utilizată într-un procent relativ redus (14% din cazuri), reprezintă un mijloc probator cu valoare tactică ridicată în cauzele de corupție. Ea permite organului de urmărire penală să identifice contradicțiile reale dintre declarații, să aprecieze comportamentul participanților și să obțină elemente care, integrate logic în ansamblul probelor, contribuie la stabilirea adevărului. Eficiența acestei activități depinde de pregătirea psihologică și profesională a ofițerului de urmărire penală sau a procurorului, de respectarea principiilor legalității și loialității procesuale și de capacitatea de a transforma confruntarea într-un instrument de echilibru între rigoarea probelor și analiza comportamentală.

4.5. Tactica dispunerii expertizelor judiciare în cazurile de investigare a infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special

Doctrina criminalistică autohtonă a acordat o atenție deosebită regimului tactic al expertizei. Expertiza judiciară este „forma procesual-penală prin care cunoștințele speciale sunt convertite în probă științifică” și că ea „trebuie să rezulte dintr-o metodică științifică, reproductibilă, cu trasabilitate și standarde de calitate”⁵¹⁵. Spre deosebire de expert, specialistul oferă doar explicații tehnice, fără a derula un protocol experimental, iar concluziile sale nu pot substitui raportul de expertiză, care reprezintă rezultatul unei activități științifice verificate

⁵¹³ Moise Adrian Cristian, Stancu Emilian, *Criminalistica, Elemente metodologice de investigare a infracțiunilor*, Editura Universul Juridic, București, 2023, p. 307. 400 p. ISBN/ISSN: 978-606-39-1252-8.

⁵¹⁴ Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru infracțiunile de corupție nr. 11 din 22.12.2014. Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2015, nr.5, pag. 4. Modificată de: Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr. 8 din 15.05.2017. Disponibilă: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=248 [accesată: 16.06.2023].

⁵¹⁵ Pilat Artiom, *Expertiza judiciară în procesul penal*, Teză de doctor în drept, Specialitatea: 554.03: Drept procesual penal, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, Chișinău, 2022, p. 8. Disponibilă: <https://academy.police.md/assets/files/teze-doctorat/pilat-teza.pdf> [accesată: 12.05.2023].

procedural. Trebuie de accentuat că „experții criminaliști nu interpretează legea și nici nu analizează modul în care aceasta este aplicată.”⁵¹⁶

Din perspectivă tactică, dispunerea expertizei presupune o succesiune de decizii esențiale, a căror omisiune poate compromite valoarea probelor: stabilirea necesității expertizei (de ce este indispensabilă și de ce nu e suficientă opinia unui specialist), definirea obiectului și formularea întrebărilor, alegerea expertului sau a instituției competente, pregătirea, ambalarea și sigilarea materialelor, mostrelor comparative și a suporturilor (audio/video/documente/urme), redactarea ordonanței și informarea părților, transmiterea în siguranță către laborator.

Prin urmare, expertiza judiciară reprezintă unul dintre pilonii fundamentali ai procesului penal modern, fiind forma procesuală prin care cunoștințele speciale sunt convertite în probă științifică. În contextul investigării infracțiunilor de corupție, în special a celor comise de funcționari publici cu statut special, rolul expertizei capătă o semnificație sporită, dată fiind natura disimulată, nepublică și sofisticată a acestor fapte. Spre deosebire de alte categorii de infracțiuni, în corupție urmele materiale sunt rareori directe, iar actul infracțional se consumă, de regulă, în condiții de confidențialitate și precauție. În consecință, expertiza devine mijlocul privilegiat de obiectivare a bănuielilor, de confirmare a probatoriului indirect și de stabilire a adevărului judiciar.

Analiza practicii judiciare privind infracțiunile de corupție comise de funcționari publici cu statut special relevă existența constantă, de expertize judiciare, utilizate pentru confirmarea materialității faptelor, a legăturii dintre bănuși/învinuși și mijloacele materiale de probă, precum și pentru autentificarea sau examinarea obiectelor ridicate în cadrul acțiunilor de urmărire penală. Expertiza constituie, în acest context, o verigă științifică indispensabilă care conferă rigurozitate probatoriului, completând alte probe administrate în cauzele penale respective. Totodată, analiza relevă faptul că expertizele au fost utilizate în toate cazurile de corupție, fiind diverse ca tipologie și extrem de utile în confirmarea probatoriului.

Expertiza tehnică a documentelor reprezintă una dintre cele mai utilizate forme de expertiză în investigarea infracțiunilor de corupție, fiind efectuată în toate cauzele analizate⁵¹⁷. Ea are ca scop principal verificarea autenticității bancnotelor și a altor înscrisuri oficiale⁵¹⁸, garantând că obiectul corupției este unul real și are valoare economică. Relevanța acestei

⁵¹⁶ Alămoreanu Sorin, *Teorie și practică în expertizele grafice*, Note de curs pentru master, Editura Hamangiu, 2023, p. 46. 249 p. ISBN 978-606-27-2276-0.

⁵¹⁷ De exemplu: Sentința Judecătorei Ungheni din 19.10.2016, emisă în Dosarul nr. 51-1-1351-04052016 (1-150/2016). Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/EF5F9335-0396-E611-A9BA-005056A5FB1A [accesată: 20.11.2023].

⁵¹⁸ Ghidul ordonatorului expertizelor judiciare, elaborat în cadrul proiectului „Consolidarea eficienței și accesului la justiție în Moldova”, implementat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) Moldova în parteneriat cu Institutul de Reforme Penale, cu suportul financiar al Suediei. Opiniile exprimate în publicație aparțin autorilor și nu reflectă neapărat viziunile IRP, PNUD și ale Suediei, Chișinău, 2022, p. 58. Disponibil: https://cnej.gov.md/sites/default/files/ghidul_ordonatorului_de_expertize_judiciare_completat_web_cu_nr._13_si_14.pdf [accesată: 15.05.2024].

expertize derivă din faptul că autenticitatea semnelor bănești determină însăși încadrarea juridică a faptei și existența laturii obiective a infracțiunii de corupere. Așa cum se menționează în jurisprudență, „(...) în sensul art. 324 alin. (1) CP, la categoria de bunuri nu se referă semnele bănești false. Astfel, dacă coruptul a acceptat sau a primit semne bănești neautentice pentru a realiza o acțiune ce ține de atribuțiile sale de serviciu în favoarea corupătorului sau al persoanelor pe care le reprezintă, atunci cele comise de corupt vor alcătui o tentativă de corupere pasivă (...), deoarece făptuitorul nu și-a realizat intenția, întrucât semnele bănești pe care le acceptă ori primește nu se caracterizează prin autenticitate așa cum și-ar fi dorit făptuitorul.”⁵¹⁹

Un exemplu elocvent este Raportul de expertiză nr. 34/12/1-R-4319 din 19.11.2020 care a „constatat că mijloacele bănești în sumă de 530 lei MDL și 230 euro au fost confecționate la întreprinderea specializată în confecționarea banilor și hârtiilor de valoare”.⁵²⁰

Prin asemenea constatări, expertiza tehnică a documentelor îndeplinește o funcție dublă: pe de o parte, confirmă autenticitatea și proveniența legală a mijloacelor bănești folosite la flagrant; pe de altă parte, contribuie la delimitarea juridică precisă între fapta consumată și tentativa de corupere, asigurând aplicarea corectă a legii penale. Astfel, ea devine o probă indispensabilă în stabilirea adevărului judiciar și în fundamentarea soluțiilor de condamnare a funcționarilor publici cu statut special implicați în acte de corupție.

Expertizele chimice ocupă un loc central în procesul de documentare a infracțiunilor de corupție, în special în cauzele care implică funcționari publici cu statut special. Acestea sunt utilizate pentru identificarea urmelor de substanțe marcatoare – în unele cazuri, substanțe fluorescente aplicate pe bancnotele folosite în cadrul operațiunilor de flagrant. Expertiza chimică a fost efectuată în aproximativ 14% dintre cazurile analizate, având o valoare probatorie decisivă, deoarece confirmă contactul fizic direct dintre persoana bănuită sau învinuită și obiectul actelor de corupție. În numeroase dosare, concluziile expertului chimist au permis stabilirea legăturii materiale dintre bănuit și bancnotele pre-marcate, chiar și în absența martorilor oculari direcți. De exemplu, într-o cauză⁵²¹, expertiza a confirmat prezența urmelor de substanță fluorescentă pe mâinile bănuitului, probând fără echivoc faptul că acesta a manipulat sumele destinate coruperii.

⁵¹⁹ Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.11 din 22.12.2014 cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru infracțiunile de corupție. Publicat în Buletinul Curții Supreme de Justiție a RM, 2015, nr. 5, p. 2.1.

⁵²⁰ Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Centru, din 26.08.2021, emisă în Dosarul nr. 1-3122/2020. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/7AB3DB42-828C-426F-8306-CCEC63DCD509 [accesată: 27.09.2024].

⁵²¹ Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Ciocana, din 06.03.2017, emisă în Dosarul nr. 1-435/2015. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/BEA2179E-5F02-E711-80D0-0050568B4C47 [accesată: 07.04.2023].

Un alt exemplu de referință este Raportul de expertiză nr. 163-1639 din 02.10.2014, conform căruia „toate bancnotele ridicate (...) au inscripția specială cu conținutul (...) și coincide cu mostra prezentată, iar pe suprafața acestora sunt depuneri de substanță specială care coincide cu după conținut cu mostra prezentată.”⁵²²

Astfel de constatări oferă fundament științific probatoriului, transformând indicii într-o dovadă concretă a săvârșirii faptei. Relevanța acestor expertize rezidă nu doar în confirmarea faptului material al primirii banilor, ci și în consolidarea coerenței lanțului probator, asigurând credibilitatea flagrantului și eliminând posibilitatea unor contestări ulterioare privind manipularea sau contaminarea probelor. Prin urmare, expertiza chimică devine un instrument indispensabil al investigației criminalistice moderne, situându-se la intersecția dintre știință și justiție penală.

Aplicarea prealabilă pe bancnote sau pe ambalaje a unor compuși cu proprietăți diferențiatorie, inclusiv luminescență în radiații ultraviolete, creează o amprentă materială susceptibilă de identificare comparativă între urmele desprinse de pe mâinile, vestimentația ori accesoriile subiectului și proba-etalon a substanței utilizate. Validitatea rezultatului depinde de rigoarea procedurilor de recoltare a urmelor, care trebuie realizate de personal necontaminat anterior și în condiții ce previn transferurile secundare, precum și de limitarea întrebărilor procesuale la chestiuni de identificare și omogenitate de compoziție, fără speculații cauzale care ar depăși sfera expertizei chimice.

Expertiza mijloacelor și a tehnologiilor informaționale au fost efectuate în 47% din cauzele analizate. În marea majoritate a cauzelor penale analizate, această expertiză, având ca obiect de examinare telefoane mobile, a demonstrat comunicările scrise dintre funcționarul public cu statut special și denunțatorul. Prin urmare, în contextul criminalistic contemporan, aceste expertize au devenit instrumente esențiale pentru investigarea infracțiunilor de corupție săvârșite de funcționari publici cu statut special. Spre deosebire de probele tradiționale, care fixează doar materialitatea actelor de corupție (bani, documente, obiecte), expertizele mijloacelor și a tehnologiilor informaționale permit reconstrucția comportamentului comunicațional și decizional al subiectului corupției, oferind un tablou complet al contextului infracțional. Pe bună dreptate unii autori menționează că „în vedere digitalizarea sporită a tuturor aspectelor vieții, „probele electronice” au devenit omniprezente în procesele penale”⁵²³.

⁵²² Sentința Judecătorei Leova din 30.03.2015, emisă în Dosarul nr. 1-57/2015. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/0E1C46A8-67F8-E411-B888-005056A5D154 [accesată: 01.04.2023].

⁵²³ Popa Lilia, Metodica cercetării abuzului sexual în privința copiilor prin utilizare tehnologiilor informaționale, Teză de doctor în drept, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, Specialitatea: 554.04 – Criminalistică, expertiză judiciară, investigații operative, Chișinău, 2024, p. 178. Disponibilă: <https://www.anacec.md/files/PopaL-teza.pdf> [accesată: 16.08.2025].

De exemplu, într-un caz, instanța „*consideră că au fost admise următoarele încălcări, nu este clar cine a efectuat înregistrările date; nu este clar unde este originalul înregistrărilor date, ori organul de urmărire penală nu a examinat suportul tehnic care se presupune că a realizat înregistrarea; Nu este clar când de către cine în ce condiții au fost utilizate și manipulate înregistrările care se declară a fi existente pe DVD, însăși din ora care este afișată pe înregistrare, se demonstrează, că în fapt lipsesc mai bine de 10 minute de înregistrării, din lipsa originalului înregistrării nu a fost posibilă efectuarea expertizei informaționale a suporturilor digitale și a înregistrărilor în cauză.*”⁵²⁴ Acest exemplu evidențiază importanța expertizei mijloacelor și a tehnologiilor informaționale în cauzele de corupție comise de funcționarii publici cu statut special, întrucât analiza tehnică a suporturilor electronice (înregistrări, dispozitive, medii de stocare) este esențială pentru confirmarea autenticității probelor, stabilirea integrității materialelor audio-video și excluderea riscului de manipulare sau editare a înregistrărilor folosite ca probe în instanță.

Examinarea telefoanelor mobile, a laptopurilor sau a mediilor de stocare contribuie la stabilirea traseului comunicărilor, la verificarea concordanței temporale dintre discuții și actele de executare a faptei, precum și la identificarea complicilor sau a intermediarilor. Din punct de vedere științific, expertizele mijloacelor și a tehnologiilor informaționale consolidează caracterul obiectiv al urmăririi penale, întrucât oferă probe tehnice ireversibile, protejate prin mecanisme de integritate (hash, meta-date, timpi de acces). În raport cu standardele internaționale (ISO/IEC 27037:2012⁵²⁵ și ghidurile ENFSI⁵²⁶), aceste expertize ridică nivelul de încredere în actul probator, mai ales în cauzele care implică colaborări între instituții de aplicare a legii, unde interacțiunile electronice pot constitui cheia demonstrației vinovăției. Relevanța lor sporește și prin prisma prevenției instituționale: expertizele mijloacelor și a tehnologiilor informaționale nu doar confirmă comiterea faptei, ci pot evidenția modele recurente de comunicare infracțională (de exemplu, utilizarea acelorași aplicații criptate sau a acelorași contacte intermediare), facilitând astfel identificarea timpurie a rețelelor corupte. În ansamblu, expertiza digitală transformă investigația într-un proces multidimensional, în care analiza datelor electronice completează analiza clasică a probelor materiale, devenind un indicator al profesionalizării investigațiilor anticorupție în cauzele care vizează funcționarii publici cu statut special.

⁵²⁴ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Cahul din 11.07.2022, emisă în Dosarul nr. 1-19040571-05-1r-14012022. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/48D11D45-A51F-472C-81A3-2281A8130846 [accesată: 12.08.2024].

⁵²⁵ Information technology – Security techniques – Guidelines for identification, collection, acquisition and preservation of digital evidence, Edition 1, 2012. Disponibilă: <https://www.iso.org/standard/44381.html> [accesată: 24.04.2024].

⁵²⁶ Disponibile: <https://enfsi.eu/about-enfsi/structure/working-groups/documents-page/documents/best-practice-manuals/> [accesate: 12.04.2024].

Expertizele fonos- și videogramice au o importanță esențială în cauzele de corupție care implică funcționari publici cu statut special, întrucât permit verificarea riguroasă a autenticității și integrității înregistrărilor audio-video obținute în cadrul măsurilor speciale de investigație sau a celor prezentate de părți. Aceste expertize au fost întâlnite în aproximativ 6% dintre cauze, având rolul de a certifica dacă înregistrările ambientale nu au fost modificate, trunchiate sau montate ulterior, fie dacă vocea este a bănuitului/învinuitului sau a altei persoane.

„Expertiza vocii și vorbirii are ca obiect identificarea unei persoane pe baza particularităților generate de construcția aparatului fonos-respirator sau de constituirea și pronunțarea sunetelor, silabelor, cuvintelor ori frazelor care compun vorbirea. Această tehnică se bazează pe mai multe criterii de apreciere a vocii umane: claritate, timbru, tonalitate, accent etc.”⁵²⁷.

„Emisia vocală este cea care creează urma sonoră (digitală, magnetică etc.), purtătoare a caracteristicilor generale și individuale proprii vorbitorului, imprimată pe un suport determinat și a cărei examinare într-un laborator fonos-criminalist poate conduce la identificarea vorbitorului, precum și la stabilirea falsurilor”⁵²⁸.

În această arhitectură, expertiza fonos- și videografică deține un rol cardinal atunci când înregistrările ambientale, discursive sau ale momentului transmiterii avantajului necuvenit devin suport probator central, devenind urme electronice⁵²⁹. Analiza spectroacustică și lingvistică, completată de examinări organoleptice, microscopice și magneto-optice ale suportului, se structurează pe două paliere convergente: identificarea vocii și diagnosticul integrității înregistrării. Prima urmărește atribuirea vocii unui subiect determinat, cuantificarea participanților, precum și relevarea trăsăturilor de vorbire cu valoare identificatoare; a doua vizează autenticitatea materialului, continuitatea semnalului și excluderea intervențiilor de montaj ori a alterărilor de conținut. În plan tactic, chiar în ipoteza unei recunoașteri inițiale de către subiect, este rațională evaluarea cel puțin a autenticității, pentru a preveni strategiile ulterioare de contestare, iar acolo unde identitatea vocii este negată, se impune combinarea diagnosticului integrității înregistrării cu demersul de identificare. Reușita ambelor demersuri depinde de calitatea și comparabilitatea probelor de referință, de controlul zgomotelor și de o conservare riguroasă a suporturilor originale, în condiții care exclud degradarea și inducțiile electromagnetice.

⁵²⁷ Alămoreanu Sorin, *Problematika expertizelor criminalistice*, Note de curs pentru studii de master, Editura Hamangiu, 2013, p. 138. 159 p. ISBN 978-606-522-579-4. A se vedea și Hotărârea CtEDO, *Mirilashvili v. Russia*, din 05.06.2009. Disponibilă: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-90099%22%5D%7D> [accesată: 16.01.2026].

⁵²⁸ Alămoreanu Sorin, *Problematika expertizelor criminalistice*, Note de curs pentru studii de master, Editura Hamangiu, 2013, p. 139. 159 p. ISBN 978-606-522-579-4.

⁵²⁹ Magherescu Delia, *Teoria generală a expertizelor criminalistice* (capitolul VII, §8.2. Investigarea criminalistică a corupției, pp. 280-283), Editura Hamangiu, București, 2021, p. 280. 405 p. ISBN 978-606-27-1804-6.

Prin raportare la standardele tehnice, la normele procesual-penale și la tactica criminalistică, expertiza fonografică reprezintă o garanție a corectitudinii probatoriului digital, eliminând orice bănuială de provocare sau de falsificare a probelor. Într-un caz analizat, *„Raportul de expertiză judiciară nr. 1353-1356 din 09 iulie 2019, conform căruia pe CD-R disc (...) prezentat la cercetare este o înregistrare audio (...). Pe CD-R de model (...) sunt 6 înregistrări audio (...). Dialogul dintre înregistrările audio (...) este întreținut între 3 persoane cu voce de bărbat, la fiecare dialog din cele șase înregistrări (...) participă câte două persoane cu voce de bărbat. Înregistrările audio supuse expertizei (...) nu sunt valabile pentru efectuarea unui examen comparativ în vederea stabilirii persoanei după fonograma vorbită, deoarece au fost prezentate înregistrările audio în copii, însă era necesar de a fi prezentate înregistrările audio în original.”*⁵³⁰ Acest exemplu evidențiază valoarea probatorie a acestor expertize, dar și limitele lor tehnice: în absența suporturilor originale, concluziile rămân relative și nu pot servi ca bază pentru identificarea vocii. Totuși, chiar și în asemenea situații, analiza expertului confirmă existența și coerența materialului probator, contribuind la stabilirea faptului că înregistrarea reflectă o situație reală și relevantă pentru cauză. În ansamblu, expertizele fonografice consolidează fundamentul științific al investigațiilor anticorupție și sporesc credibilitatea actului de justiție prin validarea probelor electronice într-un cadru procedural obiectiv.

Expertizele grafoscopice au un rol distinct în arhitectura probatorie a investigațiilor anticorupție care vizează funcționarii publici cu statut special, oferind suport științific în stabilirea autenticității semnăturilor și a scrisului de mână de pe documentele întocmite în exercițiul funcției. Aceste expertize au fost aplicate în aproximativ 4% dintre dosarele analizate, fiind solicitate mai ales în cauzele în care se pune sub semnul întrebării veridicitatea unor acte procedurale, rapoarte de serviciu sau procese-verbale întocmite de bănuți ori învinuiți.

Prin intermediul lor, organul de urmărire penală poate determina nu doar cine a completat sau semnat un document, ci și dacă actul a fost falsificat intenționat pentru a acoperi o acțiune ilegală sau pentru a justifica retroactiv o intervenție administrativă. Un exemplu relevant este oferit de Raportul de expertiză grafoscopică nr. 275 din 04.11.2014, unde s-a constatat că *„(...) T.N.P. a executat textul manuscris din procesul-verbal de reținere a scuterului (...) din 15.09.2014 și din raportul agentului constator din 15.09.2014 cu privire a depistarea de către acesta la 15.09.2014 a faptului conducerii scuterului fără acte (...), precum și probabil de către acesta au fost executate semnăturile din numele agentului constator din aceste acte.”*

Relevanța acestor concluzii constă în faptul că expertiza grafoscopică devine o punte între știința criminalistică și analiza probelor administrative, contribuind la demascarea

⁵³⁰ Decizia Colegiul judiciar al Curții de Apel Comrat din 18.10.2022, emisă în Dosarul nr. 1a-13/2021. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/930BE895-5BE3-4A17-9D40-4011B87624ED [accesată: 19.11.2024].

tentativelor de disimulare a faptelor de corupție prin fals în acte oficiale. În investigațiile care implică funcționari publici cu statut special, asemenea expertize au o valoare dublă: ele confirmă materialitatea infracțiunii și consolidează încrederea în autenticitatea probelor scrise, garantând astfel obiectivitatea și legalitatea procesului penal.

Complementar, expertiza grafoscopică răspunde nevoii de a obiectiva decalajul dintre conduita funcționarului conform rolului funcțional și conduita efectivă proiectată în documentele generate sau manipulate în exercițiul funcției. Identificarea autorului scrisului ori a semnăturii, dar și diagnosticul unor condiții atipice de scriere – de la tentative de deghizare grafică la influențe fiziologice sau contextuale – sunt realizate prin metode calitativ-descriptive și grafice, asistate de instrumentație optic-fotografică și, acolo unde obiectele sunt de mic volum, de proceduri informatizate ori modelări probabilistice menite să calibreze gradul de certitudine. Valoarea adăugată a acestor determinări se potențează prin obținerea de mostre comparative adecvate, libere sau experimentale, prin formularea țintită a întrebărilor adresate expertului și prin eliminarea solicitărilor care exced competența tehnică a metodei.

Expertizele dactiloscopice, deși aplicate într-un procent redus (aproximativ 2,4% dintre cauzele analizate), au o semnificație majoră în confirmarea participării directe a funcționarului public cu statut special la fapta de corupție. Ele contribuie la reconstituirea contactului fizic dintre bănuțit/învinuit și obiectul infracțiunii, prin identificarea urmelor papilare lăstate pe bancnote, plicuri sau alte suporturi folosite la transmiterea banilor. Un exemplu elocvent îl constituie Rapoartele de expertiză nr. 164, 165, întocmite la 26 august 2016 de către Centrul Național Anticorupție, care concluzionează că „două urme digitale de pe plicul (fără inscripții) de culoare albă, cu dimensiunile 110x60, ridicat în cadrul percheziției automobilului (...) din 07 iunie 2016 au fost create de A.D.C., cu degetul arătător al mâinii stângi.”⁵³¹

Acest tip de expertiză oferă o probă materială directă, imposibil de contestat, care consolidează ansamblul probator bazat pe flagrant, măsuri speciale de investigații și declarații. Relevanța sa se amplifică în cauzele în care bănuțitii/învinuții neagă contactul cu obiectul corupției, expertiza dactiloscopică transformând simple indicii într-o dovadă științifică certă a implicării. Prin precizia sa tehnică, ea reprezintă una dintre cele mai solide garanții ale obiectivității investigației anticorupție și ale corectitudinii procesului penal.

Deși în niciunul dintre dosarele analizate nu a fost dispusă o *expertiză biologică*, acest tip de examinare științifică are un potențial semnificativ în investigarea infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special. În asemenea cauze, expertiza biologică poate fi aplicată cu succes pentru identificarea bănuțitului, prin analiza urmelor biologice depistate pe

⁵³¹ Sentința Judecătorei Chișinău din 31.01.2020, emisă în Dosarul nr. 1-19/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/DA78EF70-7860-4D14-BB91-95A6BA9E4435 [accesată: 01.03.2024].

bancnotele transmise, pe ambalajele folosite la predarea corupției ori pe obiectele din locul comiterii faptei. La fel ca și expertizele dactiloscopice, care confirmă prezența fizică a făptuitorului la locul infracțiunii, expertizele biologice permit stabilirea cu precizie științifică a persoanei care a intrat în contact cu obiectul corupției, oferind o probă directă de o forță probatorie incontestabilă. Într-o asemenea situație, poziția apărării potrivit căreia inculpatul nu ar fi atins banii, bunurile sau nu s-ar fi aflat în locul respectiv devine lipsită de relevanță, fiind contrazisă de o dovadă materială obiectivă și verificabilă prin metode științifice.

Totodată, în anumite cauze, organul de urmărire penală ar putea dispune și alte forme de expertiză, precum *expertizele psihologice* sau *psihiatrice*, atunci când există indicii privind tulburările emoționale, presiunile morale, gradul de discernământ ori capacitatea de asumare a răspunderii penale a funcționarului implicat. Aceste expertize au menirea de a evalua motivația subiectivă a comportamentului infracțional, stabilind dacă acțiunea a fost determinată de factori interni – stres profesional, constrângere morală, dependență de autoritate – sau de circumstanțe externe, cum ar fi influența mediului instituțional ori corupția sistemică. În acest fel, expertizele psihologice și psihiatrice pot contribui la o înțelegere complexă a personalității făptuitorului, oferind organelor de urmărire penală și, ulterior, instanțelor de judecată o perspectivă completă asupra cauzelor profunde care au generat comportamentul infracțional și sprijinind adoptarea unor soluții penale echitabile și fundamentate științific.

4.6. Tactica criminalistică a efectuării altor acțiuni de urmărire penală în cauzele de corupție comise de funcționarii publici cu statut special

Pe lângă acțiunile de urmărire penală analizate anterior, caracteristice pentru investigarea infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special se remarcă o serie de alte activități procesual-tactice deosebit de importante și eficiente, prin care se asigură obținerea, verificarea și confirmarea probelor materiale și personale. Dintre acestea, o relevanță aparte o au ridicarea de obiecte și documente, examinarea și prezentarea spre recunoaștere – acțiuni care, deși apar adesea în plan secundar față de percheziție, cercetarea la fața locului sau audiere, dețin un rol esențial în procesul de individualizare a făptuitorului și de consolidare a probatoriului.

Aceste activități sunt, în mod tradițional, considerate veritabile etape de tranziție între descoperirea urmei infracționale și transformarea acesteia în probă științifică, fiecare având o finalitate distinctă, dar interdependentă. Ridicarea asigură conservarea imediată a mijloacelor materiale de probă, examinarea conferă certitudine asupra autenticității și provenienței acestora, iar prezentarea spre recunoaștere oferă o confirmare umană directă, indispensabilă în cauzele unde proba tehnică trebuie coroborată cu percepțiile martorilor.

În cauzele de corupție comise de funcționari publici cu statut special, unde acțiunile infracționale se caracterizează prin discreție, rapiditate și un grad ridicat de disimulare, aceste acțiuni procesual-tactice capătă o semnificație aparte. Ele permit organelor de urmărire penală să stabilească legătura concretă dintre faptă, autor și obiectul material al infracțiunii, să verifice veridicitatea înscrisurilor, să confirme autenticitatea urmelor și să consolideze lanțul de probatoriu care duce la aflarea adevărului.

În continuare, vom analiza particularitățile tactice ale acestor acțiuni – ridicarea, examinarea și prezentarea spre recunoaștere – evidențiind importanța lor practică, deficiențele identificate în jurisprudență, precum și recomandările doctrinare și operative care pot contribui la creșterea eficienței procesului de urmărire penală și la consolidarea calității actului de justiție.

Ridicarea de obiecte și documente reprezintă una dintre acțiunile criminalistice esențiale ale urmăririi penale, prin care se asigură conservarea imediată a urmelor materiale și a mijloacelor de probă înainte ca acestea să fie distruse, alterate sau pierdute. În contextul infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special, această acțiune are o valoare probatorie sporită, întrucât actele de corupție se desfășoară, de regulă, în condiții de confidențialitate, iar urmele lor materiale sunt rare, fragile și adesea unice. Analiza statistică realizată asupra practicii judiciare examinate arată că ridicarea de obiecte și documente a fost dispusă în 72% dintre cazuri, iar în aproximativ 40% dintre acestea instanțele au constatat deficiențe privind documentarea sau menținerea „lanțului de custodie”⁵³². În cauzele analizate, ridicarea a vizat în special sumele de bani marcate, documentele administrative, registrele de evidență, actele contabile, telefoanele mobile, stick-urile, înscrisurile de serviciu și corespondența electronică, toate acestea având valoare dublă – atât ca mijloc material de probă, cât și ca suport al altor urme criminalistice.

Din punct de vedere tactic, ridicarea trebuie efectuată imediat ce obiectul este identificat ca relevant pentru cauză, iar procesul-verbal trebuie redactat detaliat, cuprinzând descrierea completă a obiectului, starea, poziția, culoarea, inscripțiile, dimensiunile și contextul ridicării. De exemplu, într-un caz⁵³³, instanța a constatat lipsa corelării numerice între obiectele fotografiate și cele menționate în procesul-verbal, reducând astfel credibilitatea probatoriului. Pentru evitarea unor asemenea deficiențe, ridicarea trebuie documentată prin fotografii și numerotare secvențială, iar imaginile anexate la cauza penală trebuie să corespundă exact ordinii obiectelor

⁵³² Prin expresia „lanț de custodie” se înțelege succesiunea completă și documentată a tuturor etapelor prin care trece o probă materială – de la momentul identificării și ridicării acesteia până la prezentarea în instanță sau distrugerea ei conform legii. În sens criminalistic și procesual, lanțul de custodie reprezintă traseul fizic și juridic al probei, fiind elementul care garantează că obiectul examinat de expert sau de organul de urmărire penală este același cu cel ridicat la fața locului, fără contaminări, substituirii sau manipulări.

⁵³³ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 11.02.2015, emisă în Dosarul nr. 1a-107/2015. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/95EFEF2B-C5C7-E411-A983-005056A5FB1A [accesată. 12.03.2023].

descrise. Obiectele care pot conține urme biologice, chimice sau dactiloscopice trebuie manipulate doar cu mănuși sterile, ambalate individual și sigilate pentru a preveni contaminarea, în timp ce bancnotele sau plicurile folosite în operațiuni de flagrant trebuie închise în plicuri opace, numerotate și contrasemnate de toți participanții.

Doctrina criminalistică relevă că ridicarea de obiecte și documente nu se rezumă la simpla preluare fizică a acestora, ci presupune un proces tactic complex, menit să transforme indiciile în probe științifice autentice. Aceasta presupune respectarea unui lanț logic de operațiuni: identificarea obiectului, documentarea vizuală, descrierea detaliată, sigilarea, ambalarea corespunzătoare și menținerea lanțului de custodie până la expertizare sau până la recunoașterea acestuia în calitate de corp delict. După aceasta, obiectul delict se va păstra potrivit prevederilor legale până la decizia definitivă a instanței de judecată sau a procurorului. În lipsa acestor etape, proba își poate pierde integritatea, iar instanța poate refuza valorificarea ei. Lanțul de custodie, definit ca succesiunea documentată a persoanelor care manipulează obiectul, garantează că materialul analizat de expert este același cu cel ridicat la locul faptei. Într-un alt caz⁵³⁴, de exemplu, instanța a reținut că organul de urmărire penală a ridicat doar o parte dintre registrele contabile ale unei instituții publice, fără a asigura integritatea documentelor, fapt care a dus la neclarități privind proveniența sumelor indicate în rechizitoriu. Instanța a constatat că ridicarea parțială a „*rupt coerența probatoriului și a diminuat valoarea rezultatelor expertizei contabile*”, formulând o critică directă la adresa organelor de urmărire penală pentru lipsa de rigoare procedurală.

Analiza comparativă a cauzelor arată că acolo unde ridicarea a fost efectuată cu respectarea normelor criminalistice, probele au fost validate de instanță fără rezerve. Într-o cauză⁵³⁵, de exemplu, ridicarea bancnotelor de 50 euro inscripționate „MITA CCCEC” s-a realizat exemplar: procesul-verbal conținea descrierea exactă a fiecărei bancnote, planșele fotografice erau anexate la cauza penală, iar ordonanța de recunoaștere a obiectelor ca mijloace materiale de probă a fost emisă imediat. Expertiza ulterioară a confirmat prezența substanței fluorescente pe mâinile bănuțului, dovedind contactul direct cu obiectul corupției și asigurând valoarea deplină a probatoriului.

Pentru a uniformiza practica și a preveni erorile procedurale, se recomandă implementarea unui formular unic de inventariere a obiectelor ridicate, cu rubrici destinate descrierii detaliate, semnăturilor persoanelor implicate, momentului preluării și condițiilor de

⁵³⁴ Sentința Judecătorei Chișinău din 31.01.2020, emisă în Dosarul nr. 1-19/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/DA78EF70-7860-4D14-BB91-95A6BA9E4435 [accesată: 01.02.2024].

⁵³⁵ Decizia Colegiului judiciar penal al Curții de Apel Bălți din 25.03.2015, emisă în Dosarul nr. 1a-100/15. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/9B30A78D-0FF3-E411-A983-005056A5FB1A [accesată: 26.04.2023].

păstrare. Totodată, trebuie asigurată fotografierea dublă – generală și de detaliu – a fiecărui obiect, în ordinea în care este enumerat în procesul-verbal. Ambalarea diferențiată în funcție de natura obiectului este obligatorie: probele biologice trebuie izolate, cele chimice păstrate la temperatură constantă, iar obiectele metalice ferite de umiditate. Se recomandă de asemenea menționarea explicită, în procesul-verbal, a mijloacelor utilizate pentru transportul și depozitarea probelor, precum și a locului exact unde acestea au fost predate în custodie.

O atenție specială trebuie acordată documentelor ridicate în cauzele de corupție. În 47% dintre cauzele penale analizate, acestea au constat în acte administrative, note de serviciu, documente contabile sau registre de evidență. În 11% dintre cazuri, instanțele au constatat că ridicarea s-a făcut fără a include toate anexele sau paginile aferente, ceea ce a dus la contestarea validității actelor. Pentru a evita asemenea situații, organul de urmărire penală trebuie să verifice completitudinea fiecărui document ridicat, să numeroteze filele, să menționeze eventualele lipsuri și să solicite instituției deținatoare eliberarea unei copii certificate.

Ridicarea corectă a obiectelor și documentelor are o dublă valoare: confirmă materialitatea faptei și creează premisele expertizării ulterioare. În plan tactic, ridicarea trebuie privită ca o operațiune de tranziție între descoperirea urmei și obținerea probei științifice. O simplă neconcordanță între fotografii, procesul-verbal și obiectele aflate în custodie poate afecta grav admisibilitatea probei în instanță. De aceea, organele de urmărire penală trebuie să dezvolte proceduri interne standardizate pentru manipularea probelor, să instituie registre electronice ale lanțului de custodie și să organizeze instruirii periodice privind aplicarea metodelor criminalistice moderne de conservare.

Analiza de ansamblu evidențiază că în 85% dintre cauzele penale în care ridicarea a fost documentată complet, cu planșe, sigilări și mențiuni clare privind lanțul de custodie, instanțele au considerat probele ca fiind concludente și admisibile. În schimb, în 15% dintre cazuri, lipsa acestor elemente a determinat fie excluderea probei, fie diminuarea valorii sale probatorii. Prin urmare, ridicarea de obiecte și documente trebuie tratată nu ca un act formal, ci ca o veritabilă operațiune științifică, în care precizia procedurală și rigoarea tehnică devin garanții ale adevărului judiciar. În cauzele de corupție, unde proba directă este dificil de obținut, fiecare obiect ridicat și fiecare document sigilat pot face diferența între o simplă bănuială și o condamnare întemeiată pe dovezi.

Tactica examinării obiectelor și documentelor. Examinarea obiectelor și documentelor reprezintă o etapă esențială în construcția probatoriului criminalistic, fiind procesul tehnico-științific care urmează ridicării și care are drept scop verificarea autenticității, provenienței și relevanței probelor materiale. Analiza cauzelor penale de corupție comise de funcționari publici

cu statut special arată că astfel de examinări au fost efectuate în 100%, ceea ce confirmă rolul lor indispensabil în fundamentarea concluziilor judiciare.

În 14% dintre cazuri, s-a recurs la marcarea chimică a bancnotelor și la verificarea fluorescență prin expertize specializate, o procedură deosebit de eficientă pentru dovedirea contactului direct dintre funcționarul corupt și obiectul corupției. Marcarea prealabilă a bancnotelor cu substanțe fluorescente sau coloranți speciali s-a dovedit una dintre cele mai sigure tactici probatorii. Într-un caz⁵³⁶, raportul de expertiză nr. 1670–1671/02.08.2012 a confirmat că pe aversul bancnotelor de 50 euro se vizualiza inscripția „MITA CCCEC”, iar pe mâinile bănuțului au fost depistate particule ale aceleiași substanțe. În asemenea situații, organul de urmărire penală trebuie să se asigure că prelevarea urmelor este efectuată exclusiv de personal neimplicat în operațiune, cu echipamente sterile, că procesul este documentat video, iar mostrele de substanță utilizată la marcaj sunt conservate separat ca probe-martor.

În ceea ce privește examinarea documentelor, analiza a evidențiat că în 47% dintre cauze aceasta a vizat acte contabile, registre de evidență, documente fiscale, note de serviciu, ordine administrative, precum și dosare contravenționale sau penale conexe. În numeroase situații, instanțele au semnalat deficiențe de formă, în special lipsa semnăturilor de predare-primire, absența ștampilelor de autentificare sau numerotarea necorespunzătoare a filelor.

Examinarea documentelor provenite din alte cauze a fost constatată în 22% dintre dosarele analizate, reflectând complexitatea cauzelor de corupție, unde aceiași funcționari sunt vizati simultan în proceduri penale, contravenționale sau disciplinare. Într-o cauză⁵³⁷, de exemplu, instanța a dispus corelarea între înscrisurile din dosarul contravențional și probele din dosarul de corupție, întrucât actele administrative justificau parțial sumele de bani primite de inculpat. Lipsa unei verificări unitare a acestor documente a generat neclarități în analiza probatoriului, iar instanța a subliniat nevoia unui mecanism unic de evidență interinstituțională, care să permită atașarea integrală și certificarea provenienței înscrisurilor din cauze conexe. Dimpotrivă, în unele cazuri⁵³⁸, examinarea purtătorilor de informații și a actelor procedurale ridicate dintr-o cauză penală a permis organului de urmărire penală să administreze probe concludente, pertinente și utile, astfel încât, ulterior, instanța de judecată, recunoscându-le admisibile, l-a condamnat pe inculpat.

⁵³⁶ Decizia Colegiului judiciar penal al Curții de Apel Bălți din 25.03.2015, emisă în Dosarul nr. 1a-100/15. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/9B30A78D-0FF3-E411-A983-005056A5FB1A [accesată: 26.04.2023].

⁵³⁷ Sentința Judecătorei Criuleni, sediul Dubăsari, din 12.08.2019, emisă în Dosarul nr. 1-145/17. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/0A45AF38-B829-420B-8C6A-B7E16DBA9040 [accesată: 13.09.2023].

⁵³⁸ Sentința Judecătorei Drochia, sediul Rîșcani, din 09.10.2020, emisă în Dosarul nr. 1-153/2020. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/D2FCC20F-D06A-49F2-BA7F-75A9DA119C47 [accesată: 10.11.2024].

De asemenea, în alte cazuri, instanțele au remarcat lipsa de rigoare în examinarea suporturilor tehnice – în special înregistrările digitale – observând că *„organul de urmărire penală nu a examinat suportul tehnic care se presupune că a realizat înregistrarea; (...) însăși din ora care este afișată pe înregistrare, se demonstrează că în fapt lipsesc mai bine de 10 minute de înregistrării (...).”*⁵³⁹ Această deficiență, întâlnită în aproximativ 9% dintre cazuri, relevă o problemă procedurală și de tactică criminalistică gravă: absența originalului materialului supus analizei, ceea ce face imposibilă efectuarea expertizei mijloacelor și a tehnologiilor informaționale și compromite valoarea probatorie a înregistrării. Pentru a preveni astfel de situații, organul de urmărire penală trebuie să asigure prevenirea, pierderea, deteriorarea, alterarea, atingerea între ele sau amestecul corpurilor delictive ori al altor obiecte. Cu alte cuvinte, conservarea suporturilor originale, să le sigileze și să dispună, la nevoie, expertizele corespunzătoare, solicitând instituției de expertiză verificarea integrității și a eventualelor editări. În acest sens, astfel de garanții sunt reglementate și în art. 160 CPP, care prevede că: *„La păstrarea corpurilor delictive și a altor obiecte, la transmiterea lor pentru efectuarea expertizei judiciare sau a constatării tehnico-științifice sau medico-legale, precum și la transmiterea cauzei altui organ de urmărire penală sau altei instanțe judecătorești trebuie să fie luate măsuri pentru a preveni pierderea, deteriorarea, alterarea, atingerea între ele sau amestecul corpurilor delictive ori al altor obiecte. În cazul transmiterii cauzei, în documentul de însoțire, în anexele la el și în informația anexată la rechizitoriu se indică toate corpurile delictive și alte obiecte care au fost anexate la dosar și pe care îl însoțesc, precum și locul lor de păstrare dacă ele nu sânt anexate la dosar. La transmiterea cauzei în care figurează corpuri delictive, organul care primește cauza verifică prezența obiectelor anexate la dosar în conformitate cu datele menționate în documentul de însoțire a cauzei. Despre rezultatele acestei verificări se face mențiune în documentul de însoțire.”* Aceste aspecte țin, în mod direct, de tactica criminalistică, nu doar de prevederile procedurale.

Examinarea nu trebuie privită ca o formalitate post-ridicare, ci ca un proces științific de validare a autenticității și relevanței probelor. Pentru obiectele materiale, examinarea se concentrează pe identificarea urmelor, determinarea compoziției chimice, stabilirea similitudinii între urmele descoperite și proba-etalon. Pentru documente, examinarea se extinde asupra elementelor grafice, a suportului, a materialelor de scriere și a conținutului semantic. Din punct de vedere tactic, organul de urmărire penală trebuie să stabilească din start scopul examinării: identificarea, autentificarea, compararea, analiza complexă sau determinarea provenienței.

⁵³⁹ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Cahul din 11.07.2022, emisă în Dosarul nr. 1-19040571-05-1r-14012022. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/48D11D45-A51F-472C-81A3-2281A8130846 [accesată: 12.08.2024].

Tactica prezentării spre recunoaștere. Prezentarea spre recunoaștere constituie una dintre cele mai complexe și sensibile acțiuni de urmărire penală, prin care se realizează identificarea persoanei⁵⁴⁰ sau a obiectului asociat comiterii faptei. Ea are o importanță deosebită în cauzele de corupție comise de funcționari publici cu statut special, unde de regulă interacțiunile dintre făptuitor și denunțator se desfășoară pe perioade scurte, în condiții de discreție, iar urmele materiale sunt puține. Această acțiune procedurală are scopul de a confirma sau de a infirma declarațiile martorilor și ale părților vătămate, printr-un proces obiectiv de recunoaștere vizuală, auditivă sau contextuală, în care se elimină orice influență subiectivă.

Analiza cauzelor penale examinate arată că prezentarea spre recunoaștere a fost efectuată în 29% dintre cazuri, fiind utilizată atât pentru identificarea persoanelor, cât și pentru recunoașterea obiectelor implicate în transmiterea corupției. Într-o cauză, de exemplu, martorul l-a identificat fără echivoc pe polițistul care i-a pretins bani, confirmând depozițiile anterioare: „*Procesul-verbal de prezentare spre recunoaștere a persoanei (...), care confirmă că martorul (...) l-a recunoscut pe (...) ca fiind colaboratorul de poliție care l-a stopat în timp ce se deplasa cu mijlocul de transport și care a primit bani în sumă de 3000 lei.*”⁵⁴¹ Această recunoaștere a fost determinantă pentru stabilirea legăturii directe dintre funcționarul public cu statut special și obiectul corupției, fiind considerată de instanță o probă concludentă.

Din punct de vedere tactic, prezentarea spre recunoaștere trebuie să fie organizată conform prevederilor art. 116–117 CPP, asigurându-se participarea unui număr de cel puțin patru persoane comparabile ca vârstă, constituție și aspect exterior, atunci când este vorba despre persoane, iar în cazul obiectelor, acestea trebuie prezentate împreună cu cel puțin alte 2 obiecte omogene. Procedura trebuie să se desfășoare în absența oricărei sugestii directe sau indirecte din partea organului de urmărire penală, iar ordinea de prezentare trebuie modificată la fiecare sesiune, pentru a elimina posibilitatea influențării martorului.

În situațiile în care victima sau martorii nu dețin date exacte privind identitatea făptuitorului, ori informațiile pot fi eronate, prezentarea spre recunoaștere trebuie efectuată în mod obligatoriu⁵⁴², pentru a asigura confirmarea obiectivă a percepției acestora și pentru a evita identificările subiective bazate pe declarații incomplete. În schimb, nu se prezintă spre recunoaștere persoanele bănuite sau învinuite care sunt deja cunoscute de martori ori de victimă,

⁵⁴⁰ Степанов В. В., Научные и правовые основы предъявления для опознания при расследовании преступлений / Степанов В. В., Михайлова Ю. Н., Саратов, 2003, с. 29. 168 с.

⁵⁴¹ Sentința Judecătorei Chișinău din 31.01.2020, emisă în Dosarul nr. 1-19/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/DA78EF70-7860-4D14-BB91-95A6BA9E4435 [accesată: 01.03.2024].

⁵⁴² Баев О., Солодов Д., Производство следственных действий: криминалистический анализ УПК РФ, практика, рекомендации, 2-е изд., Москва, 2010, с. 236. 240 с.

nu doar nominal sau prin porecle, ci și prin relații directe de cunoaștere – cum ar fi prieteni, rude, vecini sau persoane cu care au interacționat anterior⁵⁴³.

O precizare tactică importantă este că, dacă organul de urmărire penală, o dată ce a identificat victima sau martorul, va purcede la audiere și confruntare⁵⁴⁴, atunci rezultatele vor fi unele pozitive și eficiente, fiindcă memoria celui ce recunoaște este proaspătă și neviciată, iar investigațiile se vor face prin economisirea ulterioară a timpului, vor fi operative, administrând un probatoriu incontestabil. Practica judiciară a relevat că prezentarea izolată a unei singure persoane, lipsa comparativelor sau omiterea înregistrării video a acțiunii reduc considerabil forța probatorie a recunoașterii. În aproximativ 11% dintre cazurile analizate, instanțele au notat asemenea deficiențe, considerând că procedura a fost afectată de erori de metodă sau de lipsa transparenței. Pentru a asigura validitatea actului, toate etapele prezentării trebuie înregistrate audio-video, suporturile fiind sigilate, numerotate și atașate la dosar, împreună cu procesul-verbal și declarațiile persoanelor participante. De asemenea, doctrina criminalistică modernă recomandă utilizarea transmisiunii televizate a imaginii⁵⁴⁵ pentru efectuarea recunoașterii, procedură ce reduce riscul intimidării și al influențelor contextuale și permite o documentare precisă și verificabilă a modului în care s-a desfășurat actul.

Tactica prezentării spre recunoaștere se sprijină pe principii fundamentale: obiectivitatea, comparabilitatea și reproductibilitatea. Obiectivitatea se realizează prin eliminarea oricărei forme de sugestie, comparabilitatea impune existența unor termeni de referință similari, iar reproductibilitatea garantează că procedura poate fi repetată în aceleași condiții, obținând rezultate consistente. Pregătirea minuțioasă a sesiunii – selecția comparativelor, stabilirea ordinii aleatorii, instruirea martorului cu privire la etapele procesului și asigurarea înregistrării integrale – transformă recunoașterea într-un instrument probator robust, capabil să coroboreze probele tehnico-științifice și depozițiile martorilor. Prin urmare, prezentarea spre recunoaștere, dacă este concepută și executată cu rigoare științifică, devine un element decisiv în arhitectura probatorie a cauzelor de corupție. O procedură corect documentată, neutră și reproductibilă nu doar confirmă veridicitatea declarațiilor, ci și contribuie la formarea unui probatoriu coerent și rezistent la contestări, îndeplinind astfel funcția esențială a actului penal: identificarea și dovedirea faptelor în mod obiectiv și conform normelor procesuale.

⁵⁴³ Ostavciuc Dinu, Aspecte procesual-penale și tactici criminalistice privind cercetarea traficului de copii, Editura Pro Universitaria, București, 2023, p. 194-195. 250 p. ISBN 978-606-26-1707-3.

⁵⁴⁴ Necula Gina-Aurora, Investigarea criminalistică a organizării migrației ilegale, Teză de doctor în drept, Specializarea: 554.04 – Criminalistică, expertiză judiciară, activitate operative, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, Chișinău, 2025 p. 137. Disponibilă: <https://www.anacec.md/files/Necula-teza.pdf> [accesată: 18.08.2025].

⁵⁴⁵ Ostavciuc Dinu, Odagiu Iurie, Cercetarea infracțiunilor din materia crimei organizate, Ghid metodic pentru ofițerii de urmărire penală, Colecția juridică a Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova, Editura Cartea Militară, Chișinău, 2020, p. 71. 92 p. ISBN 978-9975-3364-8-2.

4.7. Concluzii la capitolul 4

Arhitectura tactică a urmăririi penale trebuie reconstruită pe triada legalitate – proporționalitate – loialitate, într-un model unitar specializat pentru funcționarii cu statut special. Practica arată că abaterile de la metodica științifică (constituirea necorespunzătoare a echipei, autorizări deficitare, documentare tehnico-procesuală lacunară) produc nulități și achitări. Soluția este un model criminalistic standardizat, care să coreleze explicit atribuțiile funcției publice cu elementele laturii obiective, planificarea pe versiuni și trasabilitatea completă a probelor.

Reținerea în flagrant are natură de „operațiune sistemică” și nu de act izolat; succesul depinde de o pregătire în trei etape și de managementul strict al denunțatorului. Configurația optimă include: verificarea preliminară și instructajul denunțatorului (inclusiv non-provocare); individualizarea/marcarea (chimică, serializare, foto-video continuă); declanșarea intervenției imediat după confirmarea predării, cu fixare audio-video integrală, neîntreruptă și percheziție corporală ulterioară.

Delimitarea și ordinea „cercetare la fața locului → percheziție” constituie garanția admisibilității; în cauze urgente este justificată o ajustare legislativă. Distincția de scop (constatare vs. căutare intruzivă) impune fie întreruperea cercetării și trecerea pe temei distinct la percheziție, fie – invers – efectuarea imediată a cercetării după percheziție pentru fixarea sitului. În corupție, „locul faptei” este adesea polinodal (birou, anexe, parcare, automobil), ceea ce reclamă extinderi motivate și filmare neîntreruptă. Propunerea noastră de modificare a art. 125 alin. (4) și art. 118 CPP este proporțională și îmbunătățește celeritatea fără a diminua controlul de legalitate.

Percheziția este pivotul care convertește bănuiala într-un tablou material coerent; echipe mixte și standarde digitale sunt indispensabile. Configurația echipei (ofițer de urmărire penală/procuror, specialist criminalist, specialist IT etc.) și tactici diferențiate (mijloace de transport, ascunzișuri, percheziție corporală etc.) trebuie dublate de proceduri digitale conforme (fotografiere a „scenei IT”, deconectare sigură, clonare plus hash, păstrarea originalelor). Fixarea percheziției (continuu, de la intrare la închidere) este o garanție probatorie dublă: protejează atât persoana, cât și organul de urmărire penală.

Expertizele judiciare constituie scheletul științific al cauzelor de corupție: tipologia trebuie folosită integrat, cu întrebări țintite și lanț de custodie impecabil. Practica confirmă valoarea cumulativă a: expertizei tehnice a documentelor/banilor (autenticitate ⇒ consumat vs. tentativă); expertizei chimice (marcatori fluorescenți pe mâini/obiecte); expertizei mijloacelor și tehnologiilor informaționale (integritate, meta-date, sincronizări); fono-/videografice (identificare voce și integritate înregistrări); grafoscopice și dactiloscopice; potențial util al biologice în cazuri selecte. Condiția de validitate: originalele suporturilor, proceduri conforme

(de tip ISO/IEC 27037, bune practici ENFSI), întrebări circumscrise competenței științifice și lanț de custodie documentat *end-to-end*.

Acțiunile „de tranziție” – ridicare, examinare, prezentare spre recunoaștere – decid rezistența probatorie și cer standardizare instituțională. Ridicarea trebuie tratată ca un proces științific (dublă fotografiere, numerotare secvențială, ambalare/sigilare diferențiată, registru electronic al lanțului de custodie); examinarea validează autenticitatea și proveniența; recunoașterea cere comparabile, evitare de sugestie și înregistrare audio-video integrală. Un SOP instituțional (formulare unice, audituri periodice, indicatori de calitate) și formare continuă pe tactica audierilor (denunțator și bănuț), precum și pe utilizarea confruntărilor doar când contradicțiile sunt reale, cresc semnificativ probabilitatea ca probatoriul să fie concludent și să treacă testul instanței.

CONCLUZII GENERALE și RECOMANDĂRI

Rezultatele științifice obținute în urma elaborării tezei de doctorat constau în:

a) *Determinarea nivelului de investigare a infracțiunilor de corupție instituțională.*

Cercetarea a relevat complexitatea fenomenului corupției în rândul funcționarilor publici cu statut special, evidențiind deficiențele doctrinare și lipsa unei metodici unitare de investigare. Prin analiza practicii judiciare, s-au identificat cauzele latenței fenomenului și lacunele metodologice care afectează eficiența activității de urmărire penală;

b) *Fundamentarea științifică a caracteristicii criminalistice a infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special.* Lucrarea a stabilit elementele definitorii ale acestei categorii de infracțiuni – subiectul activ, mecanismul de comitere, urmele materiale și comportamentale, împrejurările de loc și timp, precum și trăsăturile psihologice specifice funcționarului cu statut special;

c) *Stabilirea circumstanțelor ce formează baza bănuielii rezonabile de corupție.* Au fost identificați indicatorii obiectivi și semnele caracteristice ale actelor de corupție instituțională, care permit formularea versiunilor investigative și declanșarea legitimă a urmăririi penale;

d) *Identificarea situațiilor tipice de urmărire penală.* S-au conturat tipologii distincte de situații investigative, precum reținerea în flagrant, intermediarii corupției, implicarea ierarhică și corupția de echipă, pentru care s-au propus tactici diferențiate de documentare și probare;

e) *Elaborarea unui algoritm metodic integrat de investigare criminalistică.* Teza propune o schemă etapizată de corelare între activitatea informativ-operativă, acțiunile procesuale și expertizele criminalistice, prin care se asigură coerența, legalitatea și validitatea probatoriului;

f) *Perfecționarea modului de valorificare a măsurilor speciale de investigație.* S-a argumentat importanța utilizării integrate a măsurilor speciale (supraveghere tehnică, interceptări, expertize digitale, monitorizare financiară), sub control judiciar, pentru transformarea informației operative în probe procesuale;

g) *Îmbunătățirea mecanismelor de cooperare interinstituțională.* Cercetarea a demonstrat necesitatea consolidării relațiilor dintre autoritățile anticorupție, prin standardizarea schimbului de informații și prin dezvoltarea grupelor de urmărire penală.

h) *Formularea recomandărilor practice pentru creșterea eficienței procesului de investigare.* Lucrarea oferă soluții pentru perfecționarea cadrului normativ, unificarea metodicii de investigare și profesionalizarea investigatorilor în cauzele de corupție instituțională.

Rezultatele științifice obținute în urma elaborării prezentei cercetări constituie o contribuție substanțială la dezvoltarea teoriei și practicii criminalistice din Republica Moldova. Acestea oferă un cadru teoretic și aplicativ modern, menit să îmbunătățească semnificativ procesul de investigare a infracțiunilor de corupție în rândul funcționarilor publici cu statut

special și să sprijine organele de aplicare a legii în combaterea acestui fenomen complex, profund instituționalizat și cu un grad ridicat de latență. În urma cercetării, au fost formulate concluzii generale și recomandări fundamentale pentru perfecționarea metodicii criminalistice aplicabile acestor cauze. Lucrarea oferă investigatorilor un instrument unitar, capabil să asigure echilibrul între legalitate, loialitatea probatoriului și eficiența tactică a acțiunilor procesuale.

Rezultatele evidențiază importanța dezvoltării unui model criminalistic etapizat, bazat pe corelarea măsurilor speciale de investigație cu probele tehnico-științifice, precum și necesitatea profesionalizării continue a ofițerilor de urmărire penală și a ofițerilor de investigații, în scopul adaptării la noile forme de corupție generate de evoluțiile instituționale și tehnologice. Prin contribuțiile sale teoretice și prin caracterul aplicativ al metodicii propuse, cercetarea oferă un fundament solid pentru modernizarea activităților anticorupție, consolidând rolul criminalisticii în realizarea unui proces penal eficient, echitabil și compatibil cu standardele europene privind integritatea și transparența instituțională.

Astfel, principalele **concluzii generale** sunt următoarele:

1) Cadrul normativ, doctrina de specialitate și practica judiciară a evidențiat, în mod constant și convergent, existența unor inconsecvențe conceptuale majore și a unor lacune metodice care împiedică formarea unei metodici criminalistice în investigarea infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special. Disparitățile dintre definițiile și delimitările operate de legislație, doctrină și practică, absența unor repere tactice uniforme, lipsa unor instrumente criminalistice standardizate și necorelarea dintre dimensiunea teoretică, procedurală și operațională a investigației demonstrează că, în stadiul actual, nu poate fi identificată o metodică integrată, coerentă și aplicabilă practic pentru această categorie de cauze. Această constatare confirmă necesitatea obiectivului tezei: fundamentarea științifică a unei metodici criminalistice moderne, capabile să unifice conceptele, să suprimă lacunele existente și să ofere organelor de urmărire penală un cadru operațional predictibil, reproductibil și adecvat complexității formelor contemporane de corupție comise de funcționarii publici cu statut special.

2) Elementele definatorii ale caracteristicii criminalistice demonstrează că această categorie de cauze prezintă trăsături infracționale distincte, diferite atât de formele obișnuite ale corupției, cât și de alte infracțiuni de serviciu. În pofida caracterului complex și adesea latent al acestor fapte infracționale, sinteza factorilor structurali și funcționali identificați a permis formularea unei caracteristici criminalistice specifice, care explică logica internă a conduitei ilicite, trasează limitele de manifestare a comportamentului infracțional și evidențiază indicatorii esențiali de orientare a investigației.

3) Circumstanțele ce trebuie stabilite și probate în cauzele privind corupția comisă de funcționarii publici cu statut special presupune o abordare complexă, care depășește cadrul

tradițional al infracțiunilor de serviciu. Particularitățile atribuțiilor exercitate, regimul juridic special, nivelul sporit de acces la informații sensibile și existența unor structuri ierarhice rigide determină un set distinct de împrejurări relevante pentru investigație, a căror determinare corectă condiționează reușita întregului proces probator. Stabilirea naturii și conținutului actului de corupție, a poziției funcționarului în mecanismul instituțional, a scopului urmărit, a avantajului pretins sau primit și a legăturii directe dintre atribuțiile de serviciu și comportamentul ilicit reprezintă repere indispensabile pentru fundamentarea acțiunilor tactice și probatorii.

4) Situațiile tipice de urmărire penală în cauzele de corupție comise de funcționarii publici cu statut special relevă existența unor modele recurente de manifestare a conduitei infracționale, care influențează decisiv atât dinamica faptelor, cât și orientarea tacticii investigative. Aceste situații sunt marcate de un grad ridicat de clandestinitate, de utilizarea unor mecanisme de disimulare instituțională și de implicarea unor intermediari, aspecte ce conferă actelor de corupție o structură fragmentată și dificil de sesizat în fazele incipiente ale investigației. De asemenea, situațiile tipice includ exploatarea poziției ierarhice, accesul la informații cu caracter restrictiv, folosirea unor canale de comunicare neoficiale sau criptate, precum și interferența intereselor personale cu atribuțiile de serviciu, toate acestea generând contexte probatorii complexe și deseori volatile.

Rezultatele studiului au evidențiat cinci tipuri fundamentale de situații investigative, definite prin specificul momentului sesizării, al mecanismului infracțional și al posibilităților de probare: *Flagrantul pe bază de denunț* – reprezintă cea mai favorabilă situație pentru organul de urmărire penală, întrucât permite documentarea în timp real a faptei. Sesizarea promptă și cooperarea denunțătorului oferă premisele unei acțiuni supravegheate eficiente, bazată pe controlul transmiterii banilor, interceptarea comunicațiilor și fixarea vizuală a actului corupțional. În acest cadru, rolul organului de urmărire penală este acela de a coordona tactica flagrantului, de a asigura integritatea probelor și de a preveni provocarea nepermisă. *Denunțul post-factum* – intervine atunci când infracțiunea este cunoscută după consumare. Caracterul retrospectiv al acestei situații impune o reconstrucție logică a evenimentelor și o coroborare minuțioasă a probelor indirecte: declarații, înscrisuri, fluxuri financiare și urme digitale. Organul de urmărire penală trebuie să valorifice tehnologiile moderne de investigare și expertizele criminalistice pentru a reconstitui cu exactitate momentul faptelor și pentru a confirma veridicitatea denunțului. *Situația de extorcare* – reflectă o formă de corupție pasivă cu element de constrângere, în care funcționarul public condiționează exercitarea atribuțiilor sale de remiterea unor foloase necuvenite. Această situație implică o dificultate probatorie sporită, întrucât trebuie demonstrat nu doar actul material al primirii bunurilor, ci și mecanismul psihologic al presiunii exercitate asupra victimei. Prin urmare, urmărirea penală se axează pe

audierea detaliată a denunțatorului, pe confruntări, pe interceptări de comunicări și imagini care relevă tonul amenințător al dialogului și pe analiza actelor oficiale emise abuziv de către funcționar. *Situația complexă* – vizează cazurile de corupție sistemică sau în participație, când mai mulți funcționari publici cu statut special acționează concertat ori repetitiv. În astfel de cazuri, urmărirea penală dobândește o dimensiune extinsă, bazată pe măsuri speciale de investigații simultane, percheziții multiple, interceptări prelungite și expertize paralele, toate menite să evidențieze continuitatea faptelor și rolul fiecărui participant în lanțul infracțional. Această situație solicită un nivel avansat de coordonare interinstituțională și o planificare riguroasă, care să asigure un control eficient al fluxului probator. *Reținerea corupătorului activ și/sau pasiv* (situație în care nu există denunț) – constituie o situație excepțională, determinată de sesizarea din oficiu a organelor de urmărire penală sau de descoperirea fortuită a unor fapte de corupție în cadrul altor investigații. Particularitatea acestei situații constă în lipsa colaborării părților implicate, ceea ce obligă organul de urmărire penală să se bazeze pe elemente obiective: urme financiare, probe tehnico-științifice, documente oficiale și contradicții în declarații.

5) Măsurile speciale de investigație aplicabile în cauzele de corupție comise de funcționarii publici cu statut special demonstrează că eficiența investigării acestui tip de infracțiuni este inseparabil legată de utilizarea unor instrumente operative avansate, capabile să surprindă faptele infracționale profund disimulate și inaccesibile metodelor tradiționale de probare. Caracterul latent al faptelor, gradul înalt de profesionalizare a subiecților implicați, accesul lor la informații sensibile și capacitatea de a eluda controlul instituțional impun recurgerea la interceptarea și înregistrarea comunicărilor și/sau a imaginilor, supravegherea tehnică, controlul transiterii banilor, urmărirea vizuală, investigațiile sub acoperire, cercetarea domiciliului, utilizarea și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură fotografierea sau supravegherea și înregistrarea audio și video, culegerea de informații. Evaluarea aplicabilității acestor măsuri relevă că, deși cadrul normativ oferă un arsenal investigativ suficient de diversificat, lipsa unei metodici uniforme de cercetare, interpretările divergente ale organelor de urmărire penală și insuficienta corelare cu situațiile tipice de manifestare a corupției în structurile cu statut special reduc potențialul probator al acestor instrumente. Cu toate acestea, evidențierea sistematică a măsurilor speciale corespunzătoare și raportarea lor la tipologia infracțiunilor analizate confirmă rolul lor indispensabil în descoperirea, documentarea și probarea comportamentului coruptiv.

6) Investigarea infracțiunilor de corupție comise de funcționarii publici cu statut special este grav afectată de deficiențe structurale și metodice care compromit eficiența managerial-criminalistică a urmăririi penale. Lipsa unei delimitări clare a competențelor funcționarului, constituirea nelegală a grupului de urmărire penală, dispunerea și efectuarea incorectă a

măsurilor speciale de investigații, utilizarea probelor obținute în condiții neprocedurale, precum și organizarea defectuoasă a flagrantului și a altor acțiuni procesuale au condus, în mod repetat, la excluderea probelor și la soluții de achitare. Aceste curențe, amplificate de absența unei planificări investigative coerente și de necorelarea activităților operative, a activităților special de investigații cu cele criminalistice, relevă inexistența unei metodici unitare și aplicabile practic pentru această categorie de cauze.

7) Determinarea particularităților tactice ale acțiunilor de urmărire penală în cauzele de corupție comise de funcționarii publici cu statut special confirmă că aceste investigații necesită o adaptare specifică, bazată pe rigoare, planificare și documentare integrală. Nivelul de profesionalizare al funcționarilor, accesul lor la informații sensibile și capacitatea de disimulare impun tactici diferite față de cauzele obișnuite, atât în audiere și confruntare, cât și în flagrant, percheziții și măsuri speciale de investigații. Particularitățile identificate constituie repere indispensabile pentru o metodică criminalistică eficientă și pentru construirea unui probatoriu solid și admisibil, după cum urmează:

a) *Reținerea în flagrant* a funcționarului public cu statut special reprezintă una dintre cele mai complexe și sensibile acțiuni tactico-procesuale din investigarea corupției instituționale, întrucât implică îmbinarea simultană a măsurilor speciale de investigație, a activităților procesuale și a unei coordonări interinstituționale perfecte. Această acțiune presupune trei etape tactice esențiale: pregătirea, desfășurarea și fixarea rezultatului. *Etapa de pregătire* necesită analiza minuțioasă a informațiilor inițiale, verificarea denunțului și identificarea momentului și locului optim pentru intervenție, care să permită documentarea completă și sigură. Sunt planificate rolurile tuturor participanților, se obțin autorizările prevăzute de lege, se marchează și se consemnează bancnotele, se instalează tehnica audio-video și se asigură protecția identității denunțătorului. Confidențialitatea și factorul surpriză sunt decisive, dat fiind nivelul avansat de pregătire și anticipare al funcționarului vizat. *Etapa de desfășurare* se bazează pe sincronizarea exactă între procuror, organul de urmărire penală, ofițerii de investigații și specialiști, pentru a documenta integral momentul transmiterii foloaselor ilicite și a interveni imediat după consumarea actului de corupție. Se utilizează mijloace tehnice omologate pentru supraveghere și interceptare, iar coordonatorul operațiunii gestionează simultan reținerea, protejarea denunțătorului și conservarea probelor, evitând orice formă de provocare. *Etapa de fixare* presupune formalizarea riguroasă a întregii operațiuni: întocmirea proceselor-verbale detaliate, ridicarea și sigilarea bancnotelor marcate, efectuarea perchezițiilor corporale și, după caz, la domiciliu sau birou, consemnarea declarațiilor participanților, coroborarea înregistrărilor audio-video și dispunerea expertizelor tehnico-științifice necesare pentru confirmarea autenticității probelor. Din perspectivă criminalistică, succesul reținerii în flagrant depinde de respectarea

strictă a legalității, de profesionalismul tactic, de continuitatea documentării și de coordonarea ireproșabilă între instituțiile implicate. Astfel, flagrantul devine o operațiune integrată de captură și consolidare a probatoriului, asigurând atât forța probantă a mijloacelor materiale, cât și credibilitatea acțiunii statului în combaterea corupției instituționale.

b) *Cercetarea la fața locului* în cauzele de corupție comise de funcționarii publici cu statut special prezintă particularități tactice generate de mediul profesionalizat și disimulat în care se desfășoară aceste fapte. În astfel de cauze, cercetarea nu vizează doar identificarea urmelor materiale, ci și reconstrucția logică a mecanismului corupției, raportat la spațiul, obiectele și acțiunile persoanelor implicate. *Etapă de pregătire* impune o planificare riguroasă, delimitarea spațiului ce urmează a fi examinat, verificarea autorizațiilor și prezența specialiștilor criminaliști. Se evaluează riscurile de alterare a probelor, se stabilește modul de acces în spațiile administrative și se selectează echipamentul tehnico-științific adecvat (surse de lumină, detecție UV, camere video). Asigurarea confidențialității și pregătirea lanțului de custodie sunt esențiale. *Etapă de efectuare* constă în percepția directă a locului, descoperirea, relevarea și ridicarea urmelor materiale. În corupția instituțională, acestea includ nu doar obiecte evidente – plicuri, bancnote marcate, înscrisuri, dispozitive electronice – ci și urme fluorescente sau alte indicii ce confirmă transmiterea foloaselor necuvenite. Activitatea este documentată prin fotografii, filmări, schițe și fixări detaliate, realizate cu maxim profesionalism pentru a evita compromiterea probatoriului. *Etapă de fixare* transformă constatările criminalistice în probe procesuale: întocmirea procesului-verbal conform art. 118 CPP, ambalarea și sigilarea obiectelor, numerotarea și descrierea exactă a acestora, precum și dispunerea expertizelor necesare (dactiloscopice, fizico-chimice, biologice ori digitale). În cauzele care implică funcționari cu statut special, această etapă poate include măsuri suplimentare – prelevarea de urme biologice de pe bancnote sau identificarea amprentelor de pe ambalaje. În ansamblu, cercetarea la fața locului în astfel de cauze reprezintă o operațiune criminalistică integrată, menită să confirme materialitatea actului de corupție și să furnizeze un probatoriu solid, coerent și credibil. Succesul acestei activități depinde de rigoarea tehnico-științifică, respectarea legalității și asigurarea continuității documentării, elemente indispensabile pentru legitimitatea actului de justiție.

c) *Percheziția* în cauzele de corupție comise de funcționarii publici cu statut special reprezintă o operațiune criminalistică de maximă importanță, prin care sunt descoperite și fixate probe esențiale privind mecanismul ilicit – înscrisuri, bani, obiecte, dispozitive electronice sau urme digitale. Particularitățile acestei acțiuni derivă din contextul instituțional controlat și din gradul ridicat de disimulare care caracterizează aceste infracțiuni. *Etapă de pregătire* necesită analiza informațiilor operative, stabilirea scopului concret al intervenției, identificarea locurilor probabile unde se pot găsi probele și obținerea autorizării legale. Se constituie echipa

specializată, se repartizează atribuțiile, se selectează mijloacele tehnico-științifice (sigilii, camere video, truse de dactiloscopie și detecție chimică) și se anticipează posibilele reacții ale funcționarului, dat fiind nivelul său de pregătire juridică. *Etapa de efectuare* se desfășoară tactic și sincronizat, adesea în paralel cu alte acțiuni (flagrant, ridicări de documente, cercetări la fața locului), pentru a împiedica distrugerea probelor. Se examinează sistematic biroul, locuința, autoturismul, dispozitivele electronice și documentele contabile, urmărindu-se identificarea bunurilor provenite din infracțiune, a plicurilor folosite la transmiterea mitei, a înscrisurilor justificative și a urmelor digitale. Filmarea integrală a percheziției și respectarea demnității persoanei sunt exigențe esențiale, având în vedere statutul public al funcționarului vizat. *Etapa de fixare* transformă descoperirile criminalistice în probe procesuale valide: se întocmesc procese-verbale detaliate, obiectele sunt fotografiate, descrise, ambalate și sigilate, indicându-se poziția în care au fost găsite. Urmează dispunerea expertizelor grafoscopice, digitale, chimice sau traseologice, necesare pentru stabilirea autenticității și pentru corelarea probelor cu celelalte elemente ale cauzei.

d) *Audierea și confruntarea* în cauzele de corupție comise de funcționarii publici cu statut special reprezintă acțiuni tactico-procesuale de importanță majoră, datorită complexității psihologice a subiecților implicați și a rolului lor central în structurarea probatoriului. Aceste acțiuni necesită o abordare diferențiată, adaptată statutului profesional și experienței funcționarului, caracterizată prin rigoare metodologică și echilibru psihologic. *Etapa de pregătire* constă în analiza personalității celui audiat (funcționar, martor, denunțator), stabilirea obiectivelor discuției, formularea întrebărilor într-o ordine logică și alegerea unui mediu neutru care să favorizeze comunicarea. Investigatorul trebuie să anticipeze strategiile de apărare ale funcționarului cu statut special, să adapteze tonul și ritmul dialogului la profilul psihologic al acestuia și, în cazul martorilor sau denunțătorilor, să asigure protecția identității și integritatea declarațiilor. *Etapa de efectuare* reclamă respectarea principiilor clarității, voluntarității și demnității. Funcționarii cu expertiză juridică pot utiliza tehnici de disimulare, astfel că investigatorul trebuie să combine întrebările de control cu cele de detaliu, să valorifice contradicțiile și să introducă, la momentul oportun, elementul surpriză prin prezentarea parțială a probelor (documente, înregistrări audio-video, date digitale). Observarea reacțiilor nonverbale – gesturi, ezitări, schimbări de ton – constituie un instrument suplimentar de evaluare a credibilității. Audierea martorilor și a denunțătorilor necesită promptitudine, un climat de încredere și o tactică adaptată riscurilor de influențare sau intimidare, în special în mediul instituțional unde funcționează bănușii. *Etapa de fixare* presupune consemnarea fidelă a declarațiilor, înregistrarea circumstanțelor audierii și, în cauzele complexe, documentarea audio-video integrală pentru a preveni contestarea ulterioară a probatoriului. *Confruntarea* are rolul de

verificare a veridicității și eliminare a contradicțiilor. *Pregătirea* acesteia include selectarea persoanelor, stabilirea momentului oportun și alegerea probelor relevante. *În desfășurare*, ofițerul de urmărire penală trebuie să mențină echilibrul psihologic între participanți, să prevină intimidarea sau influențarea reciprocă și să valorifice reacțiile spontane ca indicii suplimentare de sinceritate. *Fixarea* se realizează printr-un proces-verbal detaliat, care consemnează declarațiile, comportamentele și eventualele recunoașteri.

e) *Disponerea expertizelor* judiciare în cauzele de corupție comise de funcționarii publici cu statut special reprezintă o activitate tactică esențială, prin care indiciile obținute operativ sunt transformate în probe științifice verificabile. Expertiza devine astfel un instrument decisiv pentru confirmarea faptelor, stabilirea autenticității materialelor probatorii și consolidarea veridicității urmăririi penale. *Etapa de pregătire* presupune stabilirea momentului oportun al dispunerii expertizei, definirea corectă a obiectului acesteia și formularea unor întrebări clare și relevante pentru expert, în funcție de tipul probelor ridicate – documente, bancnote, dispozitive electronice, înregistrări audio-video sau urme biologice. Se alege instituția și specialistul cu competență adecvată, iar probele sunt pregătite pentru transmitere cu respectarea lanțului de custodie și a regulilor de sigilare. *Etapa de efectuare* constă în colaborarea organului de urmărire penală cu expertul, prin furnizarea contextului juridic și a materialelor necesare. În aceste cauze, sunt utilizate frecvent expertize tehnice ale documentelor, expertize biologice, financiar-contabile, informatico-digitale, chimice, grafoscopice, dactiloscopice, fono- și videografice, precum și expertize psihologice atunci când se impune evaluarea comportamentului funcționarului. Alegerea tipului de expertiză depinde de natura probelor, de schema infracțională și de necesitatea corelării cu alte mijloace de probă. *Etapa de fixare* include analiza raportului de expertiză, integrarea concluziilor în ansamblul probelor și verificarea coerenței metodologice. În cauzele complexe, pot fi dispuse expertize complexe pentru obținerea unei imagini complete asupra mecanismului infracțional.

În urma concluziilor generale și a cercetării efectuate, **formulăm următoarele recomandări** adresate procurorului, organului de urmărire penală și structurilor care desfășoară activitatea specială de investigații, precum și un set de **propuneri de lege ferenda** menite să optimizeze cadrul normativ și practicile investigative în cauzele de corupție comise de funcționarii publici cu statut special:

- Pentru a asigura o încadrare juridică exactă a faptelor imputate funcționarilor publici cu statut special, procurorul, organul de urmărire penală și structurile de investigație specială trebuie să verifice încă din debutul cauzei actul de numire, fișa postului și normele specifice profesiei, inclusiv prevederile legilor speciale și ale statutelor profesionale. Această analiză permite delimitarea clară a atribuțiilor efective și identificarea temeiului legal al fiecărei acțiuni

examine. Totodată, se recomandă utilizarea unei „matrici a competenței funcționarului public cu statut special”, care corelează fapta investigată cu prerogativele legale, facilitând excluderea erorilor de calificare și consolidând acuratețea procesului probatoriu;

- În cauzele privind corupția comisă de funcționarii publici cu statut special, constituirea grupului de urmărire penală să fie realizată exclusiv prin ordonanța motivată a procurorului, cu indicarea expresă a atribuțiilor fiecărui membru. Doar conducătorul grupului trebuie să aibă competența de a dispune și dirija activitățile procesuale, ceilalți membri executând strict actele prevăzute în ordonanță, fără posibilitatea de a dispune, iniția sau autoriza măsuri ori acțiuni procesuale. În acest context, se impune excluderea practicii de utilizare a ofițerilor de investigații în calitate de ofițeri de urmărire penală și instituirea unui mecanism de control periodic al legalității componenței echipei de investigații;

- Pentru a asigura autenticitatea și integritatea probelor, organele de urmărire penală și structurile de investigație trebuie să păstreze suporturile originale rezultate din măsurile special – fișiere audio-video, metadate, log-uri – cu indicarea explicită a procedurii de împachetare, etichetare și sigilare;

- Se impune elaborarea unei instrucțiuni privind traseul corpurilor delictive – în special suporturile cu înregistrări video și audio, banii marcați și alte mijloace materiale de probă – care să reglementeze întregul circuit probator: de la momentul ridicării, împachetării, etichetării și sigilării, continuând cu procedurile de examinare, transmitere și păstrare, până la prezentarea în instanța de judecată și conservarea lor până la rămânerea definitivă a hotărârii;

- Se recomandă elaborarea unei instrucțiuni privind procedura de examinare, sigilare și desigilare a bunurilor ridicate în cadrul urmăririi penale, care să reglementeze în mod explicit etapele tehnico-procedurale, condițiile de păstrare, transmiterea către expertiză și participarea subiecților procesuali la aceste operațiuni;

- Tactica flagrantului trebuie standardizată prin instituirea unor operațiuni uniforme (standarte) care să asigure integritatea și autenticitatea probelor. Filmarea continuă, fără întreruperi, a etapelor esențiale – marcarea bancnotelor, predarea acestora către denunțător, momentul transmiterii foloaselor și ridicarea probelor – reprezintă o garanție fundamentală a loialității procesului probatoriu. Lanțul de custodie trebuie asigurat încă din clipa în care mijloacele bănești sunt predate denunțătorului, cu documentarea fiecărei operațiuni ulterioare. Totodată, se recomandă utilizarea constantă a substanțelor fluorescente, a testelor UV, identificarea prin marcarea seriilor și a ambalajelor sigilate, pentru a consolida identificarea, conservarea și verificarea integrității probelor materiale obținute în cadrul flagrantului;

- În situațiile în care există indicii temeinice că un martor ar putea părăsi teritoriul Republicii Moldova și nu va reveni într-un interval previzibil, sau există o bănuială rezonabilă ce

confirmă un asemenea risc, se recomandă ca audierea lui să fie realizată de urgență, în condiții speciale, de către judecătorului de instrucție;

- Având în vedere existența unor situații în care denunțătorii acționează cu rea-credință, se recomandă ca depunerea denunțului și prima audiere a acestora să fie realizate cu înregistrare video, în conformitate cu cerințele CPP. Implementarea acestei măsuri contribuie la prevenirea denaturării declarațiilor, a influențării ulterioare a conținutului acestora și a eventualelor acuzații de provocare, întărind totodată loialitatea și credibilitatea probatoriului;

- Pentru protejarea loialității probatoriului și a echității procedurii penale, se impune detalierea legală a conceptului de provocare, prin stabilirea clară a pragului dintre acțiunile permise în scop de documentare și orice formă de instigare care alterează conduita naturală a funcționarului. Totodată, legislația trebuie să prevadă expres interdicția utilizării denunțătorilor recidiviști sau a persoanelor folosite repetat în cauze similare, întrucât aceștia generează riscuri sporite de manipulare a situației faptice și afectează credibilitatea întregului probatoriu. Implementarea acestor reguli constituie o garanție esențială pentru menținerea integrității investigațiilor și pentru conformitatea cu standardele europene privind interzicerea provocării;

- În urma analizei practici judiciare naționale, a problemelor existente, intervenim cu propunerea a modifica și completa art. 167 CPP, astfel încât să reglementeze că în cazul reținerii în flagrant a făptuitorului procedura se va documenta cu aplicarea obligatorie a înregistrării video. Instituirea acestei obligații ar consolida integritatea probelor, va spori respectarea drepturilor persoanelor și ar reduce semnificativ numărul achitărilor motivate de lipsa continuității probatorii;

- O altă propunere de modificare și completare a CPP vizează art. 118, în sensul introducerii unei reglementări exprese pentru situațiile în care persoana refuză efectuarea cercetării la fața locului în domiciliu sau când aceasta este întreruptă prin refuz în timpul desfășurării sale. În asemenea cazuri, se propune ca continuarea sau reluarea cercetării la fața locului să poată fi dispusă prin ordonanța organului de urmărire penală sau a procurorului, urmând ca, în termen de cel mult 24 de ore de la finalizarea acesteia, să fie supusă controlului de legalitate al judecătorului de instrucție. Practica și o parte a doctrinei susțin că, în aceste situații, ar trebui dispusă percheziția; totuși, această soluție nu poate fi acceptată, întrucât cercetarea la fața locului și percheziția au finalități distincte, răspund unor scopuri procesuale diferite și nu pot fi substituite una alteia.

BIBLIOGRAFIA

1. ACPO (Association of Chief Police Officers), Good Practice Guide for Digital Evidence, Version 5, 2012. Disponibilă: https://www.digital-detective.net/digital-forensics-documents/ACPO_Good_Practice_Guide_for_Digital_Evidence_v5.pdf [accesată: 06.05.2024].
2. Aionițoaie Constantin, Bercheșan Vasile, Sandu Ion-Eugen, Tratat de tactică criminalistică, Editura Carpați, 1992, p. 293-294. 328 p. ISBN 9739528368.
3. Aionițoaie Constantin, Curs de Criminalistică, Volumul III, Metodica criminalistică, Partea a II-a, Școala de ofițeri a Ministerului de Interne, București, 1977, p. 71-72. 290 p.
4. Alămoreanu Sorin, Problematika expertizelor criminalistice, Note de curs pentru studii de master, Editura Hamangiu, 2013, p. 138. 159 p. ISBN 978-606-522-579-4.
5. Alămoreanu Sorin, Teorie și practică în expertizele grafice, Note de curs pentru master, Editura Hamangiu, 2023, p. 46. 249 p. ISBN 978-606-27-2276-0.
6. Alecu Gheorghe, Boloș Petru, Metodologia investigării și cercetării infracțiunilor de corupție. În: Criminalistica, nr. 1-2023 (133), martie 2023, VOL. XXIV p. 71. pp. 67-72. Disponibilă: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/67-72_Ro.pdf [accesată: 04.05.2024].
7. Anghelescu I., Considerații asupra cercetării locului faptei, În: RRD nr. 11/1973, pp. 114-115.
8. Avram Mihail, Gurin Vasile, Donciu Anatol. Coordonator: Valeriu Zubco, Depistarea, cercetarea și calificarea infracțiunilor de corupție, Agenția pentru Susținerea Învățământului Juridic și a Organelor de Drept „EX LEGE”, Editura ARC, Chișinău, 2005, 360 p. ISBN 9975-61-397-7.
9. Barnes H.E. & N.K. Teeters, *New Horizons in Criminology* (Prentice Hall, New York, 1943), pp. 232–233.
10. Basarab M., Criminalistica, Cluj Napoca: Universitatea Babeș - Bolyai, 1969. 195 p.
11. Băloi P.C., Unele probleme privind cercetarea locului faptei. În: Probleme de medicină judiciară și de criminalistică, Volumul IV, Editura Medicală, București, 1965, p. 155.
12. Bejan Octavian, Cadrul penal al corupției după Codul penal al Republicii Moldova, Revistă de criminologie, drept penal și criminalistică, nr. 3-4, anul 2006, p. 15, pp.15-21. Disponibilă: <https://old.criminology.md/index.php/ro/articole/159-cadrul-penal-al-corup-iei-dup-codul-penal-al-republicii->

25. Chirtoacă Ilie, Gribincea Vladislav, Brighidin Oxana, Goinic Daniel, Sanționarea corupției – analiza practicii judecătorești, Centrul de Reforme Juridice din Moldova, Chișinău, 2022. Disponibil: [https://crjm.org/wp-content/uploads/2022/04/Sanctionarea-coruptiei_2022-RO.pdf#:~:text=e\)%20Cine%20sunt%20subiec%C8%9Bii%20infrac%C8%9Biunilor%20de%20corup%C8%9Bie.,aspecte%20legate%20de%20activitatea%20profesional%C4%83%20pe%20care](https://crjm.org/wp-content/uploads/2022/04/Sanctionarea-coruptiei_2022-RO.pdf#:~:text=e)%20Cine%20sunt%20subiec%C8%9Bii%20infrac%C8%9Biunilor%20de%20corup%C8%9Bie.,aspecte%20legate%20de%20activitatea%20profesional%C4%83%20pe%20care) [accesată: 21.10.2024].
26. Cicala Alexandru, Particularitățile măsurii speciale de investigație „Supravegherea domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice de înregistrare audio sau video”. În: Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM, științe juridice, nr. 17, 2023, pp. 151-162. ISSN 1857-0976.
27. Cicala Alexandru, Particularitățile măsurii speciale de investigații „Urmărirea vizuală”. În: Revista Națională de Drept, nr. 3(245), 2021, pp. 49-56. ISSN 1811-0770 / ISSN e 2587-411X.
28. Cicala Alexandru, Starciuc Iulian, Particularitățile măsurii speciale de investigații „culegerea de informații”. În: Legea și Viața, nr. 2(378), 2024, pp. 84-90. ISSN 2587-4365, ISSN e 2587-4373.
29. Ciobanu Pietruț, Stancu Emilian, Criminalistică, Tehnica criminalistică, Editura Universul Juridic, București, 2017, pp. 33-34. 394 p. ISBN 978-606-39-0047-1.
30. Ciopraga Aurel, Criminalistică, Tratat de tactică, Editura Gama, Iași, 1996, 481 p.
31. Ciopraga Aurel, Evaluarea probei testimoniale în procesul penal, Editura Junimea, Iași, 1979, p. 16. 272 p.
32. Ciopraga Aurel, Iacobuță Ioan, Criminalistica, Editura Chemarea, Iași, 1997.
33. Ciopraga Aurel, Tratat de tactică criminalistică, Editura Gama, Iași, 1996.
34. Codul administrativ al României. Publicat în Monitorul Oficial al României din 05.07.2019 nr. 555.
35. Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122 din 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial al RM din 05.11.2013 nr. 248-251 art. 699.
36. Codul fiscal al Republicii Moldova nr. 1163 din 24.04.1997. Publicat în Monitorul Oficial al RM din 08.02.2007 nr. ed. specială art. 4, cu modificările și completările ulterioare.
37. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002. Publicat în Monitorul Oficial al RM din 14.04.2009 nr. 72-74 art. 195.
38. Codul penal al României nr. 510 din 24.07.2009. Publicat în Monitorul Oficial al RO din 24.07.2009 nr. 510.
39. Coman L., Constantinecu M., Tratat practic de criminalistică, Editura Ministerului de Interne, București, 1986.

40. Coman Vasile, *Infracțiuni de corupție și asimilate celor de corupție*. Vol. II. Traficul de influență, cumpărarea de influență, infracțiuni asimilate infracțiunilor de corupție. *Practica judiciară comentată*, Editura Hamangiu, 2019, p. 158-558 p. ISBN 978-606-27-1322-5.
41. Coman Vasile, *Infracțiuni de corupție și asimilate celor de corupție*. Vol. I. Luarea de mită, darea de mită. *Practica judiciară comentată*, Editura Hamangiu, București, 2019, p. 79-546 p. ISBN 978-606-27-1321-8.
42. Comarnițaia Elena, *Bazele calificării juridice a comportamentului ilicit*, Note de curs, Institutul de științe penale și criminologie aplicată, Catedra psihologie și științe socio-umaniste, Chișinău, 2013. Disponibilă: <https://old.criminology.md/suport/sup12.pdf#:~:text=%C3%8Emprejur%C4%83rile%20comiteri%20infrac%C5%A3iunii%20constituie%20uneori%2C,la%20calificarea%20infrac%C5%A3iunilor%2C%20iar%20%C3%AE> [accesată: 12.03.2023].
43. Convenția penală privind corupția, semnată la Strasbourg, 27.01.1999, rectificată de Republica Moldova prin Legea nr. 428 din 30.10.2003. Publicat: 21.11.2003 în Monitorul Oficial Nr. 229 art. 918.
44. Copețchi, S. *Provocarea infracțiunii în contextul măsurilor speciale de investigație (II)*. În: *Revista Institutului Național al Justiției*, 2017, nr.3, p.18-25. ISSN 1857-2405.
45. Covalciuc Ion, *Dispunerea și realizarea măsurilor speciale de investigații în procesul penal*, curs universitar, Chișinău, 2022, 77 p. ISBN 987-9975-135-59-7.
46. Covalciuc Ion, *Măsurile speciale de investigații autorizate de procuror în procesul penal*, Specialitatea: 554.03. – *Drept procesual penal*, Teză de doctor în drept, Chișinău, 2018. Disponibilă: http://www.cnaa.md/files/theses/2018/53408/covalciuc_ion_thesis.pdf [accesată: 15.10.2022].
47. Cușnir Valeriu, Cojocari Ion, *Sanctiuni prevăzute pentru infracțiunile conexe actelor de corupție*. În: *Studii și cercetări juridice*, Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice; colegiul de redacție: Valeriu Cușnir (coordonator științific) [et al.], Chișinău, 2024 (CEP USM), pp. 135-156. Partea 7-8, 2023. 252 p. ISBN 978-9975-3201-1-5; ISBN 978-9975-62-727-6. Disponibilă: https://icjp.asm.md/sites/default/files/publicatii/studii_si_cercetari_juridice._parte_7-8._2024.pdf [accesată: 13.02.2025].
48. Cușnir Valeriu, *Fenomenul corupției: între percepție și reacție social*, Științe Politice, Akademos, nr. 4, Chișinău, 2015, pp. 97-105.
49. Cușnir Valeriu, *Incrimnarea corupției în legislația penală a Republicii Moldova*, Teză de doctor habilitat în drept, Specialitatea: 12.00.08 – *Drept penal (drept penal)*, Chișinău, 2005, Cu titlu de manuscris C.Z.U.343.352 (498).

50. Cușnir Valeriu, Infracțiunea de trafic de influență (art.326 C.pen. al RM) prin prisma Convenției penale privind corupția. În: Revista de studii și cercetări juridice, Nr. 1-2/2011, Chișinău, 2011, pp. 87-103.

51. Cușnir Valeriu, Metode tehnico – științifice moderne de prevenire și combatere a faptelor de corupție, Chișinău, 2004.

52. Cușnir Valeriu, Politica legislativă anticorupțională în spațiul European. În: Dezvoltarea cadrului juridic al republicii moldova în contextul necesităților de securitate și asigurare a parcursului european (Partea a II-a), Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, Institutul de cercetări juridice, politice și sociologice, Chișinău, 2019, pp. 7-21.

53. Cușnir Valeriu, Sterschi Florena Esther, Impactul corupției și criminalității organizate asupra securității naționale și internațional. În: Revista de studii și cercetări juridice Nr. 1-2/2014 CEP USM, Chișinău, 2014, pp. 98-115.

54. Cușnir Valeriu. Corupția: Reglementări de drept; Activități de prevenire și combatere: în părți. P. 1 / Valeriu Cușnir; Acad. de Poliție ”Ștefan cel Mare”. – Chișinău : S.n., 1999. – 103 p. ISBN 9975-9549-8-7.

55. Dascălu I., Ștefan C.-E., Țupulan M.C., Percheziția judiciară, Editura Sitech, Craiova, 2008.

56. Decizia Colegiul judiciar al Curții de Apel Comrat din 11.01.2021, emisă în Dosarul nr. 1a-45/2020. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/EB176CC1-4227-46FB-877A-94D0CD512EB2 [accesată: 12.02.2024].

57. Decizia Colegiului judiciar al Curții de Apel Bălți din 25.05.2016, emisă în Dosarul nr. 1a-231/15. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/8A675DE2-3D39-E611-A9BA-005056A5FB1A [accesată: 24.01.2024].

58. Decizia Colegiului judiciar al Curții de Apel C. din 02.11.2015, emisă în Dosarul nr. 05-1a-442-25.03.2015. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/E58A5461-5DB8-E511-86A1-005056A5FB1A [accesată: 20.02.2023].

59. Decizia Colegiului judiciar al Curții de Apel Cahul din 04.05.2017, emisă în Dosarul nr. 05-1a-1156-11102016. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/DF10DC00-2F54-E711-80D6-0050568B2C1F [accesată: 04.08.2023].

60. Decizia Colegiului judiciar al Curții de Apel Cahul din 07.06.2024, emisă în Dosarul nr. 1a-18112021. Disponibilă:

https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/9B577BCB-1F3C-432D-8C27-B7BB7BB2B5D1 [accesată: 02.12.2023].

61. Decizia Colegiului judiciar al Curții de Apel Cahul din 28.04.2021, emisă în Dosarul nr. 1a-18012021. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/27DBAD50-967E-419F-A654-E7100031C8A9 [accesată: 05.05.2023].

62. Decizia Colegiului judiciar al Curții de Apel Cahul din 28.10.2019, emisă în Dosarul nr. 05-1a-495-06052016. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/3EBB30EB-07F3-4D84-B03C-644B3198B5EC [accesată: 29.11.2023].

63. Decizia Colegiului judiciar al Curții de Apel Cahul din 29.05.2019, emisă în Dosarul nr. 05-1a-664-06062018. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/7CC795FC-E470-443D-9B0C-1BC4CE2E2870 [accesată: 30.06.2024].

64. Decizia Colegiului judiciar al Curții de Apel Comrat din 03.07.2023, emisă în Dosarul nr. 1r-11/2023. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/5F87C280-C9B6-4836-A26C-EF0BB2B40637 [accesată: 02.12.2023].

65. Decizia Colegiului judiciar al Curții de Apel Comrat din 20.12.2018, emisă în Dosarul nr. 1a-12/2018. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/63472A42-491A-E911-80D6-0050568B44C1 [accesată: 14.09.2022].

66. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel ***** din 28.04.2021, emisă în Dosarul nr. 1r-103/20. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/9B3F771F-2D3D-4E85-9B21-B87D5CF30440 [accesată: 07.09.2023].

67. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 03.07.2019, emisă în Dosarul nr. 1a-703-2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/91D0740C-40AB-4CBB-A609-EBE97AD40322 [accesată: 04.08.2023].

68. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 04.03.2019, emisă în Dosarul nr. 1a-92/2016. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/984B5D33-D956-E911-80DA-0050568B4D5B [accesată: 05.04.2024].

69. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 04.11.2015, emisă în Dosarul nr. 1a-715/15. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/10E53C1F-B899-E511-86A1-005056A5FB1A [accesată: 24.01.2024].

70. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 06.02.2024, emisă în Dosarul nr. 1a-721/2020. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/E5AFFAFA-38E0-4A88-A4FE-876C4B5C15CD [accesată: 07.03.2025].

71. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 06.09.2017, emisă în Dosarul nr. 1a-327/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/989CE2BA-7BA3-E711-80D6-0050568B4D5B [accesată: 29.12.2023].

72. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 07.06.2021, emisă în Dosarul nr. 1a-248/20. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/033EAD74-12D6-4F80-8525-8C1F346F35A0 [accesată: 05.05.2023].

73. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 07.07.2020, emisă în Dosarul nr. 1r-20/20. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/CCF83437-8DD5-480B-8CC6-FE44018D3D48 [accesată: 08.08.2024].

74. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 07.11.2023, emisă în Dosarul nr. 1a-31/2021. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/3A1C8BA6-4E4B-49B2-8AEA-D517226D70C0 [accesată: 08.12.2024].

75. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 09.09.2015, emisă în Dosarul nr. 1a-537/15. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/C56FD4E6-AC78-E511-A983-005056A5FB1A [accesată: 24.01.2024].

76. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 10.03.2017, emisă în Dosarul nr. 1a-134/16. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/13833DBE-9A29-E711-80D3-0050568B2C1F [accesată: 07.09.2023].

77. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 11.02.2015, emisă în Dosarul nr. 1a-107/2015. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/95EFEF2B-C5C7-E411-A983-005056A5FB1A [accesată: 12.03.2023].

78. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 11.03.2020, emisă în Dosarul nr. 1a-454/18. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/592CDF14-8473-415B-B227-C3CA0A3B2025 [accesată: 07.09.2023].

79. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 11.04.2018, emisă în Dosarul nr. 1a-530/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/29A9312A-575F-E811-80D7-0050568B4D5B [accesată: 24.01.2024].

80. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 12.11.2020, emisă în Dosarul nr. 1a-246/2019. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/3655943A-7F26-443D-859D-62B1E44A0AD0 [accesată: 14.06.2024].

81. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 13.01.2016, emisă în Dosarul nr. 1a-234/16. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/89784C66-D0CF-E511-86A1-005056A5FB1A [accesată: 24.01.2024].
82. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 13.05.2021, emisă în Dosarul nr. 1a-439/2020. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/54FD1A38-B2C3-4422-AC6C-0C19855C6F3F [accesată: 14.06.2024].
83. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 13.11.2019, emisă în Dosarul nr. 1r-164 /2019. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/3C7B8669-A256-411E-85D3-9EB058A500CA [accesată: 14.12.2023].
84. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 15.07.2020, emisă în Dosarul nr. 1a-101/2018. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/B724B76E-7C98-434C-9026-60E9841820C1 [accesată: 24.01.2024].
85. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 15.11.2018, emisă în Dosarul nr. 1a-400/17. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/4A19D95E-75ED-E811-80D8-0050568B4D5B [accesată: 14.09.2022].
86. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 15.11.2023, emisă în Dosarul nr. 1r-95/2023. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/7FA252F7-D9E2-47AC-8C5E-702A6834362F [accesată: 02.12.2023].
87. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 17.01.2018, emisă în Dosarul nr. 1a-201/17. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/BC29FF37-8F06-E811-80D7-0050568B4D5B [accesată: 18.02.2023].
88. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 18.05.2016, emisă în Dosarul nr. 1a-51/2016. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/EFAC6EBF-CC32-E611-A9BA-005056A5FB1A [accesată: 19.06.2023].
89. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 19.02.2020, emisă în Dosarul nr. 1a-328/2018. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/0AFA3B87-1E8B-4BC9-BDAF-6D8D5F90D8D2 [accesată: 07.09.2023].
90. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 19.03.2019, emisă în Dosarul nr. 1a-618/17. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/5D217DE0-491B-43A3-B485-FBAD3F129EC4 [accesată: 20.04.2023].
91. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 22.02.2017, emisă în Dosarul nr. 1a-196/2016. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/44C1F078-CD19-E711-80D3-0050568B2C1F [accesată: 07.09.2023].

92. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 22.03.2017, emisă în Dosarul nr. 1a-622/2016. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/06B93904-D92F-E711-80D3-0050568B2C1F [accesată: 23.04.2023].

93. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 23.05.2023, emisă în Dosarul nr. 1a-990/2022. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/88CBD5B9-31E9-4311-8DC7-C6C9602A34DD [accesată: 29.11.2023].

94. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 23.12.2019, emisă în Dosarul nr. 1a-34/19. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/7B390FE0-1501-488D-ABF1-836E0AD329AF [accesată: 24.01.2024].

95. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 25.03.2015, emisă în Dosarul nr. 1a-100/15. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/9B30A78D-0FF3-E411-A983-005056A5FB1A [accesată: 26.04.2023].

96. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 26.09.2023, emisă în Dosarul nr. 1a-434/2023. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/2EAFEAF3-70A9-4648-BA9C-59074457345B [accesată: 18.10.2024].

97. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 27.04.2016, emisă în Dosarul nr. 1a-126/16. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/75F55A21-DD1C-E611-86A1-005056A5FB1A [accesată: 28.05.2023].

98. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 27.05.2020, emisă în Dosarul nr. 1a-561/2018. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/6B0F1E01-38F9-4F42-9DC5-83CCDBC94374 [accesată: 28.06.2024].

99. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 30.06.2020, emisă în Dosarul nr. 1r-62/2020. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/41DA4BCA-E493-4587-925F-72BD087349B6 [accesată: 14.09.2022].

100. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Cahul din 10.2018, emisă în Dosarul nr. 05-1a-581-XXXX. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/604E7F1F-F5E0-E811-80D8-0050568B4D5B [accesată: 24.01.2024].

101. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Cahul din 11.07.2022, emisă în Dosarul nr. 1-19040571-05-1r-14012022. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/48D11D45-A51F-472C-81A3-2281A8130846 [accesată: 12.08.2024].

102. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Cahul din 14.10.2019, emisă în Dosarul nr. 1-17016293-05-1a-15042019. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/9D80770A-96B4-4C33-BA0D-8E3E6B0B079D [accesată: 19.10.2024].

103. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Cahul din 23.05.2019, emisă în Dosarul nr. 05-1a-102/28012019. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/532F1C75-99C5-4657-8EFC-32A1EC5D5D36 [accesată: 07.09.2023].
104. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Cahul din 23.10.2017, emisă în Dosarul nr. 05-1a-1328-17122014. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/D48112D9-08EA-E711-80D7-0050568B4D5B [accesată: 07.09.2023].
105. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 04.04.2018, emisă în Dosarul nr. 1r-69/2018. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/8BB93512-164A-E811-80D5-0050568B7027 [accesată: 05.05.2023].
106. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 06.06.2023, emisă în Dosarul nr. 1a-557/23. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/629D6E0E-45E9-44D5-984C-95809CEC5405 [accesată: 29.11.2023].
107. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 07.03.2018, emisă în Dosarul nr. 1r-29/18. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/AB0FD669-FD37-E811-80D5-0050568B7027 [accesată: 24.01.2024].
108. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 08.02.2018, emisă în Dosarul nr. 1a-1825/17. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/0C65065B-6532-E811-80D5-0050568B7027 [accesată: 14.09.2022].
109. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 08.02.2016, emisă în Dosarul nr. 1a-141/16. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/7E67398E-E9DE-E511-A1AB-005056A5D154 [accesată: 19.06.2023].
110. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 08.11.2023, emisă în Dosarul nr. 1a-1328/23. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/7190C813-B7DF-491D-8BD2-1D4CBA9DDB40 [accesată: 12.01.2024].
111. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 11.09.2019, emisă în Dosarul nr. 1r-65/19. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/131E99DC-BB39-448A-9369-4120D199968A [accesată: 07.09.2023].

112. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 13.11.2023, emisă în
Dosarul nr. 1a-90/23. Disponibilă:
https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/B8A5B1ED-4874-44C1-8D7D-3FDD2C51FAD6 [accesată: 24.01.2024].

113. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 19.01.2016, emisă în
Dosarul nr. 05-1a-1339-14.10.2015. Disponibilă:
https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/E6AAF833-A7EA-E511-86A1-005056A5FB1A [accesată: 20.02.2023].

114. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 19.05.2020, emisă în
Dosarul nr. 1r-163/19. Disponibilă:
https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/AD64D4EA-E787-42A5-9706-1E8081666121
[accesată: 02.12.2023].

115. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 19.06.2019, emisă în
Dosarul nr. 1r-129/2019. Disponibilă:
https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/B60FE91D-049F-E911-80D8-0050568B7027
[accesată: 07.09.2023].

116. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 20.03.2015, emisă în
Dosarul nr. 1a-1460/14. Disponibilă:
https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/BD102C3A-68EE-E411-B888-005056A5D154 [accesată: 20.02.2023].

117. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 21.03.2018, emisă în
Dosarul nr. 1r-259/2017. Disponibilă:
https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/ACB8136C-953C-E811-80D5-0050568B7027
[accesată: 07.09.2023].

118. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 22.11.2022, emisă în
Dosarul nr. 1a-1895/21. Disponibilă:
https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/F96490DE-6D90-4482-A608-B08353D296E9
[accesată: 24.01.2024].

119. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 23.05.2018, emisă în
Dosarul nr. 02-1r-7939-05042018. Disponibilă:
https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/C6A2DE39-A074-E811-80D5-0050568B7027
[accesată: 07.09.2023].

120. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 25.02.2015, emisă în
Dosarul nr. 1a-1856/2014. Disponibilă:

https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/93E9E19C-7BD4-E411-B888-005056A5D154 [accesată: 20.02.2023].

121. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 26.04.2023, emisă în Dosarul nr. 1a-471/23. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/609F9DCA-DBF9-483A-BD68-DF38F03EC6E6 [accesată: 24.01.2024].

122. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 28.11.2017, emisă în Dosarul nr. 1a-545/17. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/66EB7437-3EF5-E711-80D5-0050568B7027 [accesată: 29.12.2023].

123. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 29.02.2016, emisă în Dosarul nr. 1a-1777/15. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/78B42C4D-D9EC-E511-A1AB-005056A5D154 [accesată: 19.06.2023].

124. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 31.01.2024, emisă în Dosarul nr. 1r-396/23. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/A1B07FE2-2E13-478A-8CF3-825B40910C10 [accesată: 28.02.2025].

125. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Comrat din 02.06.2021, emisă în Dosarul nr. 1a-7/2021. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/F0BB9012-04C3-4301-9339-6B73315ED23B [accesată: 07.09.2023].

126. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Comrat din 18.10.2022, emisă în Dosarul nr. 1a-13/2021. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/930BE895-5BE3-4A17-9D40-4011B87624ED [accesată: 16.06.2024].

127. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Comrat din 28.04.2021, emisă în Dosarul nr. 1a-1/2021. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/C1140C5C-1E86-4552-AC6D-03B884ACA79F [accesată: 07.09.2023].

128. Diaconescu Horia, Infrafracțiunile de corupție și cele asimilate sau în legătură cu acestea, Editura All Beck, Studii Juridice, București, 2004. 592 p. ISBN 973-655-568-2.

129. Didâc Veaceslav, Căpățici Mihail, Cușnir Valeriu, Moraru Victor, Tactica criminalistică; Activitatea operativă de investigații, Chișinău: Elan Inc, 2009. 343 p. ISBN 978-9975-66-093-8; 978-9975-66-137-9.

130. Dolea Igor, Comentariu aplicativ al Codului de procedură penală al Republicii Moldova, Chișinău, Tipografia Centrală, 2022.
131. Doltu I., Unele aspecte ale probațiunii penale, în R.D.P. nr. 2/1999, pp. 97-105.
132. Dongoros V. ș.a., Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român, vol. I, Partea generală. Editura Academiei Române, București, 1975, p. 175, 435 p.
133. Doraș Simion, *Criminalistica*, Chișinău: Editura Cartea Juridică, 2011. ISBN 978-9975-53-015-6.
134. Doraș Simion, *Criminalistica, Volumul II, Elemente de tactică*, Tipografia Centrală, Chișinău, 1999, p. 128. 281 p.
135. Douglas J.E. and Burgess A.W., Burgess A.G., Ressler R.K., (2006) *Crime classification manual*, John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey, p. 35. 557 p. ISBN 978-1-118-30505-8.
136. Drăghici C., Ștefan C.E., *Tactica efectuării percheziției și a ridicării de obiecte și înscrisuri*, Editura Sitech, Craiova, 2006, p. 196-198.
137. Duvac Constantin, *Criminalistica*, Editura Hamangiu, 2024. 579 p. ISBN 978-606-27-2445-0.
138. Fișa tematică a Curții Supreme de Justiție (Procedura penală), *Provocarea la comiterea infracțiunii*, actualizată la 19.02.2026. Disponibilă: https://csj.md/images/FT_-_Provocarea_la_comiterea_infrac%C8%9Biunii.pdf [accesată: 15.03.2026].
139. Fisher R. P., & Geiselman R. E., (1992). *Memory-enhancing techniques for investigative interviewing: The cognitive interview*. Charles C Thomas, Publisher. 232 p. Disponibil: https://books.google.md/books/about/MEMORY_ENHANCING_TECHNIQUES_FOR_INVESTIGATING.html?id=W0_YCQAAQBAJ&redir_esc=y [accesată: 04.12.2024].
140. Fourth Evaluation Round, *Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors. Third Interim Compliance Report Republic of Moldova*, Adopted by GRECO at its 98th Plenary Meeting (Strasbourg, 18-22 November 2024). Disponibilă: <https://rm.coe.int/grecorc4-2024-13-final-eng-3rd-interim-republic-of-moldova-public/1680b29b9d> [accesată: 03.02.2025].
141. Fourth Evaluation Round, *Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors. Second Interim Compliance Report Republic of Moldova*, Adopted by GRECO at its 93rd Plenary Meeting (Strasbourg, 20-24 March 2023). Disponibilă: <https://rm.coe.int/fourth-evaluation-round-corruption-prevention-in-respect-of-members-of/1680ab41b9> [accesată: 15.07.2024].

142. Franț Ancuța Elena, Criminalistică, Curs universitar, Ediția a III-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2023. 284 p. ISBN 978-606-39-1384-6.
143. Fred E. Inbau, JD; John E. Reid, JD; Joseph P. Buckley; Brian C. Jayne, Criminal Interrogation and Confessions, Fifth Edition, p. 210, ISBN:9780763799366, 472 p.
144. Gheorghită Mihai, Caracteristica și modelul criminalistic al infracțiunilor. În: Avocatul Poporului nr. 1-2, 2012, pp. 11-14.
145. Gheorghită Mihail, Tactica reținerii bănuțitului, învinuitului, Seria Criminalistică, Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Chișinău, 2004. 114 p. ISBN 9975-9835-9-6.
146. Gheorghită Mihail, Tratat de criminalistică, Editura F.E.-P. Tipografia Centrală, Chișinău, 2017, 872 p. ISBN 978-9975-53-834-3.
147. Gheorghită Mihail, Tratat de metodică criminalistică, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, 2015, 532 p. ISBN 978-9975-71-606-2 .
148. Gherman Marin, Botnari Ilie, Criteriile de clasificare a măsurilor speciale de investigații. În: Legea și Viața, ianuarie - martie 2023, pp. 74-79.
149. Ghidul ordonatorului expertizelor judiciare, elaborat în cadrul proiectului „Consolidarea eficienței și accesului la justiție în Moldova”, implementat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) Moldova în parteneriat cu Institutul de Reforme Penale, cu suportul financiar al Suediei. Opiniile exprimate în publicație aparțin autorilor și nu reflectă neapărat viziunile IRP, PNUD și ale Suediei, Chișinău, 2022, p. 58. Disponibil: https://cnej.gov.md/sites/default/files/ghidul_ordonatorului_de_expertize_judiciare_completat_web_cu_nr._13_si_14.pdf [accesată: 15.05.2024].
150. Glavan Boris, Abordări conceptuale privind activitatea specială de investigații în condițiile statului de drept. Teză de doctor habilitat în drept, Specialitatea: 554.03 – Drept procesual penal, 554.04 – Criminalistică, expertiză judiciară, investigații operative, Chișinău, 2024. Disponibilă: <https://anacec.md/files/Glavan-tezaDH.pdf> [accesată: 14.04.2025].
151. Glavan Boris, Cicala Alexandru, Approaches regarding the legal regime of special investigative measures in the legal system of the Republic of Moldova. În: Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені Е.О. Дідоренка, 4 (108), 2024, pp. 46-54. pISSN: 2786-9156, eISSN: 2786-9164.
152. Glavan Boris, Cicala Alexandru, Utilizarea rezultatelor investigațiilor speciale în probatoriul penal al Republicii Moldova. În: Revista Universul Juridic, nr. 4, 2024, pp. 74-87. ISSN 2393-3445.
153. Glavan Boris, Temeiurile și condițiile pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații. În: Intellectus, nr. 1-2, 2021, pp. 165-173.

154. Grassberger, Roland (1957). "Pioneers in Criminology XIII--Hans Gross (1847-1915)". *Journal of Criminal Law and Criminology*. 47(4): 397–405. doi:10.2307/1140418. JSTOR 1140418.

155. Gurin Vasile și alții, *Corupția, Studii privind diferite aspecte ale corupției în Republica Moldova, selectate prin concursul organizat de Programul de Drept al Fundației Soros-Moldova*, Editura ARC, Chișinău, 2000, 382 p. CZU 343.352 (478).

156. Gurschi Constantin, Gurin Vasile, Cușnir Valeriu, Avram Mihai, *Jurisprudența privind infracțiunile de corupție, Aspecte teoretice și practice*, Editura Ulysse, Chișinău, 2003, 260 p. ISBN 9975-9663-5-7.

157. Hans Gross, *Handbuch für Untersuchungsrichter als System der Kriminalistik*, Graz, 1893; reeditat ulterior ca *Handbuch der Kriminalistik*, Berlin: De Gruyter, 10. Auflage, 1970; Hans Gross, *Criminal Investigation: A Practical Handbook for Magistrates, Police Officers and Lawyers* (trad. engleză, 1924, Sweet & Maxwell, Londra). *Handbuch für Untersuchungsrichter als System der Kriminalistik*, Graz, 1893; reeditat ulterior ca *Handbuch der Kriminalistik*, Berlin: De Gruyter, 10. Auflage, 1970, p. 15–27, 145–152.

158. Hazelwood RR, Warren JI (2003), *Linkage analysis: modus operandi, ritual, and signature in serial sexual crime*. *Aggress Violent Behav*. Vol. 8, p. 589. Disponibilă: https://www.researchgate.net/publication/223190701_Linkage_analysis_Modus_operandi_ritual_and_signature_in_serial_sexual_crime

159. Hotărârea CtEDO, cauza *Khudobin vs. Russia*, din 26.10.2006 (§ 26). Disponibilă: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-77692> [accesată: 19.04.2025].

160. Hotărârea CtEDO, cauza *Ramanauskas vs. Lithuania*, din 05.08.2008 (§ 54). Disponibilă: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-84935> [accesată: 15.02.2025].

161. Hotărârea CtEDO, cauza *Sandu vs. Republica Moldova*, din 11.02.2014 (§ 27). Disponibilă: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-140773> [accesat: 19.04.2025].

162. Hotărârea CtEDO, cauza *Teixeira de Castro vs. Portugalia*, din 09.06.1998 (§ 24). Disponibilă: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58193> [accesată: 19.04.2025].

163. Hotărârea CtEDO, *Morari c. Moldovei*, din 08.03.2016 (§ 30-39). Disponibilă: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-168548> [accesată: 09.04.2024].

164. Hotărârea CtEDO, *Pareniciu c. Moldovei*, din 01.10.2014 (§ 33-36). Disponibilă: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-154853%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-154853%22]}) [accesată: 02.11.2024].

165. Hotărârea CtEDO, *Savițchi c. Moldovei*, din 17.06.2008 (§ 4, 5). Disponibilă: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-127978%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-127978%22]}) [accesată: 18.07.2024].

166. Hotărârea CtEDO, *Dmitrieva c. Moldovei*, din 26.03.2019. Disponibilă: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-191927%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-191927%22]}) [accesată: 27.04.2024].

167. Hotărârea CtEDO, Golovcenko c. Moldovei, din 21.03.2023. Disponibilă: [https://hudoc.echr.coe.int/#%22itemid%22:\[%22001-223641%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#%22itemid%22:[%22001-223641%22]}) [accesată: 22.04.2024].

168. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 235 din 13.10.2021 cu privire la aprobarea Planului de acțiuni al Guvernului pentru anii 2021-2022. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 05.11.2021 nr. 266-272 art. 541, acțiunea 3.8.4 din Plan.

169. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 693 din 30.08.2017 cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Afacerilor Interne. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 01.09.2017 nr. 322-328 art. 795.

170. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 890 din 20.07.2016 cu privire la aprobarea Planului de acțiuni al Guvernului pentru anii 2016-2018. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 22.07.2016 nr. 217-229 art. 966.

171. Hotărârea Judecătorei Hîncești, sediul Central, din 21.12.2017, emisă în Dosarul nr. 1-339/17. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/C2E04CAE-50E6-E711-80D5-0050568B7027 [acceptată: 25.01.2024].

172. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție „Cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru infracțiunile de corupție” nr. 11 din 22.12.2014. Publicată în Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2015, nr.5, pag.4. Modificată de: Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.8 din 15.05.2017. Disponibilă: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=248 [accesată: 22.12.2023].

173. Information technology – Security techniques – Guidelines for identification, collection, acquisition and preservation of digital evidence, Edition 1, 2012. Disponibilă: <https://www.iso.org/standard/44381.html> [accesată: 24.04.2024]. Ghidurile ENFSI. Disponibile: <https://enfsi.eu/about-enfsi/structure/working-groups/documents-page/documents/best-practice-manuals/> [accesate: 12.04.2024].

174. Informația-operativă privind starea infracționalității (fără clasate) pe teritoriul Republicii Moldova pentru luna decembrie 2016–2021. Disponibilă: <https://mai.gov.md/ro/date-statistice>.

175. Analiza infracțiunilor pentru luna decembrie 2022–2024. Disponibilă: <https://mai.gov.md/ro/date-statistice>.

176. Încheierea Curții Supreme de Justiție cu privire la inadmisibilitatea recursului din 18.12.2024, emisă în Dosarul nr. 1ra-1085/2024. Disponibilă: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=25526#:~:text=match%20at%20L179%20ale%20extorc%C4%83rii%2C,fost%20considerate%20ca%20fiind%20corupere [accesată: 15.04.2025].

177. Încheierea CSJ din 11.11.2025, emisă în Dosarul nr. 1ra-1892/2023, §. 70. Disponibilă: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=26527 [accesată: 19.11.2025].
178. Jitariuc Vitalie, Clasificarea măsurilor speciale de investigații. În: Revista Institutului Național al Justiției, nr. 4(63), 2022, pp. 14-20.
179. Jitariuc Vitalie, Metodica investigării infracțiunilor de trafic de ființe umane. Monografie, București: [US Cahul / Edit.], 2022. 281 p. ISBN: 9786062616250.
180. John Horswell (ed.), *The Practice of Crime Scene Investigation*, CRC Press, London/New York, 2004, pp. 210–226. ISBN 978-0-7484-0609-8.
181. Kassin, S. M., Drizin, S. A., Grisso, T., Gudjonsson, G. H., Leo, R. A., & Redlich, A. D. (2010). Police-induced confessions: Risk factors and recommendations. *Law and Human Behavior*, 34 (1), 3-38. Disponibilă: <https://doi.org/10.1007/s10979-009-9188-6> [accesată: 28.01.2025].
182. Kirk P.L., *Crime investigation, Physical Evidence and the Police Laboratory*, Interscience Publishers Inc., New York, 1955.
183. Legea Republicii Moldova nr. 1104 din 06.06.2002 cu privire la Centrul Național Anticorupție. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 27.06.2002 nr. 91-94 art. 668.
184. Legea Republicii Moldova nr. 1245 din 18.07.2002 cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei. Publicat în Monitorul Oficial al RM din 10.10.2002 nr. 137-138 art. 1054.
185. Legea Republicii Moldova nr. 132 din 17.06.2016 cu privire la Autoritatea Națională de Integritate. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 30.07.2016 nr. 245-246 art. 511.
186. Legea Republicii Moldova nr. 134 din 13.06.2008 cu privire la Serviciul de Protecție și Pază de Stat. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 31.12.2015 nr. 361-369 art. 673.
187. Legea Republicii Moldova nr. 158 din 04.07.2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 23.12.2008 nr. 230-232 art. 840.
188. Legea Republicii Moldova nr. 162 din 22.07.2005 cu privire la statutul militarilor. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 30.09.2005 nr. 129-130 art. 618.
189. Legea Republicii Moldova nr. 170 din 19.07.2007 privind statutul ofițerului de informații și securitate. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 02.11.2007 nr. 171-174 art. 667.

190. Legea Republicii Moldova nr. 270 din 23.11.2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 30.11.2018 nr. 441-447 art. 715.
191. Legea Republicii Moldova nr. 283 din 28.12.2011 cu privire la Poliția de Frontieră. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 20.04.2012 nr. 76-80 art. 245.
192. Legea Republicii Moldova nr. 288 din 16.12.2016 privind funcționarul public cu statut special din cadrul Ministerului Afacerilor Interne. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 10.02.2017 nr. 40-49 art. 85.
193. Legea Republicii Moldova nr. 3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 25.03.2016 nr. 69-77 art. 113.
194. Legea Republicii Moldova nr. 300 din 21.12.2017 cu privire la sistemul administrației penitenciare. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 16.02.2018 nr. 48-57 art. 124.
195. Legea Republicii Moldova nr. 302 din 21.12.2017 cu privire la Serviciul Vamal. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 02.03.2018 nr. 68-76 art. 143.
196. Legea Republicii Moldova nr. 308 din 22.12.2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 23.02.2018 nr. 58-66 art. 133.
197. Legea Republicii Moldova nr. 320 din 27.12.2012 cu privire la Poliție și statutul polițistului. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 01.03.2013 nr. 42-47 art. 145.
198. Legea Republicii Moldova nr. 761 din 27.12.2001 cu privire la serviciul diplomatic. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 02.02.2002 nr. 20 art. 80.
199. Legea Republicii Moldova nr. 93 din 05.04.2007 Inspectoratului General pentru Situații de Urgență. Publicată în Monitorul Oficial al RM din 08.06.2007 nr. 78-81 art. 358.
200. Legea României nr. 188 din 08.12.1999 (*republicată*) privind Statutul funcționarilor publici. Publicat în Monitorul Oficial al RO din 22.03.2004 nr. 251.
201. Locard Edmond, *L'enquête criminelle et les méthodes scientifiques*, Ernest Flammarion, Paris, 1920, p. 5–12, 187–192.
202. Luchin Lilian, Rusnac Constantin, Unele aspect privind percheziția mijloacelor de transport, în: *Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM, Chișinău, 2009*, p. 133. Pp. 132-134. Disponibilă: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Unele%20aspecte%20privind%20tactica%20percheziei%20mijloacelor%20de%20transport%20.pdf [accesată: 02.04.2023].

203. Magherescu Delia, Teoria generală a expertizelor criminalistice (capitolul VII, §8.2. Investigarea criminalistică a corupției, pp. 280-283), Editura Hamangiu, București, 2021, p. 280. 405 p. ISBN 978-606-27-1804-6.
204. Marais, C.W. & Van Rooyen, H.J.N. (1990) *Crime investigation*. Pretoria: Promedia, p. 66. 195 p.
205. Mareș Mihai, Protecția martorilor și a victimelor infracțiunilor, Editura Universul Juridic, București, 2024, p. 36-49, 149-154. 350 p. ISBN 978-606-39-1465-2.
206. Marshall Jarrett - Director EOUSA, Michael W. Bailie - Director OLE, Ed Hagen - Assistant Director OLE, Nathan Judish - Computer Crime and Intellectual Property Section, Searching and Seizing Computers and Obtaining Electronic Evidence in Criminal Investigations, Computer Crime and Intellectual Property Section Criminal Division, Published by Office of Legal Education Executive Office for United States Attorneys, 287 p. Disponibilă: https://www.justice.gov/d9/criminal-ccips/legacy/2015/01/14/ssmanual2009_002.pdf [accesată: 14.04.2024].
207. Milne Rebecca, Bull Ray, Investigative Interviewing: Psychology and Practice, Editura Wiley, 1999, p. 80-86. 240 p. ISBN: 978-0-471-98729-1.
208. Mircea Ion, Criminalistica, Editura Lumina Lex, 1999.
209. Mircea Ion, Criminalistica, Ediția a II-a, Editura Fundației „Chemarea”, Iași, 1994.
210. Mircea Ion, Criminalistica, Ediția a II-a, Editura Lumina Lex, București, 2010. 351 p.
211. Moise Adrian Cristian, Stancu Emilian, Criminalistica, Elemente metodologice de investigare a infracțiunilor, Editura Universul Juridic, București, 2023. 400 p. ISBN/ISSN: 978-606-39-1252-8.
212. Morei, N. Aspecte analitice privind noțiunea agentului provocator și delimitarea acestuia de alți subiecți ai măsurilor speciale de investigare. În: Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători. Vol.2. Chișinău: Universitatea de Stat „Dimitrie Cantemir”, 2019. 255 p. ISBN 978-9975-108-67-6.
213. Morei, N. Aspecte introductive privind istoricul apariției și evoluția noțiunii de provocare în procesul penal. În: Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători. Vol.2. Chișinău: Universitatea Academiei de Științe a Moldovei, 2017, p.170-174.
214. Naghi Gabriel, Criminalistică – fundamente, Editura Universul Juridic, București, 2014, p. 241. ISBN 978-606-673-450-9.

215. National Institute of Justice, Digital evidence policies and procedures manual, U.S. Department of Justice Office of Justice Programs, May 2020. Disponibil: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/254661.pdf> [accesată: 22.04.2024].
216. Năstase O., Metodica cercetării infracțiunilor de luare și dare de mită, în colectiv, Ghidul procurorului criminalist, Volumul II, Editura Helicon, Timișoara, 1994. 247 p. ISBN 973-9159-88-5.
217. Neagu I., Tratat de procedură penală, Partea generală, București, 2010, 709 p.
218. Necula Gina-Aurora, Investigarea criminalistică a organizării migrației ilegale, Teză de doctor în drept, Specializarea: 554.04 – Criminalistică, expertiză judiciară, activitate operative, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, Chișinău, 2025. Disponibilă: <https://www.anacec.md/files/Necula-teza.pdf> [accesată: 18.08.2025].
219. Nikolai G. Shurukhnov, Oleg M. Dechkin, Grounds for Criminalistic Classification of Crimes against Human Life and Health Committed by Convicts Serving Imprisonment Sentences in Places of Deprivation of Liberty. Disponibilă: https://jurnauka-vipe.ru/media/filer_public/73/cd/73cdddf0-59bf-4d73-9562-5964c4372442/ps_tom_15_4_shurukhnov_n_g_dechkin_o_m_a.pdf#:~:text=Ten%20years%20ater%20V,In%20his%20opinion%2C%20to
220. Obraztsov V.A. Kriminalisticheskaya klassifikatsiya prestuplenii [Criminalistic classification of crimes]. Krasnoyarsk: izdatel'stvo Krasnoyarskogo universiteta, 1988. 176 p.
221. Odagiu Iurie, Nestor Sergiu, Criminalistica, Tipografia Academiei „Ștefan cel Mare”, Chișinău, 2011. 140 p. ISBN 978-9975-935-65-4.
222. Olteanu G.I., Considerații cu privire la tactica efectuării cercetării la fața locului, Editura Laboratories, 2004.
223. Olteanu Gabriel Ion, Ruiu Marin, Tactica criminalistică, Editura AIT Laboratories, București, 2009. 346 p. ISBN 978-973-88201-4-2.
224. Opinia separată formulată de judecătorul Ghenadie Nicolaev conform alin.(3) art.340 din Codul de procedură penală, pe cauza penală privindu-l pe P.Gh. Dosarul nr.1ra-698/2017. Disponibilă: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=9253 [accesată: 31.07.2024].
225. Ordinul comun al Serviciului de Informații și Securitate, Ministerului Afacerilor Interne, Centrului Național Anticorupție și Serviciului vamal nr.53/405/83/307-O din 15.09.2020, Înregistrat: Ministerul Justiției nr. 1591 din 06.10.2020, Publicat: 23.10.2020 în MO nr. 272-277 art. 1004.

226. Osoianu Tudor, Odagiu Iurie, Ostavciuc Dinu, Rusnac Constantin, *Tactica acțiunilor de urmărire penală*, Editura Cartea Militară, Chișinău, 2020. 338 p. ISBN 978-9975-3366-0-4.
227. Osoianu Tudor, Ostavciuc Dinu, *Procedura audierii martorilor și victimelor în condiții speciale la faza urmăririi penale*, *Studia Universitatis Moldaviae. Științe juridice*, 2023, pp. 138–153. Disponibilă: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/138-153_0.pdf [accesată: 14.06.2024].
228. Osoianu Tudor, Ostavciuc Dinu, *Urmărirea penală*, Chișinău, 2021. 494 p. ISBN: 978-9975-157-58-2.
229. Osoianu Tudor, Ostavciuc Dinu, *Urmărirea penală*, Monografie, București, Editura Pro Universitaria, 2023, 410 p. ISBN: 978-606-26-1715-8.
230. Ostavciuc D., *Circumstanțele care urmează a fi stabilite și probate în cazurile traficului de copii*. În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova. Științe soci umane*. Ediția a XIII-a, nr.1, Chișinău, 2013.
231. Ostavciuc Dinu, *Aspecte procesual-penale și tactici criminalistice privind cercetarea traficului de copii*, Editura Pro Universitaria, București, 2023. 250 p. ISBN 978-606-26-1707-3.
232. Ostavciuc Dinu, Odagiu Iurie, *Cercetarea infracțiunilor din materia crimei organizate, Ghid metodic pentru ofițerii de urmărire penală*, Colecția juridică a Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova, Editura Cartea Militară, Chișinău, 2020. 92 p. ISBN 978-9975-3364-8-2.
233. Ostavciuc Dinu, Odagiu Iurie, *Tactica efectuării audierilor*, Ghid metodic pentru ofițerii de urmărire penală, Ed. Cartea Militară, Chișinău, 2020. 70 p. ISBN 978-9975-3364-4-4.
234. Ostavciuc Dinu, Odagiu Iurie, *Tactica efectuării cercetării la fața locului*, Ghid metodic pentru ofițerii de urmărire penală, Editura Cartea Militară, Chișinău, 2020. 38 p. ISBN 978-9975-3364-5-1.
235. Ostavciuc Dinu, *Principiile procesului penal*, Editura Print-Caro, Chișinău, 2022, 719 p. ISBN 978-9975-135-64-1.
236. Ostavciuc Dinu, *Sesizarea organului de urmărire penală*, Editura Cartea Militară, Chișinău, 2020. 206 p. ISBN 978-9975-3366-5-9.
237. Ostavciuc Dinu, Rusnac Constantin. *Features of planning of the investigation of crimes committed by organized criminal groups*. În: *ВІСНИК Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. Науковий журнал*. 2021, випуск 1

(93), Северодонецьк, Луганська область, Україна, с. 297. УДК 34:378.2. В53. DOI: 10.33766/2524-0323.93. Categoria – В, р. 297.

238. Ostavciuc Dinu, Rusnac Constantin. Forensic assistance in investigation of crimes committed by organized criminal groups. În: Соціально-правові студії. 2021. Випуск 1 (11). Львів, Україна, с. 111. (УДК) 343.147:343.9.02(045). Categoria – В, р. 111. Disponibil: <http://www.sls.lvduvs.edu.ua/arkhiv-ua/689-vipusk-1-11-2021>

239. Peter Stelfox, Criminal Investigation: An Introduction to Principles and Practice, Routledge, London/New York, 2013, p. 72–79, 115–121. ISBN 978-1-134-73320-0.

240. Pilat Artiom, Expertiza judiciară în procesul penal, Teză de doctor în drept, Specialitatea: 554.03: Drept procesual penal, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, Chișinău, 2022, p. 8. Disponibilă: <https://academy.police.md/assets/files/teze-doctorat/pilat-teza.pdf> [accesată: 12.05.2023].

241. Poalelungi Mihai, Dolea Igor, Vîzdoagă Tatiana [et al.]; coord. ed.: Poalelungi Mihai [et al.], Manualul Judecătorului pentru cauze penale, Ediția I, Chișinău, 2013, 1192 p. ISBN 978-9975-53-231-0.

242. Popa Lilia, Metodica cercetării abuzului sexual în privința copiilor prin utilizarea tehnologiilor informaționale, Teză de doctor în drept, Specialitatea: 554.04 – Criminalistică, expertiză judiciară, investigații operative, Chișinău, 2024, p. 107. Disponibilă: <https://www.anacec.md/files/PopaL-teza.pdf> [accesată: 26.08.2025].

243. Popov Ruslan, Cercetări științifice privind subiectul infracțiunilor prevăzute în capitolele XV și XVI din Partea Specială a Codului penal. Publicat în Studia Universitatis Moldaviae, 2015, nr. 8 (88), p. 139, pp. 129-143.

244. Practical Guide on the Investigation of Corruption Cases, United Nations Office on Drugs and Crime, United Nations, Vienna, 2024. 107 p. Disponibil: https://track.unodc.org/uploads/documents/corruption/Publications/2024/UNODC_2024_Practical_Guide_on_the_Investigation_of_Corruption_Cases.pdf [accesată: 03.04.2024].

245. Raport de evaluare, Republica Moldova, runda a cincea de evaluare, Prevenirea corupției și promovarea integrității la nivel central (funcții executive de conducere) și la nivelul instituțiilor de punere în aplicare a legii, Adoptat de GRECO la cea de-a 95-a reuniune plenară (Strasbourg, 27 noiembrie – 1 decembrie 2023), Publicat: 12 martie 2024, GrecoEval5Rep(2023)4. Disponibil: <https://rm.coe.int/fifth-evaluation-round-preventing-corruption-and-promoting-integrity-i/1680aec9a7> [accesată: 27.07.2025].

246. Richard Saferstein, Forensic Science: From the Crime Scene to the Crime Lab, Second Edition (Pearson New International Edition), Pearson Education Limited, Harlow, 2014, p. 38–40. ISBN 978-1-292-06067-7.

247. Ross M. Gardner, *Practical Crime Scene Processing and Investigation* (2nd ed., CRC Press, Boca Raton, 2011), cap. “The Role of Crime Scene Analysis and Reconstruction”, pp. 361–378.

248. Ruiu Marin, *Criminalistica, Elemente de tactică criminalistică*, Editura Universul Juridic, București, 2017. 397 p. ISBN 978-606-39-0169-0.

249. Rusu Vitalie, Jitariuc Vitalie, *Tratat de criminalistică. Partea I: Noțiuni generale – Tehnica criminalistică*, București: Editura Pro Universitaria, 2023. ISBN 978-606-26-1334-1.

250. Sandu I.E., *Întocmirea schiței la fața locului*, colectiv, în *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, I.G.M., București, 1976.

251. Sentința Judecătoriei *****, sediul Central, din 10.02.2023, emisă în Dosarul nr. 1-44/18. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/C46D1263-201C-43AC-BFF1-EBB5A78F28B3 [accesată: 13.02.2024].

252. Sentința Judecătoriei Bălți din 01.11.2018, emisă în Dosarul nr. 1-120/2018. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/F51FF2CA-C5DD-E811-80D8-0050568B4D5B [acceptată: 25.01.2024].

253. Sentința Judecătoriei Bălți din 04.07.2015. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/D4F6BBE9-052A-E511-A983-005056A5FB1A [accesată: 05.08.2023].

254. Sentința Judecătoriei Bălți, sediul Central, din 03.06.2021, emisă în Dosarul nr. 1-350/2021. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/1C9C030A-437B-465B-9E9B-2D16D0666656 [accesată: 04.07.2024].

255. Sentința Judecătoriei Bălți, sediul Central, din 12.12.2019, emisă în Dosarul nr. 1-790/2018. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/9B9D8415-0FA2-4E03-9EAD-F563953561C8 [accesată: 13.02.2024].

256. Sentința Judecătoriei Bălți, sediul Central, din 23.09.2022, emisă în Dosarul nr. 1-589/2022. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/94027792-5686-4BE9-BC1F-E8D55038A1A4 [accesată: 13.02.2024].

257. Sentința Judecătoriei Bălți, sediul Central, din 25.10.2017, emisă în Dosarul nr. 1-568/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/4CE9EC55-31BA-E711-80D6-0050568B4D5B [accesată: 26.11.2023].

258. Sentința Judecătoriei Bălți, sediul Central, din 26.01.2023, emisă în Dosarul nr. 1-150/2021. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/CA258C06-FE35-4008-A552-1BE2E431C627 [accesată: 29.11.2023].

259. Sentința Judecătorei Bălți, sediul Central, din 30.03.2023, emisă în Dosarul nr. 1-169/2020. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/2B847A19-58A0-44D0-9F23-A189F12DBF4A [accesată: 01.04.2024].
260. Sentința Judecătorei Buiucani din 23.04.2015, emisă în Dosarul nr. 1-63/15. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/67B8CCAD-CDD9-E411-B888-005056A5D154 [acceptată: 25.01.2024].
261. Sentința Judecătorei Cahul din 01.11.2016, emisă în Dosarul nr. 1-363/2015. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/5A7949A2-E5ED-E611-80D1-0050568B37B6 [accesată: 02.12.2023].
262. Sentința Judecătorei Cahul din 29.06.2020, emisă în Dosarul nr. 1-50/2016. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/36330824-9AD4-402C-AC26-567BF21DB791 [accesată: 02.12.2023].
263. Sentința Judecătorei Cahul, sediul Cantemir, din 18.05.2018, emisă în Dosarul nr. 1-194/2015. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/47784C0D-845A-E811-80D5-0050568B44C1 [accesată: 07.08.2023].
264. Sentința Judecătorei Cahul, sediul Central din 01.11.2021, emisă în Dosarul nr. 1-40/2018. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/3BE59C4C-2A07-4BEB-A059-DCBB6766E767 [accesată: 02.12.2023].
265. Sentința Judecătorei Cahul, sediul Central, din 21.08.2024, emisă în Dosarul nr. 1-355/2024. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/B990B851-3055-4CB2-97B8-186070C90A4C [accesată: 18.02.2025].
266. Sentința Judecătorei Cahul, sediul Central, din 22.12.2023, emisă în Dosarul nr. 1-13/22. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/840F8E69-5F31-490F-AF00-1729386A81E8 [accesată: 07.09.2023].
267. Sentința Judecătorei Cahul, sediul Taraclia, din 11.05.2018, emisă în Dosarul nr. 1-3/2018. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/3DC58CD2-F154-E811-80D5-0050568B44C1 [accesată: 02.12.2023].
268. Sentința Judecătorei Căușeni, sediul Ștefan Vodă, din 02.08.2017, emisă în Dosarul nr. 1-XXXX/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/12B3EDE9-7C77-E711-80D3-0050568B44C1 [acceptată: 25.01.2024].
269. Sentința Judecătorei Chișinău (sediul Ciocana) din 06.03.2017, emisă în Dosarul nr. 1-435/2015. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/BEA2179E-5F02-E711-80D0-0050568B4C47 [accesată: 14.04.2023].

270. Sentința Judecătorei Chișinău (sediul Ciocana) din 28.02.2018, emisă în Dosarul nr. 1-412/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/1B822F36-751C-E811-80D4-0050568B021B [accesată: 14.09.2022].

271. Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, din 07.05.2018, emisă în Dosarul nr. 1-1638/17. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/22ABDCC3-FE51-E811-80D4-0050568B021B [acceptată: 25.01.2024].

272. Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, din 12.12.2019, emisă în Dosarul nr. 1-4063/2019. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/B1019D88-172A-4F04-9CEE-89085AD36609 [accesată: 02.12.2023].

273. Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, din 12.12.2019, emisă în Dosarul nr. 1-4063/2019. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/B1019D88-172A-4F04-9CEE-89085AD36609 [accesată: 13.01.2024].

274. Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, din 12.12.2020, emisă în Dosarul nr. 1-1623/2020. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/7872AD32-968C-437F-A73E-86D42AC0B288 [13.02.2024].

275. Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, din 14.02.2020, emisă în Dosarul nr. 1-78/2020. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/DF10DC00-404C-E711-80D3-0050568B4AB5 [accesată: 16.06.2024].

276. Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, din 19.07.2024, emisă în Dosarul nr. 1-2120/2023. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/6F65A5D1-4271-49F5-A684-2942C52B1E64 [accesată: 18.02.2025].

277. Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, din 20.12.2022, emisă în Dosarul nr. 1-1101/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/17B1CC00-C753-4783-A882-77084BA24370 [accesată: 13.02.2024].

278. Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, din 21.03.2023, emisă în Dosarul nr. 1-2319/2022. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/BA880945-10B2-40DE-AC0D-2C2774F7B321 [accesată: 29.11.2023].

279. Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Buiucani, din 26.12.2024, emisă în Dosarul nr. 1-2697/2022. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/D52F4344-F939-4689-BA78-F2020F22B546 [accesată: 27.03.2025].

280. Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Centru, din 26.08.2021, emisă în Dosarul nr. 1-3122/2020. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/7AB3DB42-828C-426F-8306-CCEC63DCD509 [accesată: 27.09.2024].

281. Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Ciocana, din 06.08.2019, emisă în Dosarul nr. 1-1235/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/DE113F63-2733-4177-9C2F-98494AD2A417 [accesată: 07.09.2023].

282. Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Ciocana, din 19.07.2017, emisă în Dosarul nr. 1-464/2016. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/8175F2AB-206D-E711-80D3-0050568B4C47 [accesată: 20.08.2023].

283. Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Ciocana, din 29.01.2019, emisă în Dosarul nr. 1-1255/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/B784E7E1-4528-E911-80D5-0050568B021B [accesată: 29.01.2023].

284. Sentința Judecătorei Chișinău, sediul Rîșcani, din 31.01.2020, emisă în Dosarul nr. 1-19/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/DA78EF70-7860-4D14-BB91-95A6BA9E4435 [accesată: 31.01.2024].

285. Sentința Judecătorei Cimișlia din 10.06.2026, emisă în Dosarul nr. 1-112/15. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/31DF3285-0E2F-E611-9A6D-005056A5D154 [accesată: 11.06.2024].

286. Sentința Judecătorei Cimișlia din 17.04.2015, emisă în Dosarul nr. 1-158/2014. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/8FDE0706-19E5-E411-B888-005056A5D154 [acceptată: 25.01.2024].

287. Sentința Judecătorei Cimișlia, sediul Central, din 30.09.2021, emisă în Dosarul nr. 1-20/2021. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/CE98E827-7086-4E2D-8687-71B24971EE55 [accesată: 13.02.2024].

288. Sentința Judecătorei Ciocana, mun. Chișinău, din 04.08.2015, emisă în Dosarul nr. 1-617/2014. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/A8D76634-6A3B-E511-A983-005056A5FB1A [accesată: 05.09.2023].

289. Sentința Judecătorei Comrat, sediul Ceadâr-Lunga, din 03.04.2017, emisă în Dosarul nr. 1-80/2015. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/955B6CCA-5718-E711-80D1-0050568B37B6 [acceptată: 25.01.2024].

290. Sentința Judecătorei Criuleni, sediul Dubăsari, din 12.08.2019, emisă în Dosarul nr. 1-145/17. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/0A45AF38-B829-420B-8C6A-B7E16DBA9040 [accesată: 06.04.2023].

291. Sentința Judecătorei Drochia, sediul Central, din 01.03.2023, emisă în Dosarul nr. 1-25/2023. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/E605A163-260B-4CAA-A6A0-E3CF266940EA [accesată: 29.11.2023].

292. Sentința Judecătoriei Drochia, sediul Central, din 15.08.2024, emisă în Dosarul nr. 1-164/2024. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/20F4C7AD-0157-41DC-A3FF-D9BD6BC7AC01 [accesată: 16.10.2024].
293. Sentința Judecătoriei Drochia, sediul Central, din 17.01.2025, emisă în Dosarul nr. 1-200/2022. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/BBE1E225-FBA2-4D0A-8785-A27FBA4F3E71 [accesată: 18.02.2025].
294. Sentința Judecătoriei Drochia, sediul Glodeni, din 26.12.2019, emisă în Dosarul nr. 1-212/2019. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/440D9337-DC29-413E-B880-E490453E311A [accesată: 27.01.2024].
295. Sentința Judecătoriei Drochia, sediul Rîșcani, din 09.10.2020, emisă în Dosarul nr. 1-153/2020. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/D2FCC20F-D06A-49F2-BA7F-75A9DA119C47 [accesată: 10.11.2024].
296. Sentința Judecătoriei Edineț, sediul Dondușeni, din 07.12.2021, emisă în Dosarul nr. 1-137/2021. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/388A08AD-8174-4546-B210-0A4A212F5814 [accesată: 29.11.2023].
297. Sentința Judecătoriei Edineț, sediul Ocnîța, din 05.02.2019, emisă în Dosarul nr. 1-118/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/5EBF2443-5529-E911-80D8-0050568B4D5B [accesată: 02.12.2023].
298. Sentința Judecătoriei Edineț, sediul Ocnîța, din 06.07.2018, emisă în Dosarul nr. 1-117/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/71ADD173-2281-E811-80D7-0050568B4D5B [accesată: 07.08.2023].
299. Sentința Judecătoriei Hîncești din 11.05.2017, emisă în Dosarul nr. 1-196/14. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/3E305BE0-58BD-E711-80D3-0050568B4AB5 [accesată: 02.12.2023].
300. Sentința Judecătoriei Hîncești din 13.03.2017, emisă în Dosarul nr. 1-10/17. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/1F36E1B7-951A-E711-80D3-0050568B4AB5 [accesată: 14.04.2023].
301. Sentința Judecătoriei Hîncești din 14.12.2016, emisă în Dosarul nr. 1-364/2016. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/AB45C374-04C2-E611-9A6D-005056A5D154 [acceptată: 25.01.2024].
302. Sentința Judecătoriei Hîncești din 17.02.2017, emisă în Dosarul nr. 1-448/16. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/4EF21BE7-E2F8-E611-80D3-0050568B4AB5 [accesată: 16.04.2023].

303. Sentința Judecătorei Hîncești, sediul Central, din 02.05.2018, emisă în Dosarul nr. 1-12/2011. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/B8F6967E-F34D-E811-80D5-0050568B7027 [accesată: 07.08.2023].
304. Sentința Judecătorei Hîncești, sediul Central, din 10.07.2023, emisă în Dosarul nr. 1-186/2019. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/1F652C07-F987-4606-A51C-26A42F8907CC [accesată: 07.08.2023].
305. Sentința Judecătorei Hîncești, sediul Central, din 11.04.2019, emisă în Dosarul nr. 1-283/18. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/32E675CB-335C-E911-80D8-0050568B7027 [accesată: 07.08.2023].
306. Sentința Judecătorei Hîncești, sediul Central, din 16.03.2020, emisă în Dosarul nr. 1-186/19. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/3F0C2122-CB64-4090-BAA1-568AEC9241F8 [accesată: 07.08.2023].
307. Sentința Judecătorei Hîncești, sediul Central, din 24.06.2021, emisă în Dosarul nr. 1-418/18. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/3F143BDF-B0BB-4C1D-9003-A226338D1470 [acceptată: 25.07.2024].
308. Sentința Judecătorei Hîncești, sediul Central, din 27.01.2017, emisă în Dosarul nr. 1-458/2016. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/2F206DCF-91E4-E611-80D3-0050568B4AB5 [accesată: 28.02.2023].
309. Sentința Judecătorei Leova din 30.03.2015, emisă în Dosarul nr. 1-57/2015. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/0E1C46A8-67F8-E411-B888-005056A5D154 [accesată: 28.04.2023].
310. Sentința Judecătorei mun. Bălți din 28.02.2015, emisă în Dosarul nr. 1-456/2014. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/84E1F42E-5BBE-E411-A92E-005056A5FB1A [accesată: 23.06.2024].
311. Sentința Judecătorei Orhei, sediul Șoldănești, din 23.06.2017, emisă în Dosarul nr. 1-55/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/E2CBE1BC-9A58-E711-80D3-0050568B4AB5 [accesată: 23.06.2024].
312. Sentința Judecătorei Orhei, sediul Telenești, din 26.04.2017, emisă în Dosarul nr. 1-38/17. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/F1FB92BB-6F2A-E711-80D3-0050568B4AB5 [accesată: 16.06.2024].
313. Sentința Judecătorei raionului Drochia din 10.05.2016, emisă în Dosarul nr. 26-1-2500-06112014. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/60900709-A116-E611-86A1-005056A5FB1A [accesată: 10.05.2024].

314. Sentința Judecătoriei Soroca, sediul Central, din 29.11.2022, emisă în Dosarul nr. 1-117/21. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/E057D281-781E-4E5F-8E55-F34AFF28CE25 [29.11.2023].
315. Sentința Judecătoriei Soroca, sediul Florești din 21.02.2024, emisă în Dosarul nr. 1-130/2023. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/D5961FBC-60C4-4E11-91C3-1C3B09127205 [accesată: 02.12.2023].
316. Sentința Judecătoriei Soroca, sediul Florești, din 12.05.2017, emisă în Dosarul nr. 1-174/2015. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/BD45597F-ED36-E711-80D3-0050568B2C1F [accesată: 20.08.2023].
317. Sentința Judecătoriei Soroca, sediul Florești, din 19.06.2020, emisă în Dosarul nr. 1-85/2020. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/77BE6159-F54F-4470-A5E7-5B473240F70A [accesată: 13.02.2024].
318. Sentința Judecătoriei Soroca, sediul Florești, din 27.03.2023, emisă în Dosarul nr. 1-120/2021. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/4507E35C-4C60-47B4-AF7A-0FED837911AC [accesată: 02.12.2023].
319. Sentința Judecătoriei Strășeni din 12.12.2022, emisă în Dosarul nr. 1-42/2022. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/A1DB6748-343E-483A-BAD5-57357CB74FC0 [accesată: 13.02.2024].
320. Sentința Judecătoriei Ungheni din 19.10.2016, emisă în Dosarul nr. 51-1-1351-04052016 (1-150/2016). Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/EF5F9335-0396-E611-A9BA-005056A5FB1A [accesată: 20.11.2023].
321. Sentința Judecătoriei Ungheni, sediul Central, din 30.01.2025, emisă în Dosarul nr. 1-458/2019. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/89B4C70B-076F-48CD-A111-2543D77DFA89 [accesată: 23.04.2025].
322. Sentințe Judecătoriei Ungheni, sediul Central, din 13.03.2017, emisă în Dosarul nr. 1-3/2017. Disponibilă: https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/E9853B17-FA07-E711-80D1-0050568B37B6 [accesată: 15.04.2023].
323. Sfetcu Nicolae, Manualul investigatorului în criminalitatea informatică, 136 p. Disponibil: http://uploads.worldlibrary.net/uploads/pdf/20140512112438manualul_investigatorului_in_criminalitatea_informatica.pdf [accesată: 24.03.2024].
324. Slăvoiu Radu, Renunțarea la urmărirea penală, Editura Hamangiu, București, 2023, p. 28. 264 p. ISBN/ISSN: 978-606-27-2210-4.

325. Stancu Emilian, Ciobanu Petruț, Criminalistică, Metodologia criminalistică, Editura Universul Juridic, București, 2018. 336 p. ISBN 978-606-39-0219-2.
326. Stancu Emilian, Manea Teodor, Tactică criminalistică (I), Curs universitar, Editura Universul Juridic, București, 2017, pp. 166-169. 223 p. ISBN 978-606-39-0133-1.
327. Stancu Emilian, Moise Adrian-Cristian, Criminalistica. Elemente de tehnică și de tactică a investigării penale, Ediția a II-a, Editura Universul Juridic, București, 2014, p. 26–27. ISBN 978-606-673-482-0.
328. Stancu Emilian, Tratat de Criminalistică, Ediția a V-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2010, p. 748. 839 p. ISBN 978-973-127-387-7.
329. Stancu Emilian, Tratat de criminalistică, Ediția a VI-a, revăzută, Editura Universul Juridic, București, 2015, p. 514. 847 p. ISBN 978-606-673-673-2.
330. Stancu Emilian, Tratat de criminalistică. Ediția a II-a revăzută și adăugită. București: Universul Juridic, 2002. 704 p. ISBN 973-85846-0-4.
331. Soukara Stavroula, Investigative interviewing of suspects: the way forward, Essays in Honour of Nestor Courakis, Ant. N. Sakkoulas Publications, L.P. 2017, p. 905. pp. 901-920. Disponibilă: http://crime-in-crisis.com/en/wp-content/uploads/2017/06/48-SOUKARA-KOURAKIS-FS_Final_Draft_26.4.17.pdf [accesată: 15.12.2024].
332. Stelfox Peter, Criminal Investigation: An Introduction to Principles and Practice, 1st Edition, London, 2009, 256 p. ISBN 9781315880730.
333. Suciuc Camil, Criminalistica, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1972. 655 p.
334. Șevciuc Eugeniu, The criminological characteristic of corruption offenses committed by public officials with special status. În: Publicația științifico-practică „Legea și Viața”, ediție specială, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, 2024, pp. 339-344. ISSN 2587-4365 E-ISSN 2587-4373.
335. Șevciuc Eugeniu, Trăsăturile funcționarului public cu statut special ca element definitoriu al caracteristicii criminalistice în cadrul investigării infracțiunii de corupție, Legea și Viața, Publicație științifico-practică, ediție specială, 2023 a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, pp. 225-237. ISSN 2587-4365 / E-ISSN 2587-4373.
336. Șevciuc Eugeniu, Osoianu Viorica, Establishing psychological contact in the process of hearing a public official with special status as suspected or accused of committing acts of corruption. În: Збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції „Злочинність і протидія їй в умовах війни та у повоєнній перспективі: міждисциплінарна панорама”. (м. Вінниця, 16 квітня 2025 р.) / МВС України; Нац. поліція України; Харків. нац. ун-т внутр. справ; Кримінолог. асоціація України. – Вінниця: ХНУВС, 2025. 257-266 с.

337. Șevciuc Eugeniu, Osoianu Viorica, Preparation for the interrogation of the special status public official as a suspect or accused in corruption offenses as a mandatory step for ensuring tactical success. În: Materialele Conferinței științifică internațională „Prevenirea și combaterea criminalității: probleme, soluții și perspective”, ediția a VII-a, 10 aprilie 2025, Legea și Viața, Publicație științifico-practică, Ediție specială, nr. S/2025, Chișinău, 2025, pp. 450-456. ISSN 2587-4365 / ISSN-e 2587-4373.
338. Șevciuc Eugeniu, Împrejurările comiterii infracțiunilor de corupție de către funcționarii public cu statut special. În: Publicația științifico-practică „Legea și Viața”, ediție 2, Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, Chișinău, 2025, pp. 244-260. ISSN 2587-4365 / E-ISSN 2587-4373.
339. Andruș Cătălin, Șevciuc Eugeniu, Urmele infracțiunii de corupție comise de funcționarii public cu statut special. În: Revista Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, ediția 21, Chișinău, 2025, pp. 170-192. ISSN 1857-0976 / E-ISSN 2953-6898.
340. Ostavciuc Dinu, Șevciuc Eugeniu, Mechanism of corruption crime committed by civil servants with special status. În: Revista științifică internațională „Supremația Dreptului”, Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”, №1, 2025, pp.10-25. ISSN 2345-1971 / E-ISSN 2587-4128.
341. Ostavciuc Dinu, Șevciuc Eugeniu, The issue of organising the investigation of corruption offences committed by public officials with special status based on the practice of the Republic of Moldova. În: Agora International Journal of Juridical Sciences, Universitatea Agora din Oradea, Vol.19, No.2 (2025), pp. 253-264. ISSN 1843-570X / E-ISSN 2067-7677.
342. Theodoru Gr. și Moldovan L., Drept procesual penal, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1979. 351 p.
343. Theodoru Gr., Drept procesual penal român. Partea specială, vol. II, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Facultatea de Drept, Iași, 1974.
344. Tocan Roman, Audierea martorului în cadrul procesului penal cu aplicarea metodelor special, Revista Națională de Drept, nr. 7-9/2018, pp. 72-75. Disponibilă: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/72-75_9.pdf [accesată: 05.04.2023].
345. Tolbaru Carmina-Elena, „Profiling overview in forensic investigations”, în International Journal of Legal Studies and Opinions, 2024, pp. 295-301.
346. Tudorache Adriana Iuliana, Criminalistica, Editura Nomina Lex, București, 2010, p. 172-173. 202 p. ISBN: 9786068153223.
347. Turvey B., (2011) Criminal Profiling: An Introduction to Behavioral Evidence Analysis, (4th. ed.), ELSEVIER, San Diego, California, p. 334.

348. United Nations Office on Drugs and Crime Vienna, Technical guide to the united nations convention against corruption, United Nations, New York, 2009, 240 p. Disponibil: https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/TechnicalGuide/09-84395_Ebook.pdf [accesată: 15.04.2024].
349. UNODC, în Technical Guide to the UNCAC, Viena, 2020, p. 68. Disponibilă: https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/TechnicalGuide/09-84395_Ebook.pdf [accesată: 30.05.2024].
350. Ursu Veaceslav, Andrieș Mariana, Corupția ca fenomen social și juridic: studiu criminologic, Ghid metodico-didactic, Departamentul Editorial-poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare”, Chișinău, 2023. 154 p. ISBN 978-9975-135-76-4.
351. Vasiliu Ioana, Criminalitatea informatică, Editura Nemira, București, 2001, pp. 54-55.
352. Vizdoagă Tatiana, Jitariuc Vitalie, Particularitățile probatoriului în cauzele privind infracțiunile de corupție, publicată în revista Criminalistica, nr. 1-2024 (137), martie 2024, vol. XXV pp. 52-60.
353. Voinea Dan, Lăpăduși Vasile, Drăghici Constantin, Pătruț Grigore, „Cartotecile *Modus Operandi* în România”, în Revista de Criminologie, Criminologie și Penologie, nr. 3/2018, pp. 115–116.
354. Volonciu N., Drept procesual penal, Ed. Didactică și București, Pedagogică, 1972. 541 p.
355. Vozian Dmitrii. Situații de urmărire penală și planificarea investigării infracțiunilor privind practicarea ilegală a activității de întreprinzător. In: Protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii și securității publice, Ediția II-a, 08.12.2022, Chișinău. Disponibilă: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/475-481_0.pdf [accesată: 24.04.2023].
356. Wells, G. L., & Loftus, E. F. (2013). Eyewitness memory for people and events. In R. K. Otto & I. B. Weiner (Eds.), Handbook of psychology: Forensic psychology (2nd ed., pp. 617–629). John Wiley & Sons, Inc. Disponibilă: <https://psycnet.apa.org/record/2012-28467-025> [accesată: 24.12.2024].
357. Баев О., Солодов Д., Производство следственных действий: криминалистический анализ УПК РФ, практика, рекомендации, 2-е изд., Москва, 2010, с. 236. 240 с.
358. Белкин Р., Собрание, исследование и проверка доказательств. Сущность и методы. Москва, 1966, с. 8-27. 295 с. Disponibilă: <http://www.lawlibrary.ru/izdanie5767.html>
359. Белкин Р.С., Курс криминалистики / Р.С. Белкин. – М., 1997. - с. 738.

360. Белкин Р.С., Быховский И.Е., Дулов А.В., Модное увлечение или новое слово в науке (Еще раз о криминалистической характеристике преступлений) / Р.С. Белкин, И.Е. Быховский, А.В. Дулов // Социалистическая законность. № 9. 1987. - с. 57.

361. Богданов Б.Е., Васильев А.Н., Колдин В.Я., Притузова В.А., Самошина З.Г., Шевченко Б.И., Яблоков Н.П., Якимченко Е.А., Отв. ред.: Васильев А.Н., Криминалистика. Учебник, Изд-во Моск. ун-та, Москва, 1971, с. 8, 564 с.

362. Бурданова В., Обстоятельства, подлежащие доказыванию по уголовному делу, как важнейший элемент частных криминалистических методик // Вестник криминалистики, 2001, 2-е изд., с. 41. 38-42 с.

363. Валеев М.Х., К вопросу о понятии и содержании криминалистической характеристики преступлений // Актуальные вопросы уголовного процесса современной России, Межвузовский сборник научных трудов. - Уфа: РИО БашГУ, 2003. Disponibilă: [https://kalinovsky-](https://kalinovsky-k.narod.ru/b/ufa20033/26.htm#:~:text=%D1%81%D1%87%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%B5%D0%BC%2C%20%D0%B0%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%8B%20%D0%BD%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%BA%D0%BE%20%D1%81%D0%BC%D0%B5%D1%88%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%8E%D1%82%20%D0%BF%D0%BE%D0%BD%D1%8F%D1%82%D0%B8%D0%B5,%D1)

[k.narod.ru/b/ufa20033/26.htm#:~:text=%D1%81%D1%87%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%B5%D0%BC%2C%20%D0%B0%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%8B%20%D0%BD%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%BA%D0%BE%20%D1%81%D0%BC%D0%B5%D1%88%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%8E%D1%82%20%D0%BF%D0%BE%D0%BD%D1%8F%D1%82%D0%B8%D0%B5,%D1](https://kalinovsky-k.narod.ru/b/ufa20033/26.htm#:~:text=%D1%81%D1%87%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%B5%D0%BC%2C%20%D0%B0%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%8B%20%D0%BD%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%BA%D0%BE%20%D1%81%D0%BC%D0%B5%D1%88%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%8E%D1%82%20%D0%BF%D0%BE%D0%BD%D1%8F%D1%82%D0%B8%D0%B5,%D1) [accesată: 15.11.2023].

364. Винберг А.И., Шавер Б.М., Криминалистика. 2-е изд., Москва, 1945, Том 3-й, 1949, с. 22.

365. Возгрин И.А., Научные основы криминалистической методики расследования преступлений. Часть IV. / И.А. Возгрин. - Спб. Санкт-Петербургский ЮИ МВД России. 1993. с. 22-24.

366. Волженкин Б.В., Допустима ли провокация как метод борьбы с коррупцией? В: Российская юстиция, 2001, №5, с. 43-45. ISSN 0131-6761.

367. Волынский А.Ф., Лапин Е.С., Расследование провокаций взятки и коммерческого подкупа. Москва: Юрлитинформ, 2010. 160 с. ISBN 978-5-93295-728-8.

368. Волынский А.Ф., Лавров В.П. Криминалистика: учебник для студентов вузов / под ред. А.Ф. Волынского, В.П. Лаврова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ – ДАНА: Закон и право, 2008. - С.564.

369. Гавло В.К., Проблемные вопросы предмета и структуры криминалистической методики расследования преступлений / В.К. Гавло // Современное право: федеральное и региональное измерение. – Барнаул, 1998. с. 19-20.

370. Драпкин Л.Я., Тактические операции в расследовании преступлений и особенности их проведения по делам о хищениях. // Профилактика и расследование посягательств на социалистическую собственность. Горький, 1976. - с. 74.
371. Дулов А.В., Основы исследования объектов криминалистики//Криминалистика / Под ред. А.В.Дулова. - Минск, 1996. - с. 79.
372. Дулов А.В., О разработке тактических операций при расследовании преступлений // 50 лет советской прокуратуры и проблемы совершенствования предварительного следствия. - Л., 1972. - с. 23-24.
373. Дулов А.В., Тактические операции при расследовании преступлений. - Минск, 1979. - с.18.
374. Ермолович В.Ф., Способы и механизм преступления, Способы и механизм преступления, Минск, 2000, - 107 с.
375. Ждановских А.Е., Этапы расследования преступления // Криминологический журнал Байкальского государственного университета экономики и права. Иркутск: Изд-во БГУЭП, 2010, № 3. с. 80-82.
376. Каневский Л.Л., Планирование расследования и разработка тактических операций по делам несовершеннолетних. //Алгоритм и организация решений следственных задач. - Иркутск, 1982. - с. 73.
377. Ким Д.В., Криминалистическая характеристика судебного рассмотрения уголовных дел как структурный компонент криминалистической методики / Д.В. Ким // Актуальные проблемы борьбы с преступлениями и иными правонарушениями. Барнаул: БЮИ МВД России, 2007. –С.50;
378. Ким Д.В., Теоретические и прикладные аспекты криминалистических ситуаций: монография / Д.В. Ким. – Барнаул, 2008.
379. Колдин В.Я., Корухов Ю.Г., Механизм преступления и вещественные источники криминалистической информации. // Криминалистика социалистических стран. - М., 1986. - с. 334.
380. Колесниченко А.Н., Научные и правовые основы расследования отдельных видов преступлений: Автореф. дисс. ... д-ра юрид. наук. – Харьков, 1967. р. 16.
381. Копылов И.А., Следственная ситуация и тактическое решение: учеб.пособие. Волгоград, 1988. с. 6.
382. Криминалистика: учебник / отв. ред. Филипов А. Г., Москва, 1998, с. 332. 543 с.; Танасевич В.Г., Теоретические основы методики расследования преступлений // «Советское государство и право», 1976, №. 6, с. 91-92.

383. Кустов А.М., Криминалистическая концепция механизма преступления, Вестник МФЮА № 2 / 2016, сс. 164-169. Disponibilă: <https://cyberleninka.ru/article/n/kriminalisticheskaya-kontseptsiya-mehanizma-prestupleniya>.

384. Леви А., Видеозапись и киносъёмка, Справочник следователя, Москва, 1990.

385. Лямин Михаил Викторович, Использование криминалистических методов при расследовании взяточничества в правоохранительных органах. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.09-уголовный процесс, криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. Саратовский Юридический Институт МВД РФ, Саратов, 2003. С. 18. 231 с. 61:03 – 12/1375-3.

386. Мастерков А.А., Уголовно-правовые и криминологические аспекты провокационной деятельности / Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Владивосток, 2000. 184 с.

387. Михеев П.П., Криминалистика в вопросах и ответах, Москва, 1929, 61 с.

388. Назаров, А.Д., Провокации в оперативно-розыскной деятельности. Москва: Юрлитинформ, 2010. 152 с. ISBN 978-5-93295-722-6.

389. Образцов В.А., Ястребов В.Б., Актуальные направления развития криминалистической методики и тактики расследования. // Актуальные направления развития криминалистической методики и тактики расследования. - М., 1978. - с. 7.

390. Осипов А.Б., Коррупционная деятельность в органах внутренних дел: Автореф. дис. канд. юрид. наук / А.Б. Осипов. – Спб., 2005. - с. 4.

391. Подольный Н.А., Подготовительный к расследованию этап - этап формирования информационной основы раскрытия и расследования преступлений // Библиотека криминалиста. Научный журнал. М.: Юрлитинформ, 2014, № 4 (15). р. 249-257.

392. Подопригора А.А., Типичные следственные ситуации и программы действий следователя (дознания) на первоначальном этапе расследования // Российский следователь. М.: Юрист, 2008, № 19. р. 9-13.

393. Степанов В.В., Научные и правовые основы предъявления для опознания при расследовании преступлений / Степанов В. В., Михайлова Ю. Н., Саратов, 2003, 168 с.

394. Теребилов В.И., К вопросу о следственных версиях и планировании расследования // Советская криминалистика на службе следователя. 6-у изд. ВНИИ Криминалистики прокуратуры СССР. Москва. Госюрисдат, 1995, с. 105. 324 с.

395. Трухачев В.В., Криминалистический анализ сокрытия преступной деятельности / В.В. Трухачев. - Воронеж, 2000.

396. Филиппов А.Г., К вопросу об особенностях расследования отдельных видов преступлений / А.Г. Филиппов // Особенности расследования отдельных видов преступлений. - Свердловск., 1980. - С.23.

397. Фролова Елена, Методика расследования коррупционной деятельности в правоохранительных и судебных органах. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. 12.00.09. - уголовный процесс; криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. Кубанский Государственный Университет, Краснодар, 2005. С. 54-58. 217 с. 61: 05-12/974.

398. Халиков Аслям Наилевич, Особенности расследования получения взяток должностными лицами правоохранительных органов, Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук, 12. 00. 09. - уголовный процесс, криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность, Уфа 2005, с. 172. 238 с. 61: 05-12/1028.

399. Хачатурян Тигран Борисович, Выявление и расследование взяточничества в органах исполнительной власти. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук (специальность 12.00.09 - уголовный процесс; криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность). Академия информационных технологий в образовании, науке и курортологии. 61: 04-12/1355.

400. Хлюпин Н.И., Тактические операции в структуре методики расследования видов преступлений. // Особенности расследования отдельных видов и групп преступлений. - Свердловск, 1980. с. 41.

401. Чупахин Роман Владимирович, Расследование взяточничества: теоретические и прикладные аспекты. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.09-Уголовный процесс; криминалистика и судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. Российская Таможенная Академия ФТС России. Москва, 2006, с. 61-62. 194 с. 61: 07-12/71.

402. Шиканов В. И., Тактическая операция как важнейший структурный элемент следственной тактики и одна из форм сотрудничества органов следствия и дознания. // Совершенствование предварительного следствия в аспекте искоренения преступности в нашей стране. - Иркутск, 1975. - с. 44.

403. Эйсман А.А., О содержании криминалистической характеристики преступлений / А.А. Эйсман // Криминалистическая характеристика преступлений. - М., 1985.

404. Яблоков Н. П., Самошина З. Г., Общие положения криминалистической методики расследования // Криминалистика. 3-е изд., Москва, 2005, с. 546. 781 с.

405. Яблоков Н.П., Криминалистическая характеристика преступления и типичные следственные ситуации как важные факторы разработки методики преступлений // Вопросы борьбы с преступностью. М.: Юрид. лит., 1979, № 30. р. 110-122.

406. Яблоков Н.П., Криминалистика, Учебник 2-е издание, Изд. Норма, Москва, 2009, с.220-221.

407. Яблоков Н.П., Криминалистика: учебник и практикум для вузов / Н.П. Яблоков. 3-е изд., перераб. и доп. Москва: Издательство Юрайт, 2025. 239 с. (Высшее образование). ISBN 978-5-534-11035-7. Disponibilă: <https://urait.ru/book/kriminalistika-559679>

408. Яблоков, Н.П., Криминалистика / Н.П. Яблоков - М., 2000. - С. 12.

409. Яблоков. Н.П., Криминалистическая характеристика преступлений – важный элемент криминалистической теории и практики //Актуальные проблемы криминалистики на современном этапе. Краснодар, 2002, с. 30.

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnatul, Eugeniu ȘEVCIUC, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Eugeniu ȘEVCIUC

/...../

_____ 2026

Curriculum vitae

Informații personale

Nume / Prenume Șevciuc Eugeniu
Adresă(e) mun. Chișinău, Republica Moldova
Telefon(oane) +373 787 10 152
E-mail(uri) eugeniu.sevciuc@mai.gov.md
Naționalitate(-tăți) Moldoveană, Română
Data nașterii 08 aprilie 1978
Sex Masculin

Experiența profesională

Perioada	01.01.2022 – prezent
Funcția sau postul ocupat	Formator (prin cumul extern) al Departamentului formare continuă și managerială al Direcției dezvoltare profesională a Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne
Numele și adresa angajatorului	Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, str. Gh. Asachi, 21, mun. Chișinău, www.academy.police.md
Tipul activității sau sectorul de activitate	Învățământ și cercetare
Perioada	21.04.2020 – 13.08.2021
Funcția sau postul ocupat	Prorector pentru administrare și gestionare proiecte (detașat) al Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne
Numele și adresa angajatorului	Ministerul Afacerilor Interne, bd. Ștefan cel Mare, 75, mun. Chișinău, www.mai.gov.md
Tipul activității sau sectorul de activitate	Învățământ și cercetare
Perioada	01 – 14.07.2019
Funcția sau postul ocupat	Șef serviciu interimar al Serviciului Protecție Internă și Anticorupție al Ministerului Afacerilor Interne
Numele și adresa angajatorului	Ministerul Afacerilor Interne, bd. Ștefan cel Mare, 75, mun. Chișinău, www.mai.gov.md
Tipul activității sau sectorul de activitate	Ordine publică și securitate a statului (Protecție internă și anticorupție)
Perioada	23.08.2018 – prezent
Funcția sau postul ocupat	Șef adjunct serviciu, șef Direcție generală protecție internă al Serviciului Protecție Internă și Anticorupție al Ministerului Afacerilor Interne
Numele și adresa angajatorului	Ministerul Afacerilor Interne, bd. Ștefan cel Mare, 75, mun. Chișinău, www.mai.gov.md
Tipul activității sau sectorul de activitate	Ordine publică și securitate a statului (Protecție internă și anticorupție)

Perioada	18.10.2016 – 23.08.2018
Funcția sau postul ocupat	Șef adjunct al Serviciului Protecție Internă și Anticorupție al Ministerului Afacerilor Interne
Numele și adresa angajatorului	Ministerul Afacerilor Interne, bd. Ștefan cel Mare, 75, mun. Chișinău, www.mai.gov.md
Tipul activității sau sectorul de activitate	Ordine publică și securitate a statului (Protecție internă și anticorupție)
Perioada	06.03.2013 – 18.10.2016
Funcția sau postul ocupat	Șef al Direcției securitate internă a Serviciului Protecție Internă și Anticorupție al Ministerului Afacerilor Interne
Numele și adresa angajatorului	Ministerul Afacerilor Interne, bd. Ștefan cel Mare, 75, mun. Chișinău, www.mai.gov.md
Tipul activității sau sectorul de activitate	Ordine publică și securitate a statului (Protecție internă și anticorupție)
Perioada	17.12.2010 – 06.03.2013
Funcția sau postul ocupat	Șef al Secției cercetări și control pe efectiv a Direcției investigații și securitate internă a Ministerului Afacerilor Interne
Numele și adresa angajatorului	Ministerul Afacerilor Interne, bd. Ștefan cel Mare, 75, mun. Chișinău, www.mai.gov.md
Tipul activității sau sectorul de activitate	Ordine publică și securitate a statului (Securitate internă)
Perioada	09.11.2007 – 17.12.2010
Funcția sau postul ocupat	Inspector principal al Secției cercetări și control pe efectiv a Direcției investigații și securitate internă a Ministerului Afacerilor Interne
Numele și adresa angajatorului	Ministerul Afacerilor Interne, bd. Ștefan cel Mare, 75, mun. Chișinău, www.mai.gov.md
Tipul activității sau sectorul de activitate	Ordine publică și securitate a statului (Securitate internă)
Perioada	02.09.2005 – 09.11.2007
Funcția sau postul ocupat	Inspector superior pentru cazuri excepționale al Secției supraveghere și securitate internă a Direcției securitate internă a Ministerului Afacerilor Interne
Numele și adresa angajatorului	Ministerul Afacerilor Interne, bd. Ștefan cel Mare, 75, mun. Chișinău, www.mai.gov.md
Tipul activității sau sectorul de activitate	Ordine publică și securitate a statului (Securitate internă)
Perioada	06.05 – 02.09.2005
Funcția sau postul ocupat	Inspector superior al Secției poliției criminale a Comisariatului de poliție al raionului Ștefan Vodă al Ministerului Afacerilor Interne
Numele și adresa angajatorului	Ministerul Afacerilor Interne, bd. Ștefan cel Mare, 75, mun. Chișinău, www.mai.gov.md
Tipul activității sau sectorul de activitate	Ordine publică și securitate a statului (Investigare a criminalității)
Perioada	14.05.2004 – 06.05.2005
Funcția sau postul ocupat	Inspector al Biroului delikte transfrontaliere și informaționale al Comisariatului de poliție al raionului Ștefan Vodă al Ministerului Afacerilor Interne
Numele și adresa angajatorului	Ministerul Afacerilor Interne, bd. Ștefan cel Mare, 75, mun. Chișinău, www.mai.gov.md
Tipul activității sau sectorul de activitate	Ordine publică și securitate a statului (Investigare a fraudelor)
Perioada	06.02 – 14.05.2004
Funcția sau postul ocupat	Inspector superior al Secției poliției criminale a Comisariatului de poliție al raionului Ștefan Vodă al Ministerului Afacerilor Interne
Numele și adresa angajatorului	Ministerul Afacerilor Interne, bd. Ștefan cel Mare, 75, mun. Chișinău, www.mai.gov.md

Tipul activității sau sectorul de activitate	Ordine publică și securitate a statului (Investigare a criminalității)
Perioada	01.02.2001 – 06.02.2004
Funcția sau postul ocupat	Inspector al grupei antidrog a Comisariatului de poliție al raionului Ștefan Vodă al Ministerului Afacerilor Interne
Numele și adresa angajatorului	Ministerul Afacerilor Interne, bd. Ștefan cel Mare, 75, mun. Chișinău, www.mai.gov.md
Tipul activității sau sectorul de activitate	Ordine publică și securitate a statului (Antidrog)
Perioada	02.06.2000 – 01.02.2001
Funcția sau postul ocupat	Inspector al Biroului poliției criminale al Comisariatului de poliție al raionului Ștefan Vodă al Inspectoratului de poliție județul Tighina al Ministerului Afacerilor Interne
Numele și adresa angajatorului	Ministerul Afacerilor Interne, bd. Ștefan cel Mare, 75, mun. Chișinău, www.mai.gov.md
Tipul activității sau sectorul de activitate	Ordine publică și securitate a statului (Investigare a criminalității)

Educație și formare

Perioada	22 – 24 iulie 2024 / 20 – 22 ianuarie 2025
Calificarea / diploma obținută	Certificat de absolvire
Denumirea programului de formare	Instruire avansată în managementul proiectelor
Numele și tipul instituției de învățământ / furnizorului de formare	Global Security Sector Reform Foundation (Germany)
Perioada	18 – 22 septembrie 2023
Calificarea / diploma obținută	Adeverință de participare
Denumirea programului de formare	Management și leadership (30 ore)
Numele și tipul instituției de învățământ / furnizorului de formare	Institutul de Studii pentru Ordine Publică al Ministerului Afacerilor Interne al României
Perioada	2022 – prezent
Denumirea programului de studii	Studii superioare de doctorat, specialitatea: 554.04 – Criminalistică, expertiză judiciară, investigații operative
Numele și tipul instituției de învățământ / furnizorului de formare	Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne
Nivelul în clasificarea națională sau internațională	CNCRM nivelul 8 / ISCED nivelul 8
Perioada	07 – 15 februarie 2022
Calificarea / diploma obținută	Certificat de participare la instruire
Denumirea programului de formare	Cursul facilitatorilor pentru formarea online
Numele și tipul instituției de învățământ / furnizorului de formare	Centrul de la Geneva pentru Guvernarea Sectorului de Securitate (DCAF)
Perioada	26 ianuarie – 18 februarie 2021
Calificarea / diploma obținută	Certificat de participare la instruire
Denumirea programului de formare	Management și leadership
Numele și tipul instituției de învățământ / furnizorului de formare	Proiectul Twinning al UE „Reforma instruirii inițiale și continue a sistemului de poliție din Republica Moldova”
Perioada	10 – 21 septembrie 2018
Calificarea / diploma obținută	Formator / certificat de absolvire
Denumirea programului de formare	Curs de formare a formatorilor
Numele și tipul instituției de învățământ / furnizorului de formare	Institutul de Studii pentru Ordine Publică al Ministerului Afacerilor Interne al României

Perioada	19 – 25 ianuarie 2017
Calificarea / diploma obținută	Certificat privind instruirea profesională continuă
Denumirea programului de formare	Curs de inițiere „Managementul Proiectelor, Programelor și Portofoliilor”
Numele și tipul instituției de învățământ / furnizorului de formare	„AdCognos” SRL (Chișinău) în colaborare cu „Flexability Management” SRL (București)
Perioada	14 – 25 martie 2016
Calificarea / diploma obținută	Formator / certificat de formare a formatorilor
Denumirea programului de formare	Curs de formare a formatorilor „Management și leadership”
Numele și tipul instituției de învățământ / furnizorului de formare	Academia de Administrare Publică din Moldova
Perioada	07 – 11 iunie 2010
Calificarea / diploma obținută	Certificat de participare la instruire
Denumirea programului de formare	Sesiunea de instruire în domeniul corupției publice , desfășurată în or. Skopje, Macedonia
Numele și tipul instituției de învățământ / furnizorului de formare	Biroul pentru Securitatea Publică al Ministerului de Interne al Republicii Macedonia în cooperare cu instituțiile Guvernului SUA și Biroul Federal de Investigații (FBI)
Perioada	2006 – 2009
Calificarea / diploma obținută	Licențiat în științe economice, specialitatea contabilitate / diplomă de licență
Disciplinele principale studiate / competențe profesionale dobândite	Discipline din domeniul economiei și contabilității
Numele și tipul instituției de învățământ / furnizorului de formare	Universitatea Agrară de Stat din Moldova
Nivelul în clasificarea națională sau internațională	CNCRM nivelul 6 / ISCED nivelul 6
Perioada	02 – 06 iunie 2008
Calificarea / diploma obținută	Certificat de participare la instruire
Denumirea programului de formare	Curs de instruire cu tema „Metode moderne de cercetare și urmărire” , organizat în mun. Chișinău, Moldova
Numele și tipul instituției de învățământ / furnizorului de formare	Bundeskriminalamt Republica Federală Germană
Perioada	2007 – 2008
Calificarea / diploma obținută	Master în drept penal / diplomă de master
Disciplinele principale studiate / competențe profesionale dobândite	Faptele cu caracter penal în domeniul afacerilor, unele concepții ale dreptului penal comparat, probleme actuale de drept penal internațional, probleme actuale de procedură penală, dreptul procesual penal comparat, probleme de criminologie, problemele dezvoltării legislației execuțional penale, probleme metodologice ale expertizei judiciare, psihopedagogia etc.
Numele și tipul instituției de învățământ / furnizorului de formare	Universitatea de Studii Europene din Moldova
Nivelul în clasificarea națională sau internațională	CNCRM nivelul 7 / ISCED nivelul 7
Perioada	19 mai – 09 august 2006
Calificarea / diploma obținută	Certificat de absolvire a Programului de studii avansate de securitate pentru viitorii lideri
Disciplinele principale studiate / competențe profesionale dobândite	Globalizarea, terorismul, răspândirea armelor de nimicire în masă, criminalitatea transnațională, instituții internaționale de securitate, economia complexului apărării, dreptul internațional și relațiile militaro-civile, diplomația și securitatea națională, etc.

Numele și tipul instituției de învățământ / furnizorului de formare	Centrul European pentru Studii de Securitate „George C. Marshall”, Garmish-Partenkirchen, Germania
Nivelul în clasificarea națională sau internațională	Învățământ postuniversitar
Perioada	2002 – 2005
Calificarea / diploma obținută	Licențiat în relații internaționale / diplomă de licență
Disciplinele principale studiate / competențe profesionale dobândite	Teoria relațiilor internaționale, istoria relațiilor internaționale, politologia, diplomația, protocol și ceremonial, globalizarea, dreptul internațional, etc.
Numele și tipul instituției de învățământ / furnizorului de formare	Institutul de Studii Politice și Relații Internaționale din Moldova
Nivelul în clasificarea națională sau internațională	CNCRM nivelul 7 / ISCED nivelul 7
Perioada	1995 – 2000/2003
Calificarea / diploma obținută	Licențiat în drept / diplomă de licență
Disciplinele principale studiate / competențe profesionale dobândite	Teoria generală a statului și dreptului, istoria statului și dreptului, dreptul roman, dreptul penal, dreptul de procedură penală, dreptul civil, dreptul de procedură civilă, dreptul constituțional, dreptul administrativ, dreptul muncii, dreptul familiei, dreptul financiar, discipline militare, etc.
Numele și tipul instituției de învățământ / furnizorului de formare	Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne
Nivelul în clasificarea națională sau internațională	CNCRM nivelul 7 / ISCED nivelul 7
Perioada	1985 – 1995
Calificarea / diploma obținută	Atestat de studii medii de cultură generală
Disciplinele principale studiate / competențe profesionale dobândite	Discipline de cultură generală
Numele și tipul instituției de învățământ / furnizorului de formare	Școala Medie din satul Palanca, raionul Ștefan Vodă
Nivelul în clasificarea națională sau internațională	CNCRM nivelul 3 / ISCED nivelul 3

Aptitudini și competențe personale

Limba(i) maternă(e) **Română**

Limba(i) străină(e) cunoscută(e)

Autoevaluare
Nivel european (*)

	Înțelegere		Vorbire		Scriere	
	Ascultare	Citire	Participare la conversație	Discurs oral	Exprimare scrisă	
Rusă	C2 Utilizator experimentat	C2 Utilizator experimentat	C1 Utilizator experimentat	C1 Utilizator experimentat	B2 Utilizator independent	Utilizator independent
Ucraineană	C1 Utilizator experimentat	C1 Utilizator experimentat	B1 Utilizator independent	A2 Utilizator elementar	A2 Utilizator elementar	Utilizator elementar
Franceză	A2 Utilizator elementar	A2 Utilizator elementar	A2 Utilizator elementar	A2 Utilizator elementar	A2 Utilizator elementar	Utilizator elementar
Engleză	A2 Utilizator elementar	A2 Utilizator elementar	A2 Utilizator elementar	A2 Utilizator elementar	A2 Utilizator elementar	Utilizator elementar

Niveluri: A1/2: Utilizator elementar - B1/2: Utilizator independent - C1/2: Utilizator experimentat
Cadru european comun de referință pentru limbi străine

Competențe și abilități sociale

Spirit de echipă dezvoltat, abilități de comunicare și ascultare activă, responsabilitate și consecvență, obiectivitate și exigență, motivație pentru învățare continuă.

Competențe și aptitudini organizatorice	Spirit de inițiativă, perseverență și punctualitate. Competențe manageriale dezvoltate prin ocuparea unor funcții de conducere în structurile MAI, cu responsabilități în domeniile protecției interne, anticorupției și managementului proiectelor. Orientarea spre performanță și rezultate. Coordonarea procesului de elaborare și implementare a proiectelor instituționale.
Competențe dobândite la locul de muncă	Cunoștințe solide în legislație și aplicarea acesteia în practică. Experiență în domeniul politicilor publice și al elaborării actelor normative. Abilități în investigarea infracțiunilor, contravențiilor și abaterilor disciplinare. Competențe în prevenirea și combaterea corupției. Experiență în asigurarea securității interne și protecția informațiilor clasificate. Capacitatea de analiză și interpretare a normelor legale în context complex. Elaborarea și implementarea procedurilor interne și colaborarea eficientă cu instituții publice și private.
Competențe și aptitudini de utilizare a calculatorului	Competențe solide în utilizarea pachetului Microsoft Office (Word, Excel, PowerPoint) și a aplicațiilor online, navigare pe internet și comunicare prin e-mail. Cunoștințe de bază în securitatea informatică și protecția datelor.
Permis(e) de conducere	Categoriile A, B și C

Informații suplimentare

Participări la elaborarea unor acte normative	<p>Legea nr. 288 din 16.12.2016 privind funcționarul public cu statut special din cadrul Ministerului Afacerilor Interne</p> <p>Statutul disciplinar al funcționarului public cu statut special din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 409/2017</p> <p>Codul de etică și deontologie al funcționarului public cu statut special din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 629/2017</p> <p>Un șir de acte normative departamentale și interdepartamentale</p>
Gradul special	Comisar-șef
Gradul de calificare	Maestru
Stimulări	<p>Ordinul „Credință Patriei”, clasa III</p> <p>Diploma Guvernului Republicii Moldova de gradul I</p> <p>Crucea MAI „Pentru Merit”, clasa I și II</p> <p>Crucea MAI „Ofițer Emerit”</p> <p>Insigna MAI „Veteran al organelor afacerilor interne”</p> <p>Insigna MAI „Pentru serviciul impecabil”, gradul I, II și III</p> <p>Crucea „Pentru Merit” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI”, clasa I și II</p> <p>Insigna MAI „Pentru merite deosebite”</p> <p>Insigna MAI „Colaborator eminent”</p> <p>Medalia IGC „Pentru Devotament”</p> <p>Medalia „Pentru Cooperare” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI”</p> <p>Insigna MAI „20 ani – Poliția Republicii Moldova”</p> <p>Medalia comemorativă „25 ani ai Poliției Republicii Moldova”</p> <p>Medalia comemorativă „30 de ani ai Ministerului Afacerilor Interne”</p> <p>Medalia comemorativă „30 de ani ai Poliției Republicii Moldova”</p> <p>Medalia comemorativă „30 de ani ai Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI”</p> <p>Diplomă de onoare a Ministerului Afacerilor Interne</p> <p>Diplomă de onoare a Consiliului raional Ștefan Vodă</p>